DIONIS NICAEI, RERVM ROMANARVM A' POMPEIO MAGNO, AD ALEXANDRVM MAMææ filium Epitome,

IOANNE XIPHILINO autore, & Gulielmo Blanco Albiensi interprete.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,

SVB SCVTO VENETO.

M. D. LIX.

GVLIELMVS BLANCVS
Georgio Armeniaco, Illustrissimo atque amplissimo Cardinali suo S.

Cum me domum tuā superiore anno recepisses, Georgi Illustrissime atque optime, nihil mihi potius fuit, quàm curare, vt eximiū & singulare studiū meū, quod in te habui semper, multis rebus perspiceres. Constituerā enim cùm Romā venirem, me tibi totū aliquādo dedere, & in te omnia mea ponere, & quasi consecrare. Ad quā rē multæ me impellebant causæ, sed in primis vera illa & firma, quæ de tua singulari humanitate, suauissimisque moribus habebatur, opinio. Accedebant etiā studia doctrinæ, quibus tu non solùm à pueritia deditus fuisti, sed etiā ad ea diligenter exercēda ita reliquos omnes inflāmasti, vt apud Ruthenos, cū factus esses eius gentis episcopus, multos tuo exēplo, maximisque beneficijs ad hæc studia literarū ac humanitatis excitares. Quæ cùm statuisses nunquā intermittere in maximis occupationibus tuis, essesq́; postea à Francisco rege Gallorū optimo ac tui amātissimo missus ad Venetos legatus, atq; inde huc Romā ad Paulū III. Pontificem Maximum, nactus occasionem, magnam operā posuisti in restituendis optimis authoribus, & ab obliuione vindicandis. Quorum magnum numerū non solùm vndiq; perquiri ac describi iussisti tuis sumptibus: sed etiā Regi omnium bonarū artium studiosissimo, vt idē faceret, missis in omnes partes Europæ doctissimis hominibus, facilè persuasisti. Deinde cùm esses propter has lega

tiones obitas liberè cooptatus in ordinem Cardinaliū,ad illustrandam nobilitatem tuā,& ad memoriā laudum domesticarū,nempe vt tu vnus memoriam maiorū tuorum Armeniacorum principum,quos viros clarissimos fuisse constat,& potentissimos in Aquitania,dignitate simul & virtute renouares:existimasti manendum tibi esse semper in proposito,susceptóque cōsilio,vt abs te veteres libri ab obliuione hominū atque silentio vindicarentur. In quibus fuit Epitome Dionis:quæ cùm fortè domi tuæ in meas peruenisset manus,cuperémque(vt principiò dicebam)vt tu meā erga te voluntatem cognosceres,cœpi tua causa ipsam è Græco in Latinum conuertere.Qua in re cū tibi opera mea satisfacere videretur, iussisésque mihi,vt inchoatum opus absoluerem:magna lætitia sum affectus,propterea quòd tibi,quo nemo authoritate apud me plus valet,neque voluntate,rem gratā fecissem.Itaq; cum rusticarer hac æstate cum Iacobo Sabello,nobilissimo & clarissimo Cardinali,omni studio contendi,vt hunc Xiphilinum tuum,cùm in vrbem redijssemus,tibi possem latinum offerre,ac dicare. Quod cùm faciā hoc tempore,non ab re erit,vt opinor,si pauca de Dione & Xiphilino,déque ratione,quam sum in interpretando secutus,dixero:quò possis rem omnem facilius cognoscere.Igitur Dion Nicæus nobili genere natus,patrem habuit Apronianum proconsulem Ciliciæ. Ipse vir senatorij ordinis,& bis consul fuit. Versatus est in studijs bonarū artium,videtúrque,vt de Socrate accepimus,habuisse diuinum quoddam,quod dæmoniū appellat,cui parebat semper,ita vt ob eam causam coniector somniorum,& interpres portentorum esset.Scripsit enim librum de Somnijs,& prodigijs,quorum causa Seuerus principatum sperabat. Quo libro in lucem edito,

misso

misśoque ad Seuerum imperatū est ei in somnis, vt animum ad scribendam historiā applicaret. Itaque scribere cœpit ea, quæ gerebantur illis tēporibus: quæ cùm ipsi Seuero, & cæteris maximè satisfacerent, statuit omnia, quæ spectabant ad populum Rom. perscribere, præsertim quòd ei confirmatum esset diuinitus, hāc historiam, quā relinqueret magistram vitæ, nullo vnquā temporis spacio esse perituram. Itaque primò consumpsit annos decē in colligendis & coaceruandis ijs rebus omnibus, quas gessit populus Romanus ab vrbe condita vsque ad mortem Seueri: iisque compositis rebus, spacio annorū duodecim, cætera, vti successerunt, vsque ad secundum consulatum suum, qui fuit Alexādri temporibus, persecutus est. De quo Imperatore scripsit pauca, propterea quòd nō est Romæ diu cōmoratus, & quòd incidit in morbū, cùm ex Asia in Bithyniam venisset: quódque ex Bithynia missus est præfectus in Ægyptum. Cúmque inde reuertisset in Italiā, non ita multo pòst prætor in Dalmatiā, atque inde in Pannoniā superiorem profectus est. Pòst vbi Romam venit, in Bithyniam, quæ patria eius erat, reuertit, dimissus, quòd laboraret ex pedibus, vt posset reliquum vitæ tempus in patria degere. His de causis factum est, vt ibi finem acceperit historia, quam diligēter veréque propterea videtur scripsisse, quòd vt vacaret à publicis muneribus, & otium in scribenda historia consumeret, Capuam delegerat ad habitandum, quoties in Italia moraretur. Neque verò tam difficile fuit Dioni Consulari & prætorio viro historiā Romanorum principum scribere, quàm cæteris priuatis hominibus. Nouerat enim, vt opinor, causas bellorum, cæterarúmque rerum, quæ ab ipsis gerebantur: quippe magnā partem audiebat in senatu, & optimatibus, atq; adeò ipsis impera

toribus ita familiaris erat, vt ei facile esset eorum consilia cognoscere. Nec verò reprehendi debet, vt ego quidem arbitror, quòd sæpe dicat volatibus auium, cātibúsque, & somnijs multorū, declaratas esse res futuras. Nā cùm Romanis nihil ferè liceret inauspicatò gerere, essétque collegium augurum ob eam causam cōstitutum, & scientia iuris augurandi magno in honore semper haberetur, nihil præcipuè peccauit illis quidem temporibus Dion, dum prodigia, quæ futura prædicerent, narrauit. Quæ cùm ita sint, illud potius optare omnes debemus, vt historiā populi Romani, quam ille ab vrbe cōdita vsque ad tempora Alexandri multis voluminibus erat complexus, integram aliquando inuenire & saluam possimus. Quæ tamen ipsa fortasse nobis videretur prolixior, non aliter quàm Ioanni Xiphilino, qui eius Epitomen cōfecit. Hìc enim cùm esset Ioannis Xiphilini Patriarchæ Cōstātinopolitani nepos, Michaelis Imperatoris temporibus, viderétque fortasse historiam Dionis, qui annis circiter CCCCC. *antè scripserat, negligi, quòd multis longissima esse videretur, hanc eius Epitomen fecit. An autem idē fecerit in superioribus libris Dionis, qui pertinebant ad id tempus, quo respublica populi Romani in nullius viri deuenerat potestatem, an à Pōpeio initium sumpserit, vt nunc habemus, mihi quidem non constat. In hoc autem maximè probādus est Xiphilinus, quòd cùm hāc Epitomen scriberet, atque ea, quæ nimia esse videbātur, resecaret, in cæteris à verbis, quibus Diō vsus fuerat, non discessit: pauca enim adiecit de suo, vt Dionem ipsum magna ex parte, non Xiphilinum loqui putes. Itaque cùm Xiphilinus hanc fidē Dioni in Græco sermone præstiterit: mihi fuit elaborandum, vt cuius verba latinè totidem verbis interpretari non poterā, ab*

eius

tius sententia nusquam discederem. In primis autem illud egi, quoad facere potui, ut esset in hac Epitome latina sermo nõ ille quidem ornatus, sed tamen nõ abiectus, ne Græcã ad intelligentiam historiæ magnopere desiderares. quod plerisque video interpretibus contigisse, qui dum religioni verborum seruiunt, vt latina ad verbum de Græcis exprimant, ipsi latinè sine Græco intelligi nõ possunt. Habet enim vnusquisque sermo propria multa, quæ si quis velit, ita vt sunt, in alium transferre sermonem, obscurus ijs, qui non habent vtriusque linguæ scientiam, & insolens in verbis, ac odiosus sit necesse est. Nã (vt exempli causa dicam) si, quod Græci dicunt factum esse, πρώτῃ ἡμέρᾳ ποσειδῶνος, id ego non dicam latinè Calendis Decembris esse factũ, sed velim Græcos imitatus, primo die Decembris interpretari, videbor omnino Latini sermonis ignarus atque insolens esse. Cùm igitur sint multa eiusdem generis, nunquam putaui in hoc libro interpretando, si dicat Dion dedisse imperatorem, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν, latinè me posse dicere XXV *myriadas drachmarum, aut* CCL *millia drachmarum: sed potius aureorum decem millia, communi consuetudine sermonis latini. Nam cùm ipse Dion testis sit, in aureo esse drachmas* XXV, *& constet ex multis iuris consultorum responsis, aureos in numeranda summa pecuniæ maxime in vsu fuisse illis quidem temporibus, pro centum drachmis mihi dicendum esse quatuor aureos putaui. Itémque in itineribus non dixi abesse aliquem ab vrbe stadia* CCCC. *sed passuum quinquaginta millia, complexus videlicet octo stadia in singulis millibus passuum, ne ab vsu latini sermonis discederem. Nam si Dion, cùm de rebus Romanis scriberet Græcis hominibus, ipse Græco more locu-*

tus est, dixitque drachmam & stadia, quò Græci facilius intelligerent, cur mihi de iisdem rebus Romanis tractāti non liceret Romano more dicere, sanè non videbam. Et quanquam tibi Georgi eruditissime hanc rationem meam probari certò scio, tamen vt satisfacerem omnibus, si fortè hic liber perueniret in manus hominum, vtrūque semper in margine adscribendum curaui. Præterea vt nihil omnino prætermittam, quod dubitationē afferre queat, quoties dicetur ab eodem Dione, vel Xiphilino, θέατρον κυνηγετικὸν, id est theatrum venatorium, ego amphitheatrum ponere malui, propterea quòd, vt idem Dion author est, ita proprio nomine appellatum est illud, in quo venationes fiebant; quòd sedes absque scena vndequaque haberet. Reliquū est, vt cùm omnia, quæ ad hunc Xiphilinum tuum pertinent, cognoueris: nunc quales fuerint oppressa republica principes populi Romani, mecum recognoscas. Multa verò hîc inuenies, quæ aut non sunt tractata ab alijs scriptoribus, aut non tam latè fuséque explicata: &, quod mihi videtur esse maximum, omnia vtilia, vt in Epitome, atque necessaria, scilicet inanibus rebus amputatis & circuncisis. Nec ego nunc postulo, vt tu hanc trālationem meā in lucem proferas, nondum enim talis est: tamē, cùm ornatior erit & limatior, si, vt tibi consecrata est, ita apparebit in tuo nomine, non recuso. Illud peto, vt eam in tuam fidem recipias, méque perpetuò pro tua summa humanitate ames, & habeas in tuis. Vale, Romæ VII.
Cal. Martias.
M. D. L.

EPI

EPITOME ROMANAE HISTORIAE Dionis Nicæi de vigintiquinque principibus Romanis, & à Pompeio Magno, vſque ad Alexandrum Mamææ filium, Ioanne Xiphilino authore, & Gulielmo Blanco Albienſi interprete.

È DIONIS LIBRO XXXV.

CVM Conſules ſortirentur, Hortenſio, vt bellum gereret cum Cretenſibus, obuenit. Sed is vrbe delectatus, & foro, in quo primum locum poſt Ciceronem obtinebat, collegæ vltrò exercitum ceſſit, ipſe in vrbe remanſit. Metellus autem in Cretam miſſus, totam inſulam cepit: deinde etſi impediebatur à Pompeio Magno, qui per id tempus habebat totius maris imperium, & continentis, quæ non abeſſet à mari longiùs itinere trium dierum, tanquam inſulæ ad ipſum quoque ſpectarent, tamen eo inuito bellum Cretenſe confecit, de quo triumphauit, & Creticus cognominatus eſt. Iiſdem temporibus L. *Lucullus, cum Mithridatem, Tigranémque Armenium, reges Aſiæ bello ſuperaſſet, & terga vertere coegiſſet, Tigranocerta obſidebat. Sed eum grauibus incommodis affecere barbari, non ſolùm coniectis telis, ſed etiam naphtha, quam tor-*

Hortenſius vrbe magis quàm bello delectatus.

Metellus in Cretam miſſus.

L.Luculli in Aſia res geſtæ.

L.Lucullus.

Naphtha.

mentis quibusdam emittebant. Est autem naphtha ex genere bituminis, vsque adeò ardens, vt omnia, quibus adhærescit, prorsus exurat, nec vlla re humida facilè restinguatur. Qua re Tigranes confisus, properè cum tantis copijs venit, vt Romanos, qui tum aderant præsentes, irriserit. Itaque dixisse fertur eos, si quidem ad bellum gerendum venissent, perpaucos esse: si verò vt legatione fungerentur, permultos. Neque tamen diuturna affectus est voluptate. statim enim intellexit, quantum virtus & ars multitudini antecellat. Cùm profugisset, milites inuentam eius tiaram, vittásque L. Lucullo dederunt. Tigranes enim metuens, ne ex ijs agnitus caperetur, ea disciderat atque abiecerat. Captis Tigranocertis omnia diripuit, mulieribus ab iniuria militum cōseruatis: quo facto earum viros, qui cū Tigrane fugiebāt, sibi deuinxit. Pacoro Parthorū regi, quod intellexerat eū Tigrani esse auxiliaturū, per literas minatus est. Sed is nec P. Romani amicus fuit, nec Armenio auxilia misit. Lucullus quoque Nisibin, quod erat oppidum Tigranis, cepit. Caterùm etsi Lucullus fuit rei militaris peritissimus, qui primus è ciuibus Romanis Taurum montem transiit belligerandi causa, qui duos potentissimos reges bello vicit, quique in Asia longissimè progressus est: tamen infidis ad omnia militibus est vsus, à quibus etiam ad extremum desertus est. Multa enim ipsis imperabat, parum erat affabilis, in primis acer in rerum gestarum rationibus reposcendis, inexorabilis in supplicijs, nesciebat aut molli oratione placare, aut muneribus quenquam sibi conciliare. Cuius rei argumemto est, quòd Pompeius, cum eosdē milites postea recepisset, eos ne minimum quidem seditiosos habuit. tantùm homo homini præstat.

Tigranis de Romanorū exercitu dicterium.

Virtus excellit in bello multitudinem.

Pacorus Parthorum rex.

Nisibis.

DIO

DIONIS LIBER XXXVI.

Eodem tempore Romani bellum cum piratis gesserunt, quo bello nõ minus quàm vllo alio sunt conturbati. Nam piratarum multitudo in mari exorta, iamq; (quia populus Romanus in bellis gerendis occupabatur) securitatem nacta, ac supra modũ aucta, nõ solum mare quàm plurimis damnis classe vexabat, sed etiã continentem, in quam ingressa, vicos exurebat, atque vrbes depopulabatur. Postremò, quia propter eos mercatorum nauigatio conquiescebat, in multis ciuitatibus, sed Romæ præsertim ingens fames fuit. Nam piratæ ad Ostiã vsque nauigabant, naues exurebant, postremò cuncta rapinis vastabant. Contra hos populus Romanus classem comparat: huic classi Pompeium præficit, eúmque summum imperatorem deligit in triennium contra voluntatem Senatus. Plebs intellecta patrum voluntate, qui grauiter ijs, qui Põpeium delegissent, succensebant, in eos, dum adhuc sederent, impetum facit, eósq; nisi de loco abijssent, oppressisset. Pompeius id imperium ficto sermone deprecabatur, cuius tamen eum auidũ esse constabat. Roscius perspecto plebis studio non audebat sententiam dicere, tamen porrecta manu iubebat, vt duos viros deligerent, vt hac via diminueretur aliquid de Pompeij potestate. Dum hæc manu significat, turba vsque adeò graueis ac minaces clamores tollit, vt coruus, qui tum fortè superuolabat, quasi fulmine consternatus ceciderit. Cúmque Catulus vnus ex optimatibus ita populum rogaret: Si Pompeius, inquit, ad certa pericula, qualia in certaminibus, præsertim maritimis, euenire solẽt, missus fuerit, quem virũ ad res magis necessarias in eius locum sufficietis? Uniuersa multitudo vna voce conclamauit, Te. Itaque Pompeius imperiũ maris, insularum

Bellum cũ piratis.

Roscius.

Catulus.

Põpeius im-

rum

peratorcō-tra piratas delectus. Stadia CC-CC.

rum,& continentis ad millia quinquaginta passuum à supero mari accipit: accipit praeterea legatos quindecim,ac naues omnes.id Senatus inuitus confirmat. Parta victoria ex piratis,eorum magnam curam gerit,tum in primis ne rursum inopia coacti, eiusmodi scelera cōmittant. Quae loca deserta esse videt, eis distribuit:praeterea vrbes dat,quae hominibus ad habitandum egerent. Igitur ab istis cum aliae multae habitatae sunt, tum ea, quae Pompeiopolis est appellata. Est autem vrbs in Cilicia maritima,quā Tigranes depopulatus fuerat,ea Soli antea dicta est. Praeclara certè sunt haec Pompei facta, & plena humanitatis. Post haec Lucullo succedit:quanquam optimates etiam in hac causa resistūt: sed ei plebs fauet, Caesar, Ciceróq; opitulantur & causam eius agūt. Id propterea faciūt,quòd alter eorum plebem iam inde à principio sequebatur & colebat:alter vtriusque, modò plebis,modò Senatus partes sustinebat, principatum in Republica affectans:tum ostendebat siue cum plebe,siue cum patribus se coniungeret,omnino se vtrisque profuturum:ex quo tamen transfuga esse dicebatur. Igitur Pompeius ducto in Asiam exercitu, Mithridatem nocturno praelio superat. Eum enim,quia pugnam detrectare consueuerat,in valle collibus circumdata,nocte obscura inuadit,exercitu in locis superioribus collocato. Hic tubicines simul omnes signum canere coeperunt:mox milites,caeteráque multitudo ingētem clamorem edere: pars scuta hastis,pars arma ex aere lapidibus percutere. Huiusmodi sonitum concaui montes recipere, receptúmq; reddere multo horribiliorem,vt eo barbari vehementer perterriti sint. Romani primùm sagittis telísque praeliabantur:consumptis telis omnibus, in eos irruerunt. Qui erāt ad alas,caedebātur,ijsq;,quòd magna ex parte essent

Pompeiopolis. Soli.

Caesar popularis.

Cicero trās fuga. Mitridates vincitur.

leuis

leuis armaturæ, vnum ad necem vulnus satis erat. qui in ipsa acie consistebant, premebãtur, propterea quòd ij, qui in alis erant, eò præ timore perfugiebant. Itaq; Barbari neque sibi auxilio esse, neque in hostes quicquã moliri poterant. Mithridates cum paucis in Colchidẽ profugit: inde ad Mæotidem & Bosphorum peruenit, atq; in ea regione, interfecto per insidias Machare filio qui Romanis fauebat, regnauit. Pompeius vrbẽ ædificat in agro, in quo sibi victoriam peperit, in eáque saucios milites, & eos qui iam per ætatem bellum gerere non possent, habitare iubet. Hi iam Nicopolitæ appellati, legib. Cappadocum vtuntur. His rebus gestis, postquam transiisset Araxem fluuium, Artaxata oppidum cepit, Tigrane eius oppidi, suíque ipsius deditionem faciente. Is cum in castra Põpeij eques veniret, Pompeius eum ex equo descendere per lictorẽ iussit. Sed cùm eum videret ingressum proiecto diademate ad terram accidisse, & adorare se, misericordia commotus accessit, hominẽ erigit, diademate coronat, in proxima sede collocat: denique consolatur cùm alijs verbis, tũ in primis quòd diceret eum non solùm regnum Armeniorum non amisisse, sed etiam venisse in amicitiam populi Romani. Ipse in regione Tanaitide ad Cyrnum fluuium exercitu in tres partes diuiso hyemauit: ibi bello vicit Albanos, à quibus contemnebatur: quo in bello maximus eorum numerus trucidatus fuit.

Nicopolis.

Araxes.
Artaxata.
Tigranes.

Albani.

DIONIS LIB. XXXVII.

EOdémq; modo Iberis, qui Caucasum incolũt, vsus est. Phraate Parthorũ rege, qui antè amicitiã per literas cõfirmauerat, insolẽtiùs vsus est, incussitq; timorẽ, se etiam ei bellũ illaturũ. Is ad Põpeium rescribit, eúmq; grauiter accusat, ac crimina nonnulla populo Romano obijcit

Phraates.

obijcit. Quamobrem Pompeius affectus pudore, & obstu pefactus, consilio destitit. Itaq; neq; Tigrani, cui Parthi bellũ inferebant, auxiliatus est, nec amplius cõtra Phraa tem quicquã hostiliter admisit: ambobus tamen arbitros dedit, à quibus eorum dissidia componerentur: quibus vtrinque admissis, ipsi omnem inter se controuersiã diremerunt. Reuersus ex Armenia, cùm de rebus omnibus inter reges principésue, qui ipsum adiuuerãt, ius dixisset, cúmque alijs regna cõfirmasset, aliorum dominia auxisset, aliorum comminuisset potentiam, Cœlesyriam & Phœnicem nuper regibus liberatas, atque ab Arabibus & Tigrane vastatas coniunxit. eas enim Antiochus quanquã est ausus repetere, tamen non obtinuit, sed in idem imperiũ coniuncta leges acceperũt, ita vt more populi Romani administrarentur. Dum hæc agũtur, corpus Mithridatis à Pharnace filio eius interfecti ad ipsum perfertur: id conspectum in monumentis maiorum sepeliri iubet. Arabibus absq; labore subactis, in Syriã Palæstinam proficiscitur, quòd ij populi Phœnicẽ popu lati essent. Apud eos regnabant Hyrcanus & Aristobolus fratres, qui de sui dei (quisquis ille est) sacerdotio (sic eorum regnũ est appellatũ) inter se dissidebãt. Igitur Põpeius reliquos facilius deuicit. Sed Hyrcanũ nihili facit, Aristobolum in vinculis habet, postquam is neq; pecunias dat, neque arcem tradit, quorum vtrunque deditionẽ faciẽs promiserat. Inde Hierosolyma obsidet: in cuius vrbis obsidione vehementer laborat. quinetiã nisi Iudæi Saturni diebus ociosi omnino fuissent, nunquam vrbem cepisset: sed illi, cùm dies festos agerent, tradebãt Romanis murum ab percutiendum: Romani, quoties dies huiuscemodi redijssent, fortissimè percutiebãt. Itaque cùm non resisterent ipso die Saturni, cuncti capti sunt: dein

Mithridates a filio occisus.

Syria Palæstina.

Hyrcanus. Aristobol⁹.

Hierosolyma capta.

omni

omni pecunia direpta, ac regno Hyrcano reddito, Aristobulus captiuus abducitur. Cæterùm Iudæis vnde id nomen esse cœpit, equidem nescio, quod nomen tamen latissimè patet. nam ad cæteros quoq; homines spectat, qui etsi alterius nationis sunt, tamen legem eorum imitantur. Fuit hæc gens à Romanis sæpenumero imminuta, ita tamen creuit, vt legem sua libertate vicerit. Iudæi distincti sunt à cæteris gẽtibus, cùm in omnibus ferè rebus, quæ ad viuendi ritũ pertinent, tum maximè, quòd aliorum deos omnes negligunt, vnus quidam est, cui sóli amplissimos & maximos honores habẽt. Simulacrum Hierosólymis nunquam habuerunt, sed ei Deo, cuius nomen dici non posse, quémque forma vacare arbitrantur, magnificè præter cæteros homines, religioséque seruiũt. Huic etiam templum amplissimum atque pulcerrimum, nisi quòd vastum & sine tecto erat, ædificauerunt, diémque, qui Saturni nomen habet, consecrauerunt: cui diei cùm alia multa ab illis propriè sunt attributa, tum id potissimum, quòd eo die negotia nullo pacto tractãt. Hæc sunt, quæ ad hũc deum pertinere videtur. Quis autẽ ipse sit, aut vnde in tanto honore fuerit, & quemadmodum eum colant, cùm à multis antea dictũ est, tum nihil ad præsentem historiam facit. Quòd verò ex stellis septem, quæ Græcis planetæ, Latinis errantes dicuntur, dies dispositi sunt: primùm est ab Ægyptijs constitutũ, deinde ad reliquas gentes emanauit, nec olim id quidem, (vt ego arbitror) cùm id nullo modo fuerit, quod sciam, à veteribus Græcis intellectum. Sed quoniam his temporibus & cæterarum gentium, & ciuiũ Romanorum ita propriũ est, vt in cuiusque patria quodam modo natum esse videatur, placet de hac re, quẽadmodum acciderit, paucis disserere. Cuius quidẽ rei duplex est ratio, nec ea difficilis,

Iudæi.

Templum Iudæorum.

Dierũ ordo.

si quis

si quis animaduertat diligentius. Nam si quis eam harmoniã, quæ διὰ τεσσάρων appellata est: qua totius musicæ fundamentũ contineri veteres crediderunt, ad eas stellas retulerit, quibus vniuersus cœli ornatus variatus ac diuisus est, & ad eum ordinẽ, quo singulæ earũ mouentur: deinde sumpto principio ab extremo orbe Saturni, proximis duob. relictis, quarti orbis principẽ numerauerit: pòst duobus alijs prætermissis, ad septimum peruenerit. eodémque modo easdem stellas, earúmque principes deos percurrẽdo ad dies applicauerit, eos omnes inueniet musica ratione quodam modo cum cœli ornatu conueni re. Atque hæc quidem ratio sic se habet. Altera est huiusmodi. Horas diei noctísque omnes recense, ita tamen, vt Saturnus primum locum teneat, alterum Iupiter, Mars tertium, Sol quartum, Venus quintum, Mercurius sextum, Luna septimum: nam hunc esse ordinem orbium Ægyptij arbitrantur. Id si facies, quatuor & viginti horis connumeratis, reperies primam horam diei sequentis Soli tribui. Rursum si in ijsdẽ xxiiij. horis supradicta ratione perges, Lunæ primã horam diei tertij assignabis. Postremò si reliquos persequère, vnusquisque dies sibi proprios deos habebit & accommodatos. Igitur hæc in hũc modũ tradita sunt. Cæterùm ex reb. à Pompeio gestis, magnã partẽ earum, etsi præclaræ sunt, quas nullus ex veteribus Romanis adæquauit, tamẽ fortunæ tribuere, & militibus fortasse aliquis potest. Hoc verò omnium rerũ est maximum atque pulcherrimũ, quòd cùm posset totius Italiæ imperio potiri, Romæq; propter amplissimam potentiam, quam habebat, solus regnare, id noluit: sed statim vt Brundusiũ venit, exercitũ dimisit, nihil plebe aut Senatu de eo decernente. Parta victoria, trophæa singularum rerum abs se gestarum in pompam

Saturnus.
Iupiter.
Mars.
Sol.
Venus.
Mercurius.
Luna.

pam

pam triumphi misit, quorum vnum erat clarum & ornatum in primis, cui ascriptum erat, orbis terrarum esse. Iisdem temporibus Iulius Cæsar, & M. Cato florere cœperũt. Cæsar popularis & assentator ciuis esse, & Pompeio fauere, quem tamen nõ diligebat: sed quoniam ei clam infestus erat, propter honorum multitudinem in odium plebis trahebat. Cato sæpe Pompeio aduersari: nam Catoni mortalis nullus admirationi fuit: Rempublicam præter cæteros charam habere, eique, quicquid supra modum excellebat, odio esse, propter suspicionem potestatis: si quid plebeium erat, idcirco (quia erat imbecillum) charum esse: denique de rebus iustis etiam periculo imminente liberè loqui. Porrò multis partibus historiæ prætermissis, quæ valdè sunt ab his temporibus alienæ, præsertim cum noui nihil afferant, aut vtilitatis, id vnum dicendum videtur, fuisse patefacta à Cicerone consule, coniuratione Catilinæ, quæ ad Reipublicæ perniciem spectabat, & coniuratis omnibus, qui capti fuerant, supplicio affectis, Aulum quendam Fuluium Senatorem à patre suo interfectum. Cæsari autem facinus aliquod præclarum facere semper cupienti, cum Lusitaniæ præesset, equus fissis vngulis anteriorum pedum natus est. Is equus ferox & elatus Cæsarem vehebat, sessorem præterea admittebat neminẽ. Ex eo Cæsar in maximam spem venit.

M. Cato.
Cæsar.

Aulus Fuluius à patre suo occisus.
Equus Cæsaris.

DIONIS LIBER XXXVIII.

COnsulque cum esset, reuersus ex Lusitania, leges populares tulit. Qua in re perterritis cæteris omnibus, coactisque tacere, vi & grauitate orationis, ei Cato per se solus obstitit, quem iam ex ipsa Curia abstractũ Cæsar in carcerem erat coniecturus. Sed dum Cato se æquo animo deduci patitur, consequunturque permulti,

Cato in carcerem.

quorũ vnus M. Petronius à Cæsare increpatus, quòd Senatu nondũ dimisso abiret, Malo (inquit) in carcere cum Catone, quàm hîc esse tecum: pudore affectus, Catonem dimisit: Ciceroni verò, à quo multis cõuicijs fuerat lacessitus, ne respõdit quidem. quippe natura mitis erat, nec admodum iracundus. Clodium tamen in ipsum cõcitauit, ac per eum, vt Roma exularet, fecit. Itaque Ciceronis bona publicata, ædes disturbatæ, ipse procul ab vrbe expulsus est, millia passuum circiter quadringenta septuaginta. Id quidem in Cæsare fuit, vt qui ipsi negocium facerent, eos propter magnitudinem animi despicere simularet. sed per alios sine vlla suspicione inimicos vlcisceretur. Ciceronem fugientem in Macedoniã Philiscus, qui ei iam inde Athenis fuerat familiaris, verbis philosophicis consolatus est. Sed is non multo tempore post studio & diligentia Pompeij Romam reuertitur. Cæsarem res præclarè gestæ in Gallia, cuius administrationem in quinquenniũ sortitus fuerat, mirificè extulerunt. Nam etsi barbari multitudine & magnitudine Romanis antecellebant, tamen Romani belli scientia atque armis superiores erant. Quinetiam quæ cõtra ferocem animum & temerarium impetum Gallorum opponeretur, prudẽtia Cæsaris inuenta est. Etenim eos tot prælijs superauerat, tantamq; eorũ multitudinem oppresserat, vt cùm Romani tot gentes, quarum ne nomina quidem antea sciebãt, ab eo debellatas esse intelligerent, ob eam rem dies XV, quod antè factum non fuerat, sacrificauerint.

Cice. exul.

Stadiorum tria millia. DCCL.

Galli.

DIONIS LIBER XXXIX.

IIsdem temporibus Ptolomæus rex Ægypti, postquã Ægyptij contra eum rebellassent, quòd ipsis vi magis quàm iure imperaret, Romam perfugit, vbi muneribus

Ptolomęus.

bus

bus alliciebat potentissimos quosque, vt à populo Roma no in regnum suum restitueretur. Miserunt prætereа Ægyptij Romam legatos centum, ad regem accusandum, quos ille omnes potuit venenis per insidias necare. Id scelus populo Romano grauissimum est visum. Sed & Dionem, qui eius legationis principem locũ obtinebat, à quo constabat eum accusatum iri, pariter interfecit. Cuius sceleris ideò nullas pœnas dedit, quòd Pompeius eum domum suam receperat, atque multis modis adiuuabat. tantum Romæ per id tempus poterat largitio. Cyprus insula in regno Ptolomæi tum primum in populi Romani potestatem venit. Eadem tempestate Pompeius theatrum, quod nunc percelebre est, ædificauit, in quo leones quingenti diebus quinque absumpti sunt: præterea elephanti decem & octo cum armatis hominibus certauerunt, quorum pars statim, pars non mul to pòst interijt. nam eorum populus misertus est contra Pompeij voluntatem: propterea quòd saucij non solùm certandi finem fecerunt, sed etiam lugubri voce missa circumeuntes rostra sua in cœlum intendebant. Ferũt ab hoc genere animalium non modò patriam linguam, sed ea quoque, quæ in cœlo fiũt, intelligi. Itaque noua Luna, priusquam ea veniat in hominum conspectum, ad aquam limpidam proficiscuntur, vbi se abluunt. Accepi præterea id theatrum non esse à Pompeio, sed à Demetrio liberto eius ex pecunia, quam cum eo militando quæsierat, ædificatum: sed Pompeium id sibi vendicasse, ne propterea malè audiret, quòd libertus eius tam magnam pecuniam conflasset, vt tantos sumptus potuisset sustinere. Cæsar primus Romanorum Rhenũ transijt, deinde in Britanniã profectus est, Põpeio & Crasso cõ-

Theatrum Pompeij.
De elephantis.

Demetrius.

Britannia.

Stadia CCCCL.

ſulibus. Ea regio minimum abeſt à continenti Celtica, ab ea parte, qua Morini ſunt, millia paſſuũ quinquaginta ſex, porrectáque in pelagus ad reliquam Galliam pertinet, & Hiſpaniam ferè omnem: quæ regio an eſſet, omnino à veteribus tum Græcis tum Romanis eſt ignoratum: nouis verò, eſſet ne continens, an inſula, in dubitationem venit. Itaque ſcripſere permulti in vtramque ſententiã, qui propterea nihil certi habebant, quòd neq; vidiſſent ipſi, neque ab eius regionis hominibus audiuiſſent: ſed vt ocio & ſtudio abundabant, ita coniecturam faciebant. Progrediente verò tempore antea quidem Agricolæ proprætoris, modò autem Seueri imperatoris temporibus inſulam eſſe, certò compertũ eſt. Igitur Cæſar in Britanniam profectus, rebus non planè geſtis ex animi ſententia, & acceptis à Britannis obſidibus paucioribus quàm putabat, in Galliam reuertit, quòd audierat Gallos res nouas moliri. Eadem tempeſtate Tiberis ſiue immenſis imbribus de cœlo, ſiue nimio vento fluxũ eius in mare arcente, ſubitò in planicie vrbis inũdauit, ædesq; multas deiecit, ac multos mortales perdidit.

Tiberis ſtagnauit.

DIONIS LIBER XL.

Cæſar iterũ in Britanniam.

Syria Craſſo, Hiſpania Põpeio, & Gallia Cæſari.

CÆſar iterum traiecit in Britanniam, vicit bello Barbaros, iisq; tributis imperatis, & obſidibus acceptis in Galliam reuerſus eſt ad bellum gerẽdum. Porrò vt Cæſar Gallias, ita Craſſus & Pompeius ſortiti fuerant, vel potius occupauerant, ille Syriã, hic Hiſpaniã. Dum Pompeius ducibus belli in Hiſpaniam miſſis Romæ ſedet, populique fauorem captat, Craſſus in Parthos ſtudio & cupiditate pecuniæ quærendæ exercitum ducit, quanuis ei prodigia ad Zeugma iuxta Euphratem (ſic enim is locus à tranſitu Alexandri dictus eſt) parum proſperè euenerunt. Nam aquila aurea (ſic enim

Zeugma. Aquila.

enim appellatur ea, quæ sacellum habet perexiguum, in quo collocata est, quæ longissimæ hastæ affixa gestatur in omnibus exercitibus ex delectu comparatis: cuius quidem hastæ pars inferior peracuta est, ita vt possit in terram defigi) ea inquam aquila cum Crasso Euphraten transire noluit, sed terræ perinde adhærebat, atque si in ea nata fuisset, donec eam multitudo, quæ circumstabat, conuulsit, ipsáque vi consequuta est. Præterea pons, antequam omnes transijssent, fractus est. Quibus rebus cùm milites animos demitterent, eos Crassus consolabatur his verbis. Bono animo este (inquit) ô viri: vobis enim iuro, neminem vestrûm hac esse reuersurum, nam redire per Armeniam cogito. Milites his verbis, quòd ea via iurasset neminem reuersurum, multo magis conciderunt. Parthi, qui olim sub imperio Persarũ in exigua regionis parte habitabant, neque magnam admodum potentiam fuerant adepti, postquam labefactato Persarum imperio res Macedonum floruerunt, deinde successores Alexandri multis magnísque inter se seditionib. debilitari & frangi cœperunt, primùm duce quodam Arsaco, à quo reges eorũ deinceps sunt Arsacidæ nominati, in medium prodierunt: atq; Asia potiti, eam per satrapas retinuerunt. Sunt omnes equites sagittarij, ad quam rem plurimum eis confert cœli regionísque opportunitas. nam cœlum, quod in primis siccum est, neruos arcuũ intentos facit: regio verò tota plana est, & ob eam rem equis accõmodata. Hi populi Romanis infesti sunt: itaque Crassus contra eos, atque eorum regem Orodem exercitũ duxit. Ibi ipse cũ Crasso filio, cunctóque ferè populi Romani exercitu interijt. Parthi quoq; auro in os Crassi infuso, hominem irriserunt. Erat enim Crassus vsq; adeò diues, & pecunia cu-

De Parthis.

Vnde Arsacidæ.

Orodes rex

pidus, vt eorum veluti pauperum misereretur, qui suis redditibus exercitum Romanum alere non possent. Inde Parthi cùm iam Antiochiam vsque venissent, atque omnia, quæ obuiam facta essent, occuparēt, à C. Cassio Longino repulsi, domum reuerterunt. Hunc exitum Crassus contra Parthos habuit, cuius calamitatis acerbitas propter magnitudinem memoriæ hominum commendabitur sempiterna.

C. Cassius Longinus.

DIONIS LIBER XLI.

Causa bellorum ciuilium.

Hoc prælio facto, bella ciuilia maxima atque durissima Romanis extiterunt, Pompeio & Cæsare dissidentibus: quorum bellorum multæ causæ feruntur: sed certissima causa fuit primarum partium, & dominandi cupiditas. Pompeius enim etsi antea Cæsarem auxerat, tamen eius fortunæ & gloriæ postea cœpit inuidere: atque cùm initio potentiam eius impedire clàm studuisset, deinde grauiter & apertè se inimicum ostendit. Cæsar, qui nihil de dignitate sua detrahi patiebatur, quique potiùs omnium maximus esse cupiebat, relicta Gallia, Romam contendit, scilicet imparatum adhuc Pompeium offensurus. Cæsar enim propter belli apparatum, militésque tanto tempore in bellis Gallicis exercitatos, & tot victorijs exultantes, ac donis eius promissisq; permotos, paratissimus erat. Ex quo factum est, vt Pompeius Roma decesserit, & paulò pòst Italia. is secū habebat Senatum ferè omnem, atque pecuniam. Itaque qui Romæ remansisset, quamuis non esset partium Cæsaris, eum tamen æquè hostem iudicauit. Cùm Dyrrachium venisset, conuocatis socijs, milites exercebat. Igitur per id tempus multa ab optimis & potentissimis viris præclarè gesta ac dicta fuerunt. Sed quia summa

rerum

rerum omnium ad Cæsarem & Pompeium venerat, horum, quia summam rerum scribimus, facimus mentionem. Cæsar à Lepido, qui postea fuit in triumuiratu, Dictator dictus est: quo magistratu suscepto, vltrò se statim abdicauit: quamuis eius factis perinde atque Pompeius vteretur. nam vterque, quòd paratos exercitus haberent, omnia pro libidine ac voluntate faciebant. Cæsar, cùm ei pecunia opus esset, donaria cateráque omnia ex Capitolio abstulit. Cúmque Fortunæ sacrificaret, taurus priusquam feriretur, extra vrbem profectus, ad lacum quendam peruenit, eúmque enatauit. Quo facto aruspices Cæsari, si Romæ remaneret, exitium: si mare transiret, salutem ac victoriam fore prædixerunt. His rebus confisus Cæsar, contra Pompeium exercitum duxit. Quo iam profecto, pueri in vrbe in duas partes sua sponte distributi, ac partim Pompeiani, partim Cæsariani nuncupati, absque armis quodammodo certauerunt: tandem verò, qui nomen à Cæsare habebant, victoriam reportauerunt. Cæsar, cùm ignorante Bibulo, cui maris præsidia commissa fuerant, transisset Apolloniam, & alia loca finitima Pompei præsidijs destituta occupauit. Ea regio in pulcherrima terræ parte maris ac fluminum sita est. Sed id omnium maximè admiratus sum, quòd cùm magna copia ignis ad superum flumen existat, tamen ad proximam terram non valde diffunditur, sed neque eam, in qua est, adurit, aut facit aridiorem: quinetiam herbas, ac virides arbores proximè habet, augetur imbribus, & sublimè tollitur. Cæsar cunctante Antonio, cui mādatum erat, eos qui Brundusij remanserant, adducere, solus nauigare in Italiam constituit: & tanquam aliquis alius nauiculam conscen-

Cæsar dictatur Dictator.

Apollonia.

dit, seque à Cæsare missum esse dixit, ac gubernatorem etiam aduerso vento soluere coegit. Iam procul à terra nauigabant, cùm ventus vehementer vrgere, & tempestas eos grauiter conturbare cœpit. Quam obrem cùm gubernator inuito Cæsare regredi conaretur, Cæsar se, quis esset, patefecit, tanquã esset ex eo vim tẽpestatis placaturus: Bono animo es, inquit, nã Cæsarẽ vehis: tã magno enim animo erat, atq; in tantã spem venerat, siue ex vatũ prædictionibus, siue alia ratione, vt præter ea quæ viderentur, faceret idoneam fidem salutis: tamen nihilo magis transijt. Pompeius sperans se eũ, priusquam cum Antonij copijs coniungeretur, facilè confecturũ, in Apolloniam cũ exercitu properauit, atq; Apsum flumẽ, ad quod erant castra Cæsaris, trãsire conatus est: sed põte grauitate oneris collapso, cæsáque parte militũ, qui iam pertransierant, à suis destituta, idcirco animũ despondit, quòd ei statim in ipso belli principio malè successisset. Dum ea geruntur, venit Antonius: itaq; Pompeius timens, Dyrrachiũ confugit. nam Brundusio excedere, quousq; Bibulus vixit, Antonius ausus non erat: sed postquã Bibulus multis laboribus defatigatus mortẽ obijt, & Libo dux præfectúsque classis factus est, Antonius hominem contempsit, atque inde soluit. Dyrrachiũ erat ἐπίδαμνος Corcyrẽsiũ, quo nomine à Romanis propter scopulorũ difficultatem quidam appellatũ ferunt. Nam cũ dãni appellatio Latinorũ lingua magni incõmodi significationẽ habeat, ipsis, vt possent eò traijcere, mali ominis esse videbatur. Igitur Põpeius postquam Dyrrachiũ cõfugit, extra oppidũ castra locat, eáque profundis fossis, & magnis aggeribus munit: ibi persæpe, sed tamen nullo magno momento pugnatũ est. Cæsar Dyrrachium spe deditionis inter paludes atque ipsum mare no

Bibulus. Libo.

Dyrrachiũ.

re nocte adortus, in loca angusta venit, sed inde multi antè à tergoq; irruunt, qui nauibus vecti repentè eum inuadunt: itaque permultis suorum amissis quin ibi interiret, parum absuit: mox inde in Thessaliam properauit. Pompeius tanquam confecto iam bello Imperatoris nomen accepit, etsi nihil propterea agebat insolenter, atque posteà Cæsarem insecutus, in Thessaliam peruenit. Hic cœpere exercitus conferri. Pompeius nemini secundus, Cæsar omnium primus esse cupere: ambo, qui duces essent, & victoriam obtinerent, dignissimi, reique militaris supra omnes homines periti. Pompeius Aphrica, Sertorio, Mithridate, Tigrane, ac maritimis victorijs fretus erat: Cæsar de Gallia, Hispania, Rheno, Britannia gloriabatur. Cum iam vtrinq; irruptio facta esset propter vtriusque appetitum dominādi, atq; eiusdem gentis homines inter se confligerent, res erat miserabilis & calamitosa, eodem tempore aduersarios agnoscere, mox sauciare: vocare ad se, deinde occidere: simul patriæ mentionem facere, & spoliare: multa etiam ipsis interfectoribus, quæ domum referrent, mandare. Pompeiani videbantur equitatu & sagittis superiores esse, itaque eminus contra eos, quos intercludebant, repentè iaculari & conturbare, mox regredi, deinde eos iterum atque iterum inuadere, locis sæpenumero huc & illuc commutatis. Cæsariani hæc obseruare, suos ordines conuertere, deinde iaculātibus occurrere, ac cum propriùs accessissent, viros equósq; capere, postremò alacriter pugnare. Nam pedites leuis armaturæ ob eam rem erant vnà cum equitibus instructi. Id non semel, vt suprà dixi, sed simul sæpe in variis locis gerebatur. Igitur cùm illi eminus, hi cominus pugnarent, cúmque percuterent alij, alij percuterentur, hi fugerent, illi insequerentur,

Punga Pharsalica.

multæ pedestres equestrésque pugnæ esse videbantur. Dum hæc geruntur, multa præter opinionem acciderunt. Qui alterum fugasset, mox ipse terga vertebat: qui fugisset, statim aggrediebatur: percusserat aliquis, ipse sauciebatur: lapsus erat, stantem occidebat: plerique etiam nullo accepto vulnere moriebantur: multi vix semiuiui alios interficiebant: lætabantur alij & canebant, alij mærebant & lamentabantur: omnia clamore gemitibúsque complebantur. Tandem cùm vtrinq; diu æquo Marte pugnatum esset, Pompeius, quippe qui magnam partem exercitus Asiaticam, & minus exercitatam habebat, victus est. Id illi antea fuerat diuinitus significatum, quòd fulmina de cœlo in castra eius cecidissent, apésque militaribus signis insedissent. Cæsar equitibus & Senatoribus captis perhumaniter est vsus: quinetiam literas inuentas in scrinijs Pompeij, quibus multorum erga illum beneuolentia, atque odium in Cæsarem significabatur, neque legit, neq; descripsit, sed eas statim igni combussit, ne ijs fortasse commotus, grauius aliquid committere cogeretur. quamobrem permultos sibi deuinxit. Pompeius, quòd se superiorem fore Cæsare speraret, ea, quæ sibi magno vsui futura erat, non prouidit: neque enim castra in idoneis locis collocauerat, neque quò victus perfugeret, constituerat. Deinde, cum posset sine periculo cunctando rerum potiri, tamen siue sua sponte, tanquam esset omnino victor futurus, siue coactus à suis, conflixit. Itaq; repentè victus, grauiter perterritus est, vt nec consilium vllum opportunũ, aut spem firmam in periculis habuerit. nam metus tempore ratio omnis & consilium deest: quibus rebus si quis antè animum suum præmunierit, metũ omnem superare egregiè potest: sin minus, facilè vinci. Itaque relicto munito loco

Humanitas Cæsaris.

Fractus animo Pompeius.

loco, in Ægyptum profectus ibi per insidias obtrũcatus est. Post id facinus Ægyptij, quòd antè minime voluerãt, Cleopatræ imperio subiecti sunt: deinde venerũt in ditionem populi Romani. Placet enim eiusmodi facinorum scelestorum vindictam, etiam præter rationem historiæ, rebus ipsis gestis annectere.

IVLIVS CAESAR.

*POMPEIVS potentissimus Romanorum est habitus, ita vt Agamemnon, quòd ipse quoque mille nauibus imperasset, vocaretur. Is ipsa octaua die, * qua olim de Mithridate & piratis triumphauerat, occisus est. Id verò multo magis est admirandum, quòd cùm Cassios omnes ciues Romanos ex aliquo responso suspectos haberet, ei nullus eorum vnquam insidias parauit: sed apud montem, cui Cassius nomen erat, mortem obijt, in eóque sepultus est. Cæsari verò omnia adeò prosperè succedebãt, vt cùm in Hellespontum cum nauicula traijceret, inciderit in classem Pompeij: qua ex re non solùm nullum damnum sustinuit, sed eos quoq; perterrefactos in suam potestatẽ redegit. Is in Ægyptũ proficiscens, vt vidit allatũ ad se caput Pompeij, collachrymauit: qui tamen huius inanis & fictæ simulationis causa ridiculus erat. Nam cum iam inde initiò dominationem expeteret, eum se desiderare, eiúsque mortem grauiter ferre simulabat, quem olim non secus oderat, quàm aduersarium & hostem: qui*

Cęsar in Hellespontum.

Cæsar viso capite Pompeij fleuit.

etiam

etiam ob nullam aliam causam in Ægyptum festinauerat, quàm vt eum, si quo pacto consequi posset, conficeret. Cùm autem opera Caluini legati Athenas cepisset (nam eæ vltrò post mortē Pompeij Cæsari deditionem fecerant) omnes Athenienses impunitos reliquit: hoc vnum inquiens, eos cum multa deliquissent, à mortuis conseruari. Annulum Pompeij, in quo, quēadmodum in Syllæ annulo trophæa tria insculpta erant, Romam misit, quo mortuum iam esse Pompeium Romanis persuaderet. Ipse interim captus amore Cleopatræ, in Ægypto commorabatur. nam ita libidinosis amoribus fruiebat, vt cum alijs quàm plurimis mulieribus, in quas incidisset, consuetudinem haberet. Cleopatra autem pulcherrima fuit, tum verò flore ætatis & facūdia omnibus præstabat, erátque apud omnes, cum quibus versabatur, gratiosa. Ea fortè, cum per id tempus cum fratre suo dissideret, ac primùm apud Cæsarem per amicos causam ageret, deinde verò ab illis se prodi confirmaret, ipsa suam causam agere instituit: quam vbi vidit, & dicentem audiuit Cæsar, statim captus est, móxque Ptolemæum accersiri iussit, ab eáque magis stare, quàm vtrique iudex æquus esse cœpit. Itaq; adolescens cùm ob hoc, tum postquam intus sororem de improuiso cōspexit, exiluit ira concitatus: congregatáque iam hominum multitudine, prodi se vociferabatur. Eo die Cæsar Ægyptiorum tumultū vix reprimere, aut eos sibi reconciliare potuit. quinetiam paulò pòst, cum non haberet apud se milites (nam eos dimiserat in diuersas partes Syriæ, quasi ipsorum opera minus indigeret) in maximū periculum atque discrimen venit: propterea quòd ipsum Achillas dux Ægyptiorum inuasit. Cúmque aliquando Cæsar introijsset in vrbem Pharum, atque eius vrbis habitæ

Caluinus. Athenieses deditioné fecerunt.

Annulus Pompeij.

Cleopatra.

Achillas.

bitatores interfecisset, re animaduersa Ægyptij, qui cõtinentem incolebant, factis pontibus auxilio suis venerunt: cæsisque frequentibus Romanis, reliquos ad naues compulerunt: quorum magna pars in mare prolapsa est, & Cæsar ipse grauiter affectus. Oberant ei in primis vestimenta: nam quòd purpurea essent, in eum Ægyptij facilè iaculabantur: sed is positis vestimentis enatauit, pòst nauiculam conscendit, itáque saluus euasit, literis, quas nando in sinistra manu gerebant, ab aquæ iniuria conseruatis. Huius vestem Ægyptij suspenderunt in trophæo, quod statuerant. Verùm vbi milites conuenerunt, ipse Ægyptum in suam ditionẽ potestatémq; redegit, deditque Cleopatræ, cuius causa bellum gesserat. Ex Ægypto profectus ad Pharnacen Mithridatis filium, qui Pontum sibi vẽdicabat, eum, quo die aggressus est, superauit, deinde in Italiam venit. Fuit Cæsar diligens in pecunijs faciendis. Quippe potentiam duabus rebus, pecunia scilicet, & militibus parari, conseruari, atque augeri dicebat, eáque sese mutuo cõsequi: exercitum comeatu retineri: rursum commeatum armis comparari: idq; non tantùm dicebat, sed etiam sentiebat. Cum Romæ esset, milites ex Cãpania, vbi erant, vt inde in Aphricam traiicerent, Romam nemini obuio parcentes venerunt: quorum aduentum vt Cæsar intellexit, statuit contra eos mittere Prætorianas cohortes: sed veritus, ne illæ etiam aliquid seditiose molirẽtur, continuit se, tantùm ad eos iam in suburbia ingressos, paucos obuiã misit, qui rogarent, quid vellent, & quamobrem venissent. Qui cùm Cæsari se dicturos respondissent, eos ipse inermes venire, enses sólos gestare (neque enim deposuissent) ita in vrbem ingredi passus est. Hic cæpere milites vehementer instare, vt se missos facerent:

Cæsar nando euasit.

Seditio militum.

simul

simul ostendere, se magnos labores sustinuisse, nec dumtamen ea quæ sperauerant, fuisse consequutos. Id milites dicebant, non quòd vellent priuatam & quietã vitam agere, sed quòd existimarent his verbis, Cæsare perterrito, se omnia ex animi sententia confecturos. At Cæsar contra omnium expectationem, Vos verò, inquit, rectè. Itaque statim omnes tanquam amplius nullo vsui forent, dimisit: denique datis postremis muneribus, promisit ijs, qui per legitimum tempus militassent, ea quæ dari consueuerunt. Tum cœpere milites obstupefacti consilium mutare, seq; in posterum strenuos milites fore polliceri. Is negare se illorum opera indigere, idque astutè: valde enim indigebat. illi Cæsarem vehementer rogare, ab eóque, quòd tumultuati essent, veniam petere: qua ad extremum data, ac ferocissimis quibusque militibus dimissis, cæteris vsus est. Porrò tumultuosos & seditiosos milites, nactus occasionem in bellis consumebat, atque hostes per eos conficiebat. Post hæc consueta celeritate, qua multa prosperè gerebat, hyeme in Aphricam transmisit. Cúmque è naui egrederetur, fortè euenit, vt in terram caderet: quem vt milites conspexerunt pronum cecidisse, ipsi quoque animis conciderunt, atque grauiter ferentes, tumultuati sunt. Cæsar ne dubitauit quidem, sed porrecta manu, quasi de industria cecidisset, terram apprehendit: dein eam osculatus, Teneo te (inquit) Aphrica. Eo tempore Cato & Scipio Aphricam obtinebant, cum quibus Iuba Lybs erat societate coniunctus. Cato prudentia, iusticiáque antecellebat: Scipio nobilitate generis, & dignitate superior erat. idcirco Catone concedente exercitui imperabat: quo tandem à Cæsare superato, Iuba ita metu perculsus est, vt iam desperata salute cum Petreio legato

Teneo te Aphrica.

Mors Iubæ & Petreij.

gato Scipionis, qui & ipse rebus suis diffidebat, in certamen venerit, eo animo, vt in eo vterque moreretur. Cæsar quendam nomine Sallustium, qui fortè tum apud ipsum erat, à quo etiam de iisdem rebus historia conscripta est, Aphricæ verbo quidem, vt præesset, iussit, re autem vt diriperet & expilaret, idque fecit. Nam etsi multa contra expilatores prouinciarum scripsit, tamen constat eum aliter fecisse, nec non grauiter accusatum, tandem impunitum à Cæsare relictum esse, licet se ipse in historia satis infamauerit. Post hanc victoriam Romani ad gratiam Cæsaris, quem vt antea semper metuebant, multa decreuerunt: eúmque super aream statuam orbis terrarum collocatum, Semideum esse subscripserunt. Cum autem continuis quatuor diebus triumpharet de Gallis, Ægypto, Pharnace, Iuba, atque Arsinoen reginam Ægypti inter captiuos duceret, dii eum propter magnitudinem & multitudinem rerum gestarum cæteri admirabātur, soli milites irridebant: amorem Cleopatræ, & consuetudinem, quam puer cum Nicomede rege Bithyniæ habuerat, exprobrabant. itaque canebant, Cæsar Gallias subegit, Nicomedes Cæsarem. Post hæc frequentes clamabant: Si rectè facies Cæsar, punieris. sin malè, regnabis. Quibus verbis significabant, Cæsarem, si libertatem patriæ redderet, quod ipsi iustum existimabant, supplicio affectum iri, quia contra leges fecisset: si verò dominari pergeret, vt instituerat, quod factum improbri ciuis erat, tum demū imperaturum. Cæsar vt non molestè ferebat, cum ei amorem Cleopatræ obiicerent, ita calumnias de Nicomede iniquo animo patiebatur. quod factum cum adhibito etiam iureiurando negaret, magis irridebatur. Postremo sup-

Sallustius.

Cæsar Gallias subegit, Nicomedes Cæsarem.

plicationis die relicta plebe in forum suum introijt crepidatus, & varijs floribus coronatus: inde comitāte vniuerso ferè populo, atque multis elephantis faces gestantibus, domum deductus est. Post deinde multa & varij generis spectacula edidit, theatro ad venationem extructo: id postea amphitheatrum appellatum est, quòd sedes absque scena vndequaque haberet. Planè de reliquo genere animantium acuratè disserere longum esset: de Camelopardali dicendum videtur, quæ bellua tum primùm Romam venit. Ea, quòd quidem ad reliqua spectat, camelus est, nisi quòd membra sine proportione habet: sunt enim posteriora paulo humiliora, vt si à natibus incipias, paulatim altior esse, & quasi ascendere videatur: atque ita cum sit, corpus ad anteriora crura & ceruicem ad iustam altitudinem extendit. Color est veluti pardalis variatus, idcirco commune vtriusque nomen habet. In his certaminibus cùm alij multi certauerunt inter se, tum nonnulli ab elephantis quadraginta pugnauerunt. Postremò nauale prælium non in mari, sed in terra fecit, loco in campo Martio defosso, immissaq; aqua, ac nauibus introductis. Pugnauerunt captiui multi, & qui erant rerum capitalium damnati. Fuit quoque equestris ludus. cui Troia nomen est, à pueris nobilissimis antiquo more paratus. cum quibus iuuenes itidem nobilissimi ex curribus certauerunt. Hominum interfectorum Cæsar magnam culpam sustinuit, quòd nondum sanguine satiatus aut expletus videretur: multo verò maiorem, quòd infinitam pecuniam in edendis huiusmodi spectaculis consumpsisset. nam vulgò circum ferebatur, quòd eam per iniuriam fecisset, idcirco in eos vsus impendisse. Porrò autem magnificentissimi apparatus argumētum est, quòd ne Sol spectatoribus molestus

esset

Theatrum. Amphitheatrum. De Camelopardali.

Ναυμαχία.

Troia.

esset, conopea serica suprà extensa fuerunt: qui panni facti primò ad barbarorum voluptatem, ab illis ad nos ad muliebres delicias fuerunt importati. Post hæc milites tumultuati sunt: neque antè destiterunt, quàm Cæsar repentè venisset, atque vnum ex ijs captum manu sua trahi ad supplicium iussisset. Multas leges tulit, sed inprimis dies anni parum antea inter se consentientes. Nam tum, cùm Lunæ ratione menses congruebant, in præsentem ordinem adduxit, prioribus sexaginta diebus, septem alijs adiectis, qui ad perfectam rationem facere magnopere videbantur. Id Cæsar ex Alexādria, in qua commoratus erat, reportauit: nisi quòd apud illos singuli menses triginta diebus constant, deinde toti anno quinque dies adijciuntur. Cæsar verò ijsdem mensib. ad eos quinque duos quoque, quos vni detraxit, addidit: adiuncto ad extremum quinto cuique anno, eo die, qui quatuor partibus compleretur. Itaque sic annos ordinauit, vt rara sit horarum commutatio. nam annos mille quadringentos sexaginta vnum vno alio die intercalari tantummodo constat indigere. Cum filij Pompeij in Hispania maximum bellum mouerent, ipse cum ijs pugnat: quæ pugna cum permagna fuisset, & ita pares vtrinque exercitus, vt etiam belli duces, quia de summa rerum decertabatur, ex equis descenderent, atque graui imminente periculo inter cæteros pugnarent: Bogud qui fortè cum alijs ducibus non erat, aliunde in castra Pompeij irruit. Quod vt vidit Labienus, relictis ordinibus illum est consequutus. Pompeiani rati Labienum fugere, illico animos desponderunt, neque postea, cum id, quod verum erat, resciuissent, colligere se aut recipere potuerunt. Hanc Cæsar postremam victoriam reportauit: etsi sperabat longè maxima se confectu

De diebus, mēsibus, & annis.

Bellum cū filijs Pompeij.

Labienus.

rum. Nam in quo loco pugnatum est, ramus palmæ statim post victoriam natus est: quæ res tamen nihil de Cæsare, sed de Octauio eius sororis nepote portendebat. Is tum erat in exercitu, & multis laboribus susceptis, periculisque aditis, clarus erat futurus. Igitur Cæsar rerum potitus perfecit, quanquam ciuibus inuitis, vt publico decreto in conuentibus regia veste indui, coronáque laurea ornari perpetuò sibi liceret: cuius rei causam, quòd caluus esset, afferebat. Idem mollioribus vestibus vtebatur, & interdum caligis paulò altioribus, ac rubri coloris. Quam cincturæ laxitatem Sylla adeò suspectam habuit, vt eum occidere voluerit. Deprecantibus autem nonnullis, Ego (inquit) hoc vobis gratificabor, vos verò hunc malè præcinctum cauete. Quā rem etsi Cicero nō intellexit, tamen rebus fractis ait: Nunquā putaui Pōpeium ab homine malè præcincto superatum iri. Decretum publicè fuit, vt Cæsar Imperator nominaretur, non quemadmodum Imperatores dicuntur ij qui ex magno prælio victoriam reportauerunt, aut qui in magna potentia sunt, sed quomodo ij, qui quòd summum imperiū habent, idcirco nostris temporibus Imperatores appellātur. qua ratione Cæsarem primum omnium Imperatorem, deinde post illū cæteros Romanorum Imperatores numeramus. Cæsari statua eburnea iuxta statuam Bruti, eius qui reges exegerat, est collocata: qua ex re euentum rerum admirari licet. Futurum enim erat, vt à Marco Bruto, qui ex illo superiore genus ducebat, ipse ex insidijs necaretur. Cùm alia multa faceret cōtra mores institutáque maiorum, tum singulis annis plures Cōsules faciebat, adeò vt postremo anni die, Consule vita functo, Caninium in locū demortui Cōsulem suffecerit. De quo Cicero iocose: Consulem (inquit) habuimus vigilan

Prodigum palmæ.

Cæsaris statua eburnea iuxta statuā Bruti posita est.

Dictum Ciceronis in Caninium.

DG
DG
DG 1

lantissimum & fortissimum, qui in toto suo Consulatu somnum non vidit. Carthaginem & Corinthum vrbes antiquissimas atque florentissimas, quæ fuerant à Romanis deletæ, instaurauit, in eásque colonias deduxit: quæ sicut antea vnà eodémque tempore dirutæ fuerant, ita tum vnà reficiebantur, ac florere incipiebant.

DIONIS LIBBR XLIIII.

CVm iam compararet exercitũ contra Parthos, eũ M. Brutus, & C. Cassius insidijs factis interfecerunt, furore atq; amentia impulsi, vt autor historiæ metuens Cæsares scribit. Sic enim fortasse loqui decebat Senatorẽ, & nobilẽ virum, qui illustrẽ historiam componebat. Reuera autem, vt & Plutarchus in Parallelis ostẽdit, prudentes eò venere, & cum dignitate suscepto consilio, vt se Remq; publicam in libertatẽ vendicarẽt: nã tales eos fuisse constat. Dion verò vnius viri dominationem reipublicæ præponendam putat, idq; planũ facere ijs rationibus conatur. Cùm tãta sit (inquit) vrbis Romæ magnitudo, quæ pulcherrimi atque amplissimi orbis terrarum imperium tenet, in quo diuersis & contrarijs inter se moribus multarum gentiũ homines viuunt, quæ omnibus diuitijs referta, varijs actionibus & fortunis priuatim publicéq; vtitur: fieri nõ potest, vt in republica mediocritas teneatur: multóq; ait esse facilius, vnum bonum & moderatũ virum, quàm multos inueniri: postremò necesse esse grauiora damna, acrioréſque iniurias à multis, quàm ab vno existere. Cæsari autẽ adulatores mortis causam fuisse idem autor testis est. ab his enim nouis summisque honoribus elatus & inflatus, eorũdem calumniam postea non effugit. Cœperunt isti mensem, in quo natus erat, Iulium appellare: deinde Cæsarem ipsum, deúmque præterea Iouem coràm nominare: postea

Plutarchus.

Adulatores

Antonius Cæsaris sacerdos.

templum ei facere, eique templo sacerdotem Antoniũ, vt Dialem quendam, præesse voluerunt: decretis, quæ de his rebus facta sunt, in columnis argenteis aureis literis scriptis. Id idcirco faciebant, quòd eiusmodi decretis eum exultantem, atque omnia ferè admittentem viderent, partim quidem assentantes, partim verò illudentes, vt ob eam rem in inuidiam veniret, & odium acerbissimum, itaque celeriùs, id quod euenit, moreretur. Regium nomen, quo fuit à plerisque nominatus, recusauit: de quibus tamen cùm tribuni confidenter quæsiuissent, essentq; supplicium sumpturi, ac de statua eius diadema quod ei fuerat impositum, liberè detraxissent, eos iratus tribunicia potestate priuauit, & Senatu mouit: quæ res hominibus suspicionem attulit, eum nomen regium affectare, sed ad id accipiendum cogi quodammodo velle: itaq; tum magno odio apud omnes fuit. Subscriptum à quibusdam fuit Lucij Bruti statuæ, Vtinã viueres: item tribunali M. Bruti, nam is tũ erat Prætor vrbanus, (sella verò, de qua iudex pronunciat, tribunal appellatur) Dormis Brute, nec tu quidem Brutus es, nos verò Bruto egemus. Maximè autem in superbiam & arrogantiã eius odium concitatum est. Nam cùm Senatus vniuersus ad ipsum venisset salutãdi causa, eum ille sedens accepit. id peccatũ defendebant nonnulli excusatione profluuij ventris, quod cùm eum antea arripuisset, nec dum planè cõstitisset, meritò dicebãt sedisse, ne quid excerneret: sed hanc causam ideo minus multis probauit, quòd paulo pòst cùm inde surrexisset, pedibus domum reuertit. Sed Cæsari futura cædes multis portentis antea significata est. Martis enim arma, quæ tum apud ipsum more maiorum seruabãtur, quia Pontifex erat, sonuerunt: præterea fores cubiculi in quo dormie

Cesetius & Marulus.

Signa cędis Cæsaris.

dormiebat, sua sponte apertæ sunt: ille nihilo magis dubitabat. Nam aruspici, qui olim, vt eum diem caueret, præmonuerat, ridens fertur dixisse: Vbi sunt responsa & vaticinationes tuæ? Non vides eũ diem, quem metuebas, venisse, & me viuere? tum ille, Venit, (inquit) nec dum præterijt. Igitur coniurati, qui insidias fecerant, sedẽtem in Senatu vndiq; circunstant, eique de improuiso irruentes vulnera infligunt. Hîc M. Bruto grauiter percutienti dixisse fertur, Καὶ σὺ τέκνον: *Et tu fili. Post Cæsaris necem Lepidus armatis militibus forum occupauit, quòd diceret se Cæsarem esse vindicaturum: verè autem rebus nouis studebat, & sibi dominationem quærere nitebatur. Brutus verò & Cassius in Capitoliũ ascenderunt. Igitur cùm Roma in maximo periculo esset, Cicero habita oratione ciues in cõcordiam reduxit. Antonius huic reconciliationi operam & studium suũ nauauit, non quò pacis author esset, sed quia per id tempus priuatus ciuis, & dominãdi cupidus, nolebat in illa seditione & tumultu dominationem ab alio comparari. Cùm inde simul abirent, Brutus ad Lepidum propinquum suum, Cassius ad Antonium proficiscitur. Inter cœnandũ cùm sermonem, vt par est, de multis rebus habuerunt, tum verò Cassiũ Antonius interrogauit: An nunc etiã, inquit, pugionem sub axilla geris recõditum? Certè, inquit, longè maximum, si quidẽ tu quoq; regnũ affectabis. Post hæc testamento Cæsaris publicè recitato, in quo septuaginta quinque denarios populo viritim legauerat: deinde ipso Cæsare mortuo in foro posito: postremò habita de eo Antonij oratione, plebs ira accẽsa atq; cõmota, Cæsarem in foro cõbussit, postea sepeliuit, tũ arã ei dedicare, ad eamq;, tãquã esset deus Cæsar, sacrificia facere conata est: deinde effrænata & furiosa cõtra inter*

Lepidus.

fectores contendit, atq; Heliũ Cinnam tribunũ plebis, errore nominis ducta, propter alium Cinnam sociũ & participem coniurationis, interemit: neque prius cessauit, quàm Consules eandẽ aram euerterunt, latis legibus de quibusdã temerarijs ac nefarijs hominibus è saxo Capitolino præcipitandis: sanxerũntque execrationibus publicis, neminẽ in reliquũ tempus Dictatorem fore. tanquã enim in solo verbo factorũ acerbitas esse videretur, non ex armis, aut cuiusque moribus, aut ex ipsis rebus nomina magistratus, in quo res ipsæ geruntur, calumniábantur. In hoc tumultu id prætereundũ non est, quòd Caius Casca tribunus plebis, cùm resciuisset Cinnã ex similitudine nominis occisum esse, timuit, ne ipse quoq; necaretur, quòd P. Seruilius Casca, idémque tribunus plebis ex illo grege interfectorũ erat. Itaq; scripto promulgato, simul communionẽ sanguinis, & cõsilij differentiam significauit. Antonius ad existimandas & põderãdas res ab Cæsare gestas cõuersus, vt primùm tabulas eius habuit in sua potestate, ex his multa deleuit, multa reposuit: pòst verò quàm plurima expilauit, ex priuatis ciuibus populis, atque regibus magnã pecuniam conflauit: quorũ nonnullis regionem, alijs libertatem, alijs ciuitatem, multis immunitatẽ vendidit: ad extremũ contempto Octauio, vt puero adhuc & rerũ imperito, quasi hæres non solùm pecuniæ Cæsaris, verùm etiam potentiæ, omnia administrabat. Et quia Lepidus magnã habebat potestatem, filiã suam in matrimonium filio eius dederat, eúmque Pontificem Maximum fieri curauerat, vt nihil de suis rebus inuestigaret curiosius. Deinceps de cæteris imperatoribus dicendum est, hoc opere in tot partes distributo, quot imperatores Romæ post Iuliũ fuisse comperimus.

OCTA

OCTAVIVS CAESAR Auguſtus.

DIONIS LIBER XLV.

CAIVS *Octauius Pias, nam id fuit nomen filio Attiæ, filiæ ſororis Cæſaris, Velitris oppido Volſcorum natus, pupillus ab Octauio patre relictus eſt apud matrem, & vitricum Lucium Philippum: cúmq; e adoleuiſſet, à Cæſare non diſcedebat. Cæſar enim, quòd nullos liberos ſuſcepiſſet, quódque iam in eo magnam ſpem poſitam haberet, valde eũ diligebat, eiúſque curam habebat, quippe quem nominis ſui & pecuniæ hæredem, ac imperij ſucceſſorem erat relicturus: præſertim cùm Attia ſine vlla dubitatione confirmaret, eum ſe ex Apolline concepiſſe, in cuius templo obdormiens, rata eſt cum dracone commiſceri, peperitque expletis ad pariendum menſibus. Ad hæc antequam pareret, ſomniauit viſcera ſua ſublime in cœlum tolli, & in totum orbem terrarum diffundi. Item eadem nocte Octauius ſolem ex vulua vxoris oriri in ſomnis vidit. Cúmque puer iam natus eſſet, Nigidius Figulus Senator ſtatim ei ſummum imperium prædixit. Nouerat is ſupra omnes homines ſuæ ætatis totius cœli ordinem & curſum: tenebat ſtellarum vim atq; differentiam, quid ipſæ per ſe, aut cum alijs coniunctæ poſſint & efficiãt: quorum etiam ſtudiorum cauſa culpatus eſt, quaſi magicis artibus vteretur. Is igitur vt vidit Octauiũ ſerius propter partum vxoris in curiam venientem, (nam tum fortè Senatus erat) ſtatim exclamat, Nobis Octaui dominum genuiſti: deinde eare perculſum Octauiũ, atque idcirco puerulum necare volentem prohibuit. nam*

Nigidius Figulus aſtronomiæ periti ſsimus.

vt hoc modo(inquit)moriatur filius tuus, fieri certè nullo pacto potest. Cùm verò puer ruri paruulus educaretur, aquila de manibus eius panem rapuit, mox euolauit: atque vbi paulo pòst reuolasset, ei reddidit. Item eo adhuc puero, & Romæ commorante, Cicero somniauit, eum catenis aureis suspensum è cœlo in Capitolium pendére, eiq́; flagellum ab Ioue datū esse: cúmque ipse puerum ignoraret, postero die in Capitolio obuiam ei factus est: quem vt agnouit, somnium ijs qui aderant præsentes, narrauit. Sed & Catulo, qui antea Octauium nunquam viderat, visum est in somnis, à nobilissimis quibusque pueris Iouem Capitolinum adiri, & ab eo Romæ statuam in sinum Octauij demissam fuisse. Qua re exterritus, properauit in Capitolium precandi causa: ibi fortè ascendentem Octauium inuenit, eiúsque faciē reuocauit ad somnium, idq́; postea verum esse confirmauit. Præterea vt primùm ex pueris excessit, cùm sumeret virilem togam, ea ab humeris vtrinque fracta vsque ad pedes demissa est: quæ res quasi per se nihil boni portēderet, eos qui aderant præsentes, conturbauit, quia eo tēpore, quo primùm togam virilem sumebat, euenerat. Atque tum fortè Octauius: Tenebo(inquit)omnē Senatoriam dignitatem in mea ditione & potestate. id quod postea factum est. Igitur Cæsar his rebus permotus omnibus, de eo quàm plurimum sperare cœpit, eúmque introducere ad nobilissimos viros, & ad regnandum exercere: postremò docere accuratè omnia quæ conuenire videbantur ei, qui summum imperium benè gesturus esset, & cum amplissima dignitate. Nam in omni genere dicendi Græcè & Latinè exercebatur: militiæ labores perferebat: perdiscebat omnia quæ ad rempublicam, quæ've ad regnum pertinerent:

Somnium Ciceronis.

Somnium Catuli.

nerent: fuitque Octauius studiorum causa, cùm Cæsar necaretur, in Apollonia, ad sinum maris Ionij. nam eò Cæsar præmiserat, quòd bellum contra Parthos pararet. Itaq; de morte Cæsaris accepto nũcio, vbi se ab eo hæredem factum intellexit, nihil cunctandum ratus, statim Cæsaris nomen sumpsit, hæreditatẽq; adiit, ac res gerere instituit: atq; ita Octauius antea vocatus, tunc Cæsar, post Augustus, ad magnas res gerendas animum applicat: easq; fortiùs administrat atq; diligentiùs, quàm omnes viri: prudentiùs, quàm senes omnes. Nam principiò vt priuatus, quasi solus hæreditatis successor, cum paucis nullo magnifico apparatu in vrbẽ ingressus est: tum Antonium, licèt ab eo iniuriã acciperet, coluit, plebémq; sibi deuinctam habere conatus est. Itaq; cùm Antonius in foro de superiore loco ipsum in Curia vt viuo patre consueuerat, de sublimi loco dicere non passus fuisset, sed eum expelli & eiici per lictores iussisset, cuncti grauiter & iniquo animo tulerũt: potissimum quod Cæsar, vt conflaret inuidiã Antonio, & sibi multitudinis animos ad beneuolentiã alliceret, ampliùs in forum nõ veniebat. Quo circa metuẽs Antonius, Cæsari recõciliari voluit: cũ quo rursum propter aliquam suspicionẽ dissensio facta est. Interea Senatus securitatem & impunitatem decernit Sexto Pompeio Cnei minori filio: simul decernit, vt quæ pecunia numerata ex hæreditate patris in ærarium redacta fuerat, ea filio reddatur. Is tum maximas copias habebat, viceratq; à Bætica pugna Caium Asinium Pollionẽ, multasq; vrbes partim vi, partim de voluntate ipsarum ceperat. Huic cùm Antonius prædia ab se occupata non restitueret, Lepidus, qui finitimam Hispaniã obtinebat, persuasit, vt cum eo in gratiam rediret, quo

posset omnia recuperare facilius. Porrò in vrbe omnia confusa & conturbata erant propter Cæsaris & Antonij dissensionẽ. Etenim iura ciuibus minimè reddebantur, propterea quòd isti simulata causa libertatis, cuncta ad dominandi cupiditatem trahebant. Antonius, quia consul erat, apertè amplissimam potẽtiam vsurpabat: sed multitudo studio in Cæsarem accendebatur, non solum permota patris autoritate, sed etiam adducta spe, quam de eo conceperat. Ad hæc valdè Antonium oderat, quòd petulanter viueret, & homo imperiosus esset. Cassius autem & Brutus erant in prouincijs, quas sortiti fuerãt: hic in Macedonia, ille in Syria. Igitur Antonius omnibus copijs ad Galliam occupãdam profectus est. Cæsar milites Antonij, quàm maximè potest, suos facere, atque eorum nonnullos propter eam quam erga patrem habuerant beneuolentiam, contra Antoniũ ducere, eique impedimento esse in tempore conatur. Senatus, persuadente Cicerone vetere odio in Antoniũ, eum hostem indicat, pecunias & milites ad Cæsarem mittit. Quib. rebus omnib. cùm nondum Antonio par esset, eò properè ambos Consules cum magnis copijs ire iubet. Eodem ferè tempore multa portenta visa sunt, præter cætera enim fax ardens ab oriẽte sole ad occasum commeauit, & noua quædam stella multis diebus apparuit, splẽdórque solis diminui & extingui, ac tribus orbibus contineri visus est: quorum vnus ignea corona cinctus esse putabatur: quæ omnia fatalem casum reipublicæ portendebant.

Antonius hostis iudicatur.

DIONIS LIBER XLVI.

P*Ostquam pecunia ad bellum gerendũ opus esse compertum est, omnes suarum facultatum quintam & vicesimam partem contribuunt: Senatores verò etiam*

in

n singulos lateres,quos habebant in ædibus vrbanis,non suis solùm,sed etiam alienis,in quibus habitabant,quatuor obolos persoluunt.Insuper ditissimi quique separatim alia permulta conferunt:præterea arma,cæteráque militibus necessaria multæ ciuitates,multiq́ priuati homines gratis suppeditant.tum enim ærariũ exhaustum erat.Igitur magna pars hominũ à Cæsare contra Antonium stabat,etsi neuter eorum in cura & cogitatione Reipublicæ versabatur,sed ab vtroque pari scelere,dispari tamen fortuna & opinione cuncta afflicta erant & labefactata.Cæsariani fortunatissimi esse, prospicere & consulere Reipublicæ,eámque ex animo curare videbantur.Contrà Antoniani miserrimi,hostes patriæ,ac sceleratissimi homines esse dicebantur. Placet autẽ cuncta sigillatim persequi:nam mihi quidem in eo magna vis esse videtur,si acta & euentus rerũ ex cuiusque consilijs,quemadmodum ea inter se consentiant, indicauerimus. Fortuna Antonium in varios casus misit. Is enim principio Hircium & Cæsarem felicissimè intra munitiones continuit: deinde Vibium venientem ad opem collegæ ferendam factis insidijs sauciauit, quo ex vulnere paulò pòst mortuus est. Verùm inde contra Hircium & Cæsarem conuersus, occurrente Hircio se in castra sua recepit, quòd belli laboribus defatigatus, & de via fessus erat: atque quia castra tueri non poterat, cum paucis ad Lepidũ confugit.Consul fortiter pugnando castra cepit, in qua tamen pugna ipse occisus est. Apud cæteros,qui se periculis commiserant,fuerunt bellicæ laudis & victoriæ insignia: sed potestas omnis, & rerum bene gestarum gloria penes Cæsarem fuit: quanquam in maximis periculis è castris non exierat, quippe adolescens erat decem & octo annos natus.

De fortuna Cæsaris & Antonij.

Fracto

Fracto Antonio, Senatus Cæsarem suspectum habere cœpit, atque id agere, vt imperium deponere, ac priuatus esse cogeretur. Qua re cognita, Cæsar statuit milites, quos apud se habebat vtriusque Consulis paulo antè in bello contra Antonium defuncti, sibi donis & promissis deuincire, atque clam legatos ad Antonium & Lepidum mittere, cósque ad reconciliationẽ cohortari. Misit quoque milites ad Senatum, ac per eos Consulatum petijt: quem dum ei negaret Senatus, quidam è militibus manu gladium, quem gerebat, attigit, Mox (inquit) nisi vos Patres conscripti Cæsarem Cõsulem facietis, hic est facturus. Huic Cicero ita respondit: Siquidem (inquit) ita Consulatum petitis, obtinebit. Post hæc Cæsar cum exercitu Romã contendit. Senatus principio eum prohibere, atque vrbem tueri nitebatur. Sed cum iam Cæsar adesset, impenderétque vrbi grauissimum periculum, mutato consilio, frequens obuiam ei processit, vrbémque inuitus permisit. Ea res mirificè extulit Cæsarem, tum etiam, quòd primo die comitiorũ in campum Martium ingressus, sex vultures vidit, & paulo pòst duodecim, cùm apud milites cõcionaretur. quod ille ad Romulum, atque eius auguria referens, sperauit sibi regium futurum. Porrò militibus magnam pecuniam largitus est, iisque maximas gratias egit, propterea quòd sine eorum præsidio & custodia in Senatum venire non audebat. Adoptatus in familiam Cæsaris, ex eo Caius Iulius Cæsar Octauianus dictus est. nam hæc est eorum qui adoptantur consuetudo, vt adoptantium quidem nomen accipiant, pristinum verò aliqua ratione formatum ac paulùm mutatum seruent. Postmodo etiam Augustus cognominatus est, quo nomine reliqui post eum Imperatores appellati sunt. Igitur Cæsar vbi milites

Dictum militis in Senatum.

Octauianus.

lites sibi deuinctos habuit, redegitque Senatũ in suam potestatem, ad vlciscendam necem patris animum appulit. Itaque contra interfectores contendit: pòst properantibus Antonio & Lepido cum magnis copiis, cum ipsis fœdus inire studet, quòd eos opprimere no poterat, & quòd sperabat Brutum & Cassium iam potentissimos viros per eos cõfici posse, seq̃; postea separatim vtrũque eorum esse superaturum. Itaque ad paruã insulam eius fluuij, qui Bononiam præterfluit, conueniunt, nec illi quidem soli, sed pari militum numero comitati. Pòst vbi satis exploratũ est, ne quis eorum in occulto gladium haberet, in congressum colloquiúmque veniunt, ibiq̃; dominationem in omnes communem esse inter se iubent: præterea contra communes inimicos coniurant, etsi propria quædam & præcipua sibi relinquunt. Cæsar enim Lybiam & Siciliam accipit: horum alter Hispaniam, alter Galliam.

Triumuiratus.

DIONIS LIBER XLVII.

INde Romam profecti, proscriptorũ tabulas in albo proponunt, multo certè crudelius quàm in Syllæ dominatione factũ fuerat. Sylla enim inimicos tantum sustulerat, amicis verò suis pepercerat: at isti non modò perdebãt inimicos, sed etiam amicissimos quosque in potestatem aduersariorum mutuò tradebant, quibus traditis, acciperent infestos sibi homines, eósque ad extremum vlciscerentur. ex quo fiebat, vt in his nulla firma amicitia esset, sed irarum ardor acerbissimus. Prius quàm Romam cũ exercitu venirẽt, multa prodigia visa sunt, quibus eorum magna potentia, & grauissimi casus demonstrabantur. Nam Lepido anguis gladium Centurionis cuiusdam circumplicauit, & lupus ingressus in castra, intra tentorium Lepidi cœnantis venit, ac men

Album.

Portẽta cõtra Lepidũ & Antoniũ.

sam

ſam deiecit, ampliſſimam potentiam eius oſtendens: ſed in ea conſeruanda difficultatem. Antonio verò foſſa lacte circunfluens, & concentus de nocte auditus, magnas animi voluptates ſignificauit, ob eáſque exitum perniciosum. Sed Cæſari aquila ſtatim inito cum ambob. fœdere, ſupra tentorium ſtetit, móxque coruos duos aduolantes, qui ex alis eius plumas euellere conabantur, occidit: itaque ex vtroque victoriam portendit. Interim milites Antonij, Fuluiæ vxoris eius filiam, quam ipſa ex Clodio habuerat, Cæſari, etſi antè ſponſalia cum alia fecerat, deſponderunt, Antonio ſcilicet eam rem procurante, quæ res etiam non eſt à Cæſare recuſata. Dũ hæc geruntur, cædes indigniſſimæ maximæq́;, vt antea Syllanis temporibus, fiunt. Etenim vrbs tota interfectorum hominum referta erat, capita pro roſtris poſita, reliqua corpora proiecta iacebant, atque à canibus & volucribus comedebantur. In his rebus hanc ſolam proprij & alieni rationem habebant, quòd eorum nemo inimicum ſuum, qui eſſet alterius amicus, vlciſci poterat, niſi pro eo alium tradidiſſet. ita aut ira vetere incitati, aut futura ſuſpicione adducti, amici ſalutem ſupplicio inimici poſtponebant, permutabántque facilimè. Nam amici pro inimicis, ſocij pro hoſtibus inuicẽ dabantur: & commutabãtur aut pares cum paribus, aut plures cum vno: aut cum pluribus pauciores, quaſi venales eſſent, precijs & licitationibus factis. Tum enim ſimplex erat permutatio, cùm pares erant inter ſe: ſin minus, pauci pro multis moriebantur. Commune autem in primis eorum fuit, vt cum locupletibus inimicitias gererent, non eas quidẽ ſuſceptas ex aliqua ſimultate vel odio, ſed quòd erat in ipſis ſumma auaritia, & infinita pecuniæ cupiditas. Antonius & Lepidus his nefarijs & truculentis ſceleribus

ribus potissimum astringebantur: sed & Cæsar in eadem culpa esse videbatur, communicato cum illis imperio. natura quidem certè crudelis non erat, in moribus patris educatus. Præterea modò ad res gerendas accesserat, nec, cur multos odio haberet, causa erat: denique ipse se diligi & amari cupiebat: quin rerum potitus, ex quo tempore regnum habuit, non solùm nihil tale commisit, sed multos etiam conseruauit. Magno argumento est, quòd Tanysia matrona nobilis, cum Titum Iunium virum suum proscriptum in arcam coniecisset, ac eam apud Philopœmenem libertum reposuisset: cúmque propinquus eius diem festum celeberrimum acturus esset, curauit Cæsarem per Octauiam sororem ipsius solum ex triumuiris eò venire, ibique de improuisò accedens, Cæsari rem omnem aperuit, allatáque arca, virū ex ea eduxit. Quam rem Cæsar admiratus, omnibus veniam dedit: etsi capitale erat, si quis proscriptum hominem occultauisset: hoc amplius Philopœmenem in equestrem ordinem perduxit. Itaq; Cæsar tali ingenio præditus erat. Sed neque Lepidus in propinquos suos & alios erat inexorabilis: Antonius verò acerbè & crudeliter nulla misericordia permotus occidebat non modò eos quos proscripserat, sed eos quoque qui proscriptis opem ferre conarētur: quorum capita etiam inter epulas spectabat, eáque spectatione nefaria & calamitosa magna ex parte satiabatur. Eodem modo Fuluia non tam odio impulsa, quàm studio pecuniæ quærendæ, sæpe morte afficiebat homines vi ro suo incognitos. itaque is, vt caput cuiusdam ad se perlatum vidit, Hunc hominē (inquit) ignorabam. Sed capiti Ciceronis allato cōtumeliosissimè maledixit, iussitque in Rostris, quò magis inter cætera emineret, collocari in

Cæsar mitis natura.

Tanysiæ virtus.

Philopœmen.

Ciceronis caput.

in præcelso atque edito loco, vt vnde in concione auditus fuerat in ipsum dicere, ibi cum amputata dextra conspiceretur. Idem caput, antequam inde exportaretur, Fuluia sumit in manus, consectatur conuiciis, spuit in faciem, supra genua collocat, ex eóque ore aperto linguam extrahit, deinde pungit acu, qua ad ornamenta capitis sui vtebatur: ad extremum illudit ei maledicè & contumeliose. Sed vt illis temporibus variæ cædes factæ sunt, ita plerisque salus multis modis data est: quorum pleraque prætermittere visum est, eáque tantùm quæ commemoranda esse videbantur, referre. Igitur cùm quidam seruus in speluncam dominum inclusisset, eúmque nõ multò pòst alius indicasset, ita vt mors ei haud dubia impenderet, seruus veste cum domino commutata, ingredientibus properauit obuiam, & quasi ipse dominus esset, occidi se passus est, ita illi rati se, quem volebant, interfecisse, abierunt. hic postea aliò se contulit. Sed & alius pariter mutatis cum domino vestibus, in opertam lecticam ingressus, domino persuasit vt eam deferret: pòst vbi ambo depræhensi sunt, seruus ne conspectus quidem necatus est, dominus quasi lecticarius euasit. Id serui dominis beneficio eorum affecti præstiterunt. Cæterùm stigmatias quidam non modò non prodidit dominum à quo notis fuerat compunctus, sed etiam ad eum seruandum promptissimus fuit. Cùm enim clàm dominum exportaret, eúmque inimici re cognita insequerentur, hominem sibi fortè factum obuiam interemit, eíque vestem detraxit, ac domino induit: deinde mortuo in rogũ imposito, acceptáq; veste domini, annulóque eius, persequentibus occurrit, iis ait se fugere, quòd dominum occidisset, atque eius rei fidem ex spoliis & notis fecit: qua ratione non modò conseruauit dominum

Seruorũ fides erga dominos.

num, sed ab his quoque beneficium accepit. Verùm memoria nominis istorum, quòd obscuri homines erãt, nullis monumentis consecrata est. Osiæus quoque Geta quò patri suo opem & salutem ferret, eum pro mortuò extulit. Porrò Quintum Ciceronem M. Tullij oratoris fratrem filius in occulto habuit, & quantum potuit conseruauit. nam eum ita abdidit, vt nullo pacto posset inueniri, cúmque ob eam rem verberibus & tormentis afficeretur, nihilo magis indicauit. Quintus autem postquã ea res ei nunciata est, admiratus filij constãtiam, atque eius misericordia permotus, vltrò prodijt, séque inimicorum potestati permisit. Marcus verò Terentius Varro, quòd vni ex proscriptis idem nomen erat, metuẽs ne quod Cinnæ euenerat, sibi quoque eueniret, (erat enim tribunus plebis) edito scripto eam rem exposuit, & ob eam causam irrisus est. Per hæc tempora permulti etsi proscripti non erant, tamen vel quòd inimicitias gererent, vel quòd locupletes essent, occidebantur. Plerique etiam proscripti, qui incolumes euaserant, postea restituti sunt, & magistratus gesserunt. Ex quo intelligi potest, quanta sit varietas rerum humanarum & inconstãtia. Multi ad Brutum & Cassium confugiebant, plurimi ad Sextum Pompeium, quòd classi præerat, & aliquanto tempore in mari potens erat, tenebátque Siciliã prouinciam. Postea quã proscriptio de eo facta esset, cumq́; veniret in proxima loca Italiæ, pecuniã, receptúmque, & honores promittebat ijs, qui ex impetu percussorũ ciues eripuissent ac seruassent: itaque permultos conseruauit. Triumuiri autem non solùm occidebant eos quos in albo proscripserant, sed eos etiam quos iam missos fecisse videbantur, quodammodo perdebant, dum eos ex locupletibus egentes facerent. nam ab his exigebant pensionẽ

Quintus Cicero, & eius filius.

adium quas habitabant, capiebántque redditus prædiorum, & pecunias maximas inter milites distribuebant, eósque fouebant ac alliciebant multis muneribus, vt dato prius stipendio, eos haberent ad omnia facinora paratiores. Quamobrem cùm bona damnatorum vænalia proponerent, cæteros quidem minis deterrebant, quò minus emerent: post verò solis militibus ea paruo precio vendebant. Sed in hoc maximo mœrore & acerbissimo luctu vrbis, rem crudelem fecerunt, ac omnibus modis irridendam. Iusserunt enim ciuibus, vt ista proscriptione lætarentur, grauiter minati, nisi parérent. Eo pacto cuncta ad eorum arbitrium libidinémque gerebantur, ita vt regnum Iulij Cæsaris aureũ fuisse videretur. Post id tempus tabulas rursum in albo proponunt, ex quibus nemini quidem mortem afferunt, tamen viuos fortunis spoliant, exigentes à singulis ciuibus decimam partẽ bonorum, vt aiebant: verè autem vix cuique decimã partem reliquerunt. Iidem Iulio Cæsari sepulchrũ fecerunt in foro, vbi combustus fuerat, eósque qui ad ipsum confugerent, tutos & inuiolatos esse voluerunt, ædem in qua fuerat occisus, inaccessam in posterum effecerunt. His rebus gestis, Lepidus Romæ remãsit: Cæsar & Antonius contra Brutum & Cassium profecti sunt. Nam hi vbi intellexerunt Rempublicam arbitratu Antonij & Cæsaris administrari, contempta Creta & Bithynia, quas prouincias sortiti fuerant, contendunt, hic in Syriã, ille in Macedoniam: quæ prouinciæ non solum erant opportunitate, sed etiam pecunijs, & magnis copijs florentissimæ. eas confestim sine pugna capiunt, deinde Asiã omnem in suam redigunt potestatem, deditione populorum, si res ita ferebat, & vi facta ijs qui resisteret. Erãt per id tempus magistratus in singulis prouincijs, quorum

Brutus & Cassius.

rum alij ad Brutum propter eius dignitatem & gloriã statim se recipiebant: cæteri, qui Antonij & Cæsaris partes sustinebant, facilè capiebantur. In eo fuit numero Dolobella, à quo Trebonius Smyrnæ ex insidijs necatus fuerat, eiúsque caput ad statuam Cæsaris proiectũ, quòd cædis eius particeps fuisset. Fuit & frater Antonij in Macedonia, quem Antonius eò miserat, vt exercitui præesset. Hi omnes obstupefacti Brutum admirabantur propter ea quæ ab omnibus ciuitatibus facta erant. Nã Athenienses Bruto & Cassio statuas ex ære iuxta statuam Armodij & Aristogitonis publico decreto posuerant. In primis autem id eos celeriter auxit, quod à triumuirorum crudelitate & scelere longissimè aberãt, præsertim Brutus: quódque ad Senatum referebant omnia, eique se résque suas omnes permittebant: id enim Senatui erat gratissimum idcirco cõfirmabat ea omnia quæ ab illis gesta essent, quousque seruire omnino coactus est. Hi postquam intelligunt Senatum redactum esse in seruitutem, & cædes nefarias in vrbe factas, omnibus copijs in vnum conductis, properè contendunt de libertate dimicaturi. Dum autem adhuc essent in Asia, adfuerunt Antoniani, qui vt Ionium mare transierunt, apud Philippos Macedoniæ castra locant. Illi vbi venerunt ex Asia, ex aduersò castra ponunt, eorumq; duas partes faciunt, quò magis liberos & expeditos milites habeant, eisque facilius queant imperare: deinde fossa valloq; circũdant. quæ res vtraq; castra vno ambitu cingebat, ac communiter vtrunque exercitũ munitum & tutum præstabat. Cùm ita essent inter se oppositi, vtrinque crebræ excursiones fiunt: & quanquam prælium aliquanto tempore commissum non est, tamẽ ad extremum congressi sunt. Hanc pugnam præcesserunt nonnulla

fectores contendit atq; Heliũ Cinnam tribunũ plebis, errore nominis ducta, propter alium Cinnam sociũ & participem coniurationis, interemit: neque prius cessauit, quàm Consules eandẽ aram euerterunt, latis legibus de quibusdã temerarijs ac nefarijs hominibus è saxo Capitolino præcipitandis: sanxerúntque execrationibus publicis, neminẽ in reliquũ tempus Dictatorem fore. tanquã enim in solo verbo factorũ acerbitas esse videretur, non ex armis, aut cuiusque moribus, aut ex ipsis rebus nomina magistratus, in quo res ipsæ geruntur, calumniabantur. In hoc tumultu id prætereundũ non est, quòd Caius Casca tribunus plebis. cùm resciuisset Cinnã ex similitudine nominis occisum esse, timuit, ne ipse quoq; necaretur, quòd P. Seruilius Casca, idémque tribunus plebis ex illo grege interfectorũ erat. Itaq; scripto promulgato. simul communionẽ sanguinis, & cõsilij differentiam significauit. Antonius ad existimandas & põderãdas res ab Cæsare gestas cõuersus, vt primùm tabulas eius habuit in sua potestate, ex his multa deleuit, multa reposuit: pòst verò quàm plurima expilauit, ex priuatis ciuibus. populis, atque regibus magnã pecuniam conflauit: quorũ nonnullis regionem, alijs libertatem, alijs ciuitatem, multis immunitatẽ vendidit: ad extremũ contempto Octauio, vt puero adhuc & rerũ imperito, quasi hæres non solùm pecuniæ Cæsaris, verùm etiam potentiæ, omnia administrabat. Et quia Lepidus magnã habebat potestatem, filiã suam in matrimonium filio eius dederat, eúmque Pontificem Maximum fieri curauerat, vt nihil de suis rebus inuestigaret curiosius. Deinceps de cæteris imperatoribus dicendum est, hoc opere in tot partes distributo, quot imperatores Romæ post Iuliũ fuisse comperimus.

OCTA

OCTAVIVS CAESAR Auguſtus.

DIONIS LIBER XLV.

CAIVS Octauius Pias, nam id fuit nomen filio Attiæ, filiæ ſororis Cæſaris, Velitris oppido Volſcorum natus, pupillus ab Octauio patre relictus eſt apud matrem, & vitricum Lucium Philippum: cúmq; e adoleuiſſet, à Cæſare non diſcedebat. Cæſar enim, quòd nullos liberos ſuſcepiſſet, quódque iam in eo magnam ſpem poſitam haberet, valde eũ diligebat, eiúſque curam habebat, quippe quem nominis ſui & pecuniæ hæredem, ac imperij ſucceſſorem erat relicturus: præſertim cùm Attia ſine vlla dubitatione confirmaret, eum ſe ex Apolline concepiſſe, in cuius templo obdormiens, rata eſt cum dracone commiſceri, pepcritque ex pletis ad pariendum menſibus. Ad hæc antequam pareret, ſomniauit viſcera ſua ſublime in cœlum tolli, & in totum orbem terrarum diffundi. Item eadem nocte Octauius ſolem ex vulua vxoris oriri in ſomnis vidit. Cúmque puer iam natus eſſet, Nigidius Figulus Senator ſtatim ei ſummum imperium prædixit. Nouerat is ſupra omnes homines ſuæ ætatis totius cœli ordinem & curſum: tenebat ſtellarum vim atq; differentiam, quid ipſæ per ſe, aut cum alijs coniunctæ poſſint & efficiãt: quorum etiam ſtudiorum cauſa culpatus eſt, quaſi magicis artibus vteretur. Is igitur vt vidit Octauiũ ſerius propter partum vxoris in curiam venientem, (nam tum fortè Senatus erat) ſtatim exclamat, Nobis Octaui dominum genuiſti: deinde eare perculſum Octauiũ, atque idcirco puerulum necare volentem prohibuit. nam

Nigidius Figulus aſtronomiæ peritiſsimus.

vt hoc modo (inquit) moriatur filius tuus, fieri certè nullo pacto potest. Cùm verò puer ruri paruulus educaretur, aquila de manibus eius panem rapuit, mox euolauit: atque vbi paulo pòst reuolasset, ei reddidit. Item eo adhuc puero, & Romæ commorante, Cicero somniauit, eum catenis aureis suspensum è cælo in Capitolium pendére, eiq; flagellum ab Ioue datũ esse: cúmque ipse puerum ignoraret, postero die in Capitolio obuiam ei factus est: quem vt agnouit, somnium ijs qui aderant præsentes, narrauit. Sed & Catulo, qui antea Octauium nunquam viderat, visum est in somnis, à nobilissimis quibusque pueris Iouem Capitolinum adiri, & ab eo Romæ statuam in sinum Octauij demissam fuisse. Qua re exterritus, properauit in Capitolium precandi causa: ibi fortè ascendentem Octauium inuenit, eiúsque faciẽ reuocauit ad somnium, idq; postea verum esse confirmauit. Præterea vt primùm ex pueris excessit, cùm sumeret virilem togam, ea ab humeris vtrinque fracta vsque ad pedes demissa est: quæ res quasi per se nihil boni portẽderet, eos qui aderant præsentes, conturbauit, quia eo tẽpore, quo primùm togam virilem sumebat, euenerat. Atque tum fortè Octauius: Tenebo (inquit) omnẽ Senatoriam dignitatem in mea ditione & potestate. id quod postea factum est. Igitur Cæsar his rebus permotus omnibus, de eo quàm plurimum sperare cœpit, eúmque introducere ad nobilissimos viros, & ad regnandum exercere: postremò docere accuratè omnia quæ conuenire videbantur ei, qui summum imperium benè gesturus esset, & cum amplissima dignitate. Nam in omni genere dicendi Græcè & Latinè exercebatur: militiæ labores perferebat: perdiscebat omnia quæ ad rempublicam, quæ've ad regnum pertinerent:

Somnium Ciceronis.

Somnium Catuli.

nerent: fuitque Octauius studiorum causa, cùm Cæsar necaretur, in Apollonia, ad sinum maris Ionij. nam eò Cæsar præmiserat, quòd bellum contra Parthos pararet. Itaq; de morte Cesaris accepto nũcio, vbi se ab eo hæredem factum intellexit, nihil cunctandum ratus, statim Cæsaris nomen sumpsit, hæreditatẽq; adiit, ac res gerere instituit: atq; ita Octauius antea vocatus, tunc Cæsar, post Augustus, ad magnas res gerendas animum applicat: easq; fortiùs administrat atq; diligentiùs, quàm omnes viri: prudentiùs, quàm senes omnes. Nam principiò vt priuatus, quasi solius hereditatis successor, cum paucis nullo magnifico apparatu in vrbẽ ingressus est: tum Antonium, licèt ab eo iniuriã acciperet, coluit, plebémq; sibi deuinctam habere conatus est. Itaq; cùm Antonius in foro de superiore loco ipsum in Curia vt viuo patre consueuerat, de sublimi loco dicere non passus fuisset, sed eum expelli & eiici per lictores iussisset, cuncti grauiter & iniquo animo tulerũt: potissimum quod Cæsar, vt conflaret inuidiã Antonio, & sibi multitudinis animos ad beneuolentiã alliceret, ampliùs in forum nõ veniebat. Quo circa metuẽs Antonius, Cæsari recõciliari voluit: cũ quo rursum propter aliquam suspicionẽ dissensio facta est. Interea Senatus securitatem & impunitatem decernit Sexto Pompeio Cnei minori filio: simul decernit, vt quæ pecunia numerata ex hæreditate patris in ærarium redacta fuerat, ea filio reddatur. Is tum maximas copias habebat, viceratq; à Bætica pugna Caium Asinium Pollionẽ, multasq; vrbes partim vi, partim de voluntate ipsarum ceperat. Huic cùm Antonius prædia ab se occupata non restitueret, Lepidus, qui finitimam Hispaniã obtinebat, persuasit, vt cum eo in gratiam rediret, quo

posset omnia recuperare facilius. Porrò in vrbe omnia confusa & conturbata erant propter Cæsaris & Antonij dissensionē. Etenim iura ciuibus minimè reddebantur, propterea quòd isti simulata causa libertatis, cuncta ad dominandi cupiditatem trahebant. Antonius, quia Consul erat, aperte amplissimam potētiam vsurpabat: sed multitudo studio in Cæsarem accendebatur, non solum permota patris autoritate, sed etiam adducta spe, quam de eo conceperat. Ad hæc valdè Antonium oderat, quòd petulanter viueret, & homo imperiosus esset. Cassius autem & Brutus erant in prouincijs, quas sortiti fuerāt: hic in Macedonia, ille in Syria. Igitur Antonius omnibus copijs ad Galliam occupādam profectus est. Cæsar milites Antonij, quàm maximè potest, suos facere, atque eorum nonnullos propter eam quam erga patrem habuerant beneuolentiam, contra Antoniū ducere, eique impedimento esse in tempore conatur. Senatus, persuadente Cicerone vetere odio in Antoniū, eum hostem indicat, pecunias & milites ad Cæsarem mittit. Quib. rebus omnib. cùm nondum Antonio par esset, eò properè ambos Consules cum magnis copijs ire iubet. Eodem ferè tempore multa portenta visa sunt, præter cætera enim fax ardens ab oriēte sole ad occasum commeauit, & noua quædam stella multis diebus apparuit, splēdórque solis diminui & extingui, ac tribus orbibus contineri visus est: quorum vnus ignea corona cinctus esse putabatur: quæ omnia fatalem casum reipublicæ portendebant.

Antonius hostis iudicatur.

DIONIS LIBER XLVI.

Postquam pecunia ad bellum gerendū opus esse compertum est, omnes suarum facultatum quintam & vicesimam partem contribuunt: Senatores verò etiam

in

in singulos lateres, quos habebant in ædibus vrbanis, non suis solùm, sed etiam alienis, in quibus habitabant, quatuor obelos persoluunt. Insuper ditissimi quique separatim alia permulta conferunt: præterea arma, cæteráque militibus necessaria multæ ciuitates, multiq; priuati homines gratis suppeditant. tum enim ærariũ exhaustum erat. Igitur magna pars hominũ à Cæsare contra Antonium stabat, etsi neuter eorum in cura & cogitatione Reipublicæ versabatur, sed ab vtroque pari scelere, dispari tamen fortuna & opinione cuncta afflicta erant & labefactata. Cæsariani fortunatissimi esse, prospicere & consulere Reipublicæ, eámque ex animo curare videbantur. Contrà Antoniani miserrimi, hostes patriæ, ac sceleratissimi homines esse dicebantur. Placet antẽ cuncta sigillatim persequi: nam mihi quidem in eo magna vis esse videtur, si acta & euentus rerũ ex cuiusque consilijs, quemadmodum ea inter se consentiant, indicauerimus. Fortuna Antonium in varios casus misit. Is enim principio Hircium & Cæsarem felicissimè intra munitiones continuit: deinde Vibium venientem ad opem collegæ ferendam factis insidijs sauciauit, quo ex vulnere paulò pòst mortuus est. Verùm inde contra Hircium & Cæsarem conuersus, occurrente Hircio se in castra sua recepit, quòd belli laboribus defatigatus, & de via fessus erat: atque quia castra tueri non poterat, cum paucis ad Lepidũ confugit. Consul fortiter pugnando castra cepit, in qua tamen pugna ipse occisus est. Apud cæteros, qui se periculis commiserant, fuerunt bellicæ laudis & victoriæ insignia: sed potestas omnis, & rerum bene gestarum gloria penes Cæsarem fuit: quanquam in maximis periculis è castris non exierat, quippe adolescens erat decem & octo annos natus.

De fortuna Cæsaris & Antonij.

Fracto

Fracto Antonio, Senatus Cæsarem suspectum habere cœpit, atque id agere, vt imperium deponere, ac priuatus esse cogeretur. Qua re cognita, Cæsar statuit milites, quos apud se habebat vtriusque Consulis paulo antè in bello contra Antonium defuncti, sibi donis & promissis deuincire, atque clam legatos ad Antonium & Lepidum mittere, eósque ad reconciliationẽ cohortari. Misit quoque milites ad Senatum, ac per eos Consulatum petijt: quem dum ei negaret Senatus, quidam è militibus manu gladium, quem gerebat, attigit, Mox (inquit) nisi vos Patres conscripti Cæsarem Cõsulem facietis, hic est facturus. Huic Cicero ita respondit: Siquidem (inquit) ita Consulatum petitis, obtinebit. Post hæc Cæsar cum exercitu Romã contendit. Senatus principio eum prohibere, atque vrbem tueri nitebatur. Sed cum iam Cæsar adesset, impenderétque vrbi grauissimum periculum, mutato consilio, frequens obuiam ei processit, vrbémque inuitus permisit. Ea res mirificè extulit Cæsarem, tum etiam, quòd primo die comitiorũ in campum Martium ingressus, sex vultures vidit, & paulo pòst duodecim, cùm apud milites cõcionaretur. quod ille ad Romulum, atque eius auguria referens, sperauit sibi regium futurum. Porrò militibus magnam pecuniam largitus est, iisque maximas gratias egit, propterea quòd sine eorum præsidio & custodia in Senatum venire non audebat. Adoptatus in familiam Cæsaris, ex eo Caius Iulius Cæsar Octauianus dictus est. nam hæc est eorum qui adoptantur consuetudo, vt adoptantium quidem nomen accipiant, pristinum verò aliqua ratione formatum ac paulùm mutatum seruent. Postmodò etiam Augustus cognominatus est, quo nomine reliqui post eum Imperatores appellati sunt. Igitur Cæsar vbi mi-

Dictum militis in Senatum.

Octauianus.

lites

lites sibi deuinctos habuit, redegitque Senatũ in suam potestatem, ad vlciscendam necem patris animum appulit. Itaque contra interfectores contendit: pòst properantibus Antonio & Lepido cum magnis copiis, cum ipsis fœdus inire studet, quod eos opprimere no poterat, & quòd sperabat Brutum & Cassium iam potentissimos viros per eos cõfici posse, seq́ postea separatim vtrũque eorum esse superaturum. Itaque ad paruã insulam eius fluuij, qui Bononiam præterfluit, conueniunt, nec illi quidem soli, sed pari militum numero comitati. Pòst vbi satis exploratũ est, ne quis eorum in occulto gladium haberet, in congressum colloquiúmque veniunt, ibiq́ dominationem in omnes communem esse inter se iubent: præterea contra communes inimicos coniurant, etsi propria quædam & præcipua sibi relinquunt. Cæsar enim Lybiam & Siciliam accipit: horum alter Hispaniam, alter Galliam.

Triumuiratus.

DIONIS LIBER XLVII.

INde Romam profecti, proscriptorũ tabulas in albo proponunt, multo certè crudeliùs quàm in Syllæ dominatione factũ fuerat. Sylla enim inimicos tantùm sustulerat, amicis verò suis pepercerat: at isti non modò perdebãt inimicos, sed etiam amicissimos quosque in potestatem aduersariorum mutuò tradebant, quibus traditis, acciperent infestos sibi homines, eósque ad extremum vlciscerentur. ex quo fiebat, vt in his nulla firma amicitia esset, sed irarum ardor acerbissimus. Prius quàm Romam cũ exercitu venirẽt, multa prodigia visa sunt, quibus eorum magna potentia, & grauissimi casus demonstrabantur. Nam Lepido anguis gladium Centurionis cuiusdam circumplicauit, & lupus ingressus in castra, intra tentorium Lepidi cœnantis venit, ac mensam

Album.

Portẽta cõtra Lepidũ & Antoniũ.

ſam deiecit, ampliſſimam potentiam eius oſtendens: ſed in ea conſeruanda difficultatem. Antonio verò foſſa lacte circunfluens, & concentus de nocte auditus, magnas animi voluptates ſignificauit, ob eáſque exitum perniciosum. Sed Cæſari aquila ſtatim inito cum ambob. fœdere, ſupra tentorium ſtetit, móxque coruos duos aduolantes, qui ex alis eius plumas euellere conabantur, occidit: itaque ex vtroque victoriam portendit. Interim milites Antonij, Fuluiæ vxoris eius filiam, quam ipſa ex Clodio habuerat, Cæſari, etſi antè ſponſalia cum alia fecerat, deſponderunt, Antonio ſcilicet eam rem procurante, quæ res etiam non eſt à Cæſare recuſata. Dũ hæc geruntur, cædes indigniſſimæ maximæq́; vt antea Syllanis temporibus, fiunt. Etenim vrbs tota interfectorum hominum referta erat, capita pro roſtris poſita, reliqua corpora proiecta iacebant, atque à canibus & volucribus comedebantur. In his rebus hanc ſolam proprij & alieni rationem habebant, quòd eorum nemo inimicum ſuum, qui eſſet alterius amicus, vlciſci poterat, niſi pro eo alium tradidiſſet. ita aut ira vetere incitati, aut futura ſuſpicione adducti, amici ſalutem ſupplicio inimici poſtponebant, permutabántque facilimè. Nam amici pro inimicis, ſocij pro hoſtibus inuicẽ dabantur: & commutabãtur aut pares cum paribus, aut plures cum vno: aut cum pluribus pauciores, quaſi venales eſſent, precijs & licitationibus factis. Tum enim ſimplex erat permutatio, cùm pares erant inter ſe: ſin minus, pauci pro multis moriebantur. Commune autem in primis eorum fuit, vt cum locupletibus inimicitias gererent, non eas quidẽ ſuſceptas ex aliqua ſimultate vel odio, ſed quòd erat in ipſis ſumma auaritia, & infinita pecuniæ cupiditas. Antonius & Lepidus his nefarijs & truculentis ſceleribus

ribus potissimum astringebantur: sed & Cæsar in eadem culpa esse videbatur, communicato cum illis imperio. natura quidem certè crudelis non erat, in moribus patris educatus. Præterea modò ad res gerendas accesserat, nec, cur multos odio haberet, causa erat: denique ipse se diligi & amari cupiebat: quin rerum potitus, ex quo tempore regnum habuit, non solùm nihil tale commisit, sed multos etiam conseruauit. Magno argumento est, quòd Tanysia matrona nobilis, cum Titum Iunium virum suum proscriptum in arcam coniecisset, ac eam apud Philopœmenem libertum reposuisset: cúmque propinquus eius diem festum celeberrimum acturus esset, curauit Cæsarem per Octauiam sororem ipsius solum ex triumuiris eò venire, ibique de improuisò accedens, Cæsari rem omnem aperuit, allatáque arca, virũ ex ea eduxit. Quam rem Cæsar admiratus, omnibus veniam dedit: etsi capitale erat, si quis proscriptum hominem occultauisset: hoc amplius Philopœmenem in equestrem ordinem perduxit. Itaq; Cæsar tali ingenio præditus erat. Sed neque Lepidus in propinquos suos & alios erat inexorabilis: Antonius verò acerbè & crudeliter nulla misericordia permotus occidebat non modò eos quos proscripserat, sed eos quoque qui proscriptis opem ferre conarētur: quorum capita etiam inter epulas spectabat, eáque spectatione nefaria & calamitosa magna ex parte satiabatur. Eodem modo Fuluia non tam odio impulsa, quàm studio pecuniæ quærendæ, sæpe morte afficiebat homines viro suo incognitos. itaque is, vt caput cuiusdam ad se perlatum vidit, Hunc hominẽ (inquit) ignorabam. Sed capiti Ciceronis allato cõtumeliosissimè maledixit, iussitque in Rostris, quò magis inter cætera emineret, collocari

Cæsar mitis natura.

Tanysię virtus.

Philopœmen.

Ciceronis caput.

in

in præcelso atque edito loco, vt vnde in concione auditus fuerat in ipsum dicere, ibi cum amputata dextra conspiceretur. Idem caput, antequam inde exportaretur, Fuluia sumit in manus, consectatur conuiciis, spuit in faciem, supra genua collocat, ex eóque ore aperto linguam extrahit, deinde pungit acu, qua ad ornamenta capitis sui vtebatur: ad extremum illudit ei maledicè & contumeliose. Sed vt illis temporibus variæ cædes factæ sunt, ita plerisque salus multis modis data est: quorum pleraque prætermittere visum est, eáque tantùm quæ commemoranda esse videbantur, referre. Igitur cùm quidam seruus in speluncam dominum inclusisset, eúmque nõ multò pòst alius indicasset, ita vt mors ei haud dubia impenderet, seruus veste cum domino commutata, ingredientibus properauit obuiam, & quasi ipse dominus esset, occidi se passus est, ita illi rati se, quem volebant, interfecisse, abierunt. hic posta aliò se contulit. Sed & alius pariter mutatis cum domino vestibus, in opertam lecticam ingressus, domino persuasit vt eam deferret: pòst vbi ambo deprahensi sunt, seruus ne conspectus quidem necatus est, dominus quasi lecticarius euasit. Id serui dominis beneficio eorum affecti præstiterunt. Cæterùm stigmatias quidam non modò non prodidit dominum à quo notis fuerat compunctus, sed etiam ad eum seruandum promptissimus fuit. Cùm enim clàm dominum exportaret, eúmque inimici re cognita insequerentur, hominem sibi fortè factum obuiam interemit, eique vestem detraxit, ac domino induit: deinde mortuo in rogũ imposito, acceptáq; veste domini, annulóque eius, persequentibus occurrit, iis ait se fugere, quòd dominum occidisset, atque eius rei fidem ex spoliis & notis fecit: qua ratione non modo conseruauit dominum

Seruorũ fides erga dominos.

num, sed ab his quoque beneficium accepit. Verùm memoria nominis istorum, quòd obscuri homines erãt, nullis monumentis consecrata est. Osiaus quoque Geta quò patri suo opem & salutem ferret, eum pro mortuo extulit. Porrò Quintum Ciceronem M. Tullij oratoris fratrem filius in occulto habuit, & quantum potuit conseruauit. nam eum ita abdidit, vt nullo pacto posset inueniri, cúmque ob eam rem verberibus & tormentis afficeretur, nihilo magis indicauit. Quintus autem postquã ea res ei nunciata est, admiratus filij constãtiam, atque eius misericordia permotus, vltrò prodijt, séque inimicorum potestati permisit. Marcus verò Terentius Varro, quòd vni ex proscriptis idem nomen erat, metuẽs ne quod Cinnæ euenerat, sibi quoque eueniret, (erat enim tribunus plebis) edito scripto eam rem exposuit, & ob eam causam irrisus est. Per hæc tempora permulti etsi proscripti non erant, tamen vel quòd inimicitias gererent, vel quòd locupletes essent, occidebantur. Plerique etiam proscripti, qui incolumes euaserant, postea restituti sunt, & magistratus gesserunt. Ex quo intelligi potest, „ quanta sit varietas rerum humanarum & inconstãtia. „ Multi ad Brutum & Cassium confugiebant, plurimi „ ad Sextum Pompeium, quòd classi præerat, & aliquanto tempore in mari potens erat, tenebátque Siciliã prouinciam. Postea quã proscriptio de eo facta esset, cumq; veniret in proxima loca Italiæ, pecuniã, receptúmque, & honores promittebat ijs, qui ex impetu percussorũ ciues eripuissent ac seruassent: itaque permultos conseruauit. Triumuiri autem non solùm occidebant eos quos in albo proscripserant, sed eos etiam quos iam missos fecisse videbantur, quodammodo perdebant, dum eos ex locupletibus egentes facerent. nam ab his exigebant pensionẽ

Quintus Cicero, & eius filius.

d

adium quas habitabant, capiebántque redditus prædiorum, & pecunias maximas inter milites distribuebant, eósque fouebant ac alliciebant multis muneribus, vt dato prius stipendio, eos haberent ad omnia facinora paratiores. Quamobrem cùm bona damnatorum vanalia proponerent, cæteros quidem minis deterrebant, quò minus emerent: post verò solis militibus ea paruo precio vendebant. Sed in hoc maximo mœrore & acerbissimo luctu vrbis, rem crudelem fecerunt, ac omnibus modis irridendam. Iusserunt enim ciuibus, vt ista proscriptione lætarentur, grauiter minati, nisi parérent. Eo pacto cuncta ad eorum arbitrium libidinémque gerebantur, ita vt regnum Iulij Cæsaris aureũ fuisse videretur. Post id tempus tabulas rursum in albo proponunt, ex quibus nemini quidem mortem afferunt, tamen viuos fortunis spoliant, exigentes à singulis ciuibus decimam partẽ bonorum, vt aiebant: verè autem vix cuique decimã partem reliquerunt. Iidem Iulio Cæsari sepulchrũ fecerunt in foro, vbi combustus fuerat, eósque qui ad ipsum confugerent, tutos & inuiolatos esse voluerunt, ædem in qua fuerat occisus, inaccessam in posterum effecerunt. His rebus gestis, Lepidus Romæ remãsit: Cæsar & Antonius contra Brutum & Cassium profecti sunt. Nam hi vbi intellexerunt Rempublicam arbitratu Antonij & Cæsaris administrari, contempta Creta & Bithynia, quas prouincias sortiti fuerant, contendunt, hic in Syriã, ille in Macedoniam: quæ prouinciæ non solum erant opportunitate, sed etiam pecunijs, & magnis copijs florentissimæ. eas confestim sine pugna capiunt, deinde Asiã omnem in suam redigunt potestatem, deditione populorum, si res ita ferebat, & vi facta ijs qui resisterẽt. Erãt per id tempus magistratus in singulis prouincijs, quorum

Brutus & Cassius.

rum alij ad Brutum propter eius dignitatem & gloriã statim se recipiebant: cæteri, qui Antonij & Cæsaris partes sustinebant, facilè capiebantur. In eo fuit numero Dolobella, à quo Trebonius Smyrnæ ex insidijs necatus fuerat, eiúsque caput ad statuam Cæsaris proiectũ, quòd cædis eius particeps fuisset. Fuit & frater Antonij in Macedonia, quem Antonius eò miserat, vt exercitui præesset. Hi omnes obstupefacti Brutum admirabantur propter ea quæ ab omnibus ciuitatibus facta erant. Nã Athenienses Bruto & Cassio statuas ex ære iuxta statuam Armodij & Aristogitonis publico decreto posuerant. In primis autem id eos celeriter auxit, quod à triumuirorum crudelitate & scelere longissimè aberãt, præsertim Brutus: quódque ad Senatum referebant omnia, eique se résque suas omnes permittebant: id enim Senatui erat gratissimum idcirco cõfirmabat ea omnia quæ ab illis gesta essent, quousque seruire omnino coactus est. Hi postquam intelligunt Senatum redactum esse in seruitutem, & cædes nefarias in vrbe factas, omnibus copijs in vnum conductis, properè contendunt de libertate dimicaturi. Dum autem adhuc essent in Asia, adfuerunt Antoniani, qui vt Ionium mare transierunt, apud Philippos Macedoniæ castra locant. Illi vbi venerunt ex Asia, ex aduerso castra ponunt, eorumq́ duas partes faciunt, quò magis liberos & expeditos milites habeant, eisque facilius queant imperare: deinde fossa valloq́ circũdant. quæ res vtraq́ castra vno ambitu cingebat, ac communiter vtrunque exercitũ munitum & tutum præstabat. Cùm ita essent inter se oppositi, vtrinque crebræ excursiones fiunt: & quanquam prælium aliquanto tempore commissum non est, tamẽ ad extremum congressi sunt. Hanc pugnam præcesserunt nonnulla

portenta, quibus eius belli exitus & casus Reipublicæ demonstrabantur, quòd eam Deus optimus maximus in meliore statu & conditione regni erat collocaturus. Nam vt tum res erant, pax & concordia ciuibus diu non poterat insidere. Respublica enim, in qua penes populum omne sit imperium, potentissima, & in summo fastigio collocata, modum tenere nullo pacto potest. Itaque Romani multa vtique huiusmodi in posterum quoque bella suscepissent, ac tandem cadere & seruire coacti fuissent. Sed huiusmodi portenta iis quibus ea curæ sunt, puto relinqui oportere: multóque melius Dion. vt opinor, fecisset, si ea supra modum admiratus non esset, sibique Polybium proposuisset aliqua ex parte ad imitandum. Ille enim historiam de Carthaginis & Græciæ captiuitate conscripsit, itémque de graui diuturnáque clade, quam Romani antea ab Annibale acceperat: nusquā tamen monstra eiusmodi referre, aut calamitates vrbibus antè significatas esse, dicere videtur. Id si facit, ratus ea nunquam accidisse, culpa non caret: portentorū enim plena est historia. quòd si euenisse putauit, tamen ea scribere noluit, veniam meretur: historiā enim conficiebat. Ego verò ex his omnibus quæ tēporibus Cæsaris & Antonij acciderunt, hoc vnum referam, quo cōmutatio rerum, vt ego arbitror, significabatur: flumina quædā in Italia in cōtrarias partes fluxisse quadam prorsus exaruisse. Pugna autem in hunc modum cōmissa est. Principiò vtrinque vnus tuba sonuit, pòst reliqui omnes, sed primùm ij qui continebantur certo & præfinito loco, vt tuba canerent: deinde alij, vt animos militum ad prælium ineundum excitarent: mox repente silentium factū est. Illi rursum sonos acutissimos fuderunt, & vtrinque exercitus conclamauit. Tum cœpere milites grauis

Polybius.

Res mira.

Pugna in Philippis. Vide nostras in Dionem annotationes.

uis armaturæ ſcuta haſtis percutere, eáſque contra ſe inuicem torquere, funditores & ſagittarij tela lapidéſque iacere, equitatus irruere, ſubſequentibus militibus grauis armaturæ. Ita res ad manus atque ad pugnā venit. Fit grauis impetus, diſtringūtur gladij: id primùm omnes agūt, vt multos vulnerent, ipſi verò nullum vulnus accipiant. Pòſt vbi animi, vt fit, ira incendi & inflammari cœperunt, accurrunt propiùs, & temerè irruunt. Hîc rationem nullam habent ſui, neque ſentiunt accepta vulnera, quòd mors dolorem anteuertat. Itáque morientium nullus eſt gemitus, nulla lamentatio: etenim abſq; cruciatu corporis ſtatim moriebantur: in primísq; vtrique in ſuis locis conſiſtebant. neque enim recedebāt aliò, vt quenquam inſequerentur, ſed in iiſdem locis in quibus eſſent, ſauciabant, paritérque ſauciabantur, cūque hoſtes occidiſſent, ibidem ipſi non multò pòſt cadebant. Manſit ea pugna quouſque dies iam inclinaret. Igitur ſi Brutus cum Antonio prælio decertaſſet, & Caſſius cum Cæſare, ipſi pares inter ſe fuiſſent. Sed dū Brutus Cæſarem imbecillum vicit, atque Antonius Caſſio, qui par ei in bellicis rebus non erat, ſuperior fuit, victores quodammodo victi diſceſſerunt. Caſtra enim Cæſaris & Antonij, & quæ in caſtris erant, omnia capta ſunt: Cæſar mirabiliter ſaluus euaſit. Nam ei, antequam prælium committeretur, medicus ſomniū narrauit, quo eum caſtris excedere iubebat. Caſſius quoque incolumis ex prælio amiſſis munitionibus profugit: ſed cū exiſtimaret Brutum iam occiſum eſſe, cúmque quidā è victoribus ad eum properaret, mortem ſibi ipſe intulit. Brutus quamuis poſtea exercitum Caſsij recepiſſet, tamen iterū ſibi confligendum eſſe nō putabat. quòd ſperabat cunctando ſe poſſe hoſtes ſine periculo conficere.

Capta caſtra Cæſaris.

Cæterùm de nocte conturbare eos maximo tumultu conabatur, quin etiam aliquando alueo fluminis auerso, munitiones eorum inundatione repleuit. Dum Brutus hæc ageret, Cæsar & Antonius commeatu & pecunijs maximè indigebant, ob eámque rem nihil dederãt militibus, quo damna, quæ captis castris in rebus eorum facta erant, resarcirent. Ad hæc copias nauales iã à Bruto superatas amiserant: ita in armis spes relicta erat, nõ modò victoriæ, sed etiam salutis. quamobrem experiri & tentare omnia etiam cum periculo cupiebant. Brutus quoque, quòd crebrò milites ab eo deficiebant, idẽ facere coactus est: iámque acies instructæ erant, cùm duæ aquilæ volantes super vtrunque exercitum inter se cõcertarent, finem belli prænunciantes, propterea quòd ea quæ ad Brutum spectare videbatur, victa est. Bruto superato, plerique militum in diuersas partes fuga se mandarunt, quos victores insequebantur: etsi neminem eorum occidebant, aut capiebant, sed noctu locati in insidijs prouidebant, ne rursum cogerentur. Brutus desperata salute, ratus turpissimum esse capi, & indignissimum, ad mortem confugit. Itaque cùm exclamasset illud Herculis, O misera virtus, ergò nihil quàm verbũ eras, atqui ego te tanquam rem exercebam, sed tu seruiebas fortunæ: cohortatus est aliquem ex suis, vt se interficeret. Quo facto Antonius corpus eius sepultura affecit, nisi quòd caput Romam missum orta tempestate, cum Dyrrhachio soluissent, in mare proiectum est. Morte Bruti cognita, vxor eius carbonem candentem absorbuit: ita mortua est. Cúmque permulti clarissimi viri cum Bruto essent, plures eorum statim mortem sibi conscineruñt, quàm captiui decessérint. In his fuit Fauonius amicus Catonis: reliq. in Siciliã ad Sextũ se receperũt.

Bruti morituri sententia.

Fauonius.

DIO

DIONIS LIBER XLVIII.

Antonius pecuniæ faciendæ causa in Asiam profectus est. Cæsar Romã venit, ut esset impedimento Lepido, si quid moliri conaretur, atq; ut Sexto bellũ inferret. Per id tempus Fuluia socrus Cæsaris & Antonij uxor, cõtempto Lepido ita administrabat omnia, ut nihil à Senatu decerneretur vel à plebe cõtra eius voluntatem. Cum ea erat Lucius Antonij frater. Igitur posteaquam Cæsar venit, in pace aliquanto tempore fuerunt, pòst verò dissidere cœperunt, atq; in apertũ odium venire. Nam Cæsar propter insolentiam socrus, quam ferre non poterat, filiam eius repudiauit, ut virginem adhuc: quam rem iureiurando cõfirmauit. Cùm autem apertas inimicitias gererent, proderat in primis Fuluiæ odium hominũ, quod paulò antè in Cæsarem concitatũ fuerat. Causa odij hæc fuit, quòd cùm Cæsar Italiam omnem teneret, nisi si quid veterani milites ab eo dono ceperant, aut ex publico emptum possidebant, ope auxilióque seruorum, alijsq; rationibus adiutus, bona dominis eripiebat atque auferebat, eáque deinceps dabat suis militibus: Cùm autem ij, qui partis bonis priuabãtur, grauiter ferrent, atque, ut par erat, indignarentur: ita eos interrogare solitus erat, Vnde igitur, inquit, veteranos remunerabimur? quasi aut bellum gerere, aut tot promissa facere quisquam ei iuberet. Sed cùm Lucius & Fuluia iniuria affectos à Cæsare beneficijs sibi deuincirent, eísque omnibus in rebus auxiliarentur, Cæsar & quidem inuitus remittere aliquid de crudelitate sua, nec amplius quenquam fortunis spoliare visus est. Quare non modò apud Senatum, sed etiam apud omnes charus haberi cœpit: milites autem grauiter ferre. Idcirco interfecerunt Centuriones, aliósque permultos,

Fuluia.

qui eorum tumultum compescere, eósque placare nitebantur. Parum quoq; abfuit quin ipse Cæsar ab ijs fuerit interfectus. Etenim qualibet causa incitati, vim iracundiámque subibant: neque prius destiterunt, quàm propinquis suis & patribus, liberisve eorum qui in prælijs cecidissent, prædia quæ ab alijs possidebantur, restitui iuberet. Quo impetrato, milites Cæsari fuerunt amiciores: sed populus Romanus iterum acerbè tulit, ita vt ipsi inter se venirent ad manus, & pugnarent cõtinẽter. Quare timore permotus Cæsar, studebat cũ Fuluia & Lucio reconciliari: id tamen per legatos impetrare non potuit, propterea quòd multi Senatorij & equestris ordinis cum Fuluia erant, cũ quibus consilia communicabat: eáque nonnunquam, quod mirum fortasse videbitur, accingebat gladium, signaq; distribuebat inter milites, atque apud eos sæpenumero concionabatur. Quapropter Cæsar ad veteranos confugit. (erant veterani, qui militia dimissi erant, vbi per legitimum tempus militauerant.) Cùm igitur essent in Italia cõplures veterani, ab ijs contẽdit, vt se Fuluia conciliarent, cõponerẽtq; controuersias omnes, de quibus eos iudices sumebat. Itaq; veteranorum magna multitudo Romam venit: deinde frequentes in Capitolio tabulas, in quibus scripta erant fœdera quæ Cæsar cũ Antonio fecerat, legi coràm iusserunt: ibi Cæsari præsenti, absentibus autem per legatos diem dicunt, quam ad diem Romam ipsi veniant causam suam acturi. Die constituta, cùm Cæsar paratus esset iudicium accipere, illi non adfuerunt, timore fortasse adducti, aut certè quòd ea res indignissima videretur. Irridebant igitur veteranos, & Senatum Caligam vocabant, ex vsu caligarum militarium. Veterani nihilominus Luciũ & Fuluiam iniustè facere pronunciant, résque

Fuluia Antonij vxor gladium accingebat.

Cæsar ad veteranos cõfugit.

résque Cæsaris comprobant. Quo facto Cæsar Lucio & Fuluiæ bellum indixit, mox ea quæ in fanis religionis causa erant, cæteráque ex quibus pecuniam facere poterat, nec ea solùm quæ Romæ, sed etiam omnia quæ in Italia, & in ditione ac potestate eius reposita erant, sustulit. Dum Cæsar bellũ appararet, Lucius & Fuluia, comparatis etiam rebus ad bellum gerendũ necessarijs, copias cogunt. Tandem autem datis acceptísque vtrinque magnis incommodis, Cæsar superior fuit, atque oppidum in quo Lucius erat, diuturna obsidione faméque afflictũ cepit. Et quamuis Lucius cum paucis saluus & incolumis euaserit, tamen complures Senatorij & equestris ordinis perierunt: Fuluia verò cum liberis ad maritum perfugit. Iulia Antoniorum mater primùm in Siciliam profecta ad Sextum Pompeium, ab eodem honorificè ad filium remissa est. Claudius quoque Tiberius Nero cum ijs fuit qui se ad Antonium receperant. Nam cùm præesset præsidio in Cãpania, intelligerétq; Cæsarem bello superiorem fuisse, fugit cum Liuia Drusilla, filióque suo Claudio Tiberio Nerone, vt postea mira res accidisse videatur, quòd Liuia Cæsari quem antea fugerat, nupserit, atque Tiberius is, qui cum parentibus suis fugæ se mandauerat, Cæsari in imperio successerit, nam vtrunq; postea factum est. Cæsar postquam vrbẽ grauissimis morbis affligi propter famẽ videt, Sexto Pompeio maris imperium obtinente, iámque Italiam inuadente, cum eo decertare nauali prælio cõstituit, ac primùm naues ex pellibus facere conatus est, vt ij solẽt, qui in Oceano nauigant, quas contextas viminibus integebat crudis boũ corijs, quæ non aliter extẽdebat, quã in rotundis scutis fieri solet. Itaque irridebatur, putabatúrq; si quid cum ijs tentasset, in maximũ periculũ esse

L. Antoni⁹ victus.
Fuluia.
Iulia Antõniorum mater.
Claudi⁹ Tiberi⁹ Nero.

venturus: sed alia classe comparata vsus, tamen victus est. Hic studuit statim cũ Sexto pacem facere, sed eum in fœderibus faciendis concordem non habuit. In his rebus cùm occuparetur Cæsar, Antonius ex Asia amore Cleopatræ in Ægyptum profectus est: quo tempore Labienus qui præfuerat equitibus Pompei Magni, vel potius filius eius hic Labienus fuit, qui primò ad Parthos se contulit, deinde vnà cum filijs Pompei bellum contra Cæsarem gessit, iisque superatis, ad Parthos confugit: Orodi Parthorum regi persuasit, vt bellũ inferret Romanis. Huic Orodes Pacorum filium tradit, deinde eum ab se cum exercitu dimittit. Ab ijs Syria omnis præter Tyrum capta est: Palæstina quoque, Cilicia, ac vrbes Asiæ, quæ in continenti ædificatæ erant, omnes ferè captæ sunt. Quæ quanquam ad Antonium perferebantur, tamen homo temulentus, & amoribus irretitus, nec socios curabat, nec hostes. Tãdem verò coactus, quòd omnia occupata esse intelligeret, Ægyptum reliquit: cur id faceret, bellum Sexti in causa esse dicebat. Inde venit in Græciam: vbi cum matre & vxore coniunctus, Cæsarem hostem, Sextum verò sibi amicum fecit. Post hac in Italiam trãsiit, ac repentè occurens Publio Seruilio, qui Cæsaris exercitum contra eum ducebat, multos etiam cepit. Hoc prælio facto Fuluia moritur, tunc ambo ab armis discedunt, hac reditus in gratiã vsi præscriptione, ad quam eò veniebant, quòd eorũ copiæ atq; spes æquales erant. In eo fœdere Cæsar Sardiniã, Dalmatiam, Hispaniã, & Galliam sortitus est: Antonius ea quæ trans mare Ionium, quæq; in Europa Asiáve erant in ditione ac potestate populi Romani. Lepidus enim Lybiam, Sextus Siciliam tenebat. Contra hunc cum Cæsar & Antonius bellum appararent, in maxima

Labienus.

Parthi in Syriam.

Fuluia moritur.

Reconciliati Antonius & Cæsar.

ma damna incurrerunt, quod ipse omnes qui Romæ essent, infestos eis inimicósq; reddidit: usque adeò mari potens erat, præsertim quòd Mena liberti sui opera & consilijs uteretur. Tum Romanos, quia Sardinia occupabatur, vexabatúrque maritima regio, res frumentaria deficit. Quamobrem cùm ingens fames esset, eáque grauiter affligerentur, hortabantur Cæsarem & Antonium ad pacem cum Sexto faciendam, ob eámque rem multum clamorem profundebant. Sed ut nihil proficere se intelligunt, celeriter ad eos interficiendos contendunt. Qua re animaduersa Cæsar, etsi iam suos vulneratos habebat, tamen vestem discidit, suppléxque eorum fidem obtestari, & misericordiam implorare cœpit. Antonius maiore vi adhibita restitit: tandem verò legatos de pace ad Sextum mittere coacti sunt. Per id tēpus L. Cornelius Balbus Gaditanus vir consulatum gerebat. cuius mentio fit in historia propterea, quòd ita omnibus copijs circunfluebat, tantáq; erat magnitudine animi, ut omnes homines suæ ætatis facilè superauerit. moriens enim denarios XXV. *populo Romano viritim reliquit. Eodem quoque tempore lex Falcidia, quæ nunc etiam obtinet in hæreditatibus, ut grauatus hæres quartam partem retineat, reliquum omittat, à Publio Falcidio Tribuno plebis lata est. Interea Cæsar & Antonius multa faciebant contra ius fasq; : nam complures non modò alia ratione indignissimos, sed etiam seruos in Senatorū ordinem cooptabant. Etenim Maximū quendā, qui Quæstoris officio functurus erat, agnitū, dominus in seruitutē vindicauit. Alius quoq; inter milites, ut miles deprehēsus, è cliuis Capitolinis pcipitatus est, data prius ei libertate, ut maiorē autoritatē haberet animaduersio. Cæsar aūt et Antonius tādē*

Mena libertus.

L. Corneli. Balbus.

Lex Falcidia.

cum

cum Sexto in colloquium venerunt cum quo initis fœderibus, pacéque facta, tantus præ gaudio clamor eorum qui aderāt præsentes fuit, tot belli scilicet laboribus exātlatis, & pace longo tēpore expetita, vt montes maximè personarent, ob eámque rem magnum horrorē incuterēt. Pompeiani non sustinebant, quousque in terram venissent (erant enim in nauibus) sed statim saliebant in mare: alteri quoque se in profundū iaciebant, séq; deinceps natantes mutuò salutabant, & complectebantur. Post hæc conuiuia vicissim vtrinque acta sunt, primùm à Sexto in naui: deinde in continenti à Cæsare & Antonio. Poterat Sextus vtrunque cùm essent in naui cum paucis interficere, idq; Menæ consilium erat: tamen noluit, sed cum Antonio iocabatur familiariter, à quo ædes eius paternæ quas in Carinis habebat, occupabantur. Est autem locus in vrbe, cui Carinæ nomen est: quæ appellatio cùm ad partem quoque nauis inferiorem pertineat, facetè dicebat Sextus, se ipsis in Carinis epulum dare. Idem filiam suam despondit M. Marcello Cæsaris ex sorore nepoti. itaque hoc bellum dilatum est. Antonius ex Italia in Græciam reuersus, multa fecit cōtra mores institutáque maiorum. Etenim damna multa attulit ciuitatibus, in iisq; cupiditates suas expleuit: denique Dionysius appellari voluit. Qua re animaduersa Athenienses Mineruam ei desponderunt. Is nuptias sibi placere respōdit, ab iisq; quadragies sestertiùm exegit dotis nomine. Cùmque esset in his rebus occupatus, in Asiam præmisit Publium Vētidium, qui Parthos, qui in munitis locis castra posuerant, à quibus etiā inuadebatur, contra opinionem Labieni, cui paulò antè res ex sententia successerant magna vi in fugam conuertit, Syriáque expulit, ipsum denique Labienum

Menæ consilium.
Carinæ.
Antonius Dionysius.
Cētum myriades drac.
Vētidius ad Parthos.
Captus Labienus, victi Parthi.

cepit

cepit: *Hîc nônihil deest. De Domitio enim Caluino, non Ventidio hæc Dio scribit. *ac propterea Romæ triũphauit. Hic ex eo tempore cùm propter magnificentiam & sumptum cæterarum rerum clarus erat: tum verò, quòd Palatium incendio consumptum restituit, atque statuis quas à Cæsare acceperat, videlicet postea redditurus, adornauit. eas enim, cũ Cæsar paulò pòst repeteret, non reddidit, sed ei ita facetè respondit: Mihi quidem, inquit, seruorum copia non est, tu verò seruos tuos ad Palatiũ mitte, atque inde statuas accipe. Cæsar autem eas reliquit, metuens, ne si inde eximeret, sacrilegij accusaretur. Post hæc Liuiam vxorem duxit, cuius amore olim captus fuerat. Erat Liuia vxor Neronis, qui cum fugerat, vt suprà dictum est, ex eóque puerum sex mensium in aluo continebat: eam Nero quasi pater, non maritus esset, Cæsari vxorem dedit: ibiq; cum epulum fieret, in eóque puerulus quidem garrulus interuenisset, quales solent esse ij, qui nudi à mulieribus deliciarum causa educantur, vidissetq; Liuiam vnà cum Cæsare esse, Neronem verò seorsum cum alio sedere, ad eam accessit, mox ait: Quid hîc agis Domina? ecce enim vir tuus (Neronem monstrabat) illic sedet. Liuia cum Cæsari nupsisset, peperit Claudium Drusum Neronem, quem Cæsar educauit, deinde ad patrem misit. Tiberius non multò pòst moritur, Cæsarémque eidem Druso, Tiberióque liberis suis tutorem relinquit. Interea plebs de his rebus multũ sermonem habebat, sed id potissimum circunferebatur, Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία quòd fortunatis hominibus liberi tertio mense nascerentur, idq; postea in prouerbij cõsuetudinem venit. Sub hæc tempora Mæna à Sexto ad Cæsarem defecit, quem Cæsar Sexto reposcenti non

Liuia nubit Cæsari.

Fortunatis tertio mẽse filios nasc.

modò

modo non tradidit, sed eum in honore habuit, atque in equestrem ordinem cooptauit, concesso ei iure aureorum annulorum. Est autem ius aureorum annulorum, quod solus princeps libertis dat: propterea quòd olim ciuibus Romanis, nisi ijs qui Senatorij erãt aut equestris ordinis, aureos annulos ferre non licebat. Sextus hac re permotus, à pace recedit, præsertim quòd Cæsar promissa sibi non exoluebat: nam is etiam querebatur à Sexto fœdera aliqua ex parte violari. Cæsar Lepidũ & Antonium venire iubet ad bellum Sexto inferendum. Sed dum illi non statim paruerunt, Cæsar solus cum Sexto bellum gessit: quo in bello primùm aduersa fortuna vsus est. nam nõ solùm quibusdam prælijs naualibus inferior fuit, sed etiam magna vi tempestatis complures naues amisit. Quibus rebus Sextus efferebatur, diripiebat & vexabat Italiam, seq; Neptuni filium appellabat. Qua re cognita, Cæsar in omni ferè Italia naues ædificari iubebat, multas aliunde conducebat, conscribebat milites, congregabat pecuniam, ita vt in nauibus ædificandis, ac quærendis pecunijs, exercendisque remigibus biennium consumpserit hac ratione. Hæc aliáque permulta, quæ ad Italiam & Galliam spectabant, prouidebat. M. Vipsanium Agrippam comparandæ classi præfecit, eúmque, quòd iam bellum contra Gallos confecerat, & secundus ciuium Romanorum belli gerendi causa Rhenum transierat, accersiri iussit, atque ei vt triumpharet concessit: mandauitque, vt milites qui in ea classe futuri erant, in laboribus exerceret. Agrippa cum Lucio Gallo Consul erat, & idcirco triumphare noluit, quòd sibi turpissimum esse existimabat, efferri gloria in aduersa fortuna Cæsaris. Classem verò celerrimè cõparauit: tum quòd ea loca sine portu erant, opus

M. Vipsani⁹ Agrippa.

magnifi

magnificum & præclarum fecit. Nam apud Cumam, quæ ciuitas est in Campania, inter Misenum & Puteolos, locus quidã interiectus instar Lunæ incuruus & inflexus est, eúmque exigui montes ambiunt, vacui ab arboribus & nudi, paucis tamen exceptis: præterea tres sinus maris habet. quem locum vbi Agrippa perforauit, in eo portus tutissimos fecit. Iam verò quæ in eo loco vidi, quia commemoranda esse videntur, paucis exponam. Nam in his montibus, quos iuxta sinus maris esse paulò antè dictum est, fontes sunt ignis & aquæ plenissimi: & qui constet ex altero separatim, omnino nullus inueniri potest. Nec verò per se ignis, aut aqua frigida esse videtur: sed quia commiscentur, aqua calida, & ignis quodammodo humidus est: atque cum aqua per canales in cisternas influat, eius vaporem ij qui ea loca incolunt, inducunt per tubos in altissima domicilia, ac postea calefiunt in illis. Nam is vapor quanto longius à terra abfuerit, & ab aqua, tanto magis exsiccatus & aridus est. Quamobrem vtrinque ædes magnificæ ædificantur & sumptuosæ, quæ sunt vitæ hominis & valetudini aptissimæ. Idẽ quoque mons eam terræ naturam efficit. Cùm ignis exurere eam non possit (quippe vim eius & flammas contraria vis aquæ, quæ cum eo commiscetur, restinguit) nihilominus tamen ea quæ proxima sunt, dissipare atq; consumere possit, fit vt ea pars terræ quæ pinguis & humida est, calore eliquetur: quæ verò aspera est & dura, consistat. Ex quo necesse est in glebis eius terræ cauernas existere: quæ si in locis aridis collocatæ sunt, in puluerem rediguntur: coniectæ verò in aquam, & mixtæ puluere, consistunt: atque adeò, quandiu in aqua sunt, concrescunt, magisq; obdurantur. Cuius rei causa afferri potest, ꝙ ea pars quæ arida

Puteoli.

arida est, igni augetur propter naturæ similitudinē, ab eóque frangitur. sed admixta re humida, ita refrigeratur, vt propterea concrescat, atque omnino cōsolidetur.

Baiæ. Portenta.

Cùm igitur Baiæ eiusmodi sint, in eas Agrippa venit, fecitq; portus, naues celeriter comparauit, ac remiges delegit. Tum in vrbe multa portenta nūciata sunt, sed in primis complures delphinos ad Aspidem oppidum Aphricæ concertantes inter se interijsse: in eodémque oppido pluisse sanguinem, eundémque statim à volucribus in varias partes dilatum esse. Porrò quod Liuiæ euenit, magnam ei attulit voluptatem. nam aquila in sinum eius coniecit gallinam albam, quæ ramum lauri ferebat, in qua baccæ erant: quæ res cùm magnum aliquid significare videretur, Liuia gallinæ magnam curam habuit, seuítque laurum, quæ cùm creuisset, lauream suppeditabat ijs, qui parta victoria triumpharēt. Sed Liuia Cæsarem in sinu suo atque omnino in potestate erat habitura. Eodem tempore Antonius ex Syria in Italiam venit, propter bellum Sexti, vt aiebat, à quo magna clades Cæsari allata esset: sed postea cum Cæsare diffidere cœpit, ita vt ei propè bellum intulerit: tamen rursum cum eo opera Octauiæ reconciliatus est. nam eam, quia soror erat Cæsaris, superiore fœdere in vxorem duxerat. Antonius Cæsari naues dat, ab eóque milites accipit, quorum opera contra Parthos vteretur. Hæc illi faciebant, non beneuolentia adducti, sed quòd commodi sui causa ita faciendum esse putarent. Antonius quoque Octauiam Corcyra statim in Italiam remisit.

Ram' lauri.

Antonius Octauiam sororē Cæsaris vxorem duxerat.

DIONIS LIBER XLIX.

CÆsar comparata classe, transmisit in Siciliam: cúmque ei bello nauali Agrippam præfecisset, ipse

ipse pedestres copias ducebat, obseruabátque omnia quæ gererentur. Sextus quoque classe tradita Demochari cuidam, è terra pugnam spectabat. Igitur Agrippa pugnam cum Demochare committit: quæ cùm æqualis vtrinque multo tempore fuisset, essétque iam ad noctem perducta, tandẽ Cæsariani superiores fuerunt. Pugnatum est apud Mylas vrbem Siciliæ. victos verò non sunt longius insecuti, mea quidem sententia, & vt verisimile est, propterea quòd eos comprehendere non potuissent propter nauium magnitudinem, tùm quòd imperiti vadorum, quæ erant ad proximam terram, naues eò compellere nolebant. Quidã tamen existimant Agrippam satis duxisse hostes in fugam cõuertere, quòd Cæsaris, non suam ipsius rem gereret. Nã familiaribus suis dicere solebat, hunc esse morem principũ, vt nolint quẽquam habere se potiorem. Nam ea quidẽ, inquit, quæ facilem & exploratam victoriã videntur esse habitura, ipsi gerere statuunt: pessima verò quæque & difficilima alijs committere. Quod si eueniat, vt opportuna negocia alijs mandare cogantur, grauiter & acerbè ferunt laudem & gloriã eorum, qui ea gesserint. Neque enim vinci eos volunt, aut parũ fortunatos esse: at verò rerum præclarè gestarum gloriam apud alios esse non facilè patiuntur. Itaque sæpe cohortabatur eos, qui se saluos & incolumes esse vellent, darent operã, vt principes liberarent omnium rerum difficultate & molestia, sed tamen eis rerum gestarũ gloriam reseruarent. Hæc Agrippa vt dicere, ita facere consueuerat. Sed cùm prælium nauale cõmissum esset, intelligeretq́ Cæsar Messana Sextum abijsse, fretúmque esse omni præsidio destitutum, nactus occasionem belli eam non prætermisit, sed statim cum nauibus quas ab Antonio acceperat, Messanam

Democha-res.

Dictũ Agrippæ.

contendit: nec tamen fœlix fuit ad casum fortunámque belli, propterea quòd Sextus ei cum classe ac pedestribus copijs occurrit. Cæsar enim contemnens Pompeianos, quòd iam ab Agrippa superati fuissent, cum ijs confli-xit: quo in prælio non solùm amisit magnam partẽ clas-sis, sed ipse quoque in maximum periculum & discri-men venit, cùm non posset ad suos, qui in Sicilia erant, perfugere: satisque ei fuit, se recipere in proximam con-tinentem, atque ibi tutò esse. Sed cùm exercitum suum in insula interceptum esse animaduerteret, iniquo ani-mo ferebat: nec antè animum recepit, quàm piscis vltrò è mari saliens ad pedes eius accidit: atque à vatibus ob eam causam responsum est, mare in eius fore potestate.

Cæsar victus in Sicilia, fugit.

Cornificius autem, qui Cæsariano exercitui in Sicilia præfectus erat, periclitabatur, ne si in loco consisteret, in-opia cibariorũ expugnaretur: quòd si recederet, ne vnà cum exercitu periret, circunstantibus hostibus, & emi-nus iaculantibus, ac opportunis locis inuadentibus: ta-men quia Agrippa transierat in Siciliam, Mylásq; ceperat, ac hostes insecutus ad eum venerat, præter spẽ euasit. Qua ex re propter suam & militum salutem tan ta lætitia efferebatur, vt Romæ, quoties foris cœnaret, elephanto veheretur. Igitur etsi Cæsar eo tempore Sici-lia non est potitus, tamen paulò pòst coniunctis cum Le-pido copijs, postquam in eam transiuisset, opera Agrip-pæ vicit Sextum prælio nauali. Quare Sextus de Sici-lia diffidens, fuga se in Asiam mandauit, ibique, quòd res nouas moliretur, ab Antonio missis militibus occi-sus est. nam eum Cæsar neque confestim est insecutus: neque postmodò, propter dissensionem quam fecerat cũ Lepido. Lepidus enim, quòd bellum ex æquo gessisset, æquum esse statuebat, se quoque Sicilia potiri. Verùm

Cornificius

Cæsar eo veluti legato in rebus omnibus vtebatur, agitaréque eum cum Sexto occulta colloquia suspicatus, eã suspicionem tamen non patefecit, ne eum apertè inimicum & hostem haberet. Pugna autem celeriùs, quàm volebat, cum Sexto commissa, priusquam Lepidus aliquid palàm moliretur, Pompeio superato, cum Lepido apertas inimicitias gessit. Lepidus petebat ea quæ ex primis fœderibus ad se pertinebant, præterea Siciliam sibi vendicabat, quòd in ea expugnanda socius fuisset: ob eámque rem Cæsarem in ius vocabat, cum secum haberet copias, quas adduxerat ex Libya. Adhæc Cæsar nihil respondit, sed ratus ius in armis esse, quòd ipse potentior esset, confestim aduersus Lepidum cum paucis contendit, vt eum perterreret, hominem videlicet minimè strenuũ: ac primùm vt amicus in castra Lepidi ingressus, pauca apud milites concionatus est: sed postquã nihil dicit ad eorum voluntatem, magis concitati sunt, ac facto in ipsum impetu, nõnullos ex ijs militibus, quos secum habebat, occiderunt: ipse, quòd ei celerrimè auxilia venerunt, saluus euasit, eósque omnib. copijs postea adortus est. Tum milites Lepidi vniuersi Cæsarẽ adierunt, ipséque Lepidus cum pulla veste supplex fuit, atque ob eam rem omnem dominationem amisit, vixítque in Italia non sine custodia. Cùm autem Antonius esset in Græcia, Ventidius legatus eius Pacorum filium Orodis regis Parthorum bello deuictum interfecit, qui non infra cæteros reges propter iusticiam & mansuetudinem apud suos charus fuerat: præterea Parthos omnes qui ex ea pugna supererant, expulit ex Syria. Tum Antonius Ventidio ob res præclarè gestas inuidere cœpit: eúmque imperio deposuit, nec opera eius amplius vsus est: tamen post mortem Antonij primus

Cæsar aduersus Lepidũ.

ciuium Romanorum de Parthis triumphauit, qui triũphus fuit ei decretus à Senatu, & maximè, quòd eodem die eandem cladem Parthis intulisset, quam ab ÿs populus Romanus Crassi temporibus acceperat. Propter inopinatum quoque casum magnam gloriam adeptus est. Nam cùm antè per triumphũ Pompeÿ Strabonis cũ reliquis captiuis ductus fuisset, de Parthis ipse postea triũphauit. Tunc Antonius Sossium præfecit Syriæ & Ciliciæ: à quo cùm alia multa præclarè gesta, tum verò ab eo Hierosolyma expugnata sunt, ac primùm quidẽ capti sunt ÿ, qui templũ eius vrbis defendebant: post deinde reliqui omnes ipso die Saturni: tantáque fuit eorũ religio, vt ÿ qui antè vnà cum templo capti essent, à Sossio impetrauerint, vt liceret sibi, postquã idẽ dies rediÿsset, de more sacrificare. Antonius Herode rege apud eos constituto, Antigonum, qui per id tempus in ÿs regnum obtinebat, cruci alligatum flagris cædi iussit; quod nulli regi antea acciderat à populo Romano. Post hæc in Parthos exercitum duxit, cúmque ad Phraata venisset, cœpit eam vrbem obsidere: quo tempore tamen nihil magnum gerebat: sed à barbaris, qui extra vrbẽ erãt, multis magnisque incõmodis afficiebatur. In hac obsidione vrbis, Phraates ad Antonium quosdã submisit, qui ei persuaderent, vt ad se legatos de pace mitteret: ita facilè fieri posse, vt quæ petebat, obtineret. Deinde legatis missis ab Antonio, sedens in sella aurea, respondit, eósque multis conuiciÿs consectatus, ac neruo arcus quem habebat in manibus, sæpe pulsato, promisit, si mox inde castra moueret Antonius, se pacem esse cum eo confirmaturũ. Erat Phraates omnium hominum sceleratissimus, qui Orode patre, ac fratribus suis interfectis, regnũ Parthorum occupauerat. Antonius cum hæc à legatis accepisset,

Calus Sossius.

Hierosolyma capta.

Herodes rex Iudæorum.

Dio habet Praaspa.

ſet, metuens Phraatem quia ſe iactauerat inſolentiùs, inde caſtra mouit: deinde paulo pòſt exercitũ in maximum periculum adduxit: ex quo tamen contra opinionem euaſit. Nam milites eius labores militiæ vehementer pertulerunt: cúmque in inſidias incurriſſent, cœperunt coniunctis ſcutis teſtudinem repentè facere, flexíſque genibus ſiniſtris in terram conniti. Barbari rati eos defeſſos eſſe ex vulneribus, abiectis arcubus, ex equis deſcendunt, diſtrictíſque gladijs proximè accedunt, ſcilicet omnes ſimul interfecturi. Romani inſurgũt ſubitò, & ſigno dato totam phalangem explicant: inde irruentes videlicet inermes armati, imparatós parati, ſagittarios grauis armaturæ milites, barbaros Romani confertos trucidant. Teſtudo autem in hunc modũ fit: Impedimẽta & milites leuis armaturæ cum equitibus medium locum tenent, ij qui ſunt grauis armaturæ, quique vtũtur ſcutis longiſſimis, ad alas inſtruuntur, & reliquos inſtar laterculi circundant: cæteri, quorũ ſcuta lata ſunt, conferti in medio agmine conſiſtunt, atque ſcuta ſua nõ ſupra ſe ſolùm, ſed etiam ſupra cæteros extollunt, ita vt nihil præter ſcuta videatur: quæ cum denſa ſint, omnes defendunt à telis cuiuſuis generis, tantúmque roboris habent, vt ſupra eam teſtudinem nõ modò homines ire, ſed etiam equos agere poſſint, & vehicula, quoties fuerint in concauo & anguſto loco: cui rei propterea teſtudo nomen eſt, quòd fortiſſima ſit, atque tectiſſima. Ea duas ob cauſas vtuntur: vna eſt cum propugnacula quædam adoriri volunt, ſic enim plerunque nonnullos extollunt, vt eos ſupra muros collocent: altera cauſa eſt, quòd ita circũuenti à ſagittarijs, ſimul omnes ſubſidunt. (nam equos etiam genua flectere, ſéque inclinare docent) Ita hoſtib. opinionem præbent laſſitudinis, quibus ob eam cauſam

Teſtudinis forma.

irruentibus subitò insurgunt, eisque terrorem injiciūt. testudo ergo fieri ad hunc modum solet. Antonius regē Armeniorum dolo cepit, quòd sibi in bello contra Parthos subsidio non venisset: quem cum vinctum primò catenis argenteis secum adduxisset, pòst aureis constrictū ad Cleopatram duxit: cum qua deinceps relictis armis sese dedidit voluptatibus, atque filios eius reges regum appellauit. Nec solùm inter eos partitus est Armeniam, & quas habebat prouincias, sed etiam Indiam & Parthiam. Interea Cæsar milites exercebat, dum Pannonios & Dalmatas in suam ditionem & potestatem redigeret. In quibus prælijs & laboribus nōnunquam etiā vulneribus acceptis periclitabatur. Per id tempus Agrippa Romæ aquam, quæ defecerat vitio aquæductuū, sumptu suo restituit, atque in complures partes vrbis deduxit: præterea refecit ædificia publica, viásque omnes sine vllo sumptu publico. Cloacas verò ita purgauit, vt per eas in Tiberim nauigaretur. Cúmque in Circo errare homines animaduerteret, in numero circuituū, quos Græci διαύλους vocant, delphinos & ouata opera fieri iussit, vt ex ijs circuitus curriculorum ostenderentur. Ad hæc oleum salémque omnibus dedit ciuibus: balneáque gratis per annum viris mulieribúsque cōcessit, in quibus lauarentur. Conduxit etiam tonsores ludis, vt nemo quicquam impenderet de suo. Praeterea de loco superiore in theatrum tesseras iecit, quibus argentum pro mittebatur, aliaq́ue res permultæ. Res quoque venales multas in medio positas populo ad diripiendum dedit. Astrologos & magos omnes ex vrbe expulit. Hæc omnia Agrippa, cum esset Ædilis, fecit. Cæterùm rege Medorum à Parthis deuicto, Armenia Mediáque in potestatem Parthorum venit.

Agrippa.

Delphini.

Locus hic est mancus, vide Dionē nostrum.

DIO

DIONIS LIBER L.

Quibus rebus gestis Antonius & Cæsar paulo pòst bello concertare cœperunt, atq; alter alterũ multis modis criminari. Cæsar obijciebat Antonio, quòd Cleopatræ daret ea quæ essent populi Romani: quasi præstigijs quibusdam factum esset, vt ei veluti mancipium seruiret, cuius rei causa non planè Antonio, sed Cleopatræ bellum indixit. Antonius Cæsarem accusabat, quòd ab eo iniuriam accepisset, à quo Antonij adhuc superstitis tabulas testamenti apertas esse & publicatas ferebatur. Fuerunt & aliæ causæ: nam cùm statuissent longo tempore antè bellum inter se gerere, causæ eis non defuerunt. Huius belli apparatus omnes vicit superiores: nam vtrique auxilio fuerant quàm plurimæ nationes & gentes. Cum Cæsare erant Gallia, Hispania, Illyria, atque Afri, qui antea fuerant in ditione populi Romani, exceptis his, qui circum Cyrenem incolebãt: itémque ij, apud quos Bogud & Bocchus regnũ obtinuerant. Sardinia quoque & Sicilia, aliæq; insulæ proximæ supradictis regionibus opem ei ferebant. Antonius secum habebat Asiaticos eos qui parebant populo Romano: item Thraciam, Græciam, Macedoniã, Ægyptios, Cyrenæos, cum finitimis nationibus & insulis: præterea omnes ferè reges & principes, aut eorum legatos, qui vicini erant prouincijs populi Romani, quas Antonius tenebat. Idem Antonius, antequã bellum gereretur, iurauit militibus, se parta victoria in duob. mensibus proximis imperium depositurum, traditurúmque omnem potestatem senatui populóque Romano: vixque ei persuasum est, vt id sexto mense faceret, quò facilius res in meliore statu collocarentur. Ante id bellum hæc portenta visa sunt: Bubo primùm volauit ad templum

Cæsar & Antonius hostes.

Concordiæ, deinde ad reliqua, in quibus etiam confidebat: nisi Dion ridiculus est, qui dicat volatibus bubonũ, & simiarum introitibus in templa, & si qua sunt eius generis, bella & calamitates tam magnas declarari, aut etiam eruptione Ætnæorum ignium finitimis ciuitatibus vastatis. Porrò quòd draco biceps visus sit in Hetruria, longus pedes LXXXV, *sitq́ꝫ, cùm multa vastasset, fulmine percussus: si verum est, mirabile profectò est. Romæ autem pueri sponte sua in duas partes diuisi, ac partim Antoniani, partim Cæsariani nuncupati, cùm biduum certauissent inter se, Antoniani victi sunt. Quæ res casum Antonij futurum præmonstrauit. Eidem quoque sua statua interitum portendit, quæ in Albano collocata, cùm lapidea esset, multum sanguinem misit. Pugnatum est apud Actium, vbi nunc est Nicopolis. Antonio amici maximè offensi erant, quòd in eo bello sociam sibi adiunxisset Cleopatram, propter quã victus est prælio nauali, quod in hunc modum factum est. Naues Antonij erant nauibus hostium longè maiores, in quibus triremes paucæ, quinqueremes & deciremes cõplures, reliquæ erãt inter has mediæ: in his altissimas turres ædificari, atque magnũ numerum hominũ imponi in turribus iusserat: ex quo efficiebatur, vt pugna dissimilis esset. Nã Cæsariani, quòd minores & celeriores naues haberẽt, impetum in hostes faciebant, vndiqꝫ tecti, ne sauciarentur. Itaqꝫ aut submergebant naues eorũ, aut si id non facerent, recedebant, antequã ad manus venirent: rursúmque irruebant in eosdẽ subitò, aut ijs relictis, alios aggrediebantur: quibus celeriter cõfectis, alios atque alios petebant, & quàm maximè possent, offenderent imparatos. nã quòd vires hostiũ, quodq́ꝫ pugnare cum ijs timerent, vbi eos aggressi erant, non*

Dion taxatur.

Draco biceps.

expe

expectabant diutius: sed vbi de improuiso irruissent, ne tempus darent sagittarijs contra se iaculandi, procul à telis fugiebant, vulneratis aut perturbatis hostibus, ne ab ijsdem postea caperentur. Antoniani Cæsarianos ad hunc modum celeriter contra se nauigantes percutiebant crebris lapidibus, telísque in eos coniectis: quòd si accessissent propius, manus ferreas inijciebant: quæ si opportunè cecidissent, ipsi superiores erant: sin minus, submergebantur, suis nauibus impetu hostium fractis: quòd si in eo prohibendo tempus traherent, aggressionibus aliorum hostium fiebāt opportuniores. nam duæ trésue naues contra vnam magno cursu ferebantur, aliæ earum præstabant quod poterant, aliæ affligebantur. Igitur erant ex Cæsarianis gubernatores potissimum & remiges labore defessi: ex Antonianis milites. Atque Cæsariani, quòd celeriter impellerent nauigia, ac subitò in contrarias partes agerent, comparabantur cum equitibus, qui equos concitant & reflectunt: Antoniani armatis hominibus similes erant, ex quo victores esse videbantur & victi. Nam illi ad naues horum proximè accedentes remos frangebant: hi de superiore loco submergebant illos lapidibus, & alijs machinis. Sed cùm diu pariter esset pugnatum, accidit vt Cleopatra, quæ post tergum pugnantium erat, stabátque in anchoris, non potuerit exitum belli ancipitem atque incertum expectare, sed muliebri & Ægyptio animos propter dubium certamen suspensa metu & solicita expectatione in fugam se contulit, suisque signum dedit: quos Antonius, postquam subitò vela fecisse, ac tum fortè secundissimo vento in alto nauigare intellexit, subsecutus est. Qua re cognita, cùm cæteri milites animos demitterent, & vehementer conturbarentur, Cæsar su-

Manus ferreæ.

Quo die Antonius victus.

perior fuit, eo prælio nauali ad quartum nonas Septembris confecto: quem diem, etsi mihi mos non est ita faciendi, tamen propterea notaui, quòd eo die penes vnum Cæsarem summa rerum esse cœpit, vt ex eo anni principatus eius numerentur.

DIONIS LIBER LI.

CÆsar vrbem ædificauit in eo loco, in quo sibi victoriam pepererat, eámque Nicopolim appellauit: præterea eum locum, in quo castra habuerat, lapidibus quatuor pedum magnitudinem habentibus extruxit, ornauitque rostris nauium quas ceperat ab hostibus: & in eo Apollini templum sine tecto fieri iussit. Agrippa in eo bello Cæsari magno vsui fuit: nam & Antonij quasdam vrbes euertit, in quibus habebat bellicos apparatus, & eius aduersarios crebrò vicit. Quas

Mæcenas.

ob res ei atque Mæcenati tantam potestatem detulit Cæsar in rebus omnibus, vt literas quascunque ad Senatum, vel ad alios mitteret, ipsi prius legere possent, & ex eis quæ vellent immutare: cuius rei causa annulum

Duplex sigillum. Spinx.

ab eo acceperant, quò literas obsignarent. nam duo signa fieri iusserat: quibus eo tempore multum vtebatur, quorum in vtroque primò sphinx erat pariter impressa: sed postea in eis suam imaginem imprimi voluit: quibus signis omnia deinceps obsignauit ysq; reliqui post eum Imperatores, præter Galbam vsi sunt. Nam is sigillo accepto à maioribus suis vsus fuisse dicitur, quod habebat canē ex prora nauis caput inclinantem.

MONA

MONARCHIA AVgusti Cæsaris.

FACTO prælio nauali, Antonius qui fugerat in Ægyptum cum Cleopatra, ubi post aduentum Cæsaris ab amicis socijsq; relictus est, mortem sibi cõsciuit, atque in sinu Cleopatræ obijt. Cæsar iam ceperat Alexandriam, & Cleopatram solutam à vinculis in custodia palatij retinebat. ea supplicabat Cæsari, ut ad se veniret, cupere se pauca cum eo colloqui. Deinde postquam Cæsar promisit se venturum, negligẽter ornata in luctu & squalore erat: sed ita, ut valde venusta esse videretur: sedebátque in lecto, statuis Iulij Cæsaris patris eius multis variisque iuxta se collocatis: continebat etiam in sinu literas omnes, quas ad se olim Iulius miserat. Itaq; postquã Cæsar venit, exiliẽs subito rubore perfusa: Domine (inquit) nã id nomen tibi datũ à dijs immortalibus, mihi ademptum est: vides patrẽ tuũ queẽadmodũ sæpe ad me venit: intelligis, quos honores mihi tribuit, & quomodo mihi regnũ Ægyptiorũ dedit. ut igitur (inquit) eum audias de me aliquid dicentem, accipe has literas, & lege, quas ad me sua manu scripsit. Hæc cùm diceret, oculos cõijciebat in Cæsarem, & lamẽtabatur suauiter, utebatur molli & delicato sermone: interdum dicebat: Quid mihi istæ tuæ literæ prosunt Cæsar? mox addebat, Sed tu quidem mihi es in hoc superstes: ac rursum, Utinam (inquit) habuissem te superstitem: mox contrà, Sed hunc cùm habeo, te certè habeo. Cæsar licèt eam intelligeret, tamẽ dissimulabat, tãdem verò oculis ad terram spectantibus respondit: Fac (inquit) bono animo sis ô mulier: nam tibi quidem certè nihil

In Cleopatræ sinu Antonius moritur.

nihil accidet mali. Cupiebat eam Cæsar Romam addu cere, vt nobilem Cleopatram, & omnium sermone cele bratam per triumphum duceret. idcirco eam bene spe-rare iubebat, & curam eius habebat maximam, neque eam priuabat suo famulatu. Quam rem Cleopatra (quippe stolida non erat, sed strenua mulier & intelli-gens) cùm esset facilè suspicata, pulcherrimam vestem induit, ornatáque elegantissimè, ac in lectulo recumbēs mortua est, aspide ad se in vrnula portata, vel vt qui-dam putant, brachio compuncto acu, qua solebat capil-los suos crispos facere: quæ quòd venenata esset, interi-tum ei percelerem attulit. Cæsar cognita morte Cleopa træ, grauiter & molestè tulit, voluitque corpus eius vide re, præterea medicamenta parari, & psyllos adhiberi iussit, si fortè posset vllo pacto vitam ei restituere. Hi psyl li omnes masculi sunt: mulier enim psylla esse non potest. Eorum ea vis est & potestas, vt queāt subitò venenum serpentium cuiusuis generis sugere, prisquam homo in-terierit, nec eorum morsu vulnerantur aut læduntur. Solent ex aliis psyllis nasci, atque infantes suos in hunc modum experiri, vt vel eos, vbi primùm nati sunt, coniiciant inter serpentes, vel fascias eorum: quæ res ni-hil nocet infantibus, à quorum etiam vestibus serpentes torporem concipiunt. Itaque Psylli huiuscemodi sunt. Sed cùm Cæsar nullo pacto posset efficere, vt Cleopatra reuiuisceret, eam est admiratus, atque eius misericor-dia permotus, magnam animo molestiam cepit, quòd to tius victoriæ laude & gloria priuatus esse videretur. Igitur Antonius & Cleopatra hunc finem habuerunt. Cæsar autem Alexandrinis pepercit propter Ale-xandrum conditorē eius vrbis, & propter Areum phi-losophū, cuius opera vtebatur in studio philosophiæ: sed re

Mors Cleopatræ.

Psylli.

vera id fecit, ne graue dãnum inferret tantæ hominum multitudini, quæ antea sæpe seruierat vtilitatibus & commodis populi Romani. Deinde voluit corpus Alexandri videre, viditq́ue, & contrectauit, ita vt ferant nasum illius ab eo paululum fractum esse. Sed cùm Alexandrini in primis cuperent ei corpora Ptolemæorum ostendere, ea non aspexit: Cupiui enim (inquit) regem, non mortuos videre. Qua de causa Apim quoque adire noluit, quòd se deos adorare non boues diceret consueuisse. Ægyptũ verò tributariam fecit, eiq́ue præfecit Cornelium Gallum: nam eam Senatori concedere non solùm non est ausus, sed neque Senatorem quenquam in Ægypto passus est commorari, nisi sicubi hoc ipse nominatim permisisset. Pecunia verò in Ægypto conflata, partim ad milites peruenit, partim ea imperiũ Romanorum locupletatum est, & templa eorum ornata. Itaque Ægyptus subacta est, quod futurum esse Dij antè manifestè ostenderãt. Nã in ea loca imber non solùm aquæ, sed etiam sanguis effluxit, in qua ne stilla aquæ quidem antea ceciderat. Præterea, draco miræ magnitudinis, vt primùm ab Ægyptijs visus est, statim mirum in modum sibilauit. Stellæ quoque visæ sunt, quas Græci cometas vocant. Apparuerũt etiam imagines hominum mortuorum, & simulacra deorũ mœsta fuerunt. postremò ipse Apis mugitus ingentes & miserabiles edidit, ac vim lachrymarum profudit. Post hæc Cæsar Romã venit, de quo multa amplissima & ornatissima decreta à Senatu facta sunt, quæ commemorare non est necesse. Sed ante omnia gloriose triũphauit, & ornamenta Cleopatræ in templo posuit. Itaque Cleopatra licet bello victa & capta fuerit, tamen omniũ sermone celebrata est: nam ea in templo Veneris aurea conspicitur. Cæsar ob res feliciter

Cæsar corpus Alexandri vidit.

Ægyptus tributaria.

Cornelius Gallus.

Prodigia.

Apis.

liciter administratas cōplures dies festos egit: in quibus equus fluuiatilis, & rinoceros tunc primùm introducti sunt in theatrum. Est autem rinoceros similis elephāto, cornu iuxta nasum habens, quamobrem hoc nomine appellatus est. Per id tempus M. Crassus per Græciam & Macedoniam ad Danubium missus est, vbi crebris prælijs Mysos & Basternas deuicit, Deldonémque regem eorum ipsemet occidit. Deinde Thraces subegit, ac Getas magnis affecit incommodis: cuius rei causa Cæsari decernebantur honores amplissimi.

Rinoceros.

DIONIS LIBER LII.

I*Taque populus Romanus cùm fuisset vel in ditione regū, vel in autoritate reipublicæ ac magistratuum septingentos quinque & viginti annos, rursum cœpit in regiam potestatem venire. Quanquam Cæsar in deliberationem venit, & consultationem de armis deponendis, ac rebus omnibus senatui populóque Romano permittendis, eámque deliberationem habuit cum Agrippa & Mæcenate, cum quibus communicabat omnia arcana consilia. Ex his Agrippa consulebat iustiùs, vt imperium deponeret, rémque publicam restitueret. Mæcenas maiorem rationem habebat vtilitatis, aiebat enim regnum iustum & legitimè comparatum in primis conducere rerum magnitudini. Cæsar Mæcenati assensus est, magísque regnum confirmauit, sumpsitq́; nomen imperatorium, non illud quidem vetus, quo partæ victoria olim Imperatores appellabantur: sed hoc, quo significatur summum imperium, quod & Cæsari patri eius, filiisq́; & deinceps nepotibus decretum fuit. Post hæc Censor factus cum Agrippa, Senatum correxit: non quòd Senatorem quenquam mouerit Senatu, sed quòd eos cohortatus sit, vt qui sibi conscij essent sui*

Cæsar deliberauit de imperio deponendo.

Mæcenatis sententia.

Cæsar Censor cum A-

*sui generis, aut antè acta vita, de se ipsi iudicium face-
rēt: præterea cauit, ne Senatores ex Italia, nisi iussu aut
permissu suo proficiscerentur: id quod etiam obtinet vsq;
ad hæc tēpora. Non enim ius est Senatoribus proficisci
nisi in Siciliam, aut in prouinciam Narbonensem. Pos
sunt autem in has prouincias abire nō habita licentia,
propterea quòd proxima sunt, & quòd eas incolunt ho-
mines inermes.*

DIONIS LIBER LIII.

*Agrippæ Cæsar sororis suæ filiam in matrimonium
dedit, & quoties vnà in castris erant, ei concede-
bat, vti simili tentorio vteretur: quinetiam ab vtroque
signa militibus dabātur. Igitur confectis bellis ciuilibus,
accidit vt populus Romanus à Cæsare bene & ratione
regeretur, eúmque deinceps sapientissimi quique non
modò non oderant vt regem, sed etiam charū habebant,
vt optimum & præstantissimum virum. Vrbem enim
afficiebat beneficijs quàm plurimis, quòd partes eius rui
nosas reficeret atque restitueret, quódque daret operam
vt esset optimus status ciuitatis. Præterea priuatim ho-
mines beneficijs sibi deuinciebat, ob eámque rem erat
charissimus. Quibus rebus confisus & ornatus, conuoca-
to Senatu, cœpit agere de regno deponendo, ac Republi
ca restituenda: tamen ei contra voluntatem accidit:
nisi id ei magis ex animi sententia dicamus euenisse,
quòd ficta hæc fuerit & simulata postulatio. Nā qui per
vim & iniuriam regnum occupauerunt, cupiunt id vi
deri sibi de voluntate ciuium esse delatū, ob eámque cau
sam ad hanc delinitionem & simulationem procedunt.
Dū hæc Cæsar petit conclamant omnes partim doloso &
malicioso consilio, partim timore adducti, qui eam rem
suspect*

Cæsar tētauit regnum deponere.

ſuſpectam haberent: nonnulli etiam ex animo, qui paulò erant prudentiores, principe deinceps opus eſſe, & quæ eò ſpectabant, congerebant omnia, quouſque eum imperare coegerunt. Nam iam quibuſdam odio erat populi principatus, quòd ſæpe ſeditionem faceret: tum eis Cæſar placebat, & Reipublicæ commutatio. Itaque iuſſerunt ſtipatoribus Cæſaris duplex ſtipendium dari eius, quòd cæteri milites merebantur, vt ſe firmiore præſidio defenderet. Quo circa imperium eius hoc modo à Senatu populóque confirmatum eſt. Sed cum vellet popularis videri, curam eorum quæ publica erant, adminiſtrationémque ſuſcepit, quod res ita poſtulare videbatur, tamē negauit ſe omnibus nationibus et gētibus imperare velle, eáſque quibus imperabat, ſe in poteſtate perpetuò habiturum. Igitur quarum gentiū vires debiles erant & imbecilles, eas in Senatus reliquit poteſtate, quòd eas diceret poſſe abſque armis ſummo in ocio teneri, ac proinde Senatum ex imperio fructus maximos atque iucundiſſimos eſſe capturum: potentiſſimas quaſque gentes ipſe tenere ſtatuit, vt quàm plurimos labores, ſuſciperet, adirétque pericula propter ocium Senatus. Verè autem id fecit, vt illi inermes & imbecilles eſſent, atque vt ipſe armatus ſecum milites haberet. Quanquam promiſit poſt decem annos ſe non modò regnum, ſed eas quoque prouincias, quas antea ſortitus fuerat, relicturum, conceſſurúmque Senatui: tamen id non fecit, ſe elapſo eo tempore, alterum decennium, eoque tranſacto, rurſum aliud ei decretum eſt. Itaque ſæpe prorogato ſibi decennio, regnum quandiu vixit, obtinuit: ex quo deinceps factum eſt, vt Imperatores omnes licèt in imperio præfinitum tempus non habeant, ſed in perpetuum facti ſint, tamen decimo quoque anno diem feſtum celebrent, & ſibi prorogent

Quaſdā ſibi prouincias retinuit.

rogent

rogent imperium. Post hæc complura decreta de Cæsare facta sunt. Decretum est enim, vt ante palatia sua haberet lauros propositas, ex quibus penderet corona quæ facta esset ex quercu, quasi ipse hostes perpetuò vinceret, & ciues conseruaret. Porrò regiæ Palatia appellantur, non quòd sint ita ex decreto aliquo nominata: sed quòd Cæsar habitabat in Palatio, atque ibi suos milites habebat. Domus enim Romuli Palatiū dicebatur à loco in quo esset ædificata. Quamobrem licèt alibi habitet Imperator, tamen domus vbi habitat, Palatij nomē habet. Ad hæc Cæsar Augustus à Senatu populóque Romano cognominatus est. nam etsi Cæsar valde cupiebat Romulus appellari, tamen sensit ob eam rem suspicionē esse ab se regnum affectari: non igitur amplius id nomen vsurpauit, sed Augustus dictus est, quasi hominum naturam excederet. nā ea quæ sacrosancta & in maximo honore sunt, augusta esse dicuntur. quamobrem Græci eum σεβαςὸν nominabant, scilicet cultu & honore dignissimū. Cuius nominis appellatio quemadmodum Imperatoris, ad cæteros qui eum subsequuti sunt, pertinuit propter summum & amplissimum eorum imperiū: nec sunt Reges aut Dictatores appellati, quæ nomina semel sunt profligata è Republica, sed eorū facta & potestas Imperatoris verbo continentur. Hanc autem vim habēt supra dicta vocabula, vt ex ijs possint conscribere milites, colligere pecuniam, inferre bella, pacē facere, ac postremò Senatoribus mortē afferre: sed quòd Cēsores sunt, de moribus nostris iudicium faciunt, censent populū arbitratu suo, legunt in Senatum, & Senatu mouent. Quòd autem sunt omnibus sacerdotijs consecrati, eo pontifices faciunt, & sacris præsunt. Tribunicia verò potestas eos facit inuiolabiles: nam si quis eis maledicere, aut vim

Palatia.

Romulus.

Augusti appellatio.

Dictator.

Tribunicia potestas.

afferre visus fuerit, indemnatus vt sacrilegus occiditur. Igitur Imperatores his nominibus fulciuntur, vt omnia habere videãtur concessu populi. Id verò sibi vsurpauerunt, quod antea ciuium Romanorum datum est nemini, vt soluti legibus esse dicantur, hoc est, omni legis necessitate liberati, nec ijs quæ scripta sunt subiecti. Itaque dempta nominis acerbitate, regiam obtinent potestatem. Nam Cæsaris aut Augusti appellatio nullam eis potentiam tribuit, sed altero familia significatur, altero splendor dignitatis. Patris verò cognomen fortasse eam eis potestatem in nos omnes dat, quam patres in liberos habent, neque tamen propter imperium, sed reuerentiæ & honoris causa ita nominati sunt, vt quos in potestate habent, perinde vt filios diligant, & hi eos vt patres reuereantur. Igitur Respublica in meliorẽ statum ac magis salutarem commutata est: nam omnino fieri nõ poterat, vt ea, si apud populum fuisset imperium, salua esset. Cæterùm eà quæ deinceps gesta sunt, non possunt eodem modo cum ijs quæ præcesserunt, narrari, quòd antè ad Senatum & ad populum omnia referebantur, licet procul accidissent. Ex quo fiebat, vt ea non solùm nota essent omnibus, sed etiam à multis scriberentur: tum etiam ex annalium monumentis veritas conquirebatur. Pòst verò magna pars rerum occultè geri & administrari cœpit. Quòd si qua diuulgata sint, idcirco fidẽ non habent, quia probari non possunt. nam omnia dici fierive putantur in gratiam Imperatorum, aut eorum hominum, qui plurimum apud Imperatores possunt. Itaque multa, quæ nunquam acciderunt, omnium sermone celebrantur, multa quoque silentio prætereuntur, quæ acciderunt: cætera ferè narrantur aliter quàm facta sunt. Nam magnitudo Imperij efficit, & multitudo

Imperatores soluti legibus.

Patris appellatio.

Difficile est historiã Imperatorum scribere.

tudo rerum geſtarum, vt nequeant omnia accuratè perſcribi. Siquidem in vrbe multa quotidie penè fiunt, & in prouincijs quæ ſubiectæ ſunt imperio, vt ea nemo certò ſciat, præter eos à quibus geruntur, plurimi ne audierunt quidem geſta eſſe. Quamobrem ea quæ reſtant proſequar, quomodocunque ſe habeant, ſed ita vti ea putabo accidiſſe, ſi quid præter ea quæ vulgò circunferuntur ex ijs quæ legi, audiui aut vidi, nonnunquam poſſim conijcere. Poſtquam igitur Cæſar, vt paulò antè dixi, Auguſtus cognominatus eſt, ei ſubitò de nocte prodigium non paruum extitit. Tiberis enim in æquis & planis locis vrbis ita ſtagnauit, vt in ijs nauigaretur: quæ ex re vates Cæſarem maiorem in modum auctum iri prædixerunt, vrbémque omnino in eius futuram poteſtate. Itaque Auguſtus ea quæ pertinebant ad imperium alacrius faciebat & diligentius, quaſi id ſibi omnium conſenſu datum eſſet. Multas leges condebat, non ſuo conſilio, ſed eas ad populum ferebat, atque omnibus ijs qui poſſent, emendandi faciebat poteſtatem. præterea conſultabat de multis rebus cum Conſulibus & optimatibus: nam & ſorte quindecim Senatores adhibebat in conſilium in ſex menſes, cum quibus nonnunquam ius reddebat. Quinetiam Senatus per ſe iudicabat, vt antea, dabátque reſponſa legatis quorundam regum & populorum: populus quoque ad magiſtratus eligendos congregabatur, etſi nihil fiebat contra Cæſaris voluntatem. Nam partim proponebat eos qui eſſent magiſtratus futuri, partim id more maiorum relinquebat in populi & plebis voluntate: ſed tamen prouidebat, ne minus idonei, aut largitione facta, precibúsve deſignarentur. Cúmque cuncta initiò adminiſtraſſet erit in hunc

Senatus iudicabat.

modum, mihi de singulis dicendum est: id enim necesse esse nunc potissimum arbitror, quòd res valde sunt à nostra memoria remotæ. quod ego non dico Dionis nomine, qui fuit Imperatorum Alexandri & Seueri temporibus: sed vt Ioannes Xiphilinus Ioannis patriarchæ fratris filius, qui tempore Michaelis Imperatoris filij Ducæ ex multis libris Dionis hanc Epitomē composui. Igitur cùm Augustus rebus bene administratis, & latis legibus magnam gloriam cōsequeretur, Cornelius Gallus cui fuerat Ægyptus commissa, propter magnitudinē honoris cœpit omnibus modis iniuriam facere. nā & vana quædam conuicia iactauit in Augustum, & suas statuas in omnibus ferè partibus Ægypti collocauit, iussitque res ab se gestas in pyramidib. inscribi. Is à Largo amico suo accusatus magno dedecore affectus est, & suis facultatibus priuatus: quæ cùm decreto Senatus ad Cæsarem peruenissent, mortem sibi cōsciuit. Quo facto multi in partes Largi transierunt, quòd ipsum augeri videbant: in quibus tamen non fuerunt optimates. Nam Proculius, cùm primùm ei factus esset obuiam, cœpit nares suas & os manu occludere, atque ita significare ijs qui aderant præsentes, tutum non esse corā eo respirare. Præterea alius quispiam ad eum accessit cum testibus, tametsi erat incognitus, cúmque interrogauit, an se cognosceret: & cùm ille negasset, iussit id responsum in libello scribi. quasi non liceret homini quantùuis improbo calumniari eum, quem antea nunquā vidisset. Augustus Asturcs vicit, & Cantabros gentes Celticas, opera Terentij Varronis & Titi Carisij, cepitque multa oppida earum gentium, propter quas cùm templū Iani apertū fuisset, ab eo clausum est, quòd omni ex parte pacem Romanis peperisset. Idem postquam domus, quæ Anto

Dion & Ioānes Xiphilinus.

Historia Romana Dionis amplissima & plurima volumina continens.

Cornelius Gallus se interficit.

Largus.

Antonij antea fuerat, pòst Agrippæ, ac Messalæ data, deflagrauit, Messalæ aliam dedit, & Agrippam apud se habitare iussit. Per id tẽpus Publius Seruilius Prætor percelebre nomen habuit, quòd trecentos vrsos, totidémque alias feras Libycas occidisset quibusdam ludis. Senatus Cæsarem, à quo magno honore afficiebatur, communicato sæpe consilio rerum gerendarum, mutuò colebat, eúmque vt Imperatorem decreto liberauit omnibus legum vinculis, vt ea quæ vellet faceret, & ab ijs quæ nollet abstineret. Hæc cùm Romæ gererentur, alia expeditio populi Romani eodem penè tempore principium & finem habuit. Cùm enim Largus præfectus Ægypti exercitum duxisset in Arabiam, quæ Felix nominata est, in qua Samo * regnũ obtinebat, principiò nemo omnium eius regionis ad bellum processit, sed solitudo, sol, & aquæ, quarum natura molesta erat, Largo magnam cladem attulerunt, cuius magna pars exercitus interijt, non quidem vsitato morborum genere, sed quodam alio, qui cùm caput inuasisset, ipsúmque aridũ relinqueret & exiccatum, subitò opprimebat ægrotantes: vel cùm peruagatus esset cæteras partes corporis, descẽdebat in crura, eáque maximè affligebat. Huic morbo remedium non erat, præter oleum cum vino commixtum, quod vel ægrotus potaret, aut eo vngeretur. cuius tamen copia non erat: propterea quòd neque regio ferret, neque ipsi secum multum apportarent. Itaq; barbari in eos quos valde laborare intelligerent, irruptionem fecerunt. Nam primùm quidem congressi inferiores fuerãt, & quædam loca amiserant: pòst verò, morbi qui Romanos premebat auxilio vsi, non modò sua receperunt, sed eos quoque qui superfuerant, expulerunt è suis finibus. Hi Romani primi, & , vt ego arbitror, soli longissimè bel

Publius Seruilius Prætor.

Largus.

Sabos Dioni.

*li gerendi causa in hanc Arabiam progressi sunt: peruenerunt enim ad ea loca celebrata, quæ * Epibula appellantur. Augustus cùm antea sæpe in graues morbos & periculosos incidisset, tum rursus factus XI. consul cum Calpurnio Pisone, vehementer ægrotauit, vt nullam spem haberet salutis. Itaque quasi esset paulò pòst moriturus, omnia constituit, conuocatis magistratibus & principibus ciuitatis: & quanquam omnes sperabant Marcellum in hac re omnibus præpositum iri, tamen nullum successorem reliquit. sed cùm apud eos nonnulla disseruisset de Repub. libellum Pisoni Consuli dedit, in quo scripta erant copiæ & redditus ciuitatis. Annulũ Agrippæ tradidit. Sed cùm ita ægrotaret, vt nequiret quicquam facere eorum quæ sunt in primis necessaria, Antonius Musa eum frigidis quibusdam potionibus & lauationibus curauit, ac seruauit incolumẽ. Quamobrem Cæsar magnam ei pecuniam dedit, concessitque ius aureorum annulorum: (erat enim libertus) nec solùm ei, sed etiam cæteris omnibus, qui eandem artẽ profiterentur, vel essent in posterum professuri. Sed oportebat nimirum Musam, qui fortunæ, aut (vt ipse sentio) Dei opus sibiipsi adscribebat, è vestigio redargui. Marcellus enim cùm non multo pòst ægrotaret, atque eodem modo à Musa curaretur, mortuus est. Mirabantur omnes cur Cæsar noluerit Marcello imperium relinquere (is ex posteris at Marcelli eius qui cum Annibale pugnauerat) quem vt generum & nepotem charũ habebat, tantisque afficiebat honoribus, vt cum is esset Ædilis, voluerit tota æstate forum cortinis suprà coopertum esse. At in hac re nondum ingenio adolescentis satis confidere videbatur: sed vel reddi populo libertatem volebat, vel Agrippam concessu populi imperiũ*

obti

* Athlula est apud Dionem.

Valetudo Augusti.

Antonius Musa.

Marcellus moritur.

obtinere: quippe sciebat eum apud omnes esse charissimum. Posteaquam conualuit, intellexitque Marcello ob eam rem non satis cum Agrippa conuenire, statim Agrippam in Syriam misit, ne fortè inter eos fieret dissidium ac dissensio. Agrippa tamen Roma subitò profectus non peruenit in Syriam, sed cùm consideratius temperantiúsque faceret omnia, illuc legatos misit, ipse in Lesbo remansit. Quod autem postea factum est à Cæsare, valde approbatum atque laudatum est. nam Luciũ Sestium Consulem in suum locum designauit, etsi antea Bruti partes semper sustinuerat, eique militiæ affuerat, atque tum adhuc memoriam eius libenter vsurpabat, & statuas habebat, ac eum ornabat laudibus.

DIONIS LIBER LIIII.

PRaeterea Cæsar cùm à populo Dictator crearetur, cogeretúrque parére oblatis quatuor & viginti fascibus, vestem discidit. quo facto rectè inuidiam & odium nominis declinauit, quamuis honore atque autoritate Dictatores antecelleret. Cúmque M. quidã Primus Prætor Macedoniæ bellum Odrysis intulisset, diceretque in iudicio nonnunquam, se de sententia Augusti, nonnunquam, de Marcelli voluntate id fecisse, Augustus vltrò in ius venit: deinde à Prætore interrogatus, an Primo bellum gerere præcepisset, negauit: cúmq; Licinius Murena patronus & defensor Primi multa in Cæsarem maledicta iaceret, cúmque ita rogaret: Quid igitur hîc facis, aut quis te accersiuit? tantum respondit, se vocatũ à Republica venisse. Iisdem temporibus Æthiopes qui vltra Ægyptum incolebant, vsq; ad vrbem quæ Elephantina dicitur, progressi duce ac præsente Candace regina, omnia quæ fierent obuiam, vastabant.

Primus.

Candace.
Petronius.

Quo cognito Caius Petronius præfectus Ægypti contra eos contendit: illi regredi cœperunt, seque in fugam conijcere. Petronius eos in itinere consecutus, atque in patriam eorum attractus, cum ijs prælium feliciter commisit, cepitq; Tanapem vrbem regiam, quam retinuit relictis in ea præsidijs. Nam cum nollet progredi lōgius, nec posset in ea regione diutius remanere, regressus est. Interim Æthiopes præsidia à Petronio relicta adorti sunt: quamobrem ipse exercitum reduxit, suósque liberauit, atque Æthiopes domum compulit. Sed cum Augustus in Siciliā profectus esset, populus in creandis Cōsulibus seditionem fecit. nam etsi exigua erat populi potestas, tamen vbi populus dominium habebat, ciues salui esse non poterant. Hanc ob causam Augustus indignatus, quòd Romæ semper esse non posset, nec eam auderet sine præfecto relinquere, Agrippam accersiri iussit, eique Iuliam quæ tum vidua erat, vxorem dedit, deinde eum Romam misit. Ferunt Mœcenatem id consilium Cæsari dedisse, propterea quòd Agrippam tot tantisque honoribus auxisset. Nam eum, inquit, generum tuum esse, aut interire necesse est. Postquam transijt in Græciam, Lacedæmonijs magnos honores tribuit, quòd Liuia, cùm fugeret olim cum Nerone viro suo, apud eos commorata fuerat. Athenienses verò multis incommodis affecit, atque ijs Æginam ademit. Cyzicenos autem, & alias ciuitates, quæ contra quosdam ciues Romanos nonnihil videbantur commisisse, in seruitutē adduxit. Phraates per id tēpus metuens ne Cæsar cōtra se exercitū duceret, captiuos ad eū remisit, & signa militaria quæ à Crasso acceperat: qua ex re Cæsar gloria efferebatur, quòd absq; labore recuperasset ea quæ alij magnis prælijs amisissent: ob eā causam sacra fecit, atq; ouās vrbem

Iulia filia Augusti Agrippæ nupsit.

Aegina.

Phraates signa & captiuos reddit.

vrbem ingressus est. Tum laudabatur, quòd sibi nihil praeterea acquirendum esse putaret, quódque statueret contentus esse rebus praesentibus. Cùm esset in Asia, regnáque & principatus partim aliis cõfirmasset, partim ad alios transtulisset, condemnatis quibusdam regibus, nonnullis etiam laudatis, atque in amicitiam receptis, quàmplurimae legationes ad eum venerunt. Nam Indi qui antea quoque legatos miserant, tunc amicitiam confirmauerunt datis muneribus, in quibus praeter caetera fuerunt tigres, quae tum primùm à Romanis visae sunt: praeterea adolescentulus absque humeris ei datus est, qui pedibus perinde ac manibus in rebus omnibus vtebatur: pedibus arcum tendebat, mittebat sagittas, tuba canebat. id quemadmodum faceret, nescio, tantùm scribo quae versantur in sermone omnium. Eodem tempore Zamarcus Indus sophistes, siue gloriae cupiditate permotus, siue senectute, vt est mos regionis, viuus se in ignem coniecit. Caesari Romam redeunti Romani se comparabant, vt obuiam procederẽt: sed is de nocte Romam aduectus est, vt semper consueuerat, cùm vel in vrbem introiret, vel ex vrbe proficisceretur. studebat enim diligenter clàm vtrunque facere, vt nemini molestus esset. Cum autẽ vellet Senatores pauciores esse, certóque & definitio numero cõtineri, plerisque molestiam exhibuit, tum ei à permultis insidiae paratae sunt: atque ipse coegit permultos sibi mortem afferre: in quorum numero fuit Murena, qui cum eo olim constanter & liberè se gesserat: quosdam alios condemnauit, in quibus erat filius Lepidi: Lepidum verò patrem tractauit contumeliose, quem inuitum rure iussit in vrbem venire, ac postea semper in conuentus adduxit, vt propter autoritatis & dignitatis commutationem maiorẽ iniuriam

Indorũ legati.

Adolescens absque humeris.

Zamarcus Indus. Zamarus Dio habet.

Senatorum numerus diminutus.

sustineret, essetque ludibrio & despectui. neque vero ius sit eũ interfici, neque ei, cùm Pontifex esset, pontificatum ademit, quandiu vixit. Cùm autem haberetur sermo in Senatu, vt Senatores Augustum vicissim custodirẽt, Antistius qui repugnare non est ausus, sed neque volebat acquiescere: (is erat homo nobilissimus) Sterto, inquit, quamobrem nequeo apud Cæsarem excubare hũc Cæsar, etsi alia contra voluntatem eius fecerat, tamen non puniuit. Cùm autem de ornatu mulierum, & virorum continentia præcepta dare conaretur, irrisus est, quòd propter ea quæ domi sua fiebant non haberet de iis rebus loquendi libertatẽ: cum multis enim rem habebat: Liuiæq́; quã viuo marito eius duxerat, erat, vt aiũt, subiectus. Itaque adducto ad se adolescente, qui duxerat in vxorem eam cum qua adulterium commiserat, eóque grauiter accusato, Cæsar in dubitationem venit, quòd neque auderet id facinus negligere, neque in adolescentem animaduertere, tamen ita respondit: Seditiones, inquit, nobis attulerunt multa & grauia incommoda, quæ recordari non est necesse, quare prouideamus in posterum, ne quid huiusmodi committatur. Florebant per id tempus Pylades & Bathillus saltatores, propter quos cùm sæpe fieret populi concitatio, Cæsar Pyladi iratus est. At ille dixisse fertur: Id tibi quidem conducit Cæsar, populum propter nos occupatum & distentum esse. Ceterùm cõsuetudine Mæcenatis propter vxorem eius nõ perinde delectabatur, vt antea: nam Augustus eam vsque adeò diligebat, (ei Terentia erat nomen) vt ea aliquando sit ausa cum Liuia de pulchritudine contendere. Sub id tempus cetus latitudine pedum XX. triplicata verò lõgitudine, atque in omnibus præter caput mulieri simillimus, ex Oceano in Celticam venit. Licinius

Antistij de Cæsare dictum.

Liuiæ obnoxius Cæsar.

Pylades. Bathillus.

Vxor Mæcenatis.

Cetus.

cinius quidam Iulij Cæsaris libertus, quem Augustus
Galliis præfecerat, adductus barbara & immani auari-
cia, præditúsq; Romana dignitate, Gallis plurima dã-
na & detrimenta attulit. Tanta enim fuit eius impro-
bitas atq; peruersitas, vt cùm solerent singulis mensibus
à Gallis tributa cõferri: ipse XIIII. mẽses fecerit. Hũc cùm
Galli vehementer accusarent apud Cæsarem, ferréntq;
grauiter, Cæsar partim eis concedebat, partim excusa-
bat Licinium: quædam negabat se scire, nonnulla se cre-
dere dissimulabat, cætera occultabat, pudore scilicet affe-
ctus, quòd eum hominẽ Galliæ præfecisset. Sed Licinius
capto astuto & callido consilio omnes irrisit: nam vt sen-
sit Augustum sibi iratum & offensum esse, ac de se sup-
plicium sumptum iri, eum in domum suam introduxit,
eiq; thesauros ostendit, magnam vim argenti & auri,
aliáque permulta cumulatè in eum locum congregata:
mox inquit, Domine, hæc omnia coegi & coaceruaui
tua & populi Romani causa, vt ne nationes huiusmo-
di copiosæ & locupletes abs te deficerent: omnia quidem
certe tibi seruaui, eáque in præsens do. Itaque Lici-
nius saluus euasit, quasi in gratiam Augusti vires bar-
barorum eneruasset. Cæsar Tiberiũ & Drusum vxo-
ris filios contra hostes misit. Hi vicerunt barbaros qui
iuxta Danubium, & Germanos qui prope Ocea-
num incolunt: postea Drusus admodum adolescens
mortuus est. Tiberius diu vixit, accepitque impe-
rium Augusti: quanquam Augustus Caium &
Lucium (quos Iulia filia sua ex Agrippa pepere-
rat) imperatores fecerat, & filios sibi eos adoptaue-
rat, quò minus sibi insidiæ pararentur: nec enim expe-
ctauit, dum ad virilem ætatem peruenirent, sed statim
eos successores imperij renũciauit: quoniã thoracẽ quem
sub veste gerebat, etiã cùm in Senatũ veniret, putabat

Licinius libertus Iulij Cæsaris.

Consiliũ Licinij astutissimum.

parum sibi profuturum, tametsi ciues Romani adducti beneuolētia ad eum ineunte anno venerãt, argentúmq; omnes dederant, dispari tamen numero: ille quoque tantundem, aut plus eo non modò Senatoribus, sed etiam reliquis omnibus reddiderat. Tanto enim amore erat in amicos inflammatus, vt cùm Mæcenas & Apuleius malè audirent in iudicio, quòd adulteri cuiusdam patroni & defensores essent, ipse in ius venerit: ac cùm sedisset in tribunali prætoris, nihil quidē admiserit grauius, sed accusatori interdixerit, ne amicis suis propinquisve conuicium faceret, atque inde statim surrexit. Cùm autem Cornelium quendam de vita vxoris accusaret, isq; in Senatu respondisset, se de voluntate & consilio Cæsaris eã duxisse: ira vehementer incitatus, nihil dixit acriter, nihilque fecit acerbè, sed statim exiluit è Senatu, ac paulò pòst reuersus: Malui, inquit ad amicos, hoc facere, quamuis rectum nõ fuerit, quàm hîc manere, coactus maleficum aliquod committere. De Vedio verò Pollione, qui mortem obijt ijsdem temporibus, mentionem faciam, quanuis nihil memoria dignum fecerit: quippe libertino patre natus erat, tamen quòd maximas opes habuit, & eius est nobilitata crudelitas, solet nomen eius historijs mandari. Porrò autem molestum esset omnia quæ ab eo dicta sunt aut facta, cõmemorare: sed in piscinis murænas habuit, quæ carnibus humanis vescerentur, eisque seruos proposuit, de quibus voluit supplicium sumere. Itaque cùm Augustum conuiuam accepisset, pincernam qui fortè scyphum crystallinum fregerat, murænis offerri iussit. Augustus, cuius ad pedes puer supplex iacebat, primùm conabatur ei persuadere, ne id faceret: sed dum ille non obtemperat, Affer, inquit, ad me cætera pocula quæ sunt huius generis, et reliqua omnia

quæ

Cornelius.

Vedij Pollionis crudelitas.

Murænæ carnib⁹ humanis vescuntur.

quæ preciosa habes, vt ego quoque ijs vti possim: pòst vbi allata sunt, confringi iussit. Tum Pollio, vt cui maior terror iram vnius poculi causa conceptam excussisset, inuitus conquieuit. Idem postea moriens Augusto domum suã, & eam villã cui Pausilypũ nomẽ est, quæq; est inter Neapolim & Puteolos, reliquit. Sed domum Vedij Augustus, vt memoria nominis eius ex vrbe deleretur, funditus euertit, atque in eo loco porticũ nomine Liuiæ ædificauit. Idem cùm in complures alia locos, tum in Hispaniam & Galliam multas colonias deduxit, extruxítque templum Quirino LXXVI. *columnis ornatum, cumq; ita tot annos vixisset Cæsar, visum est quibusdam id ei non casu & fortuitò, sed iudicio deorum immortalium, & fato quodam euenisse.*

Pausilypũ.

Porticus Liuiæ.

Templum Quirini.

DIONIS LIBER LV.

Drusus autem Tiberij frater missus contra Celtas qui trans Rhenum incolunt, captis rebus omnibus quæ facta essent obuiam, vsque ad Albim fluuium est progressus, qui à Vandalorum montibus maximus in eum Oceanum influit, qui spectat ad Septentriones. Ibi quædam mulier inusitata magnitudine fertur ei occurrisse, atque ita dixisse: Quò pergis Druse cupide & inexplebilis? non enim potes hæc omnia ex fatis videre: quamobrem recede, nam tibi iam adest exitus vitæ, & rerum tuarum omnium. Itaque Drusus cum celeriter reuerteretur, tamen in itinere morbo extinctus est. Tum Liuiæ statuæ positæ sunt consolandi eius causa, eáque in numero matrũ, quæ tres liberos peperissent, scripta est. Lex enim antea quidem ex Senatus, nunc autem ex Imperatoris autoritate eadem iura beneficij loco tribuit quibusdam mulieribus, quæ data sunt ijs quæ ter pepererint, vt non subijciãtur pœnis sterilium, sed eis omnia

Albis fluuius.

Mulier Drusum increpat.

Mors Drusi.

Ius trium liberorum.

ferè

ſuſpectam haberent: nonnulli etiam ex animo, qui paulò erant prudentiores, principe deinceps opus eſſe, & quæ eò ſpectabant, congerebant omnia, quouſque eum imperare coegerunt. Nam iam quibuſdam odio erat populi principatus, quòd ſæpe ſeditionem faceret: tum eis Cæſar placebat, & Reipublicæ commutatio. Itaque iuſſerunt ſtipatoribus Cæſaris duplex ſtipendium dari eius, quòd cæteri milites merebantur, vt ſe firmiore præſidio defenderet. Quo circa imperium eius hoc modo à Senatu populóque confirmatum eſt. Sed cum vellet popularis videri, curam eorum quæ publica erant, adminiſtrationémque ſuſcepit, quòd res ita poſtulare videbatur, tamē negauit ſe omnibus nationibus et gētibus imperare velle, eáſq; quibus imperabat, ſe in poteſtate perpetuò habiturum. Igitur quarum gentiū vires debiles erant & imbecilles, eas in Senatus reliquit poteſtate, quòd eas diceret poſſe abſque armis ſummo in ocio teneri, ac proinde Senatum ex imperio fructus maximos atque iucundiſſimos eſſe capturum: potentiſſimas quaſque gentes ipſe tenere ſtatuit, vt quàm plurimos labores, ſuſciperet, adirétque pericula propter ocium Senatus. Vere autem id fecit, vt illi inermes & imbecilles eſſent, atque vt ipſe armatus ſecum milites haberet. Quanquam promiſit poſt decem annos ſe non modò regnum, ſed eas quoq; prouincias, quas antea ſortitus fuerat, relicturum, conceſſurúmque Senatui: tamen id non fecit, ſe elapſo eo tempore, alterum decennium, eoque tranſacto, rurſum aliud ei decretum eſt. Itaque ſæpe prorogato ſibi decennio, regnum quandiu vixit, obtinuit: ex quo deinceps factum eſt, vt Imperatores omnes licèt in imperio præfinitum tempus non habeant, ſed in perpetuum facti ſint, tamen decimo quoque anno diem feſtum celebrent, & ſibi prorogent

Quaſdā ſibi prouincias retinuit.

rogent

rogent imperium. Post hæc complura decreta de Cæsare facta sunt. Decretum est enim, vt ante palatia sua haberet laurcs propositas, ex quibus penderet corona quæ facta esset ex quercu: quasi ipse hostes perpetuò vinceret, & ciues conseruaret. Porrò regiæ Palatia appellantur, non quòd sint ita ex decreto aliquo nominata: sed quòd Cæsar habitabat in Palatio, atque ibi suos milites habebat. Domus enim Romuli Palatiũ dicebatur à loco in quo esset ædificata. Quamobrem licèt alibi habitet Imperator, tamen domus vbi habitat, Palatij nomẽ habet. Ad hæc Cæsar Augustus à Senatu populóque Romano cognominatus est. nam etsi Cæsar valde cupiebat Romulus appellari, tamen sensit ob eam rem suspicionẽ esse ab se regnum affectari: non igitur amplius id nomen vsurpauit, sed Augustus dictus est, quasi hominum naturam excederet. nã ea quæ sacrosancta & in maximo honore sunt, augusta esse dicuntur. quamobrem Græci eum σεβαςὸρ nominabant, scilicet cultu & honore dignissimũ. Cuius nominis appellatio quemadmodum Imperatoris, ad cæteros qui eum subsequuti sunt, pertinuit propter summum & amplissimum eorum imperiũ: nec sunt Reges aut Dictatores appellati, quæ nomina semel sunt profligata è Republica, sed eorũ facta & potestas Imperatoris verbo continentur. Hanc autem vim habẽt supra dicta vocabula, vt ex ijs possint conscribere milites, colligere pecuniam, inferre bella, pacẽ facere, ac postremò Senatoribus mortẽ afferre: sed quòd Cẽsores sunt, de moribus nostris iudicium faciunt, censent populũ arbitratu suo, legunt in Senatum, & Senatu mouent. Quòd autem sunt omnibus sacerdotijs consecrati, eo pontifices faciunt, & sacris præsunt. Tribunicia verò potestas eos facit inuiolabiles: nam si quis eis maledicere, aut vim

Palatia. Romulus. Augusti appellatio. Dictator. Tribunicia potestas.

afferre visus fuerit, indemnatus vt sacrilegus occiditur. Igitur Imperatores his nominibus fulciuntur, vt omnia habere videātur concessu populi. Id verò sibi vsurpauerunt, quod antea ciuium Romanorum datum est nemini, vt soluti legibus esse dicantur, hoc est, omni legis necessitate liberati, nec ijs quæ scripta sunt subiecti. Itaque dempta nominis acerbitate, regiam obtinent potestatem. Nam Cæsaris aut Augusti appellatio nullam eis potentiam tribuit, sed altero familia significatur, altero splendor dignitatis. Patris verò cognomen fortasse eam eis potestatem in nos omnes dat, quam patres in liberos habent, neque tamen propter imperium, sed reuerentiæ & honoris causa ita nominati sunt, vt quos in potestate habent, perinde vt filios diligant, & hi eos vt patres reuereantur. Igitur Respublica in meliorē statum ac magis salutarem commutata est: nam omnino fieri nō poterat, vt ea, si apud populum fuisset imperium, salua esset. Cæterùm ea quæ deinceps gesta sunt, non possunt eodem modo cum ijs quæ præcesserunt, narrari, quòd antè ad Senatum & ad populum omnia referebantur, licet procul accidissent. Ex quo fiebat, vt ea non solùm nota essent omnibus, sed etiam à multis scriberentur: tum etiam ex annalium monumentis veritas conquirebatur. Pòst verò magna pars rerum occultè geri & administrari cœpit. Quòd si qua diuulgata sint, idcirco fidē non habent, quia probari non possunt. nam omnia dici fierive putantur in gratiam Imperatorum, aut eorum hominum, qui plurimum apud Imperatores possunt. Itaque multa, quæ nunquam acciderunt, omnium sermone celebrantur, multa quoque silentio prætereuntur, quæ acciderunt; cætera ferè narrantur aliter quàm facta sunt. Nam magnitudo Imperij efficit, & multitudo

Imperatores solati legibus.

Patris appellatio.

Difficile est historiā Imperatorum scribere.

tudo rerum gestarum, vt nequeant omnia accuratè perscribi. Siquidem in vrbe multa quotidie penè fiunt, & in prouincijs quæ subiectæ sunt imperio, vt ea nemo certò sciat, præter eos à quibus geruntur, plurimi ne audierunt quidem gesta esse. Quamobrem ea quæ restant prosequar, quomodocunque se habeant, sed ita vti ea puabo accidisse, si quid præter ea quæ vulgò circunferuntur ex ijs quæ legi, audiui aut vidi, nonnunquam possim conijcere. Postquam igitur Cæsar, vt paulò antè dixi, Augustus cognominatus est, ei subitò de nocte prodigium non paruum extitit. Tiberis enim in aquis & planis locis vrbis ita stagnauit, vt in ijs nauigaretur: qua ex re vates Cæsarem maiorem in modum auctum iri prædixerunt, vrbémque omnino in eius futuram potestate. Itaque Augustus ea quæ pertinebant ad imperium alacrius faciebat & diligentius, quasi id sibi omnium consensu datum esset. Multas leges condebat, non suo consilio, sed eas ad populum ferebat, atque omnibus ijs qui possent, emendandi faciebat potestatem. præterea consultabat de multis rebus cum Consulibus & optimatibus: nam & sorte quindecim Senatores adhibebat in consilium in sex menses, cum quibus nonnunquam ius reddebat. Quinetiam Senatus per se iudicabat, vt antea, dabátque responsa legatis quorundam regum & populorum: populus quoque ad magistratus eligendos congregabatur, etsi nihil fiebat contra Cæsaris voluntatem. Nam partim proponebat eos qui essent magistratus futuri, partim id more maiorum relinquebat in populi & plebis voluntate: sed tamen prouidebat, ne minus idonei, aut largitione facta, precibúsve designarentur. Cúmque cuncta initiò administrauerit in hunc

Senatus iudicabat.

modum, mihi de singulis dicendum est: id enim necesse esse nunc potissimum arbitror, quòd res valde sunt à nostra memoria remotæ. quod ego non dico Dionis nomine, qui fuit Imperatorum Alexandri & Seueri temporibus, sed vt Ioannes Xiphilinus Ioannis patriarchæ fratris filius, qui tempore Michaelis Imperatoris filij Ducæ ex multis libris Dionis hanc Epitomē composui. Igitur cùm Augustus rebus bene administratis, & latis legibus magnam gloriam cōsequeretur, Cornelius Gallus cui fuerat Ægyptus commissa, propter magnitudinē honoris cœpit omnibus modis iniuriam facere. nā & vana quædam conuicia iactauit in Augustum, & suas statuas in omnibus ferè partibus Ægypti collocauit, iussitque res ab se gestas in pyramidib. inscribi. Is à Largo amico suo accusatus magno dedecore affectus est, & suis facultatibus priuatus: quæ cùm decreto Senatus ad Cæsarem peruenissent, mortem sibi cōsciuit. Quo facto multi in partes Largi transierunt, quòd ipsum augeri videbant: in quibus tamen non fuerunt optimates. Nam Proculius, cùm primùm ei factus esset obuiam, cœpit nares suas & os manu occludere, atque ita significare ijs qui aderant præsentes, tutum non esse corā eo respirare. Præterea alius quispiam ad eum accessit cum testibus, tametsi erat incognitus, eúmque interrogauit, an se cognosceret: & cùm ille negasset, iussit id responsum in libello scribi. quasi non liceret homini quantūuis improbo calumniari eum, quem antea nunquā vidisset. Augustus Astures vicit, & Cantabros gentes Celticas, opera Terentij Varronis & Titi Carisij, cepitque multa oppida earum gentium, propter quas cùm templū Iani apertū fuisset, ab eo clausum est, quòd omni ex parte pacem Romanis peperisset. Idem postquam domus, quæ

Dion & Ioānes Xiphilinus.

Historia Romana Dionis amplissima & plurima volumina continens.

Cornelius Gallus se interficit.

Largus.

*Antonij antea fuerat, pòst Agrippæ, ac Messalæ data, deflagrauit, Messalæ aliam dedit, & Agrippam apud se habitare iussit. Per id tēpus Publius Seruilius Prætor percelebre nomen habuit, quòd trecentos vrsos, totidémque alias feras Libycas occidisset quibusdam ludis. Senatus Cæsarem, à quo magno honore afficiebatur, communicato sæpe consilio rerum gerendarum, mutuò colebat, eúmque vt Imperatorem decreto liberauit omnibus legum vinculis, vt ea quæ vellet faceret, & ab ijs quæ nollet abstineret. Hæc cùm Romæ gererentur, alia expeditio populi Romani eodem penè tempore principium & finem habuit. Cùm enim Largus præfectus Ægypti exercitum duxisset in Arabiam, quæ Felix nominata est, in qua Samo * regnū obtinebat, principiò nemo omnium eius regionis ad bellum processit, sed solitudo, sol, & aqua, quarum natura molesta erat, Largo magnam cladem attulerunt, cuius magna pars exercitus interijt, non quidem vsitato morborum genere, sed quodam alio, qui cùm caput inuasisset, ipsúmque aridū relinqueret & exiccatum, subitò opprimebat ægrotantes: vel cùm peruagatus esset cæteras partes corporis, descēdebat in crura, eáque maximè affligebat. Huic morbo remedium non erat, præter oleum cum vino commixtum, quod vel ægrotus potaret, aut eo vngeretur. cuius tamen copia non erat: propterea quòd neque regio ferret, neque ipsi secum multum apportarent. Itaq; barbari in eos quos valde laborare intelligerent, irruptionem fecerunt. Nam primùm quidem congressi inferiores fuerāt, & quædam loca amiserant: post verò, morbi qui Romanos premebat auxilio vsi, non modò sua receperunt, sed eos quoque qui superfuerant, expulerunt è suis finibus. Hi Romani primi, &, vt ego arbitror, soli longissimè bel*

Publius Seruilius Prætor.

Largus.

Sabos Dioni.

obtinere: quippe sciebat eum apud omnes esse charissimum. Posteaquam conualuit, intellexitque Marcello ob eam rem non satis cum Agrippa conuenire, statim Agrippam in Syriam misit, ne fortè inter eos fieret dissidium ac dissensio. Agrippa tamen Roma subitò profectus non peruenit in Syriam, sed cùm consideratius temperantiúsque faceret omnia, illuc legatos misit, ipse in Lesbo remansit. Quod autem postea factum est à Cæsare, valde approbatum atque laudatum est. nam Luciũ Sestium Consulem in suum locum designauit, etsi antea Bruti partes semper sustinuerat, eique militiæ affuerat, atque tum adhuc memoriam eius libenter vsurpabat, & statuas habebat, ac eum ornabat laudibus.

DIONIS LIBER LIIII.

PRæterea Cæsar cùm à populo Dictator crearetur, cogeretúrque parére oblatis quatuor & viginti fasci bus, vestem discidit. quo facto rectè inuidiam & odium nominis declinauit, quamuis honore atque autoritate Dictatores antecelleret. Cúmque M. quidã Primus Prætor Macedoniæ bellum Odrysis intulisset, diceréque in iudicio nonnunquam, se de sententia Augusti, nonnunquam, de Marcelli voluntate id fecisse, Augustus vltrò in ius venit: deinde à Prætore interrogatus, an Primo bellum gerere præcepisset, negauit: cúmq; Licinius Murena patronus & defensor Primi multa in Cæsarem maledicta iaceret, cúmque ita rogaret: Quid igitur hîc facis, aut quis te accersiuit? tantum respondit, se vocatũ à Republica venisse. Iisdem temporibus Æthiopes qui vltra Ægyptum incolebant, vsq; ad vrbem quæ Elephantina dicitur, progressi duce ac præsente Candace regina, omnia quæ fierent obuiam, vastabant.

Primus.

Candace.
Petronius.

Quo cognito Caius Petronius præfectus Ægypti contra eos contendit: illi regredi cœperunt, séque in fugam conijcere. Petronius eos in itinere consecutus, atque in patriam eorum attractus, cum ijs prælium fœliciter commisit, cepitq́ Tanapem vrbem regiam, quam retinuit relictis in ea præsidijs. Nam cum nollet progredi lõgius, nec posset in ea regione diutius remanere, regressus est. Interim Æthiopes præsidia à Petronio relicta adorti sunt: quamobrem ipse exercitum reduxit, suósque liberauit, atque Æthiopes domum compulit. Sed cum Augustus in Siciliã profectus esset, populus in creandis Cõsulibus seditionem fecit. nam etsi exigua erat populi potestas, tamen vbi populus dominium habebat, ciues salui esse non poterant. Hanc ob causam Augustus indignatus, quòd Romæ semper esse non posset, nec eam auderet sine præfecto relinquere, Agrippam accersiri iussit, eique Iuliam quæ tum vidua erat, vxorem dedit, deinde eum Romam misit. Ferunt Mœcenatem id consilium Cæsari dedisse, propterea quòd Agrippam tot tantisque honoribus auxisset. Nam eum, inquit, generum tuum esse, aut interire necesse est. Postquam transijt in Græciam, Lacedæmonijs magnos honores tribuit, quòd Liuia, cùm fugeret olim cum Nerone viro suo, apud eos commorata fuerat. Athenienses verò multis incommodis affecit, atque ijs Æginam ademit. Cyzicenos autem, & alias ciuitates, quæ contra quosdam ciues Romanos nonnihil videbantur commisisse, in seruitutẽ adduxit. Phraates per id tẽpus metuens ne Cæsar cõtra se exercitũ duceret, captiuos ad eũ remisit, & signa militaria quæ à Crasso acceperat: quæ ex re Cæsar gloria efferebatur, quòd absq́ labore recuperasset ea quæ alij magnis prælijs amisissent: ob eã causam sacra fecit, atq́ ouãs vrbem

Iulia filia Augusti Agrippæ nupsit.

Aegina.

Phraates signa & captiuos reddit.

vrbem ingressus est. Tum laudabatur, quòd sibi nihil praeterea acquirendum esse putaret, quódque statueret contentus esse rebus praesentibus. Cùm esset in Asia, regnáque & principatus partim alijs cõfirmasset, partim ad alios transtulisset, condemnatis quibusdam regibus, nonnullis etiam laudatis, atque in amicitiam receptis, quàmplurimae legationes ad eum venerunt. Nam Indi qui antea quoque legatos miserant, tunc amicitiam confirmauerunt datis muneribus, in quibus praeter caetera fuerunt tigres, quae tum primùm à Romanis visae sunt: praeterea adolescentulus absque humeris ei datus est, qui pedibus perinde ac manibus in rebus omnibus vtebatur: pedibus arcum tendebat, mittebat sagittas, tuba canebat. id quemadmodum faceret, nescio, tantùm scribo quae versantur in sermone omnium. Eodem tempore Zamarcus Indus sophistes, siue gloriae cupiditate permotus, siue senectute, vt est mos regionis, viuus se in ignem coniecit. Caesari Romam redeunti Romani se comparabant, vt obuiam procederet: sed is de nocte Romam aduectus est, vt semper consueuerat, cùm vel in vrbem introiret, vel ex vrbe proficisceretur. studebat enim diligenter clàm vtrunque facere, vt nemini molestus esset. Cum autẽ vellet Senatores pauciores esse, certóque & definitio numero cõtineri, plerisque molestiam exhibuit, tum ei à permultis insidiae paratae sunt: atque ipse coegit permultos sibi mortem afferre: in quorum numero fuit Murena, qui cum eo olim constanter & liberè se gesserat: quosdam alios condemnauit, in quibus erat filius Lepidi: Lepidum verò patrem tractauit contumeliose, quem inuitum rure iussit in vrbem venire, ac postea semper in conuentus adduxit, vt propter autoritatis & dignitatis commutationem maiorẽ iniuriam

Indorũ legati.

Adolescens absque humeris.

Zamarcus Indus. Zamarus Dio habet.

Senatorum numerus diminutus.

Antistij de Cæsare dictum.

sustineret, essetque ludibrio & despectui. neque vero iussit eũ interfici, neque ei, cùm Pontifex esset, pontificatum ademit, quandiu vixit. Cùm autem haberetur sermo in Senatu, vt Senatores Augustum vicissim custodirēt, Antistius qui repugnare non est ausus, sed neque volebat acquiescere: (is erat homo nobilissimus) Sterto, inquit, quamobrem nequeo apud Cæsarem excubare. hũc Cæsar, etsi alia contra voluntatem eius fecerat, tamen non puniuit. Cùm autem de ornatu mulierum, & virorum continentia præcepta dare conaretur, irrisus est, quòd propter ea quæ domi sua fiebant non haberet de ijs rebus loquendi libertatē: cum multis enim rem habebat: Liuiæq́; quã viuo marito eius duxerat, erat, vt aiũt, subiectus.

Liuiæ obnoxius Cæsar.

Itaque adducto ad se adolescente, qui duxerat in vxorem eam cum qua adulterium commiserat, eóque grauiter accusato, Cæsar in dubitationem venit, quòd neque auderet id facinus negligere, neque in adolescentem animaduertere, tamen ita respondit: Seditiones, inquit, nobis attulerunt multa & grauia incommoda, quæ recordari non est necesse, quare prouideamus in posterum, ne quid huiusmodi committatur. Florebant per id tempus Pylades & Bathillus saltatores, propter quos cùm sæpe fieret populi concitatio, Cæsar Pyladi iratus est. At ille dixisse fertur: Id tibi quidem conducit Cæsar, populum propter nos occupatum & distentum esse.

Pylades. Bathillus.

Cæterùm cõsuetudine Mæcenatis propter vxorem eius nõ perinde delectabatur, vt antea: nam Augustus eam vsque adeò diligebat, (ei Terentia erat nomen) vt ea aliquando sit ausa cum Liuia de pulchritudine contendere.

Vxor Mæcenatis.

Sub id tempus cetus latitudine pedum xx. triplicata verò lõgitudine, atque in omnibus præter caput mulieri similimus, ex Oceano in Celticam venit. Licinius

Cetus.

cinius quidam Iulij Cæsaris libertus, quem Augustus Galliis præfecerat, adductus barbara & immani auaricia, præditúsq; Romana dignitate, Gallis plurima dãna & detrimenta attulit. Tanta enim fuit eius improbitas atq; peruersitas, vt cùm solerent singulis mensibus à Gallis tributa cõferri ipse XIIII. mẽses fecerit. Hũc cùm Galli vehementer accusarent apud Cæsarem, ferréntq; grauiter, Cæsar partim eis concedebat, partim excusabat Licinium: quædam negabat se scire, nonnulla se credere dissimulabat, cætera occultabat, pudore scilicet affectus, quòd eum hominẽ Galliis præfecisset. Sed Licinius capto astuto & callido consilio omnes irrisit: nam vt sensit Augustum sibi iratum & offensum esse, ac de se supplicium sumptum iri, eum in domum suam introduxit, eiq; thesauros ostendit, magnam vim argenti & auri, aliáque permulta cumulate in eum locum congregata: mox inquit, Domine, hæc omnia coegi & coaceruaui tua & populi Romani causa, vt ne nationes huiusmodi copiosæ & locupletes abs te deficerent: omnia quidem certe tibi seruaui, eáque in præsens do. Itaque Licinius saluus euasit, quasi in gratiam Augusti vires barbarorum eneruasset. Cæsar Tiberiũ & Drusum vxoris filios contra hostes misit. Hi vicerunt barbaros qui iuxta Danubium, & Germanos qui prope Oceanum incolunt: postea Drusus admodum adolescens mortuus est. Tiberius diu vixit, accepitque imperium Augusti: quanquam Augustus Caium & Lucium (quos Iulia filia sua ex Agrippa pepererat) imperatores fecerat, & filios sibi eos adoptauerat, quò minus sibi insidiæ pararentur: nec enim expectauit, dum ad virilem ætatem peruenirent, sed statim eos successores imperij renũciauit: quoniã thoracẽ quem sub veste gerebat, etiã cùm in Senatũ veniret, putabat

Licinius libertus Iulij Cæsaris.

Consiliũ Licinij astutissimum.

parum sibi profuturum, tametsi ciues Romani adducti beneuolẽtia ad eum ineunte anno venerãt, argentumq; omnes dederant, dispari tamen numero: ille quoque tantundem, aut plus eo non modò Senatoribus, sed etiam reliquis omnibus reddiderat. Tanto enim amore erat in amicos inflammatus, vt cùm Mæcenas & Apuleius malè audirent in iudicio, quòd adulteri cuiusdam patroni & defensores essent, ipse in ius venerit: ac cùm sedisset in tribunali prætoris, nihil quidẽ admiserit grauius, sed accusatori interdixerit, ne amicis suis propinquisve conuicium faceret, atque inde statim surrexit. Cùm autem Cornelium quendam de vita vxoris accusaret, isq; in Senatu respondisset, se de voluntate & consilio Cæsaris eã duxisse: ira vehementer incitatus, nihil dixit acriter, nihilque fecit acerbè, sed statim exiluit è Senatu, ac paulò pòst reuersus: Malui, inquit ad amicos, hoc facere, quamuis rectum nõ fuerit, quàm hîc manere, coactus maleficum aliquod committere. De Vedio verò Pollione, qui mortem obijt ijsdem temporibus, mentionem faciam, quanuis nihil memoria dignum fecerit: quippe libertino patre natus erat, tamen quòd maximas opes habuit, & eius est nobilitata crudelitas, solet nomen eius historijs mandari. Porrò autem molestum esset omnia quæ ab eo dicta sunt aut facta, cõmemorare: sed in piscinis murænas habuit, quæ carnibus humanis vescerentur, eisque seruos proposuit, de quibus voluit supplicium sumere. Itaque cùm Augustum conuiuam accepisset, pincernam qui fortè scyphum crystallinum fregerat, murænis offerri iussit. Augustus, cuius ad pedes puer supplex iacebat, primùm conabatur ei persuadere, ne id faceret: sed dum ille non obtemperat, Affer, inquit, ad me cætera pocula quæ sunt huius generis, et reliqua omnia

Cornelius.

Vedij Pollionis crudelitas.

Murenę carnib⁹ humanis vescuntur.

quæ preciosa habes, vt ego quoque ijs vti possim: pòst vbi allata sunt, confringi iussit. Tum Pollio, vt cui maior terror iram vnius poculi causa conceptam excussisset, inuitus conquieuit. Idem postea moriens Augusto domum suã, & eam villã cui Pausilypũ nomẽ est, quæq; est inter Neapolim & Puteolos, reliquit. Sed domum Vedij Augustus, vt memoria nominis eius ex vrbe deleretur, funditus euertit, atque in eo loco porticũ nomine Liuiæ ædificauit. Idem cùm in complures alias locos, tum in Hispaniam & Galliam multas colonias deduxit, extruxítque templum Quirino LXXVI. columnis ornatum, cumq; ita tot annos vixisset Cæsar, visum est quibusdam id ei non casu & fortuitò, sed iudicio deorum immortalium, & fato quodam euenisse.

Pausilypũ.

Porticus Liuiæ.

Templum Quirini.

DIONIS LIBER LV.

DRusus autem Tiberij frater missus contra Celtas qui trans Rhenum incolunt, captis rebus omnibus quæ factæ essent obuiam, vsque ad Albim fluuium est progressus, qui à Vandalorum montibus maximus in eum Oceanum influit, qui spectat ad Septentriones. Ibi quædam mulier inusitata magnitudine fertur ei occurrisse, atque ita dixisse: Quò pergis Druse cupide & inexplebilis? non enim potes hæc omnia ex fatis videre: quamobrem recede, nam tibi iam adest exitus vitæ, & rerum tuarum omnium. Itaque Drusus cum celeriter reuerteretur, tamen in itinere morbo extinctus est. Tum Liuiæ statuæ positæ sunt consolandi eius causa, eáque in numero matrũ, quæ tres liberos peperissent, scripta est. Lex enim antea quidem ex Senatus, nunc autem ex Imperatoris autoritate eadem iura beneficij loco tribuit quibusdam mulieribus, quæ data sunt ijs quæ ter pepererint, vt non subijciãtur pœnis sterilium, sed eis omnia ferè

Albis fluuius.

Mulier Drusum increpat.

Mors Drusi.

Ius trium liberorum.

ferè præmia tribuantur, quæ mulieres fœcundissimæ consequuntur, quæ non modò sunt hominum, sed etiam deorũ inuēta, vt accipiant si quid à morientibus sibi relictum fuerit. id enim huiusmodi est. Cæsar nomina Senatorum omnium scripta in albo proposuit, quod ex eo tempore quotannis fieri solet, iisq́; qui sine causâ desiissent in Senatum venire, mulctam auxit: pòst verò quoniam iam solebant impunes relinqui propter magnam multitudinem eorum qui in pœnam inciderent, iussit quoties multi deliquissent, vt inter eos sortes ducerentur, quibus ductis, quintus quisque pœnas persolueret. Senatores etiam absente Cæsare consultabant, scribebatúrque eorum sententia, neque tamen vim Senatusconsulti habebat, aut rata erat. sed tantùm Autoritas Senatus dicebatur. nimirum vt tamen Senatorum senten tia nota esset: nam ea est verbi significatio, quæ Græcè vno verbo exprimi non potest. In primis cupiebat popularis esse: itaque cum quidam qui commilito ipsius fuerat, egeret eius patrocinio, principiò quòd sibi per ocium non liceret, cuidam ex amicis præcepit, vt causam eius defenderet: sed cum commilito indignatus ita respondisset, Ego verò quoties tibi necessaria fuit opera mea nemi nem ad te misi. sed præsens ipse tua causâ pericula suscepi: tum ei Cæsar aduocatus venit. Cumq́; quispiam amicus eius reus esset factus, ei ipse patrocinatus est, re prius cum Patribus communicata, eúmque seruauit, nec solùm accusatori non est iratus, cuius fuerat magna in accusando licentia: sed etiam eum, cum morum reus citaretur, absoluit, dixitque propter multorum hominum nequitiam, eam libertatem loquendi necessariam esse: de iis verò supplicium sumpsit, qui nunciabantur ipsi insidias fecisse. Cum autem non liceret quæstionem

†Vide annotata in Dionem.

Autoritas.

habere

habere de seruo contra dominum, constituit, quotiescunque id vsu veniret, vt is seruus vel Reipublicæ venderetur, vel sibi: atque ita, cùm non esset amplius in rei potestate, torqueretur. Quamobrem eum alij accusabãt, quòd futurum esse diceret, vt domini mutatione lex abrogaretur: alij contendebant id esse necessarium, quòd multi his de causis in ipsum Augustum, ac magistratus conspirarent. Post hæc imperium, quanquam iam ab se depositum esse dicebat, scilicet præterito altero decennio, rursum tamen inuitus suscepit. Mensem sextilem, etsi mense Septembri natus erat, Augustum cognominauit, quòd tum primùm Consul esset factus, quodq; sibi in eo multas magnásque victorias peperisset: de quibus rebus omnibus maximè gloriabatur. Sed ei mors Mæcenatis magnum & acerbum dolorem commouit. nam is cùm multum cæteris in rebus prodesset Cæsari, tum verò, quoties paulò vehementius irascebatur, iram eius placabat atq; leniebat: idq; ex eo licet animaduertere, quòd cùm Cæsar aliquando ius diceret, adesséto; Mæcenas, ac prauideret eum multos mortales condem naturum, conatus est reiectis ijs qui circunstabant, ad Cæsarem proximè accedere: sed cùm non posset, ad eum scripsit in hæc verba: Tandem aliquando surge carnifex: deinde quasi aliud scriptum esset, epistolam ei in sinum coniecit: ita Cæsar, nemine capitis condemnato, statim surrexit: tantúmq; abfuit, vt ex ea re molestiã ceperit, vt grauius sit maximè se, quoties supra modũ irascebatur, coactus vel natura sua, vel rebus necessarijs, libertate ac licẽtia amicorũ corrigi. Mæcenas quãuis propter vxorẽ indignatus esset, tamen eum heredẽ reliquit. Hic primus balneũ aquæ calidæ in vrbe construxit, primúsq; quasdã notas literarũ inuenit ad celeriter

Quæstio de seruo cõtra dominum.

Sextilis Augustus.

Mæcenatis amici admonitione, Cæsar sæpenumero ad meliorẽ mẽtem est reuocatus.

Mæcenas.

Mæcenas inuentor notarum.

riter ſcribendum, eáſque complures per Aquilam libertum docuit. Eodem tempore propter incendia facta nonnulli curatores angiportuum à plebe cõſtituti ſunt, quos Græci στενωπάρχους vocant. His toga vti magiſtratuum, & lictores duos habere in ijs angiportubus quibus præſunt, datum eſt. Cæſar propter Caium & Lucium, quos Agrippa ex filia eius ſuſceperat, non ſolùm quòd petulanter viuerent, ſed etiam quòd eſſent adeò temerarij, vt Caius nondum adoleſcens Conſulatum petierit, graui dolore affectus, precatus eſt, ne vnquam inciderent huiuſmodi tempora, in quæ olim ipſe inciderat, vt minor XX. *annis Conſul fieret: cúmque adhuc inſtaret, reſpondit, id imperium deferendum eſſe ei qui nihil peccaret, quiq; poſſet cupidatibus populi Romani obſiſtere: deinde vt eos modeſtiores efficeret, Tiberio Tribuniciam poteſtatem dedit in quinquennium, eique Armeniam, quæ alienata erat à populo Romano, attribuit. Cæterùm id factũ eò recidit, vt omnes iſtos Auguſtus offenderet, dum illi ſe negligi putabant, dúmque Tiberius eos metuebat iratos: qui ob eam cauſam Rhodum ſe contulit, quaſi doctrina opus eſſet & ſtudijs literarum, eóque non modò non duxit alienos, ſed neque familiares omnes, vt celerius omnino conſpectum, factáq; Lucij & Caij vitaret: vel vt quidam dicebant, propter Iuliam vxorem, quam ferre amplius non poterat: eam enim Romæ reliquit. Auguſtus autem cùm infinita eſſet populi multitudo, cui frumentum dabatur, eam redegit ad hominum ducenta millia, & vt à quibuſdam dictum eſt, populo viritim ſexaginta denarios dedit, præbuitque ſpectacula, aqua in Circum Flaminium introducta, in quo ſex & triginta crocodili interfecti ſunt. Tum primùm duos præfectos Prætorianorum* creauit

Angiportuũ in vrbe curatores.

In conſules qui potiſsimũ creãdi.

Tiberiꝰ Tribunus plebis.

Præfecti prętorianorũ ab Auguſto creati.

creauit:nam ita mihi nominādi ſunt,cùm iam hoc verbum in vſum venerit. Porrò laſciuia Iuliæ tanta fuit,vt in foro,atque adeò in roſtris nocturno tempore comeſſationes ageret,& compotaret. Quam Cæſar vt tandem deprehendit,grauiter iratus eſt:nam & antea ſuſpicabatur eam minus pudicè viuere,etſi pro certo non habebat, propterea quòd ij qui principatum tenent omnia potius,quàm ea quæ ad ſe ſpectant,intelligunt:vtq́; non poſſunt clam ſuos quicquam agere,ita ſuorum facta nunquam optimè percipiunt. Ob hanc cauſam Cæſar vſque adeò commotus eſt,vt iram domi ſuæ continere non potuerit,ſed rem omnem detulerit ad Senatum. Iulia in Pandateriam inſulam finitimam Campaniæ relegata eſt,eámque eſt Scribonia mater ſponte conſecuta. Ij qui cum ea rem habuerant, Iulius Antonius,qui ſpe regni id fecerat,cum quibuſdam alijs viris illuſtribus occiſus eſt,reliqui ſunt in inſulas relegati. Sed cùm aliæ quoque mulieres permultæ accuſarentur de iiſdem ſceleribus, non omnes accuſationes admiſit,ſed tempus præſtituit, vt de ijs quæ antè facta eſſent,non quæreretur:& cùm erga filiam nulla clementia vſus eſſet,dixiſſétque ſe malle patrem Phœbes,quàm illius fuiſſe,cæteris pepercit. Erat Phœbe liberta Iuliæ & ſocia,quæ mortem voluntariam ſibi conſciuit,& ob eam rem ab Auguſto laudata eſt. Cum Caius ad bellum contra Armenios miſſus eſſet, Tiberius in Chium venit,eúmque in magno honore habuit:nec ſolùm Caio humilem ſe præbuit,ſed etiã cæteris omnibus qui cum ipſo erant,ſubmiſſus fuit. Cum autem Phraates rex Parthorum de pace ad Cæſarem literas miſiſſet, Cæſárque Phraati ſimpliciter ſine regis nomine reſcripſiſſet,iuſſiſſétque de Armenia decedere, Phraates non ſolùm non eſt timore perterritus,ſed

Iulia. | Pandateria | Scribonia mater Iuliæ. | Phœbe. | Caius. | Tiberius. | Phraates.

Rex regū. *etiam ad eum reſcripſit arroganter, ſeque regem regū, illum tantummodo Cæſarem appellauit. Tamen in gratiam reditum eſt, poſtquam Phraates Caium in Syria adeſſe expertus, domeſticámque ſeditionem ob ſui odiū veritus, Armenia ceſſit. His peractis rebus, defunctisq́; Lucio & Caio, factum eſt vt Tiberius Rhodo in vrbē redierit. is propter ſtellarum cognitionē erat vates exer-*

Thraſyllus mathematicus. *citatiſſimus, habebátque Thraſyllum virum in aſtronomia peritiſſimum, qui ſciebat optimè quid ſibi atque alijs eſſet euenturum. Nam ferunt Tiberium aliquando ſtatuiſſe Rhodi Thraſyllum è muro præcipitare, quòd is ſolus omnes cogitationes eius cognoſceret: ſed vt eum mœſtum eſſe animaduertit, rogauitque cauſam mœroris, atque is reſpondit ſe periculi cuiuſdam ſuſpicionem habere, Tiberium admiratum, quod propoſuerat, non feciſſe. Sic enim omnia certò ſciebat, vt cum procul vidiſſet nauem in qua nuncius vehebatur, quem de reditu in vrbem mater & Auguſtus ad Tiberium mittebat, ſtatim quod ille nunciaturus erat, prædixerit. Lucij autem & Caij corpora tribuni militum cum primarijs ſingularum ciuitatum Romam tulerunt: ſcuta quoque*

Haſtæ. *aurea & haſtæ, quas ineunte adoleſcentia acceperant ab equitibus Romanis, in curia repoſita ſunt. Auguſtus cùm eſſet aliquando dominus à populo nominatus,*

Nomen Domini. *non ſolùm vetuit ne quis ſe appellaret eo nomine, ſed etiam id cauit diligenter. Tertio autem expleto decennio, quartum imperium inuitus ſuſcepit: quod ſenectute mitior iam ac minus ad offendendos Senatores*

Incendium palátij. *procliuis factus, nolebat cuiquam infenſus eſſe. Palatio incendio conſumpto cùm multi ipſi multa offerrent, nihil accepit præter aureum à ſingulis populis, & à pri-*

Aureus nūmus conti- *uatis denarium. Aureum appello more Romano genus*

mone

moneta, quinque & viginti denarios continens: eundem Græci quidam, quorum libros propterea legimus, quòd Attici sunt, χρυσοῦν appellant. Augustus restitutum palatium omnino publicauit, vel propter stipem quam à populo acceperat, vel quòd pontifex erat, vt in publico simul & priuato habitaret. Instabat populus Augusto, vt filiam suam restitueret. is respondit, citius ignem cum aqua commisceri posse, quàm illam restitui. Itaque populus multum ignem in Tiberim coniecit, sed tamen nihil egit, quanuis eum postea coegerit, vt saltem eam ex insula in continentem reduceret. Cæsari multi insidias fecerunt, atque in primis Cneus Cornelius Pompeij Magni ex filia nepos: quos cum nollet occidere, propterea quòd morte eorum non magis se securum esse intelligebat, neque liberare, ne ob eam rem cæteros contra se incitaret, adeò in magnam dubitationem venit, vt dies noctésque curis angeretur. Itaque Liuia eum interrogare cœpit, Quid hoc rei est mi vir, quamobrem non dormis? Tum Augustus, Ecquis posset, inquit, mea vxor vacuo animo esse, cui tot perpetuò inimici sunt: an non vides, quot homines mihi & principatui insidias parent, quos non modò non deterrent damnatorum supplicia: sed contrà, tanquam spe alicuius boni proposita, cæteri ad immaturam mortem contendunt. Liuia postquam hæc audiuit. Mirum non est, inquit, quòd tibi insidiæ parentur: partim quòd alienum non sit ab humana conditione, partim quòd in tam magno imperio multa facias, ex quibus par est pleró sque molestiam capere. Princeps enim non solùm non potest omnibus placere, sed etiam quantumuis rectè imperet, ei multos irasci necesse est. Neque enim tam multi homines iusti sunt,

net drachmas viginti quinque.

Reducitur Iulia.

Hortatur & admonet Liuia Augustum.

„ quàm ij qui volunt iniuriam facere, quorum cupidita-
„ tes expleri non possunt. Boni autem viri & virtute præ-
„ diti, partim multa & ea quidem magna expetunt, quæ
„ non possunt assequi: partim cum habeantur alijs infe-
„ riores, molestè ferunt: ob eámque rem vtrique culpã in
principem conijciunt. Itaque damnum quod ab his in-
fertur, & ab ijs qui non te, sed regnum tuum inuadunt,
vitari nullo modo potest. Etenim si ciuis priuatus esses,
nemo tibi iniuriam faceret, nisi qui prius à te iniuriam
„ accepisset. Regnum autem atque eius commoda magis
„ expetunt ij, qui potentiam aliquam habent, quàm qui
„ egentiores sunt: quod etsi est improborum hominum atq;
amentium, tamen vt cætera vitia, ita hoc quoque natu-
ra comparatum est: quæ ex quibusdam hominibus nulla
oratione, nullo metu possis extirpare ac tollere: neque e-
„ nim lex vlla, aut timor plus potest, quàm ea quæ morta-
„ libus à natura tributa sunt, quæ omnia si animum tuũ
„ induces, contemnes cæterorum vitia, téque maioribus
præsidijs, ac imperium tuum firmabis, vt id non multo-
rum supplicijs, sed fida & diligenti custodia teneamus.

Respondet Augustus.

Ad hæc Augustus respõdit, Scio, equidem, inquit, mea
vxor, cùm omnia quæ præclara sunt, tũ in primis sum-
mum imperium inuidiam habere, nec tutum vnquam
ab insidijs esse. Nam nisi curæ nostræ, timores & nego-
cia maiora essent, quàm priuatorum omnium, profectò
dijs omnino æquales essemus: quæ res eò mihi maiorem
molestiam affert, quòd ita fieri necesse sit, nec vllum pos-
sit inueniri remedium. Tum Liuia, Quoniam, inquit,
plerique omnes homines ad iniuriam procliues sunt, ab
ijs caueamus, cum habeamus milites permultos, quorum
alij contra hostes parati: alij apud te sunt, propter quos
„ omnes domi & foris tutò esse possimus. Tum Augustus,
Mihi,

Mihi, inquit, necesse non est commemorare, quàm multi sæpenumero à suis familiaribus interfecti sint: regna verò præter cætera hanc difficultatem habent, quòd non solùm hostes, vt cæteri faciunt, sed etiam amicos & necessarios timemus, à quibus insidiæ multo pluribus factæ sunt, (quippe qui nudi & dormientes cum illis dies noctésque versentur, ab ijsq; cibum paratum & potionem capiant) quàm ab alienis & externis hominibus. Possumus enim amicos & familiares nostros hostibus opponere, amicis autem possumus neminem. Itaque solitudo nobis pariter atque multitudo grauissima est, metuendúmque est, esse sine custodia, sed multo etiam magis custodes metuendi sunt. Inimici quidē certè molesti sunt, sed amici multo magis, quòd eos oporteat, quãuis non sint, amicos appellare. Quòd si quis fortè sit fidos amicos nactus, tamen eis tantam fidem non habet, vt cum ijs possit sincerè absque vlla suspicione versari. Igitur cùm hoc grauissimum est, tum verò alios insidiatores punire oportere: nam bonis viris puniendi necessitas magnum dolorem affert. Tum Liuia: Tu verò inquit, rectè: at ego tibi consilium dabo, si quidem veles capere, nec debebis propterea reijcere, quòd cùm sim mulier, id tibi consulere audeo, de quo ne amici quidem te admonebunt, nō quòd id planè non intelligant, sed quòd non audeant explicare. Iam verò, inquit Augustus, dic mihi quicquid est. Tum Liuia: Dicam, inquit, non grauatè: nam & ego commodorum partem simul & incommodorum habeo, quia te saluo & incolumi sum regni particeps: atque si quid mali tibi accidat, quod dij omen auertant, tecum vnà pereo. Igitur si natura quosdam homines incitet ad peccandū, profectò eius impetus reprimi non potest. Et vt ne multorū hominū vitia persequar, ea quoque quæ bona qui-

Oratio Liuiæ, qua regni ritè administrādi via ac ratio demonstratur.

„ busdam esse videntur, quàm plurimos cõmouent ad in-
„ iuriam faciendam. Nã nobilitas generis, copia diuitia
„ rum, amplitudo dignitatum, fortitudo animi, & magni
„ tudo potentiæ in errorem homines inducunt. Non enim
„ potest vir generosus & nobilis vilis effici, nec fortis timi-
„ dus: nec qui prudens est, stultus reddi potest. Iam homi-
„ nibus facultates adimere, aut diminuere hominum stu-
„ dia, præsertim si nihil deliquerint, nullo pacto oportet.
„ Cùm enim ius non sit eos vlcisci, aut cruciare, antequã
„ peccauerint: nos ob eam causam molestia affici, ac malè
„ audire necesse est. Age verò mutemus sententiam, &
„ quibusdam ignoscamus. mihi quidẽ videtur multo plu-
„ ra corrigi posse humanitate & beneuolentia, quàm vlla
„ crudelitate. Etenim ij qui veniam dant, non solùm cha
„ ri sunt ijs quibus se misericordes præbuerunt, ita vt illi
„ studeãt his meritam gratiã & debitam referre: sed etiã
„ apud cæteros omnes summo in honore sunt, & colũtur ab
„ omnibus, ita vt ijs iniuriam facere audeat nemo. Cõtrà
„ autem homines irati atque inexorabiles nõ tantùm odio
„ sunt ijs à quibus timentur, sed etiã sunt reliquis omnib.
„ permolesti: ex quo fit vt ijs plerique parent insidias, ne
„ prius ipsi pereant. An non vides medicos quàm raròve
„ niant ad vrendum & secandum, ne morbos efficiãt gra
„ uiores, & vt eos perfusionibus ac mitibus medicamentis
„ curent atque molliant. Nec verò existimare debes, in-
„ ter morbos corporum & has animorum perturbationes
„ interesse. Nã ea quæ corporibus accidunt, sæpe solent cũ
„ animis nostris, quamuis incorporei sint, conuenire: me-
„ tu enim contrahuntur, ira turgescunt & tument: mœ-
„ ror quoque quosdã deijcit, alios inflat audacia, ita vt cor
„ pus & animus non multum inter se differant, & ob eã
„ causam egeant consimili medicina. Lenis enim & pla-
cida

cida oratio ferocitatem reprimit, quemadmodum aspe- "
ra mansuetum hominē ferocem & infestum facit: præ- "
terea data venia immanem & ferū continet atque co- "
ercet, non aliter atque supplicium mitem & placidum "
incendit. nam facta violenta quāuis iustissima sint, om- "
nes concitant, mansueta verò mitigāt & relaxāt. Quo- "
circa persuadendo facilius vnusquisque eò adducetur, "
vt toleret ea quæ grauissima sunt, quàm si coactus sit. "
Adeò autem vtrisque id natura necessariò inest, vt etiā "
bruta animantia & rationis expertia, quæ robustissima "
& ferocissima sunt, blanditijs quibusdā mansuefiant, & "
escis capiantur, contrà ea quæ timidissima sunt, ac ma- "
ximè imbecilla, dolore cōturbentur & metu, atq; in irā "
accēdantur. Neq; verò id dico, oportere generaliter in- "
iustis & nefarijs hominib. parcere: imò verò temerarios, "
inquietos, sceleratos, mala cōsilia agitantes, & postremò "
omnes quorū vita ita est omnib. vitijs & flagitijs dedita, "
vt sanari nequeant, tollēdos esse censeo, non secus quā eas "
partes corporis, quibus medicina adhiberi nō potest: cæte "
ros verò qui propter adolescentiam, aut imprudentiam, "
aut ignorantiam, aliòve casu volentes deliquerunt, aut "
inuiti, eos esse arbitror admonēdos, & propositis minis cō "
tinendos, nonnullis quoque vtendū esse moderatè, quem- "
admodum in reliquis sceleribus alij alijs maiore pœna "
afficiantur. Quæ cum ita sint, tibi licet in primis sine pe "
riculo hæc facere mediocriter, vt alios exilio, alios infa- "
mia, nonnullos pecunia mulctes, vrbésque quibusdam, "
aut alia loca habitandi circumscribas. Quinetiam ple- "
rique hominum iam resipuerunt, quòd nō essent ea quæ "
sperauerant & diutissimè concupierant, consecuti. Nō- "
nulli quòd viles & abiecti ac contumeliose essent habi "
ti, facti sunt meliores, quamuis nobiles & fortes viri, "

" antè quàm hæc patiantur, mortem sibi anteponendam
" putent. Ex quo intelligi potest eis non modò non esse leue
" id genus supplicij, sed multò etiam grauius atque mole-
" stius, nósque culpa vacuos tutò esse, & sine periculo vi-
" cturos. Nunc autem multos vel cupiditate pecuniæ, vel
" timore virium eorum, vel inuidia virtutis interficere
" videmur. Non enim facilè cuiquam persuaderi potest,
" insidias ab homine priuato & inermi fieri posse ei qui
" tantum imperium obtineat, quique sit tam magnam po
" tentiam consecutus. Hæc quidem dicuntur à quibusdã:
" sed alij putant nobis plerunque falsa pro veris nuncia-
" ri, nósque eis temerè credere & imprudenter: aiúntque
" eos qui ista vident & audiunt, adductos odio, ira, nonnũ-
" quam etiam accepta pecunia ab inimicis eorum, aut ab
" ijs ipsis de quibus loquuntur ipsis negata multa confin-
" gere & comminisci, commemorantes eorum non solum
" præterita & futura facta, sed etiam quædam ab alijs
" dicta esse renunciantes, tacuisse alios, posteaquam au-
" diuissent, risisse, plorasse. Equidem possem enumerare
" sexcenta eiusdem generis, quæ etsi verissima sunt, non
" tamen digna quæ à liberis hominibus inuestigentur
" curiosius, aut tibi referantur. Nam ea ignorata ti-
" bi nullum damnum afferent: intellecta autem & co-
" gnita, te inuitum, quod minimè decet, ad iracun-
" diam prouocabunt. Quæ cùm ita se habeant, plerique
" putant à nobis multos indemnatos, multos etiam confi-
" ctis falsisque sententijs damnatos contra ius fásque in-
" terfectos esse. Non enim adhibita testimonia vt ve-
" ra, non habitas quæstiones, non ea quæ sunt eiusdem ge-
" neris, contra eos admittunt, neque approbant: quæ etsi
" ab illis magna ex parte non iure, sed falsò dicuntur
" de ijs qui supplicio affecti sunt, tamen vulgò circunfer-
risolent.

ri solent. Atqui oportet Auguste te non solùm nihil facere per iniuriam, sed nec omnino facere videri. Nam priuatis quidem hominibus satis est nihil delinquere: principem verò decet ne suspectum quidem esse: hominibus enim imperas, non belluis, nec alio pacto verè potes eorum animos ad beneuolentiam allicere, atque id pariter omnibus persuadere, quàm si nemini volens inuitúsve iniuriam feceris. Etsi enim vt alterum metuat, cogi aliquis potest, tamen vt amet, id ei persuaderi necesse est. Cùm igitur videt in se atque in alios beneficia conferri, facilè persuadetur: cùm verò putat quempiam non iure cæsum esse, mox ne idem sibi eueniat, timet, cogitúrque eum qui id fecerit, penitus odisse. Odio autem esse subditis, præterquam quod bonum nō est, damnum quoque affert & detrimentum maximum. Nam plerique arbitrantur necesse esse reliquis hominibus eos vlcisci, à quibus vel minimam iniuriam acceperint, ne contemni aut superari videãtur: principes oportere tantùm in eos animaduertere, qui contra rempublicam committunt: eos verò qui in se peccant, toleranter ferre. Non enim eis iniuriam fieri propterea quòd contempti atque abiecti sint, si quidem sunt magnis multísque præsidijs & custodijs muniti. Quæ cùm mihi perspecta sint atque cognita, omnino id tibi consilium do, ne velis ob eam rem quenquam istorum occidere. Nam principatus propter salutem subiectorum constituuntur: vt ij nullum damnum capiant non modò ab alienis, sed neque à suæ gentis hominibus, non autem vt à suis principibus vexentur & affligantur: multóque est profectò magnificentius atque gloriosius multos cives conseruare posse, quàm occidere. Quamobrem ij sunt instituendi continendíque legibus, beneficijs, admonitionibus, vt

„ modesti sint & prudentes, tum verò vsque adeò dili-
„ genter obseruandi & custodiendi, vt maximè iniusti
„ esse cupiant, tamen non possint: qui vero infirmi sunt
„ atque imbecilles, sanari debent quodammodo & resti-
„ tui, ne omnino corrumpantur. ferre autem multorum
„ hominum delicta, magnæ prudentiæ est atque poten-
„ tiæ. Quòd si quis omnibus sceleribus iustas & debitas
„ pœnas constituat, is certè magnam partem hominum
„ breui temporis spacio videbitur perdidisse. Quamob-
„ rem te Auguste hortor & moneo, ne de istis capitale
„ supplicium sumas, sed alia ratione castiges, vt nullum
„ graue scelus in posterum committant. Quid enim,
„ obsecro te, peccare poterit is qui erit in insulam depor-
„ tatus, aut in villa ciuitatéve aliqua conclusus, non so-
„ lùm destitutus multitudine famulorum, & copia pecu-
„ niarum, sed etiam in custodia retentus, si res ita postu-
„ let? Quòd si propè hostes adessent, aut si aliqua pars hu-
„ ius maris à nobis esset aliena, vt qui nobis damnum at-
„ tulissent, possent eò perfugere: aut si essent in Italia ciui-
„ tates firmissimis muris septæ ac telis munitæ, vt qui eas
„ cepisset, eum nobis metuendũ putaremus, alia esset in-
„ eunda ratio: nunc autem cùm omnia loca sine armis
„ sint, & parum munita ad bellum gerendum, absintq́;
„ hostes longissimè, disiuncti à nobis longo maris interual
„ lo, terræq́;, fluminum ac montium qui nequeunt sine
„ magno labore transiri, quis eos metuat nudos, inermes,
„ & priuatos homines in medio regni tui positos, ac in tuis
„ armis conclusos? Equidem arbitror neminem vnquam
„ hæc in animum inducere, aut quantumuis furore exar-
„ deat, perficere posse. Quas ob res hinc capiamus exor-
„ dium, & periculum faciamus. Eo pacto & illi fortasse
„ consilium mutabunt, & cæteros efficient meliores. Pri-
mùm

mum vide Cornelium nobilem & clarum virum: deinde tecum, vt decet omnem hominem, reputa, gladiũ non esse omnia tibi confecturum. Etenim magna esset eius vtilitas atque commoditas, si is posset prudentes homines facere, persuadere, cogeréque, vt verè aliquem diligant. At is profectò dum corpus duntaxat alicuius occidit, à nobis reliquorum animos alienat, nec sunt homines amiciores cuiquam propter aliorum supplicia: sed quòd timent, infesti atque inimici fiunt, idque certũ est & exploratum. Si autẽ homines veniam consecuti sint, pœnitentia atque pudore adducti, non modò non audent iis à quibus beneficium acceperunt, iniuriam facere, sed etiam plerunque beneficium remunerãtur, quòd sperant se multò maiora accepturos. Etenim qui est saluus & incolumis seruatus ab eo cui ipse iniuriam intulit, putat, eundem accepto ab se beneficio, nihil esse omnino sibi negaturum. Quamobrem mihi crede vir charissime, sine te persuaderi, & muta sententiam: hoc enim pacto videberis omnia quæ grauia fuerunt & molesta, necessitate coactus & inuitus fecisse, propterea quòd non potest Respublica vsque adeò magna & potens in regnum mutari sine sanguine: si autem manebis in proposito, susceptóque consilio, videberis profectò illa libenter studioséque fecisse. Hac oratione Liuiæ permotus Augustus, reos omnes verbis admonitos dimisit, designauitque postea Cornelium Consulem, atque in posterum non eum solùm, sed etiam reliquos omnes tanto sibi amore coniunxit, vt nemo amplius ei verè insidias faceret, aut omnino facere videretur. Cornelio autem & Valerio Messala Consulibus magni terræmotus facti sunt. Tiberis põtem disturbauit, fecitq; vt vrbs septem dies nauigaretur. Alebantur eadem tempesta

Tiberis exũdatio.

Exercit' populi Romani.

pestate tres & viginti legiones populi Romani, ex quibus nostris temporibus tantùm decem & nouem supersunt. Earum secunda Augustalis nominata hybernat in superiore Britannia. Tertiæ tres sunt: Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Quarta Scythica in Syria. Quinta Macedonica in Dacia. Sextæ duæ, quarum altera Victorū appellata est, in inferiore Britannia: altera ferrea, in Iudæa. Septima in Mysia superiore: huic Claudianæ nomen est. Octaua Augustalis in Germania. Decima in superiore Pannonia: ea Gemella appellatur, q͂ constet ex duabus legionibus permixtis inter se & cōfusis. Vndecima Claudiana in Mysia inferiore: habuere enim duæ legiones nomen à Claudio, propterea quòd ei in seditione Camilli non restiterunt. Duodecima fulminifera in Cappadocia. Decimatertia in Dacia, gemella. Decimaquarta in superiore Pannonia. Decimaquinta Apollinaris est in Cappadocia. Postrema est vigesima, ij Valeriani & Victores appellantur: hæ restant ex Augusti legionibus, cæteræ disperse & omnino sublatæ, aut cum alijs permixtæ sunt, quæ ob eam causam creduntur gemellæ esse nominatæ. Aluntur insuper stipatores, qui in decem partes distribuuntur. Sex autem millia hominū collocata in præsidijs urbis, diuiduntur in partes quatuor. Delecti sunt etiam equites peregrini, ac extraordinarij, nominati Batavi à Batauia, quæ insula est in Rheno flumine. hi sunt equites optimi. Igitur Augustus, cùm ei magna pecunia opus esset ad alēdos tot exercitus, iussit dari sibi vigesimam partē hæreditatum, legatorum ac donationum, quæ mortis causa fiunt, nisi si quæ essent proximis agnatis, aut pauperibus hominibus relicta: idque fecit, quasi in commentarijs Cæsaris hoc genus

Bataui.

Vigesima.

tributi

tributi scriptum reperisset. Quare conturbatus est populus Romanus, & quod tanta fame afflictus esset, vt gladiatores & venales serui expulsi fuerint ab vrbe vltra quatuor & nonaginta millia passuum, Augustúsque & cæteri magnam partem famulorum suorum dimiserint, ac iustitium indictum sit. Postquam fames cessauit, Augustus Germanici (is erat Drusi filius) atque fratris eius nomine ludos Circenses fecit, in quibus elephantus superauit rhinocerotem, & vir equestris ordinis, qui fuerat olim locupletissimus, obijt munus gladiatorum. Cùm autem non posset Cæsar propter senectutem atque imbecillitatem corporis omnibus qui auxilio eius indigebant, respondere, sedens ius dicebat in palatio pro tribunali, negotijs cum assessoribus suis communicatis: permisitq; tribus viris consularibus, vt legatos regum populorúmque qui ad se venirent, ipsi singuli audirent separatim, iisque responderent: nisi fortè quædam acciderent in quibus suo & Senatus decreto opus esset. Per id tempus cùm Germanicus Drusi filius esset in Dalmatia cum exercitu, obsideretque munitum aliquod oppidum, nec posset id capere, Pulio eques Germanus ictu lapidis in murum ita pinnam eius concussit, vt ea statim ceciderit, traxeritque secum hominem, qui tum fortè ad eam adhærebat. Quo facto, cæteri ob stupefacti, ac timore perterriti, relicto muro in arcem confugerunt, eámque postea seq; ipsos dediderunt. Cùm autem Bato, qui Dalmatis defectionis autor fuerat, & Romanis magna damna attulerat, tandem aliquando ad Tiberium venisset pacis componendæ gratia, ac postero die cum eo sedente in tribunali colloqueretur, eum Tiberius ita interrogauit, Dic, inquit, quamobrem visum est vobis deficere, tantóque

DCCL. stadia.

Germanicus in Dalmatia.

tóque

tóque tempore nobiſcum bellum gerere? Is reſpondit: Vos,inquit,cauſam dediſtis,qui ad greges veſtros cuſtodiendos non canes mittitis aut paſtores,ſed lupos. Tum Dalmatia venit in ditionem populi Romani.

DIONIS LIBER LVI.

Quintilius Varus.

*SEd idem populus incidit in grauem caſum in Germania.(ei praeerat Quintilius Varus) Nam Germani,quantiſper paulatim,ac ratione & cautela adhibita dediſcebant mores & inſtituta patria,eatenus mutatione vitæ non grauabantur,quam ne animaduertebant quidem. At poſtquam Varus, qui Syris præfectus fuerat, imperium Germaniæ accepit, & ad eam gentem immutandam ſubitò animum adiecit, cœpitque Germanis perinde atque ſeruis imperare,& pecuniam tanquam à ſubditis exigere: Germani id ferre non potuerunt. Neque tamen defecerunt apertè ac palàm,ſed ſimulata beneuolentia. Cúmque is exercitum contra quoſdam Barbaros duceret, ad eum venerunt, quaſi ſocij futuri eſſent ei ad bellum gerendum. pòſt eum nihil tale cogitantem inuadunt in locis quibuſdam difficilimis, & circunſtantes vndique iaculantur, quoad exercitus populi Romani,qui neque ſibi auxilio eſſe,neque ſe fuga mandare poterat,interijt,Varúſque,& qui cum eo erant clariſſimi viri mortem ſibi conſciuerunt. Auguſtus cognito Vari caſu,veſte ſubitò diſciſſa,magno in mœrore fuit, partim propter eos qui interierant, partim quòd ei Germani magnum timorem inijcerent, quos verebatur non ſolùm in Italiam; ſed etiam Romam properè eſſe venturos. neque enim vllam * vrbem munitam reliquam habebat,& ſocij omnes qui opem ferre ei potuiſſent, magnis erant incommodis affecti: tamen vt tum potuit,ex rebus præſentibus parauit omnia. Sed poſtq*

Quintilij Vari in Germanos crudelitas.

Aſtuta à Romanis defectio Germanorum.

† Dio meliꝰ pro vrbem, vrbanũ exercitum habet.

postquam nemo eorum qui per ætatem bellum gerere po terant, conscribi voluit, iussit eos sortiri, ac quintum quenque ex ijs qui nondum quinque & triginta annos attigissent, ex ijs autem qui essent natu grandiores, decimum quemque sorte lectum priuauit facultatibus, & notauit ignominia: & postremò cum plerique ne sic ei obtemperarent, nonnullos interfici iussit. Tum coacto veteranorũ libertorúmque quàm maximo potuit numero, eos cum Tiberio contendere in Germaniam celeriter iubet. Sed postquam intellexit aliquot milites saluos & incolumes euasisse, nec audere hostes ad Rhenum vsque venire, magno timore liberatus est. His rebus in hunc modum gestis, vatibus prohibitum fuit, ne cuiquam remotis arbitris, aut etiam præsentibus de morte responderent: quanquam Augustus ea quæ ad se pertinebant, adeò parui faciebat, vt descriptum stellarum ordinem, sub quibus natus erat, palàm omnibus ostenderet. Cùm senex esset, Germanicum Senatui, & Senatum Tiberio per literas commendauit, quas non ipse legit in Senatu, (voce enim destituebatur) sed Germanicus, vt solebat antea: deinde propter cladem Germanicam, vt aiebat, petijt à patribus, ne se amplius domum venirent salutatum: néve molestè ferrent, si eis in reliquum tempus epulum non daret: nam tum eum, quoties sedebat in foro, interdum etiam in Curia, quoties veniret in Senatum, aut inde discederet, plurimum salutabant. Iam verò in palatio id non modo faciebat Senatus, sed etiam equites ac plebei multi, sedente eo, ac nonnunquã iacente. Augustus rursum quinto decennio suscepit curam & administrationem reipublicæ, L. Munatio & Caio Silio Consulibus. Hìc propter senectutem, qua ingrauescente perraro veniebat

Cautũ, ne vates de morte cuiusquã respondeãt.

Quintũ decenniũ principatus.

in Senatum, petijt viginti consiliarios annuos, nam antea quindecim tantum adhibebat in sex menses. Cúmq; vigesima omnes ferè grauari intellexisset, ratus eos ob eam causam esse aliquid noui molituros, literis ad Senatum missis petijt à Patribus, vt alia genera tributorum quærerent: id faciebat, non quò vellet vigesimam remittere, sed vt eam nullo præterea tributo inuento magis idoneo & accommodato absque vlla eius calumnia comprobarēt: atque vt ne suspicarentur Germanicum & Drusum, cùm de ea re sententiam dicerent, id iussu suo facere, ideóque eam nihil præterea discutientes aut examinantes admitterent, vtrique ne sententiam diceret, interdixit. Itaque à plerisque dicta sunt multa, eique per literas significata. Ex quibus vbi intellexit eos paratos esse, omnia potius quàm hæc perpeti, tributum ex ædibus agrísque conferri iussit: neque tamen definiuit, quantum aut quemadmodum persolui vellet: sed aliquot homines misit in diuersas partes orbis, à quibus prædia priuatorum hominum, atque adeò ipsarum ciuitatum describerentur, vt metu damni incommodíque maioris malent vigesimam soluere, id quod euenit. Dum hæc ita ab Augusto gererentur, accidit ludis Augustalibus, qui natali die ipsius fiebāt, vt quidam furiosus homo concederit in sella, quæ Iulio Cæsari posita & consecrata fuerat, eiq; coronam ademerit, sibiq; imposuerit: quæ res in Augustum nonnihil portendere visa est, idq; verum esse constitit postea. Nam sequenti anno Augustus profectus in Campaniam, ludis apud Neapolim factis, Nolæ mortuus est, Sexto Apuleio & Sexto Pompeio Consulibus. Id ei multis prodigijs antè denunciatum fuit, nec paruis ijs quidem aut difficilibus ad intelligendū, quòd sol totus hominibus defic

Orbis descriptio.

Ludi Augustales.

August' Nolæ moritur. Prodigia.

deficere, & cœli magna pars ardere visa est, quódque ignitæ trabes cadere de cœlo, & sanguinolenti cometæ visi sunt. Cúmque Senatus decreuisset, vt publicè supplicaretur propter eius valetudinem, curia clausa reperta est, bubóque qui super eam consederat, cecinit: & fulmen quod cecidit in statuam eius positam in Capitolio, primam literam è nomine Cæsaris deleuit. Ex quo aruspices responderunt, eum * centesimo pòst die participē fore alicuius diuinitatis: idque conijciebant ex eo, quod prima litera eius nominis, centū apud Latinos, reliqua pars Hetrusco sermone Deum significabat. Itaque Augustus morbo extinctus est. Neque tamen abest suspicio, quanquam mihi non sit verisimile, Liuiam ei mortem attulisse. Ea enim verita (vt aiunt) ne Agrippam filiū Agrippæ in vrbem reuocaret, ad principatum ei relinquendum, (is tum exulabat in quadam insula) ficus pēdentes adhuc in arbore, quas Augustus manu sua decerpere consueuerat, illiuit veneno: cúmque ipsa cū Augusto comederet eas quæ illitæ non erant, ei venenatas offerebat. Sed postquā ex hac causa vel alia in morbum incidit Cæsar, conuocatis amicis, exposuit ea quæ necessaria esse videbantur: tandémque, Vobis (inquit) vrbē, quam latericiam accepi, marmoream relinquo. quod ipse non ad magnificentiam ædificiorum, sed ad amplitudinem & magnitudinem imperij retulit. Postremò petijt ab ijs, vt plauderent, quemadmodum ab histrionibus fieri solet mimo peracto, eóque pacto humanæ vitæ conditionē risit. Mortuus est XIIII. Cal. Septembris, quo die primùm Cōsul factus fuerat, vixítque annos septuaginta quinque, menses decē, dies XXVI. erat enim nono Cal. Octobris natus. Regnauit, postquā victoria potitus est apud Actium, quatuor & quadraginta annos,

Prodigia.

Sic legendū ostēdi apud Dionem.

Liuiç in Augustum maritū impietas.

Vrbs marmorea pro latericia.

Anni vitæ Augusti.

diebus tredecim exceptis. Mors eius non est subitò cognita, quòd eam, cùm adhuc Tiberius esset in Dalmatia, Liuia metuens ne fieret aliqua seditio, celauit, quousque Tiberius venisset. Augusti corpus primarij singularum ciuitatum Nola vicissim exportauerũt: cúmque Roma non longe abesset, ipsum equites Romani de nocte in vrbem intulerunt. Fuit postridie eius diei Senatus, in quem cæteri venerunt equestri vestitu, magistratus Senatorio, nisi quòd purpura prætextas vestes nõ habebant. Tiberio, Drusóq; filio eius toga pulla erat, qualis solet in iudicijs gestari: ab vtroque thus est adhibitum in sacrificio. tibicinem interesse noluerunt. Sedebat quisque fere in quibus locis antea cõsueuerat. Consules sedebant in subsellijs inferioribus: vnus in ijs quæ Prætorũ, alter in ijs quæ tribunorum plebis sunt. Post hæc quidã Polybius Cæsarianus tabulas testamenti eius recitauit, quòd eas non deceret Senatorem legere, in eóque testamẽto Tiberius ex besse, Liuia ex triente, vt nonnulli putãt, hæredes scripti erant. nã Augustus, vt eam augeret suis facultatibus, petiuerat à Senatu, vt liceret sibi tantundem ei etiam contra leges relinquere. Ab his hæredib. scriptis multa prædia magnámque pecuniã plerisq; hominibus propinquis suis & extraneis legauit: nec Senatoribus solùm, sed etiam equitibus regibúsque: ad hæc reliquit populo Romano quadringenties sestertiûm. Sed & militibus legata reliquit: prætorianis quidẽ viritim CCL denarios: ijs autem qui erant in præsidijs vrbis collocati, singulis eius summæ dimidium: cæteræ multitudini vrbanæ trecenos sestertios viritim dari iussit. Præterea mandauit, vt quæ sibi hæreditas testamento obuenisset à parentibus filiorum impuberum, ea cum fructibus perceptis restitueretur ijs, cùm ad virilem ætatẽ peruenis

Augusti Cæsaris mors aliquandiu celata.

Testamẽtũ Augusti.

Mille myriades drachmarum. LXXV. drach.

uenis

uenissent: quod ipse vnus faciebat. Nam quoties succederet ei, cui essent liberi superstites, siquidem tum erant adulti, statim eis omnem hereditatē restituebat: sin minus, vbi adoleuissent. Cúmque talem se praestaret erga liberos alienos, tamen filiam suam non reduxit ab exilio, licet eam donatione quarundam rerū honestauerit: sed vetuit, ne in suo monumēto sepeliretur. Hæc cùm essent ex testamento cognita, allati sunt libelli quatuor, quos Drusus legit: in quorū primo scripta erant ea quæ ad funus pertinebant. Secundus continebat res omnes ab eo gestas, quas in columnis aneis ad sepulchrum suum collocatis insculpi iussit. In tertio erant ea quæ ad milites, quǽve ad redditus sumptúsque publicos, & ad eam pecuniam ac thesauros, cæteráque eiusdem generis spectabant, quibus principatū quē habebat, tueretur. In extremo præcepta mandatáque dabat Tiberio, atque reipublicæ præsertim, ne multis libertatē daret, quo minus vrbem multitudine cuiusuis generis implerent, vtq; paucos donarent ciuitate, quò plurimū differrent ab ijs quos haberent in potestate. Præterea monebat, vt Rēpub. committerent ijs qui vsu & experientia rerum plurimū possent, nec eam sinerent vllo tempore pendére ex vnius cuiusquā voluntate, ne fortè is in regni cupiditatem veniret, aut ne aduersa passo eo Respub. periclitaretur: consulebat, vt contenti rebus præsentibus, augere & dilatare imperiū nollent, quòd futurū esset vt id tuerentur difficilius, immineretque periculum, ne quæ iam parta erāt, amitterent. id quod ab eo non verbis modò, sed re etiam fuerat obseruatū: nam cum posset ex barbaris nationib. multo plura acquirere, id noluit. Postquam huiusmodi præcepta recitata sunt, funus ducitur. Erat lectus ex ebore et auro factus, ornatus stragulis purpureis atq; auro

Libri quatuor.

Præcepta Cæsaris.

Funus Cæsaris.

intextis, ſubter quæ tanquam in feretro corpus eius iacebat occultum. Ante omnia ſtatua cerea veſtitu triumphali videbatur, eáque ferebatur ex Palatio ab ijs qui erant in ſequenti anno magiſtratus futuri: deinde ex Curia, altera aurea: tertia curru triumphali vehebatur, ſubſequebanturq́; ſtatuæ maiorũ ipſius atq; propinquorum, qui è vita diſceſſerant, vno tantùm Cæſare excepto. propterea quòd eſſet in numerũ heroum relatus. Ferebantur deinde ſtatuæ ciuium Romanorum, quicũq; principatum vnquam tenuerant, capto ab ipſo Romulo exordio: ſed & quædam Pompeij Magni ſtatua ferri viſa eſt. Aderant etiã omnes prouinciæ pictæ atque nationes, quæ partæ ab eo fuerant & deuictæ. Poſt hæc lectus ſiſtitur in roſtris, vbi ſolebat haberi concio, de quo loco vbi Druſus legiſſet nõnulla, Tiberius Auguſtũ pro roſtris, quæ Iulia nominantur, apud populum decreto Senatus laudauit. Tum qui lectum antea ferebant, eũdem tulerunt porta triumphali, vt ſenatus decreuerat. Aderat autem ſenatus præſens, mortuumq́; pariter efferebat: aderant quoq; omnes equeſtris ordinis, eorumq́; vxores, intererant prætoriani milites, cæterique omnes ferè, qui tum in vrbe erant. Cùm eſſet impoſitus in rogũ extructum in campo Martio, eum primò cuncti ſacerdotes circumeunt: deinde equites: pòſt ij qui magiſtratu fungebantur: poſtremò cæteri milites qui erant in præſidijs vrbis, concurrunt, præmiaq́; victoriæ quæ acceperant ob præclara facinora, dum in eius exercitu militarent, in eum conijciunt. Rogum centuriones poſtea admotis facibus incendunt. is comburitur: mox aquila ex rogo dimiſſa, quaſi animum Auguſti in cœlum ferret, euolauit. Peractis his rebus omnibus, cæteri abeunt. Liuia in eodem loco cum primarijs equitibus manſit dies

Statua Pompeij Magni in funere Augusti.

Tiberius laudauit Cæsarem.

quinque

quinque, ossaq́; eius collegit & sepeliuit. Viri in luctu fuerunt perpaucos dies, vt erat consuetudo: matronæ eum decreto Senatus annum luxerunt. Et quanquã pauci reuera mortem eius doluerunt in præsentia, tamen omnes postea sunt in maximo mœrore versati. Erat enim Augustus omnibus affabilis, multósque mortales pecunia adiuuabat, amicos omnes habebat in honore, eorúmque libertate loquendi lætabatur & gaudebat. Quibus rebus argumento est Athenodorus, qui cùm in cubiculum eius lectica pro muliere vectus esset, tenénsque pugionem in manu de ea desiluisset, atque ita dixisset, Nõ times, inquit, ne te aliquis eodem modo ingressus interficiat: Augustus non modò ei non est iratus, sed etiã gratias egit. Quæ cùm de eo, aliáque permulta commemorarentur, tum illud in primis, eum nunquam ijs à quibus erat affectus molestia, iratum grauiter & intemperanter fuisse, fidémque seruasse perpetuò, ijs etiam qui id non mererẽtur. Nam cùm Coracotæ latroni insigni in Hispania principiò ita fuisset infensus, vt edixisset se ei qui Coracotam viuum cepisset, daturum decies sestertiũm, postquam is vltrò venit, non modò ei nullum dãnum attulit, sed etiam pecuniam dedit, eúmque locupletauit. Itaque Romani adducti his rebus omnibus, Augustum luxerunt, sed in primis quòd regnum cum Republica permiscuerat, libertatémque cõseruauerat, séque ita ornauerat, & securos reddiderat, vt populi temeritate, & tyrannorum iniurijs liberati, simul in moderata libertate atque regno quietam & securam vitã agerent, regerentúrque sine seruitute, & absque vlla seditione Rempublicam obtinerent. Quòd si qui etiam recordabantur ea quæ superioribus bellis ciuilibus facta fuerant, tamen eorum omnium culpam in tẽpora & ne-

Mulieres annum luxere.

Athenodori factum.

Coracota latro. XXV. myriades drach.

cessitatem conferebant, putabántque ex eo tempore esse animũ eius spectandum ex quo cœpit sine controuersia regno potiri. Maximè verò ei contulit ad gloriam diuturnitas principatus: etenim complures qui fuerant in Republica potentissimi viri, mortẽ iam obierant, quorũ posteri ignorantes qualis status Reipublicæ fuisset, contentique rebus præsentibus, in quibus erant educati, non solùm ex ijs nullã molestiam capiebant, sed etiam eorũ consuetudine delectabantur. videbant enim potiora esse ijs quæ ex maioribus audiuerãt, longéque tutiora. Quas res etsi viuo Augusto non ignorabant, tamen eodẽ vita functo eas penitus perspectas planéque cognitas habuerunt. Quippe ea solet esse, nescio quomodo, hominum natura & conditio, vt quandiu fortunæ muneribus fruuntur, non tam felicitatem agnoscant, quàm afflicti & calamitosi eandem requirant atque expetant. id quòd accidit Augusti temporibus: cuius desiderio, postea quàm essent Tiberiũ haud eius similem experti, omnes tenebãtur. Tantum enim hi duo discrepabant inter se, vt quibusdam nõ abfuerit suspicio, Augustum ob eam causam Tiberium, cuius mores habebat cognitos, de industria successorem reliquisse, quò ipse maiorem gloriam cõsequeretur. Cùm autem Augusto populus Romanus æternitatem immortalitatémque donauisset, ei Liuiam, quæ tum Augusta nominabatur, sacerdotem creauit. Dedit Liuia decies sestertiũm cuidam Numerio Attico, Senatori & Prætorio viro, quòd is iurasset, quẽadmodum de Proculo Romulóque traditũ est, se Augustum, cùm in cœlũ ascenderet, vidisse. Eidẽ Augusto fanũ in vrbe decretũ est. idque Liuia postea & Tiberius ædificauerũt. Fuere quoq; alia ædificata in plerisque locis, partim assentiẽtibus populis & approbantibus, partim etiã contra

Hominũ stulticia.

XXV myria des drach. Numerius.

tra

ra eorum voluntatẽ. Ædes quoque, in qua Nolæ mortuus est, ei fuit consecrata, decretúmque fuit, ne statua ipsius in funere cuiusquam deferretur, atque vt Tribuni plebis, quòd essent sacrosancti, ludos Augustales facerẽt. Hæc facta sunt Augusti temporibus.

Augustales ludi.

TIBERIVS.

DIONIS LIBER LVII.

TIBERIVS *patricius erat, & doctus, sed ingenio & moribus peculiaribus, raris que. Nam ita omnes animi affectus occultabat, vt quæ cupiebat, nunquam ferè diceret, pugnarétque cum oratione voluntas eius & desiderium. Id enim diffitebatur, quod expetebat maximè, & quod oderat, dissimulabat. Irascebatur nulla re conturbatus: iratus, tranquillissimo æquissimóque animo esse putabatur. commiserabatur eos, in quos grauiter animaduertebat, & quibus veniã dabat, succensebat nonnunquam. sic amplexabatur inimicissimos homines, vt sibi familiarissimos & coniunctissimos: contrà autem cũ amicissimis non aliter se gerebat, quàm cum alienissimis hominibus. Denique putabat principis animum nemini cognitum esse oportere. Quòd si id in Tiberio tantum fuisset, cauere sibi ab eo nemo, cui cũ ipso res fuisset, potuisset: cùm omnia contrario atque is sensisset modo accipiens vnusquisque, eo quæ is nolebat, velle, & non cupere ipsum ea quæ maximè expetebat, iudicasset. Sed præter ea quæ suprà dixi, grauiter ferebat, dum suspicabatur aliquem esse conscium & participem consiliorum suorum, multósque non aliam ob causam interfici iussit, quàm quòd sentiret ab iis voluntatẽ suam animaduersam & perspectam esse. Itaq; is solus fe-*

Tiberius in occultãdis affectibus vafer.

Principis cõsilia secreta esse oportere.

rè tutus erat (quod tamen perrarò accidit) qui neq; ingeniũ eius ignoraret & mores, neque patefaceret cognites. Nã eo pacto qui ei parérent, non decipiebantur, nec propterea in odium eius veniebant, quòd ostenderent se ea quæ ageret, percepisse. His moribus præditus Tiberius, sicut Imperator, non modò ad exercitum, sed etiã ad nationes omnes Roma literas misit, in quibus tamen non scripsit se Imperatorem, propterea quòd id nomen sibi vnà cum cæteris nominibus decretum à Senatu repudiauit, hæreditatémque Augusti, non cognomen admisit. Sed cùm iam haberet stipatores sui corporis, tamen petiuit à Senatu vt sibi opem ferret, ne quam iniuriam pateretur. Quod facetè quidam interpretatus, cẽsuit custodiam ei, quasi nullam haberet, dari oportere: à quo Tiberius postquam irrideri se cognouit, non suos esse milites respondit, sed populi Romani. Cúmque hæc ageret, administrarétque omnia quæ pertinerent ad principatum, tamen eo se negabat indigere, quem primò tũ propter ætatem (natus erat annos sex & quinquaginta) tũ propter sensum oculorum hebetem & imbecillum (noctu enim plurimum, interdiu parum videbat) omnino negabat se velle: pòst autem socios quosdam petijt & collegas, non quidem rerum omnium, vt fit in ea republica cuius potestas penes paucos est, sed totius in tres partes diuisi principatus, quarum vnam haberet ipse, collegæ reliquas. Earum partium vna erat Roma cum cætera Italia: altera exercitus: tertia reliqui omnes, qui sunt sub imperio Romano. Cúmque instaret vt id sibi concederent, illi negarent contenderéntque ab eo, vt omnibus imperaret, Asinius Gallus vtens, plus quàm sibi utile fuisset, patria loquendi libertate, Opta igitur, inquit, quam partem velis. Huic Tiberius ita respondit,

Imperatoris nomen recusauit Tiberius.

Diuidere voluit principatum in tres partes.

Asinius Gallus.

Quî

Qui fieri poteſt, inquit, vt is optet, qui ipſe partes faciat? Gallus, vt cognouit ſe ob hanc cauſam in periculo verſari, cœpit eum lenire ſermone, atque ita reſpondit, Non, inquit, hæc à me dicta ſunt, vt tu tertiam tãtummodo partẽ habeas, ſed id propterea tibi propoſui, quòd principatus diuidi nullo pacto poſſit. Tiberium tamen verè nihilo magis placauit, ſed acceptis poſtea multis & grauibus incommodis, ad extremum occiſus eſt. Iam enim ei antè odio erat, quòd eam quæ à Tiberio dimiſſa fuerat, ipſe poſtea vxorem duxiſſet, quódque Druſum tanquàm filiũ ſuum tractaret. Sed cùm milites qui tum erant in Germania, animaduerterẽt Germanicum & Cæſarem eſſe, & patre ſuo meliorẽ, Tiberio maledicere, Germanicum Imperatorem nominare cœperunt. Cum his Germanicus egit pluribus verbis, ne id facerent: pòſt vbi videt eos non poſſe de ſententia dimoueri, gladium, tanquam ſibi mortem inferre vellet, diſtrinxit. Tum ei vnus è militibus gladium ſuum offerẽs, Tu verò potius, inquit, hunc meum accipe, eſt enim acutior. Hanc ſeditionem militum Germanicus vix tandem ſedare potuit. Tum Caius Caligula filius eius (nam id ei cognomen erat propterea quòd cùm eſſet magna ex parte in exercitu educatus, caligis militaribus pro vrbanis vtebatur) à militibus retentus eſt. Itaq; Germanicus cùm ſummum poſſet adipiſci principatum, (beneuolentia enim populi Romani, atque ſubditorum omnium omnino erat in eum propẽſa) noluit. Quare Tiberius eum, eiúſque vxorẽ Agrippinam magnis laudibus affecit. Vtrunque enim ſuſpectum habebat, propterea quòd Agrippina erat fœmina magni animi. Igitur Tiberius, quouſq; Germanicus vixit, principatum obtinuit modeſtius atque moderatius. Pauca enim faciebat ex ſeſe,

Punita loquẽdi libertas.

Militum amor in Germanicum.

Vnde Caius vocatus ſit Caligula.

Tiberi⁹ cõſilia ſua aliis libẽter cõmunicauit examinanda.

vel nihil potius, sed de minimis quibusque rebus referebat ad Senatum, cum eóque communicabat omnia, & consiliarios, vt Augustus consueuerat, capiebat. Cúmq; suam ipse sententiam dixisset, nō modò dabat potestatem omnibus, vt cōtra se dicerent, sed etiam facta sæpenumero decreta in contrariū, æquo animo ferebat. Interdum palàm suam sententiam proponebat, sæpe ita dicebat, ne libertatē eis eripuisse videretur: Si mihi statuendū aliquid fuisset, hæc aut alia exposuissem. Præterea ius dicebat, vocatúsq; à magistratibus accedebat in forū, vbi ius reddebant, eóque nonnunquam veniebat inuocatus. Cúmq; concederet magistratibus, vt in suis locis sederēt, ipse in sede e regionè collocata, videlicet vt princeps, exponebat ea, quæ sibi videbantur. Dominus à liberis hominibus, aut Imperator, præterquàm à militibus, vocari nolebat. Patris patriæ nomē omnino repudiauit, principémq; Senatus, vt erat vetus consuetudo, nominari voluit. Crebrò dicebat se dominū seruorum, Imperatorem militum, principem reliquorum esse, optabátque viuere obtineréque principatum, quousque Reipublicæ vtilitas postularet. Sic enim popularis erat in rebus omnibus vt nihil suo natali die fieri permitteret, quod antè fieri non consueuisset: nemini licebat per fortunā eius iurare: sed neque animaduertebat in eos, qui per eandem fortunam iurantes peierassent: nec verò in his solùm popularis erat, sed etiam in eo, quòd ei nullum templum dedicatum est, quódque nemini licebat statuā ei facere. Edixit enim palàm, vt ne ciuitas vlla, néve priuatus quisquam id faceret: cui edicto addidit hæc verba, Nisi ego permittam: moxq; adiecit, Atqui non permittam Cúmque ei maledicerēt homines, aut cōtra eum aliquid impiè facerent, (nā id scelus nominabant impietatem,

Cognomina Tiberij.

Impietas erat committere in Imperatorem.

eiúsque

eiusq́ grauissimas pœnas repetebant) minimè curabat: nec quenquā ob eam rem accusari patiebatur, cum tamen Augustum ea in re veneraretur. Nam principio quidem in eos qui contra Augustū deliquerant, nō animaduertit, progrediente tēpore de plerisque supplicium sumpsit, ac tum Augustū propterea maxime honorauit, tum etiam quòd cōsueuisset ædificiys, quorum fundamenta iecerat, nec tamē absoluerat, nomen eius inscribere. Idem Tiberius consecrabat statuas & monumenta Augusti, nonnunquā mandabat pontificibus vt id facerent. Cumq́ restituisset ædificia, quæ in vrbe corruerant (nullū enim extruxit nouum præter Augusti sacrarium) nullum prorsus sibi vēdicauit, sed eis nomina reddidit eorum, à quibus ædificari cœpta essent. In suos vsus parum, in publicos multū impēdit, restitutis operibus publicis, aut ornatis, maximáque ope ciuitatibus & priuatis hominibus allata. Cùmque pecuniā daret aliquibus, aut alia munera, iubebat ea coràm numerari subitò, aut repræsentari. Intelligebat enim Augusti tēporibus magnam diminutionē de donis eius sæpenumero à ministris esse factam: itaq́ magnopere prouidebat, ne idem suo tempore eueniret. Hos sumptus faciebat ex legitimis redditibus. Neque enim pecuniæ causa quenquam occidebat: nullius tum bona proscribebat, nulla vi atque violentia pecuniam exigebat. Etenim Aemilio Recto, qui ad se aliquando miserat maiorē summam pecuniæ ex Aegypto cui præerat, quàm imperata fuisset, rescripsit in hæc verba: Tonderi, inquit, oues meas volo, non ad viuum radi. In primis erat affabilis, comis & humanus. Itaque iussit vt Senatores simul omnes se salutatum venirent, ne dum alius aliū præuenire cuperet, se inuicē truderent. Aequalitatē maximè colebat: nam

Augusti Cæsaris statuæ.

Augustale.

Munera sua Tiberius coràm volebat numerari.

Tonderi oues, nō deglubi

Cõſuetudo ſubſcrlbẽdi ſalutem in epiſtolis.

cùm Rhodij magiſtratus ad eum ſcripſiſſent, nec ei in extrema epiſtola, ut erat conſuetudo, vota feciſſent, eóſq; ob eam rem accerſiri iuſſiſſet, tanquam ſtatuiſſet in ipſos animaduertere: ut venerunt, nihil fecit acerbius: ſed eos, poſteaquam vota quæ deerant epiſtolæ, ſubſcripſerunt, dimiſit. Magiſtratus habebat in honore non aliter atque ſtante Republica, aſſurgebátque Conſulibus, atque, quoties eis cœnam dabat, ingredientibus ad fores procedebat obuiam, & comitabatur abeuntes. Cúmque ſella veheretur, neminem Senatorij aut equeſtris ordinis conſequi patiebatur, veniebátque ſæpiſſimè ad ſpectacula, non ſolùm ut honoraret eos qui ea facerent, ſed etiã ut plebem ornaret, atque ut vnà cum ea dies feſtos celebrare videretur. Non enim his rebus ſtudere vnquam, aut fauere cuiquam iſtorum eſt viſus. Etenim cùm populus vellet ſeruum ſaltatorem donare libertate, id ipſe non antea comprobauit, quàm dominus eius conſenſit, & precium accepit. Cum amicis verſabatur vt priuatus, iisq; cùm rei eſſent, præſtabat patrocinium: intererat eorum ſacrificijs: viſitabat ægrotantes, nullis cuſtodibus ſtipatus. Quinctiam defunctum amicum, & familiarem ſuum laudauit in funebri concione. Cúmque conuentus & ludi celebrarentur, eos ipſe ſpectabat de domo cuiuſdã Cæſariani aut liberti, quò ſe poſſent homines proximè facilimè conuenire. Liuiam verò matrẽ ſuam temperantiorem humiliorémque præſtitit, cuius tanta erat inſolentia, vt ſuperbiam mulierum omnium quæ antea fuerant, ſuperaret. Ea Senatum & plebeios homines, ſi qui vellẽt, domum admittebat ſalutatum, idq; in annalibus ſcriptum eſt: præterea nomen eius aliquanto tẽpore ſcribebatur in epiſtolis Tiberij, cæteráq; omnia, vt imperatrix adminiſtrare conabatur. Nam obtinẽte

Tiberius Senatorib. debitũ tribuit honorem.

Orationem pro amico mortuo habuit.

Liuiæ nomẽ ſcriptũ in literis Tiberij.

Augu

Augusto principatum, summa fuerat eius autoritas, & dicebat ab se Tiberium Imperatorem esse factum: ob eámque causam non solùm volebat ex æquo cum Tiberio imperare, sed etiam eo superior esse. Itaque decernebant assentatores præter cætera, Tiberiũ ex ea nominari debere, vt queadmodũ Græci ex patribus, ita ille ex matre nominaretur. Qua re indignatus Tiberius, pauca cõfirmabat eorum quæ Liuiæ decernebantur, eámq; remouit omnino ab administratione rerum publicarũ, ac ei tantummodo curam rei familiaris reliquit. Qua in re cùm etiam offenderetur postea, eam relicta vrbe fugit, & ob eam causam Capreas habitatũ venit. Druso quoq; filio suo petulãtissimo & crudelissimo viro, ex quo acutissimi gladij Drusiani appellabantur, infensus esse cœpit. eúmq; sæpenumero priuatim publicéq; increpare. Huic enim dixit aliquando multis præsentibus: Tu certè me viuo nemini vim afferes, neque facies iniuriam: quod si quid audebis tentare, ne mortuo quidem. Fuit enim Tiberius aliquandiu continentissimus, nec sinebat alios libidinose quicquam agere, sed ob eam causam in multos animaduertebat. Cùmque purpurea toga plerique vterentur, quod antea vetitum fuerat, nemi nem quidem ipse reprahendit, aut mulctauit: sed cùm fortè pluisset in conuentu quodam, pulla penula se induit, quo facto, vti alio genere vestium nemo deinceps est ausus. Hæc omnia ab eo facta sunt quousque vixit Germanicus: quo defuncto, quasi aduersario imperij sublato, mores commutare cœpit. Legata, quæ populo Romano in testamento Augusti relicta erant, quanquam non soluit illico, ea tamen præstitit postea: ad quam rem hæc ei oblata est occasio. Cùm enim mortuus efferretur, ac fortè per forum funus procederet, quidam in aurem

Drusi petulãtia ac crudelitas.

Acuti gladij Drusi Drusiani appellati.

Legata quæ populo Romano Augusti testamento erãt, serius repræsentata.

mortui

mortui insusurrauit, rogatúsque ab ijs qui aderant præsentes, quid ei dixisset, Augusto vt diceret se mandasse respondit, populum legatam pecuniam nõdum accepisse. Hunc Tiberius statim occidi iussit, vti ipse de ijsdem rebus nuncium ferret Augusto, (hoc enim illudens ei dicebat) ipse non multò pòst reliquis satisfecit, trecenis nummis viritim distributis. Singulari quorũdam equitum certamini interesse noluit: sed altero occiso, vetuit alteri ne eo genere certaminis in reliquum tempus vteretur. Eodem tempore cùm nepos eius quem ex Druso habebat excessisset è vita, nihil fecit præter consuetudinem. putabat enim nõ debere principem sui incommodi causa curam Reipublicæ omittere. Drusus quoque cùm esset factus Consul, officio Consulis cum collega suo vt priuatus pariter fungebatur, heréſque à quodam institutus, corpus eius simul extulit. Is ira incitabatur acerbissima, ita vt percusserit equitem nobilissimum, quamobrem Castor cognominatus est: erátque vsque adeò temulentus, vt cùm aliquando de nocte coactus esset cum Prætorianis subuenire incendio, suos aquam postulãtes feruenti aqua iusserit perfundi. Tauro autem Statilio, & L. Libone consulibus Tiberius interdixit vsum sericarum vestium, vetuitque ne quis nisi ad sacra vasis aureis vteretur. Cumq; postea dubitaretur à quibusdã, an ea quoque quæ haberẽt emblemata, interdicta essent, de hoc etiã edixit: & quanquã Latinè id propriè significare nõ poterat, tamen id verbũ propterea quòd Græcum erat, edicto inseri noluit. Centurioni quoque volenti Græcè in Senatu testimoniũ dicere non permisit: etsi enim antea in eo complures causas audierat Græco sermone, & multas examinauerat, id tamen non satis conuenienter fecit. Vibium Rufum ne accusauit quidem

Drusi humilitas.

Tiberij decreta.

De idiomate Græco prohibito.

Vibius Rufus.

quòd

quòd sella in qua semper Iulius Cæsar sederat, interfectúsque fuerat, vteretur: qui cùm etiam vxorem Ciceronis duxisset atque de vtroq; gloriaretur, quasi aut propter sellam Cæsar, aut orator propter vxorem esset futurus, tamen harum rerum non solùm nullam culpam sustinuit, sed etiam consulatum gessit. Tiberius astrologos magósque peregrinos morte affecit: ciues Romanos misit in exilium, etsi cum Thrasyllo erat semper, cuius vaticinatione quotidie vtebatur, eiúsque sciētia ipse peritissimus erat. Nam cùm esset iussus in somnis cuidam pecuniam dare, facilè intellexit arte magica dæmonem ad se missum esse, ob eámque rem hominem interfici iussit. Per id tempus quidam Clemens nomine, qui fuerat Agrippæ seruus, eique similis erat quodāmodo, Agrippam se esse dixit, atque eo pacto magnam hominum manum sibi coniūxit, comprehensúsque tandem à Tiberio, interrogatúsq; quomodo Agrippa factus esset, Eodem, inquit, modo quo tu Cæsar es factus: Cùm autem in quodam edicto verbo parum Latino vsus esset, idque postea noctu animaduertisset, omnes qui erant in huiusmodi verbis diligenter versati, accersiuit ad se, studebat enim Latinè & eleganter loqui. Cúmque Ateius Capito dixisset, Quāquam hoc verbo nemo vsus est ante hac, tamen id tua causa recipiemus in posterum, & inter vetera referemus: atque Marcellus quidam ad hæc ita respondisset, Hominibus, inquit, dare potes Cæsar ciuitatem Romanam, verbis non potes: hunc Tiberius, quanquam nimia licentia loquendi vsus fuerat, nullo damno affecit. Archelaum verò regem Cappadociæ, cui iratus erat, accersitum, quasi res nouas moliretur, tradidit Senatui, vt de eo cognosceret, hominem non solùm summa senectute, sed etiam podagra doloribus,

Astrologi & magi ex vrbe expulsi.

Clemēs Agrippæ seruus, domino persimilis.

Tiberius amauit sermonis Latini puritatem.

Archelaus rex Cappadociæ.

ribus confectum: fuissétque Archelaús affectus vltimo supplicio, nisi testis qui contra ipsum productus fuerat, asseruisset eum dixisse se Tiberio ostensurum, postquam domum rediisset, quales sibi nerui essent. Qua ex re risus tam magnus excitatus est, propterea quòd ille non solum stare nō poterat, sed ne sedere quidem, vt Tiberius eum amplius occidi noluerit. Itaque Archelaus tunc saluus euasit, qui tamen nō multò pòst mortuus est. Post cuius mortem Cappadocia venit in potestatem populi Romani, eíque vir equestris ordinis præfuit. Tiberius, quandiu reliquas virtutes etiam exercuit, magnoperè abstinuit ab alienis. Non enim adiuit hæreditates quæ sibi erant à propinquis relictæ, multáque impendit in vsus ciuitatum & priuatorum hominum: cuius rei causâ nullum honorem postulauit, nullam laudem admisit. Legatis ciuitatum nationúmve nunquam respondebat sólus, sed plerosque eósque potissimum qui apud eas gentes cum imperio fuerant, suæ sententiæ participes faciebat. Germanicus autem exercitu prosperè contra Germanos ducto, vsque ad Oceanum peruenit, barbarísque fortiter deuictis, ossa eorum qui cum Varo interierant, collegit & sepeliuit, ac postremò signa militaria recuperauit. Tiberius, cùm ei instaret Senatus, statuerétque Nouembrem (eo mense natus erat XVI. Cal. Decembris) Tiberium appellandum esse, ita respōdit, Si vobis, inquit, Cæsares erunt XIII. quid facietis? Post hæc Marco Iunio, & Lucio Norbano consulibus, Calendis ipsis Ianuariis prodigium non paruum extitit, quo Germanici interitus prædici quodam modo videbatur. Nam eo die Norbanus consul, qui semper in id incumbebat, vt tuba caneret, in eóque studiose exercebatur, prima luce, cùm iam domi adesset magna hominum multitu

Cappadocia Romanorum prouincia facta.

Senatus volebat Nouēbrem appellare Tiberium.

multitudo, tuba canere cœpit, quæ res omnes pariter cõturbauit, quasi Consul bellicum cecinisset. Augebat timorem, quòd statua Iani ceciderat, quódque per id tempus quædam oracula canebantur pro Sibyllinis: quæ licèt ad hæc nostra tempora potius quàm ad illa pertinerent, tamen ijs omnes valde commouebantur: ea erant,

Sybillina carmina.

Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις, ἁ Συβαρῖτις
Ἀφροσύνα. *Id est:*

Ast ter tercentum reuolutis protinus annis
Romana intestina perdetur seditione,
Et furor exitium Sybariticus afferet vrbi.

Hæc Tiberius vt falsa calumniari cœpit, librósque omnes scriptos de vaticinijs inspici, ex quibus eos qui inutiles esse videbantur, damnari atque reijci, cæteros reponi & retineri iussit. Mortuo Germanico, Tiberius & Liuia magna lætitia affecti sunt, cæteri omnes tulerunt grauiter. Erat Germanicus egregia forma, optimo ingenio præditus, omni doctrina ornatissimus, magnis viribus corporis, vir perhumanus & modestus. nihil enim contra Drusum faciebat inuidiose, nihil contra Tiberium, quod reprehendi posset. Nam cùm sæpenumero potuisset adipisci imperium, noluit. Is Antiochiæ mortuus est, insidijs ei à Pisone & Plancina factis. Etenim ossa hominum mortuorum defossa in ædibus, in quibus habitabat, & laminæ plumbeæ, in quibus erat nomen eius scriptum cum quibusdam execrationibus, eo adhuc viuo inuentæ sunt, eiúsque necis Piso reus à Tiberio factus, introductúsque in Senatum, dilatione postulata, mortem sibi consciuit. Tiberius postquam neminem habuit aduersarium & competitorem in Imperio, ab ijs rebus quas antea bene gerebat, deficere, &

Germanici mores atq; virtutes.

Germanici mors.

cuncta acerbè administrare cœpit. Tum enim reus erat impietatis is, qui non modò in Augustum, sed etiã in eum aut eius matrem fecisse aliquid, aut minus commodè dixisse deferretur, ac in eum animaduertebatur grauiter. Torquebantur non modò serui contra dominos, sed etiam liberi & ciues. Qui accusauerant, aut testimoniũ contra reos dixerant, consequebantur eorum bona, adipiscebantúrque honores & magistratus. Multos interfici iussit explorata die & hora qua nati fuissent, atque inde animaduersa fortuna eorum & moribus. Quē enim excellere videbat, aut sperare principatum, eum funditus perdebat, didiceratque fatum cuiusque ciuis prima rysita vt Galbæ, qui postea principatum obtinuit, factus obuiam, quo die ille sponsalia fecerat, dixerit, Et tu aliquãdo principatum degustabis: cui propterea pepercit, vt ego quidem arbitror, quòd id ei certum et fatale erat: vt autem ille dicebat, propterea quòd in senectute & longo tempore post mortem suam esset regnaturus. Aderat ei semper & diligenter conficiebat omnia Lucius Ælius Seianus (is erat Strabonis filius) qui olim M. Sabio Apicio in delicijs fuerat. Hic Apicius luxuriose vixerat supra omnes homines. Cùm enim aliquando voluisset intelligere quantos sumptus fecisset, & quantũ restaret, cognouissétque sibi superesse centies sestertiùm, magna molestia affectus, metuénsque ne fame moreretur, mortem sibi consciuit. Igitur Seianus aliquanto tempore vnà cum patre prætorianis præfuit: sed postquam eius pater in Ægyptum missus est, atque ipse præfectus eorum fuit solus, præter cætera quæ constituit, prætorianos milites seorsum antè per cohortes cubantes vnum in locum atque in eundem murum conduxit, vt conferti celerius possent imperata facere, vtq́; quòd in eodem muro es*

Tiberij crudelitas.

Galbæ principatũ prævidit Tiberius.

Apicij lux°. *Dio Gabio legit. CCL. Myriades drachmarum.

Seianus prętorianos vnum in locum cõgregauit.

ro essent, metuerentur ab omnibus. Huic Tiberius coniuncto sibi morum similitudine Pratorios honores tribuit, quod antea nemini qui similis eius esset, contigerat, eúmque consiliarium ac ministrum in rebus omnibus cepit. Postquam Tiberius Consularem dignitatem cũ Druso adeptus est, statim plerique omnes ex eo mortem Druso pradixerunt. Nemo enim fuit eorum qui cum Tiberio Consulatũ gesserunt, qui infelicissima morte non obierit. Siquidem Quintilius Varus, Cneus Piso, atque adeò Germanicus miserè perierunt, idque ei fato quodam videtur contigisse. Drusus quidem eo tempore & Seianus postea, cùm collega eius fuissent, mortui sunt. Cùm autem abesset ab vrbe Tiberius, Caius Lutorius Priscus eques Romanus, ac poetica in primis peritus, qui Germanici epitaphium composuerat, ob eámque rem magnam pecuniam acceperat, accusatus est in Drusum ægrotantem carmen scripsisse. Quamobrem cùm damnatus à Senatu, occisus esset, Tiberius molestè tulit, non quòd esset affectus supplicio, sed quòd Senatus aliquem interfici iussisset non cognita sua voluntate. Itaque increpatis patribus iussit vt decernerent, ne de ijs quos ipsi damnauissent, intra decem dies supplicium sumeretur, néve decretum quod de capite alicuius esset factum, intra idem tempus publicaretur, quò posset absens decreta eorum intelligere, eáque, an iure facta essent, cognoscere. Post hæc functus Consulatu, atque in vrbem reuersus, vetuit Consulibus ne quenquam in iudicio defenderent. Nam ego, inquit, si Consul essem, id non facerem. Cùm autem vnus ex Prætoribus argueretur contra eũ impiè dixisse aliquid aut fecisse, ac postea de curia decessisset, reuersusq; relicta veste magistratus, petijsset, vt statim veluti priua

Omnes qui cũ Tiberio cõsulatum gesserunt, morte infausta sublati.

C. Lutorius Priscus.

Vetuit, ne de dãnatis supplicium intra decẽ dies sumeretur.

tus accuſaretur: id Tiberius vehementer doluit, eumq́ꝫ nullo damno affecit. Saltatores autem Roma expulit, vetuitque vt eam artem nuſquam exercerent, quod notarent ac vituperarent mulieres, & quòd ſeditiones cõcitarent. Pleroſque qui exceſſerant è vita, ſtatuis ornauit & publicis monumẽtis. Seiano quidem viuenti ſtatuam æneam in theatro collocauit, eiuſdémque ſtatuæ multæ poſtea à multis factæ ſunt: éſtque apud populũ & in Senatu maximis laudibus affectus. Hunc Seianum Conſules nedum cæteri clari viri domũ prima luce ſemper veniebant ſalutatum, cum eóque communicabant omnia, quæ priuatim eſſent à Tiberio petituri: itémque ea quæ publica erant, de quibus Tiberiũ reſpondere oportebat. omnino enim nihil eiuſmodi abſque Seiano gerebatur. Per id tempus cum Romæ porticus maxima in alteram partem inclinaret, eam quidam architectus cõtra omnium opinionem erexit, cuius nomen propterea ignoratum eſt, quòd Tiberius permotus inuidia rei admirabilis, id ſcribi in annaliũ monumentis noluit. Is igitur quiſquis fuit, fultis vndique fundamentis porticus, ne moueretur, ac ſuperiore parte eius velleribus ouium, & craſſis veſtimentis cincta, & circumligata funibus, eã adhibitis multis hominibus, & machinis in priſtinum locum reſtituit. Tiberius hominem admiratus ei inuidit: cui quanquam ob id factum pecuniam largitus eſt; tamen eum ex vrbe per inuidiam expulit. Is aliquanto tempore pòſt ad Tiberium reuertitur, atque interim dum eum vehemẽter obſecrat, conſultò poculum vitreũ quod gerebat, clàm de manib. abijcit, fractúmque primò & colliſum, mox integrum illæſúmque in ſuis manibus oſtendit: cúmque ob eam rem ſe veniam conſecuturum putaret, eum Tiberius interfici iuſſit. Druſus filius eius

Saltatores expulſi.

Honores habiti Seiano.

veneno

veneno ſublatus eſt. Nam cùm Seianus propter potentiam & dignitatem quam obtinebat, cætera omnia faceret petulantius atque inſolentius, tandem ſe ita cōtra Druſum conuertit, vt cum eo pugnis aliquando certauerit. Quocirca eum metuens, Tiberiúmque, ſimul ſperans, ſi adoleſcentem de medio ſuſtuliſſet, ſe facillimè arbitratu ſuo ſenem eſſe tractaturum, Druſo venenū dedit, vſus opera famulorum eius vxoríſque (ea Liuilla à quibuſdam nominata eſt) cum qua antea adulterium commiſerat. Huius facinoris culpa penes Tiberiū quoq; nonnullorum arbitratu fuit, quòd Druſo ægrotante mortuóque, nihil fecit præter conſuetudinem, nec alijs vt facerent, permiſit. Quæ ratio ideo mihi nō probatur, quòd eodem modo ſe gerebat erga reliquos omnes, quódque erga Druſum vnicum filium, & certè legitimum valde affectus erat, & quòd de ijs qui eum necauiſſent partim ſtatim, partim poſtea ſupplicium ſumpſit: venitque in Senatum, & filium, vt par erat, laudauit, inde domum reuectus eſt. Vetuit Tiberius ne ij quibus aqua & igni interdictum eſſet, teſtamentum facerent, quòd etiam obtinet hiſce temporibus. Ælium verò Saturninū, à quo carmina quædam in ipſum ſcripta erant minus cōmodè, reum factum in Senatu, conuictúmque iuſſit è Capitolio præcipitari. Memorare poſſem complura eiuſdem generis, ſi vellē omnia perſequi. ſed in ſumma permulti homines ex huiuſmodi cauſis ab eo interfecti ſūt. Id verò prætereundum non eſt, Tiberium ſingula diligēter inueſtigare quæ ſibi homines exprobrarēt, eáque cōperta contra ſe patefacere conſueuiſſe. Etenim ea quæ nonnulli ſecretò collocuti eſſent, ea ipſe ita dictitabat palàm, vt poſtea in publicis commentarijs ſcriberētur: præterea quò videretur iraſci iuſtius, ea ſæpe quæ nemo di-

Venenum Druſo à Seiano datū.

Teſtamenti factio prohibita ijs, quib⁹ aqua & igni interdictū eſt.

Tiberius eorū diligens inueſtigator, quę ſibi exprobrarentur.

xerat, sed quorum erat sibi conscius, dicta esse mentiebatur. Ex quo fiebat ut contra se delinqueret in ijs propter quæ alios ut impios puniebat. Hanc ob causam ridiculus erat, cùm ea quæ rei se negabant dixisse, ipse dicta esse confirmans, iuránsque, sibi verius iniuriam faceret. Quæ ex re eum non esse sanæ mentis plerique arbitrati sunt: neque tamen demens esse omnino putabatur, cùm cætera administraret sapienter. Senatori enim qui petulanter & luxuriose viuebat, curatorem dedit nō secus ac pupillo: & Capitonem qui procurator fuerat in Asia, detulit ad Senatum, eúmque accusatum quòd milites habuisset, fecissétque multa, quasi præesset ei prouinciæ cum imperio, in exilium misit. Nam illis quidem temporibus nihil amplius licebat ijs quibus cura pecuniæ Principis mandata erat, quàm redditus legitimos colligere: iudicabantúrque eorum controuersiæ in foro, atque ex iure ciuili, pariter cum causis priuatorū ciuium. Itaque in rebus à Tiberio gestis magna fuit varietas, magna inconstantia. Postquàm decem anni præterierunt, etsi non petiuit principatum confirmari Senatusconsulto, nec enim opus erat, propterea quòd non repudiabat eū, ut Augustus, tamen celebrati ludi, qui decimo quoque anno fieri consueuerant. Cremulius autem Cordus, quòd Seianum offendisset, manus sibi afferre coactus est: nam cùm eum Tiberius non posset reum facere alicuius sceleris (erat enim iam senex, vixerátque semper honestissimè) propterea condemnauit, quòd in historia quā olim de rebus gestis ab Augusto composuerat, & quàm Augustus ipse legerat, Cassium & Brutum laudauisset, & Senatum populúmq; Romanum reprehendisset: quódque Cæsarem & Augustum, etsi nihil contra eos scripserat, tamen non ornauisset summis laudibus. De ijs enim

Tiberius nō esse satis sanæ mentis existimat°.

Primū decēniū Tiberij

Cordi historia.

enim rebus accuſatus, occiſus eſt: atque ſcripta eius in vrbe quidem ædiles cremauerunt, foris autem præfecti ſingularum ciuitatum: quæ tamē poſtea rurſum in lucem edita ſunt: fuerant enim & ab alijs multis, & à Marcia filia eius occultata: ac tum propter Cordi calamitatem multò cœpere legi ſtudioſius. Eodem tempore Tiberius prætorianos milites coram Senatoribus, tanquā vires eorum ignorarent, curauit exerceri, vt ſe magis timerent, animaduerſa eorum multitudine & viribus. Quæ cùm illis temporibus facta fuerint, & hiſtoriæ mandata. Cyzicenis, quòd ciues aliquot Romanos tenuiſſent in vinculis, nec templum quod Auguſto ædificare inceperant, abſoluiſſent, libertas iterū erepta eſt. Cùm autem quidam ſimul cum ædibus ſuis ſtatuam Tiberij vendidiſſet, eum Tiberius ob hanc cauſam condemnari iuſſiſſet atque interfici, niſi primus eſſet à Conſule ſententiā rogatus. nam ita affectus pudore, ne in rem ſuam dicere videretur, reum ſua ſententia liberauit. Sed cùm Lentulus Senator, homo ſuaui ingenio & modeſto, ac iam grandis natu, accuſatus Principi inſidias fecisse, accuſatores (aderat enim præſens) vehementer irrideret, Tiberius, quòd ob eam cauſam commotus fuiſſet Senatus, Siquidem, inquit, me Lentulus odit, hac luce me indignum puto.

Cyzicenis libertas erepta.

Lentuli dignitas apud Tiberium.

DIONIS LIBER LVIII.

Itaque Roma profectus eo tempore, nunquam in vrbem reuerſus eſt: licèt ſe venturum ſemper polliceretur. Retiarius verò quidam amicus & familiaris Sabini viri primarij in vrbe, vt Seiano rem gratam facere, Sabinum domum ſuam in qua habitabat, introduxit, nonnullis Senatoribus ſub tecto eius occultatis, cœpitq́; ibi cū eo conferre ſermones, eumq́; paulatim pelli-

cere, quibus rationibus consueuerat, vt omnẽ animi sui » sententiã explicaret. Solent enim calumniatores princi » piò alteri maledicere, ac quædam arcana patefacere, vt » eos accusent postea, qui se maledictis non abstinuerint. Itaque illi, vt qui id cõsultò faciant, tutò loquũtur & sine periculo. non enim ita sentire existimantur: sed propterea obtrectare, quòd alios captare & coarguere velint: hi, si paulò dixerint aliter quã deceat, puniũtur subitò vt tum accidit. Nã Sabinus eodem die coniectus in carcerẽ, postea est indemnatus occisus, corpúsque eius in Gemonias tractum, inde in flumen proiectum est. Hunc casum grauiorẽ fecit canis eiusdẽ Sabini, qui cũ eo vnà in carcere fuit semper, nec reliquit mortuum, quique se ad extremum in flumen coniecit. Iisdem temporibus Liuia annũ agens sextum & octuagesimũ mortua est. Eam Tiberius non visitauit ægrotantẽ, nec exequias funeris eius prosecutus est, nullósque honores ei tribuit præter funus publicum, statuásque, aliáque nõnulla quæ nihil habere momenti videbantur, vetuitque palàm ne immortalitate donaretur. Huic Senatus non solùm decreuit ea quæ Tiberius mandauerat, sed etiã censuit, vt eam matronæ annum lugerent, laudato in primis Tiberio quòd ne tum quidem Reipublicæ curam omitteret, arcúmque ei decreuit: quod antea fœminæ acciderat nunquam, propterea quòd multos Senatores coseruauisset, educasset que eorum liberos, ac cõplures filias eorum in matrimonium elocandas dote iuuisset. Quas ob res nonnulli Liuiam matrem patriæ appellauerant: eáque in monumentò Augusti sepulta est. Multa at ea sapienter dicta referuntur, quæ vocãtur ἀποφθέγματα. Nam cùm nudos homines qui sibi facti erãt obuiã, mori ob eam causam oporteret, dixit eos matronis cuidẽ honestis

Calumniatores. Sabini mors. Canũ fides. Liuię mors, eiusq; vitæ anni. Liuiæ apophthegmata.

nestis & continentibus, nihil à statuis differre, sicq; eos seruauit. Cúmq; interrogaretur, quibus rationibus Augustum sibi subiecisset: respondit multa modestia, quòd ea quæ placerent Augusto, faceret libenter, quòd res ipsius non inquireret curiose, quódque se scire dissimularet, quibus ille rebus venereis domi frueretur: talis enim Liuia fuit. Cæterùm arcus qui Liuiæ decretus fuerat, non est ædificatus, propterea quòd Tiberius promittebat se eum ædificaturum suis sumptibus. nam decretum quod aperta oratione non erat ausus rescindere, hoc pacto irritum fecit: nec enim opus fieri permisit pecunia publica, nec ipse fecit suis sumptibus. Tum Seianus efferri cœpit insolentius, decretúmque est à Senatu, vt natalis dies eius publicè celebraretur. Statuarum verò multitudinem quas ei Senatus, equestris ordo, tribus omnes, & primarij viri posuerũt, numerare certè nemo potest. Senatus enim legatos separatim, itémque equites & plebs ipsa ex tribunis suis & ædilibus ad vtrunque mittebãt: de vtroque vota faciebant: sacrificabant vtrique, & per vtriusque fortunam pariter iurabãt. Interea Tiberius Gallum qui vxorem eius duxerat, quique fuerat liberè de principatu locutus, nactus occasionem adortus est. Nam cùm ad se legatus venisset: ei conuiuiũ fecit, eúmque excepit perhumaniter, mox contra eundẽ ad Senatum scripsit, ita vt acciderit ei res quædã admirabilis, & quam nemini video adhuc cõtigisse. nam quo die cœnabat apud Tiberiũ, eique propinabat amicè, cõdemnatus est à Senatu, missúsque Prætor, qui eum vinctum ad supplicium duceret. Cúmque id Tiberius fecisset, tamẽ ei mortẽ obire cupiẽti, cognito decreto Senatus, nõ permisit: sed eum, quò magis affligeretur, iussit bono animo esse, vtq; solutus à vinculis in custodia teneretur, quo-

Natalis dies Seiani publicè celebratus.

Tiberij crudelitas in Gallum.

usque ipse in vrbem veniret, idq́ue, vt paulo antè dixi, vt hac ignominia affectus & perculsus metu, diutissimè miser & calamitosus esset. idq́ue factum est. Semper enim custodiebatur à Consulibus, cùm non esset Tiberius Consul: tũ autẽ à Prætoribus, non vt ne fugeret, sed vt ne sibi manus afferret: cum eo nullus amicus, nullus famulus versabatur, loquebatur nemini, videbátq́ue neminẽ, nisi quoties cibũ capere cogeretur. Cibus verò eiusmodi erat, vt non ei voluptatẽ afferret, nõ vires eius reficeret, & quod erat omnium grauissimũ, eum nõ sineret mori. Id Tiberius sæpenumero in multis alijs fecit. nam cùm teneret amicum constrictũ vinculis, sermóq́ue de supplicio & morte eius incidisset, negauit se ei adhuc esse recõciliatum. Cúmq́ue magnis tormẽtis quẽpiam alium affecisset, deinde cognouisset eum non iure accusatũ esse, mox interfici iussit, dixitq́ue eum grauiorẽ iniuriam accepisse, quam vt posset bene beatéq́ue viuere. Syriacus verò qui nullã ei iniuriã fecerat, homo doctus & eruditus occisus est, quod Tiberius diceret eum Galli amicum & familiarẽ esse. Seianus autẽ indies augebatur, & valde formidolosus erat, quem cùm Senatores cæteriq́ue quasi Imperatorem sequerẽtur, & Tiberiũ paruifacerẽt, Tiberius, metuẽs ne apertè cũ designarẽt Imperatorẽ, etsi non putauit omnino eã rem contẽni aut negligi oportere, tamẽ nihil egit apertè, propterea quod intelligebat Seianum in primis sibi deuinxisse Prætorianos milites, ac Senatores partim beneficijs, spéq́ue bona iniecta, partim timore sibi coniunxisse: præterea Tiberij familiares omnes vsque adeò sibi fecisse beneuolos vt omnia dicta eius factáve subitò ipsi renunciarẽt: quæ autem ipse faceret, ea nemo ad Tiberium perferret. Itaque Tiberius aliam sibi rationem esse ineundam ratus, maturauit eum designare Consulem, vocaréque socium

Syriaci mors.

Seianus.

Seiani apud omnes autoritas.

&

& participem consiliorum suorum, sæpe ita dicere, Seianus meus, Seianus inquàm meus, idq́ scribere in literis quas ad Senatũ aut ad populũ mittere solitus erat. Quibus rebus homines credẽtes deceptiq́, vtrique in locis omnibus statuas æneas pariter ponebant, vtriusq́ nomen pariter inscribebãt, vtriq́ ferebãt sellas aureas in theatra: factúmque est Senatuscõsultum, vt ambo simul designarẽtur Consules in quinquennium, faciebãtq́ sacra statuis eius, non aliter quàm statuis Tiberij. Rebus Seiani in hunc modũ succedentibus, cõplures alij nobilissimi & clarissimi viri interfecti sunt. In eorũ numero fuit Caius Rufus Geminius, qui cùm esset impietatis in Tiberiũ accusatus, tabulas testamẽti sui attulit in Senatum, in quibus filios suos & Tiberium hæredes faciebat ex æquis partibus: tamen accusatus quòd mollis & effœminatus esset, domum reuertit, antequàm aliquid decerneretur. Pòst vbi intellexit quæstorem adesse ad renunciandam sententiam, qua fuerat cõdemnatus, se ipse percussit, ac vulnere quæstori demõstrato, Refer, inquit, ad Senatum, fortem virum mortẽ oppetere. Huius vxor Publia Prisca rea facta alicuius sceleris, in Senatũ venit, ibique pugione quem sub veste cõdiderat, se ipsa interemit. Seianus autem in tantam arrogantiam venerat propter magnitudinem potestatis, vt (quò omnia in summa dicam) ipse Imperator, Tiberius insulæ cuiusdã princeps videretur, ꝙ insulam incoleret cui Capreæ nomen est. Ad Seiani fores frequẽtes homines assistebãt, dimouebántq́ se mutuò de loco, & expellebãt: ꝙ metuerẽt, ne aut ab eo non conspicerentur, aut ne viderentur in postremis esse, quòd ille obseruaret cuncta diligentissimè, atque in primis verba nutúsque primariorũ hominum. Vt enim ij qui eam dignitatem obtinent quam merẽtur,

C. Rufus Geminius, iniustè accusatus sibi ipsi infert manus.

Publia Prisca se interemit, in Senatu.

Seiani arrogantia.

Nobiliũ & ignobilium differentia.

non magnopere postulant honores sibi ab alijs exhiberi, neque si quid ab illis prætermissum aut peccatum fuerit, reprahendunt, sibi enim conscij sunt se non cõtemni: ita
» *qui subsidium sibi comparant ad decus atque ornamen*
» *tum, studiose quærunt omnia quæ spectant ad augen-*
» *dam dignitatem: quæ si nequeunt assequi, moleste ferũt,*
» *quasi illudi videantur, doléntque, quasi sint magnis in-*
» *iurijs lacessiti. Ex quo fit, vt maior cura adhibeatur in*
» *fouendis eiusmodi hominibus, quàm in ipsis Imperato-*
» *ribus ambiendis. Nam hi seruare se dignitatem suam*
» *putant, & virtutem colere, cùm huiusmodi peccatorum*
» *pœnas prætermittunt: illi dum ignoscunt, existimant ar*
» *gui suam imbecillitatem: dum autem puniunt, tum de-*
» *mum potentiam suam intelligi & confirmari putant.*

Prodigia Seiani mortem præcedentia.

Scalæ Gemoniæ.

Sed cùm Calendis quibusdam frequentes domi Seiani conuenissent, lectus positus in aula, vbi salutabatur, propter multitudinem sedentium fractus est, felísque exiẽs transiuit medius. Cúmque Seianus descenderet in forũ, peractis sacrificijs in Capitolio, satellites eius ea via quæ est ad carcerem profecti, quòd eum propter multitudinem hominũ consequi non possent, corruerũt ad scalas, è quibus damnati præcipitabantur. Seianus ob hanc rem egit auspicia, in quibus nullæ aues prosperæ, sed corui multi circum eum volare & canere, deinde aduolare domum eius, & super eam considere visi sunt: quæ auguria tamen nec Seianus curare, nec quisquam alius: nam si quis deus ex ijs rebus quæ tum videbantur, certò prædixisset tantam mutationem futuram, ei fidem habuisset nemo. Tum enim plerique fortunam eius iurabant, cúmque Tiberij collegam appellabant non in consulatu, sed in orbis terræ imperio. Quæ cùm non ignoraret Tiberius, consultarétque, quo pacto eum in-

terfic

terficeret, nec quemadmodum id faceret palàm tutò reperiret, rationem admirabilem Seiano cæterisque omnibus inire cœpit, quò perspectos aminos eorum & cognitos haberet: multa enim de se ad Seianum, atque ad Senatum crebrò scribere, interdum dicere se grauissimo morbo laborare, & in mortis periculo versari, nonnunquam optimè valere, seque Romam propediem esse venturum. Seianum tum extollere, tum maximè deprimere, nonnullos socios eius, ipsius causa honore, nonnullos dedecore afficere. Quibus rebus Seianus partim elatus, partim depressus, suspensus semper & incertus erat. non ei veniebat in mentem timere, ac proinde res nouas moliri, erat enim in honore: nec rursum vsque adeò confidere, vt ageret aliquid audacius, siquidem imminuebatur eius potentia. Cæteri, cùm vicissim ac paruo temporis interuallo audirent contraria, non amplius Seianum admirari, nec eum omnino contemnere, suspicarique Tiberium aut breui tempore moriturum, aut esse in vrbem venturum: itaque dubij omnes & incerti esse.

Tiberij contra Seianũ insidiæ astutissimæ.

Perturbabatur his rebus omnibus Seianus, ac multo magis, quòd ex statua ipsius fumus prodierat, abscissoq; eius capite vt causam cognoscerent, magnus inde serpẽs presiluerat: cúmque eidem statuæ subitò alterum caput repositum esset, atq; propter eam causam sibi ipse sacrificare statueret. (sibi enim etiam sacra facere solebat) funiculus in collo eiusdem statuæ religatus repertus est. Hîc Seianus multo magis contemni cœpit, manifestéque deseri, & abiectus esse. Quare Tiberius confisus, sperânsque se populum & Senatum socios habituros, hominem inuadit sparsis rumoribus, se ei tribuniciam potestatem daturum, quò eum maximè imparatum offenderet. Interim contra eum scribit ad Senatũ: literas dat

Seiani statua.

Næuius Sertorius Macro.

Næuio

Neuio Sertorio Macroni quem virū prætorianis militibus secretò præfecerat, docueratq́, quid se facere oporteret. Is vbi nocte quasi ob alias causas Romam venit, mandatis quæ à Tiberio habebat, cum Memmio Regulo Consule, (nam eius collega fauebat Seiano) & cum Gracino Lacone præfecto vigilum communicatis, prima luce palatium conscendit, (erat enim futurus Senatus in templo Apollinis) ibi Seiano qui nondum ingressus erat, fortè fit obuiam, quem vt videt perturbatum, quòd Tiberius nihil ad se scribat, eum consolatur, dicit secretò se ei tribuniciam potestatem afferre. Ea re lætatus Seianus in Curiā ingreditur: Macro prætorianos qui apud Seianum & Senatum erant, in castra mittit, patefacta eis sua potestate, ostensisq́ literis Tiberij, in quibus Tiberium nonnulla eis largiri significabatur: pro his excubias vigilum circum templum disponit, dein ipse ingreditur: mox datis literis Consulibus, exit antequàm legantur, præcipitque Laconi, vt ibi cuncta tueatur, ipse in castra, ne qua seditio fiat, proficiscitur. Recitantur longæ literæ in Senatu, in quibus nihil erat perpetuum contra Seianum. Harum principium erat de alijs rebus scriptum: subsequebatur breuis contra eum expostulatio, pòst alia quædam diuersa: rursum in Seianum aliquid: ad extremum scribebat in duos Senatores familiares Seiani animaduerti oportere, ipsum esse in custodia retinendum. nihil enim apertè de morte eius scripsit, veritus ne tumultus ob eam causam concitaretur. Quæ literæ cùm essent eiusmodi, multa, eáque inter se varia audire licebat ac videre. Nam principiò antequàm literæ legerentur, omnes Seianum laudabant acclamabatúrque ab omnibus, se iam ea quæ diu sperauerant, adeptos esse: pòst vbi nihil horū est in literis inuentum

Gracinus Laco præfectus vigilū.

Tiberij contra Seianū ad Senatum literæ.

tum, atque omnia contra expectationẽ audita sunt, dubitare omnes, mœrere, & conturbari: nonnulli quoque qui vnà cum eo consederant, surgere: Pratores & tribuni plebis eum circunstare, ne fortè prosiliẽs foras, concitaret aliquid atque commoueret, id quod initiò fecisset, si graui aliqua fuisset oratione perterritus: sed dum ea quæ recitabãtur, contẽneret vt leuia, nec metueret quicquam nisi de se grauius scriberetur, non excessit è loco. Interim Regulus cum ad se vocat, is primò non paret, nec id facit superbia (iam enim erat humilior) sed ꝙ non cõsueuerat imperata facere. Consul eum iterũ ac tertiũm vocat, porrectáque manu, Huc ades, inquit, Seiane. Tum ille, Méne, inquit, vocas? ita tãdem surgit, & ad Cõsulẽ pergit, eúmq; Laco cõsequitur. Perlectis literis, cœpere omnes vno ore contra eũ vociferari atque ei maledicere, non solùm ij qui ab eo iniuriam acceperant, sed etiam ij qui eum metuebant antea: plerique dissimulabant consuetudinẽ & amicitiam quam cum eo habuerant: multi ista commutatione lætabantur. Regulus educit eum extra Curiam, comitatúsque reliquis magistratibus in carcerẽ perducit. Ex quo intelligi debet imbecillitas rerum humanarum & incõstantia, nec nos vnquã vllo pacto extolli oportere. nam quem omnes manè vt potiorem se comitati fuerãt in Senatum, eum paulò pòst in carcerem trahebant vt abiectum & nefarium hominẽ: & cui coronã paulò antè dederãt, eundẽ postea vinculis cõstringebant: quémque antea satellites stipabant vt dominum, eum deinde vt fugitiuum costodiebant. Hic plebs cõmota irridere & vociferari cœpit propter eos qui ab eo interfecti fuerant. eiq; propter ea quæ sperauerat, illudere, omnésque eius statuas deturbare, affligere, cõminuere, dissipare, tanquam eo pacto vulnus homini infligeret.

Seianus deprehensus incarceratur.

Rerum humanarum mutatio.

Ex

Seianus è scalis præcipitatur.

Ex quibus rebus omnibus Seianus iam tum poterat prævidere, quid sibi esset eventurum. Nam non multò pòst decreto Senatus in Gemonias proiectus est, plébsque corpus eius triduo magnis opprobrijs affectum, tandē in flumen proiecit, & liberi eius Senatusconsulto ad mortem ducti sunt: filia virgine quæ filio Claudij desponsa fuerat, prius à carnifice vitiata, quòd nefas esset virginem in carcere necari. Tunc in Vrbe magnus tumultus concitatus est. Plebs enim occidere properabat eos quos intelligebat plurimum apud Seianum potuisse, atque eius autoritate fultos, sæpe multis iniuriam fecisse: milites dolere, quòd in suspicionem venissent Seiani beneuolentiæ, quódque sibi vigiles in fide erga Imperatorem præpositi essent, ob eámque rem facere incendia & rapinas. Senatus decreuit locari in foro statuam Libertatis, atque eum diem quo mortuus erat, celebrari certaminibus equorum & belluarum cædibus annuis, quod antea factum erat nunquam: atque vt nemini in posterum honores immoderati tribuerentur, néve per alium quàm Imperatorem iuraretur. Quibus decretis factis nihilominus Macronem paulò pòst & Laconem adulari cœperunt, quamuis hi proximo exemplo perterriti, amplissimos honores repudiarent. Tiberius nactus occasionem ex Seiani delictis, magnum numerum hominum sustulit: quos partim tradidit in manus carnificū, partim afferre sibi manus coegit. Erat idonea causa ad accusandum, Seiano amicum fuisse, aut fuisse videri, quasi verò Tiberius eum non dilexisset plurimum, aut ipsius causa cæteri studiosi eius non fuissent. Sed in hac tam magna crudelitate tamen visus est aliquid humaniter agere, quòd Cassiano & Lucio Seiano Prætori, ac Marco Terentio equiti pepercit. Hic Seianus in contumel

Virginem in carcere necari nefas erat.

Libertatis statua.

Dies necis Seiani celebratus.

tumeliam Tiberij spectaculum per caluos homines præbuerat vsque ad vesperum, erat enim Tiberius caluus. Præterea abeūtibus ex theatro à quinque millibus puerorum, qui omnes rasi erant, lumina præferri curauerat. Qua de re Tiberius non modò iratus non est, sed etiam principiò se intellexisse dissimulauit ea quæ sibi de ijs rebus nūciata essent. Ex eo tempore calui omnes Seiani dicti sunt. Terentius verò reus factus propter amicitiam Seiani, non solùm eam non negauit, verùm etiã se studiosum eius fuisse dixit, eúmque coluisse maxime, propterea quòd apud Tiberium in magno honore haberetur. Nam si Tiberius, inquit, rectè fecit vtens eo familiariter, ego certè nihil peccaui: quòd si errauit Imperator omnium rerum peritus, quid mirum si ego vnà cum eo errore ductus sum? quandoquidē nos decet amare & reuereri eos quos ille afficit honore, nec quales sint, inuestigare curiosiùs, sed hac vna regula metiri eorum beneuolentiam, si principi grati sint. Itaque Senatus nō modò liberauit Terentium, sed etiam accusatores acerbè increpauit. Tiberius comprobata hac sententia Senatus, magnis laudibus affectus est, præsertim quòd vno die istos insignes delatores occidi iussit. Cæterùm dedecore atque infamia opprimebatur, quòd amore nobilissimorum puerorum pariter atque fœminarum captus esset, cuius rei vnum tantummodo exemplum ponã. Sex. Marius amicus eius erat, ob eámque rem adeò magnas opes & potentiam sibi comparauerat, vt cùm aliquando vicino suo infensus fuisset, eique biduum conuiuium fecisset, ac primo quidem die villam eius esset demolitus, postridie verò ampliorem magnificentiorémque adificauisset, ignoranti domino, à quibus id esset factum, vtrunque confessus dixerit, se eo pacto homines vlcisci &

Spectaculū par caluos in contumeliam Tiberij à Seiano exhibitum.

Seiani calui

Terentij excusatio elegans.

Delatores occisi.

Sexti Marij diuitiæ, & egregiū factum.

remunerari posse. Is ergo filiam suam pulcherrimam fœminam aliò misit, ne Tiberius eam vitiaret, ea propter ipse cum eadem filia rem habuisse accusatus, simul cum ea occisus est. Tiberio nepos erat ex filio Druso Tiberius adhuc puer: alter ex Germanico, nomine Caius, cui futuro Imperatori magis fauebat, quòd sciret ea quæ ad vtrunque pertinerent. Nam Caio, cum is aliquando cum Tiberio dissideret, fertur dixisse: Tu hunc occides, alius te. Cúmque non haberet sibi propinquitate cõiunctiorẽ, sciretque eum pessimum & sceleratissimum fore, libẽter ei, vt aiunt, Imperium reliquit, quò memoriam scelerũ suorum maioribus Caij sceleribus obrueret, vtq; maxima atque nobilissima pars Senatus post mortem suam necaretur. Sæpe enim dictum illud vetus fertur vsurpasse,

Cur Tiberius reliqt imperium Caio.

Ε'μοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί,

Me mortuo terram ignis vndique hauriat.

Magna Tiberij crudelitas atque insania.

Sæpenumero Priamũ fortunatũ dixisse, quòd ei vnà cum patria & regno perire cõtigisset. Quæ de eodẽ Tiberio verè licet scribere ex ijs quæ tum acciderunt. Tã magna enim multitudo Senatorum interijt, & reliquorum hominum, vt magistratus prouincias quas sortiti fuerant, Prætorij quidem viri triẽnium, Consulares autem sex annos penuria successorum obtinerent. Gallus fuit in eorum numero qui mortui sunt. Tum enim Tiberius ei, vt dicebat, vix tandem reconciliatus est: ita ille præter consuetudinem aliorum, vitam supplicij, mortẽ beneficij loco ducebat. Marcus quoque Æmilius Scaurus, nullo scelere admisso captus ob tragœdiam quam cõposuerat, in atrociorem eo quem scripserat casum incidit. Atreus poemati nomen erat, in eóque cohortabatur ad exemplum Euripidis eum, qui foret sub imperio, vt princi

Asinij Galli mors.

M. Aemilius Scaurus propter Tragœdiã, cui nomẽ erat Atreus, occisus est.

principis stulticiam ferret. Qua re cognita, Tiberius rē omnem ad se spectare arbitratus, seque propter cædes factas intelligi Atrei nomine, dixit se Scaurum Aiacē facturum, id quod euenit. nam ipsum eò deduxit, vt sibi mortem afferre cogeretur: non tamen de hac re facta est accusatio, sed quòd Liuillæ stuprum intulisset. multi enim ob hanc causam supplicio affecti sunt. Eodem anno, si quid res Ægyptiorum ad Romanos pertinēt, Phœnix in Ægypto visa est, ea Tiberio mortē denunciare putabatur. Etenim sequēti anno grauiter ægrotauit: cui Caius, metuens ne conualesceret, postulanti cibum non suppeditabat, quod ei diceret obfuturum, quódque assereret eum caloris indigere, ita multis & grauibus vestimentis cooperiebat, vt eum suffocauerit. Macro in hac re Caio præstabat operam, ac propter grauissimum morbum Tiberij adolescentem fouebat, eiúsque animum ad amorem Enniæ Thrasyllæ vxoris suæ pellexerat. Quā rem cum Tiberius aliquando suspicatus esset, Tu quidem, inquit, Macro occidentem deseris, & ad orientē festinas. Itaque Tiberius homo magnis virtutibus praditus, coopertúsque sceleribus, ac ambobus pariter vsus, quasi tantum in alterutro se exercuisset, mortuus est. Vixit annos septuaginta septem, menses quatuor, dies nouem. Regnauit annos viginti duos, menses septem, dies quinque: publica sepultura affectus, & à Caio laudatus est.

Phœnix visa in Aegypto, quo anno Tiberius mortuus est.

CAIVS CALIGVLA.

DIONIS LIBER LIX.

Tiberij testamentum irritũ à Caligula factũ.

CAIVS *factus Imperator, tabulas testamenti Tiberij misit ad Senatũ, eásque irritas fecit, quòd Tiberius eo tempore sana mentis non fuisse videretur. (Nã Tiberium nepotem suum puerum adhuc, cui ne ius quidem erat introire in Senatum, Imperatorem vnà cum Caio designauerat) eundémque Tiberium paulo pòst sustulit. Restituit saltatores, cœpitq; in eos, equósque ac gladiatores ita magnos & effusos sumptus facere, vt maximos thesauros breui tempore cõsumpserit, in quib. cùm inuenisset vicies ter millies, ac octogies sestertiûm, ea ante annum tertium dilapidauit.*

Thesaurus Caij. Quinq; myriades myriadũ, septẽ millia septĩgẽtæ myriades drach.

Adulter prater cæteros homines fuit. nam mulierẽ iam desponsam viro eripuit, & complures alias nuptas, iámque cum maritis habitantes abduxit, eásque omnes postea prater vnam odio habuit, cui etiam inimicus fuisset, si vixisset diutius. Impius fuit plus quàm dici possit in auiam & sorores. Nam & illam aliquando ab ipsa increpatus, eò deduxit vt sibi mortem voluntariam afferret: & duas sorores quibus stuprum intulerat, in insulã relegauit: tertia obierat, antea. Adeò verò inconstans erat, & difficilis in rebus gerendis, vt nemo sciret, quid se apud eum dicere aut facere oporteret: quòd si quid illis prosperè successisset, id magis eueniebat fortuna quã consilio. Solebat hominum frequentia delectari, mox amare solitudinem: irasci, cùm quid ab se peteretur: sæpenumero, cùm nihil esset petitum, succensere: accedere ad res gerẽdas celerrimè: in quibusdam neglig ẽtissimus esse: prodigus in profundenda pecunia, in quarenda sordidis

Stuprũ illatum sororibus.

Caligulę in rebus gerẽdis inconstantia.

didiſſimus. Aſſentatoribus & liberè loquentibus hominibus pariter ſuccenſere, & delectari: multos ſceleratos homines impunitos relinquere: multos bonos viros interfici iubere: animaduertere in amicos, eiſque grauiſſimas iniurias afferre. Itaque populus Romanus poſtquam venit in huiuſmodi Imperatoris poteſtatem, exiſtimare cœpit Tiberij facta, quæ alioqui crudeliſſima viſa fuerant, tantum à Caio ſuperari, quantum illa à rebus ab Auguſto geſtis diſcrepauerant. Igitur Caius primò ſeruire cœpit ſaltatoribus & ſcenicis hominibus, Apellémque tragœdum celeberrimum publicè ſecũ habere: progrediente verò tempore eorum etiã facta æmulari, cum ijsq; contendere, currus agitare, deſcendere in certamen gladiatorum, denique ſaltare, & tragœdias agere. Iuſſit enim aliquando de nocte accerſiri feſtinatò principes Senatus, tanquam de rebus neceſſarijs ab ijs eſſet cõſilium capturus: pòſt vbi conuenerunt, ſaltauit: verùm initiò Senatum modeſtè alloquebâtur, promittebátque ſe cum eo communicaturum imperium, filiúmque atq; alumnum eius ſe eſſe dicebat. Natus erat annos quinq; & viginti, menſibus quinque & diebus quatuor exceptis. Eos autem qui erant in carcere, liberauit: in quorũ numero fuit Quintus Pomponius, qui iam ſeptem annos, poſtquã geſſerat cõſulatum, in carcere afflictus erat. Functus eſt cõſulari dignitate cum Claudio patruo ſuo. Hic fuerat vſque ad ea tempora equeſtris ordinis, ſed defuncto Tiberio miſſus ad Caium legatus pro equeſtri ordine, licèt ſex & quadraginta annos natus, tum primùm ſimul conſulatum geſſit ac Senator factus eſt. Caius hæc omnia modeſtè & prudenter facere viſus eſt, atque in Senatu eiuſmodi orationem habuit, vt patres veriti ne immutaretur, decreuerint eã ſingulis annis legi.

Apelles Tragœdus.

Caligula inſignis ſaltator.

Q. Pomponius ex carcere liberatus.

Spectacula. *Præbebantur varia spectacula, in quibus vrsi quadringenti cum alijs Libycis belluis interfecti sunt. Currum triumphalem quo ipse vehebatur, sex equi trahebant, quod antè factum fuerat nunquã. Tum primùm, ne Senatores sederẽt in nudis subsellijs, puluini adhibiti sunt, ijsdémque concessum est ad defendendos solis ardores pileos in theatrum ferre more Thessalico: cúmque essent calores ardentissimi, diribitorio pro theatro vtebãtur. Quibus rebus confectis, in morbum incidit, neque tamẽ mortuus est: sed Tiberiũ nepotẽ Tiberij interfici iussit, quòd diceret ab eo mortẽ suam optatam & expectatam fuisse: qua de re cõplures alios occidit. Nã cùm Publius Afranius Potitus homo plebeius stulta quadam assentatione, non modò volens, sed etiam adhibito iureiurãdo promisisset, si Caius conualesceret, se libenter moriturũ, cumq́; Afranius Secundus vir equestris ordinis dixisset se velle ob eandem causam in singulare certamen descendere, ambos pro pecunia quam se sperauerãt accepturos, quòd vitam pro Caio profundere voluissent, coegit promissa facere, ne peierarent. Cúmque hæc fuisset eorũ necis causa, Marcus Silanus socer eius, qui neque promiserat quicquã, neque iurauerat, postquàm sensit se propter virtutem suam, & nobilitatẽ generis grauem esse Caio, ob eámque rem ab eo iniuriam accipere, mortem sibi consciuit: quẽ tamen Tiberius in tanto honore habuerat, vt nollet ab eo prouocari posse: quòd si esset prouocatum, rursum ei cognitionem earundem rerum dabat. Caius autem eum vexabat omnibus contumelijs, vocabátque pecudem auream, filiáque eius eiecta, Corneliã Orestillam vxorem duxit ereptam in nuptijs (quibus intererat ipse) Caio Calpurnio Pisoni cui ea desponsa erat: ac vtrunque nondum præteritis duobus mensibus,* in exi

Senatorum puluini & pilei.

Diribitoriũ

Afranij iuramentum.

M. Silanus socer Caij.

Silani apud Tiberiũ autoritas & existimatio

Cornelia Orestilla.

in exilium, quòd nimirum coiuissent, misit: cúmque concessisset Pisoni decem seruos secum abducere, atque is plures peteret, permisit vt quot vellet seruis vteretur, dicens totidem cum eo milites futuros. Porrò ipsis Calendis Ianuarijs Macho seruus in lectum Iouis Capitolini conscendit: déque eo loco multa & ea quidem grauia vaticinatus, catellum quem secum attulerat, occidit, mox se ipse interfecit. Cum autem Caius sanguine expleri non posset, curabat vt quàmplurimi inter se dimicarēt, eósque nonnunquam binos, interdum etiam consertos tā quam in acie congredi iubebat, ita vt sex & viginti equites vno die cæsi sint. Tanta enim fuit eius crudelitas, vt cùm defecissent dānati ad bestias, nonnullos ex ea turba quæ in tabulis consederat, corripi iusserit, & bestijs obijci: ijsq́ue, quo minus loqui possent, aut quenquā accusare, linguas præcidi mādauit. Coegit etiam illustrem equitem descendere in certamen gladiatoriū, quasi Agrippinæ matri suæ iniuriam fecisset, eúmque postea, cū victor fuisset, accusari et interfici iussit: patrémque eius qui nihil commiserat, coniectum in caueam, sicut alios permultos, interfecit. Primùm instituit huiusmodi certamina in septis, eo loco perfosso atque aqua impleto, ita vt in eum nauis introduci posset. Idem fecit in alijs locis destructis maximis ædificijs, ac tabulatis defixis. Quibus rebus omnibus, tum etiam propter nimios sumptus, & propter cædes factas in magnum odiū venit, tum verò quòd Macronem Enniámque immemor pristinæ illius beneuolentiæ, & amoris huius, acceptíque ab eo beneficij, coegit mortem voluntariam oppetere cum maximo dedecore ac turpitudine, cuius ipse maximam partem sustinebat. Eum enim præter cætera accusauit lenocinij. Occiditque quāplurimos accusatos de varijs

Crudelitas Caij.

Macronis & Enniæ interitus.

criminibus:verè autem id fecit,vt eorum facultates cõsequeretur.nã ei pecunia opus erat,quòd thesauros suos exhausisset,quódque nihil ei satis esset. Paucis pòst diebus vxorẽ duxit Lolliam Paulinam,cuius virũ Memmium Regulum coegit eam sibi despõdere,ne eam quæ desponsa non esset,contra ius fásque duceret:eandémque paulo pòst repudiauit. Cùm autem magnã copiam luti conspexisset in quodam angiportu,id omne in vestẽ Flauij Vespasiani,cui purgãdorum angiportuum cura mãdata erat,conijci iussit. Quod factum etsi tum animaduersum non est,tamen postquàm Vespasianus res omnes conturbatas confusasq; recepit atque restituit,visum est diuinitus accidisse,vt tum ei Caius curam purgandæ vrbis commiserit. Conclamante verò aliquando populo, Adolescens Auguste,ratus sibi iniuriam illatã esse, quãplurimos occidi iussit,eósque partim abstrahi à spectaculis,partim abeuntes è theatro abripi. id enim sæpe facere solebat:quinetiam aliquando vniuerso populo minatus est his verbis: Vtinam,inquit,omnes vnam ceruicem haberetis. His temporibus in quodam spectaculo quingenti vrsi vno die interfecti sunt,ac postridie eius diei totidem belluæ Libycæ. Cùm autem,vt suprà diximus, aurigarum equorúmque studiosus esset,plerosque aduersarios palàm,nonnullos veneno sustulit. Adeò autem studebat homini viridi veste induto,cui ex colore eius vestis Prasinus nomen fuit,vt nostris etiam temporibus locus,vbi ille currus agitabat, Caianus appelletur. Vnum verò ex equis suis quem Incitatum nominabat,inuitabat ad cœnam,ita vt ei hordeum ex auro apponeret,funderétque vinum in poculis aureis,ac per salutem eius & fortunam iuraret,séque eum Consulem facturum polliceretur, id quod fecisset omnino, si vixis-

Lollia Paulina.

Flauius Vespasianus.

C.Caligulæ magna crudelitas.

Prasinus. Equus Caij.

si vixisset diutius. Cùm verò frequens conuenisset Senatus, orationem habuit in qua laudes Tiberij complexus, Senatores pluribus verbis accusauit: Vos enim, inquit, illum asperè tractastis, Seiano animos inflastis, post eum occidistis: itaque intelligo me nihil boni expectare à vobis oportere. Cúmque hæc dixisset, ipsum Tiberium ita sibi loquentem fecit: Tu verò, inquit, Cai omnia verè rectéque dixisti: quamobrem diligas eorum neminem, nemini in posterum parcas, omnes te oderunt, te mortuum omnes cupiunt. nemo enim libenter subijci potest, sed vnusquisque, quandiu timet, potentiorem colit & obseruat: post vbi cœpit rebus suis confidere, vlciscitur imbecilliorem. Cùm perorasset, excessit è Senatu, atq; eodem die in suburbia profectus est. Senatus hac oratione obstupefactus, ac timore perterritus ne verbum quidem facere potuit. Postero die rursum cogitur: ibi omnes Caium efferunt summis laudibus, magnas gratias agunt, quòd non perierint antea: decernúntque, vt quotãnis, quo die hæc lecta fuerint, boues immolentur eius humanitati, eúmq; omnib. ferè rationib. fouere in reliquũ tẽpus cœperunt. Sed Caius ea parui pendere, & in mari equitare quodã modo cupere, ponte inter Puteolos & Baulos facto, qui locus oppositus ciuitati, distat ab ea amplius tria millia passuum. Ad hunc pontem faciendum naues coactæ & ædificatæ fuerunt: nec enim sufficiebant collectæ, propterea quòd põs ita factus non est, vt liceret tantummodò per eum transire: sed fuere etiam in eo diuersoria quædam ita ædificata, vt in ea aqua bibendi causa deduceretur. Quibus rebus instructis paratísque, Caius thoracem induit Alexandri, (sic enim appellabat) deinde sericam chlamydem purpuream, multo auro, multísque lapillis Indicis ornatam: tum accinxit gladium,

Caligulę in Senatum oratio.

Sacrificia Romæ in Caligulę honorẽ instituta.

Pons in mari.

Stadia xxvj.

scutúmque accepit,& ex quercu coronatus est: pòst factis sacrificijs Neptuno atque Inuidiæ, ne sibi, vt ij se dicebat, inuideretur, Baulis pontem ingreditur, introducta magna equitum ac peditum armatorum multitudine, atque inde statim tanquam in hostes in ciuitatem irruptionem fecit. In qua cùm postero die velut ex prælio requieuisset, curru per eundem pontem vectus est, indutus veste auro intexta. Vehebant eum ferocissimi equi & victores, eúmque multa pro spolijs consequebatur. In his fuit Darius Arsacides, qui tum erat in obsidibus Parthorum. Sed cùm oporteret aliquid eũ apud tam magnum exercitũ, ac tam magna parta victoria cõcionari, tribunal conscendit supra naues ac in medio põte factũ. Hìc cœpit se ipse efferre laudibus, quasi præclari operis autor fuisset: dein milites extollere, quasi magnis laboribus susceptis, ac periculis aditis, dicéreque præter cætera, eos maria ambulauisse. Hac oratione habita, ipse in ponte, tanquam in insula, cæteri in reliquis nauibus consistũt, reliquámque diei partem in cõuiuijs consumunt. Ex eo loco atque ex montibus multus splendor vndique relucebat. Nam cùm locus natura curuus sit instar falcis, lumina ex omnibus partibus non secus, quàm in theatro videbantur. Postquam fuit cibo vinóque confectus, plerosque socios de ponte deiecit in mare: multósq; cùm veheretur nauibus rostratis, iaciebat in profundũ, ita vt aliquot ex ijs interierint. nam magna pars, etsi ebrij erant, euasit, quòd mare tranquillum & placatum esset. Qua ex re efferebat se mirificè, séq; à Neptuno dicebat timeri: Dariúmq; & Xerxem multis modis irridebat, quòd pontem multo maiorem, quàm ipsi vnquam fecerãt, in mari faciendum curauisset. Difficile est enumerare nobiles viros qui ab eo interfecti sunt: dicendum tamen de

G. Caligulæ confictũ ad Baulos prælium.

Caligulę ad milites oratio.

quibusd

quibusdam videtur, ut ex iis quãta fuerit Caij insania, constare manifestè possit. Iunius quidem Priscus Prætor de quibusdã alijs rebus accusatus propterea occisus est, quòd locuples erat: quem ut Caius intellexit nihil dignũ supplicio commisisse, orationem habuit admirabilem in qua se à Prisco deceptum esse dixit, eúmque frustrà mortuum esse, cùm potuisset viuere. Domitius verò Afer ut in graue ac mirum periculum venit, ita salutem multo adeptus est admirabilius. Hic, cùm Agrippina Caij mater olim fortè viuo Tiberio facta sibi esset obuiam, decesserat de via, pudore adductus, propterea quòd quandam propinquam eius accusauerat: quo cognito Agrippina, eóque ad se vocato, Bono animo es, inquit, Domiti: non enim tu mihi huius causa es, sed Agamemnon. Hac re Domitius confidens, statuã Caio posuit, subscripto epigrammate, ex quo intelligebatur, Caium agentem annum septimum & vigesimum, alterum Consulatum gessisse. Huic Caius succensere ob eam causam cœpit, quasi sibi adolescentiam exprobraret, ac ipse contra leges fecisse videretur. Itaque eum qui potius ob id factum magnos honores sperauerat, in Senatu reum fecit, lectáque longa eius accusatione, (credebat enim Caius se eloquentia omnes oratores anteire, atque hunc quem sciebat esse eloquentissimum virum, dicendo superare conabatur) eundem interfici iussisset, si dicendo vel minimùm contendere instituisset. Sed Domitius non solùm nihil respondit, verùm etiam se Caij eloquentiam obstupescere, & admirari simulauit, cœpitq; actionis singula verba repetere, eaq; vehementer laudare, ita ut si auditor eius non reus fuisset: deinde postquã ipsi respondendi facultas data est, se ad preces & lamentũ conuertit: postremò etiã in terram cecidit, atque ita ea iacens supplicabat, quasi

Iunius Priscus innocẽter accusatus & damnatus.

Domitius Afer.

Caligulę statua à Domitio posita.

Caligulæ eloquentia.

Caium

Callist° Caligulæ libertus.

Caium oratorem magis, quàm Cæsarem timeret. Quare confisus Caius ratúsque se apparatu orationis eo superiorem fuisse, tum etiam propter Callistum libertũ quem ipse habebat in honore, eúmque Domitius fouebat, iratus esse desijt: quem dum Callistus postea reprahenderet, quòd illum accusauisset, respondit se tam præclaram orationem in occulto habere non potuisse. Itaque Domitij eloquẽtia condemnata, ipse liberatus est. Lucius autem Annius Seneca, qui omnes homines suæ ætatis aliósque permultos sapientia antecelluit, penè occisus fuisset, nullo commisso delicto, ac ne suspicione quidem facta: sed quòd præsente Caio in Senatu causam aliquam accuratè elegantérque dixisset: sed eum iussum interfici dimisit, persuasus à muliere cum qua cõsuetudinem habebat, eum tabe miserè nec ita multò pòst esse moriturũ. Domitium verò statim Cõsulem designauit: mouitque magistratus, quòd dies festos egissent, vt erat consuetudo, propter victoriam quam Augustus contra Antonium obtinuerat. Nam vt eos calumniaretur, maluit Antonio, quàm Augusto prognatus videri: dixerátque antea ijs, cum quibus communicabat cætera, illos, vtrumlibet facerent, omnino esse peccaturos, siue sacrificarẽt propter cladem Antonij, siue propter victoriã Augusti sacra nõ facerẽt.

Lucius Annius Seneca ferè à Caligula occisus.

Carinæ exilium.

Carinam verò secundum oratorem exilio mulctauit, quòd exercendi sui causa contra Tyrannos declamauerat. Cæterùm consumpta Vrbis ac totius Italiæ pecunia, Caius in Galliam proficiscitur, ad eam gentem fortunis quæ tum erant maximæ atque florentissimæ, vnà cum Hispanis spoliandam: eóque duxit saltatores, gladiatores, equos, milites, atque oblectamenta eiusdem generis. Ibi publicum crimen fuit diuitem esse: atque horum possessiones cùm venderet ipse, inde multo maiorem pecuniam

Caligulæ in Gallia res gestæ.

cuniam redegit, quòd omnes cogebantur pluris, quàm res essent, emere. Qua de causa iussit thesauros imperij pulcherrimos atque preciosissimos afferri, eósque sub præcone subiecit: cúmque eos venderet, dicebat de singulis, Hoc meus pater, hoc mater, hoc auus, hoc proauus possedit: hoc Antonius ex Ægypto attulit, hæc sunt Augusti spolia. neque verò acquirebat quicquam, aut asseruabat, sed insumebat omnia, vt consueuerat. Magnum exercitum comparauit, in quo erant militum ducenta quinquaginta millia, eorúmque magnam partem consumpsit: nam eos sigillatim, nonnunquam etiam confertos occidebat. Cúmque aliquando conspexisset magnam hominum multitudinem, siue eorum qui erant in vinculis, siue aliorum quorundam, eos omnes à caluo ad caluum, vt dici solet, occidi iussit. Cùm autem luderet alea, sibique pecuniam deesse intelligeret, ob eámque causam Gallos cēseri, ac eorum locupletissimos interfici iussisset, ad collusores suos reuersus ait, Vos quidem de paruo drachmarum numero contenditis, at ego collegi sexies millies sestertium. Vtq; illi occisi sunt contra ius fasq;, ita Iulius sacerdos locuples, non tamen vsque adeò diues, vt propterea deberēt ei insidiæ parari, tamen propter similitudinem nominis interfectus est: adeò Caius faciebat omnia nullo adhibito iudicio. Claudium quoque sustulisset, nisi contempsisset hominem natura & indicio segnem. Profectus ad Oceanum, quasi ducturus exercitum in Britanniam, in littore instructis militibus, triremem conscendit: cúmque inde soluisset, paulò pòst retrò cessit, seditq; pro tribunali deditq; signum militibus à tubicinibus tanquam ad confligendum excitatis: tum imperauit ijs, vt conchylia colligerent. Quibus spolijs acceptis (scilicet hoc bellum exuuias huiuscemodi ad

Cai⁹ thesauros vendit.

Caligulæ horrēda in milites suos crudelitas.

A caluo ad caluum.

Quindecim millia myriadum.

Iulij sacerdotis Galli mors.

Claudius.

Egregiū Caligulæ aduersus conchylia marina certamen.

ad triumphum postulabat) magnificè gloriabatur, quasi Oceano subacto: deinde multa largitus militibus, conchylia Romam attulit, ut hæc spolia populo Romano ostenderet. Senatus quemadmodum de his rebus taceret (noverat enim hominis insolentiam) aut quamobrem eum laudaret, nescire. Nam qui factum perexiguum

Oceanum subigit.

» *summis laudibus extollit, eique magnos honores tribuit,*
» *id ludificari quodãmodo & calumniari videtur: tamen*
» *Caius, ut est in urbem ingressus, ferè voluit universum Senatum perdere, quòd sibi honores propè divinos non decrevisset. Congregato verò populo, magnam vim auri argentique profudit de superiore loco, quæ plerique dum colligerent, mortui sunt, quòd ferramenta quædam exigua, ut aiunt, cum ijs commixta fuerint. Præterea Cassium Becillinum occidi iussit, coegitque Capitonem patrem eius virum bonum nullius accusatum delicti, supplicio filij interesse: qui dum à Caio peteret, ut sibi oculos claudere liceret, iussus est pariter occidi. Erat Caio Protogenes quidam minister in crudelissimis ac difficilimis rebus: hic perpetuò duos libros ferebat, quorum alterum gladium pugionem alterum nominabat. qui dum aliquando alias ob causas introijsset in Senatum, eúmq; Senatores omnes salutarent & amplecterentur, torvè Scribonium Proculum aspiciens, Tu ne etiam, inquit, me salutas, qui tam acerbè Imperatorem odisti? Quod ubi Senatores qui aderant præsentes, audiuerunt, Proculum circunsistunt, eúmque discerpunt & dilacerant. Qua re lætatus Caius, se patribus reconciliatum esse dixit. Illi decreuerunt, ut Caius sederet in Senatu in præcelso atque edito tribunali, ne quis ad eum accederet, ibique custodia militari uteretur. Heros autem à multis, & deus à quibusdam vocatus maximè efferri cœpit*

Cassius Becillinus.

Protogenes

Scribonij Proculi mors.

pit

pit: cupiebat enim antea se humana conditione superiorem videri, cum Luna coisse, & à Victoria coronatum esse. Iouem enim se esse fingere, dicerêque ob eam causam se cum plerisque mulieribus, sed præsertim cum sororibus rem habere. Fiebat sæpenumero Iuno, Diana, Venus, ac præter mutationē nominum vestes capiebat dijs proprias & accommodatas. Interdum enim mollis & effœminatus craterem thyrsúmque gerebat baccantium ritu: interdum seuero & virili vultu clauam ac pellem leonis ferebat: rursum imberbis, mox barbatus esse videbatur, tridentem aliquando tenebat, nonnunquam iaciebat fulmen, sæpe bellicosæ virgini similis factus, non multo tempore post mulierē repræsentabat. Ita commutatis vestibus, alijsq́; rebus acceptis demptisq́;, varias formas capiebat, diis cætera omnia potius, quàm homo cupiebat videri. Itaque cum Gallus quidam, vt vidit sedentem in solio eminentissimo, Iouis ornatu, atq; inde respondentem, irridere cœpit. Qua re animaduersa Caius ad se vocauit hominem, rogauitque quid sibi videretur. is respondit (dicendum est enim quod dixit) hanc magnam demētiam videri: sed is, quòd sutor erat, nullo dāno affectus est. adeò principes huiusmodi æquiore animo ferre solent plebeios homines liberè loquentes, quàm præditos aliqua dignitate. Cúmque se deum esse fingeret, caperétque formas eius generis: tum verò ei supplicationes fiebant, votáque & sacrificia accommodata adhibebantur: alioqui vestitu serico & triumphali procedebat in publicum. Complectebatur & osculabatur paucos, manum suam, pedémve plurimis, iisque Senatoribus ad osculandum præbebat, ita vt ij quos ipse osculatus esset, ei etiam in Senatu gratias agerent, licet saltatores quotidie in conspectu omnium oscularetur

Caligulæ fastus ac superbia.

Deorū formas induebat.

Sutor Gall⁹. Galli sutoris de vestitu atq; fastu Caligulæ libere dictū.

retur. Assentiebantur ei etiam ij qui aliquid posse videbātur. Nam Lucius Vitellius homo non ignobilis, nec stultus, sed clarus propter Syriam, quam prouinciā obtinuerat, in eáque cùm cætera omnia gloriose administrauerat, tum verò Artabanum, quem nemo propter Armeniam vltus fuerat, quique iam tum inhiabat Syriæ, perterrefecerat, dū ei repentè ad Euphratē occurrisset, collatísque sermonibus coegisset statuis Augusti Caique sacra facere, sanciréque fœdera ad commodum & vtilitatem populi Romani, filijs eius obsidibus acceptis: vbi accersitus est à Caio ad supplicium (nam quòd Parthi regem suum exegerant, culpa omnis in ipsum conferebatur) cognouitque odium in se concitatum esse propter inuidiam, ac sibi propter timorem insidias esse factas, simulare cœpit se longè minorem esse opinione: dein accidere ad pedes Caij, profundere magnam vim lachrymarum, ei diuinos honores tribuere, venerari, vouerēque, si incolumis seruaretur, se ei sacra facturum. Itaque non modò euasit saluus, sed eum ita leniuit & placauit his rebus omnibus, vt non solùm viueret, sed etiam in familiaribus eius haberetur. Cúmque Caius aliquando se cum Luna coire diceret, interrogarétque Vitellium, an Deam videret coeuntem secum, obstupefactus tremenśque cœpit deorsùm inspicere, locutúsque pauca, Licet, inquit, Domine, vobis dijs tantummodo vos inter vos videre. Itaque Vitellius inde facto initio, cæteros assentatores in reliquum tempus superauit. Caius eò deductus est, vt & templum in vrbe faciendum sibi curāuerit, & domum in Capitolio, quò posset, sicuti dicebat, vnà cum Ioue habitare: sed indignatus postea, quòd sibi habitanti cum Ioue secunda partes darentur, eum propterea accusare cœpit, quòd Capitolium occupa

L. Vitellius assentator.

L. Vitellij in Syria res gestæ.

Vitellij assentatio.

Caligulæ insania atque impietas erga deos.

Cū Ioue cōtendat

occupauisset: ob hanc causam templum alterum ædificari in Palatio celeriter iussit, eóque volebat statuã Iouis Olympij commutatam in suam formam transferre: sed id non potuit, propterea quòd nauis quæ ad transuectionem eius parata erat, fulmine percussa fracta est: præterea quoties ibatur ad eam statuam tangendam, multus risus audiebatur. quare Caius minatus Ioui, aliam sibi faciendam curauit, templúmque Castoris & Pollucis, quod erat in foro, demolitus, inter medias statuas eorum aditum sibi ad Palatium patefecit, vt Castorẽ & Pollucem, sicuti dicebat, ianitores suos haberet. Dialem se nominabat Cæsoniã vxorem, & Claudium: aliósque locupletissimos homines sacerdotes creauit, cuius rei causa exegit à singulis centies sestertiûm. Cúmque se ipse sacerdotem fecisset, equũ collegã in sacerdotio designauit, eíque singulis diebus aues teneræ & preciosæ sacrificabãtur. Tonabat machinis quibusdã, & fulgurabat: ac quoties fulmen de cœlo caderet, ipse contrà iaciebat lapidẽ, dicebátque in singulis iactibus illud Homeri,

Templa Caligulæ.

CCL. Myriades drachmarum.

Equus in sacerdotem à Caligula designatus.

– ἤ μ' ἀνάειρ' ἢ ἐγὼ σε, Aut tu me interficias, inquit, aut ego te. Igitur is deus atque Iupiter, vt omittam cætera facinora turpissima, ex quibus pecuniam colligebat, cellas habuit ædificatas in Palatio, in quibus vxores, pueró sque primorum ac nobilissimorum hominum incluserat, ex ijsq; fructum capiebat partim vi, partim de voluntate ipsorum, ne ei molesti esse videretur: quod facinus prætermittere quis potest? præsertim cum in auro argentóque ab eis collecto quotidie volutaretur. Cùm igitur insaniret in rebus omnibus, Cassius Chærea, & Cornelius Sabinus, etsi erant Tribuni prætorianorum militum, contra eum coniurauerunt, fuerúnque multi cõscij huius coniurationis: in quorum numero fuit Calli-

Iliad. XXIII.

Cõspiratio.

stus & Eparchus, sed illi percussores fuerunt. Erat Charea vir antiquæ virtutis morúmque, qui Caio certis de causis infensus erat, quòd Caius eũ, etsi fortissimum virum, mulierem vocabat, eíque, quoties ad se veniret, signũ dabat Cupidinis, aut Veneris, aut aliud eiusmodi. Caius quidem oraculũ acceperat, quo admonebatur, vt Cassium caueret. Quod cùm ad Caiũ Cassiũ pertinere ratus esset, prognatum illo Cassio percussore Cæsaris, ac tum Asiã obtinentem, eum cõstrictum vinculis accersiri iussit: quãuis ex oraculo hic Cassius Chærea intelligeretur. Apollonius autem vir Ægyptius domi eundẽ eius casum prædixit, qui ob eam causam Romam missus, ad Caium eo die perductus est, quo ille mortem erat obiturus: sed dilato paululum supplicio, cùm futurum esset, vt non multo pòst puniretur, cõseruatus est. Negociũ verò sic cõfectum est. Caius dies festos agebat in Palatio, & spectaculũ edebat, cumq́; ipse comederet, & epulũ alijs daret, Pomponius Secundus consul cibum capiebat ad pedes eius, eósque freqũeter osculabatur. Pòst vbi Caius saltare & tragœdias agere voluit, Chærea nihil cunctãdum ratus, vt eum animaduertit exeuntem è theatro, inspiciendorum puerorũ causa, quos ex Græcia atque Ionia nobilissimos acciuerat ad canticum de suis laudibus canendum, conclusum in paruum & angustum locũ interfecit: quo facto, nemo eorum qui aderant præsentes, manus ab illo abstinuit, sed mortuum confecerũt vulneribus: nõnulli etiam carnem eius degustauerunt, eiúsque vxorẽ ac filiã subitò occiderunt. Ita Caius, cùm ea quæ suprà scripta sunt, fecisset annis tribus, mensib. nouẽ, diebus octo & viginti, tandem re ipsa se nõ esse deum intelexit. Recordabantur, qui tum aderant, eius quod aliquando ad populum dixerat, Vtinam vnam ceruicem

Oraculum Caligulę datum.

Apollonij Aegyptij de morte Caligulæ vaticinium.

Caligulæ mors.

haberetis: simul ostendebant, sibi complures manus, ei vnam ceruicem esse. Interfecto Caio, Prætoriani milites conturbati concursantésque quærebant, quis eum occidisset. Hos Valerius Asiaticus vir consularis præter opinionem sedauit. ascendit enim in excelsum atque editum locum, atque inde vociferatus: Vtinam, inquit, eum ego interfecissem. Quibus verbis obstupefacti, tumultuari desierunt.

Valerij Asiatici audax facin⁹.

CLAVDIVS.

DIONIS LIBER LX.

CLAVDIVS *hoc modo Imperium adeptus est. Sublato Caio, Consules præsidijs in omnibus locis Vrbis collocatis, Senatū vocauere in Capitolium: dictæ sunt ibi multæ & variæ sententiæ, quòd multi existimabant restituendam esse populo Rempublicam, plerísque in regno esse oportere videbatur: & quòd alij hunc Imperatorem, illū alij designabāt. Quibus in rebus reliqua parte diei noctisq́; consumpta, cum nihil adhuc perfectum esset, pauci milites palatium ingressi prædandi causa, Claudium in obscuro angulo latitantem inuenerunt. nam quòd fuerat vnà cum Caio, propterea in illo tumultu formidabat. Hunc illi principio aliū, quàm erat, esse arbitrati, secúmque aliquid habere, foras extrahūt: pòst vbi agnoscūt, Imperatorē salutant, eúmque ad exercitū ducūt, ac vnà cū cæteris militibus, quòd stirpe regia ortus, & vir bonus habitus esset, regnū ei deferunt. Consules statim ad eum nōnullos, atq; in primis tribunos plebis mittunt, mādántque, ne quid eiusmodi committat, vtq́; velit sub imperio Senatus populique Romani, & legum autoritate viuere. Verum*

Magna de nouo Imperatore deligendo contentio.

vbi se desertos esse vident ab ijs militibus, quibus antea fulciebãtur, ipsi quoque assentiri cœperunt, eíque decernere omnia quæ ad principatum eius spectare videbantur. Itaque Tiberius Claudius Nero Germanicus, filius Drusi Liuiæ filij, summum principatum adeptus est, cùm antè nullo vnquam in Imperio cognitus fuisset, nisi quòd Consulatum gesserat. Degebat eo tempore annum quinquagesimũ, erátque vir non malo ingenio, præterea eruditus in literis: nam commentarios scriptos reliquit: valetudine verò & natura infirmior, tremulóque capite & manibus, ita vt ob eam causam voce hæsitaret. Is lectica operta primus Romanorum est vsus, atque ex eo nunc omnes non modò Imperatores, sed nos quoque consulares viri lectica vehimur. nam antea quidem Augustus & Tiberius grabatis quibusdam paruis, qualibus adhuc mulieres vtuntur, interdum vehebantur. Claudius homo in cæteris minimè quidem malus, palàm autem familiaribus suis atque mulieribus plusquam quisquam alius ei similis inseruiuit, quòd à puero languens & timidus educatus erat, ob eámque causam, plus quã esset reuera, se stupidum esse simulabat, idque ipse aliquando in Senatu confessus est. Propter verò cõcubitus suos cum mulieribus nihil libero homine dignum possidebat parabantur ei insidiæ in conuiuijs & concubitibus, quibus vtrisque maximam operam dabat, cùm capi facilè posset illis temporibus. Erat vsque adeò timidus, vt perterritus sæpenumero nequiret, quid sibi faciendum esset, animaduertere. Quæ cùm familiares eius cognoscerent, eum magis agitabant, perterrefaciebántque, vt ex eo fructus caperent maximos. Iidem tam magnũ timorem inijciebant reliquis hominibus, vt (ne pluribus verbis agã) cùm multi eodẽ die ad cœnam essent à Claudio

Lecticæ.

Mulieribus dedit⁹ Claudius.

Claudij timiditas.

& ab

& ab illis vocati, illo quasi ob aliam causam prætermisso, apud istos cœnatum veniret. Itaque Claudius absq; iis sceleribus, quæ commisit istorum causa, in cæteris cōmodus & bonus Imperator fuit. Chæream verò & paucos alios interfecit, propterea quòd rebus suis longo tempore antè prospiceret: idque fecit, nō vt Caium vlcisceretur, sed quòd eos diceret sibi insidias fecisse. Erat Claudius, quod pertinet ad pecuniam faciendam, admirabilis: abstinebat enim ab omni sordida exactiōe pecuniæ, modestiámque & temperantiam populi Romani pluri mi faciebat. Nā nimias delicias, quæ fuerant Caij temporibus, sustulit, latis legibus quæ ad eam rē spectare viderentur. Cauponas enim, in quibus cōpotare solebant, euertit, vetuítque ne caro cocta, aut aqua calida vsquā venderetur, atque in eos qui nō obtemperarēt, animaduertit. Per id tempus ingens fames fuit, qua in re tanta fuit Claudij prouidentia, vt ea non solùm iis qui tum erant, sed etiā posteris vilem annonam fecerit. Nā cùm ferè frumentū omne aliunde ad populum Romanum adueheretur, neque regio quæ erat ad Tiberis ostia, tutas stationes & portus commodos haberet. fierétque propterea inutile maris imperiū: cúmque præter id quod aduectum fuerat opportunis temporibus, & in horrea repositū, hyeme nihil importaretur, atque ei qui in hac re vellet periculum suscipere, malè succederet: Claudius his cognitis rebus, portum ædificare instituit: nec eum deterruit quòd præfecti fabrorum, cùm interrogarentur, quantos sumptus ea res postularet, respōderunt tam magnos, vt nollet eum portum facere: sperabāt enim eū cognita sumptus magnitudine, si prædixissent, à proposito deterreri. Sed is nihilo minus sibi faciendū putauit, induxítque in animū rem dignā gloria, atq; magnificē-

Claudij Imperatoris tēperantia atque modestia.

Sumptuariæ leges à Claudio latæ.

Ingens fames.

Portus.

Magnificentia Claudij.

tia populi Romani. Primùm quòd loco non paruo perfoſſo in continenti, iactisque circùm vndique fundamẽtis, eò mare intromiſit: deinde in ipſo mari factis vtrinque magnis aggeribus, ac multo mari cõcluſo, in eo inſulam fecit, atque in ea turrim ædificauit, ex qua lumẽ nauigãtibus nocturno tempore præberetur. Is locus, vt eſt, ita patria lingua Portus appellatur. Exhibuit crebrò ludos gladiatorios, quibus valde delectabatur. præter cætera libenter ſpectabat ſub prandij tempus eos qui in medio theatro dilaniabantur: etſi leonem doctum hominem comedere, plebique ob eam cauſam gratũ interfecit, quòd non deceret populum Romanum huiuſmodi ſpectacula videre. Igitur cùm ſoleret expleri ſanguine & cædibus, multas ſubitas & temerarias cædes fecit. In cauſa fuerũt domeſtici, vxórque eius Meſſalina, quæ temeritate atque intemperãtia omnes fœminas ſuæ ætatis ſuperauit. Nam iſti cùm aliquem interfectum eſſe cuperent, Claudium perterrefacere ſolebant, vt hac ratione facerẽt omnia, quæ ſibi collibuiſſet. Itaque Claudius cùm ſæpe repẽtino metu perterritus occidi aliquem iuſſiſſet, eundẽ paulo pòſt, cùm ad ſe rediſſet, requirebat: quem dum iã interfectum eſſe cognoſceret, adeò grauiter dolebat, vt eũ facti maximè pœniteret. Harũ cædium initium fuit à Caio Appio Silano, quem virum nobiliſſimum accerſi atque interfici iuſſit, propterea quòd Meſſalinam offenderat libidinoſam & petulantem fœminam, cũ qua coire noluerat, quódque Narciſſo liberto Claudij propter illam inuiſus erat. Finxit Narciſſus ſe in ſomnis vidiſſe Claudium ab eodem Appio necari, eique in lecto adhuc recumbenti ſomnium tremebũdus narrauit: quo facinore aucto à Meſſalina & exaggerato, Appius propter ſomnium occiſus eſt. Poſt cuius cædem populus

Portus.

Subitæ atq; temerariæ cædes à Claudio factæ.

Meſſalinæ intemperantia.

C. Appius Silanus Meſſalinæ dolo à Claudio occiſus. Narciſſi ſõnium confictum.

pulsus Romanus nihil amplius de Claudio bene sperauit. Itaque factū est, vt Vinicianus & Furius Camillus præsides prouinciarum contra eum cōiurauerint. Qua ec re Claudio tantus timor iniectus est, vt imperium eis vltro ferè cesserit: sed illi perierunt deserti à militibus, & eámque causam cōplures non solùm viri, sed etiā fœminæ mortem obierunt. Etenim propter crebras calamitates eò ventum erat, vt nihil amplius virtus esse putaretur, quā fortiter & gloriose mortē oppetere. Claudius nunc versum perpetuò signum militibus dabat,

Furius Camillus.

Cōspiratio in Claudiū sopita.

Ἄνδρ᾽ ἀπαμύνασθαι, ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ,

Odyss. XXI.

Oportere eum vlcisci, qui prius molestiam exhibet. Multa eiusdem generis in Senatu Græco sermone dicebat. Sed cùm Lycijs aliquando responderet, vnum ex legatis qui olim Lycius, tum ciuis Romanus erat, Latina lingua interrogauit, eique non planè intelligenti quod ipse dixisset, ciuitatem ademit, dixitque eum qui non haberet huius linguæ scientiam, non oportere ciuem Romanum esse. Postquam enim Romani externos homines in ciuitatem receperunt, habueruntque in honore, id beneficium à Claudio peti, emique à Messalina & Cæsarianis cœptum est: quod cùm primò magno precio venderetur, postea adeò facile & vile factum est, vt vulgò diceretur eum qui vasa vitrea, & ea quidem fracta dedisset, ciuem Romanum fore. Messalina libidinosa & intemperans fœmina cæteras mulieres cogebat luxuriose & petulanter viuere, efficiebátque vt multa in Palatio viris suis præsentibus ac videntibus cum adulteris coirent, earúmque viros ipsa diligere, ac honoribus & dignitatibus augere: cæteros qui id non paterentur, odio habere ac modis omnibus perdere solebat. Claudius multo tempore harum

Lycius ob Latinæ linguæ ignorātiam vrbe eiectus.

Ciuitatis donatio.

Messalinæ insana libido.

Messalinæ libido.

rerum ignarus fuit, propterea quod Messalina ancillulas quasdam ei suggerebat, cum quibus rem haberet: & quos suspicabatur ista Claudio significaturos partim beneficijs, partim propositis supplicijs prouidebat ne id facerent. Cùm autem seditio in exercitu facta esset, Claudius ad eam sedandam Narcissum misit: sed postquam is in tribunal conscendit orationem habiturus, milites ob eam causam multo magis irati statim exclamauerunt, ἰὼ Σατουρνάλια, id est ô diem festũ Saturni: quòd eum diem serui ornatu dominorũ celebrent. Itaque indignati Narcissi causa, Plautio Imperatori suo obedientes in Britanniam traiecerunt. In eo bello Britannico Vespasianus, vnus ex legatis Plautij, præclare se gessit, atque ad id bellum profectus Claudius, hostibus cum quibus congressus est, superatis, captisque eorũ regijs, Britanicus cognominatus est. Messalina verò amore Mnesteris saltatoris capta, cùm ei persuadere non posset vt secum coiret, petiuit à Claudio viro suo, vt illũ sibi obsequi iuberet, tanquam ipsi in quibusdã alijs rebus opera eius necessaria foret. Is, postquã ei Claudius præcepit, vt omnia quæ Messalina imperaret, libenter faceret, cum illa rem habuit, tanquam id quoque sibi imperatũ fuisset. id enim Messalina sæpe in multis alijs fecit, nã quasi Claudio conscio sinentéque ei petulanter viuere, mœchabatur. Claudius vt prauidit suo natali die defectionem solis futuram, veritus ne tumultus ob eam causam concitaretur, scripsit aliquanto tempore antè, non solùm defectionem fore, & quando, aut quanta esset futura: sed et ã causas scripsit, propter quas id esset necessariò euenturum. Causæ hæ sunt. Luna, vt creditum est, mouetur ad cursum solis, siue statim post eũ, siue Mercurius & Venus interiecti sint. Mouetur autem in longitudinem,

Narcissi ad milites seditiosos oratio.

Seruorum dies festus.

Vespasian⁹.

Messalinæ cũ saltatore concubitus à Cęsare per fucum impetratus.

Solis defectio.

vt sol:

ut sol: atque in altitudinem, ut etiam ille fortassis: postremò in latitudinem. quod soli nullo modo accidit. Cùm igitur ea supra conspectum nostrum simul cum sole fuerit rectis lineis, ac sub eius splendore cursum suum habuerit, radios eius, qui terram attingunt, etsi non eodem modo apud omnes gẽtes, occultat: nec verò id facit in locis omnibus. nam sol perpetuò splendorẽ suũ habens, eũ nunquam deserit: ex quo fit, ut totus videatur, ijs quibus luna ita opposita non est, ut ipsum obscurare possit. Hæc quidẽ de solis defectione dicuntur. Luna verò (nec enim alienum erit à proposito de ea dicere, postquam in hunc sermonem incidimus) quotiescunque soli opposita fuerit (id quod ei, cùm plena est tantummodo, perinde atque soli, cùm ipsa noua est, contingit) atque in umbram terræ cono similem inciderit: quod fit, quoties media in latitudinem mouetur, tunc solis priuatur splendore, & qualis est natura, conspicitur. atque hæc eiusmodi sunt. Cæterum Messalina apud se Mnesterem habebat abductum à Theatro, de quo cum sermo apud populum haberetur, quòd non saltaret amplius: Claudius miratus iurabat eum secum non fuisse. Itaque omnes magnã molestiam capiebant, quòd unum Claudium nescire intelligerent ea quæ gerebantur in Palatio, quæ iam apud hostes percrebuerant, tamen ea nihilo magis aperiebãt, quòd Messalinam reuererentur, & Mnesteri parcerent. cuius ars tantũ satisfaciebat populo, quantũ Messalinæ forma eiusdem placebat. erat enim saltator egregius. Hic, cùm ab eo populus aliquando magno studio contenderet, ut saltaret in celebri fabula, de scena quasi per transennam populum aspiciens, ita respondit: Non possum, inquit, nam cum Oreste dormiui. Sequenti anno Claudius quartùm, Lucius Vitellius tertium Con-

Lunæ defectio.

Saltatoris de Messalina dicteriũ.

Claudij cũ Vitellio cõsulatus.

ſules facti ſunt. Is annus erat ab Vrbe condita octingenteſimus. Eo tempore Claudius quoſdam Senatu mouit, è quibus complures inopia rei familiaris haud grauatim ea dignitate ceſſerunt. Idem multos in Senatorium ordinem cooptauit, in quorũ numero fuit Sardinius Gallus, qui principio cùm poſſet Senator eſſe, Carthaginẽ migrauit. Cui accerſito properè Claudius: Ego te, inquit, aureis vinculis constringam. Itaque ille deuinctus dignitate, in vrbe remanſit. Claudius quamuis libertos alienos, quoties eos deliquiſſe cognouerat, acriter puniret, tamen erga ſuos indulgentiſſimus erat. Nam cum ab hiſtrione tritum illud in theatro quandoque diceretur, ἀφορητός ἐστιν ὁ εὐτυχῶν μαστιγίας, *Intolerabilis eſt fortunatus verbero: & ob eã cauſam in Polybium libertum eius omnes oculos coniecissent, isq; magno clamore reſpondiſſet, dictum eſſe ab eodẽ poeta,* βασιλεῖς ἐγένοντο οἱ πρὶν ὄντες αἰπόλοι *Reges quoque extitere de caprarijs: in eum ipſe non animaduertit. Cùmque ad eum perferretur quoſdam ſibi inſidias parare, cæteris pro nihilo habitis reſpõdit, non eodem modo pulicem, & feram belluam vlciſcendam. Aſiaticus verò apud eum condemnatus eſt, parùmque abfuit quin abſoluere- tur: nam cùm negaret factum, ſéque neminem ex ijs, qui contra ſe teſtimonium dixerant, noſſe confirmaret: miles qui ſe vnà cum eo dicebat fuiſſe, interrogatus quis eſſet Aſiaticus, caluum quendam, qui tum fortè aderat præſens, oſtendit: nam id ſignum eius tantummodo didicerat. quamobrem cùm magnus riſus concitatus eſſet, Claudiúſque eum liberare ſtatueret, Vitellius, quò Meſſalinæ rem gratam faceret, ſe ab Aſiatico rogatum eſſe dixit, vt ſibi liceret mortis genus eligere. Quod cùm Claudius audiuiſſet, Aſiaticũ necauit, vt quem conſci*

Sardinius Gallus.

Polybius Claudij libertus.

Aſiaticus.

Vitellij improbitas.

Aſiatic⁹ accuſat⁹ apud Claudium, atque condẽnatus ſibi infert ipſi manus.

conſcium culpæ ſeipſum morte iam damnaſſe existima ret. Eodem anno parua inſula prope Theram inſulam, quæ nunquã antea viſa fuerat, apparuit. Sed cùm multi ſeruos morbo laborantes non modò negligenter tractarent, verùm etiam domo expellerent, legem tulit, qua lege omnes huiuſmodi qui conualuiſſent, liberos eſſe iuſſit.

Edictũ claudij de ſeruis ægrotãtib.

Cùm autem Veſpaſianus in Britannia obſideretur à barbaris, atque in extremum periculum veniſſet, Titus filius eius patris ſaluti metuens, incredibili audacia eum obſidione liberauit, fudítque barbaros, eóſque longius inſecutus occidit. Plautius de bello Britannico, quod bene feliciterq; geſſerat, laudatus à Claudio triũphauit.

Titi Veſpaſiani in parẽtẽ pietas.

Cneus verò Domitius Corbulo, qui Prætor in Germania exercitibus in vnum conductis vexabat multos, eóſque præſertim qui Chauchi nominantur, è ſolo hoſtili à Claudio euocatus eſt. Cognita enim eius virtute, exercitationéque armorum, amplius eum augeri non permiſit. Quod vbi Corbulo intellexit, in vrbem reuerſus eſt: prius tamen exclamauit, veteres duces fortunatos fuiſſe, quibus licuerit eſſe fortibus ſine periculo, ſe autem inuidia à Cæſare prohiberi. Claudius tamen ei vt triũpharet conceſſit, eundémque poſtea exercitui iterum præfecit. Quem cum ille accepiſſet, eodẽ modo exercebat milites: & quoniam eo tempore pax erat, agrum qui inter Rhenum & Moſam interiacet, ab illis perfodi curauit. is ager patet ad millia paſſuum x x i. *idq; fecit ne inundante Oceano flumina reſtagnarẽt.*

Cn. Domitius Corbulo.

Domitij Corbulonis cõtra chauchos res geſtæ.

Interea Meſſalina, cui non ſatis erat adulteria committere & ſcortari (iam enim cubiculũ habebat in palatio, in quo ſe & primarias fœminas proſtituebat) cupiuit pluribus viris, tanquã legibus id permiſſum, nubere. Itaq; nupſit Caio Silio, harúmq; nuptiarum cõuiuium magnificũ & ſumptuo

Cupit Meſſalina pluribus viris nubere.

sumptuosum fecit, eique regiam domum donauit, in qua congessit omnes Claudij thesauros preciosissimos, eumq; ad extremū Cōsulē designauit. Quæ cū audirētur & viderētur ab omnibus, ea solus Claudius ignorabat: qui cū Ostiam esset profectus vt rei frumētariæ prouideret, Messalina Romæ relicta simulatione ægre valetudinis, cōuiuium ornauit magnificè & splendidè, in eoq; omnia libidinose & petulanter fecit. Itaq; Narcissus Claudio, cùm solus esset, per pellices ipsius omnia quæ gererentur, significauit: quib. cognitis rebus Claudius in vrbem subitò reuersus, magnum numerum hominum, sed in primis Mnesterem occidit: pòst ipsam quoque Messalinā iugulauit: nec multo tempore pòst Agrippinam fratris sui filiam & matrem eius Domitij qui Nero cognominatus est: in vxorem duxit. Erat enim fœmina egregia forma: ad quam ipse antea sæpenumero accedebat, eaq; cum Claudio vt patruo sola cōuersabatur libidinosius quàm neptem deceret. Igitur Agrippina, vt primùm regalem potestatem habuit. Claudiū, sibi deuinxit (erat enim acris fœmina & industria in rebus gerendis) eosq; quos à Claudio diligi animaduerterat, minis atq; beneficijs suos fecit. Ea Claudio liberos habēti persuasit vt filiū suum adoptaret, eumq; interim ad principatum exercebat, dum à Seneca institui atque erudiri curaret. Huic etiam quàm maximas opes cōparauit: nihil enim tam paruū erat aut vile, quod pecuniæ causa nō faceret, colebàtque eos qui aliquantum locupletes erant, & cōplures ob eandem causam occidebat: multas illustres & nobiles fœminas nonnulla inuidia perdidit, in quarū numero fuit Lollia Paulina, quæ ab ea propterea necata est, quòd se Claudio nupturā esse aliquādo sperauerat: cuius caput ad se perlatum cùm non agnosceret, os eius manu

Messalinæ petulātissimum conuiuium.

Messalina iugulatur.

Agrippina.

Agrippinæ in rebus gerendis industria.

Lollia Paulina ab Agrippina zelotypa occisa.

sua aperuit, vt dẽtes inspiceret, quos illa non perinde vt cæteræ solent habuerat. Itaque Agrippina repentè altera Messalina facta est, præsertim cùm Senatus amplissimos honores ei decerneret, & in primis, vt in conuentib. publicis carpento vteretur. Sed cùm Claudius Nerone filium eius adoptasset, eúmque sibi postea generum facere emancipata filia, ne fratres matrimonio coniungi viderẽtur, magnum prodigium extitit, nam eo die cœlum ardere visum est. Cupiuit Claudius nauale prælium in quodã lacu apparare, cuius muro de lignea materia ædificato, defixisque trabibus, eo magnam hominum multitudinem coegit. Ibi cæteri arbitrio suo, Claudius autẽ & Nero militari veste induti fuerunt, Agrippina aurea chlamyde fuit ornata. Qui eo prælio nauali decertaturi erant, dãnati fuerant rei capitalis. Erant vtrimq; quinquaginta naues, alteri Rhodij, Siculi alteri nominabãtur. Hi principio simul omnes Claudium salutauerunt his verbis, Salue Imperator, pereũtes salutamus te. pòst vbi salutẽ impetrare non potuerunt, fuitque mandatum, vt, quemadmodum iussi fuerant, dimicarent: eruptione facta, non se prius adorti sunt, quàm fuerunt necessitate coacti. Narcissus verò Claudiũ ludificabatur, vt cùm Bithynij cõtra Iunium Cilonem qui ipsis præfuerat, exclamarent, dicerẽntque eum magnis muneribus corruptum fuisse, & Claudius eos qui circumstabant rogaret quid dicerent: (non enim propter tumultum intellexerat) Narcissus mentiens, eos magnas gratias habere Iunio respondit: Claudius Narcissum vera dicere arbitratus, Iunium eis praeesse alterum biennium iussit. Agrippina sæpenumero sedens in suo tribunali, Claudio assidebat, cùm is legatos audiret, aut eis responderet. quo genere spectaculi nullũ erat sanè pulchrius. Claudius iratus

Claudi⁹ Nero à Claudio adoptatus Imperatore.

Nauale præliũ per ludũ à Claudio institutum.

Narcissi petulantia.

tus

Iudæus Galicus orator in Tiberim proiectus.
Facetè dictum.
Domitij in Claudiú dicteriú facetissimum.

tus aliquando Iudæo Galico oratori causam apud se agenti, iussit eum in Tiberim proijci, à quo tum, cùm ius redderet, non longè aberat. Hac in re Domitius Afer qui omnes patronos causarum suæ ætatis superabat, perbellè iocatus est. nam cùm is qui erat à Iudæo destitutus, opem ab eo peteret, ita respondit: Quis tibi nunciauit, inquit, me melius quàm illum natare? Cæterùm Claudius iratus propter ea quæ ab Agrippina fiebāt, quæq; iam ad ipsum perferebantur, requirebat Britannicum, quem illa sæpenumero de industria in conspectum patris propterea venire nolebat, quòd Neroni filio suo quē ex Domitio priore marito habebat, imperium parare conaretur. Quam rem Claudius cùm perferre non posset, parabat eius potentiam minuere, & filium suum successorem imperij designare. Quo cognito Agrippina metuens, eius consilium præuenire statuit. Itaq; vt cognouit ei propter vinum noceri non posse, multum enim bibebat: tum propter aliam rationem viuendi, qua plurimum Imperatores vtuntur, vt salutem tueantur, Locustam veneficam mulierem, eámque celeberrimā accersi, ac per eam venenum, cui remedium adhiberi non poterat, in boleto parari iussit. Quo facto Agrippina cœpit ex cæteris boletis comedere, illum verò in quo venenum erat, maximum atque pulcherrimum, vt Claudius comederet, perfecit. Ita ille ex insidijs captus, ex conuiuio, quasi vino cōfectus, exportatus est, id quod antea crebrò factum fuerat. Noctu autē posteaquam obmutuisset atq; obsurduisset, mortuus est tertio Idus Octobris. Vixit annos LXIIII. regnauit annos XIII. menses VIII. dies XX. Id Agrippina facere potuit, quòd Narcissum præmiserat in Campaniam, vt aquis quæ erant in ea regione ad podagram vteretur. nec enim id eo præsente confecisset

Locusta venefica.
Claudi⁹ insidiis Agrippinæ, à venefica veneno sublatus

fecisset, quòd ille domini custos vigilãtissimus erat. Idémq; post mortem Claudij sublatus est, homo illis quidẽ temporibus omnium hominũ potentissimus: possidebat enim quater millies sestertiûm, eóque amplius, applicabántq; se ad eum ciuitates regésque. Is priusquam iugularetur, facinus præclarũ fecit. Nam arcanas literas, quas Claudius contra Agrippinam & nonnullos alios scripserat, & quas ipse cui ea cura incumbebat apud se habebat, omnes combussit. Itaque Claudius mortuus est, cuius mortem hæc denunciare videbantur. Nam cometa longo tempore visus est, pluitque sanguinem, & fulmen de cœlo in signa Prætorianorũ militum cecidit, tẽplúmq; Iouis Victoris sua sponte apertum est: denique ex singulis generibus magistratuum singuli mortui sunt. Claudius eundem honorem sepulturæ & reliquorũ omnium, qui Augusto habitus fuerat, adeptus est. Tum Agrippina & Nero eum se lugere simulabant, quem necauerant, atque in cœlum efferebant eum, quem in cõuiuio ex insidijs sustulerãt. Itaq; Lucius Iulius Gallio Senecæ frater facetè & vrbanè dixit (scripsit etiã Seneca librũ, quem ἀποκολοκύντωσιν *quasi immortalitatem quandam esu boleti partam nominauit) sed ille cùm multa dixisse fertur, tum hoc in primis. Nã cùm esset consuetudo necatos in carcere trahi à carnificibus in forũ magnis quibusdam vncis, deinde in flumen proijci, dixit Claudium vnco in cœlum attractum esse. Ipsius quoque Neronis dictum non indignum memoria videtur. Is dicebat boletos cibum deorum esse, quòd Claudius boleto in numerum deorum relatus fuisset.*

Narcissi mors.

Claudij aduersus Agrippinam atque alios literę à Narcisso combustæ.

Prodigia.

Iulij Galij de Agrippinæ ac Neronis luctu simulato facetissimum dicterium.

RELIQVA APVD DIONEM *interciderunt.*

NE

NERO.

Britānicus.

Adoptionis ius.

POST Claudij mortem Britannicum optimo iure Imperio succedere oportebat, quòd erat eius naturalis & legitimus filius, quódque valebat viribus corporis, & flore ætatis vigebat. Iure au-
„ tem ciuili propter ius adoptionis Imperium ad Nero-
„ nem quoque pertinebat. Sed nullum ius profectò plus
potest, quàm arma. Ut enim quisque potentissimus est,
ita iustissimè dicere omnia & facere videtur. Itaque

Claudij Imperatoris testamentũ à Nerone rescissum.

Agrippinæ de Neronis vaticinio insanum responsum.

Agrippina.

Nero tabulis testamenti Claudij de medio sublatis, non solùm est Imperium adeptus, sed etiam Britannicum, & sorores eius interfecit: quis enim calamitates cæterorum hominum facilè deploret? huic autem Imperium antè hoc modo significatum est. Cùm natus esset prima luce, antequam sol ortus esse videretur, radij circũ eum fulserunt: qua ex re, tum etiam animaduerso stellarum
„ cursu, qui tum erat, atque earum coniunctione quidam
„ astrologus duo simul prædixit, eum regnaturum esse, &
„ matrem necaturum. Quod cùm Agrippina intelle-
„ xisset, demẽs subitò exclamare cœpit, Me verò, inquit,
„ occidat dũ regnet. (uius quidẽ rei futurũ erat, vt eã maxi-
„ mè pœniteret. Sed pleriq; hominũ adeò stulti sunt, vt si
„ bona se sperent adepturos, quæ cum malis coniuncta sint,
„ statim incensi cupiditate melioris, quod peius est, negli-
„ gant: cùm autem id quod malum erat, aduenerit, adeò
„ grauiter & molestè ferunt, vt se maximè cupiant ab
„ optimis quibusque rebus abstinuisse. Porrò nequitiam
& petulantiam Neronis Domitius pater non ex vaticinio, sed ex suis & Agrippinæ moribus prædixit.
Non enim, inquit, fieri vllo modo potest, vt ex me & illa

Domitius pater Neronis.

vir

vir bonus nascatur. Progrediente verò tempore propter exunias serpentis ad ceruicem Neronis pueri inuētas, vates prædixere eum ab homine sene magnam potentiã accepturum. serpentes enim positis exuuijs, vnà exuere senectutem existimantur. Natus erat decem & septẽ annos, cùm imperare cœpit: deinde profectus ad exercitum, lectis ijs quæ Seneca scripserat, militibus, quãtum eis Claudius dederat, promisit. Quæ autem legit in Senatu ab eodem Seneca scripta, tantam vim habuerũt, vt decreto Senatus insculperentur in columna argentea, ac quotannis cum noui Coss. magistratum inirent, legerentur. Quibus rebus omnibus id agebant, vt tanquã ad certum quoddam præscriptum optimè regerentur. Agrippina principio administrabat omnia quæ ad principatum spectabant: ambo vnà exibant foras, sæpenumero eadem lectica vehebantur: quanquam illa magna ex parte vehi, hic consequi solebat: illa respondebat legatis, literásque ad populos, & principes, & reges mittebat. Quod cùm diu factum esset, ferre grauiter cœperũt Seneca & Burrus homines sapientissimi, & apud Neronem maximæ autoritatis. Horũ alter prætorianis militibus praerat, alter doctor eius erat. Itaque commodã occasionem nacti, huic rei finẽ imposuerunt. Cùm enim legati Armeniorum venissent, vellétque Agrippina in tribunal, ex quo Nero cum eis colloquebatur, ascendere, eámque illi appropinquare viderent, adolescenti, vt antè descenderet, & ad matrem excipiendam procederet obuiam, persuaserunt. Quo facto nõ sunt reuersi, alia simulata causa, ne barbaris hanc labem ignominiámque Imperij patefacerẽt: cúmque perfecissent postea, vt ne deinceps permitteretur ei cura rerum publicarum, ipsi omnem potentiam consecuti sunt, quam quo-

Vaticinium de potentia Neronis.

Agrippinæ imperium.

Seneca Neronis præceptor.

usque obtinere potuerunt, omnia sunt ab iis optimè & iustissimè administrata. Nero enim ocium & tranquillitatem vitæ secutus, non facilè negotiis implicabatur, eúmque illi voluptatibus sinebant indulgere: vt cùm expleuisset cupiditates suas sine magno reipublicæ detrimẽto, consilium mutaret: quasi nescirent præfractos iuuenũ animos, educatósque in secura voluptate, & maxima licentià non modò expleri non posse, sed ex iis multo magis corrumpi. Is primò tantummodo conuiuia faciebat, cum libidinosis luxuriosè viuebat, crebrò ebrius erat, amabat. Sed postquam nemo increpauit eius libidinem, nec respublica propterea peius administrabatur, putauit se non solùm ea bene gerere, sed etiam posse iisdem in posterum vti. Itaque cœpit partim contemnere, præsertim cùm crebrò audiret à familiaribus suis, Tu hæc pateris? tu hostimes? ignoras te Cæsarem esse? téque illorum potestatem habere, non illos tui? partim contendere, ne matri cederet, tum erubescere quòd Seneca & Burro prudentissimis hominibus inferior esse videretur. denique omnia eorum præcepta prætermittere atque negligere, & ad mores ac instituta Caii se conferre: quem vt primum imitari statuit, facilime superauit: existimans Imperatoriæ maiestatis ac potestatis esse, efficere vt nemini ne in pessimis quidem rebus cederet. Qua ex re cœpit, vt par est, magnam pecuniam consumere, multa per iniuriam quærere, multa per vim eripere: nec enim illiberali animo erat. Cuius rei argumẽto est, quòd cùm prætoriano militi, qui libros imperii eius administrabat, dari iussisset centies sestertiûm, eáque Agrippina, vt ipsum intuentem summam tantæ pecuniæ pœniteret, vno in loco coaceruasset, interrogauit, quantum esset numeratum, cognitáque summa, eã duplicari iussit.

Nimia licẽtia etiã bona corrumpuntur ingenia.

Nero Caligulam malis moribus ac crudelitate longè superauit.

Neronis liberalitas. CCL. myriades drachmarum.

sit. Non enim putaui, inquit, me tam exiguum munus dedisse. Id verò multo magis perspicuum est ex magnitudine sumptuum, quos fecit. Siquidem thesauros quos habebat in thalamo regio, ita exhausit, vt ei statim opus fuerit nouis redditibus. Itaque non solùm exegit noua vectigalia, sed etiam inhiauit locupletum facultatibus, quas per iniuriam abstulit à multis, eorúmque nonnullos occidit. Sed cum Nero in summa talis fuerit, superest vt de singulis eius factis dicamus. In primis igitur cursu & certaminibus equorum delectabatur, ita vt ob eam causam insignes equos victores, & iam senio confectos stola forensi non secus quàm homines ornaret, eósque honestaret pecunia stipendij loco. Quamobrem cum propter hoc Neronis studium, ij qui equos alebant vnà cum aurigis superbè extollerentur, ac proinde Prætoribus sæpe & Consulibus graues iniurias facerent, Aulus Fabricius Prætor vti noluit illis, iusta mercede cum quibusdam certare recusantibus, sed canes doctos currus agere pro equis introduxit. Quo facto qui albo, quique fuluo ornatu erant, statim currus dimiserunt: cúmque prasini & veneti nihilo magis exirent, Nero præmia equis proposuit, itaque ludi Circenses peracti sunt. Interea grauiter ferebat Agrippina, quòd non amplius in eos qui erant in Palatio, præsertim propter Acten imperium teneret. Fuerat Acte empta ex Asia, cuius amore Nero ita captus erat, vt eam retulerit in familiam Attali, ac Octauia vxore multo chariorem habuerit. His de causis præsertim, alijsq; Agrippina ægrè ferens, primò admonere Neronē conatur, eósque qui cum ipso versabantur partim verberibus castigat, partim procul amouet. Pòst vbi se nihil proficere cognouit, multo grauius tulit,

Donum Neronis duplicatum.

Prodigalitas Neronis.

Equis victoribus præmia atque perpetua stipēdia à Nerone instituta.

Canib⁹ pro equis in certaminibus vsi.

Circenses ludi.

Acte, mulier.

Agrippinæ cū Nerone expostulatio.

aitque, Ego te Imperatorem feci: tanquam posset ei principatum arbitratu suo adimere: nesciebat enim summũ imperium postquam est à priuato alicui delatum, statim deficere eum qui detulit, & ad eum qui accepit, contra eum qui dedit, transferri. Tum Nero Britannicũ veneno sustulit: cuius corpus vt vidit propter venenum liuore decoloratum esse, gypso oblinendum curauit: cúmque per forum eius efferretur, maximo imbri de cœlo omne gypsum, quod adhuc molle & tenerum erat, sublatum est, vt nefarium scelus nō solùm audiretur ab omnibus, sed etiam apertũ ante omnium oculos poneretur. Post hæc incipit palàm insanire, multa domi, multa in superiore parte vrbis, noctu atque interdiu latitans libidinose facere, in cauponas ingredi, & vt priuatus omnia loca peruagari. Quæ ex re multis vulnera & graues iniuriæ inferebantur. Iam matri palàm & apertè inimicus erat, fiebátque ex eo, vt multa, quæ quotidie ferè cōtra se dicerent faceréntve, proferrentur extra Palatium, licet omnia in ore vulgi non versarentur. Multa variè dici, multáque conijci ex vtriusque nequitia atque libidine solebant: nam quæ facta fuerant nunquã, pro factis diuulgabantur: quæ q́; aliquo modo credibilia erant, pro veris credebantur. Tum primùm multi cùm viderent eam absque satellitibus, cauebant, ne facti obuiam cum ea sermones conferrent. Quòd si quis ei aliquo casu atque fortuna occurrisset, statim nullo habito sermone discedebat. Per id tempus editum est spectaculum, in quo homines in equis insidentes, magno cursu atque impetu in tauros facto, eos occiderunt: tum ab equitibus stipatoribus corporis Neronis quadringenti vrsi cum trecentis leonibus hastis trãsfixi sunt, virique equestris ordinis triginta munus gladiatoriũ obierunt. Cùm

Britannicus à Nerone veneno sublatus.

Neronis in Agrippinã matrem odium.

Ludi, atque taurorũ spectacula à Nerone edita.

autem

autem hac apertè faceret, tum occultè noctu per totam vrbē debacchabatur: mulieribus puerisque stuprum inferebat, spoliabátque eos qui sibi fierēt obuiā, percutiebat, vulnerabat, occidebat. Cumq; hæc faceret, putabat clā homines esse propterea quòd varijs generibus vestiū & appositis comis vteretur: sed ex comitatu factisque facile agnoscebatur. Nec enim esset ausus quisquam tot & tantas res securo animo facere. Nam domi esse nulli tutum erat, Nerone in domos atque officinas insultante. Itaque Iulius Montanus Senator cōmotus vxoris causa, facto in Neronem impetu, ei multas plagas infixit, ita vt per multos dies in cōspectum hominum non venerit. Quæ res Montano nullum damnū attulit, cui Nero ne iratus quidem omnino fuisset, etsi putabat se iniuriā accepisse, nisi ipse veniam per literas petiuisset. Quibus literis lectis Nero ita respondit: Non ergo percussor Neronis seipsum vita iam spoliauit? Cum autē in theatro spectacula præberet, primùm eodem theatro de repētè aqua maris expleto, in qua pisces et alia animalia natabant, bellum nauale Persarum cum Atheniensibus fecit: deinde subitò aquam eduxit, exiccatóque solo rursum multos pedites, non modò binos, sed etiam confertos paribus vtrinque numeris congredi iussit. Post hæc secuta sunt certamina iudicialia: ex quibus multi exultauerunt, multi interfecti sunt. In his Seneca reus factus est multorum scelerum, sed præsertim, quòd cum Agrippina rem haberet. Nec enim in hac re solū, sed in plerisque alijs contrà facere visus est, quàm philosophabatur. Cùm enim tyrannidem improbaret, tyranni præceptor erat: cúmque insultaret ijs qui cum principibus versarentur, ipse à palatio non discedebat. Assentatores detestabatur, cùm ipse reginas coleret & libertos, ac lauda-

Neronis libido atque crudelitas.

Nero à Mōtano vxoris causa, verberibus tractatus.

Nauale Persarum cum Atheniensibus bellū.

Seneca.
Senecę vita lōgè turpissima.

tiones quorundam componeret. Reprehendebat diuites is, cuius facultates erant ter millies sestertiûm: quique luxum aliorum damnabat: quingentos tripodas habuit de ligno cedrino, pedibus eburneis, similes & pares inter se, in quibus cœnabat. Ex quibus omnibus ea quæ sunt ijs consentanea, quæq; ipse libidinose fecit, facilè intelligi possunt. Nuptias enim cum nobilissima atque illustrissima fœmina cõtraxit: delectabatur exoletis, idque Neronem facere docuerat, etsi antea tanta fuerat morũ seueritate, vt ab eo peteret, ne se oscularetur, néve vnà secum cœnandi causa discumberet. Cum Nerone M. Saluius Otho tanta morum similitudine & societate scelerum coniunctus erat, vt Neroni aliquãdo dixerit, Tu me quoque Cæsarẽ videbis. Quod dictũ ei nihil obfuit, tantum Nero respondit, Te verò, inquit, ne consulẽ quidem videbo. Huic Sabinam nobilem fœminam abductam à viro, vxorem dedit, cum qua vterque pariter rem habebat. Cuius rei causâ Agrippina metuens, ne ea Neroni nuberet, valde enim amare cœperat, facinus nefarium est ausa. Nam quasi non esset satis graue dictu, quòd Claudium patruum præstigijs quibusdã & libidinosis aspectibus atque osculis in amorem suum illexisset, tentauit eodem modo Neronem sub suam potestatem subijcere: quod an verè factum sit, an propter mores eius confictum, pro certo nõ habeo: ea verò refero, quæ versantur in ore omnium, fœminam æqualem & similem Agrippinæ ob hanc causam maximè ab eo amatã fuisse: ad quam alludens, atque rem alijs aperiens, dicebat se cum matre consuetudinem habere. Hac cognita re, Sabina persuasit Neroni, Agrippinam de medio tollere, quòd ab ea diceret ei insidias parari. Ad id facinus quoque, vt à permultis fide dignis hominibus dictum

Septem millia quingẽtę myriades drachmarũ.

M. Saluius similitudine morũ ac scelerum societate Neroni persimilis.

Sabina Saluij & Neronis Imperatoris vxor communis.

Nero qua ratione cũ matre cõsuetudinem habuisse dicatur.

Sabina.

ctum est, Seneca eum incitauit, siue crimen à se deriuare cuperet, siue Neronem ad nefariam cædem faciendam perducere, vt eum quàm celerrimè dij hominesq́ perderent. Quod facinus cùm palàm facere timerēt, nec possent eam clàm veneno tollere (cauebat enim diligenter omnia) cúmque vidissent in theatro nauim per se dissolui, ac belluis quibusdam emissis, rursum integrā & firmam consistere, alteram consimilem huic ædificari iussit. Qua naui ædificata Agrippina maximè foueri, & quibuscunque rebus poterat, coli cœpit, ne quid suspicata caueret. Sed cùm Romæ nihil facere esset ausus, ne scelus diuulgaretur, procul in Campaniam profectus est, acceptáque matre in ea ipsa naui magnificentissimè atque splendidissimè ornata nauigauit. Id faciebat vt illa in reliquum tempus eodem nauigio vti cuperet. Cúmque Baulos venisset magnificentissima cōuiuia per multos dies egit: in his matrē amicè & beneuolè accipiebat, simulabátque se absentis eius magno desiderio teneri: præsentē osculabatur, petere iubebat si quid vellet, eique multa antè quàm peteret, concedebat. Post cœnæ tempus media nocte eam summa beneuolentia complexus, atque oculos eius & manus osculatus, comitatúsque abeuntem dixit, Mea mater vale mea causa, & cura valetudinem tuam, ego quidem certè tua causa viuo & regno. Post hæc eam tradidit Aniceto liberto, quasi is eam domum deducturus esset in naui, quam suprà ad interitum eius comparatam esse diximus. Sed mare has futuras tragœdias in se perferre non potuit, neque celare diutius fraudem nefarij sceleris. Licet enim dissoluto nauigio Agrippina in mare ceciderit, non tamen mortua est. Nā cùm in tenebris esset, & plena vini, ac nautæ remis sic in eam vterentur, vt Aceroniam Pollam,

Seneca in causa quòd Agrippina à filio sit interfecta.

Neronis in Cāpaniā cū matre Agrippina nauigatio.

Agrippinæ insidiæ à filio structæ.

Pollæ Aceroniæ interitus.

qua vnà nauigabat, interfecerint, tamen ea salua & incolumis euasit. Postquam domum venit, omnia dissimulauit. nec enim patefecit insidias, sed nuncios de ijs rebus ad filium celeriter misit, quas sibi casu & fortuna dicebat euenisse, quódque salua esset, ad eũ εὐαγγέλια mittere. His auditis rebus Nero impotenti animo nunciũm puniuit, tanquam ad se interficiendum venisset. Mox Anicetum vnà cum nautis aduersum matrem ire iubet, nec enim hanc cædem Prætorianis credidit. Hos vt vidit Agrippina, cognouítque quamobrem venissent, repentè de lecto desiluit, discissáque veste denudatáque aluo, ait: Hãc tu percute Anicete, percute, quoniam peperit Neronem. Itaque Agrippina Germanici filia, Agrippæ neptis, Augusti abneptis, á filio suo cui regnũ detulerat, & cuius causa præter alios multos patruum quoque necauerat, interfecta est. Nero postquã accepit eam mortuã esse, non credidit: nimirum propter magnitudinem temerarij facinoris diffidebat. Itaque cupiuit eam videre, & denudatam penitus conspexit, tum vulnera eius contemplatus, nefarium sermonem habuit plus quàm cædes fuisset: Nesciebam, inquit, me tã pulchram matrem habere. Deinde pecuniã dedit prætorianis militibus, videlicet vt multa facinora eiusdem generis libenter facerent: scripsitq; ad Senatum literas, in quibus præter cætera enumerabat, quot scelerum conscia sibi fuisset, ab eáque sibi insidias esse factas, atque in eo deprehensam, mortem sibi consciuisse. Quibus literis missis ad Senatum, ille nocturno tempore tanto metu conturbabatur, vt de lecto repentè prosiliret, interdiu perterrefaciebant eum tubicines auditi bellicum canere cum maximo tumultu, quo in loco Agrippinæ ossa sepulta erant, quamobrem aliò migrabat. Cúmque ibi

Neronis in Agrippinã matrẽ magna impietas.

Agrippina interficitur.

Neronis ad Senatum literæ.

Malè sibi cõscius Nero, vbique periculum iminere existimat.

ibi idipſum ei accideret, perterritus, aliò proficiſcebatur. Hæc dum Romam nunciarentur, cæteri, etſi erant indignati, gaudebãt: putabãt enim ob eam cauſam eum omnino eſſe periturum. Senatores verò cũcti ſe iſtis operibus Neronis lætari ſimulabant, congratulabantur ei, decernebántque multa in quibus ſe putabãt ei gratum facturos. Unus P. Thraſea Pætus, etſi venit in Senatũ, ac legi epiſtolam audiuit, tamen prius ſurrexit, quàm aliquid ſtatueretur, exiitq; foras, propterea quòd ea quæ vellet, dicere non poſſet: quæ autem poſſet, nollet. Cætera egit in eãdem ſententiam: nam ita dicere ſolebat: Si me tantum, inquit, Nero interfecturus eſſet, aliquam tribuerem adulatoribus eius veniã: ſed ſi eos à quibus maximè laudabatur, ſuſtulit, ſublaturúſque eſt, cur oportet fruſtra turpiter & ſeruiliter mori, cum munus naturæ explere liceat retenta libertate? De me enim, inquit, aliquis ſermo habebitur in poſterum: de ijs nullus, niſi tantummodo eos interfectos fuiſſe. Cúmq; Thraſea eſſet eiuſmodi, tum ita de ſe dicere ſolebat, Nero me poteſt occidere, lædere quidem non poteſt. Neronem in vrbem venientem, matre interfecta, omnes publicè colebant: priuatim autem quoties tutò & liberè loqui poterant, carpebãt & vellicabãt. nam culeum in quadã ſtatua ipſius de nocte ſuſpenderunt, vt ex eo ſignificarẽt, Neronem in culeum cõijci oportere, expoſuerúntque puerulum in foro, alligata ad eum tabella, in qua ſcriptum erat: Non te tollo, ne matrem occidas. Legebatur in pleriſque locis ſcriptum.

P. Threſea Pætus.

Libertas ſũmũ bonum.

Melius eſt retẽta libertate mori, quàm ſeruiliter uiuere.

Culeus Calũniæ in Neronem.

Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων μητροκτόνοι: *Nero, Oreſtes, Alcmæon matricidæ. Audire licebat eos qui ita dicerent. Nero matrem interfecit, eóſque multi deferebãt, magis vt Neronem criminarentur, quàm vt eis interi*

Nero iniuriarũ patiẽtiſsimus.

tum afferret. Cuius rei ipse nullam pœnam reposcebat, ne fama magis omnium sermone percrebresceret, vel quòd sermones habitos de ijs rebus cōtemneret. Cæterùm in medijs sacrificijs, quæ Agrippinæ causa fiebant decreto Senatus, sol omnino deficit, adeò vt stellæ viderentur. Præterea elephanti, qui currum Augusti egerant, in circum ingressi, cùm eò vsque, vbi Senatores sedebāt, venissent, non vltra progressi, constiterunt. Et quod maximè conijcere licet diuinitùs accidisse, cœna, quæ ad eum perferebatur, tota fulmine deflagrauit, quasi harpya quædam cibos ei eriperet. Porrò Domitiam amitam suam veneno sustulit, ac bonis eius, quæ Baijs, & in mari Rauennati erāt, ablatis, in ijs magnifica trophæa statuit, quæ ad nostram ætatē vigent. Ludos maximos & magnificētissimos in honorem matris fecit: nam simul in quinque sexve theatris complures dies festos egit. Quo tempore elephas introductus in theatrum, in summum eius fornicem conscendit, atque inde vehens hominem in fune ambulauit. id verò turpissimum visu atque grauissimum fuit, quòd viri fœminæq́ue, non solùm equestris, sed etiam Senatorij ordinis in orchestram, & circum, & amphiteatrum ingressi sunt, vt homines turpissimi atq; inhonestissimi. nonnulliq; eorum tibijs cecinerunt, saltauerunt, tragœdias & comœdias egerunt, citharœdi fuerunt, equos agitauerūt, belluas occiderunt, munus gladiatorium obierunt. Id multi fecere volētes, multi inuiti. Visæ sunt eo tempore veteres & illustres familiæ Furij, Fabij, Porcij, Valerij, cæteriq; omnes, quorum trophæa atque templa conspiciebantur, ea de inferiore loco facere, quæ ne ab alijs quidem hominibus fieri vnquam visa fuerant. Itaque vicissim digito commonstrabantur. Dicebāt enim Macedones, Hic est nepos Pauli: Græci au

Prodigia horrenda post Agrippinā interfectam visa.
Domitiæ mors.
Mare Rauēnate.

Sex theatra
Elephas funambulus
Spectacula à Nerone in Agripinæ matris honoré edita.

ei autem, Ille Memmij: tum Siculi aiebant, Videte Claudiũ: mox Epirotæ, Vos verò Appiũ videte, Asiatici Lucium ostendebant, Hispani Publium, Carthaginenses Aphricanum, Romani verò, omnes. Nam hæc exordia turpitudinis suæ facere voluit. Quod cùm viderẽtij qui mente præditi erant, tum etiam propter magnitudinem sumptuum ingemiscebant. Etenim magnificentissima quæque & lautissima, quibus homines vescuntur, cæteráque omnia preciosissima, equos, mancipia, vehicula, argẽtum, vestem diuersi generis insignis & notis quibusdam dabat: iaciebat enim ad plebẽ paruos globos inscriptos, tanquam in singulis eorum aliquid inesset, & vt quisque signum collegerat, ita ei largiebatur. Quamobrem sic cogitabãt, eum qui tantos sumptus faceret ad ignominiã, nullo modo lucrifaciẽdi causa ab indignissimis & insolentissimis reb. abstinentẽ fore. Post hæc visis nõnullis portẽtis, aruspices respõdere, interitum Neroni denunciari: dederéque ei consilium, vt in alios id periculum auerteret: qua ex re cõplures interfecisset subitò, nisi ei Seneca ita dixisset: Licet, inquit, quamplurimos occidas, tamen non potes successorẽ tuum occidere. Tunc sacrificia pro accepta salute, sicuti dicebat, fecit, forúmque obsoniorum, quod vno verbo macellum dicitur, dedicauit. Post hæc celebrauit festa alterius generis, quæ dicuntur Iuuenalia: ea propter barbam eius, quæ tum primùm rasa fuerat, facta sunt: cuius pilos in sphæram auream coniectos, Ioui Capitolino consecrauit. His ludis interfuerunt multi, sed imprimis nobilissimi viri. cuius rei argumentum est, quòd Aelia Catula fœmina nobilissima atque ditissima, ac iam grandis natu (nata erat annos octoginta) saltauit: cæteri qui propter senectutem & morbos præcipuè nihil poterant

Neronis magnificẽtia.

Portẽta mortẽ Neroni minitantia.

Dictũ Senecæ de successione imperij.

Iuuenalia festa ob barbam Neronis primùm rasam instituta.

Aelia Catula.

face

Saltatio à Nerone instituta.

facere, choreas canebant. Se enim exercebat vnusquisque vt poterat, erántque ob eas res scholæ cōstitutæ, quas frequentabant clarissimi viri, mulieres, puellæ, adolescētuli, vetulæ, senes. Quod si quis non posset aliter spectaculum præbere, ad choreas ibat: cúmque multi pudore adducti, ea facerent personati, Nero petēte populo, ab eis personas auferebat, eósque patefaciebat hominibus, apud quos ipsi paulò antè magistratus gesserant. Tum illi præsertim, cæterique mortuos beatos esse aiebant. Nam eo anno magnus numerus primorum hominum mortem obierat, atque eorum nonnullos accusatos Neroni insidias fecisse, milites lapidibus obruerant. Quoniam autem oportebat extrema principijs respondere, ipse quoq; Nero in theatrū prodijt, Gallionis voce nominatim citatus. Stetítq; Cæsar in scena habitu citharœdi. Quinetiam ipse Imperator dixit, Domini mei audite me libenter. Et Augustus cecinit Attin quandam & Bacchas coram magno militum numero & vniuersó populo, quantum sedes capiebant: etsi, vt traditum est, tā parua obscuráque voce erat, vt risum fletúmque simul omnibus excitaret. Assistebant ei Burrus & Seneca, vt magistri, suggerētes aliquid: cúmque dixisset, plaudebāt manibus & vestimentis, vt reliquos ad idem faciēdum inducerent. Erant ob eam causam parata quinque millia militū, qui Augustales nominati, incipiebant eum laudibus extollere: post hos cæteri omnes inuiti acclamare cogebantur, vno Thrasea excepto, qui nunquam ei visus est assentiri: reliqui atque in primis nobiles viri studiose simul & ingemiscentes omnia comprobabant, quæ ab Augustalibus dicta essent, atque vnà simulata læticia conclamabant. Tum licebat audire, qui ita dicerent, quàm pulcher Cæsar, Apollo, Augustus, vnus veluti

Nero more histrionū in theatrū prodit.

Attis. Bacchæ. Assentatores Neronis.

Augustales milites.

Epulū Neronis.

luti Pythius, nemo te per Cæsarem vincit Cæsar. Peractis his rebus, populo epulum dedit intra naues, in eo loco, in quo ab Augusto bellum nauale factum fuerat. Inde media nocte per fossam in Tiberim nauigauit. Hæc sunt facta propterea quòd mentum pilis nudasset: postea pro salute ac diuturnitate Imperij sui (sic enim edixit) certamen quinquennale instituit, quod appellauit Neronia, cuius causa gymnasiũ ædificauit in cuius dedicatione Equitibus ac Senatoribus oleum gratis distribuit. Hîc coronã obtinuit citharœdorum, quos ipse non vicerat, cæteris omnibus, vt indignis victoria iudicatis. Itaque reliquæ citharœdorum coronæ ad eum ex omnibus certaminibus, quasi solus victoria dignus esset, postea mittebantur. Dum hæc Romæ geruntur, in Britannia grauis casus accidit, duabus vrbibus expugnatis, & octoginta millibus ciuium Romanorum aut sociorum peremptis, ipsa insula alienata. Quæ clades à muliere illata est populo Romano, vt maiore ignominia afficeretur: eáque antea diuinitus denũciata fuerat. Nã in curia barbaricũ murmur cum multo risu, & tumultus in theatro cum magno fletu audiebatur, cùm ibi nemo hominum loqueretur aut lugeret. Præterea ædes quædam infra aquam Tamesis fluuij videbantur, denique Oceanus inter eam insulam & Galliam sanguinolentus inundauit. (causa belli fuit publicatio bonorum, quæ cùm esse primarijs eorum à Claudio remissa, Decianus Catus eius insulæ procurator dicebat eã renouari oportere. Ad hanc causam accessit, quòd cùm eis inuitis Seneca quadringẽties sestertiûm sub magnis vsuris credidisset, eam summam omnem simul magna vi atque violentia exigebat: maximè verò exitauit, persuasitq́;, vt bellum cum Romanis gererent, Bunduica Britannica

Neronia certamina:

Romanis cruẽtissima strages in Britannia à muliere illata.

Decian⁹ Catus.

Senecæ diuitiæ atque vsura.

Bunduica.

nica fœmina, orta stirpe regia, quæ non solùm eis cum magna dignitate præfuit, sed etiam bellum omne administrauit, cuius animus virilis potiùs, quàm muliebris erat. Comparato enim exercitu ad centum viginti millia hominum, in tribunal factum ex terra palustri more Romano conscendit fœmina procerissimo corpore, forma honestissima, vultu seuero, voce aspera, capillo valde promisso fuluóque, nam ad nates vsque demissus erat: ferebat magnum torquem aureum, induebatúrque tunica varijs coloribus distincta & sinuosa, deinde crassa chlamyde: cúmque ita vestita esset semper, ac tum hastam quoq; habere tin manibus, vt ea omnes perterrefaceret, in hunc modum dixit: Equidem vos re ipsa persuasos esse puto, quãtum libertas antecellat seruituti. Nam si quis vestrûm ignorans, vtra melior esset, blandis promissis populi Romani deceptus sit, nunc quidem certè vtramque experti, erratum vestrum agnoscere potuistis, quòd externam dominationem anteposuistis moribus & institutis patriæ. intellexistis profectò, quanto præstãtior sit libera paupertas opibus, quæ in seruitute possidentur. Quid enim est obsecro tam turpe, quid tam molestum hominibus, quod nobis, ex quo tempore Britannia ab illis primùm conspecta est, non acciderit? Nónne maximis atq; amplissimis facultatibus priuati sumus? nónne reliquorum tributa pendimus? nonne præter cætera quæ damus, & agros quos colimus, ad eorum vtilitatem, nostrorum etiam corporum omnia tributa conferimus? At quãto melius fuit, semel fortunatos esse, quàm fictis falsisq; nominibus libertatis singulis annis redimi? quanto verò honestius mortem occumbere, quàm capita tributaria circumferre? Sed quid ego ista cõmemoro, cùm per illos ne mortem quidem liceat immunes cum vita

Bunduicæ fœminæ Britannicæ cõtra Romanos virile facinus.

Oratio Bunduicæ. Libertatis cõmẽdatio.

commu

commutare. Etenim quot & quanta pensitemus mor- "
tuorum nomine, omnes profectò scitis. Cùmque ij qui ser "
uitutem seruiunt apud alias gentes, morte liberentur, "
soli populo Romano mortui viuunt, quæstus & compen "
dij causa. Quid quòd & si quis nostrûm pecuniam non "
habet (quomodo enim aut vnde habere possit?) denuda- "
mur, spoliamur, tanquam interfecti simus? Quam verò "
continentiam eorum expectamus in reliquum tempus, "
qui nos à principio ita tractent illiberaliter? cùm ta- "
mē omnes homines, feras belluas, quas proximè ceperūt, "
fouere soleant, & blanditijs delinire. Sed nos ipsi, vt ve Britanni ser-
rè dicam, autores fuimus malorum omnium, qui eis uitutis suæ
principiò pedem in hac insula ponere permisimus: qui sút autores.
non eos statim, vt illum Iulium Cæsarem expulimus: "
qui non ijs, cùm adhuc longè abessent, vt contra Au- "
gustum & Caligulam egimus, nauigationem tentatam "
periculosam esse ostendimus. Nos igitur tantam in- Angliæ sit[us]
sulam, vel potius continentem ac quodammodo cir- "
cumfluam, diuisam & separatam habitantes, tantúm- "
que Oceano à cæteris gentibus disiuncti, vt alias ter- "
ras, aliud cœlum incolere videamur, quorum nomen "
ne sapientissimis quidem eorum planè fuit cognitum: "
nunc contempti conculcatique sumus ab ijs qui omni- "
no præterquam alijs superiores esse, nihil agere, nihil "
moliri videntur. Quamobrem ô ciues, amici, & pro- "
pinqui, nam ego omnes, cùm eandem insulam habite- "
mus, & commune nomen habeamus, propinquos puto "
nunc quidem, quod antea non fecimus, ac dum adhuc "
libertatis memoriam tenemus, quod nobis dignum est, "
censeo esse faciendum, vt non solùm libertatis nomen, sed "
etiā vim & facta posteris relinquamus. nā si nos honestè "
& liberaliter educati, prorsus obliuiscamur nostræ felici "
catis, q̄d eos nutritos in seruitute facturos esse speramus? "

„ Neque verò hæc à me idcirco dicuntur, vt hunc statū,
„ qui nunc est, odio habeatis (odistis enim) neq; vt ea quæ
„ nobis euentura sunt, magnoopere metuatis (iam enim
„ metuistis) sed vt vos laudibus afficiam, agámque gra-
„ tias, quòd per vosipsi omnia, quæ necessaria esse viden-
„ tur, facere statuatis: quòd mihi atque vobis ipsis prom-
„ ptis animis opē feratis, quódque vobis Romanos metuē-
„ dos esse non putetis. non enim plures sunt numero quàm
vos, nō fortiores. idq; intelligi potest ex galeis, thoracibus,
ocreis, quibus muniti estis: præterea ex aggeribus & mu
ris & fossis, quas fecistis ad propellendas excursiones ho-
stium: quandoquidem malunt excurrere timoris causa,
„ quàm pugnare cominus: vt est nostra consuetudo. Quo-
„ circa tantum eos excedimus viribus, vt tentoria nostra
„ muris eorum tutiora, & scuta omni eorū armatura po-
„ tiora putem. Quæ ex re, si apud nos erit victoria, facilè
„ eos capiemus: si verò aliqua necessitas obuenerit, effu-
„ giemus. Quòd si statuerimus nos aliquò recipere, sic nos
„ in paludes abdemus & montes, vt ab ijs inueniri, aut
„ capi nequeamus. Illi verò grauitate & pondere armorū
„ impediti, neque quenquam nostrûm insequi poterunt,
„ neque se in fugam conferre. Quòd si excurrent aliquan
do, mox ad certa loca perfugient, in quæ tanquam in ca-
„ ueam à nobis compellentur. Quibus in rebus cùm multo
„ nobis inferiores sint, tum maximè, quòd famem, sitim,
„ frigus, calorem perferre nobiscū pariter non possunt: vm-
„ bra, tecto, subacto cibo, vino, oleo, ita indigent, vt si quid
„ eorum deficiat, moriātur: nobis autem quæuis herba &
„ radix cibus est: quilibet succus, oleum: omnis aqua, vi-
„ num: omnis arbor, domus. Ad hæc loca ipsa nobis sunt
„ familiaria & quasi socia ad bellum gerendum, illis inco
„ gnita & inimica. nos fluuios nudi & nantes transimus,
illis

Britāni Romanis in rebus bellicis longe sunt fortiores.

Britannorū frugalitas.

illis ne nauibus quidem facilè traijciuntur. Itaque quod «
felix faustúmque sit, cōtendamus in eos confidenter, ostē «
damúsque eos, cùm lepores sint atque vulpes, temerè co- «
nari canib. & lupis imperare. Hæc cum dixisset, leporē
è gremio dimisit ominis capiendi causa: qui postquā pro «
sperè processit, vniuersa multitudo lætantib. animis con- «
clamat. Tum Bunduica passis palmis, Gratias ago tibi, «
inquit, Adraste, téque mulier mulierē inuoco, nō baiu- «
lis Ægyptijs imperans, vt Nitocris: nō Ægyptijs mer «
catoribus, vt Semiramis (hæc enim iam à Romanis ac «
cepimus) nec, rursum populo Romano, vt paulò antè «
Messalina, pòst Agrippina, nunc Nero, qui nomine vi
ri appellatus, re ipsa mulier est: idque ex eo intelligi po-
test, quòd voce & cithara canit, quódque ornatur mu-
liebriter: sed Britannis hominib. imperans, qui nō agros
colere, non opifices esse, sed bella gerere optimè didicerūt: «
qui cùm cætera omnia, tum liberos & vxores cōmunes
esse inter se putant, atque illæ ob eam causam eandē vir
tutem cum maribus exercent. Cùm igitur ego apud hu-
iusmodi viros atque fœminas regnum obtineā, peto abs
te eorum victoriam, salutem, libertatem contra viros cō
tumeliosos, improbos, insatiabiles, sceleratos: si viri appel
landi sunt homines, qui calefactis aquis lauantur, qui
lautè & opiparè epulantur, vini pleni, vnguētis delibu-
ti, molliter cubantes, cum pueris, atque ijs exoletis coeū-
tes, citharœdo & quidem malo seruientes. Nō mihi, ob- «
secro, non vobis in reliquum tempus imperet Neronia «
aut Domitia, sed illa canens dominetur populo Roma «
no. dignus est enim huic mulieri seruire, cuius tyranni- «
dem longo temporis spacio sustinet. Tu verò domina vt «
nobis sola semper adsis, à te vehementer peto. Hæc atq;
alia huiusmodi cùm Bunduica in concione dixisset,

Leporis omen.

Bōduicæ in Neronē hominē effœminatissimū calumniæ.

Britannorū ritus ac mores.

Romanorū luxus atque mollicies.

contra Romanos omnibus copijs contendit, qui per id tempus Imperatore destituti erant, quòd Paulinus eorum Imperator in Monam, quæ insula est finitima Britanniæ, exercitum duxerat. quamobrem Bunduica duas vrbes populi Romani expugnauit, atque diripuit, in eisque cædem infinitam, vt suprà dixi, fecit. Captis autem hominibus, omnia quæ grauissima esse possunt, facta sunt. Id verò est crudelissimum atque immanissimum, quòd fœminas nobilissimas & honestissimas nudas suspenderunt, excisásque mammas earum ad ora ipsarum consuerunt, vt eas comedere viderētur, earūq; corpora porrecta in longitudinem, palis praeacutis transfixerunt. Quæ omnia faciebant contumeliosè, dum sacrificarent in suis templis, & epularentur, & maximè in luco Andates: sic enim victoriam appellabant, eámque colebant studiosissimè. Paulinus, qui iam Monam subegerat, statim vt Britannicam cladem intellexit, ex Mona in Britanniam reuauigauit. Is belli, quod cum barbaris erat, fortunam tentare ac periclitari subitò noluit, quòd eorum multitudinem & vecordiam timeret: tamen cum pugnam in tempus magis idoneum differret, vbi inopia frumenti laborare cœpit, instātibus acvrgentibus barbaris coactus est contra voluntatem suam prælium cum eis committere. Bunduica, cuius exercitus erat ad militum ducenta triginta millia, curru vehebatur, suósque porrecta in longū acie instruebat: Paulinus, qui neque extendere ad eādem longitudinē suam phalangem poterat, neque enim Romani instructi singuli suffecissent: adeò numero pauciores erant: neque rursum simul confligere, ne cinctus ab hostibus cæderetur: tandem audacter exercitum in tres partes distribuit, vt simul in varijs locis pugnarent, singulásque partes cō-

firtas

Mona insula.

Bunduicæ in hostes magna crudelitas.

Paulini Imperatoris res gestæ.

Būduicæ cōtra Paulinū ducē Romanorum res gestæ.

fertas densásque præstitit, ne facilè frangerentur. Dum eos instruit, & certis locis collocat, ita cohortari incipit: Agedũ, inquit, commilitones & Romani viri, ostẽdite his pestibus, quantum nos eis etiam afflicta fortuna antecellamus. Turpe enim est, quæ paulo antè virtute pepe rimus, ea nos hoc tempore turpiter amittere. Sæpenume ro vos ipsi, cùm pauciores essetis quàm nunc, multo plures hostes vicistis, idémque à maiorib. vestris crebrò factũ est. Nolite igitur multitudinem pertimescere, aut studium nouandarum rerum, eorum qui inermes incõsideratissima & dementissima temeritate confidunt: qui etsi quasdam vrbes incenderunt, tamen id ab ijs nõ vi, aut pugnando factum est, sed alteram proditam, alterã desertam ceperunt: quas ob res nunc iustas & meritas pœnas de ijs sumite, vt quibus viris quales ipsi iniuriã fecerint, rebus ipsis intelligant ac factis. Hos ita cohortatus, ad alteros proficiscitur, quibus ait: Hoc tempus, commilitones, alacritatem atque audaciam vestram postulat: hodierno die non solùm viri fortes eritis, sed etiã res amissas recuperabitis, si istos vincetis. Nemo omnium vobis in posterum resistet hoc vno prælio facto: sed ea quæ vobis nunc adsunt, confirmabitis, ac reliqua subige tis. Cæteri milites vbicunque erunt, vos æmulabuntur, vos hostes pertimescent. Itaque nunc dum in vestra ma nu est, an tuti ab omnib. hominib. retinere velitis ea quæ vobis à maiorib. vestris relicta sunt, quæq; vos ipsi antea quæsiuistis, an his rebus omnibus priuati, miseri, afflicti & calamitosi viuere. eligite quæso Imperium, opes, felicitatem potius, quàm ea quæ sunt ijs contraria, socordes & negligentes pati. Hæc cùm dixisset, ad tertios progressus ait: Audiuistis quæ nobis homines impurissimi ac sceleratissimi fecerunt, vel potius ma-

Paulini Imperatoris ad milites suos oratio cohortatoria.

Altera oratio.

Tertia oratio.

„ *gnam eorum partem vidiſtis. Itaque ſtatuite, vtrū vos*
„ *eadem quoque pati malitis, ac penitus Britanniā amit*
„ *tere, quàm victores non modò vlciſci eos qui interfecti*
„ *ſunt, ſed etiam exemplum relinquere cæteris homini-*
„ *bus, non ſolùm gratæ ad obediendum beneuolentiæ, ſed*
„ *etiā neceſſariæ contra nouarum rerum molitores acerbi*
„ *tatis. Spero equidem in primis vos ſuperiores fore, con-*
fiſus beneuolentia atque ſocietate deorum immortaliū,
qui plurimum auxiliantur ijs qui iniuriam acceperūt:
deinde veſtra patria fortitudine. vos enim Romani
eſtis, vos virtute atque experientia veſtra omnes homi-
nes viciſtis, vos eos ipſos qui nunc vobis reſiſtūt, cepiſtis:
poſtremò dignitate. non enim cum hoſtibus, ſed cū ſeruis
noſtris confligemus, quibus liberis eſſe, & ſuo iure viue-
re conceſſimus. Quòd ſi quid nobis contra ſpem euenerit
„ *(neque enim id grauabor dicere) multo melius eſt pu-*
„ *gnātes fortiter occumbere, quàm captos in crucem tolli,*
„ *aut viſcera noſtra exciſa conſpicere palis ardentibus*
„ *transfigi, feruentíque aqua conſumi & interire, tanquā*
„ *in feras belluas ſceleratas & impias incidamus. Quā-*
„ *obrem ſiue ſuperiores fuerimus, ſiue mortem hîc obieri-*
„ *mus, tamen Britanniam habebimus clariſſimum mo-*
numentum, quam ſi cæteri Romani amiſerint, tamen
nos eam corporibus noſtris perpetuò retinebimus. Hæc
cùm dixiſſet, atque alia eiuſdē generis, ſignū pugnæ dat.
Tunc omnes vtrinque conueniunt. Barbari magnos cla
mores edunt, & cantus minaces: Romanis ſilentium eſt
& ordo, quouſque eò veniunt, quò telū adijci poſſet: mox
accedente turba hoſtium, ſigno dato ſimul in eos irruūt,
eorúmque ordines primo congreſſu facilè perturbant:
pòſt cincti vndique magna multitudine prælium in-
eunt. Ibi varium certamen fuit. cœpere vtrinque mili
tes

Dij ijs potiſſimum auxiliantur, q iniuriā iniuſtè acceperunt.

Romanorū cum Britannis pugna.

tes leuis armaturæ se percutere, milites grauis armaturæ vtrinque inter se oppositi esse, equites cum equitibus congredi, sagittarij Romani certare cū curribus Barbarorum. Barbari curribus suis impetum in Romanos facere, eósque deijcere. Illi quòd absque thoracibus pugnarēt, telis horum propulsari: pedes ab equite opprimi, eques à pedite exturbari: multi coniuncti simul contra currus contendere: multi ab ijsdem curribus fundi ac fugari: alij sagittarios propius accedentes in fugam cōnuertere, alij procul ab ijs cauere. Quæ cùm non vno in loco, sed simul in tribus pariter gererentur, diu vtrinque pugnatum est pari alacritate & audacia: tandem Romani superiores discedunt, multis in ipso prælio, multis ad impedimenta, & ad syluam cæsis, denique multis viuis captis. Effugere cōplures, qui parabant iterū pugnare. Sed interim Bunduica morbo extincta est, eámque illi luxerunt & humauerunt magnificè: pòst, quòd verò superati essent, fusi ac dispersi sunt. Sed de Britannicis rebus hactenus. Romæ autem Nero Octauiā Augustā primò propter Sabinam pellicem repudiauit, pòst interfecit, cui tamē Burrus in ea re obstiterat, prohibuerátque, quo minus eam repudiaret: sic enim Neroni dixerat, Dotem igitur ei, hoc est principatum redde. Burrus enim tam magna libertate loquendi vtebatur, vt cùm à Nerone rogaretur aliquando iterum de ijsdem rebus sententiam dicere, planè & apertè responderit: Ne me, inquit, de quibus rebus semel dixero, bis interroges. eum Nero veneno sustulit: Tigellinúmque Sophronium, qui petulās & homicida fuit supra omnes homines suæ ætatis, vnà cum altero, prætorianis militibus præfecit. de hoc Pythiæ ancillæ ἀπόφθεγμα dictum esse fertur. Nā cùm omnes famuli præter Pythiam vnà cum Sabina

Romanorū præclara victoria.

Bunduica moritur.

Octauia Augusta repudiata & occisa.

Burri in loquendo libertas.

Burrus veneno sublatus. Tigellinus.

Pythiæ in Tigellinū Sophroniū

falſe atq; facetè dictũ. Octauiam inuaderent, quòd eam contemnerent afflicta fortuna, & illi, cuius magna poteſtas erat, aſſentarētur, ſola Pythias, licet acerrimis tormentis coacta, noluit in eam mentiri: cúmque Tigellinus inſtaret vehemētius, faciem eius conſpuit: Mundior, eſt, inquit, Tigelline, vulua dominæ meæ, quàm os tuum. Sed Nero mulierũ mala riſu iocíſque excepit: idem Pluto interfecto, poſtquam vidit caput eius ad ſe perlatum, Neſciebam, inquit, hunc hominem magnum naſum habere, quaſi ei pepercisſet, ſi id cognouiſſet antea. Nero omnē ferè vitam degebat in popinis, vetuitque, vt nihil in eis coctum aliis

Pluti mors.

hominibus præter olera & legumina venderetur. Pallã tem interfecit, quòd magnas opes peperiſſet, ad quater millies ſeſtertiûm, ac ita difficilis & moroſus erat, vt neque cum ſeruis, neque cum libertis ſermones cōferret, ſed iis omnia quæ vellet, mandarét ve, in libellis ſcribere con

Myrias myriadũ drach.

ſueuerat. Tanta erat Neronis petulãtia, vt publicè cur rus agitaret. Is aliquando belluis interfectis, ac ſubitò aqua in amphitheatrum deducta, bellum nauale cōfecit: eodémque amphitheatro exhauſto, præbuit certamē gladiatorium: mox aqua rurſum introducta, publicè ſumptuoſam cœnam dedit. Huic cœnæ Tigellinus præfectus fuerat, erátque eius cœnæ magnificus apparatus. Fuēre in medio amphitheatro, & in aqua poſita magna vaſa vinaria lignea, & ſuper ea tabulæ fixæ: circum erãt vndique tabernæ & diuerſoria ædificata: cúmque Nero & Tigellinus cum conuiuis ſuis medium locum teneret, ac in tapetis purpureis & mollibus ſtragulis epularentur, cæteri in tabernis magnam lætitiam capiebant, intrabántque lupanaria, & cum omnibus mulieribus, quæ tum ibi conſederant, palàm rem habebant & impudenter. Aderant autem pulcherrimæ & clariſſimæ

Neronis petulantia.

Inhoneſtũ conuiuiũ.

mæ ancillæ, liberæ, scorta, virgines, uxores multorum ciuium, non solùm plebeiæ, sed etiam nobilissimæ, & puellæ, & mulieres. poterat quisque ea quam cuperet potiri: negare licebat nemini. multitudo congregata videlicet ex plebeis hominibus largiter potabat, faciebátque iniuriam libidinosè. Tum enim seruus cum domina, præsente domino suo, & gladiator cum virgine nobili, inspectante patre, rem habuerunt. Sequebantur inde grauissimæ & turpissimæ altercationes, vulnera, tumultus, non solùm ab ijs qui intus erant, sed etiam ab ijs qui foris remanserant. Quibus ex causis multi homines mortui, multæ mulieres suffocatæ, multæ raptæ sunt. His cõfectis rebus, cupiuit quod antea semper optauerat, vrbem atque Imperium viuus funditùs perdere. Quam quidem ob causam ipse quoque Priamum mirum in modum beatum fuisse dicebat, quòd patriam simul cum regno perditam vidisset. Igitur paucos homines quasi ebrij essent, aut alia maleficia facerent, clàm in varias partes vrbis dimisit. Hi primò vnum & alterum locum pluráve incenderunt: quod cùm esset factum, omnes homines dubitauere maximè, quòd neque principium mali, nec finem possent inuenire, quódque multa viderent & audirent insolentia. nihil enim aliud quàm ignes, vt in castris, licebat videre, nihil audire ab alijs, quàm hoc aut illud comburi. vbi? quomodo? á quo? auxiliamini. Ingens erat vbique omnium perturbatio, omnes huc & illuc concursabant obstupefacti: multis, dum opem alijs ferrent, domi omnia sua comburi nunciabatur: multi, antequam res suas audirent incendio deflagrare, eas consumptas esse intelligebant: alij ex ædibus ad angiportus currebant, vt inde ædibus subuenirent: alij de viais retrò properabant, vt intus aliquid

Conuiuij libidinosi fructus.

Neronis magna in patriã suã impietas.

Incendium vrbis.

perficerent. Ingens erat clamor & vlulatus puerorum, mulierum, virorum, senum, vt nihil propter fumum videri, nihil propter clamorem intelligi posset: multi, quasi muti essent, silere videbantur: multi sua exportare, multi aliena rapere, se inuicem decipere, in sarcinis errare, nec quò progrederentur, aut vbi starent, scire: tũ expellere, & expelli: exturbare alios, mox ipsi exturbari: multi suffocari, multi opprimi: postremò nihil, quod in huiusmodi calamitate hominib. accidere possit, prætermitti. Neque verò aliò facilè poterãt perfugere: nam si quis proximum euasisset saluus, mox incidebat in alium, atque ab eo necabatur. Id non vno tantùm, sed pluribus diebus atque noctibus eodem modo factum est: multæ domus destitutæ ab ijs qui opem ferrent, conciderunt: multæ manibus eorum qui auxiliabantur, deflagrauerunt: quòd & milites cæteri, & excubiæ nocturnæ ad rapinas spectantes, non solùm non restinguebant incendium, verùm etiam magis incẽdebant. Cúmque varia in varijs partibus euenirent, tandem ventus ignem simul ad reliqua omnia pertulit. Quo facto nulla amplius cura de vasis, nulla de ædibus esse cœpit, sed ij qui reliqui erant, de tutis quibusdam locis veluti multas insulas, aut vrbes simul inflãmatas intuebantur: iámque amplius nemo rerum suarum causa mœrore conficiebatur, Rempublicam tantummodo lugebant, recordabantúrque magnam partem vrbis à Gallis incensam aliquando, eodẽ modo conflagrasse. Cùm cæteri omnes in his rebus essent, ac multi in hoc grauissimo dolore in ignem se conijcerent, Nero in summum Palatij, vnde magna pars incendiorum videri poterat, conscendit, illique ornatu citharœdi excidium Troiæ, vt ipse dicebat, cecinit, vel potius vrbis Romæ, sicuti videbatur. Itaq; vrbs eo tẽpore

Excidium Troiæ.

in tan

in tantam calamitatem incidit, quantam nec antea vnquam, nec pòst præter Gallicam accepit. Nam mons Palatinus omnino, & theatrum Tauri, & cæteræ vrbis duæ partes exustæ sunt, ac innumerabiles homines perierunt. Tum populus Neroni omnia malè precari, non quòd nomen eius nominaret, sed quòd execraretur eos, qui vrbem incendissent. In primis omnes commouebat recordatio oraculi, quod decantatum fuerat Tiberij temporibus: id erat:

Tauri theatrum incendio cõsumptum.

Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν
Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις,
His ter trecentis circumuoluentibus annis,
Seditio perdet Romanos. *Cúmque Nero populi consolandi causa hos versus nusquam repertos esse diceret, mutata sententia hunc versum, vt verè Sybillinum, canere cœperunt:*

Oraculum Romanis datum.

Ἔσχατος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει
Vltimus Aeneadûm matrē necat Induperator. *Id quod accidit, siue verè prædictum diuino oraculo, siue afflatu multitudinis ex statu rerum qui tum erat. (nam is vltimus ex Iulij familia, quæ ab Ænea profecta erat, regnauit) Nero magnam pecuniam à priuatis & populis propter incendium factum partim vi, partim de voluntate ipsorum exegit, & populo diuisionem frumenti abstulit. Quæ dum à Nerone gererētur, nuncius ex Armenia, laurúsque parta victoria ad eum allata est. Nam Corbulo restituta exercitatáque re militari, quæ iam antea dispersa & neglecta erat, Vologæsum regem Parthorum & Teridatem principem Armeniæ aduentu suo perterruit. Is non solùm genere clarus & viribus corporis, sed etiam prudentissimus erat, poterátq; cum veteribus Romanis comparari, vir ma-*

Nero vltimus ex familia Iulia Imperator.

Corbulonis contra Parthos atque Armenios res gestæ.

gna fortitudine & iusticia & fide non modò in suos, sed etiam in hostes. Cuius rei causa Nero eum pro se ad bellum gerendum misit, eiq; tantam potestatem dedit quãtam vnquam nemini. Credidit enim eum superaturũ esse Barbaros, & secum in fide perpetuò mãsurum. quibus in rebus haud eum fefellit opinio. Nam Corbulo reliquos homines ob hanc vnã causam offendit, quòd Neroni fidem seruaret, eumq;, dum principem pro illo habere cuperent, hac in re duntaxat non probabant. Corbulo Artaxata absq; pugna cepit, vrbemq; diruit: pòst ad Tigranocerta contendit: regioni eorum parcebat, qui deditionem facerent: agros verò, vrbesq; eorum, qui resisterent, depopulabatur: sicq; & illa à volẽtibus capiebat. Cúmque alia multa praeclarè & gloriosè faceret, Vologesum licet horribilẽ & formidolosum hostem adduxit ad foedera faciẽda pro dignitate populi Romani. Itaq; Corbulo magnã potẽtiam & gloriam adeptus, cùm posset facilimè Imperator designari, omnibus hominibus Neroni grauiter infensis, omnésque res ipsius admirantibus, nõ modò nihil vnquam molitus, accusatúsque nunquam est, sed tum etiam magis continẽs fuit. At Seneca & Rufus praefectus praetorij, cum alijs viris illustribus contra Neronem coniurauerunt. Non enim amplius eius turpitudinẽ perferre, non petulantiam, non crudelitatem poterant. Itaque se, atque illum simul his malis liberari cupiebãt, idque palàm Sulpicius Asper centurio, & Subrius Flauius tribunus stipatorũ militũ apud Neronem confessi sunt. Horum ille rogatus à Nerone causam coniurationis respondit: Quoniam inquit, alio pacto tibi non poterã subuenire. Flauius verò: Dilexi te, inquit, & odi supra omnes homines. Dilexi, quòd te sperabam bonum principem fore: odi quòd haec facias. non

Corbulonis in Neroné fides.

Senecae atque Rufi in Neroné cõspiratio.

Sulpicij atque Subrij in Neroné dicteria.

enim

enim possum auriga & citharœdo seruire. Hi patefacta coniuratione, atque alij multi horum causa supplicio affecti sunt. Nam si cui crimina poterant inferri ex effusa laticia, mœrore, sermone, nutu, ijs criminibus illatis fides habebatur: nec erat vllum crimen, licet confictum esset, quod non ob ea quæ verè à Nerone facta fuerant, credibile videretur. Qua in re amici mali multorũ, seruique plurimum potuerunt, nam alienos quidem seruos atq; inimicos, quòd eos habebant suspectos, cauebant, suis autem se vel inuiti patefaciebant. ac de reliquis quidem dicere difficilè est. Seneca verò Paulinam vxorem interficere voluit. dicebat enim se ei persuasisse mortem contemnere, eámque secum vnà mortem obire cupiuisse: igitur eius quoque Seneca venas incidit: sed cùm is difficilè moreretur, militibus mortem ei accelerantibus, antè mortuus est, quàm vxor. Ita Paulina superstes fuit: neque prius sibi manus attulit, quàm libellum quem scribebat, cateráque emendauisset, quæ non audebat apud quenquam deponere, metuens, ne si fortè in manus Neronis venissent, interirent. Itaque Seneca hoc modo decessit è vita, licèt vt homo imbecillo animo Neroni consuetudinem, quam cum ipso habuisset, exprobraret, suásque facultates omnes propter ædificia, quæ extruebantur, contulisset. Fratres Senecæ postea interfecti sunt. Thrasea quoq; & Soranus, qui nobilitate, opibus, ac omni genere virtutis primas partes tenebant, etsi culpam coniurationis non sustinuerunt, tamen propterea quòd tales erant, postea mortui sunt. Contra Soranum Publius Egnatius Celer philosophus falsum testimonium dixit. Cùm enim duo homines præsertim cũ Sorano versarentur, (Caspius Asclepiodotus Nicaus,

Mors Senecæ & Paulinæ.

Thraseas & Soranus à Nerone interfecti.

Egnatij philosophi falsum contra Soranum testimoniũ.

Caspij Asclepiado i exilium.

cæus,& ille Berythius, Asclepiodotus non modò nihil in eum dixit,sed contrà bonitatem integritatémq; eius confirmauit,quamobrem tunc in exilium missus est; licet eũ Galba Imperator postea restituerit. Publius verò,quòd eum calumniatus erat,pecuniã & honores adeptus est, vt cæteri omnes, qui idem fecerant,quamuis postea in exilium missus sit. Soranus,quòd vsus esse artibus magicis diceretur opera filiæ suæ, factis Nerone ægrotante sacrificijs.occisus est. Thrasea propterea moritur,quòd raro,tanquam minimè approbaret Senatus decreta,in Senatum venerat:& quòd nunquam Neronem audiuerat, dum cithara caneret:neque voci eius sacra,vt reliqui omnes,sacrificauerat,aut approbauerat quicquam eius generis: quanquam Patauij in patria tragœdiam egit,vt mos erat in quibusdã ludis,qui trigesimo quoque anno fieri consueuerãt. Hic cùm venam secuisset,porrecta manu ait: Hunc tibi Iupiter libertatis patrone sanguinem libo. Neque verò mirari quisquam debet, si Nero huiusmodi rebus ad homines interficiendos adducebatur, quando ab eo homines duo, quòd alter eorum habitaret in foro, & tabernas conduceret,amicósque in eas reciperet:alter,quòd statuam Cassij haberet,eius qui Cæsarem interfecerat,damnati, interfecti sunt. Hoc loco prætereũda non est Epicharis mulier,de qua cùm quæstio haberetur de coniuratione,cuius ipsa in primis conscia fuerat, ac crebris tormentis adhibitis sæuicia Tigellini cruciaretur,nihil vnquã patefecit. Quis verò recensere posset ea,quæ huius cõiuratio nis causa prætorianis militibus data,aut amplissima atque magnificentissima decreta, quæ de Nerone, amicisve eius facta sunt? Rufus Musonius philosophus his de causis in exilium missus est,& Sabina est à Nerone

Mors Sorani. Thraseæ accusatio. Mors Thraseæ. Neronis crudelitas. Epicaridis constantia. Rufi Musonii philosophi exiliũ. Sabinæ luxus atque superbia.

inter

interfecta, quam prægnantem seu volens, seu per imprudentiam calcibus oppressit. Sabina adeò delicatè vixit, ut (nam hoc vno breuiter cognito res manifesta erit) mulas quibus agebatur, haberet aureis funibus subligatas, & quingentæ asinæ, quæ proximè peperissent, quotidie mulgerentur, vt ipsa earum lacte lauaretur. Formam enim & nitorem corporis magno studio curabat. nam cùm aliquando se non satis bona forma in speculo cerneret, mori prius, quàm senesceret, optauit. Nero tãto eius desidero teneri cœpit, vt puerũ libertum (is Sporus nominabatur) exsecari iusserit, quòd Sabinæ simillimus erat, eoq; in cæteris rebus pro vxore vsus sit. Quinetiam progrediente tempore eum in vxorem duxit: quãquam ipse nupsit Pythagoræ liberto, dotémque ei per syngrapham constituit, quas nuptias populus Romanus celebrauit vnà cum cæteris gentibus: licet hæc postea facta sint. Sed tunc, vt paulò antè dicebam, mors quamplurimis allata est, multique etiam salute à Tigellino magna pecunia redempta liberati sunt. Nero cùm multa ridiculè faceret, tum aliquando in orchestram inspectante vniuerso populo conscendit, ibique quædam poemata sua scripta de rebus Troianis legit: propter quæ, vt propter cætera omnia quæ faciebat, sacrificia multa facta sunt. Cogitabat de rebus gestis Romanorum versibus scribere, cùm tamen euolueret magnum numerum librorum, antequam aliquid eorum componeret. Qua in re præter cæteros adhibebat Anneum Cornutum, virum illis temporibus doctrina & eruditione clarissimũ: quem tamen parum absuit quin interfici iusserit, eum quidem certè in insulam relegauit, propterea quòd nonnullis existimantibus quadringentos libros à Nerone scribi oportere, nimium multos esse dixit. Cúmque alter

Neronis libido fœdissima.

Sporus exciditur, & nubit Neroni.

Neronis de reb⁹ Troianis scripta.

Anneus cornutus.

ita

Chrysippi lucubrationes.

ita obijceret. Atqui Chrysippus, quẽ tu laudas & imitaris, multo plures cõposuit, illos vtiles esse vitæ hominũ respondit. Huius rei causa Cornutus exilio mulctatus est. Lucano verò, quòd arte poetica clarus erat vetitum fuit ne carmen faceret. Cæterùm Caio Celesino, & Suetonio Paulino Consulib. duo facta sunt, quorũ vnum honestissimum, alterum turpissimũ fuit. Nam Nero certauit inter citharœdos, eiq; victori magno applausu corona imposita est, perfectisq; ludis citharœdorũ in circo currus agitauit. Et Teridates, habens secum non solùm suos, sed etiam Vologesi, Pacori, & Monobazi liberos, Romã deductus est, fuitq; eorũ iter vt in triumphis per omnes regiones ab Euphrate. Vigebat Teridates ætate, forma, nobilitate, prudẽtia, magnóq; famulorũ comitatu & apparatu regio: cõsequebantur eum tria millia equitum Parthorum, cum frequẽtibus Romanis, eúmq; vrbes magnificè ornatæ, ac populi magnis lætisq; clamoribus excipiebãt: quæq; necessaria erant, omnia gratis ei præstabãtur. In quã rem populus Romanus sumptũ faciebat singulis diebus octingenta sestertia, idq; nouẽ mensibus, quibus iter fecit, factũ est. Teridates equo vbiq; vehebatur, quousq; in Italiam venit: itidem vxor eius faciebat, gerebátque galeam auream pro integumento, ne contra morẽ patriæ conspiceretur. In Italia vehi cœpit currib. à Nerone missis, ad eúmq; Neapolim per agrũ Picentinum venit. Dum Neronem conueniret, quanquam iussus est gladium quem gerebat, deponere, tamen noluit, sed eum vaginæ clauis affixit: quamuis illum genu flexo, ac manus vicissim ad cœlum tendens, veneratus dominum appellauerit. Hunc Nero ob eam causam admiratus, benignè & comiter excipit, ac præter cætera ludos gladiatorios Puteolis facit. Præfectus ludorum fuit

Neronis cũ citharœdis certamen.

Teridates rex Armeniorũ magna pompa Romam ducitur.

XX. myriades drach.

Ludi gladiatorij apud Puteolos à Nerone facti.

Patro

Patrobius libertus eius, tantáque fuit eorũ magnificẽtia atq; sumptus vt vnius diei spatio nemo præter viros & mulieres, & pueros Aethiopes amphiteatrũ ingrederetur: quibus de causis Patrobius aliquo honore dignus erat. Ibi Teridates de superiore loco in quo sedebat, belluas iaculo traiecit, duosq; tauros vno ictu, si tamẽ credibile est, vulnerauit ac confecit. His perfectis rebus Nero Romam eũ adduxit, eique diadema imposuit: Ibi tota vrbe luminibus sertísque ornata, magna visa est vbique hominũ multitudo, sed forũ in primis refertũ erat. nam populus albatus, laureatúsque certis ordinibus medium forũ tenuit, cætera tenebant milites armati splendidissimè, eorúmque arma & signa relucebãt instar fulguris, nulliúsque apparebãt ædificij tecta, propter multitudinem eorũ qui in ea ascẽderant. Quibus rebus de nocte cõparatis, Nero ornatus veste triumphali, prima luce forum introijt cũ Senatu & Prætorianis militibus, deinde tribunal cõscendit, & in sede principali consedit. Teridates cũ ijs quos secũ habebat, per ordines armatorũ, qui vtrinque instructi fuerãt, transijt post vbi ad tribunal veniũt, Neronẽ, vt antea fecerãt, venerãtur. Quas ob res editis magnis clamoribus, Teridates perterritus, mutúsque, quasi actũ de se foret, aliquanto tẽpore remansit, sed vbi indicto silẽtio animũ recepit, coactus seruire tempori, & necessitati parére, nõ curauit, siquid paulò humilius loqueretur, adductus spe eorũ, quæ postea consecutus est. Ego, inquit, domine, Arsaci nepos, Vologæsi & Pacori regũ frater, tuus seruus sum, venique, vt te deum meum nõ secus ac μίθραν, id est solem colerem. Equidem is ero, quem tu me fato quodam efficies. Tu enim fatum meum es & fortuna. Huic Nero ita respondit: Tu quidẽ quòd huc veneris, rectè, inquit, fecisti, vt præsens præsente me fruereris, nã quæ neq; pater tuus

Teridates in spectaculis duos vno ictu tauros conficit.

Teridates ad Neronẽ oratio deprecatoria.

tibi reliquit, neque fratres quæ dederant, seruauerunt, ea ipse tibi nunc do, téque regem Armeniæ facio, vt tu atque illi simul intelligatis, in mea esse potestate regna dare & adimere. Hæc cùm dixisset, iussit eum adscendere in sedem quæ ante tribunal ob eam causam parata fuerat. Tum Teridates ad pedes Neronis consedit, eique Nero diadema imposuit, & ingentes clamores editi sunt. Post hæc actus est decreto Senatus celebris conuentus in theatro, cuius non modò scena, sed etiam ipsum totum circuitu intus erat inauratũ, itèmque cætera omnia, quæ intromittebãtur, auro ornata erãt. Quibus de causis ille dies aureus nominatus est. Peripetasmata, quæ in aere extensa erant ad defendendos solis ardores, purpurea fuerunt, stellis aureis circũm vndique relucentibus: in medio horum Nero currum agitans, acu pictus erat. inde magnificum conuiuium actũ est. Post hæc Nero cithara publicè cecinit, currúsque prasina veste indutus, & galero aurigarum ornatus agitauit. Hic Teridates Neronem reprobare & detestari, Corbulonẽ in primis laudare: hoc tantùm in eo reprehendere, quòd talem dominũ perferret. Qua de re nec ipsum quidem Neronem celauit. nam ei ita aliquando dixit: Domine, inquit, optimum seruum Corbulonem nactus es. Sed id Nero non intellexit, quòd ei Teridates in cæteris rebus assentaretur, séque studiosissimè in eius familiaritatem insinuaret. Cuius rei causa multa munera accepit, quorum precium aiunt fuisse ad bis millies sestertiũm, permissúmq; est ei Artaxata instaurare, ob eámque causam magnum numerum fabrorum, quos partim à Nerone acceperat, partim persuaserat pecunia, Roma abduxit, ex quibus Corbulo eos tantùm, quos à Nerone acceperat, passus est in Armeniã transire. Quamobrem

Teridates in Armeniæ regẽ à Nerone coronatur.

Dies aure⁹.

Corbulonis laus apud Neronem à Teridate decantata.

Quinque millia myriadũ drac.

obrem Teridates hunc magis admirabatur, illum damnabat. Reuersus est non per Illyricum, & trans Ionium, qua via venerat, sed Brundusio Dyrrachium nauigauit, viditque vrbes Asiæ munitissimas atque pulcherrimas, ac propter eas obstupuit Imperiũ populi Romani: pòst Artaxata instaurauit, eáque cognominauit Neronia. Vologæsus autem sæpenumero accersitus venire ad Neronem noluit, cui etiã ad extremũ infestus fuit, atque ita rescripsit: Tibi quidem, inquit, longè facilius est tã magnũ marè transire, quàm mihi. Si ergo in Asiã veneris, constituemus, quando nobis congrediendũ sit. Nero tamen nec aduersus eũ, nec cõtra Æthiopas, & Pylas Caspias, vti cogitabat, nauigauit: sed missis vtroq; exploratoribus, in Graciam transijt, nõ vt maiores eius fecerãt, Flaminius, Memmius, Agrippa, Augustus: sed vt currus agitaret, cithara caneret, praconis officio fungeretur, & tragœdias ageret. Non enim Roma ei sufficiebat, non Theatrum Pompei, non Circus maximus: sed expeditione opus fuit, vt fieret, sicuti dicebat, περιοδονίκης, *tantámque secũ multitudinem adduxit, non solùm Augustalium, sed etiã aliorum hominum, quantus si bellicus exercitus fuisset, aut Parthos, aliásve gentes cepisset. Sed illi erant videlicet Neroniani milites, próque armis ferebãt citharas, plectra, personas, soccos. Itaque reportauit victoriã dignã tali exercitu, Terpnúmque, & Diodorum, & Pammenẽ pro Philippo, Perseo, Antiocho superauit. Nam Pammenẽ illum, qui fuerat Cai tẽporibus licet iam senectute confectum, certare coegit, vt victor statuas eius contumeliose verberaret. Quæ si tantummodo à Nerone essent facta, ipse quidẽ ridiculus fuisset: etsi quis audire aut videre æquo animo potuit imperatorem Augustũ in albo athletarũ*

Teridatis in Armeniam reditus.

Artaxata restauratus.

Neronia ciuitas.

Neronis ad Vologesum literæ.

Insignis Neronis mollicies.

Periodonices, qui in stadio & aurigatione vincit.

Pammenis cum Nerone certamẽ

Neronis magna insania.

inscribi, vocem exercere, meditari cantilenas, comã nutrire, mentum pilis nudare, in curriculo vestem reycere, ire cũ vno duobúsve comitibus, torue aspicere aduersarios, eisque semper maledicere, præfectos certaminũ & flagelliferos pertimescere, ijsq; clam pecuniã largiri, ne deprehensus flagello cæderetur: atque hæc omnia facere, vt cùm in certaminibus citharœdorum vinceret, Cæsaribus inferior esset. Quas res quis solus deploret, quando is, dum soccos indueret, omnem potentiam exuebat, ac dum personam susciperet, dignitatem abyciebat Imperij: vinculis enim constringebatur vt seruus fugitiuus, deducebatúrque vt cæcus: concipiebat, pariebat, insaniebat. Oepidum, Thyestem, Herculem, Alcmæonem, Orestem plurimùm agebat, ac personas illis nonnunquã similes gerebat: in muliebri quidem ornatu Sabinã imitabatur, vinciebatúrque catenis aureis. non enim conuenire videbatur, principem Romanũ ferreis constringi. Hæc omnia cùm cæteri omnes, & milites viderent, patiebantur, & collaudabant, ipsúmque præter alia quæ cõsueuerant, Pythicum, Olympicum, Periodicum, omniũ denique certaminum victorem nominabãt, Imperij nomina cum his nominibus permiscentes, ita vt post vnũquodque eorum Cæsaris aut Augusti nomen poneretur. Nemo infelicitatem istius misereri est ausus, nemo odio habere. Vnus quidem è militibus vt eum vinctum & religatum conspexit, accurrit ac dissoluit. Alter rogatus, quid faceret Imperator, Parit, inquit: tum enim Canacem agebat. Nemo quicquam fecit dignum homine Romano: tantam enim pecuniam ab eo consequebantur, vt quò maiorem acciperent, optarent, vt idem sæpe faceret. Quæ sola, si, vt paulò antè dixi, facta essent, tamen ea res nimium secura, ignominia notata, & ludibrio habita

Græcia à Nerone miserè depopulata.

bita fuisset:nunc autem quasi verè ad bellum gerendum venisset, Graciam depopulatus est, licet eam liberam reliquerit: fecitque cædes infinitas, & bona quorundã adhuc viuentium publicauit, atque innumerabilia donaria, quæ vel Romæ in templis reposita erant, abstulit. Qui in vrbe erant, atque in omni Italia, eos omnes dedidit Helio Cæsariano, cui tanta facta erat rerum omnium potestas, vt inconsulto Nerone bona proscriberet, mitteretque in exilium, ac non modò plebeios homines, sed etiam viros equestris senatorijq; ordinis iuberet occidi. Ita eo tempore imperium populi Romani duobus simul Imperatoribus seruiebat, Neroni & Helio: quorũ vter esset nequior, non queo dicere. Cuncta enim eodem modo faciebant, tantùmque discrepabant in eo, quòd alter è stirpe Augusti citharœdos, alter Claudij libertus Cæsares imitabatur. Tigellinum enim pono quasi auctarij loco, quippe cum Nerone coniunctum. Polycletus auem & Caluia Crispinilla separatim raptabant, depopulabantúrque & spoliabant omnia quæ occurrerent. ille cum Helio in vrbe, hæc cum Nerone, & Sporo Sabinæ nomen iam gerente, cuius custodia ei, etsi erat nobilis fœmina, data fuerat, totiúsque vestis procuratio. Quam ob causam omnes ab ea spoliabantur. Sporum Sabinam nominauit, non solùm quòd propter eius similitudinem exsectus fuerat, sed etiam quòd vt ei antea Sabina, ita hic in Gracia pactis conuentis nupsit, eúmque Tigellinus, vt lex iubebat, despondit. Hæ nuptiæ ab omnibus Græcis celebratæ sunt, multáque sunt in eam rem, vt par erat, dicta: sed in primis optabant, vt ab ijs legitimi liberi procrearentur. Ex eo tempore duo simul cum Nerone coibant, Pythagoras pro viro, Sporus pro vxore, ac Nero præter cætera domina & regina

Helius Cæsarianus.

Cæsariani vocantur liberti Cæsarum.

Polycleti & Caluiæ Crispinillæ nefanda facinora.

Neronis cũ Sporo exsecto nuptiæ.

Nero nupsit Pythagoræ.

appellabatur. Illud verò quis dignè mirari potest? quòd cùm adolescentes & puellas nudas alligaret palo, capiebat pellem feræ, deinde quasi deuoraret aliquid, in eos irruebat petulanter. Cúmque hæc turpiter faceret, parua tunica indutus, eáque floribus ornata, ac linteũ circum collum habens, Senatores salutabat. Quibus in rebus ita faciebat contra ius fásque, vt etiam tunicis discinctis publicè indueretur. Ferũt equites Romanos Neronis temporibus, dũ quotannis recenserentur, primùm ephippijs vsos fuisse. Nero in Olympijs currum agitauit: cúmque ex eo decidisset, ita vt ferè eo casu attereretur, tamen corona donatus est. quamobrẽ dederat Hellanodicis (hi iudices erant Olympiorum) decies sestertiûm: quam summam Galba postea repetiuit. Apollini, siue iratus quòd ei molestum & graue responsum dedisset, siue alio pacto insaniens, Cirrhæam regionem abstulit, eámque dedit militibus, & locum, vnde oracula petebãtur, deleuit, hominibus ad os ipsum, ex quo spiritus dei mittebatur, interfectis. Certauit in omnibus vrbibus, in quibus fiebant certamina, ibique quotiescunque preconio opus fuit, Cluuio Rufo viro consulari est vsus. Athenas & Lacedæmonem excipio, quas vrbes ne visitauit quidẽ, quòd in altera leges Lycurgi erant contrariæ eius instituto: in altera Erinnyes esse dicebantur. Præconiũ autem fiebat his verbis: Nero Cæsar victor huius certaminis coronat populum Romanum, & suum orbem terrarum. Cùm enim orbem terrarum in sua potestate esse diceret, cithara canebat, fungebatúrque præconis officio, & tragœdias agebat. Senatũ autem adeò oderat grauiter, vt ei Vatinius propterea maximè gratus esset, quòd ei semper diceret, Odi te, inquit, Cæsar, quòd Senator es. Obseruabantur diligenter ingressiones & egressiones omnium,

Equites Romani Neronis temporibus primũ ephippijs vsi.

Hellanodicæ Olympiorum iudices.

XXV. myriades dra.

Neronis in Deos magna impietas.

Cluuius Rufus Neronis præco.

Neronis præconiũ.

Odiũ in Senatum.

omnium, oris habitus, nutus, acclamationes: tum qui cũ eo erant semper, eúmque attentè audiebant, acclamabántque vehementer, laudibus & honoribus afficiebantur: cæteri aut notabantur ignominia, aut alias pœnas dabant. Itaque multi, cùm pati nõ possent diutius, quòd spectacula à matutino tempore producerẽtur vsque ad vesperum, simulata morte è Theatris pro mortuis elati sunt. Porrò præter institutum susceptæ peregrinationis in Græciam, Isthmum Peloponnesi cupiuit perfodere. Quam rem est aggressus hominibus id grauatè facientibus, propterea quòd ijs qui primùm rem attigerunt, sanguis è terra erupit, audítáque sunt lamenta, & mugitus, & spectra multa apparuerunt: quocirca Nero accepto ligone ipse aliquantulum effodit, eóque facto cæteros adduxit, coegítque vt idem facerent. Ad hoc opus faciendum magna multitudo hominum etiam ex exteris gentibus accersita est. Qua in re, atque multis alijs cùm magna pecunia opus esset (magnificus enim & liberalis erat) metuerétque potentissimos homines, ne ipsum, quòd hæc faceret, inuaderent, multos bonos viros sustulit. Quibus prætermissis (erat enim crimen publicum omnibus virtus, opes, nobilitas: atque ob eam causam vel sibi mortem inferebant, vel ab eo occidebantur) tantùm Corbulonis, Rufiq;, ac Procli, Sulpiciorum, Scriboniorũ mentionem faciam. Nam hi cùm fratres essent, ac ferè æquales, nihilque vnquam disiuncti & separati fecissent, vt erant genere & instituto vitæ & facultatibus cõiuncti, diúque simul vtranque Germaniam administrauerãt: ita simul accersiti in Græciam venerunt, tanquã Nero eorũ opera indigeret. Cúmque rei facti criminum, quæ illa tempora ferebant, non possent cum Nerone colloqui, aut in conspectum eius venire, ac proinde ab omni

Perfodere Isthmum.

Neronis magnificentia atque in amicos crudelitas.

Mors Procli & Rufi.

Corbulo à Nerone interfectus.

bus pariter despicerentur, mortem obire statuerunt, tandémque incisis venis mortui sunt. Corbulo autem accitus honorificentissimè: quem virum Nero præter cætera patrem & beneficum appellabat, postquam Cechreas appulit, ab eodem occidi iussus est, priusquam in conspectum eius veniret. Nero enim, vt aiunt, cum statueret cithara canere, Orthestadium (quòd est musicæ vestis nomen) habens, ab eo se videri non sustinuit: sed Corbulo, vt mandatum Neronis intellexit, gladium accipit, séque ipse fortiter percutiens, ait Ἄξιος, *Dignus. Tum enim primùm erratum suum agnouit: quòd citharœdo pepercisset, & quòd ad eum inermis venisset. Quæ cùm ita facta sint in Græcia, quid opus est referre Paridē saltatorem iussum esse à Nerone interfici? quòd cùm ab eo doceri saltare cuperet, discere non potuit. Quid Cinnā Tuscum? quem mulctauit exilio, propterea quòd cùm is esset præfectus Ægypti, lotus est in balneo, quod Neroni venturo Alexandriam paratum fuerat. Per id tempus Romæ Helius multas & graues res fecit: nam Sulpicium Camerinum vnum ex primis ciuitatis, ac filiū eius interfecit, accusatos, quòd cùm iam inde à maiorib. Pythici cognominarentur, non desinerent eo cognomine appellari, sed in Pythicas victorias Neronis ex similitudine nominis impij forent. Cúmque statuam eius mille librarum Augustales se facturos promisissent, omnem equitatum ad eam impensam faciendam conferre coegit. Quæ verò facta sunt à Senatu, difficile est singula percensere. Ab eo enim supplicationes singulis Calendis, alijsq; diebus fieri decretæ sunt, vt ad eas peragendas ne annus quidem sufficeret. Helius cùm antea sæpe Neronem per literas hortatus fuisset, vt quàm celerrimè reuerteretur, neque is parêret, in Græciam septem*

Mors Corbulonis.

Mors Paridis saltatoris.

Cinna in exiliū à Nerone mittitur.

Sulpitij Camerini mors.

Supplicationes.

Helij ad Neronem literæ, atque in Græciā profectio.

diebus peruenit, eúmque perterruit, quòd magnam cõiurationem in vrbe contra ipsum fieri diceret: quod vbi intellexit Nero, subitò in Italiam nauigauit. Spes erat vi hyemis illum periturum, verùm frustra id gaudium fuit: saluus enim euasit, fuitque hoc ipsum multis exitio, quòd eius interitum optassent aut sperassent. Cùm autem non longè abesset ab vrbe, pars muri diruta est, & portæ aliqua ex parte fractæ sunt. Leges enim iubent, vt quorundam sermo fuit, vtrunque ab ijs qui coronas certaminum ferebant, fieri. Primi omnium introierũt qui coronas quas meruissent, ferebant, hos sequebãtur ij qui tabellas longis hastis affixas ferebant, in quibus scriptũ erat nomen & genus certaminis, vtq; Nero Cæsar primus è ciuibus Romanis, qui vnquam extitissent, victor ex eo rediret. Deinde ipse Nero curru triumphali, in quo Augustus olim tot triumphos egerat, vehebatur: amictus erat veste purpurea auro intexta, & oleastro coronatus, laurum Pythicam præ se ferebat: cum eo vnà Diodorus citharœdus vehebatur, eóque pacto per Circum & forum cum militibus, & equitibus, ac Senatoribus transijt: tum ascendit in Capitolium, atque inde in Palatium venit, tota vrbe coronata, lychnisque ac suffimentis plena. Acclamabant omnes & Senatores in primis: Oua Olympionica, oua Pythionica, Auguste, Auguste, Neroni Herculi, Neroni Apollini: quàm solus περιοδονίκης, solus ex æterno tempore Auguste: Sacra vox: Beati qui te audiunt. Nihil enim attinet ea verba silentio inuoluere, neque ea quæ iam dixi, dedecori sunt historiæ, quin potius, dũ nihil reticetur, decus atque ornamentum afferunt. His rebus confectis, Circẽses imperauit: has coronas & reliquas omnes quas ex curru certando victor obtinuerat, attulit in Cir-

Neronis in Italiam periculosa nauigatio.

Neronis de Græcis triũphus.

Diodorus citharœd'.

Circẽses ludi à Nerone facti.

cum,& obelisco Ægyptio imposuit. Hæ erant numero mille octingentæ octo. Post hæc currum agitauit. Tũ quidam Larcius Lydus ad eum venit, obtulítque ei decies sestertiûm, vt cithara caneret: quos etsi Nero repudiauit, ratus sibi turpissimũ esse mercede aliquid facere, tamen hanc summam Tigellinus à Larcio accepit, ne eũ interficeret. Itaque Nero ingressus in theatrum, cithara cecinit, egit tragœdias, ex curru certauit creberrimè: nonnunquam etiam sponte vinci se patiebatur, vt magnam partẽ aliorum verè vicisse crederentur. Cùm igitur Nero vteretur hoc genere vitæ, & principatum hoc modo teneret, nobis nunc, quemadmodum mortem obierit, & imperium amiserit, dicendum est. Erat Caius Iulius Vindex natione Gallus propter maiores è stirpe regia, propter patrem ordinis Senatorij, homo magnis viribus corporis, & multa præditus prudentia, peritúsque rei militaris, & ad omne præclarũ facinus audax. Hic igitur cõgregata Gallorum multitudine, qui crebris pecuniarum exactionibus grauissima quæque à Nerone pertulerant, & adhuc perferebant, in tribunal ascẽdit, atque inde multa contra Neronem dixit, non solùm ab

Larcius Lydus.
XXV. myriades dra.
C. Iulius Vindex.
Oratio Vindicis, qua nefanda Neronis facinora enumerat, indeq; indignũ Imperio iudicat.

„ eo deficere, sed etiam ei insultare oportere. Omnẽ enim
„ inquit orbem terrarum, cuius imperium tenet, compi-
„ lauit: florentissimos quosque Senatores sustulit: matrem,
„ quam incesto stupro polluerat, interfecit: postremò nullũ
„ decus, nullam dignitatem Imperij sustinet. Nam etsi
„ cædes, rapinæ, iniuriæ ab alijs multis sæpenumero factæ
„ sunt, tamen cætera quis vnquam satis dignè percense-
„ re potest? Ego quidem viri & socij charissimi, vidi, mi-
„ hi credite, vidi inquam illum virum (si vir nominan-
„ dus est is qui Sporum duxit vxorem, quique Pytha-
„ goræ nupsit) in ipso theatro, atque adeò in orchestra

geren

gerentem citharam, orthostadium, cothurnos, nonnunquam soccos & personam. Saepe illum, cùm caneret, praeconiumque faceret, & tragoedias ageret, audiui: vidi cõstrictum vinculis, laceratum, concipientem, parientem: postremò omnia quae fabulis prodita sunt, dicentem, audientem, patientem, facientem. Quae cùm ita sint, quis istum Caesarem, quis Imperatorem, quis Augustũ appellabit? Ne polluantur quaeso tam sancta nomina, quae Augustus & Claudius habuerunt. Iste à nobis Thyestes, Oedipus, Alcmaeon, Orestes optimo iure nominetur: illos enim refert, illorum flagrat cupiditatibus. Quamobrem tandem aliquando commoueamini, subuenite vobis ipsis, opem ferte populo Romano: denique orbi terrarum libertatem reddite. Haec atque alia multa à Vindice in eandem sententiam dicta omnes comprobant. Vindex cùm principatum sibi parare minimè studeret, Sergio Sulpicio Galbae (is iusticia omnibus praestabat, ac gloria bellicae virtutis, praeeràtq; Hispanijs, & magnas copias habebat) imperium detulit: idémque Galba ab exercitu Imperator designatus est. Ferunt eo tempore Neronem per praeconem constituisse centies sestertiûm ei qui Vindicem occidisset: atque eo cognito, Vindicem ita dixisse, *Qui Neronem interfecerit, & ad me caput eius attulerit, is meum accipiet caput in mercedis loco.* Cúmque Vindex eo animo esset, Rufus qui Germaniã obtinebat, inde profectus est vt Vindici bellum inferret. Is postquam Vesontionem venit, coepit eam vrbem obsidere, quòd ab ea non fuisset exceptus. Vindex ad opem vrbi ferendam contendit, nec procul castra posuit. Tandem ambo missis ad se literis in colloquium venerunt remotis arbitris. Ibi suspicio fuit eos vnà contra Neronem coniurasse. Post haec Vindex properat cum exer-

Sulpicij Galbae laus.

Galbae Imperiũ à militibus oblatum.

CCL. myriades drach.

Rufi cum Vindice bellum.

Virginius rufus.

Vesontionis obsidio.

citu,quasi statuisset vrbem capere: quorum aduentū vbi cognoscunt milites Rufi, rati eos apertè contra se venire, iniussi impetum faciūt, imparatósque & parum instructos inuadunt, ac postremò magnum numerum eorum concidunt. Quod cùm Vindex videret, ferrétque grauiter, ipse sibi manus attulit. Id enim verum esse constat, quamuis multi illatis mortuo vulneribus falsam opinionem iniecerint, eum ab se interfectum fuisse. Rufus casum eius acerbè luxit, & principatum, quem facilè poterat adipisci, deferentibus sæpenumero militibus atque vrgentibus, repudiauit. Vir erat in rebus gerendis acer & industrius, in conficiendis fortis promptúsque. Itaque milites statuis Neronis dissipatis & comminutis, cœperunt illum Cæsarem & Augustum nominare. Cúmque persuaderi non posset, quidam è militibus vni ex signis eius idem inscripsit subitò, idq; Rufus postea deleuit: ac vix tandem sedatis militibus persuadebat, vt autoritatem Senatui populóque restituerent, siue quòd indignum putaret imperium cuiquam à militibus deferri (id enim ad Senatum populúmque pertinere) siue quod vir forti & excelso animo principatum, cuius causâ cæteri omnia facerent, ipse despiceret. Nero cognitis his rebus, primò simulat se ea contemnere, versatúrque in delicijs, ac ludit, vt antea cōsueuerat. Quin etiam accitis derepentè principibus Senatorij & equestris ordinis: quasi vellet cum eis communicare consilia rerum præsentium, Inueni, inquit (scribendum est enim quod dixit) quomodo hydraula ampliores sonos & magis concinnos efficiet. Hæc etsi prodigijs antè declarata sunt, tamen ille nihil curabat, neque quòd ambæ fores & mausolei & cubiculi ipsius eadem nocte sua sponte apertæ fuerant: neque quòd in Albano tanto sangui-

Vindex sibi ipsi infert manus.

Rufus oblatū principatū repudiat.

Neronis statuæ à militib. demolitæ.

Prodigia multa ante Neronis mortē visa & audita.

ne

ne pluerat, vt fluuij sanguine fluerẽt, aut quòd mare lõgo interuallo retrocedens ab Ægypto, magnã partẽ Lyciæ occupauerat. Sed postquam Galbam à militibus Imperatorem designatum esse, Rufumq́; ab se defecisse intellexit, magno timore perculsus est: dúmque Romæ bellum apparat, contra eos Rubrium Gallum cum paucis mittit, à quibus pariter desertus, deliberauit interficere Senatores, incensáque vrbe nauigare Alexandriam. Etsi enim, inquit, amittemus imperium, tamen nos alet in illa regione ars nostra & sustinebit: adeò stultus erat, vt se priuatũ viuere, & cithara canere posse arbitraretur. Sed vbi sensit se à suis stipatoribus esse destitutum (tum enim in quibusdam hortis dormiebat) conabatur fugæ se mandare, vestéq; vili amictus, equum nihilo meliorem conscendit, in quo sedens atque obuolutus ad prædium Phaonis Cæsariani, vnà cum ipso Phaone, & Epaphrodito, & Sporo sub noctem venit. Tum ingens terræmotus factus est, ita vt terra funditùs cõquassari, & animæ hominum ab eo interfectorum insultare ipsi putarentur. Ferunt eum agnitũ à quodam, qui fortè ei in itinere factus est obuiam, Imperatorémque salutatum diuertisse de via, atque in arũdineto, quousque illuceret, abiectum delituisse, vt à nemine videretur: tum cœpit suspectos habere eos qui cum ipso erant, quasi contra se impetum facturos, omnémque vocem, quasi ab ea requireretur, perhorrescere. Si catulus paulùm latraret, aut caneret gallina, aut si virgultum, vel ramus arboris vento moueretur, grauiter conturbari: quibus ex causis conquiescere nullo modo poterat. Non enim audebat loqui cum ijs qui aderant præsentes, ne ab alio intelligeretur: ipse secum animo ingemiscere, plorare, multa secum reputare: sed præsertim qui maxi-

Rubri° Gallus Neronis cõtra desertores dux.

Neronis fuga.

Phaonis p̃dium.

Terræmot° ingens.

Cõsciẽtiæ malæ memorabile exemplum.

ma famulorum multitudine superbus fuerat semper, se in præsentia cum tribus libertis iacere. Hanc enim veluti extremam fabulam Deus ei constituerat atque parauerat, ne iam cæteros matricidas, aut errantes, sed se ipse repræsentaret. Hîc cœpit illum pœnitere eorum quæ antea fecerat, quasi verò posset ea infecta facere: cúmq; Nero has tragœdias ageret, crebrò illum versum memoria repetebat.

Sera Neronis pœnitētia.

Οἰκτρῶς θανεῖν μ᾽ ἄνωγε σύγγαμος, πατήρ: *Mori me iussit miserè vxor, pater. Tandem cùm nemo eum perquirere videretur, introierunt in spelūcam, in qua, quòd esuriebat, panem comedit, aquámque sitiens bibit, qualē nūquam antea. Ita ferens grauiter: Hæc est, inquit illa mea præclara potio. Dum Nero in his rebus esset, populus Romanus ampla sacra faciebat, magnáque lætitia perfruebatur, ferebántque pileos multi, quasi essent libertatem consecuti. Galbæ omnia quæ ad principatum pertinēt, decernuntur. Ante omnia Nero studiosè perquiritur: ignoratum est aliquandiu, quò profectus fuisset: pòst vbi cognitum est, aduersum eum equites mittūtur: quos ille postquam aduentare intellexit, imperauit ijs qui secum aderant, vt se interficerent, cúmque illi non obedirent, ingemiscens ait: Ego solus nec amicum, nec inimicum habeo. Interim appropinquātibus equitibus, ipse sibi manus attulit, dixítque peruulgatum illud,* Ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης παραπόλλυμαι, *Dij immortales, inquit, qualis artifex pereo. Cúmque ægrè moreretur, Epaphroditus eum cōfecit. Vixit annos* XXX. *mēses* IX. *Regnauit annos* XIII. *menses* VIII. *Vltimus eorum, qui ab Aenea & Augusto genus ducebāt. Interitū eius, lauri quæ à Liuia plantatæ fuerāt, & genus albarū gallinarū, quæ antè occiderant, non obscurè denūciauerunt.*

Hæc est decocta Neronis.

Pilei libertatis.

Nero sibi-ipsi manus infert.

Nerò ex Iulia & Augusti familia vltimus Imperator.

Liuiæ lauri.

GAL

GALBA.

IGITVR Galba Imperator designatus est, quod ei Tiberius aliquando prædixerat, cùm diceret eum Imperiũ degustaturũ, idque certissimis signis demõstratum fuit, quando sibi visus est audire fortunam aicentem, se iamdudum ante fores stare, nec dum tamen domum recipi proinde si arceretur diutius, ad alium migraturam. Ad hæc nauigia per eosdẽ dies onusta armis sua sponte in Hispaniam sine nautis appulerunt. Insuper mula peperit: quam rem vates ei prædixerant signum futuri principatus. Eidem quoque sacrificanti puer thus obtulit, ac subitò canos misit. Qua ex re dictum est à vatibus, Imperium à minore natu ad senectutem eius esse trãsiturum. Ita quæ ad principatum spectabant, ei antè denunciata sunt. Galba in regno continens erat, inuisúsque nemini: sibi enim Imperium delatum esse, non se suscepisse arbitrabatur, idque sæpenumero confirmabat: sed erat in coaceruanda pecunia inexplebilis, tanquam multis rebus indigeret, déque ea ita parum impẽdebat, vt non drachmas, sed obulos nonnullis largiretur. Liberti verò eius delinquebãt in multis, eorùmq; culpa in ipsum conijciebatur. Nã etsi satis est priuatis hominibus nullam iniuriam facere, tamẽ principem prouidere etiã oportet, ne cæteri faciant, propterea quòd nihil interest eorum qui iniuriam patiuntur, à quo eam acceperint. Itaq; Galba, licet ipse nihil per iniuriam faceret, tamen quòd sineret illos facere, aut quòd ea quæ ab alijs gererentur, ignoraret, malè audiebat. Nymphidius autem & Capito tanta fuere insolẽtia in Galbam, vt Capito, cùm fortè quidam reus ab eo ius dicente

Præsagia futuri Imperij.

Galbæ Imperatoris auaricia.

Principis officiũ est, homines ab oĩ defendere, præcipuè tamẽ suorum iniuria.

Nymphidij & Capitonis insolentia.

cente prouocauisset, statim in sellam excelsiorem transilierit, atq; ita dixerit: Age, inquit, dic causam apud Cæsarē: eúmque causa cognita capite dānauit. In hos Galba has ob causas animaduertit. Cùm autē ad vrbē aduentaret, ac iam prope esset, processere ei obuiam prætoriani Neronis, petieréque ab eo vt se in eodem gradu militiæ retineret. Is primò rē distulit, vt deliberaret: sed cùm illi nō parērēt, magísq; tumultuarētur, cōtra eos exercitum misit, cæsáq; sunt repētè prætorianorum septē millia: reliqui postea decimati sunt. Itaque Galba licèt ætate & morbo cōfectus esset, tamen mēte vigebat & consilio, putabátque indignum esse, Imperatorem coactū aliquid facere. Hac de causa prætorianis postulantibus pecuniam non dedit, ijsq; ita respōdit, Legere, inquit, soleo milites, nō emere. Cúmque populus postularet vt Tigellinus, & cæteri qui antè contumeliosi fuerant, supplicio afficerentur, non concessit, quos fortasse, si non esset ab eo postulatum, interfici iussisset. Helium verò, Narcissum, Patrobium, & Locustam veneficā mulierē, cum quibusdam alijs qui sub Nerone valuerant, vinctos per totam vrbem duci, ac postea morte mulctari iussit. Ut Galba his de causis laudabatur, ita ridebatur maximè, quòd in itinere gladium semper accingeret, homo iam senex & imbecillis. Cæterùm quem exitum vitæ habuerit, nunc dicendum est. Milites Rufi, qui erant in vtraque Germania, ira incensi, quod nullum à Galba beneficiū accepissent, cupiditatem suam, quam in Rufo explere non poterant, in alio explere conabantur. Id fecēre præposito Aulo Vitellio, qui per id tempus inferiorem Germaniam obtinebat, defecéreque ad eum spectata tantummodo ipsius nobilitate. Nec enim eis curæ fuit, quòd is Tiberio in delicijs fuerat, quódque vita eius adhuc cū pristina

Galbę in milites prætorianos neronis, cædes.

Imperatoris est, nihil cōtra dignitaté suá coactè facere.

Helius, Narcissus, Patrobi⁹, Locusta supplicio affecti.

Aulus Vitellius Germaniç inferioris pręfect⁹.

stina

*stina libidine consentiebat. Quin potius ob eam causam arbitrati sunt, eum sibi magis idoneum & accommodatum fore. Ipse quidem Vitellius nequaquam tanti se esse existimabat. nam cùm irrideret astrologos, hoc argumento confirmabat eos nihil scire, quòd dicerent ipsum Imperatorem futurum. Idem quoque Nero cùm intellexisset, ita risit hominem & cõtempsit, vt nihil grauius contra eum admiserit. Galba cognita seditione Vitellij, adoptauit L. Pisonem adolescentem nobilem, magnáq; modestia ac prudentia præditum, eúmque Cæsarem designauit. Qua de causa indignatus M. * Saluius Otho, quòd ipse à Galba non esset adoptatus, rursum Imperium populi Romani multis incommodis difficultatibúsque affecit. Is erat apud Galbam in tam magno honore, vt ei, quo die mortuus est, sacrificanti solus è Senatoribus præsto fuerit. Quæ res in causa fuit vt rerum potiretur. Cùm enim aruspex Galbæ insidias parari diceret, ac proinde moneret ne aliquò prodiret, id Otho intellexit, atque inde subitò alia simulata causa discessit, receptúsque intra murum castrorum à paucis militibus qui vnà cum eo coniurauerant, cæterísque qui iam Galbæ erant infensi, persuasis, vel potius largitione corruptis, emptum principatum occupauit, idque paulò pòst à reliquis confirmatum est. Qua re cognita Galba paucos misit ad exercitum: vt milites de sententia dimoueret. Interea loci vnus ex militibus cũ districto cruētóq; gladio ad eũ venit, Bono animo es, inqt, Imperator, quãdo ego Othonẽ interfeci, vt iã sis sine periculo. Id Galba credidit ꝑ vero, atq; ita militi respondit, Quis tibi inqt, mãdauit, vt id faceres? post hæc in Capitoliũ proficiscitur sacrificãdi causa. Occurrũt ei in medio foro equites peditésq; ibiq; senẽ, Põtificẽ, & Imperatorẽ occidunt, multis Senato*

Astrologi à Vitellio irrisi.

L. Piso à Galba Imperatore adoptatus atq; Cæsar postea designatus.

* Siluius aliis dicitur.

Saluij Othonis apud Galbã autoritas.

Otho pecunia & malis artib. coemptũ principatũ occupat.

Galba à seditiosis militib. interfectus.

Senatoribus multiſque plebeis hominibus præſentibus: pòſt cadauer afficiunt ignominia cuiuſuis generis, capútque ceruicibus abſcindunt, idque figunt in pilo. Galba telis immiſſis in ſellam, qua vehebatur, cùm ex ea cecidiſſet, vulneratúſque eſſet, id vnum dixit, Quid enim malifeci? Ei Sẽpronius Denſus Centurio opem tulit, quoad potuit: ſed is non ſolùm nihil Galbæ profuit, ſed eiam ipſe occiſus eſt. cuius viri nomen propterea ſcribendum putaui, quòd mihi memoria dignum eſſe videbatur. Occiſus eſt Piſo, & reliqui multi, qui tamẽ Imperatori opem non tulerãt. Sed Piſo propterea ſupplicio affectus eſt, quòd Cæſar fuerat deſignatus. Vixit Galba annos ſeptuagintaduos, regnauit menſes nouem, dies tredecim.

(Sépronius Denſus Cẽturio.) (L. Piſonis mors.)

OTHO.

(Prodigiũ.)

G*ALBA hunc exitum habuit eiúſq; cædis pœnam Othonem non ita multo pòſt ſequi oportebat, quod ipſe ſtatim præſenſit: nam vt primùm ſacrificauit, exta minus felicia viſa ſunt. Itaque cœpit eum ſubitò facti pœnitere, dixitque,* Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. *Cur me, inquit, oportebat longis tibijs canere? Eſt autẽ vulgatum prouerbiũ de ijs, qui ea faciunt quæ ſibi ſunt inutilia. Præterea noctu adeò in ſomnis perterritus eſt, vt ceciderit de lecto, & excubitores perterruerit. Qui cùm accurriſſent celeriter, eum humi iacentem offenderunt, neque tamen pouit ob has cauſas Imperium, quod ſemel adeptus erat, deponere, ſed in eo permanſit, ac pœnas dedit: quamuis multa faceret moderatè ad conciliandos animos multitudinis, non quòd eo ingenio eſſet aut aut moribus, ſed quòd multis*

(Prouerbiũ.) (Othonis ſõnium.)

tis ab eo propter Vitellium abalienatis, nolebat cæteros sibi inimicos facere. Othoni decreta sunt à Senatu ea quæ pertinebāt ad principatum, quòd diceret se coactū à militibus intra murum introductum esse, ibique, cùm eis obsisteret, in magnum discrimen venisse. Hic vti cœpit placido ac leni sermone, & ficto simulatóque vultu indicare modestiam: ad hæc oscula ad singulos ferè per digitos mittere: postremò multa polliceri. quanquam nō erat obscurum, eum multo etiam petulātius atque acerbius, quàm Neronem esse regnaturum. Nomen quidē eius sibi statim imposuit, multísque Senatoribus, qui dānati fuerāt, pœnam remisit, cæteris muneribus affectis. Crebrò venire in Theatrum, fouere multitudinem, peregrinos donare ciuitate, ijsq́ multa alia promittere: quibus tamen rebus neminem sibi præter paucos sui similes obstringere potuit. Iam enim eo genere vitæ, quod instituerat, quódque cum sorore consuetudinē habebat, cæterisque Neronianis vtebatur, omnes perterriti erāt: milites verò multitudine munerum, blandísque sermonibus in tantam licentiam scelúsque induxerat, vt aliquando sint ausi in Palatium irruptionem facere, cùm frequentes Senatores apud Othonem cœnarent, interfectisque ijs à quibus arcebātur, tandem irruere eò, vbi cōuiuium agebatur, occideréque omnes qui intus erant, solis ijs qui inde abierant, aut se antè aliquò abdiderant, conseruatis. Cuius rei causa Otho pecuniam eis largitus est, perinde atque si id facinus in gratiam eius fecissent. Per id tempus quidam captus est, qui se Neronem esse simulabat, cuius quidem nomen à Dione ignoratū est: sed is tandem supplicio affectus est. Otho sæpenumero cohortatus Vitellium ad societatem principatus, postquā ei persuadere non potuit, statuit apertè bellum gerere.

Otho petulātia Neroni persimilis.

Othonis incestus.

Pseudonero.

Othonis cū Vitellio bellū cruentissimum.

appellabatur. Illud verò quis dignè mirari potest? quòd cùm adolescentes & puellas nudas alligaret palo, capiebat pellem feræ, deinde quasi deuoraret aliquid, in eos irruebat petulanter. Cúmque hæc turpiter faceret, parua tunica indutus, eáque floribus ornata, ac linteū circum collum habens, Senatores salutabat. Quibus in rebus ita faciebat contra ius fásque, vt etiam tunicis discinctis publicè indueretur. Ferūt equites Romanos Neronis temporibus, dū quotannis recenserentur, primùm ephippijs vsos fuisse. Nero in Olympijs currum agitauit: cúmque ex eo decidisset, ita vt ferè eo casu attereretur, tamen corona donatus est. quamobrē dederat Hellanodicis (hi iudices erant Olympiorum) decies sestertiûm: quam summam Galba postea repetiuit. Apollini, siue iratus quòd ei molestum & graue respōsum dedisset, siue alio pacto insaniens, Cirrhæam regionem abstulit, eámque dedit militibus, & locum, vnde oracula petebātur, deleuit, hominibus ad os ipsum, ex quo spiritus dei mittebatur, interfectis. Certauit in omnibus vrbibus, in quibus fiebant certamina, ibíque quotiescunque præconio opus fuit, Cluuio Rufo viro consulari est vsus. Athenas & Lacedæmonem excipio, quas vrbes ne visitauit quidē, quòd in altera leges Lycurgi erant contrariæ eius instituto: in altera Erinnyes esse dicebantur. Præconiū autem fiebat his verbis: Nero Cæsar victor huius certaminis coronat populum Romanum, & suum orbem terrarum. Cùm enim orbem terrarum in sua potestate esse diceret, cithara canebat, fungebatúrque præconis officio, & tragœdias agebat. Senatū autem adeò oderat grauiter, vt ei Vatinius propterea maximè gratus esset, quòd ei semper diceret, Odi te, inquit, Cæsar, quòd Senator es. Obseruabantur diligenter ingressiones & egressiones omnium,

Equites Romani Neronis temporibus primū ephippijs vsi.

Hellanodicæ Olympiorum iudices.

xxv. myriades dra.

Neronis in Deos magna impietas.

Cluuius Rufus Neronis præco.

Neronis præconiū.

Odiū in Senatum.

omnium, oris habitus, nutus, acclamationes: tum qui cũ eo erant semper, eúmque attentè audiebant, acclamabántque vehementer, laudibus & honoribus afficiebantur: cæteri aut notabantur ignominia, aut alias pœnas dabant. Itaque multi, cùm pati nō possent diutius, quòd spectacula à matutino tempore producerētur vsque ad vesperum, simulata morte è Theatris pro mortuis elati sunt. Porrò præter institutum susceptæ peregrinationis in Græciam, Isthmum Peloponnesi cupiuit perfodere. Quam rem est aggressus hominibus id grauatè facientibus, propterea quod ijs qui primùm rem attigerunt, sanguis è terra erupit, audítáque sunt lamenta, & mugitus, & spectra multa apparuerunt: quocirca Nero accepto ligone ipse aliquantulum effodit, eóque facto cæteros adduxit, coegítque vt idem facerent. Ad hoc opus faciendum magna multitudo hominum etiam ex exteris gentibus accersita est. Qua in re, atque multis alijs cùm magna pecunia opus esset (magnificus enim & liberalis erat) metuerétque potentissimos homines, ne ipsum, quòd hæc faceret, inuaderent, multos bonos viros sustulit. Quibus prætermissis (erat enim crimen publicum omnibus virtus, opes, nobilitas: atque ob eam causam vel sibi mortem inferebant, vel ab eo occidebantur) tantùm Corbulonis, Rufiq; ac Procli, Sulpiciorum, Scriboniorũ mentionem faciam. Nam hi cùm fratres essent, ac ferè æquales, nihilque vnquam disiuncti & separati fecissent, vt erant genere & instituto vitæ & facultatibus cōiuncti, diúque simul vtranque Germaniam administrauerāt: ita simul accersiti in Græciam venerunt, tanquã Nero eorũ opera indigeret. Cúmque rei facti criminum, quæ illa tempora ferebant, non possent cum Nerone colloqui, aut in conspectum eius venire, ac proinde ab omni

Perfodere Isthmum.

Neronis magnificentia atque in amicos crudelitas.

Mors Procli & Rufi.
Corbulo à Nerone interfectus.

bus pariter despicerentur, mortem obire statuerunt, tandémque incisis venis mortui sunt. Corbulo autem accitus honorificentissimè: quem virum Nero præter cætera patrem & beneficum appellabat, postquam Cechreas appulit, ab eodem occidi iussus est, priusquam in conspectum eius veniret. Nero enim, vt aiunt, cum statueret cithara canere, Orthostadium (quòd est musicæ vestis nomen) habens, ab eo se videri non sustinuit: sed Corbulo, vt mandatum Neronis intellexit, gladium accipit, séque ipse fortiter percutiens, ait: Ἄξιος, Dignus. Tum enim primùm erratum suum agnouit, quòd citharœdo pepercisset, & quòd ad eum inermis venisset. Quæ cùm ita facta sint in Græcia, quid opus est referre Paridē saltatorem iussum esse à Nerone interfici? quòd cùm ab eo doceri saltare cuperet, discere non potuit. Quid Cinnā Tuscum? quem mulctauit exilio, propterea quòd cùm is esset præfectus Ægypti, lotus est in balneo, quod Neroni venturo Alexandriam paratum fuerat. Per id tempus Romæ Helius multas & graues res fecit: nam Sulpicium Camerinum vnum ex primis ciuitatis, ac filiū eius interfecit, accusatos, quòd cùm iam inde à maiorib. Pythici cognominarentur, non desinerent eo cognomine appellari, sed in Pythicas victorias Neronis ex similitudine nominis impij forent. Cúmque statuam eius mille librarum Augustales se facturos promisissent, omnem equitatum ad eam impensam faciendam conferre coegit. Quæ verò facta sunt à Senatu, difficile est singula percensere. Ab eo enim supplicationes singulis Calendis, alijsq́; diebus fieri decretæ sunt, vt ad eas peragendas ne annus quidem sufficeret. Helius cùm antea sæpe Neronem per literas hortatus fuisset, vt quàm celerrimè reuerteretur, neque is paréret, in Græciam septem

Mors Corbulonis.

Mors Paridis saltatoris.
Cinna in exiliū à Nerone mittitur.

Sulpitij Camerini mors.

Supplicationes.
Helij ad Neronem literæ, atque in Græciā profectio.

diebus

diebus peruenit, eúmque perterruit, quòd magnam cõiurationem in vrbe contra ipsum fieri diceret: quod vbi intellexit Nero, subitò in Italiam nauigauit. Spes erat vi hyemis illum periturum, verùm frustra id gaudium fuit: saluus enim euasit, fuitque hoc ipsum multis exitio, quòd eius interitum optassent aut sperassent. Cùm autem non longè abesset ab vrbe, pars muri diruta est, & portæ aliqua ex parte fractæ sunt. Leges enim iubent, vt quorundam sermo fuit, vtrunque ab ijs qui coronas certaminum ferebant, fieri. Primi omnium introierũt qui coronas quas meruissent, ferebant, hos sequebãtur ij qui tabellas longis hastis affixas ferebant, in quibus scriptũ erat nomen & genus certaminis, vtq; Nero Cæsar primus è ciuibus Romanis, qui vnquam extitissent, victor ex eo rediret. Deinde ipse Nero curru triumphali, in quo Augustus olim tot triumphos egerat, vehebatur: amictus erat veste purpurea auro intexta, & oleastro coronatus, laurum Pythicam præ se ferebat: cum eo vnà Diodorus citharœdus vehebatur, eóque pacto per Circum & forum cum militibus, & equitibus, ac Senatoribus transijt: tum ascendit in Capitolium, atque inde in Palatium venit, tota vrbe coronata, lychnisque ac suffimentis plena. Acclamabant omnes & Senatores inprimis: Oua Olympionica, oua Pythionica, Auguste, Auguste, Neroni Herculi, Neroni Apollini: quàm solus περιοδονίκης, solus ex æterno tempore Auguste: Sacra vox: Beati qui te audiunt. Nihil enim attinet ea verba silentio inuoluere, neque ea quæ iam dixi, dedecori sunt historiæ, quin potius, dũ nihil reticetur, decus atque ornamentum afferunt. His rebus confectis, Circẽses imperauit: has coronas & reliquas omnes quas ex curru certando victor obtinuerat, attulit in Cir-

Neronis in Italiam periculosa nauigatio.

Neronis de Græcis triũphus.

Diodorus citharœd^{9}.

Circẽses ludi à Nerone facti.

cum,& obelisco Ægyptio imposuit. Hæ erant numero mille octingentæ octo. Post hæc currum agitauit. Tũ quidam Larcius Lydus ad eum venit, obtulitque ei decies sestertiũm, vt cithara caneret: quos etsi Nero repudiauit, ratus sibi turpissimũ esse mercede aliquid facere, tamen hanc summam Tigellinus à Larcio accepit, ne eũ interficeret. Itaque Nero ingressus in theatrum, cithara cecinit, egit tragœdias, ex curru certauit creberrimè: nonnunquam etiam sponte vincise patiebatur, vt magnam partẽ aliorum verè vicisse crederentur. Cùm igitur Nero vteretur hoc genere vitæ, & principatum hoc modo teneret, nobis nunc, quemadmodum mortem obierit, & imperium amiserit, dicendum est. Erat Caius Iulius Vindex natione Gallus propter maiores è stirpe regia, propter patrem ordinis Senatorij, homo magnis viribus corporis, & multa præditus prudentia, peritúsque rei militaris, & ad omne præclarũ facinus audax. Hic igitur cõgregata Gallorum multitudine, qui crebris pecuniarum exactionibus grauissima quæque à Nerone pertulerant, & adhuc perferebant, in tribunal ascẽdit, atque inde multa contra Neronem dixit, non solùm ab

Larcius Lydus.

XXV. myriades dra.

C. Iulius Vindex.

Oratio Vindicis, qua nefanda Neronis facinora enumerat, indeq; indignũ Imperio iudicat.

„ eo deficere, sed etiam ei insultare oportere. Omnẽ enim „ inquit orbem terrarum, cuius imperium tenet, compi„ lauit: florentissimos quosque Senatores sustulit: matrem, „ quam incesto stupro polluerat, interfecit: postremò nullũ „ decus, nullam dignitatem Imperij sustinet. Nam etsi „ cædes, rapinæ, iniuriæ ab alijs multis sæpenumero factæ „ sunt, tamen cætera quis vnquam satis dignè percense„ re potest? Ego quidem viri & socij charissimi, vidi, mi„ hi credite, vidi inquam illum virum (si vir nominan„ dus est is qui Sporum duxit vxorem, quique Pytha„ goræ nupsit) in ipso theatro, atque adeò in orchestra

geren

gerentem citharam, orthostadium, cothurnos, nonnunquam soccos & personam. Sæpe illum, cùm caneret, præconiúmque faceret, & tragœdias ageret, audiui: vidi cõstrictum vinculis, laceratum, concipientem, parientem: postremò omnia quæ fabulis prodita sunt, dicentem, audientem, patientem, facientem. Quæ cùm ita sint, quis istum Cæsarem, quis Imperatorem, quis Augustũ appellabit? Ne polluantur quæso tam sancta nomina, quæ Augustus & Claudius habuerunt. Iste à nobis Thyestes, Oedipus, Alcmæon, Orestes optimo iure nominetur: illos enim refert, illorum flagrat cupiditatibus. Quamobrem tandem aliquando commoueamini, subuenite vobis ipsis, opem ferte populo Romano: denique orbi terrarum libertatem reddite. Hæc atque alia multa à Vindice in eandem sententiam dicta omnes comprobant. Vindex cùm principatum sibi parare minimè studeret, Sergio Sulpicio Galbæ (is iusticia omnibus præstabat, ac gloria bellicæ virtutis, præeràtq; Hispanijs, & magnas copias habebat) imperium detulit: idémque Galba ab exercitu Imperator designatus est. Ferunt eo tempore Neronem per præconem constituisse centies sestertiûm ei qui Vindicem occidisset: atque eo cognito, Vindicem ita dixisse, Qui Neronem interfecerit, & ad me caput eius attulerit, is meum accipiet caput in mercedis loco. Cúmque Vindex eo animo esset, Rufus qui Germaniã obtinebat, inde profectus est vt Vindici bellum inferret. Is postquam Vesontionem venit, cœpit eam vrbem obsidere, quòd ab ea non fuisset exceptus. Vindex ad opem vrbi ferendam contendit, nec procul castra posuit. Tandem ambo missis ad se literis in colloquium venerunt remotis arbitris. Ibi suspicio fuit eos vnà contra Neronem coniurasse. Post hæc Vindex properat cum exer-

Sulpicij Galbæ laus.

Galbæ Imperiũ à militibus oblatum.

CCL. myriades drach.

Rufi cum Vindice bellum.

Virginius rufus.

Vesontionis obsidio.

ne pluerat, vt fluuij sanguine fluerēt, aut quòd mare lōgo interuallo retrocedens ab Ægypto, magnā partē Lyciæ occupauerat. Sed postquam Galbam à militibus Imperatorem designatum esse, Rufumq́ ab se defecisse intellexit, magno timore perculsus est: dúmque Romæ bellum apparat, contra eos Rubrium Gallum cum paucis mittit, à quibus pariter desertus, deliberauit interficere Senatores, incensáque vrbe nauigare Alexandriam. Etsi enim, inquit, amittemus imperium, tamen nos alet in illa regione ars nostra & sustinebit: adeò stultus erat, vt se priuatū viuere, & cithara canere posse arbitraretur. Sed vbi sensit se à suis stipatoribus esse destitutum (tum enim in quibusdam hortis dormiebat) conabatur fugæ se mandare, vestéq́ vili amictus, equum nihilo meliorem conscendit, in quo sedens atque obuolutus ad prædium Phaonis Cæsariani, vnà cum ipso Phaone, & Epaphrodito, & Sporo sub noctem venit. Tum ingens terræmotus factus est, ita vt terra funditùs cōquassari, & animæ hominum ab eo interfectorum insultare ipsi putarentur. Ferunt eum agnitū à quodam, qui fortè ei in itinere factus est obuiam, Imperatorémque salutatum diuertisse de via, atque in arūdineto, quousque illuceret, abiectum delituisse, vt à nemine videretur: tum cœpit suspectos habere eos qui cum ipso erant, quasi contra se impetum facturos, omnémque vocem, quasi ab ea requireretur, perhorrescere. Si catulus paulùm latraret, aut caneret gallina, aut si virgultum, vel ramus arboris vento moueretur, grauiter conturbari: quibus ex causis conquiescere nullo modo poterat. Non enim audebat loqui cum ijs qui aderant præsentes, ne ab alio intelligeretur: ipse secum animo ingemiscere, plorare, multa secum reputare: sed præsertim qui maxi-

Rubri⁹ Gallus Neronis cōtra desertores dux.

Neronis fuga.

Phaonis prædium.

Terræmot⁹ ingens.

Consciētiæ malæ memorabile exemplum.

ma famulorum multitudine superbus fuerat semper, se in præsentia cum tribus libertis iacere. Hanc enim veluti extremam fabulam Deus ei constituerat atque parauerat, ne iam cæteros matricidas, aut errantes, sed se ipse repræsentaret. Hîc cœpit illum pœnitere eorum quæ antea fecerat, quasi verò posset ea infecta facere: cúmque Nero has tragœdias ageret, crebrò illum versum memoria repetebat.

Sera Neronis pœnitētia.

Οἰκτρῶς θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, πατήρ: Mori me iussit miserè vxor, pater. Tandem cùm nemo eum perquirere videretur, introierunt in spelūcam, in qua, quòd esuriebat, panem comedit, aquámque sitiens bibit, qualē nūquam antea. Ita ferens grauiter: Hæc est, inquit illa mea præclara potio. Dum Nero in his rebus esset, populus Romanus ampla sacra faciebat, magnáque lætitia perfruebatur, ferebántque pileos multi, quasi essent libertatem consecuti. Galbæ omnia quæ ad principatum pertinēt, decernuntur. Ante omnia Nero studiosè perquiritur: ignoratum est aliquandiu, quò profectus fuisset: pòst vbi cognitum est, aduersum eum equites mittūtur: quos ille postquam aduentare intellexit, imperauit ijs qui secum aderant, vt se interficerent, cúmque illi non obedirent, ingemiscens ait: Ego solus nec amicum, nec inimicum habeo. Interim appropinquātibus equitibus, ipse sibi manus attulit, dixítque peruulgatum illud, Ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης παραπόλλυμαι, Dij immortales, inquit, qualis artifex pereo. Cúmque ægrè moreretur, Epaphroditus eum cōfecit. Vixit annos XXX. mēses IX. Regnauit annos XIII. menses VIII. Vltimus eorum, qui ab Aenea & Augusto genus ducebāt. Interitū eius, lauri quæ à Liuia plantatæ fuerāt, & genus albarū gallinarū, quæ antè occiderant, non obscurè denūciauerunt.

Hæc est decocta Neronis.

Pilei libertatis.

Nero sibipsi manus infert.

Nero ex Iulia & Augusti familia vltimus Imperator.

Liuiæ lauri.

GAL

GALBA.

IGITUR Galba Imperator designatus est, quod ei Tiberius aliquando prædixerat, cùm diceret eum Imperiũ degustaturũ, idque certissimis signis demõstratum fuit, quando sibi visus est audire fortunam aucentem, se iamdudum ante fores stare, nec dum tamen domum recipi proinde si arceretur diutius, ad alium migraturam. Ad hæc nauigia per eosdẽ dies onusta armis sua sponte in Hispaniam sine nautis appulerunt. Insuper mula peperit: quam rem vates ei prædixerant signum futuri principatus. Eidem quoque sacrificanti puer thus obtulit, ac subitò canos misit. Qua ex re dictum est à vatibus, Imperium à minore natu ad senectutem eius esse trãsiturum. Ita quæ ad principatum spectabant, ei antè denunciata sunt. Galba in regno continens erat, inuisúsque nemini: sibi enim Imperium delatum esse, non se suscepisse arbitrabatur, idque sæpenumero confirmabat: sed erat in coaceruanda pecunia inexplebilis, tanquam multis rebus indigeret, déque ea ita parum impẽdebat, vt non drachmas, sed obulos nonnullis largiretur. Liberti verò eius delinquebãt in multis, eorùmq; culpa in ipsum conijciebatur. Nã etsi satis est priuatis hominibus nullam iniuriam facere, tamẽ principem prouidere etiã oportet, ne cæteri faciant, propterea quòd nihil interest eorum qui iniuriam patiuntur, à quo eam acceperint. Itaq; Galba, licet ipse nihil per iniuriam faceret, tamen quòd sineret illos facere, aut quòd ea quæ ab alijs gererentur, ignoraret, malè audiebat. Nymphidius autem & Capito tanta fuere insolẽtia in Galbam, vt Capito, cùm fortè quidam reus ab eo ius dicente

Præsagia futuri Imperij.

Galbæ Imperatoris auaricia.

Principis officiũ est, homines ab oĩ defendere, præcipuè tamẽ suorum iniuria.

Nymphidij & Capitonis insolentia.

cente prouocauisset, statim in sellam excelsiorem transilierit, atq; ita dixerit: Age, inquit, dic causam apud Cæsarē: eúmque causa cognita capite dānauit. In hos Galba has ob causas animaduertit. Cùm autē ad vrbē aduentaret, ac iam propè esset, processere ei obuiam prætoriani Neronis, petieréque ab eo vt se in eodem gradu militiæ retineret. Is primò rē distulit, vt deliberaret: sed cùm illi nō parērēt, magísq; tumultuarētur, cōtra eos exercitum misit, cæsáq; sunt repētè prætorianorum septē millia: reliqui postea decimati sunt. Itaque Galba licèt ætate & morbo cōfectus esset, tamen mēte vigebat & consilio, putabátque indignum esse, Imperatorem coactū aliquid facere. Hac de causa prætorianis postulantibus pecuniam non dedit, ijsq; ita respōdit, Legere, inquit, soleo milites, nō emere. Cúmque populus postularet vt Tigellinus, & cæteri qui antè contumeliosi fuerant, supplicio afficerentur, non concessit, quos fortasse, si non esset ab eo postulatum, interfici iussisset. Helium verò, Narcissum, Patrobium, & Locustam veneficā mulierē, cum quibusdam alijs qui sub Nerone valuerant, vinctos per totam vrbem duci, ac postea morte mulctari iussit. Ut Galba his de causis laudabatur, ita ridebatur maximè, quòd in itinere gladium semper accingeret, homo iam senex & imbecillis. Cæterùm quem exitum vitæ habuerit, nunc dicendum est. Milites Rufi, qui erant in vtraque Germania, ira incensi, quod nullum à Galba beneficiū accepissent, cupiditatem suam, quam in Rufo explere non poterant, in alio explere conabantur. Id fecēre præposito Aulo Vitellio, qui per id tempus inferiorem Germaniam obtinebat, defeceréque ad eum spectata tantummodo ipsius nobilitate. Nec enim eis curæ fuit, quòd is Tiberio in delicijs fuerat, quódque vita eius adhuc cū pristina

Galbę in milites prætorianos neronis, cædes.

Imperatoris est, nihil cōtra dignitatē suā coactè facere.

Helius, Narcissus, Patrobi⁹, Locusta supplicio affecti.

Aulus Vitellius Germaniç inferioris pręfect⁹.

stina

*stina libidine consentiebat. Quin potius ob eam causam arbitrati sunt, eum sibi magis idoneum & accommodatum fore. Ipse quidem Vitellius nequaquam tanti se esse existimabat. nam cùm irrideret astrologos, hoc argumento confirmabat eos nihil scire, quòd dicerent ipsum Imperatorem futurum. Idem quoque Nero cùm intellexisset, ita risit hominem & cõtempsit, vt nihil grauius contra eum admiserit. Galba cognita seditione Vitellij, adoptauit L. Pisonem adolescentem nobilem, magnáq; modestia ac prudentia præditum, eúmque Cæsarem designauit. Qua de causa indignatus M. * Saluius Otho, quòd ipse à Galba non esset adoptatus, rursum Imperium populi Romani multis incommodis difficultatibúsque affecit. Is erat apud Galbam in tam magno honore, vt ei, quo die mortuus est, sacrificanti solus è Senatoribus præsto fuerit. Quæ res in causa fuit vt rerum potiretur. Cùm enim aruspex Galbæ insidias parari diceret, ac proinde moneret ne aliquò prodiret, id Otho intellexit, atque inde subitò alia simulata causa discessit, receptúsque intra murum castrorum à paucis militibus qui vnà cum eo coniurauerant, cæterísque qui iam Galbæ erant infensi, persuasis, vel potius largitione corruptis, emptum principatum occupauit, idque paulò pòst à reliquis confirmatum est. Qua re cognita Galba paucos misit ad exercitum: vt milites de sententia dimoueret. Interea loci vnus ex militibus cũ districto cruẽtóq; gladio ad eũ venit, Bono animo es, inqt, Imperator, quãdo ego Othonẽ interfeci, vt iã sis sine periculo. Id Galba credidit p vero, atq; ita militi respondit, Quis tibi inqt, mãdauit, vt id faceres? post hæc in Capitoliũ proficiscitur sacrificãdi causa. Occurrũt ei in medio foro equites pedités q; ibiq; senẽ, Põtificẽ, & Imperatorẽ occidunt, multis*

Astrologi à Vitellio irrisi.

L. Piso à Galba Imperatore adoptatus atq; Cæsar postea designatus.

† Siluius aliis dicitur.

Saluij Othonis apud Galbã autoritas.

Otho pecunia & malis artib. coemptũ principatũ occupat.

Galba à seditiosis militib. interfectus.

Senato

Senatoribus multísque plebeis hominibus præsentibus: pòst cadauer afficiunt ignominia cuiusuis generis, capútque ceruicibus abscindunt, idque figunt in pilo. Galba telis immissis in sellam, qua vehebatur, cùm ex ea cecidisset, vulneratúsque esset, id vnum dixit, Quid enim malifeci? Ei Sẽpronius Densus Centurio opem tulit, quoad potuit: sed is non solùm nihil Galbæ profuit, sed eiam ipse occisus est. cuius viri nomen propterea scribendum putaui, quòd mihi memoria dignum esse videbatur. Occisus est Piso, & reliqui multi, qui tamẽ Imperatori opem non tulerãt. Sed Piso propterea supplicio affectus est, quòd Cæsar fuerat designatus. Vixit Galba annos septuagintaduos, regnauit menses nouem, dies tredecim.

Sẽpronius Densus Cẽturio.

L. Pisonis mors.

O T H O.

Prodigiũ.

GALBA hunc exitum habuit eiúsq; cædis pœnam Othonem non ita multo pòst sequi oportebat, quod ipse statim præsensit: nam vt primùm sacrificauit, exta minus felicia visa sunt. Itaque cœpit eum subitò facti pœnitere, dixitque, Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. Cur me, inquit, oportebat longis tibijs canere? Est autẽ vulgatum prouerbiũ de ijs, qui ea faciunt quæ sibi sunt inutilia. Præterea noctu adeò in somnis perterritus est, vt ceciderit de lecto, & excubitores perterruerit. Qui cùm accurrissent celeriter, eum humi iacentem offenderunt, neque tamen pouit ob has causas Imperium, quod semel adeptus erat, deponere, sed in eo permansit, ac pœnas dedit: quamuis multa faceret moderatè ad conciliandos animos multitudinis, non quòd eo ingenio esset aut aut moribus, sed quòd multis

Prouerbiũ.

Othonis sõnium.

tis ab eo propter Vitellium abalienatis, nolebat cæteros sibi inimicos facere. Othoni decreta sunt à Senatu ea quæ pertinebāt ad principatum, quòd diceret se coactū à militibus intra murum introductum esse, ibique, cùm eis obsisteret, in magnum discrimen venisse. Hîc vti cœpit placido ac leni sermone, & ficto simulatóque vultu indicare modestiam: ad hæc oscula ad singulos ferè per digitos mittere: postremò multa polliceri. quanquam nō erat obscurum, eum multo etiam petulātius atque acerbius, quàm Neronem esse regnaturum. Nomen quidē eius sibi statim imposuit, multisque Senatoribus, qui dānati fuerāt, pœnam remisit, cæteris muneribus affectis. Crebrò venire in Theatrum, fouere multitudinem, peregrinos donare ciuitate, ijsq; multa alia promittere: quibus tamen rebus neminem sibi præter paucos sui similes obstringere potuit. Iam enim eo genere vitæ, quod instituerat, quódque cum sorore consuetudinē habebat, cæterisque Neronianis vtebatur, omnes perterriti erāt: milites verò multitudine munerum, blandisque sermonibus in tantam licentiam scelúsque induxerat, vt aliquando sint ausi in Palatium irruptionem facere, cùm frequentes Senatores apud Othonem cœnarent, interfectisque ijs à quibus arcebātur, tandem irruere eò, vbi cō uiuium agebatur, occideréque omnes qui intus erant, solis ijs qui inde abierant, aut se antè aliquò abdiderant, conseruatis. Cuius rei causa Otho pecuniam eis largitus est, perinde atque si id facinus in gratiam eius fecissent. Per id tempus quidam captus est, qui se Neronem esse simulabat, cuius quidem nomen à Dione ignoratū est: sed is tandem supplicio affectus est. Otho sæpenumero cohortatus Vitellium ad societatem principatus, postquā ei persuadere non potuit, statuit apertè bellum gerere.

Otho petulātia Neroni per similis.

Othonis incestus.

Pseudonero.

Othonis cū Vitellio bellū cruentissimum.

Itaque contra eum exercitum misit, eique exercitui complures præfecit: quæ res causa fuit Othonis calamitatis. Desiderata sunt vtrinque in prælijs ad Cremonam factis hominum quadraginta millia. Antequã autem prælium iniretur, ferunt præter cætera prodigia, quæ tũ accidere, auem eximiæ magnitudinis, quanta nunquã antè visa fuerat, per multos dies visam esse. Superatis Othonianis, vnus ex equitibus cladem Othoni nunciauit, cui cùm fidem non haberent ij qui aderant præsentes (nam tum fortè multi conuenerant) eúmque fugitiuum atque hostem appellarent, Vtinam, inquit, hæc falsa essent Cæsar, libenter enim te victore mortem occumberem: nunc autem vtcũque sit, moriar, ne videar salutis meæ causa fugisse: tu verò, cùm hostes huc non multò pòst venturi sint, statue quid tibi faciendum putes. hæc cum dixisset, manus sibi attulit. Quo facto id verum esse creditum est ab omnibus: cúmque possent facilè bellum renouare (erant enim permulti, aderántque aliæ legiones ex Pannonia, & quod est in tali re maximum, Othonẽ amplectebantur, singularémque suam fidem & beneuolentiam in eum non modò verbis ostendebant, sed etiam ex animo) factum est vt ociosè cessaret, quousque cæterorũ concursu idem renunciatum est. Tum demũ Otho pauca secum locutus, apud milites concionatur: qua in concione multa dicit, sed hæc in primis: Sufficiunt, inquit, ea quæ facta sunt: odi enim bellum ciuile, licet vincam: charúmque habeo populum Romanum, licet mecum dissentiat. Vincat Vitellius, postquam ita visum est dijs immortalibus: sint incolumes milites eius, quando id mihi perplacet. multò enim melius est multóque iustius vnũ pro multis, quàm pro vno multos interire. Ego quidem Mucius esse malim, aut Decius, aut Curtius, aut Regulus

Prodigia dirà ante cladé Othonis ad Cremonam visa.

Eques Romanus, ex partib. Othonis, sibi ipsi morté infert, propterea quòd nunciũ acceptę cladis attulisset.

Othonis ad milites suos oratio.

gulus, quàm Marius, quàm Cinna, quàm Sylla, vt ne reliquos numerando persequar. Quamobrem nolite me cogere, vt efficiar vnus ex ijs quos odi: nolite etiam inuidere, si velim facta alicuius ex ijs quos laudo, æmulari. Vos ad victorem proficiscimini, atque illum colite. Ego me ita liberabo, vt omnes homines intelligant eum esse Imperatorem à vobis delectum, qui non vos pro se, sed se pro vobis dedit. Hac habita concione, milites eũ propter ea quæ audierant, admirari, miserarique eius fortunã, præsertim si quid ei grauius accideret: tum profundere lacrymas, lamentari, eum patrem appellare, sibique suis liberis ac parentibus chariorem esse dicere. Quæ cùm iam in multam diem dicerentur, peteretque Otho vt sibi liceret mortem cum vita commutare, neque id illi cõcederent, facto silentio ita dixit: Non possum peior esse eo milite quẽ vos mortem sibi propterea tantũmodo consciscere vidistis, quòd Imperatori suo nuncium acceptæ cladis attulisset. Itaque ego illum sequar, ne quid tale videam in posterum, aut audiam. Vos, si me amatis, quæso, sinite me mori, vt volo: nolite me cogere vt viuam inuitus, sed ad victorem abite, eúmque studiose ac diligẽter colite. Hæc cum dixisset, secessit in thalamum, séque pugione interemit. Corpus eius elatum milites sepeliuerũt non sine lacrymis: nonnulli propter eum mortem sibi consciuerunt. Igitur Otho hunc vitæ finem habuit, vixitque annos XXVII, detractis diebus vndecim. Regnauit dies XC. cúmque pessimè omnium vixisset, mortuus est honestissimè: & Imperiũ, quod cum magno scelere inuaserat, cum maxima virtute deposuit.

Otho Imperator sibi ipsi infert manus.

Othonis sepultura.

VITELLIVS.

Vulgi in rebus gerẽdis incõstãtia.

POSQVAM *Romæ clades Othonis audita est, populus Romanus statim, vt par erat, sententiam mutare cœpit, Othonique quem laudauerat antea, & cuius victoriam optauerat, non aliter atque hosti contumeliose maledicere; ac Vitellium, quem detestatus fuerat, collaudare, eúmque Imperatorem dicere.* » *Adeò nihil est in rebus humanis fixum ac perpetuũ:* » *sed & ij qui florent maximè, & ij qui humiles & abie-* » *cti sunt, exitus incertos habent: ac pariter pro fortuna* » *ipsorum, laude, vituperio, honore, & ignominia afficiun-* » *tur. Vitellius, vt Romam venit, cœpit omnia suo arbitratu gerere: sed in primis edicto proposito astrologos expulit ex Vrbe: edixítque vt intra certam diem quã ipse constituerat, ex omni Italia excederent. Illi cõtrà de nocte diem ei in tabulis præscribunt, intra quam excedat è vita: isque ante eam diem mortuus est: adeò futuros rerum euentus præcognoscebant. Interim Vitellius explere libidinem suam, inseruire voluptatibus, nullam curã habere diuinarum aut humanarum rerum. Nimirum principiò talis erat: quippe popinas frequentauerat, & ludos aleatorios, saltatorúmque & aurigarum studiosus fuerat, consumpserátque in eos infinitam pecuniam, atque eius rei causa magnum æs alienum contraxerat. Itaque tunc tantam potentiam consecutus, cœpit multo grauiora facere: magnam diei partem noctisque consumere in comessationibus, crebróque vomere omnia, vt solo transitu ciborum nutriretur. Cui quidem rei ipse sufficere poterat: quamuis cæteri qui cum eo cœnabant, omnes miserè interirent. Ex quibus Vibius Crispus cùm inci-*

Astrologi expellũtur ex vrbe.

Vitellio mortis dies ab astrologis prædicta.

Vitellij luxus & ebrietas.

Vibius Crispus.

incidisset in morbũ, & ob eam causam per multos dies non interfuisset conuiuio, facetè dixit, se, nisi ægrotauisset, omnino fuisse periturum. Fuit tempus principatus Vitellij nihil aliud quàm ebrietas & comessationes. Etenim preciosissima quæque etiam ab ipso vsque Oceano, ne dicam vlterius, vndique terra marique conquisita, vsque adeò opiparè apparabantur, vt omnes cupediæ, cibique eiusdem generis ex eo etiam nunc Vitelliani nominentur. Quæ omnia quis sigillatim queat attingere? quando constet inter omnes, eum, quo tempore principatum tenuit, consumpsisse in cœnas nouies millies sestertiûm. sed res huiuscemodi preciosissimæ breui tempore defecerunt, quòd omnia preciosa esse oporteret. Patinam quidem vnam apparauit, in quam impendit decies sestertiûm, linguis cerebrisque & iecoribus pisciũ, & quarundam auium in eam coniectis. Hanc patinã, cùm fictilis esse non posset propter magnitudinem, argẽteam fecit: eáque diu permansit, veluti res dijs consecrata, quousque Adrianus eandem conspicatus conflari iussit. Sed cùm de his rebus mentionem fecerim, illud etiam addendum videtur, domum auream Neronis ei nequaquam satisfecisse. Cúmque nomen & vitam morésque eius laudaret, hac in re tantummodo reprehendebat, quòd diceret eum habitauisse perperam, vsumq́; fuisse paruo & humili apparatu. Vitellij vxor Galeria viridere solebat, quòd in regia parum ornatus reperisset. Cæterùm quia hos sumptus de alieno faciebant, quãuis eos magnopere non computarent, tamen ij qui epulũ dabant vicissim, magno incommodo afficiebantur, licet conuiuium ab vno minime totum diem ageretur. Dabant enim alij ientacula, alij prandium, alij cœnam, alij comessationes, veluti solatium pristinæ satietatis. Ex quo

Cibi Vitelliani.

Duæ myriades myriadũ. duo millia, quingẽtæ myriades.

Patina Vitellij. xxv. myriades drach.

Neronis aurea domus.

Galeria Vitellij vxor.

Vitellij varia cõuiuia

Cêtum myriades drach.

factum est, vt paucis pòst diebus consumpta sint in cœnam quadragies sestertiûm. Vitellius plerisque risum excitabat. Cùm enim viderent grauitatem & maiestatem eius in publicis conuentibus, cuius stupra antè cognouerant, sedeŕeque in equo regio, ornatum chlamyde purpurea eum, quem sciebant Veneto vestitu certatores equos in certaminibus abstersisse: deinde cum tanta manu militum conscendere in Capitolium, quem nemo antè videre poterat in foro propter multitudinem creditorum, postremò coli ab omnibus, quem ne osculari quidem libenter voluerat quisquam: teneri non poterant, quin riderent. At ij, qui ei proficiscenti in Germaniam grandem pecuniã crediderant, institissent, eúmque vix datis fideiussoribus dimisissent, tunc non modò non ridebant, sed etiam lugentes sese occultabant. At Vitellius requisitis postea creditoribus, dicebat se reddidisse salutẽ pro credita pecunia, reposcebátq; tabulas cõtractuũ. Crebrò veniebat in theatra, vt ad se plebis animos alliceret, Cœnabat familiariter vnà cum optimatibus, vt eos sibi maiorem in modum deuinciret. Sæpe mentionẽ faciebat veterum sodalium, eósque habebat in honore. Neque enim turpe, aut se indignum putabat, si aliquẽ ex ijs agnoscere videretur: quod plerique faciũt, qui elati maximis & insperatis honoribus, oderunt eos, à quibus se intelligunt humiles antea & abiectos cognitos fuisse. Dum hæc faceret, extitere sinistra prodigia: nam & cometes apparuit, & Luna contra rationem statuti temporis bis visa est deficere: Quarto enim, & septimo die obscurata est. Præterea in oriente atque in occidẽte duo soles visi sunt eodem tempore: quorum hic imbecillis & pallidus, ille potens & clarus erat. Inuenta quoque

Creditores Vitellij.

Prodigia dira.

sunt

sunt in Capitolio multa & magna vestigia quorundam deorum, qui ex eo descendisse videbantur, renũciatúmque est à militibus, qui ea nocte in excubijs eius fuerant, templum Iouis sua sponte cum magno fragore apertum esse, atque ob eam causam nonnullos custodes perterritos & exanimatos fuisse. Quæ cùm ita facta sint, Vespasianus qui bellum cum Iudæis gerebat, vt audiuit dissensionem esse inter Othonem & Vitellium, deliberare cœpit, quid se facere oporteret. Summa erat in eum beneuolentia omnium, non solùm propter gloriam belli Britannici, eiúsque quod tum gerebat, sed etiam propter æquitatem & prudentiam ipsius: quibus rebus adducebantur, vt se ab eo regi cuperent. Instabat Mucianus vehementer, quòd se speraret etiam nomen Imperatoris habiturum, ac propter æquitatem Vespasiani Imperij participem fore. Quibus cognitis rebus milites circũnsistunt tabernaculum Vespasiani, eúmque Imperatorem renunciant. Neque verò defuere Vespasiano prodigia & somnia, quibus ei futurum Imperium fuerat longo tempore antè significatum, eáque nos, cùm ad vitam eius venerimus, attingemus. Igitur Vespasianus primo quoque tempore Mucianum in Italiam contra Vitellium mittit: ipse obseruatis rebus Syriæ, præfectisque alijs ducibus bello Iudaico, in Ægyptum contendit, ibique pecuniam, qua maximè ei opus erat, collegit, comparátque frumentum, vt Romam quàm maximum numerum potest, mittat. Legiones, quæ erant in Mysia, cognitis ijs quæ de Vespasiano perferrentur, Muciano nequaquam expectato, quem audiebant esse in itinere, Antonium Primum ducem suum deligunt: is fuerat à Nerone missus in exilium, pòst verò à Galba restitutus Pãnoni-

Vespasiani cum Iudæis bellum.

Mucianus.

Antonius Primus Pannonici exercitus dux.

co exercitui praerat, eóque tẽpore neque ab Imperatore, neque à Senatu delectus, summũ Imperium habuit: tanta erat in Vitellium indignatio militum, tanta prædandi cupiditas. Neque enim milites hæc ob aliam causam agebant, quàm vt Italiam deriperent, id quod factum est. Vitellius cognitis his rebus omnibus, nihilo minus remanet in Vrbe: neque verò à delicijs abstinet, sed præter cætera ludos gladiatorios facit. In his ludis Sporus cùm eum ornatu raptæ puellæ oporteret in theatrum venire, neque posset talem contumeliam pati, mortem sibi consciuit. Vitellius Alienum cum paucis bello præficit. Alienus Cremonam venit, oppidúmque occupat, Pòst vbi videt suos milites propter delicias Vrbis intemperantes, nimióque ocio molles & effœminatos esse: contráque hostes corporibus exercitatis, magnísque animis, timere cœpit: dein vt ei à Primo literæ amicæ venerũt, conuocauit milites, ijsq́; exposita imbecillitate Vitellij, viribúsque Vespasiani, ac vtriusque moribus, persuasit vt in partes Vespasiani transirent. Illi delent imagines Vitellij ex signis, iurántque se sub Imperio Vespasiani fore: vixque dimissi in tentoria reuerterant, cùm eos facti pœnitere cœpit. Itaque repentè magno studio ac tumultu congregati, rursum Vitellium Imperatorem vocant, Alienúmque, quòd essent ab eo proditi, vinculis constringunt, nulla consulatus eius habita ratione, quæ præsertim fieri solent in bellis ciuilibus. Cúmque iam esset ingens tumultus in exercitu Vitellij, tum lunæ defectio eum longè fecit maiorem, non tantùm quòd obscurata est (quanquam hæc terrorem inijciunt tumultuantibus) sed etiam quòd sanguinolenta atráque esse, aliósque horribiles colores emittere visa est. Hi enim nihilo magis decedere de sententia, aut aliquid

Ludi à Vitellio editi.

Sporus.

Cremona ab Alieno capta.

Alieni milites à Vitellio ad Vespasianum deficiunt.

Alienus vt proditor à proprijs militibus captus.

Prodigia.

quid remittere, sed ad manus venire inter se, pugnaréq; alacriter: etsi, vt dixi, Vitellianis dux non erat, quòd Alienus Cremonæ esset in vinculis. Pugnatur interdiu ac noctu vtrinq; æquo Marte. Nox enim inuenit pugnantes, nec ea quidem prælium dirimere potuit, tãta erat ira, tanta vincendi cupiditas. Agnoscebãt se inter se, atque vnà colloquebãtur: non eos placabat fames, non labor, nõ frigus, nõ tenebræ, nõ accepta vulnera, non cædes, non reliquiæ mortuorũ, non multitudo pereuntiũ: tanta denique insania vtrosque pariter ceperat, vt ne propter noctem quidẽ quæ superuenit, vt dixi, aliquid remitterent. Videre licebat, quoties luna luceret (nam interdum occultabatur nubibus) pugnare illos nonnunquam, nonnunquam stare, ad hastas adhærescere, sedere, simul clamorem tollere: hi Vespasianum: illi Vitellium Imperatorem dicere, vocare se mutuò, conuiciari, laudare: sed & priuatim alter ita alterum admonere, Mi cõmilito & ciuis quid facimus? cur pugnamus? huc transi ad me: Nequaquam, inquit alter, tu ad me potiùs. Cui verò mirum non videatur, quòd cùm mulieres ex oppido esculenta & poculenta de nocte ad Vitellianos attulissent, non modò se ipsi cibo potúque, sed etiam aduersarios refecerunt. Vocabat quisque aduersarium nominatim (omnes enim ferè se nouerant, ac tum agnoscebant) Accipe, inquit, mi commilito, ede: non enim tibi gladium præbeo, sed panẽ. accipe rursum, & bibe: non enim tibi scutum, sed poculum trado: vt siue tu me interficias, siue ego te, moriamur facilius, atque vt ne me eneruata aut imbecilli manu occidas, aut ego te, hæ nostræ sint exequiæ nobis adhuc viuentibus. Vitellius enim & Vespasianus bellum gerunt inter se, vt nos ijs qui iam olim mortui sunt, mactent. Hæc atque alia eiusdem generis

Vitellij cũ Vespasiano bellũ crudelissimum.

Ciuilis prælij elegans descriptio.

cùm inter se dixissent, cessatur aliquandiu, & comeditur, eóque facto pugnatur iterum: paulò pòst pugnam intermittunt, deinde renouant. Hæc totam noctem, quousque illuxit, facta sunt. Tum autem duo ex militibus, qui Vespasiani partes sustinebant, quiddam tale fecerunt. Cùm enim graue damnum caperent ex aliqua machina, raptis scutis ex spolijs Vitellianorum qui iam ceciderant, permixtique cum aduersarijs clàm ad machinam veniunt pro Vitellianis, funésque eius incidunt, vt ex ea nullum telum amplius emitti posset. Orto sole milites tertiæ legionis (ea Gallica nominatur) quæ hybernat in Syria, aderátque tum fortè cum ijs qui Vespasiani partes tuebantur, eum illico salutant, vt antè consueuerant. Qua ex re Vitelliani rati Mucianum venisse, perterriti victique clamore, in fugam se conijciunt. & cùm antè maximos labores sustinuissent, minima re perterrentur. Post hæc ad murum se recipiunt, passisq́; manibus obtestantur victores: cúmque à nemine exaudirentur, Consulem dissoluerunt, eúmque ornatum veste consulari miserunt cum fascibus supplicandi causa, ac postulata fœdera per eum impetrauerunt. Alienus enim propter dignitatem suam facilè Primo persuasit, vt conditiones eorum acciperet. Postquam portæ vrbis apertæ, atque ipsi omnes in tuto fuerunt, concurrunt vndiq́; cunctáque rapinis & incendijs vastant. Fuit hæc grauissima calamitas, propterea quòd Cremona erat maximis atque pulcherrimis ædificijs ornata, magnáque vis pecuniæ à ciuibus & peregrinis in eam coacta fuerat. Huic vrbi Vitelliani, vt qui ædes locupletum, & exitus viarum nouerant, maiora incommoda attulerunt. Nec enim piguit eos ciues, pro quibus pugnauerant, perdere, sed quasi ab ijs iniuriam accepissent, eósque vicissent,

Gallica legio Vespasiani partes defendit.

Vitellianorum fuga.

Cremona à Vitellianis direpta.

viola

violare, percutere, atque occidere ausi sunt, ita vt cum ijs qui in prælio ceciderunt, desiderata sint hominum quinquaginta millia. Vitellius de hac clade certior factus, vehemēter tumultuari cœpit, non solùm perturbatus prodigijs, quòd peracto quodam sacrificio, cùm eius causa apud milites cōcionaretur, magnus numerus vulturum irruit, discerpsitq; exta, ac ipsum ferè de tribunali deturbauit, sed multo etiam magis propter nūcium acceptæ calamitatis. Itaque fratrem suum Tarracinas celeriter mittit, munitúmque oppidum per eum retinet. Sed cùm exercitus Vespasiani Romam aduentaret, ita perterritus obstupuit, vt nihil certi ageret, aut sentiret, sed temerè sursum deorsum ferretur, veluti in maxima tempestate: modò enim Imperiū arctè tenere, acurratéq; defendere conabatur, séque ad bellum gerendū parabat: modò vltrò deponebat, quòd statueret priuatā vitam agere: interdum ferebat chlamydem purpuream, accingebátque gladium: interdum pulla veste induebatur: concionem habebat in Palatio foróque, ac milites nonnunquam ad prælium, nōnunquam ad pacē faciendā cohortabatur: partim deuouere se pro salute Reipublicæ: partim captare misericordiam, eiúsque rei causa filium quē tenebat in manibus, amplexari, & ante oculos eorum ponere: dimittere prætorianos, rursum accersere: domū fratris se recipere relicto Palatio, mox eodē reuerti, ita vt ex ijs rebus permulti studium quod habebant in ipsum, remitterēt. Nam cùm is maximo furore huc & illuc cōcursaret, idq; illi viderēt, non amplius imperata facere, neque res eius magis quàm suas curare, rideréq; eum multis de causis, sed in primis quòd in concionibus gladiū tradebat Cōsulibus & Senatui, vt ex co summū Imperium deponeret: quē dū nemo ex Senatorib. auderet

Prodigia Vitellio exitiū minitantia.

Imperatoris malè sibi conscij studia.

ret capere, iij qui aderant, multo magis ridebant. Quas ob res præsertim cum iam Primus appropinquaret, C. Quintius Atticus, & Cn. Cæcilius Simplex Consules, & Sabinus propinquus Vespasiani, aliique primarij viri simul conueniunt, dictisque sententijs in Palatium cõtendunt cum militibus suarum partium, vt aut persuaderent Vitellio, aut eum cogerent Imperiũ deponere. Sed cũ incidissent in Germanos custodes Vitellij, misere afflicti discedunt, atque in Capitolium perfugiunt. Eodem Domitianum Vespasiani filium, propinquósque eius accersunt, præsidiísque muniunt. Postridie eius diei Vitelliani contra eos irruére: hi impetum illorum propulsauere aliquandiu. Sed cùm incensis ijs quæ circum Capitolium erant igni impedirentur, Vitelliani ascendunt in Capitolium, magnúmque numerum eorum concidunt, direptísque ijs omnibus quæ in Capitolio reposita erant, ac præter alia loca, magno templo Iouis Opt. Max. incenso Sabinum & Atticum captos ad Vitellium mittunt: nam Domitianus & Sabinus filius in primo tumultu fugerant ex Capitolio, & abditi in quibusdam ædibus, latuerant. Postquam non longè abfuerunt Vespasiani milites, quos Petilius Cerealis vnus ex primis Senatoribus, & Vespasiani affinis, & itẽ Antonius Priscus ducebant (nam Musianus nondum venerat) Vitellius summè pertimuit. Illi enim primùm per nuncios, deinde per literas in vrnas inter mortuos coniectas, & in corbes, in quibus fructus erant, & item in arundines aucupum, fiebant certiores omnium quæ in vrbe gererentur, ita vt de ijs, quid opus esset facto, consultarent: tunc autem quia ignem viderant in Capitolio, tanquam è specula, iter quàm celerrimè faciebãt, primúsque omnium Cerealis cum equitatu in vrbem contendit.

Factiones contra Vitellium.

Capitolium à Vitellianis direptum.

Sabinus atque Atticus capti ducũtur ad Vitellium.

Petilius Cerealis.

tendit. Vitellius conuocato Senatu, legatos ex eo & ex Vestalibus ad Cerealem mittit: hi cùm nemo vellet ipsos audire, féréque in mortis discrimen venissent, ad Primum, qui inde non longè aberat, proficiscũtur, vtq; cum eo colloqui possint, impetrant: nihil tamen efficiunt, sed à militibus profectis contra Vitellium maximo furore præsidia pontis Tiberis franguntur. nam cùm transire prohiberentur ab ijs qui pontem tuebantur, equites flumen transierũt natando, eósque cùm inuasissent à tergo, alijs irruẽtibus ex alijs partibus, affecerũt acerbissimis & grauissimis incõmodis. Tũ ab ijs factũ est id quod in Vitellio, ac Vitellianis criminabãtur, cuiúsque causa se cũ eis bellum gerere simulabant. Cæsi sunt videlicet quàmplurimi mortales, multique cõtrà de tectis fictilibus deiecti, & in angustis locis propter multitudinem hominum oppressi interierunt, ita vt per illos dies obierint hominum quinquaginta millia. Dum vrbs hoc modo diriperetur, pugnaréntque alij, aliique fugerent, & iidem postea rapinas & cædes pariter facerẽt, vt in numero eorum qui vrbem inuaserant, incolumes seruarentur, Vitellius sordido attritóque sagulo amictus, se abdit in obscurum locum, vbi canes alebantur, sperans se noctu Tarracinam ad fratrem fugiturum, sed inuestigatus inuentúsque à militibus (non enim diu latere poterat is qui fuerat Imperator) pannis obsitus, & sanguine perfusus, quòd eum canes læserant, deprehenditur: deinde veste eius discissa, vinctísque à tergo manibus, ac laqueo in collo religato, Cæsarem è Palatio, vbi magnas voluptates ceperat, deducunt, trahúntq; via Sacra eum Imperatorem, qui superbè plerunque sella vectus fuerat, ipsúmque Augustũ in forum in quo crebrò concionatus erat, perducũt: ibi ei colaphos impingunt, alij barbam vellunt, illudunt

Vitellij ad Cerealẽ legatio.

Pons Tiberis.

Strages crudelissima.

Vitellius captus contra dignitatem Imperij turpiter à militib. tractatur.

omnes

omnes, ac contumeliose maledicunt, & comessationes exprobrant: nam ventre obeso erat. Cúmque Vitellius ob has causas magno pudore affectus, demisso capite terram intueretur, milites sub mento eum pungebāt, vt caput extolleret inuitus, altúmq; cerneret. Quod vbi quidam Germanus animaduertit, non pertulit diutius, sed misericordia permotus: Ego tibi, inquit, qua in re potero, opem feram. itaque illum percussit, deinde sibi manus attulit. Neque tamen Vitellius moritur ex eo vulnere, sed trahitur in carcerem vnà cum suis statuis, quibus ridicula multa atque turpia exprobrabantur. Hîc Vitellius summo dolore affectus propter ea quæ pateretur, & audiret: Ego quidem, inquit, aliquando Imperator vester fui. Quamobrem irati milites eum ad scalas Gemonias perductum obtruncant, abscissúmq; caput eius per totam vrbem gestant. Vitellius postea ab vxore sepelitur. Is vixit annos quinquaginta quatuor: regnauit annum vnum, decem diebus exceptis. Frater eius cùm Tarracina profectus esset, vt ei opem ferret, accepissétque in itinere eum mortuum esse, incidit in eos qui contra eum missi erant, cum iisque de salute sua paciscitur, licèt & ipse non multò pòst, & post eum filius Vitellij occisus fuerit: quanquam Vitellius nullum ex propinquis Othonis aut Vespasiani occiderat. His confectis rebus Mucianus venit, isque omnia vnà cum Domitiano administrare cœpit: quem etiam ad milites adduxit, fecitq;, quamuis puer esset, vt apud eos concionaretur. tum viceni quini denarij dati sunt singulis militibus.

Obtrūcatus Vitellius à militib. ab vxore sepelitur.

Xxv. drach.

VESPA

VESPASIANVS.

HIS rebus gestis Vespasianus etiã à Senatu creatur Imperator, Titúsque & Domitianus Cæsares designãtur: præterea Vespasianus & Titus absentes cõsularem dignitatem accipiũt. Horum alter in Ægypto, alter in Palæstina erat. Vespasiano longo tempore antè regnum multis prodigijs somniisque significatum est. Nam bos in agro in quo ipse magnam vitæ partem degebat, cœnanti astitit flexis genibus, ac ceruice pedibus subiecta: rursúmque cùm cibum caperet, canis sub mẽsam eius manum hominis posuit. Itémque eximia cupressus magna vi ventorum euersa radicitus, postero die per se stetit, ac floruit. Præterea accepit in somnis, se principem Romanum fore, cùm Cæsar Nero dentem perdidisset: idque postride quàm somniauit, accidit. Quinetiam ipse Nero vidit per quietem currum Iouis in ædes Vespasiani intromitti. Sed hæc quidem omnia egebant interpretatione. At Iosephus natione Iudæus antè ab eo captus constrictúsque vinculis ridens ait. Nunc quidem, me vincies, post annum autem solues, cùm fueris Imperator factus. Igitur Vespasianus, vt alij pauci, ad principatum natus erat. Sed cùm is adhuc abesset in Ægypto, Mucianus omnia summa potestate administrbat vnà cum Domitiano, iactabátque magnum aliquid esse, quòd Vespasianum Imperatorem fecisset, quódque ab eo frater appellaretur, haberétque magnam potentiam. Nam omnia suo arbitratu absque mãdato Vespasiani gerebat, scribebátq; de rebus omnibus, tantũmodo adscripto Vespasiani nomine: ob eamq; causam

Vespasian⁹ & Titus absentes designãtur Imperatores.

Futuri Imperij præsagia.

Vespasiani somnium.

Iosephi Iudæi historici de Vespasiani Imperio vaticinium.

Domitiani Imperium.

causam ferebat annulum, quem ad ipsum Vespasianus miserat, vt ea quæ ediceret, sigillum principis haberet. Igitur eo tempore omnia nutu horum quasi ipsi Imperatores essent, ita gerebantur, vt Vespasianus ad Domitianum ita scripserit: Ago tibi gratias fili, quòd me sinas principatum tenere, quódque me ex eo nondum expuleris. Mucianus vndique quàm maximam pecuniam poterat, referebat in ærarium, eiúsque rei culpam, ne eam Vespasianus subiret, in se deriuabat, dicebátque semper, pecunias neruos esse principatus. Itaque hortabatur Vespasianum, vt vndequaque pecuniam faceret: quod cùm principio fecerit, grandem pecuniam Imperio sibique confecit. Tum aliæ rebelliones contra Romanos in Germania factæ sunt, quarum memoria, vt ego quidem arbitror, nulli vsui est. Id mirum fuit, quòd Iulius Sabinus, qui principatum tenebat in Lingonibus, separatim magnum exercitum comparuit, fuitque Cæsar cognominatus, quòd se Iulio Cæsare prognatum diceret. deinde aliquot prælijs victus, rus abijt, ibique in sepulchrum subterraneum, quod ipse prius incenderat, ingressus est: cúmque constãs esset opinio illum interijsse, in eo nouem annos cum vxore delituit, ex eáque duos filios sustulit. Has rebelliones Germaniæ Cerealis compescuit, multis prælijs factis: tantáque in vno ex ijs prælijs multitudo Romanorum, Barbarorúmque cæsa est, vt mortuorum cadauera profluentis cursum retinuerint. Domitianus propter ea quæ agebat (nihil enim nisi magnum moliebatur) patrem metuens, in Albano monte morabatur. Is animum ad amorem Domitiæ filiæ Corbulonis applicauerat: eámque à Lucio Lamio Æmiliano viro eius abductam secũ habebat in numero amicarum, eádémque postea vxorem duxit. Interim

Vespasiani ad Domitianũ literæ.

Pecuniæ nerui sunt principatus.

Iulij Sabini in Lingonibus principatus, atque vita solitaria.

Cerealis cõtra Germaniæ rebelliones prælia cruentissima.

Domitiani erga filiam Corbulonis amor.

Titus

Titus præfectus bello Iudaico cepit Hierosolyma incenditque templum, existimantibus Iudæis non suum interitum, sed victoriam, salutem & felicitatem esse, quòd vnà cum templo caderent. Capti sunt ab eo multi, præsertim Barporas, qui apud eos principatum tenebat, isque solus in triumpho supplicio affectus est. Itaq; Hierosolyma die Saturni, quem diem in primis Iudæi colunt ad hæc nostra tempora, conciderunt. Ab eodem Tito iussi sunt quotannis didrachmum pendere Ioui Capitolino ij qui patrias leges eorum tuerentur. His de causis vterque Imperatoris nomen obtinuit, quãuis neuter Iudaicus cognominatus sit, sed alia multa, vt par erat, tam magna parta victoria, atque in primis arcus triumphales eis decreti sunt. Vespasiano ingresso in Alexandriam, Nilus inundauit vno die vltra quàm consueuerat amplius quatuor digitis, quod nunquam antea nisi semel factum esse dicebatur. Idem Vespasianus cæcum hominem, itémque alterum, cui imbecilla manus erat, qui per quietem ipsum adire iussi fuerant, sanauit, oculis alterius sputo conspersis, & manu alterius cõculcata: quæ opinio diuinitatis eum celeberrimum fecit. Neque tamen Alexandrinis gratus erat, cui adeò grauiter infensi erant, vt ei priuatim publicéque illuderent, atque maledicerent. In causa erat, quòd cùm sperauissent se ab eo, quem primi omnium Imperatorem fecerant, magnum aliquod munus accepturos, non solùm nihil eis largitus est, sed etiam ab ijs pecuniam exegit, atque tam multam collegit, nullo genere tributi prætermisso, vt ne mendicis quidem pepercerit, ac de diuinis humanisque rebus pecuniam fecerit. Multa enim vectigalia quæ iam solui desierant, renouauit, auxítque multa ex ijs quæ obtinebant: idque in cæteris prouincijs

Hierosolyma à Vespasiano obsessa, capta atque direpta

Vespasiani arcus triumphalis.

Nili inũdatio.

Miracula Vespasiani.

Alexandrinorũ in Vespasianum odium.

Vespasianus ne mẽdicis quidẽ parcebat in tributo exigẽdo.

Cõuicia Alexandrinorũ in Vespasianum.

subditis Imperio Romano, ac postea in Vrbe fecit. Hāc ob causam Alexandrini multa conuicia in eum iactabant, dicebántque præter cætera, eum sex obolos exigere. Quamobrem Vespasianus vir alioqui mitissimus tanta ira commotus est, vt viritim sex obolos persolui iusserit, statueritque supplicium de ijs capere. Quorum pœnam cùm Titus deprecaretur, eis nihilo magis pepercit. Neque verò Alexandrini ob eam causam desistebant. Nam ita apud Titum frequentes exclamauere in publico conuentu, Ignoscimus ei, inquiunt: non enim nouit imperare. Ita hi maledicendi libidinem suam, qua semper laborârunt, abundè explebant, abusi Imperatoris comitate. Vespasianus post hæc Romam venit. Huic Mucianus cum viris primarijs Brundusium processit obuiam. Domitianum Beneuenti conuenit, qui conscientia mentis, & rerum antè gestarum ita diffidebat, vt interdum simularet stulticiam. Nam cùm magnam vitæ partem degeret in Albano, faceretque multa ridiculè, tum muscas stylo transfigebat. Quod etsi indignum est grauitate historiæ, tamen quòd abūdè eius mores ostendit, necessariò scribēdum putaui, potissimùm cùm factus Imperator idem fecerit. Ex quo facetè responsum est à quodam interroganti quid ageret Domitianus, Solus, inquit, est, ne musca quidem cum eo. Vespasianus vt deprimebat huius superbiam, ita cæteros omnes non vt Imperator, sed vt priuatus, memórque pristinæ fortunæ excipiebat. Templum in Capitolio statim ædificare cœpit, primúsque inde terram extulit, iussitq; cæteris illustrissimis & clarissimis viris vt idem facerent, quo minus cætera multitudo operam suam denegare posset. Cúmque sumptus publicos, qui necessarij erant, magnificentissimos semper faceret, publicósque

Domitiani stulticia atque ignauia.

Ne musca quidem.

In Capitolio templũ à Vespasiano ædificatum.

conuentus sumptuosos præstaret, in cæteris rebus ob eas causas parcissimus erat, nihilque impendebat, nisi necessariò, ita vt nihil cocti in popinis præter legumina vendi pateretur. Qua ex re perspicuum esse cœpit, eum tam magnam pecuniam non ad suas voluptates, sed ad vsus publicos collegisse. Porrò Vespasianus ita vitam instituerat. rarò habitabat in Palatio, in hortis autem Sallustianis plurimùm erat, eóque recipiebat quemcunque, non solùm Senatorij, sed etiam cuiusuis ordinis. Ante lucem, cùm etiam adhuc esset in lecto, colloquebatur cum ijs qui sibi valde erant familiares, eúmque cæteri in vijs salutabant. Portæ regiarum interdiu semper apertæ, ac omni custodia destitutæ erant. Veniebat in Senatum semper, & cum patribus communicabat omnia: sæpe etiam ius reddebat in foro. Quòd si fortè de quibusdam rebus non posset cognoscere propter senectutem, aut si quid absens scripserat ad Senatum, ea filijs, vt in Senatu legerent, plurimùm iubebat. Neque verò in hac re solùm Senatum affecit honore, sed etiam quòd ex eo ordine frequentes & quotidianos conuiuas acciperet: ipse quoque crebrò apud amicos & familiares suos cœnabat. In summa quod ad curam reipublicæ pertinet, Imperator habebatur: in cæteris rebus æquabili iure cum reliquis viuebat. Nec enim tantùm iocabatur populariter, verùm etiam iocose ludi se libenter patiebatur. Cúmque scripta quædam in principes sine nomine, vt assolet, atque in contumeliam eius proponerentur, ipse contrà nihil commotus ea, quæ conducerent, proponebat. Cùm autem Phœbus ad eum venisset purgandi sui causa in eo, quòd Neronis temporib. in Græcia atque in Theatro, cùm Vespasianus videns Imperatorem contra decorum facere,

Vespasian' non ad suũ, sed Reipublicæ vsum pecuniã collegit.

Horti Sallustiani.

Vespasian' noctib' vtebatur.

Vespasiani humanitas erga Senatum atque priuatos etiam homines.

Phœbus.

frontem contraxisset, iratus iusserat eum abire: dein roganti quò iuberet, respondit in malam crucem. Itaque Phœbo defendenti se in hac causa non modò nullum dãnum attulit, sed ne quid aliud, quàm hóc ipsum respondit, Abi in malam crucem. Vologæsum, qui ad se scripserat his verbis, Rex Regum Arsaces Flauio Vespasiano salutem: ne reprehendit quidem, sed ei iisdem verbis, nõ adscriptis Imperatoriis nominibus, respõdit. Cùm autem Heluidius Priscus Thraseæ gener, ac in præceptis Stoicorum ab ineunte ætate versatus, Thraseæ loquendi libertatem imitaretur, quamuis minus opportunis temporibus, ac tũc cùm esset Prætor, nihil faceret in honorem Imperatoris, sed ei semper malediceret, atque ob eam causam captus, à tribunis plebis lictoribus traditus esset: confusus Vespasianus fleuit, éque Senatu exiit, hoc vnum inquiens, Aut mihi filius meus succedet, aut nemo. Sed cùm alii multi excitati ex Stoica disciplina, in quorum numero fuit Demetrius Cynicus, multa ignominiosa publicè dissererent occasione philosophiæ, atque ita multos occultè in varias sententias traherent, Mucianus Vespasiano persuasit, vt omnes qui essent eius sectæ, ex vrbe expelleret, dixitque in eos multa, ira magis incitatus, quã studio doctrinæ. Itaque Vespasianus statim philosophos, præter Musonium, Roma expulit: Demetrium verò & Hostilium in insulas releganit. Hic Hostilius, cùm de suo exilio intelligeret, ac tum fortè cum alio dissereret, magisque contra regnum loqueretur, tamen subitò sententiam mutauit. Demetrio verò nondum quiescenti Vespasianus mandari iussit his verbis: Tu quidem, inquit, nihil prætermittis, vt ego te interfici iubeam, ego tamen canem latrantem non occido. Per id tempus mortem obiit Canis pellex Vespasiani, cuius

Vologæsus.

Heluidius Priscus. Thraseas.

Demetrius Cynicus.

Philosophi ex vrbe Romana per Vespasianũ eiecti.

Hostilius.

Cænis Vespasiani pellex.

cuius propterea mentionem feci, quòd maxima fide, & excellenti memoria fuit. Hæc enim heræ suæ Antoniæ matri Claudij, quæ ad Tiberium per eam nonnihil de Seiano scripserat, iusserátque, vt id, ne quis fortè deprehenderet, statim deleretur, Frustrà, inquit, domina iussisti: hæc enim atque cætera omnia, quæ mihi imperas, ita semper in memoria habeo, vt ex ea deleri nō possint. Id igitur in ea admiratus sum, tum etiam quòd Vespasianus valde delectabatur eius consuetudine, cuius etiā causa magnam potentiam assecutus est, ac per eam opes innumerabiles, vt creditum est, comparauit. Hæc enim multa accipiebat à multis, cùm magistratus, procurationésque prouinciarum, & officia militum, ac sacerdotia, ipsa quoque responsa principis nonnullis venderet. Vespasianus quidem neminem occidi iussit pecuniæ causa, sed plerosque, quòd pecuniam darent, incolumes seruauit. Quas omnes cùm Cænis caperet, id fieri de volūtate Vespasiani suspicio erat ex cæteris quæ gerebat, quorum pauca exempli causa ponam. Cùm aliquot homines statuissent ei ponere statuā precio decies sestertiûm, porrecta manu: Vos verò, inquit, mihi argentum date, hæc enim eius fundamentum est. Præterea Tito grauiter ferenti propter vectigal quod ex lotio atque alijs rebus capiebat, aureos ex eo vectigali quæsitos ostendit, dixitque, Vide, inquit, fili, num oleant. Vespasiano sextùm, & Tito quartùm Consulibus templum Pacis dedicatum est, & colossus Sacra via collocatus, quem ferūt fuisse altum pedes centum: huic imago Neronis erat, vel Titi, vt ab alijs traditum est. Cædes belluarum Vespasianus fecit in amphitheatris: ludis autē gladiatorijs nō magnopere delectabatur. quanquam Titus ludis Iuuenalibus, qui in patria eius facti erant, armis certauit cū

Memoria insignis.

Cænis pecuniæ colligēdæ studiosissima.

XXV. myriades drach.

Tēplū pacis Colossus.

Iuuenales ludi.

Alieno,videlicet ficto certamine. Parthis bellum cum quibuſdam populis gerentibus,opémque ab eo poſtulātibus,auxilia non miſit,negauitque conuenire ſibi curam

Beronice.

rerū alienarum. Per id tempus Beronice maximè florebat,ob eámque cauſam cū Agrippa fratre Romam venit. Is Pratoriys honoribus auctus eſt. ipſa habitauit in Palatio,cœpitque cum Tito coire: ſpes erat eam Tito nuptum iri,iā enim omnia,ita vt ſi eſſet vxor,gerebat. Sed

Sophiſtę clā vrbē ingrediuntur.

Titus cùm intelligeret populum Romanum id moleſtè ferre,eam repudiauit,præſertim quòd de ijs rebus magni rumores perferrentur. Eodē tēpore moleſti quidā ſo-

Diogenes.

phiſtæ clàm in vrbem ingreſſi ſunt,ex quibus Diogenes cùm prior in theatrū veniſſet refertū magna hominum multitudine,ac populū vexaſſet multis contumelijs,vir-

Eras Cynic'

gis cæſus eſt. Poſt hunc Eras venit,qui ratus nihil ſibi grauius euenturum,multò exclamauit inſolentius atq; impudentius:quamobrē ei caput detruncatum eſt. Iiſdē temporibus in quadam taberna vas plenū vini vſque adeò redundauit,vt in viā proflueret. Itémque Sabinus Gallus,qui ſe Cæſarem eſſe dixerat,atque cùm ad arma veniſſet,victúſque eſſet,in monumentum ſe abdiderat, agnitus & Romam adductus eſt,cum eóque occiſa eſt

Peponila.

Peponila vxor,quæ eum incolumē ſeruauerat:quāuis ea Veſpaſiano filios ſuos propoſuerit,dixeritque ad captā-

Alieni atq; Marcelli in Veſpaſianū coniuratio.

dam miſericordiam: Ego,inquit,Cæſar,hos in monumēto peperi,aluíque,vt plures tibi ſupplices eſſemus. Qua oratione etſi ei cæteriſque qui aderant exciuit lachrymas,tamē ipſe eis non pepercit. Dum hæc gererentur, Alienus & Marcellus contra Veſpaſianum cōiurāt, quos ipſe ſibi amiciſſimos eſſe arbitrabatur,ſummiſque auxerat honoribus:neque tamen ab ijs interficitur,pro-

Alienus.

pterea quòd patefacta coniuratione, Alienus in Palatio,

*tio, statim vt surrexit è cõuiuio, iussu Titi occisus est, ne quid noctu moliretur: iam enim magnum numerũ militum comparauerat. Marcellus autem damnatus in Senatu, guttur sibi nouacula præcidit. Adeò homines malo ingenio præditi, nullis beneficijs vincũtur, quando isti parauêre insidias ei à quo tot beneficia acceperãt. Quæ cùm ita sint, constat Vespasianũ morbo, nõ quidem podagra, qua laborare consueuerat, sed febribus extinctũ esse in aquis Sabinis, quæ Cutiliæ appellantur: Alij Titum falsò criminantur, præsertim Adrianus, dicúntque eũ veneno in conuiuio sublatum esse. Planè prodigia, quæ eò pertinebãt, præcessere. nam cometes diu visus fuit, & monumentum Augusti sua sponte apertũ est. Cùm autem increparetur à medicis, quòd morbo correptus, nihil de quotidiana victus ratione immutaret, faceretque omnia quæ ad principatum spectarent, respondit * Imperatorem stantem mori oportere. Iis verò qui de comete nescio quid inter se colloquebantur, ait: Nõn mihi, sed regi Parthorum mortem portendit: ille enim comatus est, ego caluus sum. Posteaquam autem credidit se moriturum, Ego, inquit, deus efficior. Vixit annos* LXIX. *menses* VIII. *regnauit annos* X. *sex diebus exceptis. Ex quo fit, vt à morte Neronis, vsque ad principatum Vespasiani annus vnus intercedat, diésque viginti duo. Quod idcirco scribendum putaui, ne errore ducerentur ij qui numerum temporis ad eos qui principatum obtinuerunt, referrent. Non enim sibi successere inuicem, sed viuò adhuc & regnante altero quisque eorum Imperatorem se tum esse credidit, cùm primùm Imperium quodammodo occepit. Itaque dies eorum non ex successione mutua numerandi sunt, sed accurata exactáque ratione temporis: vt à me dictum est.*

Marcellus.
Ingratitudinis memorabile exẽplum.
Moritur Vespasianus.
Aquæ Cutiliæ.

Prodigia multa ante Vespasiani mortẽ visa.

* Idẽ etiam Turbo præfectus prætorio Adriani Imperatoris dixisse fertur.

TITVS.

Beronicę in vrbem reditus.

TITVS ex quo tempore principatum solus obtinuit, nec cædes fecit, nec amoribus inseruiuit, sed comis, quãuis insidijs peteretur, & continens, Beronice licet in vrbem reuersa, fuit adeò mores statim mutauit. Neque enim eodem modo se gerunt ij » qui socij tantummodo regni sunt, & ij qui soli regnũ te- » nent: propterea quòd illi neglectâ gloria principatus im- » moderatè eius potestate abutuntur, multáque ad inui- » diam & calumniam eius faciunt. Qui autem intelli- » gunt omnia ex sese pendere, magnoperè existimationi » student. Id quod Titus aliquando dixit ei, cuius antea » studiosus fuerat. Dissimile est, inquit, egere opera alte- » rius, & iudicem esse, perinde ac postulare ab alio, & dare. Is perpaucos annos ita principatum tenuit, vt in eo nullum scelus ediderit. Vixit enim in eo dũtaxat annos II. menses II. dies XX. antè verò quàm esset Imperator, annos XXXIX. menses V. dies XXV. Quamobrem eum plerique in hac re ita cum Augusto comparant, vt negent & illum, si celerius obijsset, & hunc, si vixisset diutius, charos vnquam fuisse: propterea quòd Augustus cùm coactus inimicorũ multitudine & seditionibus principiò asper fuisset, postea cùm diu vixerit, multitudine beneficiorum clarus esse potuit: Titus verò, quòd eo tempore, quo comiter regnare cœperat, & ob eam causam magnam gloriam habebat, mortuus est, quam fortasse amisisset, si vixisset diutius, manifestato eum feliciorem quàm virtuosiorem fuisse. Igitur Titus non modò Senatorem, quãndiu principatum tenuit, nullum interfici iussit, sed nec alius quisquam sub eius Imp-

Augusti Cæsaris atque Titi Vespasiani collatio.

Titi Vespasiani clemẽtia.

Imperio morte affectus est. De crimine impietatis nunquam cognouit, neque permisit alijs vt cognosceret. Nemo enim, inquit, iniuria me afficere, aut insequi contumelia potest, propterea quòd nihil ago quod reprehendi mereatur: ea verò quæ falsò de me dicuntur, prorsus negligo. Porrò principes qui mortem cum vita commutarunt, ipsi se, si verè heroes sunt, aut si quicquam possunt, vlciscentur, si quis eis iniuriam faciat. Multa quoque constituit ad securitatem & tranquillitatem omnium, propositis edictis, quibus omnia beneficia, quæ superiores principes dederant, confirmabantur, ne, dum quenque pro se postulare oportet, molestiam caperent. Delatores quoque ex vrbe expulit. Eodem tempore alterum bellum extitit in Britannia, quo bello Cneus Iulius Agricola regionem hostium vastauit, primúsque omnium Romanorum, quòd sciamus, Britanniam circumfusam esse mari vndique cognouit. Cùm enim pauci milites facta seditione, interfectisque centurionibus tribunisque suis, ad naues cõfugissent, atq; inde soluissent, nauigauère eam partẽ Britanniæ, quæ spectat ad occidentem solẽ, vt fluctibus ventóque ferebantur: cúmq; id fecissent, atq; ad altera castra Romanorũ, quæ tũ ibi erãt, appulissent imprudentes, Agricola alios misit, qui nauibus eundẽ cursum tenerẽt, ex quibus etiam insulam esse comperit. His rebus gestis in Britannia, Titus Imperator XV. appellatus est. Agricola reliquum vitæ tempus in ignominia & paupertate trãsegit, scilicet quòd maiora quàm Prætori par esset, effecerat, ob eásque causas à Domitiano tandem interfectus est: quanuis permissu Titi triumphauisset. Per id tempus accidere in Campania horribilia quædam, quæ magnam admirationẽ habẽt. Nam sub autumni tempus ingens incendium repentè excita-

Titi dictũ tanto Imperatore dignum.

Titi constitutiones.

Delatores.

Cne. Iulius Agricola.

Britannia insula Romanis antè Vespasianũ parũ cognita.

Iulij Agricolæ ingẽs paupertas.

Vesuui mōtis conflagratio miraculosa.

tum est, eóque mons Vesuuius conflagrauit. Is mons mare spectat ad Neapolim, habétque fontes ignis maximos: ac olim quidem ex omni parte excelsius erat, sed tunc ex medio eius ignis extitit. Nam ea parte tantùm exustus est, extrinsecus enim intactus integérque permanet ad hæc tempora. ex quo fit, vt cùm ignis externas partes non exurat, eáque quæ sunt in medio, consumãtur igni, redigantúrq; in cineres vertices qui circùm sunt, vsque adhuc veterem altitudinem habeant, & quæ pars igni consumpta est, dum in se coit, concaua facta sit, ita vt totus mons (si licet parua cum magnis conferre) formam habeat amphitheatri. Culmina eius montis multas arbores habent, vitésque: ipse interiùs circuitu propter ignem decliuis est, vtq; fumum interdiu, ita noctu flammam reddit, ita vt in eo suffimenta cuiusuis generis fieri semper videantur. Quod cum ita se habeat, nec semper eodem modo, id magis aliquando, interdum minus facit: ad hæc puluerem proycit, quoties simul aliquid subsidit, emittitque saxa facto impetu ventorum: tum resonat mugítque, quòd minimè densas atque constipatas, sed raras & occultas respirationes habet. Cum igitur Vesuuius eiusmodi sit, hæc in eo quotannis ferè fieri solent. Quæ cum illis temporibus præter morem euenerint, magnáque adhuc esse videantur ijs qui ea semper inspiciunt, tamen licèt omnia simul cum cæteris, quæ tum quoque euenerunt, comparentur, parua habeantur necesse est. Etenim eo tempore magnus numerus hominum inusitata magnitudine, quales gigantes finguntur, in eodem monte regionéque finitima, ac proximis ciuitatibus interdiu noctúque vagari, versárique in aere visus est. Post hæc consecuta est maxima siccitas, ac repentè ita graues terræmotus facti, vt & omnis

Siccitas atque terræmotus horrendi.

ea planicies feruida esset, & culmina montium subsiderent. Ad hæc sonitus subterranei tanquam tonitrua, & super terram mugitibus similes extiterunt. Dein mare simul fremere, omne cœlum resonare, ingénsque & repentinus fragor, quasi montes simul considerent, exaudiri. Tum exilire primùm immensi lapides, & ad summos vertices peruenire: deinde magna copia ignis fumíque, ita vt omnem aerem obscuraret, occultarétque solem non aliter quàm si defecisset. Igitur nox ex die, & tenebræ ex luce factæ erant putantibus nonnullis gigantes seditionem inter se facere, quòd multæ imagines eorum in fumo conspicerentur, quódque clangor tubarum audiretur. Alij existimabant aut mundum in chaos redigi, aut igni consumi, ob eámque causam properabant alij ex ædibus in vias, alij de vijs in ædes confugere, atque è mari in continentem, & ex continenti in mare se recipere. Alij conturbati ea quæ nondum venerant, existimare tutiora rebus præsentibus. Tanta verò erat copia cineris, vt terram maréque, atque adeò ipsum aerem compleret: quæ res multa damna, vt cuique sors tulit, importauit, non solùm hominibus, prædiisque ac pecoribus, sed etiam pisces, volucrésque omnes peremit, duásque vrbes, Herculanum & Pompeios, populo sedente in Theatro, penitùs obruit. Postremò tantus fuit cinis, vt inde peruenerit in Africam, Syriam, & Ægyptum, introieritque Romam, eiúsque aerem compleuerit, & solem obscurauerit. Id Romæ accidit paucis pòst diebus, cùm omnes ignorarent id quod factum erat in Campania, nec, quid esset, coniectura assequi possent. Itaque etiam ij putare cœperũt, omnia sursum deorsum ferri, solémq; in terram cadere

Gigantum imagines in fumo aerio visę.

Cineris multitudo.

dere, aut terram in cœlum conscẽdere. Quanquam autem hic cinis non attulit statim grauia incommoda populo Romano, tamen postea morbum pestilentẽ & grauem immisit. Insequenti anno Tito ad visendam calamitatem Campaniæ profecto, multa Romæ conflagrauerunt, quod incendiũ tamen extiterat ex terra. Nam Serapis ac Isidis fana, Septa, tẽplum Neptuni, balnea Agrippæ. Pantheon, Diribitorium, theatrum Balbi, Scena Pompei, Octauiana ædificia vnà cum libris, templum Iouis Capitolini, cum proximis templis igni cõsumpta sunt. Ita id malũ diuinum potius, quàm humanum fuit. Licet enim ex ijs quæ commemoraui, cætera quæ eo incendio perierunt, conijcere. Titus ad Campanos misit duos viros consulares, qui colonias eò deducerent, ijsq; grandem pecuniam dedit, atque eam potissimùm, quã reliquissent ij qui sine hæredib. mortui essent. Ipse nihil à priuatis, ciuitatib. aut regibus, cùm ei multa darent ac pollicerentur, accepit: quinetiã ea quæ adhuc apud se habebat, restituit. Quod pertinet ad cætera, nihil præcipuum gessit: tantùm amphiteatrum venationum causa, et balnea suo nomine dedicauit: tũ ibi multa eáque admirabilia fecit. Grues enim certauerunt inter se: præterea quatuor elephãti, ac pecorũ ferarúmve millia nouem interfecta sunt, quæ mulieres quoque ignobiles confecerunt. multi obierunt munus gladiatorium: multi quoque conferti pedestria ac naualia prelia commiserunt. Nam amphitheatro derepentè aqua impleto, in ipsum equos tauròsque, aliáque mansueta animalia introduxit, quæ facere didicerant ea quæ in terra consueuerant. In hanc aquam introducti sunt homines in nauibus, qui in Corcyrenses & Corinthios diuisi, prælio nauali certauerũt. Extra hunc locum pugnatũ est ab alijs

Titij Vespasiani in Cãpaniã profectio.

Vrbis Romæ perniciosum incendium.

Titi amphitheatrũ atque balnea, & ludi.

in

in horto Caij & Lucij, quem Augustus perfodi ob eandem causam iusserat. Ibi enim primo die bellum nauale cædésque belluarum facta est, lacu, qua parte statuas spectat, tabulis inædificato, ac fixis vndique trabibus. Postridie eius diei ludi Circenses facti sunt. Tertio die nauale prælium factum est hominum trium millium: post hæc pedestris pugna consecuta est. Nam Athenienses superatis Syracusanis (his enim nominibus vsi pugnauerunt) cùm in paruam insulam descendissent, magno impetu celeriter facto, monumẽtum quod ibi factum erat, inuadunt, capiúntque. Fuere per centum dies spectacula eius generis. Sed & plebi vtile fuit, quòd Titus paruos globos ligneos de superiore loco iaceret in amphitheatrũ, in quibus scripta erat nota alicuius esculenti, vestisve, aut vasis argentei, aut aurei, equorúmque & iumentorum ac mancipiorum. Quos globos qui rapuisset, attulissetq; ad dispensatores Titi, quod scriptum erat, cõsequebatur. His confectis rebus postremo die, fleuit, inspectante vniuerso populo, nec amplius quicquam magnum gessit: sed insequenti anno Flauio & Pollione consulibus, dedicatis ijs quæ supradicta sunt, in ijsdẽ aquis, in quibus pater obierat, mortuus est. Fama est fratrem mortem ei attulisse, præsertim quòd ei insidias antè parauerat: alij morbo extinctum tradunt. Cùm enim adhuc respiraret, possétque forsan conualescere, Domitianus ipsum in arcam plenam niuis coniecit, quò celerius moreretur. Eo quidem certè viuo Romam venit, introijtq; in castra, ac nomen & potentiam Imperatoris accepit, deditque militibus, quantum eis frater dederat. Titus moriens, se vnius tantummodo rei pœnitere dixit: id autem quid esset, non aperuit, nec quisquam certò nouit, aliud alijs conijcientibus. Constans fama fuit, vt nonnulli

Caij atq; Lucij horti.

Nauale prælium.

Globi lignei à Tito in amphitheatrum proiecti.

Titi mors.

Titus a Domitiano in arcã niuis plenam coiectus.

nulli tradunt, quòd Domitiam vxorem fratris habuisset: alij putant, quibus ego assentior, quòd Domitianum à quo certò sciebat sibi insidias parari, non interfecisset, sed id ab eo pati maluisset, & quòd traderet Imperium Romanum tali viro, qualem eum fuisse referemus. regnauit, vt suprà dictum est, annos XI. *menses* XI. *dies* XX.

DOMITIANVS.

Domitiani natura atq; ingenium.

DOMITIANVS *homo audax erat & iracundus, præterea insidiator & vafer: itaque ex altero temerarius, ex altero fraudulentus erat. Multa enim vastabat irruens celeriter instar fulminis: contrà multa damna paratus & præmeditatus inferebat. Mineruam præcipuè ex omnibus dijs coluit, atque ob eam causam Quinquatria magnificè celebrauit: in quibus certamina poetarum, oratorũ, gladiatorúmq; quotãnis ferè exhibebat in Albano: nã eũ locũ sub Albano mõte, ex quo ita cognominatus est, tãquã arcẽ aliquã elegerat. Neminẽ vnquã verè & ex animo dilexit, præter paucas mulieres: quanquam eum se diligere simulabat semper, quem maximè interfectum cupiebat. Adeò verò diffidebat ijs qui ei aliquid gratificabantur, aut obsequebantur in molestissimis atque grauissimis rebus, vt eos qui ei maximam pecuniam darent, aut qui multos homines calumniarentur, penitus perderet, præsertim seruos, si quid contra dominos detulissent. Cúmque se talem erga omnes præstiterit semper in suo principatu, tum verò seipsum in eo longè superauit, quòd patrem fratrémque, & amicos ignominiose & perditè*

Quinquatria festa. Albanum.

Domitiani erga patrẽ, fratrem, aliósq; suos amicos odium.

diè tractauit. Eos enim oderat, propterea quòd ei non concessissent omnia quæ postulauerat, præstitissént que multa, quæ non satis idonea aut recta esse videbãtur, & quòd antea in aliquo honore fuissent. Quas ob res etsi Earinum eunuchum amabat, tamen quòd Titus exectos quoque dilexerat, vetuit in eius contumeliam, ne quis in posterum intra fines Romani imperij castraretur. Omnino dicebat Imperatores, à quibus permulti homines non punirentur, fortunatos magis quàm bonos esse: & quasi in scena esset, simulabat se fratrem amare ac lugere, laudabátque non sine lachrymis, cùm tamen omnia contrà, quàm vellet, præ se ferret. nam Circenses ludos, qui natali die illius fiebant, diremit: cæteri, quemadmodum condolerent, aut ei congratularentur tutò, nesciebant, ne aut ei molestiam afferrent, aut eius dissimulationem percipere viderentur. Cùm autem de cæde Domitiæ vxoris suæ consultaret, propter admissum adulterium, capto consilio de sententia Vrsi, eam repudiauit, propter quam Paridem saltatorem in media via occidit: ac postquam accepit eum locum à multis hominibus floribus frondibúsque & virgultis ornari, eos interfici iussit. Quibus confectis rebus, palàm cum fratris sui filia Iulia tanquam cum vxore coibat. Multos primarios viros compluribus de causis morte & exilio de medio sustulit. Sed neque Vestalibus pepercit, in quas animaduertit, quasi cum viris consuetudinem habuissent, de quibus cùm esset asperè & acerbè quæsitum, ac multi qui accusati fuerant, supplicio afficerentur, id vnus è pontificibus Eluius Agrippa non ferẽs, atque eo perterritus, in Senatu, vbi tum erat, extinctus est. Domitianus profectus in Germaniã cum exercitu, hoste nusquam viso, reuertit. Hoc loco mihi commemora

Edictum, ne quis intra Romani Imperij fines castraretur.

Circẽses ludi.

Domitia repudiata.

Paris.

Domitianĩ incestus.

Grauis in Vestales virgines animaduersio.

Eluij Agrippæ mors.

mora

morare non necesse est ea quæ tum ob eam causam ei, cæterisque Imperatoribus eius similimis semper tributa sunt, ne paruos honores adepti, ac proinde rati se contemni, molestè & grauiter ferrent. Illud fuit in eo grauissimum, quòd cùm se adulari cuperet, vtrisque & colētib. eū, & nō colētib. pariter succēsebat: illis, quòd assentari, his, quòd negligere viderentur. Adeò verò stultè elatus est & insolenter, vt Consul decem annos perpetuos, & Censor, quandiu viueret, primus solúsque ex priuatis ciuibus atque Imperatoribus designatus sit. Lictores cepit quatuor & viginti: vtque veste triumphali vteretur, quoties veniret in Senatum, obtinuit. Mensem Octobrem, quòd in eo natus erat, Domitianum cognominauit. Aurigarum duo genera adiunxit, quorum vnum aureum, alterum argēteum appellauit. Spectatoribus multa crebrò largiebatur in sphæris paruulis: nonnūquam conuiuium faciebat eis in eodem loco sedentibus, præbebátque sæpenumero vinum fluens nocturno tempore. Quæ res vt multitudini erat voluptati, vt par est, ita potentibus viris causa erat interitus. Multos enim occidebat, cùm non haberet vnde tantos sumptus faceret, partim reos factos in Senatu, partim absentes accusatos, nonnullos quoque ex insidijs clandestinis venenis sustulit. Per id tempus maximum bellum fuit populo Romano cum Dacis, apud quos Decebalus regnū obtinebat. Is erat in cognoscēdis rebus bellicis perspicax, in agēdo solers, promptúsque ad inuadendū, & ad regrediendum, si res ita postulabat. Nouerat enim optimè insidias facere, prælium committere, optimè vti victoria, & acceptam cladem ferre moderatè. Quamobrem diutissimè aduersarius grauis fuit populo Romano. Porrò, eam gentem Dacos appello: nam ita se ipsi nominant

Domitianus consul fuit decē annos perpetuos.

October Domitian⁹ appellatus est.

Factiones aurigarum duæ.

Domitiani⁹ ob pecuniā colligendā magna crudelitas.

Daci.

Decebali militaris fortitudo.

eodémque nomine à Romanis appellantur, etsi nõ ignoro eos à quibusdam Græcis Getas esse dictos. Quod an rectè factum sit, nescio: illud quidem scio, Getas trans Hæmum apud Danubium incolere. At Domitianus ducto in eos exercitu, quanquam ipse bellum nulla ex parte attigit (erat enim non solùm impatiens laboris corporis, sed etiam animo timido & imbelli, petulánsq; & libidinosus non modo in mulieribus, sed etiam in pueris) tamen missis ducibus ad bellum gerendum, ac magna parte militum turpiter amissa, vt victor Romam literas misit. Quamobrem ei tot & tanta decreta facta sunt, vt in omni ferè orbe terrarum, qui sub ditione eius erat, statuæ aureæ atque argẽteæ positæ sint. Edidit sumptuosum spectaculum, ex quo nihil dignum historia accepimus, præterquam quod virgines cursu certauerũt. Post hæc dies festos egit, videlicet triumphales: exhibuit crebra certamina, prælijs peditum, ac deinde equitum commissis in circo, tum etiam in nouo quodam loco bello nauali facto, in quo non solum omnes ferè qui pugnauerunt, mortui sunt, sed etiam multi ex spectatoribus, propterea quòd maximo imbri, & vehementi tempestate repentè commota, nemini permisit abire ex spectaculo: & quanquam ipse penulam mutauit, tamen cæteros nihil mutare passus est. Qua ex re non pauci in graues morbos inciderunt, & mortui sunt. Itaque populo nocturnum epulum dedit, eius consolandi causa. Noctu enim sæpe exhibebat certamina, in eáque nanos & mulieres introducebat. Vtq; plebi eo tempore, ita pòst principibus Senatorij & equestris ordinis conuiuium in hunc modum fecit. Apparauit ædes nigerrimas ex omnibus partibus: erant enim atra laquearia, parietes ac pauimentum, in eóque sedes nudæ eodem modo col-

Getæ.

Domitiani in rebus gerendis mollicies.

Statuæ Domitiani.

Spectacula à Domitiano edita.

Cœna sepulcralis, & cõuiuiũ larualе.

locatæ erant. Quibus paratis rebus, eos de nocte introduci iubet absque comitibus: ac primùm omnium iuxta vnumquenque columnam collocat, factam instar sepulchri, in qua nomen eius scriptum erat, pendebátque de ea lychnuchus paruus, vt assolet in monumentis: tum nudi pueri, atramentóque obliti, tanquam spectra quædam ingrediuntur, ipsósque horribili saltatione circumeunt, eóque facto ante pedes ipsorum consistunt, ad extremum omnia quæ in exequijs mortuorum adhiberi solent, in vasis eodem modo eis apposita fuerunt. Quas ob res quisque maximè reformidare cœpit, & perhorrescere, quòd se iam expectarent interfectum iri, præsertim quòd cæteris magnum silentium erat, quasi iam mortui essent, quódque Domitianus sermonem habebat de ijs rebus quæ ad mortem, quǽ ve ad cædes pertinerent. Tandem verò illos dimittit, præmissis famulis ipsorum qui in vestibulis ædium remanserant. Cúmque præparasset alios incognitos homines, à quibus domum reducerentur, vehiculis & lecticis datis, ijs metum multo maiorem incussit. Iam quisque domum venerat, iámque respirare quodam modo incipiebat, cùm nunciatum est, nonnullos ab Augusto venire. Qua ex re eis mori omnino expectantibus, ab vno horum oblata est columna argentea, ab altero aliud quippiam, ab alio vas ex ijs quæ in cœna apposita fuerant, quǽque erant preciosissima: postremò puer ille qui antè dæmonem repræsentauerat, vnicuique lotus & ornatus oblatus est: eóque pacto illi totam noctem magno timore perculsi, munera acceperunt. Et Domitianus hos triumphos egit, vel vt vulgò loquebantur, exequias eorum qui in Dacia, Romæq́; mortem obierant. Iisdem temporibus interfecit

Exequię eorum qui in Dacia Romæq́; obierant.

quos

quosdam primarios viros, priuauitque facultatib. eum qui vnum ex ijs in prædijs suis defunctum sepultura affecerat. Cæterùm Dacico bello hæc accidere memoria digna. Iulianus, cui cura belli gerendi ab Imperatore mandata erat, cæteris rebus bene constitutis, iussit militibus vt sua & centurionum nomina in scutis inscriberent, quò facilius ij qui præclarè aliquid aut turpiter fecissent, agnoscerentur: congressúsque cum hostibus in Tapis, magnum numerum eorum concidit. ex quibus Vezinas, qui secundum locum post Decebalum obtinebat apud suos, cùm viuus non posset se in fugam conijcere, de industria pro mortuo cecidit: deinde noctu clàm profugit. Decebalus veritus, ne Romani quasi victores in regias eius irruerent, arbores, quæ prope eas erant, excidi mandauit, & arma truncis imponi, vt hostes veriti, ne milites adessent, regrederentur, id quod factum est. Per id tempus Antonius, qui Germaniæ præerat, insurgere contra Domitianum est ausus. Hunc Lucius Maximus deuicit, & bello cepit: qui etsi propter victoriam non est magna laude dignus, tamen quòd literas omnes inuentas in arcis Antonij combussit, neglecto proprio periculo, vt cæteri calumniã effugerent, laudari dignè nunquam potest. Sed Domitianus inde nactus occasionem, etiam absque literis animum induxit ad cædes faciendas, nec quot homines interfici iusserit, dici potest. ex quorũ numero Iulius Caluaster adolescens, qui fuerat tribunus militum spe Senatoriæ dignitatis obtinendæ, cõtra opinionem euasit. Nã cùm sæpenumero solus cum eo sermones conferre deprehensus fuisset, nec posset alio pacto causam coniurationis eluere, cum eo se consuetudinem habuisse,

In Dacico bello à Iuliano quid gestum.

Vezinas.

Stratagema Decebali.

Antoni⁹ rebellionẽ facit in Germania.

Lucius Maximus.

Iulius Caluaster.

& amore coniunctum esse dixit: erat enim talis vt amari posset, itaque liberatus est. Cætera quæ facta sunt illis temporibus, prætermittam, si hoc vnum dixero, Lucianum Proclum Senatorem ætate prouectum, ac plerunque ruri vitam agentem, coactum fuisse proficisci ex Vrbe cum Domitiano, ne si videretur eum in periculis deserere, morte afficeretur. Sed postquam nuncium de parta victoria allatum esse intellexit, Vicisti, inquit, Imperator, vt optabam: quamobrem, vt ruri me restituas, peto. Itaque dimissus rus abijt: cúmque longo tempore diutissimè vixerit, postea tamen amplius ad eum reuersus non est. Per id tempus cœpere nonnulli acubus oblitis veneno, quos collibitum esset, pungere, qua ex re multi eorum ne sentientes quidem moriebantur. Multi ex illis, cùm delati essent, supplicio affecti sunt: idque non solùm Romæ, sed etiam in omni ferè orbe terrarum factum est. Vlpio verò Traiano, & Aquilio Glabrioni, qui vnà tum Consulatum gerebant, eadem prodigia dicuntur euenisse, ex quibus Glabrioni interitus, Traiano summum imperium prædictum est. Mulier quòd exuta fuerat ante statuam Domitiani, damnata & interfecta est. In numero eorum qui tum interfecti sunt, quorum est magna multitudo, fuit Metius Pompusianus, quem Vespasianus propterea nullo vnquam damno affecerat, quòd acceperat ex aliquo responso eum regnaturum, sed ob eam causam habuerat in honore, de eóque dicere solebat: Pompusianus memor erit officij mei, & remunerabitur. Hunc Domitianus antè in Cyrnum releganit, ac tum interfecit, accusatũ præter cætera, quòd haberet orbem terræ pictum in parietibus cubiculi, quódque conciones regum & cæterorum principum, quæ sunt apud Liuium scriptæ, euolueret, & stu

Lucianus Proclus.

Acus oblitę veneno.

Vespasiano Imperiũ Metij Pompusiani responso prędictũ.

& studiose legeret. Maternum sophisten occidit, quòd exercendi sui causa in tyrannos dixerat. Cum accusatoribus & testibus vnà aderat presens, confingebátque & comminiscebatur omnia quæ dici ab ijs oporteret: sæpe etiam cum ijs qui vincti essent, colloquebatur, remotis arbitris, eorúmque vincula tenebat in manibus, quòd nec alijs crederet ea quæ dicenda esse existimaret, quódque illos vinculis constrictos timeret. Cæterùm Domitianus, vt Censor, rem memoria dignam fecit. Nam Cæcilium Rufinum propterea Senatu mouit, quòd saltaret: & Claudium Pacatum, etsi Centurio fuerat, domino reddidit, quòd eum seruum esse constaret. Porrò quæ sequuntur, dissimilia sunt, quæq; ab eo facta sunt summa Imperatoris potestate. Nam Rusticum Arulenum interfici iussit, propterea quòd philosophabatur, quódque Thraseam diuinum fuisse hominem dicebat. Itémque Herennium Senecionem, quòd cùm vixisset diutissimè post Quæsturam, nullum magistratū petiuisset, quódque Eluidij Prisci vitam conscripsisset: complurésque alij ex eadem causa, quòd studio philosophiæ operam darent, occisi fuerunt, cæteris omnibus ex vrbe iterum expulsis. Iuuenius verò Celsus, qui cum quibusdam primarijs viris contra eum coniurauerat, fuerátque ob eam causam delatus, saluus nec opinatò cōseruatus est. Iam enim damnandus petijt, vt sibi liceret cum Domitiano secretò colloqui: ac deinde eum adorās, dominum & Deum, quibus nominibus iam quoque ab alijs appellabatur, crebrò nominans, Ego quidem, inquit, nihil tale commisi: quòd si differre tibi placuerit, omnia inuestigabo curiose: deinde multos ad te deferam, multósque coniuratos indicabo. ita ob hanc causam dimissus, neminem in posterum indicauit: sed allatis

Maternus sophista.

Cæcili⁹ Rufinus Senatu ob saltatio-nē motus.

Claudius Pacatus.

Rustic⁹ Arulenus.

Herennius Senecio.

Eluidius Priscus.

Iuuenij Celsi astus.

aliis atque aliis causis, rem in tempus distulit, quo Domitianus mortuus est. Iisdem temporibus ea via, quæ inter Sinuessam est & Puteolos, fuit lapidib. strata. Eodem anno Domitianus cùm multos alios, tum verò Fabium Clementem Consulem, etsi nepos eius erat, duxerátque vxorem Flauiam Domitillam propinquam ipsius, morte affecit, illato ambobus crimine impietatis. Cuius rei causa multi, qui in mores Iudæorum transierant, damnati sunt: quorum pars occisa est, pars spoliata facultatibus: Domitilla tantummodo in Pandateriam relegata est. Glabrionem quoque qui cum Traiano magistratum gesserat, accusatum præter cætera superioris criminis, & quòd cum bestiis pugnauisset, interfici iussit, cui præsertim propter inuidiam infensus erat. Nã cùm eum Consulem in Albanum vocasset ad Iuuenalia, coegisse étque immanem leonem expugnare, Glabrio non solùm à leone læsus non est, sed etiam eum egregiè confecit. His de causis Domitiano omnes homines suspecti esse cœperunt: non enim amplius in libertis, non in præfectis prætorio, quos etiam in præfectura curabat dãnari, spem firmam habebat. Nam Epaphroditum libertum Neronis, quem antea relegauerat, tunc interfecit, criminatus eum opem Neroni non tulisse, vt sumpto de illo supplicio, libertos suos ne quid tale committere auderent, multò antè deterreret. Quæ res tamen nihil ei profuit: siquidem insequenti anno ex insidiis occisus est, Caio Valente (qui cùm nonaginta annos habens consulatum gessisset, mortuus est) & Caio Antistio consulibus. Inuasere eum homines insidias moliti, Parthenius cubicularius eius, licet ab eo magno honore ferendi gladii affectus esset: & Sigerus, qui & ipse cubicularius erat: itémque Entellus, cui incumbebat cura libel

Domitilla in Pandateriã relegata. Glabrionis mors.

Cædes Epaphroditi Neronis liberti.

Parthenius.

Sigerus.

Entellus.

libellorum Imperij, cum Stephano liberto: sed neque Domitia uxor, neque Norbanus præfectus prætorio, neque collega eius Petronius Secundus id dicuntur ignorasse. Nam & Domitia in odium eius venerat, timebátque ne se interfici iuberet, & cæteri amplius eum charum non habebant, quòd iam quibusdam eorum nonnulla crimina inferebantur, quódque cæteri, ne idē sibi eueniret, metuebant. Equidem illud etiam accepi, Domitianum statuisse eos omnes interficere, quòd iam ei suspecti forent, atque eorum nomina scripta in tabulis tiliaceis, ijsdémque duplicibus sub puluinari eius lecti in quo requiescebat, abdidisse: quas cum inde nudus & garrulus puer fortè dormiente eo accepisset, eásque interdiu haberet in manibus, ignorans quid ferret, Domitiam fortè occurrisse, eáque quæ scripta erant, legisse, ac postremò rem omnem illis significauisse. Qua re animaduersa, maturauêre insidias: etsi antè ad rem gerendam non sunt aggressi, quàm successorem imperij confirmauerint. Qua de re cum sermonem habuissent cum multis, nec vellet quisquam Imperium adipisci, quòd omnes tentari se ab ijs metuebant, tandem ad Neruam venerunt: is erat vir nobilissimus atque humanissimus, venerátque in periculum, calumniantibus eum astrologis, ita vt ex hac re multò facilius ei persuaserint, vt Imperium reciperet. Nam Domitianus indagatis diebus horisq; in quibus principes viri nati essent, plerosque etiam ex ijs qui potentiam nunquam sperauerant, sustulerat: adeoq; Neruam occidi iussisset, nisi vnus ex astrologis pro sua in ipsum beneuolentia dixisset, eum paucis pòst diebus moriturum. Sed nihil est eius modi, quod non antè prospectum & præuisum sit. E-

Stephanus libertus. Norbanus. Petronius Secundus.

Tabula interficiendorū in lecto Domitiani fortè inuenta.

Dominādi insana libido.

venêre Domitiano prodigia, quòd Rusticum ad se cum gladio accedere, & Mineruam, quæ in cubiculo eius collocata erat, arma abijcere, eandémque ex curru, qui nigris equis trahebatur, in magnum hiatum descendere in somnis vidit. Illud verò maximè est admirãdum, quòd Larginus Proculus publicè prædixit in Germania, Domitianum, quo die excessit è vita, mortem obiturum: cúmque esset ob hanc causam ab eo qui prouinciæ præerat, Romam missus, introductúsque ad Domitianum, id ita etiam tunc confirmauit fore. itaque rei capitalis damnatus est: sed dilato supplicio, quo tum demũ afficeretur, cùm ille periculum effugisset, tandem necato Domitiano saluus euasit, & à Nerua quadringenta sestertia accepit. Fuit alius, qui cùm Domitiano tempus & genus mortis prædixisset, ab eóque vicissim interrogatus, quem exitum vitæ ipse esset habiturus, respõdisset, fore vt à canibus dilaniaretur, viuus exuri iussus est: sed admoto igni, tantus imber aquæ effluxit subitò, vt rogus extingueretur, in quo canes eum cùm vinctis à tergo manibus reperissent, dilacerauerunt. Possum referre præterea aliud quod dictu est inopinatum atque mirabile, idque ego, posteaquam de Domitiani morte dixero, exponam. Igitur postquam Domitianus de tribunali surrexit, voluítque interdiu, vti consueuerat, requiescere, primùm Parthenius gladium ferreum, qui sub eius puluinari erat semper, accepit, ne eo Domitianus vteretur: mox Stephanum virum robustiorem cæteris omnibus intromisit, isque vulnus ei inflixit, non lethale illud quidem, & à Domitiano ad terram prostratus est: tum Parthenius veritus ne Domitianus euaderet, irrupit, aut Maximum libertum, vt quidã putant, immisit. Ita Domitianus occisus est: tum etiã Stephanus,

Prodigia ante Domitiani mortẽ visa.

Largini Proculi de Domitiani morte vaticinium.

Decem myriades drac. Miraculum ingens.

Domitiani mors.

phanus, accurrentibus subitò, irruentibúsque iis qui con scij coniurationis non fuerant. Quod verò paulò antè di cebam mihi omnino admirabile videri, est, quòd Apollonius Tyaneus eo ipso die & hora, qua Domitianus occi debatur (nam id postea rescitum est ex iis qui vtrobiq; fuerunt) cùm in praecelsum atque editum saxum siue Ephesi, siue alibi conscendisset, multitudine hominum conuocata, in hunc modum dixit: Rectè Stephane, euge Stephane, percute homicidam, percussisti, vulnerasti, occidisti. Quae etsi plerisque videntur esse incredibilia, tamen ita facta sunt. Vixit Domitianus annos quatuor & XL. menses X. dies sex & XX. regnauit annos XV. dies V. Corpus eius Phyllis nutrix furata sepeliuit.

Apollonij Tyanei de morte Domitiani verba ad populum.

NERVA.

POST cadē Domitiani Nerua Cocceius Romae Imperator designatus est: deinde pleraq; statuae Domitiani, argenteae atque aureae (quippe odio apud omnes erat) sublatae ac dissipatae sunt, ex quibus grandis pecunia redacta est. Fuere quoque arcus triumphales, quos ei plurimos fecerant, disturbati. Nerua autem eos qui rei facti erant impietatis, absoluit, exulésque restituit. Seruos verò ac libertos, qui insidias dominis patronisve suis fecerant, omnes interfici iussit, cauitque, ne eis liceret crimen vllius facinoris dominis inferre: neminem quoque impietatis, aut ritus Iudaici accusari permisit. Tam multi enim per calumniā dam nati fuerant, in quorum numero Seras philosophus fuit, ob eámque rem ingens tumultus concitatus erat (omnes enim accusabantur ab omnibus) vt ferant Frontonē Consulem dixisse, malum quidem esse, Imperatorem habe-

Domitiani statuae dissipatae.

Arcus triumphales.

Neruae lex contra seruos.

Seras philosophus.

Frōto Consul.

re, sub quo nemini licet quicquam facere: sed multo peius esse, cùm omnia licent omnibus. Quibus cognitis rebus Nerua talia fieri in reliquum tempus vetuit. Erat Nerua senectute & languenti stomacho imbecillior: nam ex eo cibum, quem ceperat, euomebat. Statuas aureas aut argenteas sibi fieri vetuit, bonáque, quaecunque adhuc inuenta sunt in Palatio, restituit ijs quibus ea Domitianus per iniuriam ademerat. Ciuibus Romanis, qui in summa forēt egestate, agrum dedit ad sexcenties sestertiûm, eius agri emptione diuisionéque quibusdā viris Senatorij ordinis imperata. Cúmque egeret pecunia, magnum numerum vestium, multáque vasa argētea atque aurea, & reliquam supellectilem nō modò de priuatis suis, sed etiam de principalib. rebus, multa etiā prædia, multásque domos, atque in summa omnia, præter ea quæ necessaria erant, vendidit. Neque verò in precijs harum rerum sordidus, sed in hoc ipso benignus erga multos & liberalis fuit. Multa sacrificia, multósq; ludos Circenses, aliáque nonnulla spectacula sustulit, vt sumptus, quoad eius fieri posset, minueret. Iurauit in Senatu, nullum è Senatoribus suo iussu interfectum iri: idque iusiurandum facta etiam coniuratione contra se ratum fecit. Cúmque nihil absque primarijs viris gereret, multas leges tulit, præsertim ne quis eunuchum faceret, néve quis neptem in vxorem duceret. Virginium Rufum, qui sæpe Imperator appellatus fuerat, non est grauatus collegam in Consulatu assumere: in cuius mortui sepulchro inscriptum fuit, eum superato Vindice, nequaquam sibi Imperium peperisse, sed patriæ. Nerua quidem vsque adeò bonus princeps fuit, vt aliquādo dicere ausus sit, se nihil fecisse, quo minus posset deposito imperio priuatus tutò viuere. Cum autem Calpurnius

Crassus

Mille quingétæ myriades drach. Neruę liberalitas atq; benignitas.

Sacrificia atq; spectacula à Nerua sublata.

Leges à Nerua latæ.

Epitaphiū virginij Rufi.

Nerua optimi Imperatoris exemplar.

Crassus, è celebri illa Crassorum familia oriundus, atq; alij nonnulli contra eum coniurassent, eos, cùm nondum rescirent patefactam esse coniurationem, in spectaculo iuxta se collocauit, iisque gladios tradidit in manus, vt, sicuti dicebat, an satis acuti essent, inspicerent, quemadmodum fieri solet: reuera autem id fecit, vt eis ostenderet sibi nequaquam curæ esse, si vel in eodem loco statim necaretur. Casperius quoque Ælianus, quem, vt antea factum erat à Domitiano, prætorianis præfecerat, milites in eum concitauit, vt nonnullos ex ijs ad supplicium deposceret. Cui adeò restitit Nerua, vt etiam nudum iugulum præbuerit, quamuis nihil egerit. Ij quidem, quos voluit Ælianus, interfecti sunt. Hac de causa Nerua, qui propter senectutem minimè honorabatur, sed contẽptus erat, in Capitolium cõscendit, ibique magna voce, quod fœlix faustúmque sit, inquit, Senatui populóq; Romano, mihiq; ipsi M. Vlpium Neruam Traianũ adopto: eundémque postea in Senatu Cæsarem designauit, atque ad eum sua manu scripsit (is tum præerat Germaniæ.)

Casperius Aelianus.

Traianus à Nerua Imperator dictus.

Versus Homeri Iliad. α

Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσι.

Telis Nerua tuis lachrymas vlcíscere nostras.

Itaque Traianus, quanquam Neruæ propinqui non deerant, tunc Cæsar, ac postea Imperator factus est. Nec enim ille coniunctionem sanguinis anteposuit publicæ vtilitati: neque rursum eum deterruit, quòd Traianus homo Hispanus, nec Italus erat, nec Italicus, quòdque ante eum nemo alterius nationis Imperium Romanum obtinuerat. Censebat enim virtutẽ cuiusq;, non patriã existimari & ponderari oportere. His cõfectis rebus mortuus est. regnauit annum vnum, menses IIII. *dies* IX. *Vixit annos* LXV. *menses* X. *dies* X.

Hispanus Traianus.

In Cæsaris electione publica vtilitas sanguinis coniunctioni ante ponenda.

TRA

TRAIANVS.

Troiani ſõnium.

TRAIANO, priuſquam Imperium adipiſceretur, viſum eſt in ſomnis, virum iam grandem natu, veſte purpurea & corona ornatum, qualis pingitur Senatus, primùm in ſiniſtram partem iuguli ipſius, pòſt in dextram annulo ſigillum impreſſiſſe. Ut autem Imperator factus eſt, multa ſua manu ſcripſit ad Senatum, atque illud in primis, ſe nullum vnquam virum bonum interfecturum, aut notaturum ignominia: idque non tunc ſolùm, ſed etiam poſtea iureiurando confirmauit, Aelianum prætorianóſque milites, qui contra Neruam ſeditionem fecerant, quaſi vti vellet eorum opera, accerſi iuſſit, eóſque de medio ſuſtulit. Poſtquam Romam venit, multa fecit ad emendandum corrigendúmque ſtatum reipublicæ, atq; in gratiam bonorum, quorum in primis curã geſſit. Nam ciuitatibus Italiæ multa largitus eſt ad educationem liberorum, in quos magna beneficia contulit. Huius vxor Plotina cùm primũ ingrederetur in Palatium, eſſetq; adhuc in gradibus: conuerſa ad multitudinem, Talis, inquit, huc ingredior, qualem me exire cupio. Ea quidem ſic ſe geſſit in principatu, vt iuſta repræhenſione caruerit. Traianus autem cùm Romæ aliquandiu commoratus eſſet, in Dacos cum exercitu proficiſcitur, quòd ſecum ea quæ ab alijs geſta eſſent, reputaret, quódque pecunia quam ipſi quotannis capiebant, grauaretur: & quòd eorum copias indies augeri, efferríque animos animaduerteret. Cognita eius profectione, Decebalus pertimuit, quippe ſciebat antea non populum Romanum, ſed Domitianum ab ſe ſuperatum eſſe: tunc autem bellum ſibi fore cum populo Romano

Aelianus.

Plotina vxor Traiani.

Traiani in Dacos expeditio.

mano, Traianóque Imperatore, qui iustitia, fortitudine, bonitate longè antecelleret, ac viribus corporis præditus esset, (quippe regnare cœpit agens annum secũdum & quadragesimũ) & ita vigeret animo, vt non eũ iuuentus temerarium, non tardum efficeret senectus. Traianus quidem nulli inuidebat, perdebátque neminem: bonos omnes ornabat honoribus, & dignitatibus augebat. Ex quo fiebat, vt neque timeret quenquam, nec haberet odio. Nullam fidem habebat calumniatoribus, nulla ira tenebatur: abstinebat ab aliena pecunia non minus, quàm ab iniquis cædibus. Magnos sumptus fecit belli pacísque temporibus. Multa, eáque apprime necessaria ædificauit, cuius generis sunt viæ, portus, ædificia publica, quorum tamen causa nullius vnquam sanguinem effudit. Magnificus enim natura & magnanimus erat. Itaque postquam Circum collapsum restituit, maiorémq; reddidit atque pulchriorẽ, inscripsit in eo, perfecisse se vt populo Romano sufficeret. Amari à ciuibus cupiebat magis quàm honore affici. Cum populo humaniter, cum Senatu honorificè versabatur. Charus ciuibus, hosti formidolosus erat. Venationibus, conuiuiis, seriísque ac iocosis rebus ciuiũ intererat. Sæpe quartus discumbebat, veniebátque in ædes eorũ, interdum nulla munitus custodia, ibíque nonnunquam requiescebat. Bonarum artium expers & ignarus fuit, licet verè ea quæ ad virum doctum pertinent, intelligere, ac facere videretur. Cuncta in eo viro optima atque præstantissima erant: nam etsi erat amoribus puerorum & vino deditus, tamen nihil ob eam causam turpiter aut nequiter fecit, passúsve est, quamobrem iure reprehenderetur. Licèt enim vinum largiter biberet, tamen sobrius erat, & quod ad pueros attinet, nemini molestus fuit. Cúmq; esset

Traiani encomium.

Aedificia à Traiano erecta.

Traiani popularitas.

Optima bellig erẽdi ratio.

esset auidus belli, ita sibi in eo temperabat, ut hostes frangeret, amicos autem augeret. Non enim ei unquam accidit, quod euenire in huiusmodi solet, ut milites feroces se & insolentes praebuerint: usque adeò bene & ratione imperabat. His de causis Decebalus meritò eum verebatur. Postquam Traianus in Dacos exercitum duxit, nec longè abfuit ab ijs locis in quibus Barbari castra posuerant, fungus ingens ad eum allatus est, in quo scriptũ erat Latinis literis, Burros sociósque omnes à Traiano petere, ut pace facta domum reuerteretur. sed Traianus nihilo minus conflixit. Quo in praelio quanquam magna caedes hostium facta est, tamen multos ex suis saucios vidit. Cúmque deficerent ea quibus vulnera militum obligarentur, fertur ne vesti quidem suae pepercisse, sed eam discidisse ad obliganda vulnera militum, caesisq; in praelio statuisse aram, in qua quotannis parentari iussit. Post contendit ad editiora loca montium, indéque alijs atque alijs occupatis collibus, non sine magno periculo ad regiam Dacorum peruenit: quos Lucius ex altero latere adortus, magnum numerum eorum concidit, cepitque. Decebalus continuò primores eorum qui pileos gestabant, ad Traianum mittit, pacémque per eos ab ipso postulat, seq; imperata facturũ pollicetur. Is iubet arma, machinásq;, & earũ artifices tradere; transfugas dedere, diruere propugnacula, de regione, q̃ ex finitimis cepisset, decedere, & amicos hostésque eosdem, quos populus Romanus haberet, existimare. Has conditiones Decebalus deductus ad Traianũ inuitus accipit, eúmque prostratus ad pedes veneratur. His confectis rebus Traianus in Italiam reuertitur. Tum legati Decebali intromittuntur in Senatum, depositisque armis, iunctisq; manibus more seruorum, pauca supplices loquũtur: dein confir

Fungus inscriptus Latinis literis. Traiani cũ Decebalo Dacorũ duce cõflictus.

Decebali cũ traiano pax quib. cõditionibus facta.

confirmata pace arma recipiunt. eóque facto Traianus de Dacis triumphauit, & Dacicus cognominatus est. Pòst in theatrum gladiatores, quibus delectabatur, saltatorésque reduxit, ex quorum numero Pylades ei præsertim charus erat. Porrò in tanto armorum studio curam habuit cæterarum rerum: nam in foro Augusti, & in porticu Liuiæ, ac in plerisque alijs locis ius pro tribunali dicebat. Dum hæc geruntur, nunciatur Decebalum multa contrà fœdus facere, arma comparare, transfugas recipere, arces instaurare, finitimas nationes per legatos ad defectionem solicitare, eósque qui ipsi antè non paruerant, diripere, Iámque Iazygum nonnullam partem regionis occupauisse: quam cùm illi postea repeterent, Traianus eam non restituit. ob has causas Decebalus hostis iterum à Senatu iudicatur. Traianus id bellum per se, non per alios duces conficit. Et quanquam Decebalus Traiano multo erat imbecillior, tamen parum abfuit quin eum ex insidijs tolleret. Misit enim transfugas in Mysiam, qui Traianum occiderent: ad quem cùm antea erat semper facilis accessus, tum verò belli temporibus cum quibusuis facillimè colloquebatur: sed id facinus transfugæ facere non sunt ausi, propterea quòd vnus ipsorum cùm in suspicionem venisset, captus magna vi tormentorum, insidias patefecerat. Sed Decebalus Longino, quem Romani ducem habebant peritissimum rei militaris, persuasit, vt se adiret, quasi statuisset imperata eius facere. Hunc cùm venisset, comprehendi iussit, rogauitque publicè Traiani consilia. Post vbi nihil potuit ex eo cognoscere, mandauit ipsum solutum vinculis in custodia retineri: deinde petijt à Traiano per literas, vt recepto Longino secum reconciliari

Traianí de Dacis triũphus.

Pylades.

Decebali à Romanis defectio.

Nouũ bellũ inter Dacos & Romanos exortũ.

Lõgin⁹ Traiani dux atque legat⁹, cõtra ius gẽtiũ turpiter à Decebalo tractatus.

vellet. Cui Traianus ita respondere visus est, ut Longinum neque multi facere, neque prorsus contemnere videretur: cuius mortem licet non expeteret, tamen eiusdem salutem non magnopere postularet. Quæ dum animaduerteret Decebalus, statueretque quid sibi faciendum esset, Longinus sumpto veneno, quod forte nactus erat, moritur. Interim Traianus pontem lapideum in Danubio faciendum curauit, quem ego quidem dignè admirari non queo. nam etsi Traiani sunt alia opera magnifica, tamen is pons longè omnibus antecellit. Eius pontis pilæ sunt XX. *ex lapide quadrato, singulæ absque fundamentis, altitudine pedum* CL. *latitudine pedum* LX. *distant inter se interuallo* CLXX. *pedum, suntq; cum fornicibus coniunctæ. Cuius operis sumptus licet sit incredibilis, tamen plus admirationis habet, quòd hæc in fluuio gurgitibus pleno, limosóq; alueo facta sunt, quódq; fluxus eius fluminis aliò auerti nō potuit. Neq; verò latitudo ipsius idcirco à me dicta est, quòd permagna sit: nonnunquam enim duplo triplóque maius inundat, sed quòd tāta sit in eo loco angustissimo, quo tamē nullus erat ad faciēdos pontes accōmodatior. Quo in loco quanto magis flumen ex lato in angustum fluit, rursumq; ex angusto multo fit latius, tanto rapidius fertur, altiúsque est, ut id pontis faciendi difficultatem maximè augeat. Ex quo Traiani magnitudo animi intelligi facilè potest. Is pons nobis quidem nulli est vsui: nec enim transitur: extant pilæ eius ostentationis causa, quasi tantummodo factæ sint, ut constet ex ijs nihil esse, quod humano ingenio effici non possit. Hunc pontem Traianus fecit, metuens ne Danubio conglatiato frigoribus, Romanis qui trans flumen essent, bellum inferretur, quòd si eueniret, ut posset per eum copias facilè traducere. Sed*

Longini mors.

Pōs magnificus in Danubio.

Adria

Adrianus contrà metuens, ne barbari oppressis custodibus pontis, in Mysiam facilè transirent, superiores partes eius disturbari iussit. Igitur Traianus eo ponte facto, Danubium transijt: dein securè bellum gessit magis, quàm celeriter, ac Dacos vix tandem subegit. Multa in eo bello ipse strenui Imperatoris, ac viri fortis facinora edidit, multáque pericula milites eius adierunt, séque fortes viros præstiterunt. Ex quibus vnus eques saucius exportatus ex prælio ad sananda vulnera, vbi desperatam esse salutem cognouit, ex tabernaculo (nondum enim vis mali eum oppresserat) iterum in aciem processit, magnisque rebus gestis, mortuus concidit. Decebalus postquam regiam, regionémque suam omnẽ captam esse cognouit, imminerèque periculum, ne ipse quoque caperetur, manus sibi attulit. Eius caput Romam perlatum est, & Dacia in potestatem venit populi Romani, in eámque Traianus coloniam deduxit. Thesauri Decebali quanquam in Sargetia flumine, non procul à regia eius repositi erant, inuenti sunt. Decebalus enim flumine opera captiuorum auerso, perfossóque alueo, magnam vim argenti aurique, tum preciosissimas quasque res atque delicatissimas, quæ conseruari poterant, eò congesserat, ijsq; rebus magnis lapidibus aggeribúsque tectis, flumen pristino alueo restituerat. Præterea vestes, & alia quæ sunt eiusdem generis, abdiderat in speluncas per eosdem seruos, eósque peracto negocio iusserat occidi, ne, quod actum erat, patefaceret. Sed Bicilis socius & familiaris Decebali, cui res erat cognita, captus hos thesauros indicauit. Per id tempus Palma præfectus Syriæ cepit eam Arabiæ partem, quæ Petram attingit, redegitque in ditionem populi Romani. Ad Traianum reuersum in vrbem quàm plurima

Traiani pōs ab Adriano ruptus.

Traiani in Dacos noua expeditio.

Decebali mors.

Decebalus sibi mortē consciuit.

Thesauri Decebali in Sargetia flumine.

Decebali thesauri à Bicile indicati.

Palmæ Syriæ præfecti res gestæ.

Spectacula à Traiano edita.

*legationes à barbaris gentibus, & in primis ab Indis venerunt. is spectacula edidit dierum centum vigintitrium, in quibus interdum cæsæ sunt feræ mansuetæ ve bestiæ mille, interdum etiam ad decem millia: itémque gladiatorum decem millia inter se certauerunt. Jisdem temporibus strauit paludes Pontinas lapidibus, extruxítque iuxta vias ædificia, pontésque magnificẽtissimos fecit, ac nummum omnem adulterinum conflauit. Surã Licinium qui tum decesserat, affecit publica sepultura, eique statuam collocari iussit. Hic adeò diues fuerat & potens, vt gymnasium ædificauerit populo Romano suis sumptibus, tantáque fide atque amicitia fuerat cũ Traiano coniunctus, vt cùm sæpe esset apud eum ab inuidis & inimicis accusatus, Traianus nihilo minus domum eius inuocatus ad cœnam venerit, dimissáque custodia medicum Suræ primum omnium ad se vocauerit, eique permiserit, vt suos oculos * Quo facto, tonsorem eiusdẽ venire iussit. isque mentum Imperatoris rasit. nam hæc vetus consuetudo ciuium Romanorum ac principum fuit: Adrianus enim primus barbam nutriuit. Post hæc Traianus cœnauit lotus, posteróque die amicis suis, qui Suræ maledicere semper, eúmque calumniari consueuerant, respondit: Si me, inquit, Sura interficere voluisset, heri quidem certè interfecisset. Itaque permagnum fuit, quod Traianus in homine accusato insidiarum periclitari voluerit: sed multo profectò maius, quòd nunquam timuerit, vt quicquam tale ab illo sibi accideret. Cuidam etiam principiò, cùm præficeret eum prætorianis cohortibus, atque ipsum ob eam causam gladium accingere oporteret, Traianus nudum porrexit, dixítque: Accipe gladium, quem pro me, si bene atque ratione imperauero, distringes: sin minus, eo ad interitum meũ vtere.*

Licinij Suræ sepultura ac statua.

Adrianus primus Cæsar barbam nutriuit.

vtere. Soſſio quoque, & Palmæ, & Celſo ſtatuas poſuit, quos viris habuit in honore præ cæteris omnibus. In eos verò qui contra ſe coniurauerant, in quorum numero Craſſus fuit causa cognita à Senatu, animaduertit. Bibliothecas extruxit, ac in foro ſuo columnam maximam collocauit, partim ſepeliendi ſui cauſa, partim vt opus, quod ipſe circa forum fecerat, poſteris oſtenderet. nam cum locum montoſum, quanta eſt altitudo columnæ, perfodit, forúmque eo pacto complanauit. Poſt hæc bellum intulit Armenijs, Parthiſque, propterea quòd, vt ipſe dicebat, rex Armeniorum non ab ſe, ſed à rege Perſarum diadema accepiſſet: ſed reuera id bellum ſuſcepit adductus gloriæ cupiditate. Poſtquam in fines hoſtium peruenit, ſatrapæ qui regionem tenebant, regéſque cum magnis muneribus ei proceſſerunt obuiam, in primiſque adduxerunt equum doctum hominem venerari, ita vt flecteret anteriora genua, & ceruicem pedibus eius qui propè adeſſet, ſubmitteret. Traianus cepit cuncta nullo facto prælio: dein Satala & Elegiam, quæ ſunt vrbes Armeniæ, profectus, Heniochorum regem honore affecit, & Parthamaſirem regem Armeniorum puniuit: captáque Armenia, reges qui deditionem fecerant, habuit in numero amicorum: cæteros etiam mortuos abſque pugna cepit. Tum ei multa decreta ſunt à Senatu, ſed in primis Optimus cognominatus eſt. Pedibus iter faciebat ſemper cum exercitu, inſtruebátque milites, quoties proficiſceretur, eóſque varijs modis ductabat. Pedibus, non aliter quàm illi, tranſibat flumina: nonnunquam falſos rumores pro veris, & maximè de ijs rebus quas exploratores retuliſſent, ſpargebat, vt milites celeriter imperata facere aſſueſcerent,

Colũna maxima Traiani: ſepulchru hodie viſitur Romæ.

Expeditio in Armenios ac Parthos.

Satala. Elegia.

Traianus Optimus cognominat⁹.

Militaris diſciplina.

promptique ad omnia & intrepidi essent. Ad hæc Nisibi Batnisque captis, Parthicus cognominatus est: sed cognomine Optimi multò magis gloriari videbatur, ex quo natura morésque eius suauissimi magis, quàm arma cognoscerentur. Dum moraretur Antiochiæ, ingẽs terræmotus factus est, quo multis ciuitatibus, sed Antiochiæ præsertim, magna clades allata est. In qua vrbe cùm Traianus hyemaret, cúmque eo magnus numerus militum, magnáque priuatorum hominum multitudo, litium, legationum, negociationis, & spectaculorũ causa vndique conuenisset, id damnum ad omnes nationes populósque ita pertinuit, vt in vrbe Antiochia omnis orbis terrarum subiectus imperio Romano detrimentũ acceperit. Hunc terræmotum multa præcessere fulmina, flauerèque vehementes venti atque insolentes: sed ex ijs tanta calamitas nunquam sperabatur futura. Primùm enim de improuiso mugitus terræ maximus, post fremitus horribilis auditus est. Terra sublimè tolli cœpit, ædificia sursum erigi, erecta partim ruere & conquassari, partim velut in summa tempestate nutare huc atque illuc commota: loca destituta ædificijs mirum in modum agitari, materies ædificiorum frangi, lateres collidi, lapides conquassari, ac postremò eorũ omnium horribilis fragor esse. Tantus verò puluis excitatus fuit, vt non videre, non alloqui, non audire quẽquam per eum liceret. Multi mortales extra ædes afflicti esse, quòd agitati iactatique, tandem velut ex locis superioribus præcipitati colliderentur. Qua ex re alij mutilari, alij interire, quòd arbores etiam conuellerentur radicitùs. Eorum verò qui in vrbe remanserant, infinita multitudo perijt. Multi enim impetu hominum cadentium aggerúmve occiderunt: multi quoque casu lapidum oppressi.

Traianus Parthici nomẽ adept⁹.

Terræmot⁹ horrẽdi descriptio.

pressi, extincti sunt. Qui parte aliqua corporis pressa lapidibus lignis've iacebant, miserrimi erant, quod neque viuere, neque mori possent subitò. Et quanquam multi ex infinita scilicet eorum multitudine euaserunt, tamē eorundem magna pars læsa & mutila fuit: cùm alij fractis cruribus, alij priuati humeris, nonnulli fracta ceruice esse, complures sanguinem euomere viderentur. In eorum numero fuit Pedo Consul, qui statim mortuus est. In summa nulla fuit grauis calamitas, quæ non sit illis hominibus illata, propterea quòd in hoc terræmotu facto diuinitus, homines inopes consilij nesciebāt huic malo mederi, quòd alij cadentibus ædificijs opprimerētur, alij fame interirent, id quod accidit ijs qui in vacuis locis, lignis fortè superstantibus, aut in fornicibus & peristylijs incolumes seruabantur. Cum iam cessasset terræmotus, fuit qui ruinas audacter conscenderet, qui postquam in ijs vocem viuæ mulieris intellexit, quæ secum habebat infantem, eúmque ipsa, seq́; lacte suo sustentabat, loco, in quo erat, perfosso, vtrunque incolumen seruauit. Quo facto indagare cœperunt cætera, neminem tamen amplius viuum inuenire potuerunt, præter puerū alterum, qui matris mortuæ vbera sugebat. Cúmque inde mortuos eruerent, nequaquam præ dolore saluos se esse lætabantur. tanta calamitas Antiochiam inuaserat. Traianus autē fenestra ex ædibus, in quibus erat, effugit: nam eum quidam inusitatæ, & plus quàm humanæ magnitudinis, cùm ad ipsum venisset, eduxit forás. Quibus rebus omnibus magno est timore perterritus: cúmque per multos dies terræmotus cessauisset, tamen sub dio vitam agebat in Circo. Corasius quoque mons ita concussus est, vt eius culmina subsidere & conquassari, atque in ipsam ciuitatem cadere viderentur.

Traianus Antiochiæ in terræmotu diuinitꝰ cōseruatus.

Corasius mōs terræmotu grauissimo cōcussus.

Prodigia ante Domitiani mortẽ visa.

venêre Domitiano prodigia, quòd Rusticum ad se cum gladio accedere, & Mineruam, quæ in cubiculo eius collocata erat, arma abÿcere, eandémque ex curru, qui nigris equis trahebatur, in magnum hiatum descendere in somnis vidit. Illud verò maximè est admirãdum, quòd Larginus Proculus publicè prædixit in Germania, Domitianum, quo die excessit è vita, mortem obiturum: cúmque esset ob hanc causam ab eo qui prouinciæ præerat, Romam missus, introductúsque ad Domitianum, id ita etiam tunc confirmauit fore. itaque rei capitalis damnatus est: sed dilato supplicio, quo tum demũ afficeretur, cùm ille periculum effugisset, tandem necato Domitiano saluus euasit, & à Nerua quadringenta sestertia accepit. Fuit alius, qui cùm Domitiano tempus & genus mortis prædixisset, ab eóque vicissim interrogatus, quem exitum vitæ ipse esset habiturus, respõdisset, fore vt à canibus dilaniaretur, viuus exuri iussus est: sed admoto igni, tantus imber aquæ effluxit subitò, vt rogus extingueretur, in quo canes eum cùm vinctis à tergo manibus reperissent, dilacerauerunt. Possum referre præterea aliud quod dictu est inopinatum atque mirabile, idque ego, posteaquam de Domitiani morte dixero, exponam. Igitur postquam Domitianus de tribunali surrexit, voluítque interdiu, vti consueuerat, requiescere, primùm Parthenius gladium ferreum, qui sub eius puluinari erat semper, accepit, ne eo Domitianus vteretur: mox Stephanum virum robustiorem cæteris omnibus intromisit, isque vulnus ei inflixit, non lethale illud quidem, & à Domitiano ad terram prostratus est: tum Parthenius veritus ne Domitianus euaderet, irrupit, aut Maximum libertum, vt quidã putant, immisit. Ita Domitianus occisus est: tum etiã Stephanus,

Largini Proculi de Domitiani morte vaticinium.

Decem myriades drac.

Miraculum ingens.

Domitiani mors.

phanus, accurrentibus subitò, irruentibúsque ijs qui con scij coniurationis non fuerant. Quod verò paulò antè di cebam mihi omnino admirabile videri, est, quòd Apollonius Tyaneus eo ipso die & hora, qua Domitianus occi debatur (nam id postea rescitum est ex ijs qui vtrobiq; fuerunt) cùm in præcelsum atque editum saxum siue Ephesi, siue alibi conscendisset, multitudine hominum conuocata, in hunc modum dixit: Rectè Stephane, euge Stephane, percute homicidam, percussisti, vulnerasti, occidisti. Quæ etsi plerisque videntur esse incredibilia, tamen ita facta sunt. Vixit Domitianus annos quatuor & XL. menses X. dies sex & XX. regnauit annos XV. dies V. Corpus eius Phyllis nutrix furata sepeliuit.

Apollonij. Tyanei de morte Domitiani verba ad populum.

N E R V A.

POST cædē Domitiani Nerua Cocceius Romæ Imperator designatus est: deinde pleraq; statuæ Domitiani, argenteæ atque aureæ (quippe odio apud omnes erat) sublatæ ac dissipatæ sunt, ex quibus grandis pecunia redacta est. Fuere quoque arcus triumphales, quos ei plurimos fecerant, disturbati. Nerua autem eos qui rei facti erant impietatis, absoluit, exulésque restituit. Seruos verò ac libertos, qui insidias dominis patronisve suis fecerant, omnes interfici iussit, cauitque, ne eis liceret crimen vllius facinoris dominis inferre: neminem quoque impietatis, aut ritus Iudaici accusari permisit. Tam multi enim per calumniā damnati fuerant, in quorum numero Seras philosophus fuit, ob eámque rem ingens tumultus concitatus erat (omnes enim accusabantur ab omnibus) vt ferant Frontonē Consulem dixisse, malum quidem esse, Imperatorem habe-

Domitiani statuæ dissipatæ.

Arcus triumphales.

Neruæ lex contra seruos.

Seras philosophus.

Frōto Consul.

re, sub quo nemini licet quicquam facere: sed multo peius esse, cùm omnia licent omnibus. Quibus cognitis rebus Nerua talia fieri in reliquum tempus vetuit. Erat Nerua senectute & languenti stomacho imbecillior: nam ex eo cibum, quem ceperat, euomebat. Statuas aureas aut argenteas sibi fieri vetuit, bonáque, quæcunque adhuc inuenta sunt in Palatio, restituit ijs quibus ea Domitianus per iniuriam ademerat. Ciuibus Romanis, qui in summa forēt egestate, agrum dedit ad sexcenties sestertiûm, eius agri emptione diuisionéque quibusdā viris Senatorij ordinis imperata. Cúmque egeret pecunia, magnum numerum vestium, multáque vasa argētea atque aurea, & reliquam supellectilem nō modò de priuatis suis, sed etiam de principalib. rebus, multa etiā prædia, multásque domos, atque in summa omnia, præter ea quæ necessaria erant, vendidit. Neque verò in precijs harum rerum sordidus, sed in hoc ipso benignus erga multos & liberalis fuit. Multa sacrificia, multósq; ludos Circenses, aliáque nonnulla spectacula sustulit, vt sumptus, quoad eius fieri posset, minueret. Iurauit in Senatu, nullum è Senatoribus suo iussu interfectum iri: idque iusiurandum facta etiam coniuratione contra se ratum fecit. Cúmque nihil absque primarijs viris gereret, multas leges tulit, præsertim ne quis eunuchum faceret, néve quis neptem in vxorem duceret. Virginium Rufum, qui sæpe Imperator appellatus fuerat, non est grauatus collegam in Consulatu assumere: in cuius mortui sepulchro inscriptum fuit, eum superato Vindice, nequaquam sibi Imperium peperisse, sed patriæ. Nerua quidem vsque adeò bonus princeps fuit, vt aliquādo dicere ausus sit, se nihil fecisse, quo minus posset deposito imperio priuatus tutò viuere. Cum autem Calpurnius

Mille quingétæ myriades drach. Neruę liberalitas atq; benignitas.

Sacrificia atq; spectacula à Nerua sublata.

Leges à Nerua latæ.

Epitaphiū virginij Rufi.

Nerua optimi Imperatoris exemplar.

Crassus

Crassus, è celebri illa Crassorum familia oriundus, atq; alij nonnulli contra eum coniurassent, eos, cùm nondum rescirent patefactam esse coniurationem, in spectaculo iuxta se collocauit, iisque gladios tradidit in manus, vt, sicuti dicebat, an satis acuti essent, inspicerent, quemadmodum fieri solet: reuera autem id fecit, vt eis ostenderet sibi nequaquam curæ esse, si vel in eodem loco statim necaretur. Casperius quoque Ælianus, quem, vt antea factum erat à Domitiano, prætorianis præfecerat, milites in eum concitauit, vt nonnullos ex ijs ad supplicium deposceret. Cui adeò restitit Nerua, vt etiam nudum iugulum præbuerit, quamuis nihil egerit. Ij quidem, quos voluit Ælianus, interfecti sunt. Hac de causa Nerua, qui propter senectutem minimè honorabatur, sed contẽptus erat, in Capitolium cõscendit, ibique magna voce, quod fœlix faustúmque sit, inquit, Senatui populóq; Romano, mihiq; ipsi M. Vlpium Neruam Traianũ adopto: eundémque postea in Senatu Cæsarem designauit, atque ad eum sua manu scripsit (is tum præerat Germaniæ.)

Casperius Aelianus.

Traianus à Nerua Imperator dictus.

Versus Homeri Iliad. α

Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσι.

Telis Nerua tuis lachrymas vlciscere nostras.

Itaque Traianus, quanquam Neruæ propinqui non deerant, tunc Cæsar, ac postea Imperator factus est. Nec enim ille coniunctionem sanguinis antepostuit publicæ vtilitati: neque rursum eum deterruit, quòd Traianus homo Hispanus, nec Italus erat, nec Italicus, quòdque ante eum nemo alterius nationis Imperium Romanum obtinuerat. Censebat enim virtutẽ cuiusq; non patriã existimari & ponderari oportere. His cõfectis rebus mortuus est. regnauit annum vnum, menses IIII. dies IX. Vixit annos LXV. menses X. dies X.

Hispanus Traianus.

In Cæsaris electione publica vtilitas sanguinis coniunctioni antepnenda.

TRAIANVS.

Troiani sōnium.

TRAIANO, priusquam Imperium adipisceretur, visum est in somnis, virum iam grandem natu, veste purpurea & corona ornatum, qualis pingitur Senatus, primùm in sinistram partem iuguli ipsius, pòst in dextram annulo sigillum impressisse. Ut autem Imperator factus est, multa sua manu scripsit ad Senatum, atque illud in primis, se nullum vnquam virum bonum interfecturum, aut notaturum ignominia: idque non tunc

Aelianus.

solùm, sed etiam postea iureiurando confirmauit, Aelianum praetorianósque milites, qui contra Neruam seditionem fecerant, quasi vti vellet eorum opera, accersi iussit, eósque de medio sustulit. Postquam Romam venit, multa fecit ad emendandum corrigendúmque statum reipublicae, atq; in gratiam bonorum, quorum in primis curā gessit. Nam ciuitatibus Italiae multa largitus est ad educationem liberorum, in quos magna beneficia contulit. Huius vxor Plotina cùm primū ingrederetur in Palatium, essetq; adhuc in gradibus: conuersa ad multitudinem, Talis, inquit, huc ingredior, qualem me exire cupio. Ea quidem sic se gessit in principatu, vt iusta reprehensione caruerit. Traianus autem cùm Romae aliquandiu commoratus esset, in Dacos cum exercitu proficiscitur, quòd secum ea quae ab alijs gesta essent, reputaret, quódque pecunia quam ipsi quotannis capiebant, grauaretur: & quòd eorum copias indies augeri, efferrique animos animaduerteret. Cognita eius profectione, Decebalus pertimuit, quippe sciebat antea non populum Romanum, sed Domitianum ab se superatum esse: tunc autem bellum sibi fore cum populo Romano

Plotina vxor Traiani.

Traiani in Dacos expeditio.

mano, Traianóque Imperatore, qui iustitia, fortitudine, bonitate longè antecelleret, ac viribus corporis praeditus esset, (quippe regnare cœpit agens annum secũdum & quadragesimũ) & ita vigeret animo, vt non eũ iuuentus temerarium, non tardum efficeret senectus. Traianus quidem nulli inuidebat, perdebátque neminem: bonos omnes ornabat honoribus, & dignitatibus augebat. Ex quo fiebat, vt neque timeret quenquam, nec haberet odio. Nullam fidem habebat calumniatoribus, nulla ira tenebatur: abstinebat ab aliena pecunia non minus, quàm ab iniquis caedibus. Magnos sumptus fecit belli pacísque temporibus. Multa, eáque apprimè necessaria aedificauit, cuius generis sunt viae, portus, aedificia publica, quorum tamen causa nullius vnquam sanguinem effudit. Magnificus enim natura & magnanimus erat. Itaque postquam Circum collapsum restituit, maiorémq; reddidit atque pulchriorẽ, inscripsit in eo, perfecisse se vt populo Romano sufficeret. Amari à ciuibus cupiebat magis quàm honore affici. Cum populo humaniter, cum Senatu honorificè versabatur. Charus ciuibus, hosti formidolosus erat. Venationibus, conuiuiys, seriisque ac iocosis rebus ciuiũ intererat. Saepe quartus discumbebat, veniebátque in aedes eorũ, interdum nulla munitus custodia, ibíque nonnunquam requiescebat. Bonarum artium expers & ignarus fuit, licet verè ea quae ad virum doctum pertinent, intelligere, ac facere videretur. Cuncta in eo viro optima atque praestantissima erant: nam etsi erat amoribus puerorum & vino deditus, tamen nihil ob eam causam turpiter aut nequiter fecit, passúsve est, quamobrem iure reprehenderetur. Licèt enim vinum largiter biberet, tamen sobrius erat, & quod ad pueros attinet, nemini molestus fuit. Cúmq; esset

Traiani encomium.

Aedificia à Traiano erecta.

Traiani popularitas.

Optima bellligerẽdi ratio.

esset auidus belli, ita sibi in eo temperabat, vt hostes frangeret, amicos autem augeret. Non enim ei vnquam accidit, quod euenire in huiusmodi solet, vt milites feroces se & insolentes præbuerint: vsque adeò bene & ratione imperabat. His de causis Decebalus meritò eum verebatur. Postquam Traianus in Dacos exercitum duxit, nec longè abfuit ab ijs locis in quibus Barbari castra posuerant, fungus ingens ad eum allatus est, in quo scriptũ erat Latinis literis, Burros sociósque omnes à Traiano petere, vt pace facta domum reuerteretur. sed Traianus nihilo minus conflixit. Quo in prælio quanquam magna cædes hostium facta est, tamen multos ex suis saucios vidit. Cúmque deficerent ea quibus vulnera militum obligarentur, fertur ne vesti quidem suæ pepercisse, sed eam discidisse ad obliganda vulnera militum, cæsisq; in prælio statuisse aram, in qua quotannis parentari iussit. Pòst contendit ad editiora loca montium, indéque alijs atque alijs occupatis collibus, non sine magno periculo ad regiam Dacorum peruenit: quos Lucius ex altero latere adortus, magnum numerum eorum concidit, cepítque. Decebalus continuò primores eorum qui pileos gestabant, ad Traianum mittit, pacémque per eos ab ipso postulat, séq; imperata facturũ pollicetur. Is iubet arma, machinásq;, & earũ artifices tradere, transfugas dedere, diruere propugnacula, de regione, q̃ ex finitimis cepisset, decedere, & amicos hostésque eosdem, quos populus Romanus haberet, existimare. Has conditiones Decebalus deductus ad Traianũ inuitus accipit, eúmque prostratus ad pedes veneratur. His confectis rebus Traianus in Italiam reuertitur. Tum legati Decebali intromittuntur in Senatum, depositísque armis, iunctisq; manibus more seruorum, pauca supplices loquũtur: dein

Fungus inscriptus Latinis literis. Traiani cũ Decebalo Dacorũ duce cõflictus.

Decebali cũ traiano pax quib. cõditionibus facta.

confir

confirmata pace arma recipiunt. eóque facto Traianus de Dacis triumphauit, & Dacicus cognominatus est. Post in theatrum gladiatores, quibus delectabatur, saltatorésque reduxit, ex quorum numero Pylades ei præsertim charus erat. Porrò in tanto armorum studio curam habuit cæterarum rerum: nam in foro Augusti, & in porticu Liuiæ, ac in plerisque alijs locis ius pro tribunali dicebat. Dum hæc geruntur, nunciatur Decebalum multa contrà fœdus facere, arma comparare, transfugas recipere, arces instaurare, finitimas nationes per legatos ad defectionem sollicitare, eósque qui ipsi antè non paruerant, diripere, Iámque Iazygum nonnullam partem regionis occupauisse: quam cùm illi postea repeterent, Traianus eam non restituit. ob has causas Decebalus hostis iterum à Senatu iudicatur. Traianus id bellum per se, non per alios duces conficit. Et quanquam Decebalus Traiano multo erat imbecillior, tamen parum abfuit quin eum ex insidijs tolleret. Misit enim transfugas in Mysiam, qui Traianum occiderent: ad quem cùm antea erat semper facilis accessus, tum verò belli temporibus cum quibusuis facilimè colloquebatur: sed id facinus transfugæ facere non sunt ausi, propterea quòd vnus ipsorum cùm in suspicionem venisset, captus magna vi tormentorum, insidias patefecerat. Sed Decebalus Longino, quem Romani ducem habebant peritissimum rei militaris, persuasit, vt se adiret, quasi statuisset imperata eius facere. Hunc cùm venisset, comprehendi iussit, rogauitque publicè Traiani consilia. Post vbi nihil potuit ex eo cognoscere, mandauit ipsum solutum vinculis in custodia retineri: deinde petijt à Traiano per literas, vt recepto Longino secum reconciliari

Traiani de Dacis triũphus.

Pylades.

Decebali à Romanis defectio.

Nouũ bellũ inter Dacos & Romanos exortũ.

Lõgin⁹ Traiani dux atque legat⁹, cõtra ius gẽtiũ turpiter à Decebalo tractatus.

vellet. Cui Traianus ita respondere visus est, ut Longinum neque multi facere, neque prorsus contemnere videretur: cuius mortem licet non expeteret, tamen eiusdem salutem non magnopere postularet. Quæ dum animaduerteret Decebalus, statueretque quid sibi faciendum esset, Longinus sumpto veneno, quod forte nactus erat, moritur. Interim Traianus pontem lapideum in Danubio faciendum curauit, quem ego quidem dignè admirari non queo. nam etsi Traiani sunt alia opera magnifica, tamen is pons longè omnibus antecellit. Eius pontis pilæ sunt XX. *ex lapide quadrato, singulæ absque fundamentis, altitudine pedum* CL. *latitudine pedum* LX. *distant inter se interuallo* CLXX. *pedum, suntque cum fornicibus coniunctæ. Cuius operis sumptus licet sit incredibilis, tamen plus admirationis habet, quòd hæc in fluuio gurgitibus pleno, limosoque alueo facta sunt, quódque fluxus eius fluminis aliò auerti nō potuit. Neque verò latitudo ipsius idcirco à me dicta est, quod permagna sit: nonnunquam enim duplo triplóque maius inundat, sed quòd tāta sit in eo loco angustissimo, quo tamē nullus erat ad faciēdos pontes accōmodatior. Quo in loco quanto magis flumen ex lato in angustum fluit, rursumque ex angusto multo fit latius, tanto rapidius fertur, altiúsque est, ut id pontis faciendi difficultatem maximè augeat. Ex quo Traiani magnitudo animi intelligi facilè potest. Is pons nobis quidem nulli est vsui: nec enim transitur: extant pilæ eius ostentationis causa, quasi tantummodo factæ sint, ut constet ex ijs nihil esse, quod humano ingenio effici non possit. Hunc pontem Traianus fecit, metuens ne Danubio conglatiato frigoribus, Romanis qui trans flumen essent, bellum inferretur, quòd si eueniret, ut posset per eum copias facilè traducere. Sed*

Longini mors.

Pōs magnificus in Danubio.

Adria

Adrianus contrà metuens, ne barbari oppressis custodibus pontis, in Mysiam facilè transirent, superiores partes eius disturbari iussit. Igitur Traianus eo ponte facto, Danubium transijt: dein securè bellum gessit magis, quàm celeriter, ac Dacos vix tandem subegit. Multa in eo bello ipse strenui Imperatoris, ac viri fortis facinora edidit, multáque pericula milites eius adierunt, séque fortes viros præstiterunt. Ex quibus vnus eques saucius exportatus ex prælio ad sananda vulnera, vbi desperatam esse salutem cognouit, ex tabernaculo (nondum enim vis mali eum oppresserat) iterum in aciem processit, magnisque rebus gestis, mortuus concidit. Decebalus postquam regiam, regionémque suam omnẽ captam esse cognouit, imminereque periculum, ne ipse quoque caperetur, manus sibi attulit. Eius caput Romam perlatum est, & Dacia in potestatem venit populi Romani, in eámque Traianus coloniam deduxit. Thesauri Decebali quanquam in Sargetia flumine, non procul à regia eius repositi erant, inuenti sunt. Decebalus enim flumine opera captiuorum auerso, perfossóque alueo, magnam vim argenti aurique, tum preciosissimas quasque res atque delicatissimas, quæ conseruari poterant, eò congesserat, ijsq; rebus magnis lapidibus aggeribúsque tectis, flumen pristino alueo restituerat. Præterea vestes, & alia quæ sunt eiusdem generis, abdiderat in speluncas per eosdem seruos, eósque peracto negocio iusserat occidi, ne, quod actum erat, patefacerẽt. Sed Bicilis socius & familiaris Decebali, cui res erat cognita, captus hos thesauros indicauit. Per id tempus Palma præfectus Syriæ cepit eam Arabiæ partem, quæ Petram attingit, redegitque in ditionem populi Romani. Ad Traianum reuersum in vrbem quàm plurima

Traiani pōs ab Adriano ruptus.

Traiani in Dacos noua expeditio.

Decebali mors.

Decebalus sibi mortẽ consciuit.

Thesauri Decebali in Sargetia flumine.

Decebali thesauri à Bicile indicati.

Palmæ Syriæ præfecti res gestæ.

Spectacula à Traiano edita.

*legationes à barbaris gentibus,& in primis ab Indis venerunt. is spectacula edidit dierum centum viginti-trium,in quibus interdum cæsæ sunt feræ mansuetæ ve bestiæ mille,interdum etiam ad decem millia:itémque gladiatorum decem millia inter se certauerunt. Jisdem temporibus strauit paludes Pontinas lapidibus,extruxitque iuxta vias ædificia,pontésque magnificẽtissimos fecit,ac nummum omnem adulterinum conflauit.Surã Licinium qui tum decesserat,affecit publica sepultura, eique statuam collocari iussit. Hic adeò diues fuerat & potens,vt gymnasium ædificauerit populo Romano suis sumptibus,tantáque fide atque amicitia fuerat cũ Traiano coniunctus,vt cùm sæpe esset apud eum ab inuidis & inimicis accusatus, Traianus nihilo minus domum eius inuocatus ad cœnam venerit,dimissáque custodia medicum Suræ primum omnium ad se vocauerit,eique permiserit,vt suos oculos * Quo facto,tonsorem eiusdẽ venire iussit,isque mentum Imperatoris rasit.nam hæc vetus consuetudo ciuium Romanorum ac principum fuit: Adrianus enim primus barbam nutriuit.Post hæc Traianus cœnauit lotus,posteróque die amicis suis,qui Suræ maledicere semper,eúmque calumniari consueuerant,respondit:Si me,inquit,Sura interficere voluisset,heri quidem certè interfecisset. Itaque permagnum fuit,quod Traianus in homine accusato insidiarum periclitari voluerit:sed multo profectò maius,quòd nunquam timuerit,vt quicquam tale ab illo sibi accideret. Cuidam etiam principiò,cùm præficeret eum prætorianis cohortibus,atque ipsum ob eam causam gladium ac cingere oporteret, Traianus nudum porrexit,dixitque: Accipe gladium, quem pro me,si bene atque ratione imperauero, distringes:sin minus,eo ad interitum meũ vtere.*

Licinij Suræ sepultura ac statua.

Adrianus primus Cæsar barbam nutriuit.

vtere. Sossio quoque, & Palmæ, & Celso statuas posuit, quos viros habuit in honore præ cæteris omnibus. In eos verò qui contra se coniurauerant, in quorum numero Crassus fuit causa cognita à Senatu, animaduertit. Bibliothecas extruxit, ac in foro suo columnam maximam collocauit, partim sepeliendi sui causa, partim vt opus, quod ipse circa forum fecerat, posteris ostenderet. nam cum locum montosum, quanta est altitudo columnæ, perfodit, forúmque eo pacto complanauit. Post hæc bellum intulit Armenijs, Parthisque, propterea quòd, vt ipse dicebat, rex Armeniorum non ab se, sed à rege Persarum diadema accepisset: sed reuera id bellum suscepit adductus gloriæ cupiditate. Postquam in fines hostium peruenit, satrapæ qui regionem tenebant, regésque cum magnis muneribus ei processerunt obuiam, in primísque adduxerunt equum doctum hominem venerari, ita vt flecteret anteriora genua, & ceruicem pedibus eius qui propè adesset, submitteret. Traianus cepit cuncta nullo facto prælio: dein Satala & Elegiam, quæ sunt vrbes Armeniæ, profectus, Heniochorum regem honore affecit, & Parthamasirem regem Armeniorum puniuit: captáque Armenia, reges qui deditionem fecerant, habuit in numero amicorum: cæteros etiam mortuos absque pugna cepit. Tum ei multa decreta sunt à Senatu, sed in primis Optimus cognominatus est. Pedibus iter faciebat semper cum exercitu, instruebátque milites, quoties proficisceretur, eósque varijs modis ductabat. Pedibus, non aliter quàm illi, transibat flumina: nonnunquam falsos rumores pro veris, & maximè de ijs rebus quas exploratores retulissent, spargebat, vt milites celeriter imperata facere assuescerent,

Colũna maxima Traiani: sepulchru hodie visitur Romæ.

Expeditio in Armenios ac Parthos.

Satala.
Elegia.

Traianus Optimus cognominat⁹.

Militaris disciplina.

promptique ad omnia & intrepidi essent. Ad hæc Nisibi Batnisque captis, Parthicus cognominatus est: sed cognomine Optimi multò magis gloriari videbatur, ex quo natura morésque eius suauissimi magis, quàm arma cognoscerentur. Dum moraretur Antiochia, ingẽs terræmotus factus est, quo multis ciuitatibus, sed Antiochiæ præsertim, magna clades allata est. In qua vrbe cùm Traianus hyemaret, cúmque eo magnus numerus militum, magnáque priuatorum hominum multitudo, litium, legationum, negociationis, & spectaculorũ causa vndique conuenisset, id damnum ad omnes nationes populósque ita pertinuit, vt in vrbe Antiochia omnis orbis terrarum subiectus imperio Romano detrimentũ acceperit. Hunc terræmotum multa præcessere fulmina, flauerêque vehementes venti atque insolentes: sed ex iis tanta calamitas nunquam sperabatur futura. Primùm enim de improuiso mugitus terræ maximus, post fremitus horribilis auditus est. Terra sublimè tolli cœpit, ædificia sursum erigi, erecta partim ruere & conquassari, partim velut in summa tempestate nutare huc atque illuc commota: loca destituta ædificiis mirum in modum agitari, materies ædificiorum frangi, lateres collidi, lapides conquassari, ac postremò eorũ omnium horribilis fragor esse. Tantus verò puluis excitatus fuit, vt non videre, non alloqui, non audire quẽquam per eum liceret. Multi mortales extra ædes afflicti esse, quòd agitati iactatique, tandem velut ex locis superioribus præcipitati colliderentur. Qua ex re alij mutilari, alij interire, quòd arbores etiam conuellerentur radicitùs. Eorum verò qui in vrbe remanserant, infinita multitudo periit. Multi enim impetu hominum cadentium aggerúmve occiderunt: multi quoque casu lapidum oppressi,

Traianus Parthici nomẽ adept⁹.

Terræmot⁹ horrẽdi descriptio.

pressi, extincti sunt. Qui parte aliqua corporis pressa lapidibus lignis've iacebant, miserrimi erant, quod neque viuere, neque mori possent subitò. Et quanquam multi ex infinita scilicet eorum multitudine euaserunt, tamē eorundem magna pars læsa & mutila fuit: cùm alij fractis cruribus, alij priuati humeris, nonnulli fracta ceruice esse, complures sanguinem euomere viderentur. In eorum numero fuit Pedo Consul, qui statim mortuus est. In summa nulla fuit grauis calamitas, quæ non sit illis hominibus illata, propterea quòd in hoc terræmotu facto diuinitus, homines inopes consilij nesciebāt huic malo mederi, quòd alij cadentibus ædificijs opprimerētur, alij fame interirent, id quod accidit ijs qui in vacuis locis, lignis fortè superstantibus, aut in fornicibus & peristylijs incolumes seruabantur. Cum iam cessasset terræmotus, fuit qui ruinas audacter conscenderet, qui postquam in ijs vocem viuæ mulieris intellexit, quæ secum habebat infantem, eúmque ipsa, seq́ꝫ lacte suo sustentabat, loco, in quo erat, perfosso, vtrunque incolumen seruauit. Quo facto indagare cœperunt cætera, neminem tamen amplius viuum inuenire potuerunt, præter puerū alterum, qui matris mortuæ vbera sugebat. Cúmque inde mortuos eruerent, nequaquam præ dolore saluos se esse lætabantur. tanta calamitas Antiochiam inuaserat. Traianus autē fenestra ex ædibus, in quibus erat, effugit: nam eum quidam inusitatæ, & plus quàm humanæ magnitudinis, cùm ad ipsum venisset, eduxit forâs. Quibus rebus omnibus magno est timore perterritus: cúmque per multos dies terræmotus cessauisset, tamen sub dio vitam agebat in Circo. Corasius quoque mons ita concussus est, vt eius culmina subsidere & conquassari, atque in ipsam ciuitatem cadere viderentur.

Traianus Antiochiæ in terræmotu diuinitꝰ cōseruatus.

Corasius mōs terræmotu grauissimo cōcussus.

Subsedere praeterea alij montes & aquae, vbi antea visae fuerant nunquam, extiterunt: contrà nonnullae, vbi fluxerant, defecerunt. Ineunte vere Traianus in hostilem terram ingreditur. Cúmque ea regio quae ad Tigrim fluuium spectabat, materiam ad aedificandas naues non ferret, ea nauigia quae in syluis apud Nisibin fecerat, plaustris in flumen conuehi iussit. Sic enim comparata fuerant, vt dissolui & coniungi possent, aegréque ad radices Cardyni montis pontem fecit in flumine continuatis nauibus, quamuis hostes ex aduerso collocati prohiberent. Nam Traiano tanta erat nauium copia, tantáque multitudo militum, vt aliae celerrimè coniungerentur, aliae plenae grauis armaturae militibus atque sagittarijs vim hostium antè prohiberent, aliae huc & illuc ferrentur, quasi transiturae essent. His rebus perterriti barbari, simul quòd tanta multitudo nauigiorum in regione vacua arboribus cōspiceretur, ipsi terga dāt. Romani flumen transeunt, Adiabenémque omnem, quae pars Assyriae ad Ninum pertinuit, in suam potestatem redigūt. Ad haec Arbela atque Gaugamela, vbi Alexander olim Darium superauerat, capiunt: ea Attyria nominatur, litera S in T à barbaris commutata. Post Babylonem vsque veniunt, propter hostium à quibus prohiberentur, solitudinem. Nam Parthorū vires comminutae erant bellis ciuilibus, erátque inter eos adhuc seditio. Ibi Traianus vidit lacum bituminis, ex quo moenia Babylonis aedificata fuerant. Cuius tanta vis est, vt permixtum cum lateribus, aut minutis lapidibus, quouis saxo sit aut ferro potentius. Ostium quoque eiusdem spectauit, vnde tam grauis halitus manat, vt eum nulla animalia terrestria, nulláq; volucres perferant, cuius solo olfactu intereunt. Quod si is halitus

Traiani pōs ad Cardyni montis radices.

Exercitus Traiani numerosissimus.

Traiani in Armenia res gestae.

Asphaltum vidit Traianus.

sese

ſeſe altius efferret, habitari certè circa eum locum non potuiſſet: nunc quaſi in ſe reuolutus ille, in ſuo loco continetur. Ego quidem alterum huic conſimilem vidi Hierapoli, quod eſt oppidum Aſiæ, fecique periculum in auibus, & procubui vt inſpicerem eum halitum, qui in ciſterna quadam concluditur, vbi theatrum ædificatum fuerat. Is ſpiritus omnibus animantibus peſtilens eſt, præterquam caſtratis hominibus: cuius rei cauſam equidem afferre nequeo, ea tantùm, vt vidi audiuiq́;, refero. Conſtituerat Traianus Euphratem facta foſſa in Tigrim deriuare, vt per eam naues ad pontem faciendū duceret. Sed vbi eum altiorem Tigri eſſe intellexit, mutauit conſilium, veritus, ne, ſi id faceret, Euphrates nauigari non poſſet, quòd fluxus eius in decliuem partem ferretur. Itaque conuectis nauibus, quòd paruum ſpaciū inter vtrunque flumen intercedebat (nam Euphrates totus in paludem fluit, indéque cum Tigri coniungitur) Tigrim traijcit, pòſt Cteſiphontem ingreditur. Qua vrbe capta, Imperator appellatus eſt, confirmato Parthici cognomine. Multa ei decreuit Senatus, ſed in primis, vt triumphos feſtóſque dies ageret, quàm plurimos vellet. Poſtquam Cteſiphontem cepit, ſtatuit mare rubrum traijcere. Sinus eſt maris Oceani, quem ſinum Erythreum, ab Erythreo qui regnum illic tenuit, appellant. Meſſanam quoque inſulam Tigris, in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit, atq; ijs in locis propter vim hyemis, & rapidum Tigrim, æſtúmque maris in magnum periculū venit. Qui vallum Toſpaſini habitabant (nam ita ab incolis appellatur) erántque in ditione Athambili, Traianum amicè receperunt. Inde venit ad Oceanum: cuius cognita natura, in eoq́; viſo nauigio, quòd curſum in Indiam tenebat, ita dixit: Ego

Hierapolis. Lacus admirandæ naturæ.

Euphratem fluuiū in Tigrim p foſſam deriuare conatur Traianus. Euphrates fl.

Mare rubrū

Erythreum mare.

Athambil⁹.

Toſpaſini vallum.

quidem si iuuenis essem, in Indiam traycerem. De Indis enim cogitare cœpit, ac de rebus eius gentis curiosè quærere: tum Alexandrum beatum dicere, nonnunquam tamen asserere, se longius progressum esse: idque scripsit ad Senatum, cùm tamen ea quæ ceperat, tueri non posset. Cuius rei causa Senatus præter alia multa decreuit, vt triumphos quotquot vellet, ageret. Nā cùm Traianus tot gentes ab se superatas esse scriberet, Senatus eas neque cognoscere, neque nominare satis poterat. Itaque cùm alia multa, tum verò arcum triumphalem in foro ipsius ædificari iussit. Parabant ciues redeunti longius obuiam procedere: sed is nunquam in Vrbem reuersus est, neque, vt extrema principijs responderent, efficere potuit: ea enim quæ subegerat, amisit. Dū enim nauigat Oceanum, atque inde reuehitur, ea quæ ceperat omnia maximo tumultu defecerunt, præsidijs, quæ apud eas gentes reliquerat, deiectis cæsisq́. Atque hæc ad Traianum, dum esset in naui, perferuntur: nauigabat autem adductus fama eorum quæ illic esse ferebantur, quæ tamen opinioni non responderunt. nihil enim vidit præter aggeres, fabulas, ruinas: itémque propter Alexandrum, cui etiam parentauit in his ædibus, in quibus mortem obierat. Igitur cognita defectione. Lucium & Maximum contra rebelles mittit. Maximus prælio superatus obijt. Lucius præclarè se gessit, recuperauitque Nisibin, Edessam expugnauit, direptámque incendit. Seleucia ab Erycio Claro, & Iulio Alexandro legatis capta & incensa est. Traianus metuens ne Parthi quoque aliquid molirentur, regem eis dare cōstituit. Itaque vt Ctesiphontem venit, conuocatis in magnam planiciem Romanis omnibus, Parthisque qui tū aderant, excelsum tribunal conscēdit. Ibi apud eos de rebus

Triumphi Traiano à Senatu decreti.

Parthorum Armeniorū q; defectiones.

Lucij res gestæ.

Seleucia capta & incēsa.

ab se

ab se gestis gloriatur: deinde Parthis regem Parthamaspatem designat, eique diadema imponit. Inde profectus in Arabiam, adoritur Agarenos, qui & ipsi defecerant, quorum ciuitas neque magna est, nec diues, finitimáq; regio magna ex parte deserta est, quòd in ea aquæ rarò inueniantur, atque illæ parum salubres, quódque in ea ligni pabulique magna sit penuria. Ex quo fit, vt ibi magna hominum multitudo diu esse non possit, tum verò ardentissimis caloribus, quibus exposita est, defenditur. Itaque eam neque Traianus tunc, neque postea Seuerus cepit, cùm tamē partem aliquam muri diruerint. Traianus quidem præmissis ad muros equitibus, qui graui damno affecti in castra reuerterunt, eósque ipse consecutus, quanquam vestem regiam deposuerat, ne ex ea agnosceretur, tamē vix vulnera effugit. Barbari enim caniciei dignitate, vultúsque grauitate animaduersa, rati Traianum esse, vt erat, non desinebant cōtra eum iaculari, equitémque, qui erat ei proximus, occiderunt. Ibi cœlum tonitru contremuit, irides visæ sunt, fulgura, procellæ, turbines, fulmina in Romanos cadere, quoties in illos impetum facerent: cúmque cœnarent, muscæ in cibo & poculis omnem molestiam exhibere. Itaq; Traianus inde proficiscitur, nec multo tempore pòst in morbum incidit. Interim Iudæi qui circum Cyrenem habitabant, Andrea quodā duce Romanos pariter atque Græcos concidunt, vescūtúrque eorū carnibus, edúntq; viscera, tum oblinuntur eorum sanguine, & pellibus induuntur. Multos à vertice discidere medios, multos obiecere bestijs, multos etiam certare inter se coegerūt, ita vt interierint hominum ad ducenta viginti millia. Præterea in Ægypto Cypróque, Artemione duce Cypriorum cædes consimilis facta est, vbi desiderata sunt

Parthamaspates Parthorū rex à Traiano designatur.

Agarenorū defectio.

Prodigia.

Iudæorum motus.

Strages crudelissimæ.

hominum ducenta quadraginta millia. Ex quo fit, vt Iudæo in Cyprum venire non liceat: quòd si fortè vi tempestatis in insulam appulerit, interficitur. Sed Iudæi & ab alijs, & maximè à Lucio, quem Traianus miserat, subacti sunt. Traianus cogitabat iterum exercitum in Mesopotamiam traducere, sed ingrauescente morbo, iter in Italiam cepit, Ælio Adriano in Syria cum exercitu relicto. Itaque Romani capta Armenia, ac magna parte Mesopotamiæ, superatisque Parthis, frustrà tot labores suscepisse, tótque adijsse pericula visi sunt, propterea quòd Parthi Parthamaspatem detestati, regi suis moribus cœperũt. Traianus morbi sui causam venenum fuisse existimauit: alij sanguinem putant, qui dum ex inferioribus eius partibus quotannis profluere consueuisset, tum sisti cœpit. Traianus quoque apoplexia laborauit, vt parte aliqua corporis sensum amiserit: sed omnino aqua intercute laborauit. Tandem perlatus Selinuntem vrbem Ciliciæ, quã nos Traianopolim appellamus, mortem ilico obijt. Regnauit annos decem & nouem, menses VI. dies XV.

Iudęo nõ licet in Cyprum venire.

Iudæi à Lucio subacti.

Traiani mors.

Traianopolis.

ADRIANVS.

ADRIANVS à Traiano adoptatus non est, erat autem municeps eius, fuerátque in eius curatione, ac cum eo vinculis propinquitatis & affinitatis coniunctus erat: neptem enim eius in vxorem duxerat, degebátque cum eo omne tempus ætatis, ab eóque Parthico bello Syriæ præfectus fuerat, à quo tamen nihil aliud præcipuum vnquam obtinuit. neque enim principio consul factus est, sed eum defuncto Traiano sine liberis, Attianus, qui municeps eius erat

Adrianus Traiani municeps.

Attianus.

erat, curatórque fuerat, & Plotina, quæ amore ipsius capta erat, Imperatorem designauerunt, quòd non procul abesset, quódque magnas copias haberet. Apronianus enim pater meus, qui Ciliciæ præfuit, quique res eius omnes certò cognouit, mihi singula recensuit, atque illud in primis, mortem Traiani per aliquot dies in occulto fuisse, vt adoptio procederet, idque ex literis eius ad Senatum cognitum fuisse: quibus literis non ipse, sed Plotina subscripsit, quod in alio factum fuerat nunquam. Erat Adrianus, quo die Imperator designatus est, Antiochiæ, quæ vrbs est metropolis Syriæ, cui præerat: pridie verò eius diei, cùm cœlum maximè serenum esset, visum est ei in somnis ignem de cœlo in sinistram partem iuguli ipsius cadere, mox serpere in dextram, quo igne neque perterritus, neque læsus esse sibi videretur. Adrianus à Senatu petijt per literas, vt sibi Imperium confirmaret, negauitque velle sibi vllos vnquam honores decerni, vt erat antea consuetudo, nisi eos ipse à Senatu peteret. Traiani ossa in columna ipsius sepulta fuerunt, & spectacula quæ * Parthica nominabantur, per multos annos celebrata sunt: postea verò, vt alia multa, in vsu esse desierunt. Adrianus quanquam fuit princeps humanissimus, tamen propter cædes quorundam bonorum ciuium, quas & initio principatus, & paulò antè quàm moreretur, fecit, culpa non caruit, parúmque abfuit quin ob eam causam ne in heroum quidem numerum referretur. Ij, quos statim vt adeptus est principatum, interfici iussit, fuere Palma, Celsus, Nigrinus, & Lusius, quòd insidias ei in venatione fecisse dicerentur: itémque alij potentissimi & præclarissimi viri ob alias causas occisi sunt: propter quos Adrianus, cùm

Apronian* Ciliciæ procósul, pater Dionis.

Adriani somnium.

Parthica spectacula.
† Parthenica est in Greco.

Adriani crudelitas.

Palma, Celsus, Nigrus, Lucius.

cùm vulgò murmurari intelligeret, non modò se purgare voluit, verùm etiam interposito iureiurando negauit eos iussu suo fuisse interfectos. Paulò verò antè quàm discederet è vita, Seuerianum, Fuscúmque nepotem eius necari iussit. Adrianus, quod ad gentem pertinet, fuit Adriani Afri filius, sed ingenio ad studia bonarum artium, & vtriusque linguæ prompto. Itaque nonnullos libros soluta oratione, & complures versibus scriptos reliquit: erat enim gloriæ & honoris cupidissimus, ob eámque causam cæteris vel minimis rebus operam dedit. Nam & statuas fecit, & tabulas pinxit: tum ea quæ in pace bellóque gerantur, quæq; ad regem, priuatúmve pertineant, se profitebatur scire, multósque, propterea quòd in aliqua arte aut facultate excellerent, oppressit, multósque sustulit, cupiens scilicet ipse omnibus antecellere. Ea causa fuit, cur Fauorinum Gallum, ac Dionysium Milesium sophistas tollere conatus sit, dum sectatores eorum perderet. Dionysius quidem Heliodoro magistro epistolarum Adriani ita ferebatur dixisse: Cæsar tribuere tibi honores, & largiri pecuniam potest, oratorem verò facere non potest. Fauorinus autem cùm causam immunitatis, quam habere in patria volebat, apud Adrianum agere statuisset, veritúsque esset ne in eo iudicio superaretur, iniuriámque acciperet, postquam in ius venit, nihil dixit, quàm præceptorem suum ea nocte sibi in somnis astitisse, monuisseq; ne in patria, in qua natus esset, obire publica munera grauaretur. Adrianus vtrique quamuis grauiter iratus erat, tamen ignoscendum putauit, propterea quòd idoneam causam ad mortem eis afferendam non habebat. Apollodorum verò architectum, qui forum & Odœum & gymnasium opera Traiani Romæ fecerat, primùm

Seuerianus. Adriani patria.

Adrian⁹ gloriæ cupidissimus.

Fauorinus Gallus. Dionysius Milesius. Heliodorus epistolarũ Adriani Imperatoris magister. Fauorini sõnium.

Apollódor⁹ architect⁹. Forũ, Odęũ, & gymnasiũ Traiani.

primùm exilio, deinde etiam morte mulctauit, propter admissa scelera, sicuti dicebat: sed tamen vera causa fuit, quòd cùm Traianus cum illo quædam de his operibus communicaret, atque interim Adrianus ineptè, nescio quid, diceret, ei Apollodorus ita respondit: Abi, inquit, & cucurbitas pinge: nam tu hæc quidem certè ignoras. Adrianus enim tum fortè tali pictura sese iactabat. Itaque postquam imperium adeptus est, memor veteris iniuriæ, licentiam qua tum ille vsus fuerat, non pertulit, sed formam templi Veneris, quod Romæ fecit, ad eum misit, vt magnum opus absque opera eius fieri posse ostenderet: tum quæsiuit ex eo, num id templum bene & ratione ædificatum esse videretur. Is rescripsit altius ampliúsque multò fieri oportuisse, quo magis & propter altitudinem ipsius in viam sacram emineret, & propter amplitudinem machinas reciperet, quæ clàm in eo compactæ, de improuiso in theatrum perducerentur. Porrò simulachra maiora facta esse dicebat, quàm ratio altitudinis amplitudinísque templi pateretur. Etenim, inquit, si deæ surgere, atque inde exire voluerint, non poterunt. Quæ cùm Apollodorus apertè rescripsisset, Adrianus ira incitatus, magnum animo dolorem cepit, propterea quòd inciderat in eum errorem, quem iam corrigere non poterat. Itaque hæc res tantum ei cruciatum dolorémque attulit, vt illum ob eam causam interfici iusserit. Cúmque esset Adrianus tali ingenio præditus, Homerum è medio tollere, atque Antimachum, cuius ne nomen quidem antè à plerísque cognitũ erat, pro eo introducere cogitabat. Quæ cùm in eo reprehenderentur, tũ verò vitio ei dabatur, quòd nimis magnum studium in inuestigatione rerum poneret, quódque homo versutus & callidus esset. Hæc autem vitia leuiora faciebat

Cucurbitas pinge.

Veneris tẽplum.

Apollodor⁹ architectus ab Adriano interfectus. Homerũ abolere, & Antimachũ introducere cogitauerat.

ciebat, & compensabat quodam modo sedulitate, prouidentia, magnificentia solertia: tum quòd non modò bellum nullum mouit, sed etiam mota composuit, neque vllius bona per iniuriam proscripsit, quódque multa populis, priuatisque hominibus, multa etiam Senatoribus & equitibus largitus est. Nec enim expectabat, quousque rogaretur, sed agebat omnia, vt cuiusque necessitas postulabat. Rem militarem diligenter exercuit: cúmque potens esset, nec pertinax, nec contumeliosus erat. Socias vrbes, atque subditas imperio Romano, ex quibus multò plures, quàm vllus vnquam Imperator vidit, magnificè iuuit, eásque aquis, portubus, frumento, operibus publicis, pecunia, honoribus, cæterísque rebus auxit, atque ornauit. Populum verò Romanum asperè magis, quàm blandè tractabat, cui roganti aliquid vehementius in ijs ludis in quibus armis dimicabatur, non modò non concessit, sed etiam iussit imperari illud Domitiani, Silete: quod verbum tamen non est à præcone dictum. nam is cùm manum porrexisset, essetq́; ob eam causam silentium consecutum, vt est consuetudo (vox enim præconis audiri solet magno silentio) Hoc verò, inquit, Princeps vult. Qua ex re Adrianus non modò præconi iratus non est, sed etiam eum collaudauit, propterea quòd iussus seuerè imperata pronunciare noluisset. Etenim ea quæ sunt eius generis, ferebat æquissimo animo, neque succensebat vnquam, si qua in re præter opinionem vel à plebeis hominibus iuuaretur. Nam cùm ei mulier fortè occurrisset in via, ab eóque vt se audiret, contenderet: quanquam primò sibi esse ocium negauit, tamen vbi mulier ita exclamare cœpit, Noli igitur regnare: conuersus libenter eam audiuit. Res verò maximas atque necessarias non gerebat nisi interposita Senatus autoritate

Adriani magnificẽtia.

Silentij imponendi cõsuetudo.

Mulieris Adrianũ Imperatorẽ reprehendẽtis libertas.

toritate, dicebátque ius cum primis ciuitatis in Palatio, foro, & Pantheo: sæpe etiam in alijs locis, pro tribunali, vt quæ fierent, omnia diuulgarentur. Nonnunquam assidebat Consulibus, cùm ius redderent, eósque tanto afficiebat honore in ludis Circensibus, vt ipsos domum reduceret. Vehebatur lectica, ne ei molesti essent qui ipsum comitarentur. Cùm autem populus dies festos ageret, neque domi manebat, neque quenquam, ne familiarem quidem, nisi res accidisset necessaria, admittebat salutatum, vt ne perpetuis laboribus defatigaretur. Romæ semper & foris habere solebat apud se optimates viros, cum quibus versabatur, quos cùm conuiuas adhiberet, sæpe quartus discumbebat. Venabatur, quoties accideret, prandebat sine vino, cœnabat cum omnibus primis & optimatibus: neque aberat inter cœnandum varij sermonis delectatio. Familiares suos ægrotantes inuisere: cúmque dies festos celebrarent, ipse interesse, eorúmque prædijs ac domibus libenter vti consueuerat. Plerisque eorum mortuis, nonnullis etiam viuis statuas in foro posuit. Neque tamen hi ob eam causam iniuriam cuiquam facere visi sunt, aut ea quæ ab ipso dicerentur, fierént ve, habere venalia, quod à Cæsarianis libertis, cæterísque qui aliquid apud principes possunt, fieri solet. Quæ cùm in summa de moribus Adriani dicta sunt, nunc plenius singula, quæ mihi memoria digna esse videbuntur, attingam. Igitur vt primùm Romam venit, quicquid fisco ærarióve debebatur, remisit, definito tempore annorum sedecim, ex quo id beneficium collatum esse voluit. Præterea spectacula suo natali die populo gratis dedit, vbi ita magnus numerus bestiarum cæsus est, vt simul leones centum, ac totidem leænæ confectæ fuerint.

Adriani humanitas & popularitas.

Spectacula ab Adriano edita.

Dona

Dona in theatro & circo viris atque mulieribus separatim in sphæris missilibus dedit. & ne mulieres cum viris lauarentur, vetuit. Quo anno hæc facta sunt, Euphrates philosophus obijt mortem voluntariam, cùm ei Adrianus propter senectutem & morbum cicutam bibere concessisset. Post hæc Adrianus in alias ex alijs prouincias regionésq; & vrbes proficiscitur visendi causa. Hîc in primis cuiusque arces & mœnia considerat, eorúmque partem transfert in loca magis idonea, partem diruit, ædificat, atque in summa omnia non modò quæ ad vniuersum exercitum pertinent, arma dico, machinas, fossas, muros aggeres, sed etiam qualis sit cuiusque & militum & ducum ipsorum vita, statio, & mores, diligenter animaduertit. ibi mores indulgentia deprauatos corrigit, & ædificia, quæ bene extructa non erant, subuertit. Tum cœpit eos ad omne genus pugnæ exercere, atque interim alios afficere honore, alios castigare verbis, postremò omnes ea quæ se facere oporteret, docere: atque vt milites haberent, vnde exemplum peterent, ipse duriter viuere, pedibus iter facere, aut in quæuis loca admisso equo proficisci. nunquam enim vehicula aut quadrigas conscendere: nullóque calore, nullo frigore, vt capite operto esset, adduci: nec enim vnquam aut propter niues Celticas, aut calores Ægyptios opertum caput habuit. Itaque vt vno verbo dicam, ita milites, quandiu principatum tenuit, rebus ipsis exercuit, instituitque præceptis, vt quæ tum ab illo constituta sunt, ad hæc tempora vim legis atque disciplinæ militaris obtineant. Quamobrem præsertim cùm pax esset, apud populos externos morabatur. Illi enim quòd eius apparatum viderent, quódque non modò nulla afficerentur iniuria, sed etiam ab eo pecuniam

Euphrates philosophus.

Disciplina militaris.

accipe

acciperent, nihil moliebantur. Cúmque ita milites exercuisset, equitatus qui Batauus nominatus est, Danubiũ transijt armatus. Qua re animaduersa, Barbari ita Romanos obstupescere cœperunt, vt in se inuicem conuersi, ad cõponendas controuersias, quæ inter ipsos erãt, Adriano arbitro vterentur. In hac peregrinatione ædificauit theatra in plerisque ciuitatibus, instituitque certamina sine regio apparatu aut magnificentia, quam nisi Romæ nunquam adhibuit. Patriam verò, quanquam ei magnos honores tribuit, ornauitque maximis muneribus, nunquam tamen inuisit. Adrianum studiosum venationis fuisse tradunt, in eáque clauiculam fregisse, & ob eãdem crus penè mutilatum habuisse. Quãobrem vrbem quam ædificauit in Mysia, Adriani venationes appellauit. Nunquam tamen huius rei causa ea quæ ad principatum spectabant, prætermisit. Magno autem argumento est, eum studio venandi delectatum fuisse, quòd Borysthenì equo, quo libenter in venationibus vtebatur, mortuo monumentum ædificauit, erexitque columnam inscripto epigrammate. Ex quo mirandũ non est, si Plotinæ vita functa, cuius opera, quòd ab ea maximè amaretur, Imperium adeptus erat, amplissimos honores tribuit. Atratus enim per nouem dies fuit, eique templum extruxit, & carmina de laudibus eius fecit. Fuit adeò agilis in venationibus, vt aprũ maximum vno ictu confecerit. Postquam venit in Græciam, spectauit mysteria. cúmque per Iudæam in Ægyptum venisset, parentauit Pompeio, de quo hunc versum fertur dixisse,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου;
Pone caret tumulo, cui tot modò templa fuerunt.

Sepulchrúmq; eius penè collapsum restituit. In Ægy

Batau' equitatus.

Adrian' patriã suã nũquã inuisit.

Adrian' venatiõis studiosus.

Borysthenes equus, quo Adrianus in venationibus vtebatur.

Pompeij sepulchrũ ab Adriano restauratum.

pto quoque ciuitatē instaurauit Antinoi nomine. Erat Antinous Cithynide ortus ciuitate Bithyniæ, quam ciuitatem etiam Claudianopolim appellamus. Hic Antinous cùm in delicijs eius fuisset, in Ægypto mortuus est, siue quòd in Nilum ceciderit, vt Adrianus scribit, siue quòd immolatus, id quod verum est, fuerit. Nam cùm Adrianus maximè curiosus esset, vt suprà dixi, tum verò diuinationibus vtebatur, & magicis artibus cuiusuis generis. Itaque Antinoum, qui vel ob amorem ipsius, vel ob aliam causam voluntariam mortem obierat (nam Adriano ad ea quæ parabat, opus erat animo eius qui voluntariam mortem oppeteret) tanto honore affecit, vt vrbem in eo loco in quo ille obijsset, restitutā, ex eo nominari voluerit, statuásque ei, vel potius simulachra in omni ferè orbe terrarū collocauerit. Sidus enim Antinoi ipse se dicebat videre: libentérque auscultabat eis qui dicerent, verè ex Antinoi animo stellam quæ tū primùm apparuisset, extitisse. Sed Adrianus ob hanc causam irridebatur. Cùm autem in vrbem Hierosolymam, quæ euersa fuerat, quámque Æliam Capitolinā appellauit, coloniam deduxisset, ac quo in loco templum Dei fuerat, alterum Iouí ædificari curauisset, magnum bellum & diuturnum moueri cœpit, Iudæis grauiter ferentibus, quòd exteræ nationes in suam vrbem habitatū venissent, quódque in ea fieri externa sacra viderentur. Tamen cùm Adrianus in Ægyptum, ac rursum in Syriam aduentasset, quiescendum sibi esse putabant. Interim verò arma quæ ipsis erant à Romanis imperata, minus apta de industria fecerunt, vt cùm ea Romani reprobassent, ipsi eis vterentur. Post vbi Adrianus longè abesse visus est, palàm defecerunt: vtq; aperto prælio non audebant cum Romanis periclitari, ita loca

Antinous. Claudianopolis.

Adrian⁹ historicus. Magicis artibus vtebatur Adrianus.

Antinoi sidus.

Aelia Capitolina.

Iudæorum motus.

Adriani in Aegyptum atque Syriā profectio.

suæ regionis opportuna cuniculis muniebant & mœnibus, vt ad ea, si vrgeret necessitas, perfugerent: vtq; ad se mutuò sub terram transeuntes laterent, vias subterraneas desuper perforauerunt, quò ventum luménque reciperent. Hos Romani primo nihili faciebant: sed postquam totam Iudæam commotam esse, Iudæósque omnes vbique gentium tumultuari, & conuentus facere intellexerunt, ac multa damna occultè apertéque Romanis inferre, cum iisque complures alias gentes lucri cupiditate coniungi, ac ferè ob eam causam omnem orbem terrarum commoueri, Adrianus optimos quosque duces aduersum eos mittit, quorum primus fuit Iulius Seuerus, qui ex Britannia cui præerat, contra Iudæos missus est. Hic nulla ex parte est ausus apertè cum hostibus congredi, multitudine ipsorum atque desperatione cognita, sed eos separatim magno militum ac tribunorum numero adortus, commeatu prohibuit, atque interclusos, serius quidem, sed minore cum periculo ita oppressit fregitque, vt pauci admodum euaserint, & quinquaginta eorum arces munitissimæ, vicique celeberrimi atque nobilissimi nongenti octoginta quinque funditus euersi sint. Cæsa sunt in excursionibus prælijs ve hominum quingenta octoginta millia: eorum autem qui fame, morbo, & igni interierunt, infinita fuit multitudo, ita vt omnis penè Iudæa deserta relicta fuerit. Id eis antè quàm bellum gereretur, fuerat denunciatum ex eo, quòd monumentum Solomonis, quod illi summa reuerentia colunt, sua sponte diuisum corruerat, quódque lupi & hyænæ multæ in vrbes eorum rugientes atque vlulantes introierant. Periere quoque ex Romanis complures in eo bello. Quamobrem Adrianus cùm scriberet ad Senatum, non est vsus illo ex-

Iulij Seueri contra Iudæos res gestæ.

Strages cruentissima.

Monumentū Solomonis.

ordio quo vti Imperatores consueuerunt. SI VOS, LIBERI'QVE VESTRI VALETIS, BENE EST, EGO QVIDEM ET EXERCITVS VALEMVS. *Post hæc Seuerum misit in Bithyniam, vt ne prouincia Prætore præfectóve iusto ac prudente, dignitatéque prædito careret: nam hæc in illo erant omnia. Is quidem ita se gessit, résque eorum priuatas atque publicas ita administrauit, vt nos ad hæc tempora memoriã eius crebris sermonibus vsurpemus. Confecto ad hunc modũ bello Iudaico, bellum Alanorum (hi sunt Massagetæ) Pharasmanes mouit, Mediámque vexata Armenia atque Cappadocia vastauit: post Alani partim adducti Vologesi muneribus, partim timore Flauij Arriani, qui Cappadociæ præerat, conquieuerunt. Eodẽ tempore Adrianus templum Iouis Olympij, in quo ipsius quoque statua posita fuit, Athenis ædificauit, iussitq́; in eo draconem allatum ex India collocari, ac Dionysia defunctus maximo apud eos magistratu patriáque veste indutus, magnificè celebrauit. Templum suum quod* Πανελλήνιον *vocant, Græcis vt ædificarent, permisit, propter quod instituit certamina, magnámque pecuniã, & frumentum annuum, omnémque Cephaleniã Atheniensibus dedit. Multas leges sanxit, sed præsertim vt ne Senator per se, néve per alium vectigalia conduceret. Postquam Romam venit, ac fortè in spectaculo populus ab eo magnis clamoribus contendit, vt cuidam aurigæ libertatem daret, negauit se facturum, scripsitq́; in tabella, non decere populum Romanum ab se petere, vt aut ipse alienum seruum donaret libertate, aut vt dominum ad id faciendum compelleret. Vt autem ægrotare cœpit, quòd sanguis qui per nares eius effundi antea consueuerat, tum copiosè effluxit, vitam desperauit: ob eam*

Seuerus Bithyniæ præfectus.

Iouis Olympij tẽplũ ab Adriano ædificatum.

Leges ab Adriano latæ.

ob eámque causam Lucium Commodum, quamuis ipse quoque sanguinem euomeret, Cæsarem Romanis designauit. Seuerianum verò, eiúsque nepotem Fuscum, qui id factum grauiter ferebant, interfici iussit: illum nonaginta, hunc decem & octo annos natum. Seuerianus antequam iugularetur, ignem poposcit: deinde incenso thure, Vos, inquit, dij immortales, quos habeo innocētiæ meæ testes, hoc vnum rogo, vt Adrianus quamuis mortē obire percupiat, tamen non possit. Et sanè Adrianus cùm sæpe mori optaret, ac sibi manus afferre vellet, diutissimè ægrotauit: extátque eius epistola, in qua ostēditur, quàm miserum sit cupientem mori non posse. Hunc Seuerianum Traianus principatu dignum existimauerat. Nam cùm in conuiuio petijsset ab amicis, vt decem viros dignos principatu nominarent, paulùm substitit: Ego enim vnum, nempe Seuerianum habeo. Fuére illis temporibus optimi viri, quorum celeberrimi erant Turbo & Similis, qui fortitudinis ergo magnos honores consecuti sunt. Turbo vir rei militaris peritissimus, præfectus prætorio fuit, nihilque vnquam molliter facere aut insolenter est visus. viuebat enim tanquam vnus è multis, quamuis totum diem moraretur cum principe, eúmque sæpe adiret ante mediam noctem, quando cæteri dormire inciperent. Fuit & Cornelius Fronto magnæ autoritatis, qui in agendis causis Romæ primum locum obtinebat. Hic cùm vesperi à cœna serò domum redijsset, intellexissétque ex eo cui patrocinium pollicitus erat, principem ius reddere, veste cœnatoria indutus, vt erat, in ius venit, eúmque salutauit, non verbo Salue, quæ matutina est salutatio, sed Vale, quæ vespertina est, vsus. Turbo autem nunquam interdiu ne ægrotus quidem domi visus est. Nam & Adriano consu-

Lucius Cōmodus ab Adriano Cæsar designatus.

Seuerianus. Fusc⁹ nepos Seueriani.

Turbo.

Cornelij Frōtonis autoritas.

Salue, matutina salutatio: Vale, vespertina.

χαῖρε, ὑγίαινε. Similis vir memorabilis.

lenti sibi vt quiesceret, respondit, præfectum stantem mori oportere. Similis verò, cùm eos ætate & honore anteiret, nemini, vt ego quidem arbitror, moribus & virtute secundus erat: idque licet ex re perexigua cognoscere. Nam cùm Centurio esset, eúmque Traianus ante præfectos aduocauisset, Turpe est, inquit, tibi Cæsar cũ Centurione remotis præfectis disserere. Is deinde præfecturam Prætorianorũ inuitus obijt, qua postea se ipse abdicauit, ac vix tandem dimissus, ruri reliquos septem vitæ annos conquieuit, suóque sepulchro moriens inscribi iussit hæc verba: HIC IACET SIMILIS, CVIVS AETAS MVLTORVM ANNORVM FVIT, IPSE SEPTEM DVNTAXAT ANNOS VIXIT. *Adrianus autem ingenti effusione sanguinis contabuit, atque ob eam causam aqua intercute laborauit. Itaque postquam accidit Lucium Commodũ magna quoque effusione sanguinis subitò extingui, domum conuocauit principes Senatorij ordinis, iisque decumbens in lecto ait: Mihi quidem, charissimi viri, natura filium non dedit, vos verò lege dedistis. Multum autem interest, nascatur, an adoptetur filius, propterea quòd is qui nascitur, talis est, qualem eum fortuna dederit: eum verò qui adoptatur, vnusquisque sibi suo arbitrio probatum deligit: ex quo fit vt ille sæpe nascatur mutilus & demens: hic, quòd certo iudicio sit, integer & sanæ mentis deligatur. Quamobrem ego antea Lucium Commodum vnum ex omnibus delegerã, qualem ne nasci quidem mihi optare potui. Sed cùm eum mortis fata peremerint, alterum pro illo vobis inueni: eúmque vobis do nobilem, mitem, mansuetum, prudentem, qui nihil temere propter iuuentutem, nihil propter senectutem negligenter potest facere: vixit enim*

Viuere q̃d? Oratio Adriani ęgroti.

semper

ſemper legibus, fuitque cum Imperio moribus & inſtitutis patriæ, vt neque ea quæ ad Imperatorem ſpectāt, ignoret, neque ijs omnibus malè vti poſſit. Hunc dico Aurelium Antoninum, quem etſi intelligo difficilimè moleſtis negocijs implicari, abeſſéque longiſſimè ab hac imperandi cupiditate, tamen non diffido eundem curam habiturum mei, veſtrique, & principatum inuitum recepturum. Ita Antoninus Imperator factus eſt, qui cùm mares liberos non ſuſcepiſſet, Commodum Commodi filium, ac deinde Marcum Antoninum Verum ſibi adoptauit, quòd vellet longo tempore antè futuros principes deſignare. Marcus quidem Antoninus Catilius antea appellabatur, filius Annij Veri, qui tertiùm Conſul, ac tribunus militum fuerat. Sed Antoninus iuſſus erat ab Adriano vtrunque adoptare. Verum tamen maiore honore affecit, cùm propter ius ſanguinis, tum quòd eum iam florentē ætate & ingenio cognoſceret: quem etiam ob eam cauſam facetè Veriſſimum nominabat. Interim Adrianus aquā intercutem curauit magicis artibus, qua tamen iterum nec ita multò pòſt laborauit. quæ cùm magis ac magis augeretur, atq; ipſe quotidie mortem quodāmodo obiret, vehementer cupiebat è vita diſcedere, poſtulabátque ſæpenumero venenum, aut gladium, quæ tamen à nemine impetrabat. Itaque poſtquā ei licet pecuniam & ſecuritatem pollicenti nemo paret, accerſi iubet Maſtorem, hominem barbarū, Iazygem natione, quo ſeruo in venationibus propter eius vires & audaciā vſus fuerat, eúmque partim minis, partim pollicitationibus cogit promittere, vt ſe interficiat: dein ei locum ſub mãma ab Hermogene medico commonſtratum deſignat, oblinitque, vt ſecundum eum locum accepto mortifero vulnere, mino-

Aureli⁹ Antoninus Adriani fili⁹ adoptiuus.

M. Antoninus Verus.

Annius Verus.

Adrianus morbum intercutis magicis artib⁹ curat.

Maſtor Adriani venator.

Hermogenes medicus.

re suo dolore moreretur. Quod cùm ei minus successisset (nam Mastor timore rei perterritus aufugit) tum verò flere & lamẽtari cœpit, non tam morbi causa, quàm quòd non posset mortem sibi consciscere, quam adhuc alijs afferre posset. tandem contempta diæta, vsúsque cibo & potu minus idoneo, mortuus est, moriénsque exclamauit illud peruulgatum, Πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπώλεσαν, MVLTI MEDICI REGEM SVSTVLERVNT. Vixit annos LXII. menses V. dies XIX. Regnauit annos viginti, menses vndecim. Sepultus est iuxta flumen, ad pontem Ælium, vbi monumentum fecerat, propterea quòd Augusti Mausoleum plenum erat, in quo nemo amplius sepultus est. Adrianus in odium venit propter nefarias & indignas cædes, quas initio & sub finem principatus fecit: alioqui ad cædes procliuis non erat. Magno argumento est, quòd cùm eũ aliquando nonnulli offendissent, satis esse dixit, si de ijs in patriam ipsorum scriberetur, illos sibi nequaquã placere: tum quoties rei facti erant ij qui liberos habebant, pœnam eorum minuebat pro numero liberorum.

Adriani Imperatoris mors.

Põs Aelius.

Adrian⁹ ob cædes nefarias à multis odio habitus.

ANTONINVS PIVS.

SCIENDVM est autem acta Antonini Pij non inueniri in exemplaribus Dionis, vt verisimile sit aliquid ex eis periisse. Itaque omnis ferè de Antonino historia ignoratur, tantùm inuenitur eum Lucio Commodo, quem Adrianus adoptauerat, ante Adrianum extincto, ab eodem Adriano adoptatũ, & Imperatorem factũ esse: itémque nolẽte Senatu heroicos honores tribui Adria

Dionis historia non est integra.

Antoninus Pius ab Adriano Imperatore adoptatus.

Adriano vita functo propter aliquot cædes virorum illustrium, quas fecerat, multa flentem lamentantémque in Senatu disseruisse, atque ita ad extremum dixisse: Igitur nec ipse princeps vester ero, si ille improbus inimicúsque vobis atque hostis fuit: nimirum enim omnia acta eius, in quibus est adoptio mea, rescindetis. Itaque Senatum, cum hæc audiuisset, reueretem Antoninum, metuentémq; milites, Adriano honores reddidisse. Hæc quidem de Antonino apud Dionem tantummodo supersunt: tum etiam eum Augustum, Piúmque esse appellatum à Senatu, propterea quòd initio principatus sui multis reis factis, postulatísque nonnullis nominatim ad supplicium, neminem puniuit. Non enim, inquit, me oportet ab his rebus principatus exordium facere. Principio quoque historiæ Marci Veri (qui post Antoninũ Imperator fuit) desunt ea quæ hic erga Lucium Commodi filium quem Marcus generum habuit, quæq; Lucius missus à socero in bellum, quod cum Vologaso gerebatur, fecit. Quocirca pauca antè dicam de iis rebus quæ ex aliorum libris collegi: post ad ea quæ in Dione sequũtur, trãsibo. Igitur cõstat inter omnes Antoninum probum virum & bonum fuisse: nec enim cæteris subditis, nec Christianis infensus fuit, quos vehementer obseruauit, & coluit, ac honori, quo Adrianus Christianos prosequebatur, accessionem fecit. Ponuntur enim ab Eusebio Pãphili F. in historia ecclesiastica epistolæ quadã Adriani, quibus ostẽditur illũ grauiter minari iis qui Christianis molestiam exhiberent, quive illos deferrent, iuratq; Herculẽ, se in eos esse animaduersurum. Fertur Antoninus curiosus fuisse, posuisseq; maximã diligentiã in minimis quibusque rebus indagandis: quem qui irriderent, idcirco Κυμινοπρίστην, id est, Cuminisectorem

Antonin' Adriano defuncto heroicos apud Senatũ impetrauit honores.

Antoninus cur Pius cognominat'.

Xiphilinus ex aliis historiis sequentia collegit.

Antonin' fauebat Christianis.

Adriani Imperatoris pro Christianis epistolę.

Antoninus Pius Cuminisector cognominat⁹. Terræmot⁹. Cyzicus. Colũnæ maximæ.

appellabant. Eundem senem obijsse Quadratus scribit, eique fuisse mortem dulcissimam, simileémque somno iucundissimo. Ferũt sub Antonino in Bithynia, atque in Hellesponto valde horribilem terræmotum esse factum, eáque de causa complures alias ciuitates laborasse vehementer, & Cyzicum funditus concidisse, eiúsque vrbis templum maximum omnium atque pulcherrimum corruisse. Erant columnæ eius templi crassitudine quatuor vlnarum, altitudine cubitorum L. singulæ ex singulis lapidibus: cætera quæ in eo templo erant singula, plus admirationis, quàm laudis habuerunt. Præterea ferunt diducto montis vertice in continenti terra, maritimum fluctum erupisse, spumámque puri & limpidi maris procul inde in terram proiectam fuisse. Ac de rebus quidem Antonini hæc habui quæ dicerẽ. Regnauit annos quatuor & viginti.

MARCVS ANTOninus philosophus.

Lucius Ver⁹ M. Antonini in imperij administratione collega.

POSTEAQVAM Marcus Antoninus mortuo Antonino, à quo fuerat adoptatus, principatum adeptus est, statim socium & participẽ Imperij cepit Lucium Verum, Lucij Commodi filium, eò quòd ipse erat imbecillis, deditúsq; studijs literarum. Ferunt enim non erubuisse eum, cum esset Imperator, nec puduisse vnquam ad doctorẽ proficisci, sed adijsse crebrò Sextum Bœotum philosophum, & ad audiendos Hermogenis rhetoricorum libros libenter venisse, atque in primis Stoicorum præcepta secutum esse. Lucius vero robustus & adolescens erat, tum

Sextus Bœotus philosophus.

etiam

etiam ad rem militarem aptior. Huic Marcus Lucillam filiam suam in matrimonium dedit, generúmque factum ad bellum cum Parthis gerendum misit, quòd Vologæsus prior bellum intulerat, quódque omnem exercitum Romanum collocatum à Seueriano ad Elegiam quæ est in Armenia, atque interclusum vndique vnà cum ipsis ducibus, telis cõfecerat atque perdiderat, ob eámque causam ciuitatibus Syriæ valde formidolosus erat. Lucius vt venit Antiochiam, comparato maximo militum numero, & optimis ducibus delectis, ipse in oppido remansit, vt inde constitueret omnia, & commeatum militibus cõpararet, Cassio exercitu permisso. Cassius adorientem se Vologæsum fortiter sustinuit, desertúmque tandem à socijs ac terga vertentem insecutus, Seleuciam & Ctesiphontem venit: deinde vastata Seleucia atque incensa, regias Vologæsi, quæ in vrbe Ctesiphonte erant, solo æquauit. Cùm autẽ reuerteretur, magnum numerum militum amisit, qui partim fame enecti, partim morbo extincti sunt, rediitque tamen in Syriam cum reliquis militibus. His de rebus quanquam maximè gloriabatur Lucius, tamẽ ei fortuna ad extremum non fauit, quòd aliquanto tempore pòst Marco socero suo insidias parasse dicitur, esséque veneno sublatus antè quàm negocium conficeret. Marcus Cassium toti Asiæ præesse iussit: ipse barbaris qui circũ Istrum sunt, Iazygibus & Marcomãnis, nũc his, nũc illis continẽter, quandiu vixit, bella intulit: quibus in bellis Pæonia fuit ei receptaculũ. Eodẽ tẽpore Germani, qui trãs Rhenum incolũt, venere vsq; in Italiã, attuleréq; Romanis maxima ac grauissima incõmoda, quib. Marcus occurrit, Põpeiano atq; Pertinace legatis exercitus factis. quo in bello optimè se gessit Pertinax, qui postea Imperator factus

Lucia Marci filia.

Vologæsus rex Parthorum.

Lucij Veri contra Parthos res gestæ.

Cassius.

Seleucia.

L. Veri in Antoniũ socerũ impietas.

Antonini contra Marcomannos res gestæ.

Germanorũ in Italiam eruptio.

Mulieres præliabantur.

factus est. Inter cadauera barbarorũ, corpora mulierum armata reperta sunt. Cõfecto maximo prælio, partaq́ insigni victoria, Imperator cùm rogatus esset à militibus pecuniam, tamen non dedit: quòd diceret, si quid plus quàm esset constitutum, acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorúmque exactum iri. Principis enim solum deum iudicem esse posse. Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, vt cùm tot tantáque bella gereret, nihil faceret contrà quàm fas esset, assentationis aut timoris causa. Cùm autem Marcomānis in aliquo prælio bene successisset, ab iisque Marcus Vindex præfectus interfectus esset, tres ei statuas posuit: illis verò superatis, Germanicus appellatus est. Germanos enim eos qui in superioribus locis habitant, appellamus. Ad hæc motus latronum in Ægypto qui Bucoli, quasi pastores boum, dicuntur, factus est, cæteris Ægyptiis à sacerdote quodam & Isidoro ad defectionem solicitatis. Hi enim primò ornati muliebri vestitu, simulantésque se vxores Bucolorum esse, Romanóque Centurioni aurum pro viris suis daturas, eum accedentē ad se dolosè interfecerunt, mactatóq́ eius comite cõiurauerunt in visceribus eius, quæ etiã ad extremum comederunt. Hic Isidorus fortitudine omnibus hominibus suæ ætatis antecelluit. Cúmque vicissent Romanos in Ægypto, penè cepissent Alexandriam nisi Cassius dux è Syria aduersum eos missus, discordiam seditionémque ita inter ipsos concitauisset, vt à se ipsi distraherentur. Nam propter eorum desperationem atque multitudinem Romani non sunt ausi cum eis aperto prælio congredi, sed eos Cassius tumultuantes oppressit. In bello autem quod Marcus cum Germanis gerebat, vt hæc quoque memoria digna sint, quidam adolescētulus

Solus Deus iudex est Principis.

M. Vindicis statuæ.

M. Antoninus Germanic⁹ cognominatus.

Bucoli.

Bucolorum astutiũ consilium.

captiuus

captiuus Marco nescio quid interrogãti ita ait: Præ frigore non possum tibi respondere: quamobrem si quid ex me vis cognoscere, iube mihi vestem, si quam habes, dari. Præterea miles quidam cùm esset noctu in Danubij custodia, audirétque trans flumen clamorem captorum militum, statim, vt erat, enatauit: & cùm liberasset captos, reuertit. Erat Marco Rufus Basæus præfectus prætorio, vir bonus, sed propter rusticitatem ignarus literarum. puer enim in paupertate educatus fuerat. Hunc fortè cadentem arbores in sylua quidam offendit, eúmq;, quòd primo iussu non descenderat, increpauit his verbis: Præfecte descende. Idq; etsi propterea visus est dicere, quòd humili loco natus is erat, tamen euenit postea, vt fortuna hunc ei honorem tribueret. Imperator autem quoties bellis non impediebatur, solebat ius reddere, iuberéque multos modios aquæ oratoribus dari. In causis autem diligenter cognoscendis atque examinandis paulo longior esse, vt vndecunque ius inuestigaret. nam de eadem causa dies vndecim, & sæpe duodecim, aliquando etiam noctu cognouit. Cum enim esset amans laboris, tum verò diligẽter applicabat animũ ad omnia quæ ad principatum pertinerent. Nihil dicere solebat, nihil scribere aut facere negligenter. sed vel in minimis rebus diem sæpenumero consumere, quòd existimaret non decere Imperatorem properè quicquam agere. Si quid enim prætermisisset vel in minimis rebus non putabat se posse in cæteris calumniam effugere. Et tamen erat valetudine vsque adeò infirma, vt frigus principiò perferre non posset * congregatísque militibus, vt ipse imperauisset, priusquam cum eis colloqueretur, secederet paululum, ac modico cibo idque noctu, semper vteretur. Nihil enim capiebat interdiu præter medicamentum

Rufus Basæus.

Antoninus in cognoscẽdis atq; examinãdis rebus diligẽs.

Theriacum sumebat Marcus. Romanorũ de Iazygib. victoria. Pugnatur in Danubio cõglaciato.

mentum, quod Theriacũ appellant: quod pharmacum non tã sumebat timoris causa, quàm quòd erat infirmo stomacho & pectore, vt eum ob hanc causam huic rei, & cæteris potuisse sufficere arbitrentur. Eo tẽpore tandem Romani Iazygas vicere primùm in terra, pòst etiã in flumine, non quòd nauale prælium factum sit, sed quòd conglaciato Danubio fugientes consecuti in eo perinde atque in continente pugnauerunt. Nam Iazyges cùm Romanos se ponè sequi intelligerent, sperarént que facilè se posse eos conficere, quòd glaciei essent insueti, impetũ sustinendum putauerunt. Ergo Romanos à fronte alij adoriuntur, alij à lateribus irruunt, quòd eorum equi in huiusmodi glacie currere tutò didicerant. Quare animaduersa Romani nihilo magis timent, sed conuersi, aduersique facti hostibus, magna pars scuta deponunt: atque quò minus cadant, in ijs alterum pedem firmant. Hoc pacto eorum impetum primò sustinent: pòst frænis equorum, scutisque hostium arreptis & pilis, eos ad se trahunt, atque ita implicatos homines equósque pariter deijciunt. nec enim poterant in lubrico loco viribus nostrorum resistere: quanquam enim etiam Romani cadebant, tamen siue quis eorum caderet supinus, hostem pedibus trahebat, atque, vt in lucta fieri solet, ita retrò proijciebat, vt eo superior esset: siue pronus caderet, hostem, qui antè ceciderat, carpebat dentibus. Nam Barbari ignari & rudes pugnæ huius generis, quódque leuioris erant armaturæ, resistere minus poterant. Ex quo factũ est vt pauci de multis effugerint. Igitur Marcus multis magnisque prælijs factis, aditísque periculis, Marcomãnos & Iazygas subegit. Post hæc prælium acre, bellúmque magnum cum ijs qui Quadi appellantur, fuit: quo ex bello victoria præter spem, vel potius

Marcomanni & Iazyges à Romanis subacti. Quadi à M. Antonino victi.

tius Dei beneficio consecuta est, propterea quòd Romani, cùm essent in prælio, atque in maximum periculum venissent, mirabiliter sanè ac diuinitus conseruati sunt. Cùm enim interclusi à Quadis in locis opportunis conferti pugnarent fortiter, atque interim Barbari differrent prælium, sperantes eos calore & siti perituros, quos circùm occupatis locis omnibus sic concluserant: erant enim multo plures, vt aquam habere nullo pacto possent: cúmque Romani in tantas difficultates incurrissent, vt morbo, vulneribus, ardore solis, ac siti vexarentur, nec ob eas res pugnare possent, aut aliò secedere, sed in acie stantes, atque in locis constitutis arderent, nubes derepente ita coactæ sunt, vt maximus imber aquæ ceciderit non sine Dei beneficio. Fama est Arnuphin Magum Ægyptium, qui vnà cum Marco erat, Mercurium illum qui est in aere, aliósque dæmonas quibusdam artibus magicis inuocauisse, ac per eos pluuiam extorsisse. Hæc quidem à Dione dicuntur, sed is mihi mentiri videtur, volens an inuitus, nescio: volentem magis arbitror, cùm non ignoret legionem militum, quæ Fulminatrix appellatur proprio nomine (eius enim mentionem facit in recentione cæterarum) ex nulla alia causa (neque enim alia circumfertur) quàm ex ea quæ in eo bello accidit, id nomen accepisse: quæ causa etiam tunc Romanis saluti, barbaris exitio fuit. Non enim Arnuphis Magus erat, cùm nusquam memoriæ proditum sit Marcum Magorum societate, aut præstigijs fuisse delectatũ. Quod igitur in hac re dico, tale est. Cùm Marcus legionem vnam haberet ex militibus Melitenis (hi omnes Christum colunt) ad eum præfectus prætorianorum venit, nescientem in illo prælio,

Romanorũ cũ Quadis conflictus.

Arnuphis suis incãtationib. pluuiam impetrat, qua dissiparentur Quadorum milites.

Dion à Xiphilino taxatur.

Piorũ precibus victoria paratur.

quid consilij caperet, timentémque toti exercitui, eique fertur dixisse, nihil esse, quod ij qui Christiani nominãtur, precibus impetrare non possint, esséq; legionẽ vnam in exercitu hominum huius generis. Qua re cognita, Marcum ab ijs petijsse, vt Deo suo supplicarẽt. Quod cùm fecissent, Deum eos exaudisse subitò, percussisséq; hostes fulmine, ac Romanos pluuia recreasse: his rebus Marcum vehementer obstupefactum, edicto Christianos honore affecisse, ipsámq; legionem fulminatricem appellasse: atque his de rebus epistola Marci extare dicitur. Græci quidem sciunt eam legionem Κεραυνοβόλον *appellari, eiúsque rei testes sunt: causam verò cur ita appellata sit, non dicunt. Dion addit, Romanos cùm primùm pluuia caderet, omnes suspexisse in cœlũ, eámq; in ora recepisse: deinde scutis galeisq; subiectis inde sorbsisse largiter, equisque ad bibendum dedisse: cúmque Barbari in ipsos impetum facerent, bibentes simul pugnasse, compluré sque saucios sanguinem infusum in galeas, simul cum aqua absorbuisse. Hi propterea grauia damna accepissent vrgentibus hostibus, quòd magna ex parte in bibendo erant occupati, nisi vehemens grando, complurá que fulmina in hostes cecidissent. Itaque licebat videre in eodem loco aquam ignémque simul de cœlo cadere, atque ob eam causam valere alios & bibere, exurique alios, ac prorsus interire. Non enim ignis attingebat Romanos: quòd si fortè interdum cum eis misceretur, extinguebatur subitò: neque imber iuuabat Barbaros, sed non secus inflammabat atque oleum, ita vt aquam requirerent pluuia perfusi, infligeréntque sibi vulnera, quò ignem sanguine restinguerent. Pars confugiebat ad Romanos, quasi illis tantummodo aqua salutaris esset: ita vt eorum Marcus etiam misertus sit:*

Quadi fulmine percussi atque fugati.

Legio Christianorum Κεραυνοβόλος appellata.

Prœliũ plusquàm miraculosum.

eóque

eóque facto à militibus septimùm Imperator appellatur. Quod etsi admittere non consueuerat, prius quàm esset decretum à Senatu, tamen non repudiauit, quasi id diuinitùs acciperet: de quo etiam ad Senatum scripsit. Faustina quoque mater exercituum appellata est. Pertinax autem ob res præclarè gestas consul est factus: cuius causa multi indignati sunt, propterea quòd erat obscuro loco natus, canebántque illud tragicum,

Faustina mater exercituum.

Pertinacis consulatus.

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται,

Talia infelix bellum efficit: videlicet ignorãtes eundem principem Romanum fore. Cùm autem Cassius res nouas moliretur in Syria, Marcus vehementer perterritus, Cõmodum filium (is iam ephebus erat) accersi ex Vrbe iubet. Erat Cassius Syrus ex Cyri regione vir optimus, qualem Imperatorem habere esset optabile, nisi quòd erat filius cuiusdam Heliodori, qui propter multam rhetorices artis scientiam, ad præfecturam Ægypti peruenerat. Id facinus graue Cassius fecit, deceptus à Faustina, quæ cùm virum suum imbecillum esse animaduerteret (ea erat Antonini Pij filia) sperarétque breui tempore moriturum, timuit ne si principatus ad alium deueniret, quòd Commodus adolescens erat, & stolidus quodammodo, ipsa priuatam vitam agere cogeretur. Itaque Cassio secretò persuasit, vt se compararet, quò, si quid Antonino accidisset, ipsum simul cum Imperio caperet. Hæc dum secum Cassius reputat, nuncius de interitu Marci perfertur, vt solent ista semper in deteriorem partem diuulgari. Quamobrem statim affectauit Imperium, nulla adhibita maiore diligentia in veri cognitione, quasi verò fuisset antè ab exercitu qui tum erat in Pannonia, Imperator designatus. Et quanquam non ita multò pòst verum resciuit, tamen quòd

Cassius.

Heliodorus rhetor.

Faustina.

Cassius Syrus imperiũ affectat.

semel motum fecerat, de sententia decedendum sibi esse non putauit: sed omnia quæ intra Taurum erãt, cepit breui temporis spatio, & sibi Imperium armis comparare statuit. Marcus cognita Cassij rebellione per Verum qui Cappadociam obtinebat, primò rem dissimulat, celátque: post vbi milites perlato rumore commoueri vehemẽter cœperũt, ac multa colloqui, eos cõuocari iubet, atque apud ipsos pauca in hanc sententiã exponit. Etsi, inquit, huc veni cõmilitones nõ succẽsendi aut lamentandi causa (cur enim Deo succensere oportet, in cuius potestate sunt omnia?) tamen eos qui meritò infelices sunt, aduersam fortunam lamentari necesse est: quod mihi euenit hoc tempore. Quàm enim graue est, & molestũ bella nobis ex bellis existere? quàm porrò calamitosum, ciuili bello nos implicari? quàm verò vtroque grauius est, atque calamitosius, fidem in hominibus nullam esse fierique mihi insidias ab homine amicissimo, méque inuitũ nulla facta iniuria, nullóque commisso delicto in certamen venire? Quæ virtus vnquam tuta, aut quæ amicitia firma existimabitur, si mihi hæc facta est iniuria? nónne fides, nónne spes omnis amissa est? Quòd si tantum esset periculum, nihili certè facerem: (nec enim natus sum immortalis) nũc autem cùm publica facta sit defectio, vel rebellio potius, bellúmque ad nos omnes pariter pertineat, vellem, si fieri vllo modo posset, euocare Cassium, cum eóque apud vos, aut apud Senatum iure contendere: tum enim ego nullo prælio facto Imperium ei libenter cederem, si ita publicæ vtilitati cõducere videretur. Etenim pro republica perpetuos labores sustineo, qui tandiu hic longe ab Italia commoratus sum, homo iam senex & imbecillis, vt neque cibum suauem,

Oratio Marci ad milites.

ſuauem, neque ſomnum vacuum curis poſſim capere. «
Sed quoniam Caſſius mecum nollet in hac cauſa conue «
nire,(quo pacto enim mihi credat is, qui mihi tam infi-
dus fuerit) vos oportet commilitones forti animo eſſe: «
nec enim Cilices, Syri, Iudæi, Ægyptij vobis fuerunt «
vnquam, aut erunt potiores: non ſi millies, quanto nunc
pauciores ſunt, quàm vos, tanto plures congregentur. «
Sed neque Caſsij ipſius, quanquam videtur eſſe opti- «
mus Imperator, multáque proſperè geſſiſſe, ratio vlla ha- «
beri debet. Non enim aquila graculorum dux, aut leo
hinnulorum aptus eſſe ad bellum gerendum poteſt. Iam «
verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Caſ- «
ſius, ſed vos confeciſtis. Quòd ſi ille præſertim ex rebus
cõtra Parthos geſtis habet gloriam, vos quoque Verum «
habetis non modò non inferiorem illo, ſed multo etiam «
potiorem, à quo longè plura bello victa & parta ſunt.
Quinetiam iam illum pœnitere fortaſſe cœpit, quòd «
me viuere intelligit: nunquam enim id niſi mortuo me «
feciſſet. Quòd ſi manet adhuc in propoſito, ſuſceptóque «
conſilio, tamen cùm profectionem noſtrã intellexerit,
omnino reſipiſcet: vos enim metuet, me reuerebitur. I- «
taque tantùm illud vereor cõmilitones (licet enim apud «
vos verum dicere) ne aut ipſe manus ſibi afferat, quòd
pudore ſcilicet adductus non audebit in conſpectum «
noſtrum venire, aut alius cognito aduentu meo, quòd «
contra illum proficiſcar, id faciat: mihi enim perma- «
gnum præmium belli atque victoriæ, quantum vn-
quam accepit nemo, auferet. Quod verò præmium di- «
cet aliquis? hominis qui iniuriam fecerit, ignoſcere: «
éique qui amicitiam fidémque violauerit, amicum &
fidelem permanere. Quæ etſi vobis fortaſſe videntur «
eſſe incredibilia, tamen ea vobis oportet perſuaderi. «

" *non enim bona omnia ex hominibus prorsus extermina*
" *ta sunt, sed sunt adhuc apud nos antiquæ virtutis reli-*
" *quiæ. Quòd si quis mihi fidem non habeat, tanto cupio*
" *vehementius ea quæ videntur fieri non posse, facta ante*
" *oculos omniũ ponere. Hæc enim sola mihi ex malis præ-*
" *sentibus foret utilitas, si possem re optimè confecta osten-*
" *dere cũctis hominibus, nos quoque bellis ciuilib. bene vti*
" *posse. Hæc Marcus & apud milites concionatus est, &*
" *ad Senatum scripsit, nihil Cassiũ criminatus, nisi quòd illum crebrò ingratũ vocabat. Cassius quoque de Marco nihil vnquam dixit contumeliose, aut scripsit. Dum Marcus se ad bellum ciuile comparat, multæ ei victoriæ ex plerisque barbaris nationibus, ac mors ipsius Cassij nunciatur. Nam Cassio iter facienti Antonius Centurio occurrit, eúmque de improuiso secundum ceruicem vulnerauit: quanquam id vulnus non fuit mortiferum, propterea quòd Antonius impetu equi concitatus facinus imperfectũ reliquit, ità vt ille ferè euaderet, nisi eum Decurio interim confecisset. Hi abscisso eius capite ad Imperatorem proficiscuntur. Ita Cassius, qui hoc pacto tres menses, & dies sex imperium somniauerat, iugulatur: filiúsque eius, qui tum erat absens, interfectus est. Marcus autem cùm eò venisset, nationes omnes quæ rebellionem fecerant, tractauit perhumaniter neque quẽquam ex obscuris hominibus aut ex illustribus interfecit. Sub id tempus Faustina moritur siue dolorib. podagræ, quibus laborabat, siue alia ex causa, ne ob ea de quibus cum Cassio conuenerat, argueretur: quãquam Marcus literas, antè quàm eas legeret, consciderat, ne cogeretur quenquam inuitus odisse. Ferunt nõnulli Verum antea præmissum in Syriam, quam obtinuerat, literas in suppellectili Cassij inuentas conscidisse,*

Cassij ingratitudo ab Antonino taxata.

Cassius grauiter vulneratur & occiditur.

M. Antonini clemẽtia atque animi moderatio.

Faustina moritur.

disse, quòd eas nihil ad Marcum pertinere diceret. Quòd si fortè ob eam causam Marcus succenseret: longe fore melius, se vnum pro multis interire. Sed Marcus non delectabatur cædibus, idque ex eo licet animaduertere quòd Romæ spectabat gladiatores tanquã athletas certãtes sine periculo. Nec enim gladiatoribus cõcessit acuto ferro dimicare, sed obtusis gladijs & teretibus omnes dimicabant. Mortem Faustinæ vehementer luxit: scripsitq; ad Senatũ, ne quis corũ qui opem Cassio tulissent, morte afficeretur, tanquã in eo dolore, quem ceperat ex interitu Faustinæ, hoc vno solatio vti posset. Absit enim, inquit, vt me tenente principatũ, vestrûm quisquam meo vestróue decreto capite damnetur. Ad extremum addidit: Quòd si id à vobis non impetrabo, ad mortem ibo celeriter. vsque adeò à cædibus alienus, mitis & bonus & pius erat. Qinetiam in plerosque beneficia cõtulit, qui ipsi filióque necem machinati essent. Constituit autem vt nemo cum imperio esset apud eam gentem ex qua ortus esset, propterea quòd Cassius, cùm in Syria patria sua imperiũ haberet, res nouas molitus fuerat. Senatus Marco & Faustinæ decreuit statuas argenteas Romæ in templo Veneris collocari, arámque extrui, in qua virgines omnes quæ nuberẽt in vrbe, vnà cum sponsis sacrificarent: præterea vt in Theatro statua Faustinæ aurea in sella esset semper, quæ, quotiès Marcus spectaret, in principali loco, vnde ipsa spectare consueuerat viuens, poneretur, eique omnes præstantissimæ fœminæ assiderẽt. Marcus postquam Athenas venit, initiatúsq; fuit, magnos honores tribuit Atheniensibus, quorum in vrbe doctores omnis doctrinæ annua mercede conductos constituit ad omnium gentium vtilitatem. Cum autem Romam venisset, concionare-

Gladiatoribus interdictũ ne acutis gladiis dimicarẽt.

M. Antoninus ab omni cęde alienus.

M. Antonini constitutio.

Marci & Faustinę statuæ.

Apud Athenienses annua stipendia doctoribus disciplinarũ ab Antonino constituta.

túrque apud populum, ac subinde diceret inter cætera, se multos annos peregrinatum abfuisse, conclamarétque multitudo, Octo: idque significaret porrectis manibus, ut totidem aureos in cœnam acciperet, subrisit: tum ipse etiam, octo, inquit: ac postea octo aureos viritim dedit, quantam summam nunquam ceperant antea. Quibus confectis rebus omnibus, remisit id quod fisco ærariòue publico debebant, ab annis quadraginta, absque sedecim annis Adriani, iussitq; syngraphas omnes scriptas de ijs rebus in foro comburi. Pecuniam multis ciuitatibus largitus est, in quarum numero fuit Smyrna, quæ ingēti terræmotu conquassata fuerat, eámque Senatori & prætorio viro ut reficeret mandauit. Ex quo fit ut mirer eos qui Marcum reprehendunt, negántque magno animo fuisse. Is enim etsi reuera frugalissimus erat, tamē nulla in re deerat sumptibus necessarijs, licet in exigenda pecunia, ut suprà dixi, nemini molestus esset, atque in rebus necessarijs, præter quàm in re familiari, maximos sumptus sustinebat. Postquam res Scythicæ præsentiam eius iterum postulare visæ sunt, Crispinam celerius quàm vellet ob hāc causam filio in matrimonium collocauit. Nam Quintilij, etsi vterque eorum valebat prudentia & fortitudine, ac vsu maximarum rerum, tamen ib bellum conficere non potuerunt. Quamobrem ipsi Imperatores necessariò profecti sunt. Tum Marcus pecuniam ex ærario petiuit à Senatu, non quòd ea non esset in principis potestate, se quòd diceret eam cateráque omnia esse Senatúsque populi Romani. Nos enim, inquit (id dicebat in Senatu) vsque adeò nihil habemus proprium, ut etiam vestras ædes habitemus. Cúmque hæc dixisset, hastam sanguinolentam, quæ in templo Martis reposita erat, versus agrum hostium,

Octo aurei viritim dati. CC. drac.

Liberalitas Antonini.

Smyrna terræmotu cō quassata instauratur.

Crispina nubit Cōmodo.

Marcus petebat à Senatu pecuniā ex ærario.

stium, vt accepi ex ijs qui aderant præsentes, contorsit: deinde contra hostes proficiscitur. Paterno magnas copias dat, eúmque ad prælium committendum mittit. Restitére Barbari totam diem: tandem verò omnes à Romanis cæsi sunt. Marcus decimùm Imperator appellatus est: qui si vixisset diutius, ea quæ in Scythia erant, omnia in suam potestatẽ redegisset: sed is discessit è vita XVI. *Cal. April. non morbo quo laborabat, sed vt ego certò accepi, peremptus à medicis qui Commodo gratificabãtur. Cumq; esset morti proximus, Cõmodũm militibus commendauit. Nolebat enim videri, vt mors sibi ab illo afferretur: tribunóque militum signum postulanti ita respondit, Abi, inquit, ad Orientem: ego enim iam ad Occasum commeo. Mortuus cùm alijs magnis honoribus afficitur, tum verò statuitur aureus in curia. Itaque Marcus omnium hominũ qui vnquam principatum tenuerunt, optimus mortuus est: multis enim virtutibus præditus fuit, sed præsertim beneficentia, cui etiam templum ædificauit in Capitolio, eámque proprio atque inaudito antea nomine nũcupauit. Neque verò solùm se ab omnibus vitijs abstinuit, sed etiam aliorũ vitia, & maxime vxoris tulit, dum ea nec inuestigaret curiosius, nec puniret. Si quis autem rem vtilem faceret, eũ collaudabat, eóque homine ad eam rem vtebatur, cùm interim aliena facta nunquã sibi vindicaret. Ac Marcum quidem nihil simulatè, sed omnia cum virtute egisse, perspicuum esse potest ex eo, quòd cùm octo & quinquaginta annos, mensesq; decẽ, ac dies viginti vixerit, in ijsq; cũ Antonino patre diu fuerit cũ imperio, ipseq; decẽ annos, & dies vndecim regnauerit, tamẽ æquabilis in omni vita, nec vlla vnquã in re immutatus fuit. Itaq; verò fuit vir bonus, cùm in eo nihil fi-*

Belli hostibus indicẽdi cæremoniæ.

Antonin' à suis medicis in gratiã Cõmodi interfectus.

Antonini iam moriẽtis dictum.

Beneficẽtiæ templum.

Antoninus Imperator omniũ doctissimus.

ctum, nihil simulatum esset. Magnum ei adiumētum attulerūt bonæ artes: nam rhetoricis & philosophiæ præceptis exercitatus fuit, habuitque illorum Cornelium Frōtonem, & Claudium Herodem præceptores: horum autem Iunium Rusticū, & Nicomedem Apolloniū, homines in præceptis Zenonis exercitates. Ex quo factum est vt magna hominum multitudo philosophari simulauerit, vt ab eo locupletarentur. Multum verò ei contulit natura: antequam enim cū ijs versaretur, magnopere cōtendebat ad studium virtutis: qua in re propinquis suis, qui multi erant, & potētes & locupletes, ita satisfaciebat puer, vt omnibus maximè charus esset: atq; ob eam causam præsertim ab Adriano adoptatus in familiā, nihilo magis insolēs fuit. Græco autem & Latino sermone, tum rhetoricis ac philosophiæ præceptis semper imbuebatur. Is antè quàm Cæsar designaretur, humeros eburneos manúsque habere in somnis visus est, iisque ad omnes humanos vsus vti. Sed ex illo vehemēti studio atque exercitatione factum est, vt esset valde infirmo & imbecilli corpore, etsi principiò fuerat bona valetudine, ita vt armis certaret, aprósque ex equo in venatione cōficeret: sed ea, vt meritū erat ipsius, non successit. Nam homo æger toto ferè tēpore principatus in plurimos morbos incidit. Quas ob res eum magis admirari soleo, & quòd superfuit alienissimis grauissimísque negocijs, & quòd Imperium conseruauit. Id vnū fortunæ eius defuit atque fœlicitati, quòd spe filij, quē optimè, quoad eius fieri potuit, educari atq; institui curauerat, frustratus est: de quo deinceps dicendū est. Historia autem ex aureo regno in ferreum (nam ea tum accidit rerum Romanorum mutatio) delabitur.

Antoninus ab Adriano Imperatore adoptatus.

Somnium M. Antonini.

Antoninus in imperio valetudinarius.

COMMODVS.

Commodi natura & ingenium.

COMMODVS nec vafer, nec maliciosus erat, sed præter omnes homines apertus & simplex. Cuius rei causa, tum etiam quòd timidus erat, seruiebat ijs cum quibus versabatur, à quibus inductus ignorantia meliorum, primò in malam consuetudinem, pòst in immanem naturã, & mores nefarios desciuit. Erat natus nouem & decem annos, cùm pater eius mortuus est, multis ei Senatoribus optimis viris curatoribus relictis, quorum consilijs & admonitionibus multam salutem dixit, factáque pace cum Barbaris, Romam contendit, homo ocij & vrbanæ tranquillitatis cupidissimus. Paratæ sunt ei sæpenumero insidiæ à multis: ipse magnum numerum virorũ & mulierum partim palàm interfecit, partim clàm veneno sustulit, & maximè eos omnes ferè, qui & patris temporibus, & suis florentes erant, præter Pompeianum, & Pertinacem, & Victorinum. Hos enim nescio quibus de causis non interfecit. Hæc autem ego, cæteráque omnia quæ sequuntur, non ab alijs tradita, sed à me obseruata notaui. Postquam Romam venit, orationem habuit in Senatu, in eáque meras nugas dixit. etenim præter cætera posuit in suis laudibus, quòd cùm equitaret aliquando, patrem ex multo cœno, in quod ceciderat, liberauit. scilicet huius generis erat gloriosa ipsius oratio. Ingredienti in Amphiteatrum Claudius Pompeianus insidias parauit, atq; in angusto quodã introitu porrecto ei gladio: Ecce, inquit, hũc tibi non mittit Senatus. Hic cùm vxorem duxisset filiã Lucillæ, & cum vtraq; simul rem haberet, Commodo ita familiaris erat, vt vnà epu-

Curatores Cõmodi.

Crudelitas Commodi

Cõmodi Imperatoris ad Senatũ oratio.

Ab hoc loco vsq; ad finé historiæ Diõ narrat ea, quorum testis oculatus fuit, non quę ab aliis tradita accepit.

Lucilla soror Cōmodi, eius incōtinentia & crudelitas. Crispina vxor Cōmodi occiditur. Marcia Quadrati pellex.

larentur, & iuuentutem vnà transigerent. Lucilla verò fœmina nihilo melior aut continentior, quàm Cōmodus frater, Pompeiano viro suo infensa persuasit, vt Commodo insidias faceret, eúmque ipsa perdidit: quæ etiam patefacto postea scelere interfecta est. Crispinam quoq; Commodus iratus adulterij causa occidit. Harum vtraque ante Capreas relegata fuerat. Occisa fuit etiā Marcia Quadrati vnius ex ijs qui tum interfecti sunt, pellex, & Electus cubicularius Commodi, quo officio Quadratus quoque fungebatur, cuius Commodi hæc pellex primò, pòst Electi vxor fuit, quorum vtrumque postea morte acerba affecit. Hanc Christianorum studiosam fuisse, & quòd esset apud Commodum magnæ authoritatis, multa in eos beneficia contulisse memoriæ proditū est. Occidit præterea Cōmodus Seruium Iulianum, & Paternum, à quibus, si quidem voluissent ipsi, facilè poterat occidi, quòd ille cùm esset vir clarissimus, præerat magno exercitui: hic prætorio præfectus erat. Insuper occidi iussit Cardianum & Maximum Quintilios, qui & doctrina & scietia rei militaris, concordiáq; & opibus percelebres erant. Hi enim etsi nihil moliebantur noui, tamen existimabantur propter multitudinem bonorum quæ habebant, statum rerum qui tum erat, dolere, vtq; vnà vixerant semper, ita simul cum vno filio mortui sunt. Fuere enim maximo amore coniuncti inter se, neque dissensere vnquam in gerendis magistratibus, copiosi planè & locupletes. Cúmque simul magistratus gererent, sibi vicissim assidebant. Sextus verò Condianus Maximi filius, qui ingenio & eruditione præstabat cæteris, vt intellexit se quoque condemnatum iri (is erat in Syria) poto leporis sanguine, equum conscendit, ex eóque paulò pòst cecidit consultò, & sanguinem quem

Seruius Iulianus. Paternus. Quintilij duo. Quintiliorum mutuꝰ amor. Sexti Condiani Quintilij astutissimū factū.

quem biberat, euomere pro suo cœpit: mox erectus à suis, quasi esset statim moriturus, domũ allatus delituit: tum aries pro eius corpore in arcam coniectus combustúsque est. Ipse ex eo tempore vario semper habitu, mutatáque veste huc & illuc vagari cœpit. Hac de re cùm essent rumores sparsi (neque enim ea quæ sunt huius generis diu latére possunt) vbique gentium diligenter perquiritur, multiq; pro eo partim propter similitudinem, partim quòd conscij esse, eúmque recepisse putabantur, supplicio affecti sunt: multò verò plures, qui fortasis eum ne viderant quidem vnquam, priuati sunt facultatibus: ipse quidem an verò occisus fuerit (multa enim capita pro capite eius Romam allata sunt) an effugerit, constat nemini. Fuit, qui post mortem Commodi Sextum se esse diceret, ac proinde recuperare facultates eius & dignitatem niteretur. Qui quanquam sæpe, cùm examinaretur à multis, scitè respondebat, tamen postquam eum Pertinax Græcè, cuius linguæ ille peritus fuerat, interrogauit, errauit maximè, dum non posset intelligere id quod à Pertinace quæreretur. idque ego præsens audiui. Est autem Malli, quod est oppidum Ciliciæ, oraculum Apollinis, & somniorum interpretatio, vbi Apollo Sexto respõsum dedit, & pictura, quid futurum esset, significauit. Pictus erat in tabella puer, à quo duo serpentes suffocabantur: itémque leo hinnulũ persequẽs. Quam rem ego, cùm essem in Cilicia cum patre qui ei prouinciæ præerat, non potui conijcere, antè quàm fratres à Commodo, qui Herculem postea imitatus est, quodammodo suffocatos esse intelligerem, vt Herculem infantem adhuc, memoriæ proditum est, serpentes à Iunone immissos suffocasse: (Quintilij enim strãgulati sunt) iámque Sextum fugere, eúmque potentiorem Commodum

Similitudinis formæ memorabile exemplũ.

Mallus oppidum Ciliciæ, & ibi oraculum.

modum persequi cœpisse. Equidem cōfunderem & perturbarem historiam, si scriberem accuratè de singulis, quos ille adductus non solùm falsa calumnia, & suspicione non vera, verùm etiam propter opes maximas, nobilitatémque generis, & excellentem præstantiam doctrinæ, atque ob alias virtutes interfecit. Fuere Commodo quædam bella cum Barbaris, qui vltra Daciam incolunt, ex quibus Albinus & Niger, qui postea bellum gesserunt cum Seuero Imperatore, magnam gloriam consecuti sunt. Sed Bellum Britannicum omnium longè maximum fuit. Quamobrem cùm Britanni essent eum murum transgressi, qui inter ipsos & Romanorum castra intercedit, vastasséntque multa, Romano duce, & militibus quos secum habebat, cæsis, Commodus timore perterritus, contra eos Vlpium Marcellum misit: is erat homo modestus & frugi. nam quòd ad cibum cæteráque pertinet, viuebat more cæterorum militum, erátque fortis ac magnanimus, quoties bella gereret: pecunia quidem certè non corrumpebatur, minimè tamen lenis aut humanus erat. Dux fuit omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecim tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabátque vni ex suis, vt alias aliis atque aliis horis perferret ad diuersos milites, quò Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minus dormirent. Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quò magis id facere posset, inedia perfecerat. nam vt ne pane repleretur, eum Roma ad se iubebat exportari, ne paulo plus quàm esset necesse, posset propter vetustatem comedere. Igitur Marcellus tali ingenio præditus, maximis atque grauissimis damnis

Cōmodi Imperatoris cū Barbaris bella.
Britānicum bellum.

Vlpij Marcelli fortissimi ducis natura & ingénium.

Contra Britannos res egregiè gestæ.

Bar

Barbaros affecit: quo facto quanquam parum abfuit, quin virtutis ipsius ergo Commodus eum necaret, tamen ipsum dimisit. Perennio verò, qui post Paternum præfuit prætorianis cohortibus, accidit vt propter seditionem militum necaretur. Cùm enim Commodus se studio agitandorum curruum, & libidinibus cuiusuis generis dedidisset, nec quisquam ferè ageret ea quæ ad principatum spectarent, Perennio non solùm cura militum, sed etiam reliquorum omnium esse cœpit, & maximè publicæ vtilitatis. Sed milites, quoties eis aliquid ex sententia parum eueniret, coniecta in Perennium culpa, eidem grauiter irascebantur. Idem fecere si qui erãt in Britannia obiurgati quòd seditionem fecissent: (ij antè sedati non sunt, quàm eos Pertinax placauerit) miserunt enim in Italiam mille quingentos milites delectos ex ipsorum numero: quibus, cùm à nemine prohibiti iam Romam aduentarent, occurrit Commodus, eósq; ita interrogauit, Quid hoc rei est commilitones? quamobrem venistis? Illi respondere, Propterea, inquiũt, quòd Perennius tibi insidias parat, vt filium suum Imperatorem designet. Quod vbi Commodus credidisset facilè, instante potissimum Cleandro qui Perennium grauiter oderat, à quo omnia agere pro libidine vetabatur, præfectum prætorio militibus, quibus ipse præerat, dedidit: nec est ausus mille quingentos milites contemnere, cùm ipse multo plures prætorianos haberet. Illi Perennium cæsum verberibus obtruncant, eiusdémque vxorem, ac sororem cum filijs duobus interficiunt. Ita Perennius occisus est indignus eo genere mortis, tum sua, tum Romani Imperij causa, nisi quòd vt præesset solus prætorianis militibus, Paterno collegæ autor interitus fuerat, cùm alioqui nunquam incumberet ad opes & glo

Perennius præfectus prætorio p militũ seditioné interfectus.

Cleandri in Perennium odium.

Perennij mors.

gloriam, sed continentissimus ac modestissimus esset, tutúmque Imperium Commodi præstaret. Hoc mortuo, Cæsariani, quorum Cleander princeps fuit, nullum sceleris genus omittere, omnia incendere, iniuria omnes afficere, vexaréque contumelijs cœperunt, cùm interim Commodus indulgeret voluptatibus, equorum studiosus esset, pugnas hominum ferarúmque committeret. Nam præter ea quæ faciebat domi, magnum numerum hominum & belluarum publicè sæpe interficit. Quinque enim equos fluuiatiles simul, ac duos elephantos varijs diebus solus ipse suis manibus confecit: præterea Rhinocerotes & Camelopardalim occidit. Sed de his studijs Commodi hactenus. Mortuo autem Victorino, qui fuerat præfectus Urbis, statua posita est: etsi eum Commodus sæpenumero interficere voluerat. Quod cùm differret grauaretúrque facere (nam Victorinus sua tempestate virtute animi & sermonis elegantia nemini secundus erat) ipse ad Perennium accessit, aitque, Audio, iam esse à vobis constitutum me interficere: quid igitur cunctamini? aut quid præterea, cùm id vobis hodierno die facere liceat, expectandum putatis? Hic cùm aliquando præesset Germaniæ, conatus est domi remotis arbitris persuadere legato suo, ne se pecunia corrumpi sineret: cúmque ille non pareret, in tribunal conscendit, iurauitque in eo, se nunquam accepisse munera, neque, quandiu viueret, accepturum: mox præcepit illi, vt se eodem iureiurando obstringeret: cúmque legatus peierare nollet, iussit vt se abdicaret magistratu. Victorinus quidē tali ingenio præditus erat. Cleander autem, cuius post mortem Perennij magna fuit autoritas, seruus inter seruos venundatus, vnà cum ijs vt baiulus esset, Romam deductus est. Progrediente

Cleādri scelera.

Cōmodi Imperatoris cū feris immanissimis certamina.

Victorinus præfectus vrbis.

Munerum corruptio.

gradiente verò tempore vſque adeò eſt auctus, vt cubicularius Commodi factus ſit, pellicémque eius Damoſtratiam vxorem duxerit, & præter alios multos, Saoteriũ Nicomedienſem, qui ante ipſum eundem honorem habuerat, interfecerit, quanquam & ille potẽtiſſimus erat, per quem Nicomedienſes impetrauerant à Senatu, vt certamina celebrarent, templúmque Commodo facerẽt. Hunc Cleandrum fortuna ita erexerat, vt ſuo arbitratu dignitatem Senatoriam daret, nec eam ſolùm haberet venalem, ſed etiam officia militaria, procurationes, imperia, ac poſtremò res omnes. Iámque multi conſumptis omnibus ſuis facultatibus cooptabantur in ordinem Senatorium, ita vt dictum ſit de Iulio Solone homine ignobili, eum ſpoliatum facultatibus, in Senatum eſſe relegatum. Neque verò Cleander hæc ſolùm fecit, ſed etiam conſules XXV. ad annum vnum deſignauit: quod neque ante id tẽpus, neque poſt vnquã factum eſt. in quorum numero Seuerus, qui poſtea factus eſt princeps, conſulatum geſſit. Quamobrem colligebat vndique grandem pecuniam, multóque plura quæſiuit, quàm vnquam ab vllis cubicularijs factum ſit. Ex his multa largiebatur Commodo, eiúſque pellicibus, multa in ædificationem ædium & balnearum, cæteráſque res priuatim publicéque vtiles impendebat. Sed vt eum fortuna extulerat, ita celeriter depreſſit, cui mortem cum ignominia & dedecore attulit. Neque enim à militibus, vt Perennius, ſed à plebe interfectus eſt. Nã cùm eſſet fortè magna inopia rei frumẽtariæ, eámq; Dionyſius Papyrius præfectus annonæ feciſſet maiorẽ, vt populus Romanus culpã in Cleandrũ propter furta quæ faciebat, cõijceret, haberétq; odio, eúmq; id quod accidit, interficeret: ludis Circenſibus equis ſeptimo loco certare cunctantibus, magna

Cleãder ex ſeruo cubicularius Cõmodi.

Damoſtratia Commodi pellex.

Scõma in Iuliũ Solonem.

Conſules XXV.

Seueri conſulatus.

Cleãdri magnificẽtia.

Dionyſius Papyrius annonę præfectus.

magna multitudo puerorum in Circum accurrit: eos procera virgo & terribilis aspectu ducebat, quæ Dea fuisse ex iis quæ postea acciderunt, existimata est. hi pueri cùm primò maximos clamores edidissent, eósque statim populus excepisset, conclamassétque vnà, tandem exiliens vniuersus rectà ad Commodum (is erat in suburbano Quintilij) proficiscitur, ibi Commodo, vt bene atque feliciter eueniat, precatur, Cleandrum execratur maximè. hic paucos milites contra illos mittit, à quibus pars vulnerata, pars interfecta est. qua re cùm plebs non modò non prohiberetur, sed multo etiam magis contenderet, confisa multitudine sua & prætorianorum viribus: cúmque iam non longè abesset à Commodo, quem huius rei certiorem faciebat nemo, Marcia pellex Quadrati ei rem omnem significauit: eáque re Commodus adeò perterritus est (quippe timidissimus erat) vt Cleandrum statim eiúsque filium, qui in manibus Commodi educabatur, interfici iusserit. puer quidem solo allisus interiit, sed plebs corpore Cleandri tracto & lacerato, caput eius per totam Vrbem gestauit in pilo, nonnullósque ex eorum numero, qui ipsius potentia nitebantur, interfecit. Commodus autem vbi expleuerat animum voluptatibus ludísque, tum demum cædes meditabatur, occidebátque nobiles viros: in quorum numero fuit Iulianus præfectus, quem publicè amplecti atque osculari, patrémque appellare consueuerat. Itémque Iulius Alexander (is confoderat leonem ex equo) qui postquam interfectores adesse cognouit, eos de nocte trucidauit, Emesenósque nonnullos, ex quorum gente erat ipse, inimicos sibi factos interemit. Quo facto, admisso equo contendit ad Barbaros: effugisSétque omnino, nisi puerum, quem habebat in delicijs, comitem cepisset. Cùm

Cleander à plebe interficitur.

Cleander post mortẽ multis ignominiis affectus.

Commodi crudelitas.

Iuliani præfecti mors.

Iulius Alexander.

Cùm enim incitato equo iter ſine vlla mora faceret, adoleſcentulum defeſſum labore atque itinere nõ eſt paſſus à ſe relinqui, & deprehenſus ab inſecutoribus, ei, ſibique mortem attulit. Dionyſius quoque præfectus annonæ à Commodo occiſus eſt. Per id tempus tanta peſtilentia fuit, quantam nũquam fuiſſe cognoui: nam vno die moriebãtur ſæpenumero ad duo millia hominũ. Multi non ſolùm in vrbe, ſed etiam ſub omni ferè Imperio Romano necabãtur à maleficis hominibus, quòd acus oblitas venenis quibuſdam precio atque mercede adducti in alios conijcerent (id malum etiam extiterat Domitiani temporibus) ob eámque cauſam innumerabiles homines interibant: ſed nulla vis morbi, aut maleficiorum grauior erat populo Romano, quàm Commodus, cùm alias ob cauſas, tum verò quòd ea quæ patri eius pro ſua in ipſum beneuolentia decreuerat, eadem huic tribuere iuſſus cogebatur timoris cauſa. Iuſſus eſt autem Romam ipſam Commodianam, & exercitus Commodianos, denique diem, quo decernebantur, Commodianum appellare. Multa enim cognomina ſibi ſumpſit Commodus, ſed præſertim Herculis: Romamq́ immortalem, fortunatam, coloniam, orbem terrarũ appellauit. volebat enim omnino Vrbem ſuam eſſe coloniã videri. Ad hæc ei ſtatua aurea mille librarum cum tauro & vacca facta eſt, menſéſque omnes ex eo nominati, atque ita numerati ſunt, Amazonius, Inuictus, Felix, Pius, Lucius, Ælius, Aurelius, Cõmodus, Auguſtus, Herculeus, Romanus, Superans. Quæ nomina cùm ſibi ſumeret, mutarétque ſæpenumero, tamẽ cognomẽ Amazonij & Superantis perpetuò retinebat, quaſi omnes homines longè in rebus omnibus ſuperaret. Vſque adeò inſaniebat ſcelus. Scribebat ad Senatum his verbis, IM-

Dionyſius Papyrius præfect⁹ annonæ.
Peſtilentia.
Acus oblitæ veneno.

Roma Cõmodiana.
Commodi ambitio.
Statua Cõmodi.

Nomina mẽſium ex nominibus Commodi.

Commodi Romani Imperatoris titulus magnific°.

PERATOR, *Cæsar, Lucius, Aelius, Aurelius, Commodus, Augustus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, Maximus, Britannicus, Pacator orbis terrarum, Inuictus, Romanus, Hercules, Pontifex Max. Tribuniciæ potestatis* XVIII, *Imperator* VIII, *Consul* VII, *Pater patriæ, Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis; Senatuique Commodiano felici salutem. Pleræq; statuæ habitu Herculis ei collocatæ sunt, decretúmq; fuit, vt id tempus quo principatum teneret, nominaretur seculum aureum, idque in omnibus literis scriberetur. Hic verò aureus, hic Hercules, & Deus (iam enim audiebat hæc nomina) aliquando de improuiso post meridiem ex suburbio celeriter Romam venit, ac triginta equorum certamen duabus horis perfecit. Quibus ex rebus fiebat, vt ei pecunia deficeret: erat enim liberalis. nam & populo sæpe aureos quinque, denariósque quindecim dedit. Maximam verò partem impendebat in ea quæ suprà dixi: ob eámque causam inferebat crimina non solùm viris, sed etiam mulieribus, quibus partim mortem afferebat, partim seruabat incolumes, acceptis eorum facultatibus. Natali suo die nobis, vxoribúsque nostris, liberísque singulis binos aureos, tanquam aliquas primitias imperauit, idque tributum pendere coegit. Itémque ex Senatoribus, qui in reliquis ciuitatibus erant, quinque denarios exegit. * Currus nunquam agitauit publicè nisi si quando nocte obscura id facere cupiuisset: pudebat enim eum multitudinis. Id verò domi faciebat assiduè prasino ornatu: nã & domi magnum numerum belluarum confecit, multas etiam interfecit publicè. Munus verò gladiatorium ita obibat domi, vt crebrò aliquem occideret, nam & suis, quasi vellet eorũ capillos radere, nasum, aut aurem*

Statuæ Herculis habitu, Cõmedo positæ.

Commodi liberalitas.

Nataliciũ Commodi.

Senatores tributũ soluunt.

Crudelitas.

rem

*rem,aut aliud quippiam nouacula præcidebat. Publicè absque ferro aut humano sanguine induebatur. Solebat antè quàm veniret in theatrum amictus esse tunica manicata serica,alba * cúmque nos ita ornatum salutabamus. Cùm autem ingressus esset,induebatur purpurea auro intexta,accepta pari chlamyde more Græco,& corona aurea illuminata gemmis Indicis. Ferebat etiam caduceum,quale Mercurius solet. Pellis quidem leonis clauáque gestabantur ante eum,cùm iter faceret:in theatris autem,siue adesset ipse præsens,siue abesset,in sella aurea collocabantur. Itaque habitu Mercurij introibat in Theatrum, abiectisque cæteris quæ ferebat, prætertunicã,nudis pedibus ad rem gerendam aggrediebatur:ac primo quidem die centũ vrsos de superiore loco iaculis confecit. Erat enim diuisum theatrũ omne, connexis quibusdam diametris tectum habentibus,circum quod inambulari poterat:ac sese bifariam secantibus,quò facilius vndique ex angusto loco belluæ diuisæ in partes quatuor iàculis traijcerẽtur. Bibebat defessus in medio certamine,capiebátque poculum vini dulcissimi refrigerati de manibus mulieris. Q̃uo exhausto,statim multitudo,nósque omnes,id quod in conuiuijs dici solet,dicebamus magno clamore, Ζήσειας, Viuas. Neque verò quisquam existimare debet,me propterea minuere grauitatem historiæ,quòd hæc scribo. nam cùm ea ab Imperatore facta sint,affuerimque ipse præsens,viderimque singula,audiuerim & collocutus sim,nihil reticẽdum putaui: sed ea perinde volui,atque si maxima essent,appriméque necessaria,posteris memoriæ prodita relinquere. Itaque cætera quæ hac ætate facta sunt,accuratius diligentiúsque perscribam,quàm superiora,partim quòd ego eis interfui,partim quòd illa nemini co-*

σάχρυσον

Theatri diuisio.

Præbibẽdi mos.

Diõ ea scribit quæ vidit & audiuit.

rum qui aliquid memoria dignum possunt scribere, melius quàm mihi cognita esse putem. His igitur rebus primo die confectis, reliquis diebus descendit de superiore loco in solum theatri, mansuetásque bestias, quæcunque propius accederent, aut ad eum adductæ, vel retibus admotæ essent, occidit, Tigrimque & equum fluuiatilem, & elephantum interficit. His perfectis rebus abijt. Post prandij tempus fungebatur muneribus gladiatoriis, exercebátque se, dum vteretur armis secutoris, teneretque scutum dextera, gladium ligneum sinistra, ob eámque causam maximè gloriabatur, quòd scæua esset. Certabat cũ eo eius ludimagister, vel potius gladiator, cui ferula erat in manibus, eúmq; ipse prouocabat interdum, interdũ deligebat populus. Id enim cæteráque omnia pariter cum reliquis gladiatoribus faciebat, quanquam hoc vno differebat, quòd illi parua accepta pecunia descendebant in certamen: Commodo autem numerabantur singulis diebus de pecunia gladiatorum, decies sestertiûm: Assistebant pugnanti Aemilius Lætus præfectus prætorio, & Electus cubicularius, quos pugnata ea falsa pugna, victor scilicet osculabatur per galeam quam gerebat. Post eum pugnabant cæteri, quos omnes primo die coegerat de inferiore loco, ornatu Mercurij caduceóque aureo accepto, vbi in consimile tribunal ascendisset, eorúmque pugnam commiserat. quam rem nos habuimus prodigij loco. Pòst reuertit in sellam in qua sedere consueuerat, indéque vnà nobiscum spectabat cætera, etsi nihil gerebatur, quod ludis conueniret, præsertim quòd multi necarentur. Quinetiam nonnullos aliquando, quòd cunctarentur aduersarios interficere, vna cum eis colligari, atque ita simul omnes pugnare iussit. Quo facto

Cõmodi cũ feris in theatro certamina.

Certamina gladiatoria Secutor.

Cõmodus scæua.

XXV. Myriades drach.

Aemili⁹ Lætus. Electus.

vincti

vincti certauere inter se, occideréque multos ex spectatoribus, cum quibus certamen non erat, quòd à multitudine & angustijs loci compulsi propius accessissent. Quatuordecim dierum fuere spectacula huius generis, eóque nos Senatores cõueniebamus cum equitibus separatim. Claudius tamen Pompeianus homo senex nunquã interfuit, licet filios suos ad spectandũ mitteret, quòd mallet ob eam causam occidi, quàm eò venire, vbi Imperatorem Marci filium ista facientẽ spectaret. Tũ nos magna voce dicebamus multa, vt iussi eramus: illud autem crebrò, Dominus es, Primus es, Vincis omnium felicissimè ex æterno tempore, Amazonie vincis. Multi ex reliqua plebe ne introibant quidem in theatrũ: pleriq; vbi paulùm spectassent, discedebãt, partim pudore adducti, partim quòd rumores sparsi erant, cõstituisse Imperatorem tela in aliquot plebeios cõijcere, vt Hercules olim in Stymphalidas fecerat: idque ex eo credebatur futurum, quòd antè omnes qui in vrbe morbo, aut alia de causa pedibus carebant, vnum in locum conduxerat: cúmque eorum genua quibusdam rebus serpentibus simillimis complicauisset, dedissétque eis spongias quas iacerent pro lapidibus, omnes claua ita, vt si gigantes essent, percussit atque interfecit. Is timor nobis erat cum cæteris communis: nam & nobis Senatoribus id fecit, cuius causa certissimum interitum expectauimus. Abscisso enim capite passeris quem occiderat, eò venit, vbi sedebamus: cúmque id caput sinistra, dextera gladium cruentum porrigeret, nihil dixit, tantùm caput suum ferox mouit, vt ostenderet idem se nobis facturũ. Quam obrem cùm multi riderent, gladio fuissent occisi (nam ea res primò nobis non modò non fecerat timorem, sed etiã risum mouerat) nisi ego folia lauri quæ habebam ex co-

Claudius Pompeianus occidi quàm Commodi spectaculis interesse maluit.

Fœde & plusquàm seruiles acclãmationes.

Commodi crudelitas.

Commodus infirmos occidit.

Commodus timorẽ incutit Senatoribus ridicule.

Laureati spectabant Senatores.

rona, comedissem, persuasissémque cæteris qui iuxtà sedebant, vt idem facerent, videlicet vt facto cõtinuo motu stomachi, indicium risus celaremus. His perfectis rebus magnum nobis solatium dedit, quòd cùm esset rursus obiturus munus gladiatorium, nos equestri veste & penula indutos venire in theatrum iussit: quo ornatu nunquam antè theatrum ingredi consueueramus, nisi princeps è vita decessisset. Ad illud accessit etiã, quòd postremo die ludorum galea eius allata fuit ad portas, per quas efferri mortui solent. Quibus ex rebus opinio cunctis iniecta fuit, mortem eius instare. Ipse quidẽ non multo pòst obijt, vel potius occisus est: nam Lætus & Electus qui ei infensi erant, partim quòd versaretur in huiusmodi rebus, partim quòd ipsum timerent (quippe eis minabatur, quòd hæc se prohiberent facere) in eum coniurauerunt. Statuerat Commodus vtrũque Consulem, Eryclium Clarum, & Sysium Flaccum interficere, atque ipse vt Consul Calendis ex eo loco in quo gladiatores aluntur, vnà & Secutor exire. nõ longè enim à gladiatoribus, ita vt si esset vnus ex eorum numero, præcipuam domum habebat. Idque mihi omnes credent facilius, si intelligẽt, eũ abscisso Colossi capite, sui capitis imaginem reposuisse, data ei claua leonéque æneo subiecto, vt Herculi similis esset: atque præter supradicta nomina ita inscripsisse. Primus pugnator inter secutores, qui solus sinistra manu vicit hominũ (vt opinor) duodecim millia. His permoti rebus Lætus & Electus in eum coniurant, communicato cũ Marcia cõsilio. Itaque postremo die anni, cùm homines in eo die festo celebrando essent occupati, venenum ei noctu per Marciã dant in carnibus bouinis: cúmque non posset interire subitò, propter vinum quod largiter bibere, & balneas quibus vti abun

Senatores equestri veste & penula induti in theatrũ admissi.

Læti & Electi in Commodũ conspiratio.

Commodus absciffo Colossi capite, suã imaginem reposuit.

Marcia.

abundè semper consueuerat, iámque vomere inciperet, ac suspicatus id quod erat, minaretur: Narcissum athletam ad eum interficiendū mittunt, lauantémque eius opera suffocant. Hunc exitum Commodus habuit, cùm regnasset annos XII, *menses* IX, *dies* IIII. *Vixit annos* XXXI, *menses* III. *in quo domus verè Aureliorū principatum amisit: post cuius mortē bella & seditiones maximæ extiterunt. Cæterùm ad componendam historiam de his rebus, hæc me causa impulit. Cùm librum de somnijs & prodigijs scripsissem, quorū causa Seuerus principatum sperabat, eúmque editū in lucē misissem ad Seuerum, illéque legisset, & ad me multa rescripsisset cōmodè, literis sub vesperum acceptis, cubitum discessi. Tum dormienti mihi imperatum est diuinitùs, vt historiam conficerem, quamobrem ea de quibus nunc ago, scripsi. Quæ cum ipsi Seuero & cæteris placerent maximè, statui illicò cætera omnia quæ spectarent ad populum Romanum, perscribere: neque solùm illa scripta relinquere, sed ita ad hanc historiam aggredi mihi visum est, vt cuncta à principio, quousque fortuna sineret, vno opere complecterer. Nam cùm ego grauatè hanc confectionem historiæ reciperem, omninóque recusarem, Dea me confirmauit in somnis ac in spem bonā adduxit, hanc historiā quā relinquerem, nullo vnquam tēporis spacio esse perituram: quam ego deam vitæ meæ curatricem esse censeo. Quod cùm mihi videatur obtigisse, diligenter in hoc studiū incumbo. Itaque collegi omnia quæ populus Romanus gessit ab vrbe condita vsque ad mortem Seueri, eáque collecta decem annorū spacio, postea duodecim annis composui: cætera enim, quemadmodum succedunt, perscribam. Porrò ante mortem Commodi huiuscemodi prodigia visa sunt. Aquila cir*

Cōmodus in balneo à Narcisso suffocatus.

Causa quæ impulit Dionē ad confectionē huius historiæ.

Dionis de somnijs & prodigijs liber.

Prodigia ante mortẽ Commodi visa.

ca Capitolium multa & inauspicata errabant, pacẽ cantu suo nullam significantes fore. itémque bubo in eodem Capitolio cecinit. Praeterea incendium excitatum in quibusdam aedibus ad templum Pacis peruenit, cõsumptisque tabernis, in quibus merces Aegyptiorũ & Arabum erant, conscendit Palatium, vbi adeò exusta sunt multa, vt libelli qui ad principatum pertinebant, omnes ferè interierint. Ex quo cœpit esse perspicuum, fore vt id malum non contineretur inclusum in vrbe, sed inde ad vniuersum orbem terrarũ emanaret. Nec enim id incendium restingui potuit humanis viribus, licet eò magna vis aquae & à plerisque priuatis hominibus, & ab ipsis militibus comportaretur, venissétque Cõmodus ex suburbio, atque vt incendium restingueretur, instaret: quod tamen nisi consumptis rebus omnibus, quibus adhaeserat, finem non habuit.

Vrbis Romanae perniciosissimum incendium.

PERTINAX.

Pertinaci à Commodi interfectoribus propter innatas virtutes oblatum. Tria millia drach.

PERTINAX *vir bonus fuit, tenuitque principatum paruo tempore, propterea quòd est à militibus occisus. Cùm autem nondum diuulgata esset caedes Commodi, Electus Laetúsque ad Pertinacem veniunt, eíque non solùm quod factum erat, significant, sed etiam propter virtutem & dignitatem ipsius libenter ei principatum deferunt. Hos ille vt vidit, statim cognita ipsorum oratione, vnum ex familiaribus suis, quem fidelissimum habebat, misit ad inspiciendum corpus Commodi: à quo posteaquam res confirmata est, clàm ad exercitum venit, aduentúque suo milites perterruit. Sed quòd Laetus aderat, quódque ipse mul-*

ta pol

ta pollicebatur (singulis enim daturum se constituit duodena sestertia) omnes sibi facilè deuinxit: acquieuissentq́ penitus, nisi ille perorasset in hæc verba. Multa sunt, inquit, commilitones in hoc statu qui nunc est, peruersa & difficilia, sed ea aliquando vestra ope corrigetur. Qua oratione intellecta suspicati sunt milites, ea sibi ablatum iri, quæ ipsis Commodus contra morem dedisset. Itaque tulere grauiter, licet tunc dissimulata ira acquieuerint. Post egressus ex castris, nocte in Senatum venit, salutatisque nobis, vt quisque in tanta turba atque multitudine ad eum accedere potuit, pauca ex tempore in hanc sententiam dixit: Ego, inquit, à militibus Imperator appellatus sum, non tamen egeo imperio, quo me hodierno die propter ætatem & imbecillitatem meam, ac summam rerum difficultatem abdico. Hæc cùm dixisset, nos eum collaudauimus ex animo, veréque delegimus. Erat enim optimo ingenio præditus, & robusto corpore, nisi quód paulùm pedum laboribus impediebatur. Itaque Pertinax Imperator, Commodus hostis appellatus est. Hunc Senatus populúsque magnis editis clamoribus, multis ac grauibus contumelijs insecuti sunt. Cupiebãt in primis corpus eius sicuti statuas trahere & lacerare: sed cùm dixisset Pertinax iam terræ traditum ac sepultum esse, à corpore se abstinuerunt. In cæteris nihil prætermisere, quin iacerent in illum contumelias cuiusuis generis. Iámque Commodum Imperatorem appellabat nemo, sed perniciem ac tyrannum: addebãt etiam, illudentes ei, gladiatorem, aurigam, scæuam, herniosum: Senatoribus autem, quibus Commodus magno timori erat, turba ita dicebat, Agedum salui estis, vicistis. Tum omnia quæ in theatris dicere in honorem Commodi consueuerant, concinnis quibusdam clamoribus, ea versa

Tria millia drach.

Pertinacis, de oblato sibi imperio, ad Senatũ Romanũ oratio.

Cõmodus hostis appellatus.

In Commodi corpus & statuas post obitum maximè sæuitum.

in contumeliam canebant illudendi causa, quòd morte eius omni metu liberati, perciperent ex his rebus fructũ libertatis, ac securè liberam dignitatem recuperarent. Nec enim satis erat ijs, quòd eum non timerẽt amplius, nisi in hac licentia confidenter ei maledicerent. Pertinax autem Afer erat natione, ex ciuitate Alba Pompeia, patre ignobili, ita in studio literarum versatus, vt ex ijs parcè ac tenuiter viueret. Qua de causa cùm Claudio Pompeiano familiaris fuisset obtinuissetq́; tribunatum equitum, eò peruenit postea, vt eidem Pompeiano imperaret. Ego quidem Pertinacis temporibus Pompeianum & primùm & vltimùm vidi, quòd propter timorem Commodi ruri vitam plurimum agebat, senectutis & morbi oculorum excusatione: sanè post mortem Pertinacis iterum ægrotauit. Apud Pertinacem maximè in honore fuit, qui ei in Senatu locum sedendi in subsellijs dedit. Pertinax nobis vtebatur perquàm familiariter, erat enim affabilis: sententiam cuiusque audiebat libenter, suam ipse dicebat perhumaniter: agebat nobiscum moderata & honesta conuiuia: quòd si id non faceret, alia ad alios mittebat, in quibus tamen erat frugalissimus. Quamobrem cum diuites & magnifici ridebant: cæteri, quibus virtus luxuria potior erant, laudabamus. Cùm autem adhuc esset in Britannia post illam magnam seditionem quam sedauit, atque eius rei causa dignus laude ab omnibus iudicaretur, Romæ equus nomine Pertinax victor fuit, cuius equi Prasinæ factionis Commodus studiosus erat, cúmque vicisset, statim conclamatum est ab ijs qui erant earundem partium, En Pertinax est: quo audito, ij qui erant alterius factionis, irati scilicet Commodo, Vtinam quidem esset, inquiũt. quæ verba ad hominem, non ad equum referebant. Præterea

Pertinacis patria, & genus.
Claudi⁹ Põpeianus.

Pertinacis humanitas.

Equ⁹ nomine pertinax.

terea

terea eundem equum, cùm non curreret amplius, esset q; ruri confectus senectute, Commodus accersi iusserat, adductúmque introduxerat in Circum inauratis vngulis, ac super aurea pelle ornatum: qui vt primùm de improuiso comparuit, rursum cōclamatum est ab omnibus, Ecce Pertinax adest. Id per se dictum portendebat futura, præsertim cùm illo anno contigerit postremis ludis Circensibus: statim enim Imperium ad Pertinacem peruenit. Eadem quoque de claua dicta sunt, quā Commodus functurus muneribus gladiatorijs extrema die, Pertinaci dederat. Itaque Pertinax Imperium adeptus est, sumpsitq; cætera honesta cognomina, ac præter ea, dum vellet popularis esse, Princeps Senatus vetere cōsuetudine cognominatus est. Tum verò corrigere cœpit omnia quæ fierent sine ordine & modo: humanitas enim & probitas, & optima administratio rei familiaris, ac prudentia in publicis rebus gerēdis cōiuncta pari diligētia, in hoc Imperatore cernebātur. Cúmq; cuncta faceret Pertinax quæ bonū principem decerent, eos qui contra ius fasq; interfecti fuerant, ignominiæ nota liberauit, iurauitque se nunquā huiuscemodi pœnā admissurū. Itaq; cœpere multi conuocatis propinquis amicisve cum lachrymis simul & gaudio (nā ne id quidem licebat antea) corpora mortuorū effodere, alij integra, alij partes tantummodo, vt mortis genus tulerat, aut tēpus, eáq; ornata in monumētis maiorū sepelire. Per id tempus ærarium adeò exhaustum fuit, vt in eo tantùm inuentū sit decies sestertium. Quāobrem Pertinax vix ex statuis, armisq; & equis, & supellectile Commodi, ac pueris quos in delicijs habuerat, pecuniam redegit, vnde prætorianis quantum promiserat, ac deinde populo viritim centum denarios daret: id quod fecit.

Pertinax equus inauratis vngulis in circū ducitur.

Imperij præsagia. Commodi claua.

Princeps Senatus. Pertinacis laua.

Aerariū exhaustum. Ea quæ Cōmod⁹ in deliciis habuit, atque ad splendorem cōparauit, diuendita.

*Cuncta enim quæ Commodus ad delicias, & ad ludos in quibus erat armorum exercitatio, & ad currus agitandos comparauerat, venalia proposuit, partim vendendi causa, partim vt ostenderet, quibus in rebus, & in quo genere vitæ Commodus versatus esset, atque vt eos qui illa emerent, cognosceret. Interea Lætus, qui non solùm Pertinacem afficiebat maximis laudibus, sed etiã Commodo malè dicebat, quosdã Barbaros, qui à Cõmodo, vt pacem seruarent, magnam vim auri acceperant, domúmque reuertebantur, iussit ex itinere reuocari, repetitáque ab eis pecunia, Referte, inquit, domum, Pertinacem Imperatorem esse. Erat enim illis Pertinacis nomen in primis cognitum ex ijs quæ passi fuerant, cum ipse in exercitu Marci militaret. Contrà autem in cõtumeliam Commodi id fecit. nam cum aliquot * adulatores & scurras, quibus facies quidem deformes, sed nomina & instituta vitæ multò erant turpissima, contumeliæ ac petulantiæ causa Commodus locupletauisset, horum nomina & bona Lætus proscripsit: qui partim risum populo, partim stomachum mouerunt, ac molestiam. Eæ enim erant eorum facultates, quas habuerant plerique Senatores, quarum causa Commodus mortem eis attulerat. Neque verò Lætus perpetuam fidem seruauit Pertinaci, vel potius ne paulum quidem. Nam cum ea quæ cuperet, non esset consecutus, milites, vt paulò pòst dicemus, contra eum concitauit. Pertinax autem Flacco Sulpiciano socero suo præfecturam Vrbis detulit. is dignus erat eam dignitatem cõsequi. Vxorem verò suam Augustam, aut filium Cæsarem, licèt nobis decernentibus, fieri noluit, sed vtrunque repudiauit prorsus, vel quòd Imperium nondum planè cõfirmauerat, vel quòd nolebat petulantem fœminam Augustæ nomen pollue-*

Adultores & scurræ à Læto proscripti.

*κοπρίας, sic vocari adulatores, scurrásve, ipse Dio libro 50. ostẽdit.

Flaccus Sulpicianus Vrbis præfectus.

re: neque passus est filium puerũ adhuc, antè quàm erudiretur, sacramento obstringi, aut spe nominis corrumpi. Non enim educabat eũ in Palatio, sed quo die principatum est adeptus, omnes eius facultates inter liberos distribuit: erat enim ei filia, cósque apud auum educari iussit, cum iisque vt pater, non vt Imperator erat, idque perrarò. Cùm autẽ non liceret amplius militibus rapere, aut Cæsarianis omnia pro libidine agere, vtrisque in odium acerbissimum venit. Cæsariani, quòd inermes sint, nihil moliuntur. Prætoriani verò milites Lætúsq; contra eũ cõiurant, ac primùm omnium Falconem consulem, qui nobilitate & opibus clarus erat, Imperatorem deligunt, eúmque, quòd tum fortè Pertinax esset in mari, vt rei frumentariæ prouideret, in castra ducere constituunt. Eo cognito, Pertinax Romam properè reuertitur, dein in Senatum venit, ac pauca in hanc sententiam dicit: Nolo vos latere Patres Conscripti, me, cùm in ærario dũtaxat ad decies sestertiûm inuenerim, non minus quàm Marcus & Lucius militibus dedisse, quibus principibus relictũ fuerat vicies septies milies sestertiũ. Cuius egestatis causâ fuerũt boni Cæsariani. Sed Pertinax in eo mẽtiebatur, quod se militibus parem pecuniam cum Lucio & Marco dedisse diceret: ille enim vigena sestertia viritim dederat, hic duodena. Hanc ob causam milites simul & Cæsariani, quorum tum magnus numerus aderat in Senatu, tulere ac murmurauere grauiter. Cum autem nos essemus Falconem damnaturi, surrexit Pertinax, atque ita exclamauit, Absit, vt me tenẽte principatum vllus Senator vel iure interfici iubeatur. Lætus verò occasionẽ nactus, simulata causa contra Falconem, magnum numerum militum, quasi id faceret iussu Falconis, corrupit

Lætus cum Prætorianis contra Pertinacem coniurat.

Pertinacis ad Senatum Romanum oratio.

Falco Consul imperator factus.

Sex myriades, septem millia myriadũ, quingentæ myriades drac.

pit. Id vbi cæteri intelligunt, metuúntque ne ipsi quoque intereant, tumultuantur. Ex ijs ducenti audaciores cæteris, in Palatium districtis gladijs contendunt: quorũ aduentum non antè cognouit Pertinax, quàm illi conscendissent, accurrissetq́ uxor eius, eique rem omnem significauisset. Eo verò cognito, facinus siue forti & magno viro dignum, siue stulto, vt quis volet appellare, fecit. Nam cum posset facilimè irruentes concidere (quippe ei excubiæ nocturnæ, & equites in armis erãt, magnúsq́ numerus hominum aderat in Palatio) vel saltem abdere se, & clausis portis Palatij, cæterísque ianuis interiectis aufugere, neutrum eorum fecit: sed ratus se aspectu eos esse perterrefacturum, & persuasurum oratione, ijs qui iam domi erant, processit obuiam. nec enim ab alijs militibus prohibiti sunt, ianitorésque & reliqui Cæsariani non modò non clauserunt portas, sed etiam aditus omnes patefecerunt. Ut primùm vidére Pertinacẽ milites, omnes pudere cœpit, præter vnum: iámque demissis capitibus terram intuebantur, & gladios in vaginas recondiderant, cum ille impudens miles prosiliens ad eum, Hunc tibi, inquit, milites gladium mittunt. quo dicto, statim irruit, eúmq́ percussit: non enim prohibuerũt cæteri milites, sed Imperatorem suum vnà cum Electo occiderunt. Nam is sólus nunquam Pertinacem deseruit, sed ei semper, quoad potuit, opem tulit, ac multos milites vulnerauit. Quem ego virum bonum cùm antea semper existimauerã, tum verò maximè sum admiratus. Milites abscissum Pertinacis caput hasta transfigunt, eóque facto gloriantur. Ita Pertinax, dum conatur emendare omnia breui temporis spatio, moritur, neq́ nouit homo multarum rerum peritus, multa simul tutò corrigi non posse: sed si quid aliud in rebus humanis, tũ in

Pertinax occiditur à militibus. Electi in Imperatorem pietas.

primis

primis ciuilem statum tempore egere & consilio. Vixit annos LXVII. *quatuor mensibus, & tribus diebus exceptis. Regnauit dies* LXXXVII.

DIDIVS IVLIANVS.

RENVNCIATA cæde Pertinacis, alij domũ suam se recipiunt, alij in ædes militum contendunt, in primis quisque suæ saluti prospicit. Sulpicianus autẽ, quem Pertinax ad sedandos prætorianos milites in castra miserat, in ijs manebat interim, agebátq; ut à militibus ipse Imperator designaretur. Interea Didius Iulianus homo pecuniosissimus, & profusa luxuria, ac nouarum rerum cupidus, quibus etiam de causis Mediolanum in patriam à Commodo relegatus fuerat, ut primùm cædem Pertinacis intellexit, properè ad exercitum contendit. Cúmque ad portas muri venisset, petere cœpit à militibus Romanum Imperium. Hîc res Urbi turpissima, atque indignissima populo Romano accidit. Roma enim unà cum Imperio, quasi in foro aut mercatu venalis proposita est, eámque vendebant ij qui Imperatorem suum occiderant. Erant autem Sulpicianus & Iulianus, factis contra se mutuis licitationibus (ille intus, hic foris erat) atque auctione paulatim ab ijs facta, eò ventum est, ut singulis militibus vicena sestertia daturos se promitterent: nam milites utriq; separatim renunciabant, quantum alter eorum daret, dicebántq; Iuliano, Sulpicianus nobis hãc summã dat, quid tu adijcis? Itẽq; Sulpiciano, Iulianus nobis tãtũdẽ promittit q̃d tu præterea polliceris? Potior fuisset Sulpicianus: quippe intra castra, & præfectus Urbis erat, priórq; vicena sestertia promiserat

Sulpicianus.

Iulianus à Commodo Mediolanũ relegatus.

Venale imperium.

Quinq; mil lia drach.

serat, nisi Iulianus non sensim amplius, sed simul ad superiora vicena sestertia, altera quina adiecisset, eámq; summam magno edito clamore in manibus ostendisset. Tanta enim accessione permoti milites, metuentésque ne Sulpicianus factus Imperator cædem Pertinacis vlcisceretur, quod Iulianus aiebat fore, hunc recipiunt, & Imperatorem designant. Itaque Iulianus in forum, atque in Senatum sub vesperum deducitur, comitatus magno numero prætorianorum, quibus signa aderant multa, non secus, quàm si eos educeret ad aliquod facinus: idque faciebat, quò nos, populúmque perterrefaceret. Illum enim magni faciebant milites, & Commodum appellabant. His cognitis rebus, nos, vt cuique nũciatum est, in timorem Iuliani militúmque venimus, & maximè ij qui Pertinaci familiares fuerant. Fui ego ex eorum numero: me enim Pertinax, præter alios honores quos mihi tribuerat etiam Prætorem designauerat. Iulianum verò sæpe in causis agendis, cùm patrocinium aliquorum suscepissem, ostenderam iniuriam fecisse: tamen quòd tutum non videbatur esse domi remanere, ne propterea in suspicionẽ veniremus: nõ equidem seruilibus animis, sed antè cœnati, per milites medios perrumpentes, introimus in Senatum. Ibi Iulianum multa digna se dicentem audiuimus: atque illud in primis, Video vos, inquit, Imperatore carere, méque imperio dignissimum esse. Dicerem autem apud vos de meis virtutibus, nisi eas perspectas atq; cognitas haberetis, méque antea experti essetis. Quamobrem mihi non opus fuit multis militibus: solúsque ad vos veni, vt ea quæ mihi ab illis data sunt, confirmetis. Solum enim se venisse dicebat is, qui & foris armatis militibus septus & munitus erat, & in ipso Senatu complures habe

Mille ducẽtæ quinquaginta drac.

Iulianus Imperator à militib. designatus.

Dion Prætor designatus à Pertinace.

Insolẽs oratio Iuliani in Senatu.

habebat:odij quoque nostri in ipsum & timoris, videlicet sibi conscius, mentionem fecit. Itaque adeptus imperium, & confirmatus Senatus authoritate, in Palatium proficiscitur. vbi cùm inuenisset cœnam paratã Pertinaci, statim cœpit illudere ei, accersitisque vnde tũ potuit, preciosissimis quibusque rebus, mortuo adhuc intus iacente, lusit aleis, & Pyladem saltatorẽ cum quibusdã alijs admisit. Postridie eius diei nos ad eum venimus, simulantes & dissimulantes multa, ne mœrere videremur. Populus erat in aperta mœsticia, ita vt diceret quicquid sibi collibuisset, comparabátque se, vt poterat. Tandem cùm ille venisset in Senatũ, essétque Iano, qui erat ante fores Curiæ, sacrificaturus, vno ore conclamatum est ab omnibus, eum rapuisse imperium, & parricidam esse. Hìc ille dissimulat, ac ne videatur ferre grauiter, eis pecuniã promittit. Illi succensent vehementius, quòd vellet ipsos pecunia corrũpere, exclamántque omnes, Nolumus, nõ accipimus. Quod vt audiuit Iulianus, diutius teneri non potuit, quin proximos quosque interfici iuberet. Populus ea re multò grauius concitatus, non desinebat Pertinacem desiderare, Iuliano maledicere, deos inuocare, ac milites execrari. Quinetiam multi in plerisque locis vrbis saucij, ac penè interfecti resistebãt. Ad extremũ arma omnes capiunt, & in Circũ vndique concurrunt: ibi transigunt eam noctem, & posterũ diem ieiuni, ita vt ne aquã quidem biberent. Tum verò auxilium cæterorum militum, & præsertim Nigri Pescennij, eorúmque qui cum ipso erant in Syria, implorant & flagitant. Tandẽ verò fame coacti, defatigatiq; labore & vigilia, abeunt, & ab armis discedunt, dũ expectãt externa auxilia. Iulianus occupato hoc modo Imperio, res agere cœpit homine libero indignas, blandiri

Iulianus Senatus autoritate Imperator cõfirmatur.

Pylades saltator.

Ianus ante fores Curię.

Julian⁹ parricida atq; tyrannus à populo iudicatus & proclamatus.

Mot⁹ populi cõtra Iulianum.

Niger Pescẽnius.

Iuliani immoderata assentatio.

Senatui, & potentissimis quibusque, multa eis promittere & largiri, arridere obuijs, frequentare theatra, multa cõuiuia agere: postremò nihil prætermittere, quod ad nos fouendos deliniendósque spectaret, sed nemo nostrûm ei fidebat, erátque suspecta omnibus immoderata eius assentatio. » *Nã quod extra modum fit, licet putetur qui-* » *busdam esse gratum, tamen prudentibus fraude carere* » *non videtur. Quæ cùm Romæ facta sint, nunc quid foris actum sit, dicendũ est. Erant tres viri, Seuerus, Niger, Albinus, quorum singulis suberãt tres exercitus populi Romani, & cõplura externa auxilia: hi Rempublicã capessunt: Albinus præerat Britanniæ, Seuerus Pæoniæ, Niger Syriæ. Hos viros tres stellæ significabãt, quæ visæ derepentè circũ solem fuerunt Calẽdis Ianuarij, cùm Iulianus ante curiam sacra faceret nobis præsentibus. Erant enim adeò conspicuæ, vt eas milites perpetuò inspicerẽt, & inuicem commonstrarent: dicerẽntque Iuliano magnũ aliquod malum impendére: nos autem, quanquam id optabamus, & sperabamus fore, tamẽ eas apertè intueri non audebamus timoris causa: idque ego factum esse certò scio. Ex tribus autem ducibus, de quibus paulo antè dicebam, Seuerus potentissimus & prudentissimus erat. Is cùm præcognouisset fore, sublato Iuliano vt ipsi inter se de Imperio contenderent, statuit propinquiorem sibi deuincire, deditque literas homini fideli ad Albinũ, per quas eum Cæsarem faciebat. Nigrum etiam noluit, qui se propterea efferebat, quòd eius fidem atque auxilium populus implorauerat. Itaq; Albinus, qui se Seueri socium in principatu sperabat fore, de loco non abijt. Seuerus autem deuincta sibi omni Europa, præter Byzantium, Romam contendit: nusquam discedit ab armis, sed delectis sexcentis optimis militibus,*

Albin' Britanniæ: Seuerus Pæoniæ: Niger Syriæ præerant. Prodigiũ.

Seueri in rebus agẽdis prudentia.

Seuerus Albinum Cæsarem facit per literas.

bus, medius inter illos dies noctésque versatur. nec enim illi thoracem vnquam exuerunt, antè quàm Romã venissent. His cognitis rebus, Iulianus Seuerũ hostem iudicat de autoritate Senatus, comparátque se, vt cum eo pugnet. Per eos dies Romæ tanquam in hostili terra nihil fuit aliud quã castra. Fuit magnus tumultus stabulãtium exercentiúmque se equorũ, hominum, elephantiũ. ab armatis ingens timor reliquis ciuibus iniectus est. Nos interdum vix risum tenebamus, quòd prætoriani nihil facerẽt dignum suo nomine, aut promissis: quippe molliter & delicatè viuere didicerant, & quòd milites eius classis, quæ apud Amisum erat, accersiti, quemadmodum se exercerent, nescirent, nec elephanti infensi equis homines ferrent. Præsertim verò ridebamus, quòd Palatium circundatum cancellis, & firmissimis ianuis clausum erat. Nam Iulianus cùm videretur Pertinacem nũquã facilè occisum fuisse à militibus, munito hoc modo séptóque Palatio, credidit se, si fortè vinceretur, cõclusum in eo superstitẽ esse victurum. Lætum & Marciam interfecit, ita vt omnes qui contra Commodũ cõiurauerant, interierint. Narcissum enim Seuerus postea bestijs obiecit, præcone ita pronunciante: Hic est qui Cõmodum suffocauit. Plerosque pueros occidit, causa magicarum artium, ita vt si fortè, quod futurum erat, præcognouisset, id posset auertere. Crebrò misit ad Seuerum, qui eum ex insidijs interficerent. Sed postquã ille in Italiam venit, Rauennámque cepit nullo labore, atque ij quos Iulianus contra eum miserat, vt vel ei persuaderẽt reuerti, vel prohiberent aditibus, ad ipsum defecerunt, ac prætoriani, quibus Iulianus magnopere confidebat, perpetuis laboribus defatigati, allatisque rumoribus, de aduentu Seueri grauiter perterriti sunt: Iulianus nos

Iulianus Seuerũ hostẽ iudicat.

Palatiũ circundatum cancellis.

Læt⁹ & Martia interfecti.

Narcissus bestiis obiectus.

Pueri ob magicas artes interfecti.

Rauenna capta.

conuocat, iubétque vt Seuerum socium imperij decernamus. Interea prætoriani persuasi Seueri literis, se, si modo interfectores Pertinacis dederent, & ab armis discederent, nullum damnum passuros, interfectores comprehendunt, idque factum esse Silio Messalæ Consuli significant. Hîc Consul nos conuocat in templũ Mineruæ, quod templum nomen traxit ab exercitatione eorũ qui in ipso erudiuntur, & quid factum sit à militibus, exponit. Nos Iuliano capite damnato, Seuerum Imperatorem appellauimus, & Pertinaci heroicos honores reddidimus. Itaque Iulianus interfectus est, iacens in Palatio, nihilque dixit percussoribus, nisi, Quid ego peccaui, aut quem interfeci? Vixit annos LX. *menses* IIII, *dies totidem. ex quib. imperauit dies* LXVI.

Silius Messala.

Templũ Mineruæ.

Iulianus capite damnatus.

SEVERVS.

SEVERVS *posteaquam ita Imperator factus est, eos qui Pertinacẽ occiderãt, morte mulctauit: cæteros prætorianos, priusquã ipse Romam veniret, accersi iussit, ijsq; in planicie conclusis, ignarísque eius quod sibi erat euenturum, scelus, quod contra Imperatorem suũ admiserant, acerbè & plurib. verbis exprobrauit: dein arma equósque abstulit, ipsos ex Vrbe eiecit. Hi inuiti abiectis armis, equisque dimissis, ac discinctis sagis dispersi sunt. Vnus ex ijs fuit, qui, cùm equus nollet ipsum deserere, sequeretúrque hinniens, illum, séque interfecit: atque is equus spectantibus libenter mori visus est. His cõfectis rebus, Seuerus in Vrbem venit: cúmque sedisset in equo vsque ad portas Vrbis amictus veste equestri, inde vrbana indutus, pedibus introijt. Comitabatur eũ*

Pertinacis occisores morte mulctantur.

Equ⁹ nolẽs dominũ deserere.

Seueri in vrbem ingressus.

omnis

omnis exercitus, pedites equitésque armati consequebãtur: fuitque illud spectaculum omnium, quæ vidi vnquam, magnificentissimũ. Nã vrbe tota floribus & lau reis coronata, ornatáque varijs vestibus, in magno splendore luminum & suffimentorum populus acclamabat albatus, lætúsque: milites, vt in magno conuentu & pompa, cum magno decore incedebãt armati: nos aderamus ornatu Senatorio: multitudo cõtendebat illum videre, & audire loquentem, quasi à fortuna immutatus esset, attollebántque se vicissim, vt ipsum de superiore loco intuerentur. Postquam ingressus est in Vrbem, nobis confirmauit ea quæ superiores boni principes fecerãt, videlicet nullum Senatorem suo iussu interfectum iri, idque non solùm iurauit, sed præcepit etiam vt publico decreto sanciretur, Imperatorem, si Senatori mortẽ afferret, eúmque cuius opera ad eam rem vteretur, liberósque ipsorum hostes reipublicæ futuros. Verùm is primus omniũ cõtra hanc legem fecit, quòd ea minimè obseruata, multos sustulit. In his fuit Iulius Solon, qui superius decretũ iussu Imperatoris conscripserat, nec ita multò pòst occisus est. Cúmque multa fierent ab eo quæ nobis displicebant, tum imprimis accusabant eum multi, quòd cùm esset consuetudo, vt stipatores principis Itali, Hispani, Macedones, & Norici tantùm essent, quorũ aspectus iucundus, & mores suaues erãt, hunc ipse morem sustulit, Vrbémque multitudine permixtorũ militum, terribiliúmque aspectu, & auditu horribilium, ac feræ agrestísque vitæ repleuit. Cæterùm prodigia, ex quib. principatum sperauerat, hæc fuerunt. Cũ esset in ordinem Senatorium cooptatus, visus est in somnis videre, se tanquã Romulum lactentem, inhiantémque vberibus lupinis. Cúmque esset Iuliam vxorẽ ducturus, Faustina Mar-

Seueri de non interficiendis Senatorib⁹ iuramentum atque decretum.

Iulius Solõ occisus.

Stipatores principis.

Prodigia Seueri.

Iulia vxor Seueri.

ci vxor apparauit vtrique thalamum iuxta Palatium in tẽplo Veneris, eique dormienti aqua aliquando è manu tanquã ex aliquo fonte emanare visa: itémque Lugduni cùm Prætor esset, omnis exercitus populi Romani eum venit salutatum in somnis. Præterea alio tempore quidam eũ in speculam adduxit, ex qua ipse perspexit vniuersam terram, maréque: quæ cum non secus quàm instrumentum musicum pulsauisset, in ijs plurimus concentus erat. Ad hæc vidit in foro Romano equum deiecto Pertinace, qui in ipsum ascenderat, se libenter admisisse. Quæ omnia cum ex somnijs intellexerit Seuerus, tum id re vera euenit, quòd cũ ephebus esset, consedit in sella principis propter imprudentiam. quæ ex re atque cæteris omnibus futurum Imperium ei denunciatũ est.

Pertinacis monumentum.

Quod vbi obtinuit, monumentum Pertinaci fecit, eiúsque nomen in votis & sacramentis omnibus iussit vsurpari, præcepítque, vt statua eius aurea curru ab elephantis veheretur in Circum, vtq; ei tres sellæ aureæ in reliqua theatra perferrentur.

Exequię Pertinacis magnificæ.

Huic funus, etsi dudum obierat, ita factum est. Extructum erat in foro Romano tribunal ligneum penè tribunal lapideum: suprà fuit ædificium, quod columnæ vndique sustinebant, erátque ebore variè ornatum & auro: eò allatus fuerat lectus consimilis, cui stragulis purpureis atque auro intextis ornato erant circum capita belluarũ terræ marisque, in eoq; posita erat statua Pertinacis cerea ornatu triũphali, à qua puer egregia forma, ita vt si dormiret Pertinax, pennis pauonis muscas abigebat. Eo ita iacẽte, Seuerus, nósque Senatores, vxorésque nostræ accessimus funebri vestitu: illæ in porticibus, nos sub dio sedebamus. Quibus ita dispositis, primò transierunt statuæ omnium veterum Romanorum illustriũ: tum chori puerorũ & virorum, qui

lugu

lugubre de Pertinace carmen cantabant: deinde natio nes omnes subiectæ Imperio Romano in statuis æneis ornatis, vt est cuiusque gentis patria consuetudo. Sequebã tur pòst varia genera ciuium, lictorum, scribarum, præconum, & qui sunt eiusdem generis. Veniebãt deinceps statuæ multorũ virorum, quos præclarè fecisse aliquid, aut excogitasse, aut in aliquo studio floruisse constaret. Subsequebantur equites ac pedites armati, certatores equi, atque ea quæ ad parentandum pertinebãt, quæ ab ipso principe, & à nobis, vxoribúsque nostris, & à clarissimis equitibus ac populis, & à cõgregationibus ciuium missa fuerant. Postremò ferebatur altare inauratum, ornatúmque ebore & lapillis Indicis. Quæ postquam transierunt, Seuerus ascendit in Rostra, & laudationẽ Pertinacis recitauit. Cúmque oraret, crebrò exclamatum est à nobis, partim laudantibus Pertinacem, partim lugentibus: sed oratione habita, multo magis. Ac tandem cum lectum de loco, in quo erat, moueri oporteret, omnes simul lamentati sumus, ac fleuimus. Lectum tulére à tribunali pontifices, & magistratus, non modò qui tum erant, sed etiam ij qui fuerant insequentem annum designati, eundémque postea tradidêre nonnullis equitibus vt ferrent. Pars nostrûm lectum anteibat, ex quibus multi frangebantur dolore, multi canebant flebile carmen ad tibias, Imperator postremus sequebatur. ita in campum Martium venimus. Hic extructus erat rogus instar turris, forma trianguli, ebore & auro, ac nonnullis statuis ornatus. In summo eius, currus inauratus, quo Pertinax olim vehebatur, collocatus erat. In hunc rogum coniectis primò ijs quæ allata fuerant parentandi causa, lectus impositus est. Pòst Seuerus, propinquique Pertinacis statuam eius osculantur.

Seuerus fecit laudationem Pertinacis.

Pertinacis in campo Martio rogus.

Quo facto Imperator tribunal conscendit, nos Senatores, exceptis magistratibus, in tabulata conscendimus, vt tutò simul & cõmodè spectaremus ea quæ gereretur. Magistratus & equestris ordo collocati sunt ex ordine, vt cuiusque dignitas postulabat. Hîc cõfecere milites, equites atque pedites circũ rogum cursus vrbanos & cõfictos: ijsq; peractis cursibus, Consules rogũ incenderunt. Quod cum esset factum, aquila ex rogo euolauit: itaque Pertinax immortalitate donatus est. His cõfectis rebus, Seuerus Nigro bellum intulit. Erat Niger Italus, equestrisque ordinis, homo nec virtute clarus, nec vitijs admodum insignis, ita vt ob eam causam nec laudari multũ, nec vituperari posset. Vtebatur legato exercitus Æmiliano, alijsq;. Æmilianus præstare videbatur cæteris, qui tum consilium dabant, prudentia vsuq; maximarũ rerum, quòd in multis nationibus spectatus & probatus erat. Igitur Niger, cum bellum motum esset, venit Byzantium, inde Perinthum exercitum duxit. Sed cum nonnulla prodigia ei minus euenissent prospera, vehemẽter perturbari cœpit. Nam aquila, quæ in statua militari consederat, in ea, licet abigeretur, cõstitit, quousque capta est, apésque in signis militaribus, & maximè in statuis ipsius fauos finxerunt. his de causis ipse Byzantiũ reuertit. Æmilianus autem commisso prælio apud Cyzicum cum quibusdam ducibus Seueri, ab eis victus & interfectus est. Post hæc in angustijs Nicaæ & Cij prælium magnum variúmque factum est, dum Nigriani in planicie pugnarent cominus, & Seueriani occupatis collibus tela ex locis difficilimis in hostes conijcerent: illi contrà nauigia quæ in lacu proximo erant, conscenderent, atque inde iacularentur. Primò superiores erant Seueriani, quos Candidus instruxerat, propter

locorum

Margin notes: Pertinax immortalitate donatus. — Bellũ cum Nigro. — Aemylian' legatus Nigri. — Prodigia dira. — Pugnatũ est apud Cyzicum. — Prælium alterũ in angustijs Nicææ & Cij.

locorum, ex quibus pugnabant, difficultatē, Sed posteaquàm Nigriani conspecto Nigro, Seuerianos insecuti sunt, victoria apud ipsos fuit. Quod vbi animaduertit Candidus, signiferos acriter, increpat, conuerti contra hostes iubet, fugam militibus obijcit. Hi pudore adducti, conuersiq; in hostes irruunt, eósque pugnando vincunt: quos etiam perdidissent funditus, nisi propè adfuisset ciuitas, nóxque prohibuisset obscura, quo minus id facerent. Hoc prælio facto, rursum apud eas, quæ Pylæ, hoc est portæ nominantur, æqualis acrísque pugna commissa est. Præerant exercitui Seueriano Valerianus & Anylinus: Niger ipse legiones suas instruxerat. Locum in quo pugnatum est, propter angustiam, Cilicianas Pylas nominant, quod ex altera parte impendent prærupti montes, ex altera magna præcipitia in mare porriguntur. Hic Niger collocato exercitu in colle natura sua munito, antè milites grauis armaturæ, pòst iaculatores, funditorésq; & sagittarios instruxit, vt & illi irruētes hostes cominus arcerent, & hi eminus super illos viribus suis vterentur. A dextra læuáque tutus erat, partim propter præcipitia, quæ ad mare spectabant: partim propter syluam, quæ difficili ascensu atque arduo erat. Instructo in hunc modum exercitu, impedimenta à tergo collocat, vt si quis fugere cupiat, tamen non possit. Qua re animaduersa, Anylinus primùm opponit scutatos: post eos instruit omnes milites leuis armaturæ: hos, vt hostes eminus pro illis arceant: illos, vt tutum ascensum sibi præstēt. Equites misit cum Valeriano, vt syluam quoque modo possent, circumirent, iussitque vt Nigrianos à tergo de improuiso adorirentur. Posteaquam ventum est ad manus, Seuerianis partim scuta opponentibus, partim obtendentibus in modum testudinis, atque ita propius

Candidus.

Tertiū prælių apud Pylas Cilicianas.

Valerianus, Anylinus.

Nigri contra Seuerianos res gestæ.

ad hostes accedentibus, pugna vtrinque diutissimè aqua lis fuit. Cœpere Nigriani multitudine & natura loci superiores esse, vicissentque omnino, nisi cœlo sereno, & nulla vi ventorum perturbato, nubes & horribilia tonitrua, ac vehementes fulgores cum maximo imbre extitissent, ita vt his rebus ora atque oculi ipsorum magnopere læderentur. Quæ vt molestiam non exhibebant Seuerianis, quòd à tergo essent, ita Nigrianos, quòd irruerent ex aduerso, maximè conturbabant. Itaque is casus animos addidit Seuerianis, quibus Deus opem ferre videbatur: hostibus timorem fecit, quòd expugnarentur diuinitùs, confirmauitq; illos suprà quàm poterant: hos, cùm magnis essent viribus, perterrefecit. Quibus iam se fugæ mandantibus Valerianus apparuit: hunc vt vident, sese statim conuertunt: sed cùm eos Anylinus ex altera parte arceret, rursum terga vertũt, & sursum deorsum currentes, vt casus incidit, vagantur. In hoc prælio maxima cædes facta est: desiderata sunt enim Nigrianorum viginti millia. quam cladem somnium sacerdotis antè significauerat. Nam cum Seuerus esset in Pannonia, sacerdos Iouis vidit in somnis nigrum quendam hominẽ, qui irrueret in exercitum Seueri, ac postea manibus hominum conficeretur. Cuius somnij facta interpretatio ad Nigrum pertinuit nominis causâ. Capta non multò pòst Antiochia, Niger ex ea ad Euphrarem confugit, ratus hoc vnum sibi ad Barbaros perfugium futurum: sed eum insecuti Seueriani capiunt, eique caput abscindunt: id Seuerus misit Byzantium, & cruci affigi iussit, vt eo viso capite Bizantij ad se accederent. His rebus gestis, Seuerus eos qui partes Nigri secuti fuerant, damnare cœpit, ex quibus Cassius Clena, Senator cùm ab eo dãnaretur, non modò verum non celauit, sed etiam libere

Tempestas dira.

Seuerianorũ de Nigrianis pręclara & diuinitus cõcessa victoria.

Strages cruenta.

Sacerdotis somnium.

Antiochia capta.

Niger obtruncatur.

Nigriani omnes à Seuero damnati.

Cassius Clena se purgat honestis rationibus.

libere in hanc sententiam dixit, Ego, inquit, te antè æquè ac Nigrum ignorabam. Cùm autem casu factum esset vt partes illius sustinerem, necessariò quod mihi sors obtulerat, sum secutus, non vt tibi bellum inferrem, sed vt Iulianum opprimerem. Nihil igitur in hac re peccaui, quòd principiò iisdem rebus studui quas tu agebas, & quòd ad te postea relicto eo qui mihi datus erat diuinitùs, non defeci. Neque enim tu quenquam eorum qui nunc tibi in iudicio assident, voluisses proditorē ad illum perfugere. Noli igitur nostra corpora aut nomina æstimare, sed res ipsas. Etenim omnia quæ contra nos statues, ea contra te sociósque tuos decernas necesse est. Quod si tu nullo iudicio aut sententia damnaberis, tamen opinione hominum, quam nulla vnquam delebit obliuio, videberis ea quæ nobis acciderunt, in cæteris repræhendere. Seuerus hominis licentiam admiratus, libertatémque loquendi, ei dimidiam partem bonorum concessit. Byzantij autem non solùm Nigro viuo, sed etiam mortuo multa, eáque admirabilia gesserunt. Eorum vrbs sita in opportuno loco, propter continentem quam habet vtrinque, & mare quod medium intercedit, loci Bosphorique natura munitissima est. Nam cùm ædificata sit in edito loco, pertinet ad mare, quod veluti torrens fertur ex Ponto & in extremam vrbem labitur, flectitúrq; aliqua ex parte ad dexterā, vbi sinum & portū facit: magna verò ex parte in Propontidem propè ipsam vrbem, ac celerius multò defluit. Habebat verò mœnia munitissima, quorum dorsum exterius extructum erat magnis & quadris lapidibus, tabulis inter se ex ære coniunctis: interius aggeribus ædificiísque ita fuerant munita, vt tantùm vnus murus firmissimus esse videretur, super quem ambulari poterat, opertúsque erat

Byzantij topographia.

Bosphorus.

erat,& ad custodiendum facilis. Aderant & magnæ turres ædificatæ extrinsecus,quæ circùm fores habebãt, per quas ad ipsas transiretur vicissim,ita vt qui eas circumirent,intus offenderent sese.non enim rectè,sed paulò obliquius alijs atq; alijs locis ædificatæ,omnia quæ interessent,circuibant.Ingens erat propugnaculum atque altum è regione continentis, vt facilè eos qui ipsum inuaderent,arceret.Ea quæ mare spectabant,erant minora,propterea quòd scopuli,in quibus erant ædificata, & vehemens impetus Bosphori Byzantios tutos mirabiliter præstabat,& quòd vterque portus intra murum cathenis conclusus erat.Habebat etiam portus promontoria,in quibus erant altæ turres,quæ hostibus nauigationem difficilẽ efficerẽt:sed Bosphorus in primis proderat Byzantijs,in cuius fluxum si nauis semel venerit,ad terram appellat necesse est. Quæ res vt est amicis gratissima,ita hostibus molestissima est.Neque verò Byzantiũ ita solummodo munitum fuerat: sed erãt insuper in eo machinæ cuiusuis generis,ad quoslibet muros deijciendos paratæ,quibus conijciebãt in hostes partim saxa grãdia,si quando propius accederent,trabésq;,partim emittebant lapides, teláque atque hastas,si abessent longius, ita vt nemo ad ea loca,quæ satis magno interuallo distarent ab vrbe,posset accedere sine periculo. Inerãt nonnullis machinis harpagones, quas emittebant, retrahebántque celeriter.Harum nauium atque machinarum magnam partem Priscus municeps meus fecerat:quam ob causam postea & reus capitis factus, & absolutus est. Nam Seuerus cognita eius arte, vetuit ipsum morte mulctari,eiúsque opera deinceps cùm in multis alijs rebus,tum in Atrorum expugnatione est vsus.Solæ enim machinæ,quas ille fecerat,non sunt à Barbaris exustæ.

Promontoria.

Byzãtinorũ instruméta atq; torméta bellica.

Harpagones.

Priscus municeps Dionis.

Atrorũ expugnatio.

Byzan

Byzantijs naues fuerant quingētæ, quæ magna ex parte vniremes, nonnullæ etiam biremes erant & rostratæ: quædam à prora puppíque clauis & gubernatoribus instructæ, vtrinque nautas habebant, quò absque mora nauigarent, & retrocederent, & quò possent, vtrumuis facerent, hostes offendere. Igitur Byzantij illis quidē temporibus multa egerunt, multa etiam passi sunt, dū trium annorum spacio obsiderentur à cunctis ferè orbis terræ exercitibus. Ego pauca ex ijs referam, quæ nonnullam admirationem habent. Capiebant enim quædam nauigia, dum hostes in ijs prçternauigarent, quos ipsi adoriebantur opportunè. Capiebant præterea triremes in ipsa statione hostium, quas præcisis ancoris per submissos vrinatores, & affixas clauis ad seriem remigij ipsarum, religatásque funiculis trahebant ita, vt illæ sua sponte cursum ad ipsos tenere viderentur, nullis remigibus aut vento incitatæ. Iam verò ab ijs plerique mercatores volentes capiebantur vt inuiti: qui postquam magno precio vendidissent ea quæ conuexerant, aufugiebant. Consumptis verò rebus omnibus quæ intus erant, Byzantij in summas angustias adducti, ac iam rebus suis diffidentes, primò quidem licet afflicti vehementer, quòd erant vndique interclusi, tamen fortiter resistunt, vtuntúrque materia ædium ad naues, & funiculos ex mulierum capillis faciunt: cúmque hostes murum inuaderent, lapides ex Theatro iácere, & equos ex ære, statuásque æneas integras cœperunt. Postquam cibus vsitatus eos deficit, comedêre pelles animalium maceratas: quibus postea consumptis, magna pars nauigat obseruatis procellis, cæterísque tempestatibus, vt eis nemo posit occurere, idque faciunt: vt vel intereant, vel commeatum comparent. Tum verò magno impetu & inopinato irruunt in agros

Byzātij obsidio.

Vrinatores.

Funiculi ad naues ex mulierū capillis facti.

Fames Byzātinorum.

agros, cunctáque eodem modo prædantur. Qui remanserant in vrbe, facinus grauissimũ fecerunt: nam vt fuere debilitati, cœperunt mutuò contra se conuerti, séq; inter se comedere. Dum hæc ab alijs gerũtur: pars & quidem suprà quàm ferendo essent oneratas naues conscendit, soluitque explorata pariter magna tempestate: quæ res tamen nihil eis proderat. Nam Romani vt videbãt eos pondere pressos, ita vt parum supra aquam extarent, cõtrà ferebantur, irruebántque in eos dispersos, vt ventus & tẽpestas tulerat, ita vt nullo facto prælio nauali, perpetuò eorum naues frangerent, earúmque partem impellerent contis, partẽ rostris confringerẽt, nonnullas impetu suo subuerterent. Illi, si maximè voluissent, tamen nihil poterant efficere: quòd si conabãtur fugere, aut submergebantur, quòd ventus erat vehemens, aut capti ab hostibus peribant. Hæc dum intuerentur ij qui erant in vrbe, deos inuocabant magnis editis clamoribus, idq; faciebant in varijs locis, vt quisque in id spectaculũ inciderat. Sed postquam omnes suos vident penitus interire, tum frequentes gemitu complent omnia & lamentatione, ex eóque tẽpore, quod erat reliquum diei, noctémq; totam flent atque lamentantur. Tot enim erant tabulæ fractarum nauium, vt earum nonnullæ in insulas & in Asiam perferrentur, ex quibus illæ gentes cladem Byzantiorum antè, quàm eam audirent, cognoscerent. Postero die multo maior fuit calamitas: nam vbi tẽpestas cessauit, mare proximum Byzantio mortuis, fractísque nauibus, & sanguine refertum erat, atque horum partem in continentem reiecerat. Quibus perspectis rebus, accepta clades multo grauior est visa. Ita Byzantij inuiti statim vrbis deditionem faciunt. Hac deditione facta, Romani, milites Byzantiorum, eósque omnes qui

Byzãtij deditio.

magi

magistratum apud illos gerebant, occidunt, vno pugile excepto, qui magnam opem tulerat Byzantijs, & Romanos magnis incommodis affecerat. Is cõfestim vnum ex militibus pugno percussit, & alteri calcibus insultauit, vt ambo ea re commoti, ipsum interficerent: id quod factum est. Capto Byzantio, Seuerus tantam laeticiam percepit (is tum erat in Mesopotamia) vt militibus, quos secum habebat, ita dixerit, Tandem Byzantium cepimus. Ciuitati abstulit libertatem, eámque priuauit suis dignitatibus. fecitque tributariam, bonis ciuium publicatis. Vrbem, omnémque regionem, quae erat sub eius vrbis potestate, Perinthijs concessit. Hi Byzantio vsi sunt vt vico, & à nullo genere iniuriae temperauerunt. Quae quanquam iure facere quodammodo visus est Seuerus, tamẽ Byzantijs magno dolori fuit, quòd moenia urbis euertit, propterea quòd gloria priuarentur ea, quam ex magnifica ipsorum ostentatione consequerentur. Idq; cùm faceret Seuerus, magnum praesidium Romanorum, arcémque contra Barbaros Ponti & Asiae subuertit. Ego quidem moenia ita diruta spectaui, vt si ea Barbari cepissent, nõ Romani: viderámque ea, cùm adhuc starent, eorúmque sonitum, quẽ edũt, audiueram. In his septem turres à portis Thracijs aedificatae spectabãt ad mare: quarũ reliquae quidẽ per se vocales nõ sunt. Quòd si quis in prima turri vocẽ emisisset, aut lapidẽ in eam coniecisset, tale erat in ea artificium ac machina, vt is statim sonus ad secundam, indéque ad tertiam, & omnes deinceps non interceptus perferretur.

Seueri Imperatoris cõtra Byzantios res gestae.

Dum muri Byzantiorum ad hunc modum facti instructique obsiderentur, Seuerus gloriae cupiditate inductus, exercitum contra Barbaros Osroenos, Adiabenos, & Arabes duxit. Sed postquã transijt Euphratem

Seueri contra Adiabenos Osroenos & Arabes bellum.

tem, ac terram hostilem inuasit, factum est, cùm ea regio natura sit in summa inopia aquæ, ac tum magnis solis ardoribus exsiccata atque arida esset, vt Seuerus in periculum venerit, ne magnam partem militum amitteret. Nam defessis de via, & calore solis vexatis, puluis tantam molestiam exhibebat, vt nec iam iter facere possent, nec loqui: hoc vnum verbum poterant efferre, Aquam aquam: quæ vt inuenta est, Seuerus, initiò perinde ac si ea non reperta esset, anxius, poculum postulauit, plenúmque aquæ coram omnibus exhausit, post hunc cæteri omnes biberunt, atque ita recreati sunt. Postquam Nisibim venit, ibi substitit: Laternum verò, Candidum, & Lætum contra Barbaros, quos paulò antè dixi, misit: qui cùm primò regiones illorum incendissent, cepisséntque vrbes, atque ob eam causam Seuerus magnificè se efferret, quasi prudentia & magnitudine animi præstaret reliquis hominibus, maximè mirandum fuit, quòd Claudius latro, qui Iudæam Syriámque prædari cœperat, & ob eam causam studiose conquirebatur, ad Seuerum pro tribuno militum venit cum equitibus, eúmque complexus atque exosculatus salutauit, neque tamen ab eo agnitus, neque captus vnquam est postea. Per id tempus Scythæ statuebant bellum gerere, sed eos, quò minus id facerent, deterruerunt tonitrua, atque fulgores cum imbri maximo. Cùm enim de bello deliberarēt inter se, tres viri primarij fulmine percussi conciderunt. Seuerus rursum exercitū in tres partes distribuit: quarum partium vni Lætum, alteri Anylinum, tertiæ Probum præfecit: dein eos* in diuersas partes Imperij dimisit, quòd illi quamuis tripartitò sint aggressi, tamen ægrè tuebātur.* Seuerus Nisibi magnam dignitatem dedit, eámque vrbem commisit equiti Romano: cúmque

Margin notes:

Aquæ Penuria.

Laterni, Cādidi & Læti contra Barbaros res gestæ.

Claudius latro.

Scythę à bello suscepto diristé pestatibus deterriti.

Exercit⁹ Romanus in tres partes diuiditur.

† Hæc in Græco propter falsam vocem ἀρχὴν sunt vitiosa.

Nisibis.

eúmque dicere soleret, se magnam regionem adiunxisse Imperio, eámque propugnaculum Syriæ effecisse, tamẽ re vera ex frequentibus bellis constat illam nobis causam esse multorum sumptuum, propterea quòd pauca reddit, insumitque multa: quódque nos ad Medos finitimos, Parthósque progressi, pro ijs semper quodam modo pugnamus. Seuero autem nondum à bellis Barbaricis respiranti, bellum ciuile cum Albino Cæsare cohortum est, quòd Seuerus ei, videlicet Nigro de medio sublato, cæterisque rebus ex sententia constitutis, ne Cæsaris quidem honores tribuebat, cùm interim Albinus etiã Imperatoriã dignitatem postularet. Quas ob causas toto orbe terrarũ cõmoto, nos quidẽ Senatores quiescebamus, quique non erãt apertè in hunc aut illum propensi, communicabãt secum pericula, ac spes quas habebant. Populus autem teneri nõ poterat, quin hoc malum palàm deploraret. Nã cùm esset ante Saturnalia postremus dies ludorum Circensium, ad quos maxima hominum multitudo confluxerat: cui spectaculo ego interfui Consulis amici mei causa, audiuique diligẽter omnia quæ tum dicta sunt, ita vt potuerim aliquid de ijs certò scribere: cúmque conuenissent innumerabiles homines, vt suprà dixi, spectabant currus certãtes inter se senos, vt factum fuerat Cleandri temporibus, atque interim neminẽ collaudabant, vt erat consuetudo. Sed postquã illi suos cursus confecerũt, ac aurigas ad alterum cursum aggredi oportuit: qui tacuerãt antè, repentè simul omnes maximo applausu manuum conclamant, populóque felicitatẽ ac salutem precãtur, vrbem Romam reginam atque immortalem vocant, atque vno ore, Quousque tandem inquiunt, hæc patiemur? quousque bello vexabimur? Cũque dixissent alia quædã eiusdem generis, tandẽ excla-

Bellum Seueri cũ Albino.

Saturnalia. Circenses ludi.

mant hæc ita se habere: eóque facto se ad certamen equorum conuertunt. Id factum est afflatu aliquo diuino: neque enim aliter tot millia hominum conclamare simul cœpissent, quasi chorus edoctus diligentissimè, neque eadem verba integrè, quasi multùm ac diu cogitata pronũciauissent. Nos quidem his rebus perturbari cœpimus, & maximè quòd ignis repentinus in aere, qua parte spectat ad Septẽtrionem, est visus, vt eo plerique totam vrbem comburi, multi cœlum ipsum ardere existimarẽt; quòd cœlo sereno pluuia rori similima, colorísque argentei in forum Augusti defluxit: quam ego etsi non vidi, cùm caderet, tamen, vt ceciderat, inueni, eáque ita vt si esset argentum, obliui monetam ex ære, mansitq; is color tres dies; quarto verò die, quicquid oblitum fuerat, euanuit. Iisdem temporibus quidam Numerianus grãmaticus ex eorum numero qui pueros literas docẽt, Romæ, nescio qua opinione adductus, in Galliam profectus est: vbi dum se Senatorem esse simulat, missúmque Seuero ad cõparãdum exercitũ, primò paruas copias cogit, iisq; conficit aliquot equites Albini, atque alia multa pro Seuero fortiter gerit. Quibus cognitis rebus, Seuerus ratus verè Senatorem esse, ad eum scripsit, collaudauitque per literas, & vt sibi maiores copias cõpararet, iussit. Is maiore facto exercitu, præter cætera quæ præclarè ac mirabiliter gessit, misit ad Seuerum pecuniam quam coegerat ad septingenties sestertiûm; pòst venit ad Seuerũ potitum victoria, eùmque nihil celauit, neque petijt ab eo vt se verè cooptaret in ordinem Senatorium. nam cùm magnos honores opésque consequi potuisset, tamẽ noluit: sed ruri contentus paruo, quod à Seuero in diem accipiebat, vitam egit. Prælium verò Seueri & Albini apud Lugdunum ita factum est. Erant vtrique militum

Prodigia.

Ros coloris argentei.

Numeriani pro Seuero res fortiter gestæ.

Seueri ad Numerianũ literæ.

Mille septingentæ quinquaginta myriades drach.

Prælium Seueri & Albini.

quin

quinquaginta millia, aderátque præsens vterque in bello, quasi de capite certaretur: etsi Seuerus antè nulli prælio interfuerat. Albinus nobilitate & doctrina antecellebat; alter scientia rei militaris, & peritia ducēdi exercitus potior erat. Accidit priore pugna, vt Albinus Lupum vinceret vnum ex ducib. Seueri, eúmque cum magno militū numero interficeret. Sed genus alterius pugnæ variū fuit. nam cùm primò sinistrum cornu Albini victum profugisset, eósque insecuti Seueriani simul magno impetu facto trucidarent, atque eorum tentoria diriperent; milites Albini ij qui dextrum cornu tenebāt, habebántque ante se cæcas fossas, tecta ipsarū superficie, ad eas vsque progressi, iaculabantur eminus, neque longius progrediebantur: sed simulato maximo timore statim retrocedebant, vt hostes ad insequendum se pellicerent: id quod euenit. Irati enim Seueriani, quòd illi par uam irruptionē fecissent, ac contemnentes quòd subitò fugissent, impetum fecerunt in ipsos, rati campū qui inter vtranque aciem medius erat, peruium esse: cúmque ad fossas venissent, cladem grauissimam acceperunt. nam primi fractis subitò ijs rebus quæ fuerant in superficie posita, in foueas incidunt: qui proximi sunt: offendunt, & super illos corruunt: cæteri dum retrocedunt timoris causa, videlicet improuiso retro versi, non solùm ipsi impingunt, sed etiam nouissimum agmen conturbant, ita vt in maximam & confusam phalangem compellantur. Fuit horum, & eorum qui in foueas inciderunt, magna cædes equorum pariter atque hominum. Præterea in hoc tumultu qui inter vallem erant & fossas, sagittis telisque transfixi concidebant. Quare animaduersa, Seuerus cum prætorianis cohortibus ad opem eis ferendam venit: tantúmque abfuit vt illos auxilio iu-

Lupus Seueri dux ab Albino victus.

Stratagema.

Seueri res gestæ.

uaret, vt etiam prætorianos ferè perderet: ipse quidē Seuerus amisso equo in periculum venit. Sed vt vidit suos omnes fugere, statim discissa chlamyde, districtóque gladio in fugientes cōtendit, vt vel illi affecti pudore reuererētur, vel vt ipse vnà cum iis occideretur. Itaque multi viso Seuero constiterunt ac reuersi sunt: qui repentè conuersi, ratique suos qui sequebantur, hostes esse, magnū numerum eorum pro Albinianis concîdunt: pòst verò hostes insequentes se in fugam conuertunt, atque ad extremum ii equites qui cum Læto remanserant, reliquos à latere adorti, omnes conficiunt. Nam Lætus, quandiu pugna æqualis fuit, substitit, circumspiciens atque sperās vtrunque periturum, sibique reliquos vtrinque milites Imperiū daturos, Sed posteaquā Seuerum iam superiorem esse cognouit, tandem ad rem aggressus, Albinianos confecit. Itaque Seuerus victoria potitus est. In hoc prælio exercitus populi Romani magnam cladem accepit, quòd vtrinque innumerabiles ceciderint, ita vt victores magna ex parte hanc calamitatem lamentarentur, dū campum hominibus equisque mortuis plenum viderēt. Pars enim iacebat multis vulneribus cōcisa, multi nullis acceptis vulneribus coaceruabantur: tum arma dispersa atque abiecta conspiciebātur: tantáque copia erat effusi sanguinis, vt in fluuios influeret. Albinus in adē quandā ad Rhodanum confugerat, quam vt sensit septam vndique custodia teneri, mortem sibi consciuit. Nō enim ea refero quæ scripsit Seuerus, sed ea quæ verè constat esse facta. Is vt vidit corpus Albini, vehementer sibi gratulatus oculis linguáque, reliquum quidem iussit abiici: caput autem misit Romā, & cruci affixit, His ex rebus cùm perspicuum fuit nihil esse in ipso boni principis, tum verò multò magis nos populúmque per

Læti res gestæ.

Seueri cruēta de Albino victoria

Albin⁹ mortem sibi cō sciuit.

Seueri in Albinum crudelitas.

literas

literas perterruit: quippe qui potitus omnibus armatis militibus euomebat apud inermes omnem iram, quam longo tempore antè in ipsos conceperat: sed & nobis timorem longè maximum fecit, cùm se Marci filiũ, & Cõmodi fratrem diceret, & Commodo, in quem antea contumeliosus fuerat, heroicos honores daret. Nam cùm haberet orationem in Senatu, extolleretque Syllæ, Marij & Augusti acerbitatem ac crudelitatem, veluti rem tutissimam: modestiam autem & humanitatem Põpeij atque Cæsaris, vt rem illis ipsis perniciosam deprimeret, ad defendendum Commodum processit, increpãs Senatum, quòd immeritò eum notaret ignominia. Præsertim, inquit, cùm plerique ex vobis multo viuãt turpius. Nam si graue fuit, inquit, quòd ille sua manu feras occideret: nónne vnus ex vobis vir consularis, & iã grandis natu heri & aliquot diebus ante Hostiæ cum meretrice imitante perdalim publicè colludebat? at gladiator erat Commodus? quasi verò vestrum gladiator sit nemo. Cur igitur, inquit, nonnulli ex vobis scuta eius, galeásque aureas, quas ille habuerat, compararũt? Hac oratione habita, quanquam viros XXXV. ex ijs, qui, quòd Albinum secuti essent, rei facti erãt, absoluit, iisque visus est non aliter atque si omni culpa caruissent, hi erant ex primis Senatoribus: tamen vigintinouem viros capite damnauit, in quorum numero fuit Sulpicianus Pertinacis socer. Post hac bellum intulit Parthis, qui occupato Seuero in bellis ciuilibus, securi Mesopotamiam ceperant, magnis copijs cõductis: cepissentque Nisibim, nisi Lætus eam, dum in ipsa obsideretur, conseruasset: ex qua vrbe magnam gloriam est adeptus, præsertim cùm in cæteris rebus ciuilibus publicis ac priuatis, belli pacísque temporibus optimus vir esset. Postquam Seuerus

Seueri in Senatu oratio.

Sulpicianus damnatur.

Bellũ infertur Parthis.

Nisibis ciuitas à Parthorum insidijs à Læto conseruata est.

Aper inges. Nisibim venit, aprum reperit maximum, qui magno impetu equitem deiecerat ex equo, atque interfecerat, dum is suis viribus confisus, conaretur ipsum conficere: tandē verò à triginta militibus captus cæsúsque ad Seuerum perlatus est. Parthi aduentu Seueri minimè expectato, domum sunt reuersi. Praerat ijs Vologæsus, cuius frater cum Seuero erat. Seuerus ædificatis nauibus in Euphrate, in quibus nauigabat celeriter (erant enim celeres naues, & optimè instructæ propter copiam materiæ, quam Euphrates & finitima loca suppeditant) omnia quæ ab illis parata fuerant, itémque Seleuciam & Babylonem desertas celeriter cepit, ac paulò pòst Ctesiphontem, quam vrbem diripiendam reliquit militibus, & in ea cædem maximam fecit, cepítque superstitū hominum ad centum millia. Vologæsum tamen non est insecutus, neque Ctesiphontem retinuit, sed tanquā ob id solum venisset, vt eam diriperet, discessit coactus ignoratione locorū & inopia necessariarum rerum, reuersúsque est alia via, quòd fœnum lignáque inuenta in superiore itinere cōsumpta essent. Pars pedestris exercitus iter fecit ad superiorem ripam Tigris: pars nauibus vecta est.

Vologæsus Parthorum dux.

Seleucia & Babylō ciuitates à Seuero captæ.

Atra obsidetur.

Post hæc Seuerus vt transijt in Mesopotamiam, Atra, quæ non longè aberant, frustrà adortus est. Quinetiam pleræque machinæ ipsius exustæ sunt, magnóque numero militum interfecto, multi saucij fuerunt. quamobrem inde castra mouit. Dum autem bellū gereret, iusserat occidi duos clarissimos viros, Iulium Crispum tribunum prætorianorum militum, quòd defessus belli laboribus, ac ira incitatus cecinerat carmen Maronis, quo carmine vnus ex militibus Turni, qui bellum cum Ænea gerebant, dolet nulla ratione magnum numerum hominum perire, vt Turnus Lauiniam in vxorem ducat:

Seueri crudelitas.

Iulius Crispus ob carmen Vergilianū occiditur. Illud est, Aeneidos X I. Scilicet vt Turno con

Vale

Valeriúmque militem, qui Crispum accusauerat, tribunum in eius locum designauit. Occiderat praeterea Laetum, quòd vir prudentissimus, & militibus charus erat. hi enim nisi Laeto duce se negabant militaturos. Cuius caedis causam imputauit militibus, quasi cõtra voluntatem suam id facinus essent ausi: quippe veram causam nullã nisi inuidiã habebat. Comparato magno commeatu, paratísque machinis, iterum in Atra exercitum duxit. Graue enim esse statuebat, captis caeteris, eam vrbẽ solam atque in medio positã resistere. Itaque in eam rem magnos sumptus fecit, amisitq́; machinas omnes, praeter eas quas Priscum suprà fecisse diximus. Amisit praeterea milites cõplures: quippe etiam dum pabularentur, cadebãtur, impetum faciente in ipsos celeriter barbaro equitatu Arabũ, & Atrenis longissimè iaculantibus, teláque ita conijcientibus machinis quibusdam, vt saepe satellites Seueri prosternerent. nã vno impulsu bina tela emittebant, conijciebantúrque multa manibus & arcubus multorum: sed maximũ damnum intulerunt Seuerianis, cùm propius ad muros accederent: multo verò maius, cùm aliquam eius partem diruissent. Tum enim Naphtha, quod ex genere bituminis esse suprà dictum est, coniecerunt in eos quo machinae, milit ésque omnes quos attigit, conflagrauerunt: atque haec Seuerus spectabat ex superiore loco. Cùm autem pars aliqua muri corruisset extrinsecus, velléntque cuncti milites promptis animis reliquum inuadere, Seuerus prohibuit ne id facerent, iussítque palàm vbique canere receptui. propterea quòd magna erat opinio, grandem pecuniam, & Solis donaria in eo oppido reposita esse: sperabátque Arabas, ne vi capti redigerentur in seruitutem, hunc thesaurum perfacilè indicaturos. Sed vno inter-

tingat regia coiu
Nos animae viles, inhumata, infletáque turba Sternamur campis.
Laetus occisus.
Atrenorum obsidio.
Naphtha.
Solis donaria.
Milites nõ parent Seuero.

Syrorum in Atrenorum obsidione magna strages.

iecto die postquam videt ad se legatos ab Atrenis non venire, vt deditionem facerent, imperauit militibus, vt in murum (quanquam noctu instauratus fuerat) irrumperent. Cui dum nemo ex militibus Europæ, qui poterant aliquid perficere, parére voluit, Syri coacti pro illis irruptionẽ facere, magnam cladem acceperunt. Itaque Deus vrbẽ liberauit, qui per Seuerum reuocauit milites, cùm possent in ipsam ingredi: & Seuerum cupientem eandem postea capere, per milites prohibuit. Quamobrem Seuerus tam anxio fuit animo & solicito, vt cùm ab eo vnus ex ducibus ipsius tantummodo peteret quingẽtos quinquaginta milites Europæ, séque sine reliquorũ periculo vrbem capturũ polliceretur, ita cunctis audientibus responderit: Vnde, inquit, tot milites habebo? Id ab eo propterea dictũ est, quòd milites dicto audientes non essent. Cùm autem tenuisset illam vrbẽ obsessam spacio XX dierum, venit in Palæstinam, ac Pompeio parentauit: inde profectus in Ægyptum, totam regionem vidit, occultásque res in ea & penitus abditas conquisiuit. Nihil enim fuit diuinarũ aut humanarũ rerum, quod ille nõ voluerit perscrutari: præterea libros omnes in quibus arcana continentur, quique potuerunt inueniri, ferè ex omnibus adytis sustulit. Clausit monumentum Alexandri, ne quisquam corpus eius videret in posterum, néve ea quæ in ipso scripta erant, legeret. Quæ cùm ab eo facta sint, mihi non est necesse scribere cætera quæ ad Ægyptum pertinent: quanquã ea quæ de Nilo habeo multis rationibus perspecta atque cognita, iure possum referre. Is ex monte Atlante certò fluit, qui mons est in Macennitide, nõ longè ab Oceano, qua parte spectat ad occasum Solis: mons est longè omnium altissimus, quem poeta ob eam causam columnam cœli

Milites Europæ potiores.

Seuerus parentauit Põpeio.

Seueri in Aegyptum profectio.

Monumẽtũ Alexandri.

Nilus à mõte Atlante ortũ habet.

cœli esse dixerunt: nam ad summum eius verticem nemo ascendit vnquam, neque culmina videre potuit, quamobrem plenus est perpetuis niuibus, ex quibus æstate magnam copiam aquæ emittit, cùm alioqui ad radices vndique paludes habeat, quæ tunc multo fiunt maiores, augetúrque Nilus, propterea quòd fons eius est, vt ex crocodilis, cæterísque quæ vtrobique nascuntur, conijcitur. Neque verò mirari quisquam debet, si nos ea diximus, quæ sunt à veteribus Græcis ignorata. Nam Mascennitæ propter Mauritaniam inferiorem habitant, multíque ex ijs qui illic bella gerunt, ad Atlantem perueniunt: sed de his hactenus. Interea Plautianus, cuius erat apud Seuerum maxima autoritas, quique præfecti potestatem habebat, erátque omnium hominum potentissimus, morte affecit magnum numerum priuatorum hominum, & optimatum. Is erat homo inexplebili cupiditate: omnia enim petebat ab omnibus & capiebat omnia, nullámque gentem, nullam ciuitatem reliquit, quam non prædaretur: cúmque cuncta diriperet vndequaque, ea congerebat domum suam, multóque plura munera ab omnibus ad eum, quàm ad Seuerum mittebantur. Postremò equos Solis tigribus similimos ex insulis maris rubri, missis Centurionibus furatus est. hoc enim vno infinitam eius cupiditatem videor ostendisse. Quanquam & illud addendum videtur, centum ciues Romanos nobiles viros domi ab eo excisos esse, id quod nemo nostrum antè quàm ipse moreretur, intellexerat. Quibus ex rebus percipi potest, quanta fuerit hominis peruersitas atque potentia. Excidit autem non solùm pueros & adolescentes, sed etiam viros, quorum nonnullis vxores erant: idq; fecit, vt Plautilla filia eius, quam postea Antoninus vxorem duxit, haberet magnũ Eunuchorum famulatũ.

Plautiani præfecti auaricia atq; crudelitas.

Equi tigrib. persimiles.

Centũ ciues excisi à Plautiano.

Pautilla filia Plantiani.

nupsit Antonino.

Plautiani infinitæ statuæ.

Nos quidē eosdem homines Eunuchos, maritos, patres, priuatos testibus, exectos, & barbatos vidimus. Ex quo non iniuria dici potest, Plautianū omnibus hominibus, atque adeò ipsis principibus Romanis potentiorē fuisse. Etenim præter cæteras statuæ ei multo plures & maiores, quàm illis, non solùm in aliis ciuitatibus, sed etiam Romæ. neque tantùm à priuatis ciuibus, sed etiam ab ipso Senatu collocatæ sunt. Per fortunam eius iurabant cūcti milites ac Senatores: proque eius salute publicè supplicabatur. In causa harum rerum fuerat potissimū Seuerus, qui ei ita permiserat omnia, vt ille Imperatoris, ipse præfecti loco esset. quicquid enim diceret, aut ageret Seuerus, id ille perspectū habebat: arcana verò Plautiani sciebat nemo. Huius filiam Seuerus filio suo in matrimoniū dedit, posthabitis multis virginibus nobilissimis atque pulcherrimis, ipsumq; Plautianū designauit Cōsulem, quem ferè cupiebat successorem Imperij relinquere. Nam ita de eo scripsit in epistola quadam: Virum diligo, vt cupiam eum mihi esse superstitē: patiebatúrq; illum recipi in potiora diuersoria, résque ad victum necessarias meliores habere, & copiosiores. Itaque cùm aliquando Nicææ, quæ mea est patria, mugilem postularet, quos maximos ille fert lacus, misit, qui à Plautiano peterēt, acceptúmq; ab eo ad se perferrent. Quòd si ad comminuendam eius potentiam videbatur nonnulla facere, tamen his contrariis, multóque maioribus & clarioribus rebus cætera omnia obscurabantur. Quocirca Tyanis cùm Seuerus Plautianum ægrotantem visitaret, milites Plautiani non sunt passi eos qui Seuerum consequebantur, vnà ingredi. Et quidam cùm actiones haberet, iussus à Seuero, cùm esset ociosus, vt aliquam actionē intenderet, Non possum, inquit, nisi Plautianus mihi iusserit

Plautiani filia Seueri filio matrimonio copulata.

Nicæa patria Dionis.

Plautianus Seuero longè potérior.

ferit: adeò potentior erat Seuero in rebus omnibus, vt etiam apud eum Iuliam Augustam semper calumniatus sit, & in eam, ac de matronis nobilibus tormentis quæsiuerit: quæ dum ob eam causam philosopharetur, & & tempus cum Sophistis transigeret, Plautianus homo profusa luxurie vomebat in conuiuijs, quòd nihil posset propter cibi vinique maximam copiam cõcoquere, puerisque ac puellis non sine magno probro vtebatur, cùm tamen vetaret vxori suæ, vt neminem aspiceret, neq; sineret vllo pacto, vt ab aliquo, ne ab ipso quidem Seuero, aut Iulia conspiceretur. Per id tempus factum est mulierum certamen, in quo tanta conuenerat multitudo athletarũ, vt mirarentur omnes, quemadmodum eos stadium caperet. In quo certamine cùm mulieres crudelissimè pugnauissent, essentq; ob eam causam cæteras nobilissimas fœminas conuicijs consectatæ, cautũ est ne qua mulier vsquam in reliquum tempus muneribus gladiatorijs fungeretur. Cum igitur essent statuæ complures facta Plautiano (oportet enim res gestas exponere) Seuerus iniquo animo ferens tantam statuarum multitudinẽ, conflare quasdam ex ijs cœpit. Qua de causa rumor fuit in plerisque ciuitatibus, ipsum Plautianum oppressum esse, & penitus interijsse, multique statuas eius cõciderũt, de quibus postea supplicium est sumptũ. Fuit in eorum numero Racius Constans, vir clarissimus, qui Sardiniæ præerat. Quarum rerum ego mentionem feci, propterea quòd cùm orator, qui Constantem accusauit, multa dixisset, atque illud in primis, Cœlum ruere citius posse, quàm Plautiano damnum à Seuero inferri: quibus rebus, atque ijs quæ sunt eiusdem generis, dicente illo, fides haberi poterat meritò, cùmque Seuerus audacter nobis, qui vnà iudices eramus, confirmasset, non posse

Iulia Augusta.

Plautiani luxus & ebrietas.

Certamen mulierum.

Lex ne mulieres gladiatoriis muneribus fungerẽtur.

Statuę Plautiani.

Racius Cõstans.

Plautiani mors.

posse vllum malum ab se Plautiano accidere, non tamen perpetuò floruit Plautianus, sed intra annum occisus est, cunctaq; statuæ ipsius discipatæ sunt. Antè quàm autem id fieret, cetus maximus appulit in eum portum quẽ Augusti esse dicimus, in eòque captus est. Cuius ceti figura introducta in amphitheatrum, tanta fuit, vt quinquaginta vrsos caperet. Præterea cometes Romæ per multos dies visus est, fuitque opinio eum magnum aliquod malum portendere. Interea Seuerus postquam attigit decennium principatus sui, congiario populo, prætorianisque militibus dato, eis tot aureos, quot annos imperauerat, dedit. Quam ob causam sibi mirum in modum placebat, cùm reuera nemo vnquam simul tantundem eis dedisset. consumptum enim in ea largitione bis millies sestertiûm. Eodẽ anno celebratæ sunt nuptiæ Antonini filij Seueri, & Plautillæ Plautiani filiæ. Istã tũ filiæ suæ dedit, quãtũ reginis quinquaginta satis fuisset. quæ omnia per forum vidimus comportari in Palatiũ, in quo nobis epulum datum est regio & Barbarico apparatu. Aderant enim epulæ rerum omniũ, quibus vesci homines solent, multáque in his cocta, multa cruda, nonnulla etiam viua cepimus. Tum edita sunt varia spectacula propter reditum Seueri, & decennium principatus eius, ac victorias quas reportauerat: in quibus spectaculis apri sexaginta Plautiani inuicem certauerũt, vt erat mandatũ: cæsaq; sunt aliæ permultæ bestiæ, atq; inprimis elephas & crocota. Id animal est Indicũ, ac tũ primùm, quod sciam, Romam aduectum est. Color eius est leænæ permixtæ cum tigri: figura quodammodo ex cane & vulpe constat. Earum receptaculum in amphiteatro ædificatũ erat instar nauis, ita vt reciperet quadrigentas feras, easdémque simul omnes redderet: quæ

Cet' ingẽs.

Prodigia.

Congiariũ Seueri.

Quinquies mille myriades drac.

Plautillæ & Antonini nuptiæ.

Spectacula.

Crocota pri mùm Rom.

ex

ex naui subitò dissoluta exilierunt vrsi,leana,panthera, struthiones,onagri,bissones, quod genus boum est patria & aspectu barbarum. Itaque septingentæ feræ,mansuetæ've bestiæ simul concurrere,& postea cōfodi visæ sunt. Occisis enim singulis diebus cētum,pro numero dierum festorum,qui septem fuerunt,septingēta sunt occisa. Per eos dies resplenduit in monte Vesuuio ignis maximus,in eóque tanti mugitus extitere,vt Capuam vsque audirentur:in qua ciuitate ego,quoties moror in Italia,habitare soleo. nam eum locum mihi delegi certis de causis, sed præsertim vt haberem ocium, quod vacuus è curis molestiísque Vrbis,in scribenda hac historia consumerem. Videbatur igitur ex iis quæ in Vesuuio acciderūt, quandam rerum commutationem fore,quæ in Plautiano paulò pòst est facta. Verè enim Plautianus magnus, vel summus potius erat, ita vt populus aliquando diceret in Circo, Quid tremis? cur palles?tu quidem certè plus quàm tres isti possides.Id ei scilicet non dicebatur, sed alteri.Significabant autem tres viros,Seuerum cum duobus filiis,Antonino & Geta.Pallebat verè Plautianus & tremebat semper,cùm propter rationē victus quam instituerat,tùm propter spem metúmque futurarum rerum in quibus erat. At horum magna pars vel latebat Seuerum:vel si sciebat,ea se dissimulabat scire. Sed postquam Geta frater moriens significauit Seuero omnia quæ Plautianus agebat,(quippe illū oderat, nec metuebat amplius)Seuerus Getæ statuam ex ære in foro posuit,desiitque habere Plautianū in tanto honore magnáque ex parte potentiam eius cōminuere cœpit.Quas res molestè ferens Plautianus, Antonino, quem antè propter filiam suam quæ ab eo minus honorificè tractabatur,oderat, infensus atque inimicus fuit,quasi autori istius

Bissones.

Vesuuij incendium.

Dion libenter habitabat Capuæ.

Plautianus.

Antonin⁹ & Geta filij Seueri.

Geta frater Seueri.

Getæ statua ærea.

Plautiani contra Antoninum simultas atq; odium.

istius ignominia, séque cum eo gessit acerbius. His rebus permotus Antoninus, iratúsque uxori fœminæ impudẽtissimæ, atque ipsi Plautiano, qui non solùm conquirebat omnia quæ Antoninus ageret, sed etiam cum molestè increpabat in rebus omnibus, ab eo se vindicare & liberare statuit. Itaque per Euodum educatorem suum, Saturnino Centurioni aliisque viris duobus itidem Centurionibus persuasit, vt renunciarent Seuero iussisse Plautianum decem Centurionibus, ex quorum numero essent ipsi, Seuerum cum Antonino occidere. Id Centuriones faciunt, recitántque literas Seuero, quas aiunt se ob hanc causam à Plautiano accepisse. Hæc statim peractis spectaculis, quæ in Palatio fiebant Heroibus, dimissoq; populo, cùm esset cœnæ tempus, acta sunt: quibus ex rebus commentum argui facilimè poterat. Neque enim Plautianus ausus fuisset decem Centurionibus simul, neque Romæ, neque in Palatio, illo die, aut hora quicquam tale præcipere, præsertim per literas: sed tamen visum est credibile Seuero, propterea quòd superiore nocte viderat per quietem Albinũ viuere, sibíque insidias parare. Itaq; Plautianum celeriter tanquam ob alias causas accersi iussit. Qui eo modo venit, vel potius mors ei diuinitùs ita denunciata est, quòd mulæ quæ currum eius agebant, ceciderint in Palatio. cùm ianitores qui erant ad cancellos, eum solum intrare permisissent, prohibitis iis qui consequebantur, vt eundem comitibus Seueri Tyanis fecisse suprà diximus, cœpit habere rem suspectam, & pertimescere: tamen quia nesciebat quomodo retrocederet, ingreditur. Hîc Seuerus cum eo loquitur perhumaniter. Quid enim, inquit, tibi venit in mentem? aut quamobrem nos voluisti interficere? Dum ei potestatem respondendi facit

Euodus.

Seueri somnium.

Seueri ad Plautianũ oratio.

cit, parátque se vt defensionem eius audiat, Antoninus Plautiano neganti, admirantíque orationem Seueri, facto impetu gladium abstulit, eúmque pugno percussit. Volebat Antoninus Plautianum sua manu occidere, cùm is diceret, Tu me praeuenisti: sed prohibitus à patre, iussit vni ex famulis, vt ipsum interficeret. Interea quidam ex ijs qui aderat, piles ex mento eius euulsos, Iuliae Plautillaeq́; quae tum simul erant, attulit, antequam aliquid audiuissent: Vos vero, inquit, vestrum Plautianum videte. quae res alteri fuit mœrori, alteri solatio, Itaque Plautianus nostra memoria omnium hominum potentissimus, quem magis quàm ipsum principem metuebant omnes, quique spe multo maiore elatus fuerat, à genero interficitur, éque Palatio proijcitur in viam: quãuis elatus tandem iussu Seueri, & sepultura affectus sit. Post hac Seuerus Senatum conuocat in Curiam, neque tamen Plautianũ criminatur, tantũmodo deplorat conditionẽ humani generis, quòd summos honores non ferat: accusatq́; se, quòd illum tanto honore & beneuolentia prosecutus esset: dein eos qui consiliũ & insidias Plautiani indicauerãt, omnia referre ad nos iubet, eiectis è Senatu ijs qui minus erant necessarij, vt dũ nihil exponeret ipse, se non magnam fidem indicibus habere ostenderet. Venere multi in maximum periculum Plautiani causa: nonnulli etiã morte affecti sunt. Caeranus quidã cùm se amicũ Plautiani esse semper diceret, ut plerique omnes solent fortunatis hominibus, eos qui primi ante alios vocati Plautianum salutatum venirent, comitari solebat vsque ad postremas fores: qui cum etsi Plautianus non communicabat secreta consilia, tamen quòd medius inter vtrasque fores morari consueuerat, licet Plautiano foris esset, tamen caeteris intus esse

Plautianus obtruncatur.
Plantiani pili ad Iuliã Plautillãq; deferuntur.

Seueri ad Patres conscriptos oratio.

Caeranus.

esse videbatur, ob eámque causam magis suspectus fuit. Plautiani somnium. *Augebat suspicionem, quòd cùm Plautianus vidisset in somnis paucos pisces, dum è Tiberi exirent, ad pedes suos accidere, respondit eum terræ marisque imperium habiturum. Itaque relegatus in insulam, septem annos fuit: deinde restitutus, primúsque ex Ægyptijs homini bus cooptatus in ordinem Senatorium, factus est Consul, vt Pompeius, nullo antè gesto magistratu.* Cæcilius Agricola Platiani assentator. *Cæcilius autem Agricola, qui in primis assentatoribus Plautiani habebatur, quique nequitia ac libidine nemini secundus erat, capite damnatus domum venit: plenúsque vini refrigerati, poculum, quod ducentis millibus nummum emptum fuerat, allisit: ipse secta vena super id mortuus est.* Cæcilij Agricolæ mors. Saturninus. Euodus. *Saturninus quoque & Euodus licet tunc honore affecti sint, tamen ab Antonino postea occisi sunt. Cúmque nos Euodum decreto ornaremus laudibus, Seuerus vetuit his verbis, Turpe est, inquit, id de viro Cæsariano in vestris decretis scriptum inueniri. Neque enim sinebat hunc Seuerus, neque reliquos Cæsarianos libertos iniuriam facere, aut insolentes esse.* Seueri contra Euodum dicterium. *Cúmque bene ob hanc causam audiret, ipsum aliquando collaudauit Senatus, ac magno edito clamore, Omnes, inquit, rectè faciunt omnia, propterea quòd tu iustissimè imperas.* Plautilla Liparam relegatur. *Plautilla autem Plautúsque filij Plautiani tunc incolumes euaserunt, in Liparam relegati, licet sub Antonino postea interfecti sint, vixeréque calamitosè atq; in maximo metu & inopia necessariarũ rerum.* Antonini & Getę licentia. *Tum filij Seueri, Antoninus & Geta Plautiano tanquam pædagogo liberati, cœpere omnia pro libidine agere, mulieres dedecore afficere, pueros violare, iniquè colligere pecuniam, gladiatores atque aurigas sibi societate deuincire, séque inuicem inmitari propter factorum similitu*

militudinem, & tamen inter se contrarijs studijs disside re. Nam si cui vnus eorum se addiceret, alter aduersarium eius prorsus eligebat: denique cùm exercendi causa de curribus, quos agebant equi parui, certarent inter se, in tãtam contentionẽ venerunt, vt Antoninus ex curru ceciderit, ac crus fregerit. Interea Seuerus apertè multas cædes fecit, atq; in primis Quintilli Plautiani viri nobilissimi, qui erat vnus ex primis Senatoribus: cúmque iã esset grandis natu, viuerétque ruri, nec quicquã quæreret aut faceret curiosius, tamen calumniã nõ effugit, sublatúsque est. Hic paulo antè quàm moreretur, postulauit, vt ea quæ ad sepulturam suam iandudũ cõparauerat, ad se perferrentur. Quæ postquã vidit vetustate consumpta, Quid hoc rei est, inquit, ita ne cunctati sumus? deinde facto sacrificio, idem inquit, Peto à dijs immortalibus, quod Adriano Seuerianus optauit. itaque interijt. Pòst edita sunt certamina gladiatoria, in quibus præter alia, decẽ tigres simul cõfossæ sunt. Post hæc exitum habuerunt ea quæ ad Apronianum pertinẽt, sanè auditu perquàm admirabilia. Accusatus est enim, dictum olim fuisse, nutricẽ eius vidisse per quietem eum regnaturũ, ipsumq; ob eã causam Magicis artibus vsum esse. Quaobrẽ absens (præerat enim Asiæ) condemnatus est. Cúmque legerentur in Senatu, quæ quæstiones in ipsum essent habitæ, scriptum inuenimus, interrogatos fuisse eos, de quibus quæstio habebatur, quis narrauisset somnium? quisve audiuisset? atque vnũ ex ijs respõdisse cùm alia multa, tum verò se præterea Senatorẽ quendam caluum quasi per transennã aspicientem vidisse. Id vbi nos audiuimus, valde cõturbati fuimus, neque enim ille nomen cuiusquam dixerat, neque Seuerus scripserat. Hoc metu correpti fuere etiã ij qui

Seueri Imperatoris crudelitas.

Quintili Plautiani mors.

Gladiatoria certamina.

Aproniani accusatio & damnatio.

nunquam Apronianum cõuenerant, neque solùm calui, sed etiam recaluastri: nostrûmque satis cõfidebat nemo, nisi ij qui valde comati erãt. Cúmque illos cũcti circumspiceremus, primò rumor erat hunc esse, mox aliũ. Ego quidẽ (quanquam est perridiculum) tamen non reticebo id quod mihi tum accidit. tantam mihi hac res attulit perturbationem, vt statim capillos mei capitis requisiuerim, eósque manu attrectauerim: idémque ab alijs permultis factũ est. In primis obseruabamus eos qui calui esse videbantur, quasi in illos periculum nostrum reijceremus. idque fecimus, antè quàm legeretur illum Senatorem caluum indutum fuisse veste purpurea. Nã postquam id recitatum est, omnes in Bœbium Marcellinum oculos coniecimus. is enim tum Ædilis fuerat, ac maximè caluus erat Marcellinus surrexit illicò, & in medium venit, Me verò, inquit, ille agnoscet, siquidem vidit. Quo facto à nobis collaudato, index introducitur, tacétque diu præsente Marcellino, circũspiciẽs, quem agnosceret: tandem obseruato nutu cuiusdã obscuro, Marcellinum respicit, ipsúmque esse ait. Hic igitur Marcellinus, quòd homo caluus visus esset quasi per transennam aspicere, educitur è Senatu, lamentaturq́; maximè. Cúmque transiret per forum, noluit procedere longius, sed ibi filijs quatuor quos habebat salutatis, orationem habuit miserabilem: Hoc vnum, inquit, magno me dolore afficit filij charissimi, quòd vos superstites relinquo: dein capite truncatus est antè quàm esset renunciatum Seuero, eum condemnatũ esse. Huic autor mortis fuit Pollenius Sebennius, cuius iniuria tam atrox nõ potuit impunita discedere. Cùm enim deditus ad supplicium fuisset Noricis à Sabino, quorum præfecturam non bene administrasset, magno dedecore affectus est.

Calui in periculo.

Bœbius Marcellinus Aedilis caluus.

Pollenius Sebennius.

Nos quidem ipsum abiectũ ad pedes & supplicẽ iacere vidimus:perijssétque miserè,nisi veniam per Aspacem patruum suum impetrauisset. Hic mordacissimus omnium hominum ac dicacissimus fuit:solebátque omnes homines cõtemnere,gratificari amicis,vlcisci inimicos. Feruntur eius multa salsa & vrbana dicteria in multos,atque adeò in ipsum Seuerum. ex quibus est illud, quòd cùm Seuerus ascriptus esset Marci familiæ,ita ei dixisse fertur,Gratulor,inquit,tibi Cæsar quòd patrẽ inueneris:quasi antè patrem non habuisset propter ignobilitatem & obscuritatem generis. Sub id tempus Bulas homo Italus comparata manu sexcentorum latronũ in Italia,biennio maximas prædas fecit,Imperatoribus, tótque militibus præsentibus:cúmque illum persequerentur multi,Seuero ipsum studiosè diligentérque inuestigante,visus non videbatur,non inueniebatur inuentus, deprehensus nõ capiebatur:idque maximis donis perficiebat homo magna prudentia præditus. Intelligebat enim nõ solùm qui Roma exirent,& qui Brundusiũ nauigarent,sed etiam qui,qualésve,& quot homines essent, & quantas facultates haberent. Ex quibus nonnullos dimittebat statim,accepta aliqua parte eorum quæ habebant:artifices retinebat aliquanto tempore,vt eorũ opera vteretur,eósque deinde datis muneribus dimittebat. Cúmque duo ex prædonibus ipsius capti essent,eósque non multo tempore pòst ad bestias damnari oporteret, ipse ad custodem carceris venit,simulauitque se regionis præfectum esse,ac pau is eiuscemodi hominibus egere:itaque suos recepit ac liberauit. Dein accessit ad Centurionem, cui mandatum erat à Seuero vt hos prædones tolleret:apud eum,tanquam alius sit ipse,se accusat,promittitque ei,si sequi velit,se latronem in ma-

Scomma in Seuerum.

Bulas famosus latro.

Bulas prędones captos ex carcere liberat.

nus daturum: pòst eundem in vallem concauã & saxosam ducit, tanquã ad Philicem capiendum (nã id Bulæ cognomen erat) ibi hominem facilè comprehendit, eóque facto conscendit in tribunal, accepta veste magistratus: tum ad se Centurionem vocat, eique radi caput iubet: Nũcia, inquit, dominis tuis, vt ipsi seruos suos alãt, ne latrocinentur: habebat enim complures Cæsarianos; partim exigua mercede cõductos, partim nullo certo stipendio. Hæc dum sigillatim cognosceret Seuerus, stomachabatur, quòd cùm aliorum opera hostes in Britannia vinceret, ipse in Italia latrone inferior esset. Ob hãc causam mittit tribunum stipatorum cum magno equitũ numero: eique, nisi latronem ad se viuum adducat, grauiter minatur. Tribunus vbi intellexit latronem cũ aliena vxore habere cõsuetudinem, mulieri per virum persuadet, vt se securo animo iuuare velit. Itaque latro huius mulieris ope in spelunca comprehenditur. Qui cùm postea interrogaretur à Papiniano præfecto prætorio, cur latrociniũ fecisset, ita respõdit: Et tu, inquit, cur præfectus es? Tandem verò voce præconis ipse bestijs obiectus, turbáque reliquorum prædonum dispersa est, quòd tota vis sexcentorum in ipso reposita esset. Post hæc Seuerus in Britanniam cum exercitu proficiscitur, dum filios intemperantes esse, & legiones nimio ocio affluentes corrumpi videt, idque fecit, cùm sciret se inde non esse reuersurum: quod maximè cognouerat ex stellis, sub quibus natus erat. Id enim in laquearibus ædium quæ erãt in Palatio, in quibus ius reddebat, scriptum reliquit, ita vt ab omnibus, præter eam partem quæ ad horam, vt aiunt, qua natus esset, spectabat, horoscopus Græcis dicta, videretur. Eum enim vtrobique non eodem modo insculpsit. Iámque idem audiuerat ex vatibus. Nam fulmen

Seueri cẽtu rio à Philice captus astutè, rasus ad Imperatorẽ remittitur.

Philicis in Papinianũ dicteriũ, & mors.

Profectio Seueri in Britanniam.

Siderum influxus.

fulmen in statuam ipsius, quæ ad eam portam collocata erat, quà exercitum erat educturus, quæq; spectabat in viam, qua illuc itur, cecidit, trésque literas de nomine eius deleuit. Itaque Seuerus, vt prædictum fuerat à vatibus, reuersus non est: sed tertio anno pòst discessit è vita, cum grandem pecuniam collegisset. Cæterùm Britannorum duo sunt præsertim genera, Caledonij, & Meatæ. nam cæterorum nomina ad hos ferè referuntur. Incolunt Meatæ iuxta eum murum, qui insulam in duas partes diuidit: Caledonij post illos sunt. Possidēt vtrique montes asperrimos, & sine aqua: itémque campos desertos, plenósque paludibus: quódque mœnia nō habent, nec vrbes: agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúsque arborum viuunt. nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustāt. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósque omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breuis, in cuius inferiore parte pomum est ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem, frigúsque, ac labores omnes perferūt. nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent. Cùm igitur Britannia insula talis sit, incolas huiusmodi habet. Est enim insula, quod constitit illis temporibus, vt suprà dictum est. Ea patet in longitudinem ad millia pas-

Prodigia Seueri mortē præcedētia.

Duo genera Britannorū.

Britannorū victus, ritus ac mores.

Britannorū armatura.

Simili cibo vtūtur Turcæ nostro tempore.

Britāniæ lōgitudo & latitudo.

Syrorum in Atrenorum obsidione magna strages.

iecto die postquam videt ad se legatos ab Atrenis non venire, vt deditionem facerent, imperauit militibus, vt in murum (quanquam noctu instauratus fuerat) irrumperent. Cui dum nemo ex militibus Europæ, qui poterant aliquid perficere, parére voluit, Syri coacti pro illis irruptionẽ facere, magnam cladem acceperunt. Itaque Deus vrbẽ liberauit, qui per Seuerum reuocauit milites, cùm possent in ipsam ingredi: & Seuerum cupientem eandem postea capere, per milites prohibuit. Quamobrem Seuerus tam anxio fuit animo & solicito, vt cùm ab eo vnus ex ducibus ipsius tantummodo peteret quingẽtos quinquaginta milites Europæ, seque sine reliquorũ periculo vrbem capturũ polliceretur, ita cunctis audientibus responderit: Vnde, inquit, tot milites habebo? Id ab eo propterea dictũ est, quòd milites dicto audientes non essent. Cùm autem tenuisset illam vrbẽ obsessam spacio x x dierum, venit in Palæstinam, ac Pompeio parentauit: inde profectus in Ægyptum, totam regionem vidit, occultásque res in ea & penitus abditas conquisiuit. Nihil enim fuit diuinarũ aut humanarũ rerum, quod ille nõ voluerit perscrutari: præterea libros omnes in quibus arcana continentur, quique potuerunt inueniri, ferè ex omnibus adytis sustulit. Clausit monumentum Alexandri, ne quisquam corpus eius videret in posterum, néve ea quæ in ipso scripta erant, legeret. Quæ cùm ab eo facta sint, mihi non est necesse scribere cætera quæ ad Ægyptum pertinent: quanquã ea quæ de Nilo habeo multis rationibus perspecta atque cognita, iure possum referre. Is ex monte Atlante certò fluit, qui mons est in Macennitide, nõ longè ab Oceano, qua parte spectat ad occasum Solis: mons est longè omnium altissimus, quem poetæ ob eam causam columnam

Milites Europæ potiores.

Seuerus parentauit Põpeio.

Seueri in Aegyptum profectio.

Monumẽtũ Alexandri.

Nilus à mõte Atlante ortũ habet.

cœli esse dixerunt: nam ad summum eius verticem nemo ascendit vnquam, neque culmina videre potuit, quamobrem plenus est perpetuis niuibus, ex quibus æstate magnam copiam aquæ emittit, cùm alioqui ad radices vndique paludes habeat, quæ tunc multo fiunt maiores, augetúrque Nilus, propterea quòd fons eius est, vt ex crocodilis, caterísque quæ vtrobique nascuntur, conijcitur. Neque verò mirari quisquam debet, si nos ea diximus, quæ sunt à veteribus Græcis ignorata. Nam Macennitæ propter Mauritaniam inferiorem habitant, multíque ex ijs qui illic bella gerunt, ad Atlantem perueniunt: sed de his hactenus. Interea Plautianus, cuius erat apud Seuerum maxima autoritas, quique præfecti potestatem habebat, erátque omnium hominum potentissimus, morte affecit magnum numerum priuatorum hominum, & optimatum. Is erat homo inexplebili cupiditate: omnia enim petebat ab omnibus & capiebat omnia, nullámque gentem, nullam ciuitatem reliquit, quam non prædaretur: cúmque cuncta diriperet vndequaque, ea congerebat domum suam, multóque plura munera ab omnibus ad eum, quàm ad Seuerum mittebantur. Postremò equos Solis tigribus simillimos ex insulis maris rubri, missis Centurionibus furatus est. hoc enim vno infinitam eius cupiditatem videor ostendisse. Quanquam & illud addendum videtur, centum ciues Romanos nobiles viros domi ab eo excisos esse, id quod nemo nostrum antè quàm ipse moreretur, intellexerat. Quibus ex rebus percipi potest, quanta fuerit hominis peruersitas atque potentia. Excidit autem non solùm pueros & adolescentes, sed etiam viros, quorum nonnullis vxores erant: idq; fecit, vt Plautilla filia eius, quam postea Antoninus vxorem duxit, haberet magnũ Eunuchorum famulatũ.

Plautiani præfecti auaricia atq; crudelitas.

Equi tigrib. persimiles.

Centũ ciues excisi à Plautiano.

Pautilla filia Plantiani.

nupsit Antonino.

Nos quidē eosdem homines Eunuchos, maritos, patres, priuatos testibus, exectes, & barbatos vidimus. Ex quo non iniuria dici potest, Plautianū omnibus hominibus, atque adeò ipsis principibus Romanis potentiorē fuisse. Etenim præter cætera statuæ ei multo plures & maiores, quàm illis, non solùm in alijs ciuitatibus, sed etiam Romæ, neque tantùm à priuatis ciuibus, sed etiam ab ipso Senatu collocatæ sunt. Per fortunam eius iurabant cūcti milites ac Senatores, próque eius salute publicè supplicabatur. In causa harum rerum fuerat potissimū Seuerus, qui ei ita permiserat omnia, vt ille Imperatoris, ipse præfecti loco esset. quicquid enim diceret, aut ageret Seuerus, id ille perspectū habebat: arcana verò Plautiani sciebat nemo. Huius filiam Seuerus filio suo in matrimoniū dedit, posthabitis multis virginibus nobilissimis atque pulcherrimis, ipsúmq; Plautianū designauit Cōsulem, quem ferè cupiebat successorem Imperij relinquere. Nam ita de eo scripsit in epistola quadam: Virum diligo, vt cupiam eum mihi esse superstitē: patiebatúrq; illum recipi in potiora diuersoria, résque ad victum necessarias meliores habere, & copiosiores. Itaque cùm aliquando Nicææ, quæ mea est patria, mugilem postularet, quos maximos ille fert lacus, misit, qui à Plautiano peteret, acceptúmq; ab eo ad se perferrent. Quòd si ad comminuendam eius potentiam videbatur nonnulla facere, tamen his contrarijs, multóque maioribus & clariobus rebus cætera omnia obscurabantur. Quocirca Tyanis cùm Seuerus Plautianum ægrotantem visitaret, milites Plautiani non sunt passi eos qui Seuerum consequebantur, vnà ingredi. Et quidam cùm actiones haberet, iussus à Seuero, cùm esset ociosus, vt aliquam actionē intenderet, Non possum, inquit, nisi Plautianus mihi iusserit

Plautiani infinitæ statuæ.

Plautiani filia Seueri filio matrimonio copulata.

Nicæa patria Dionis.

Plautianus Seuero longè potétior.

ferit: adeò potentior erat Seuero in rebus omnibus, vt etiam apud eum Iuliam Augustam semper calumniatus sit, & in eam, ac de matronis nobilibus tormentis quæsiuerit: quæ dum ob eam causam philosopharetur, & & tempus cum Sophistis transigeret, Plautianus homo profusa luxurie vomebat in conuiuijs, quòd nihil posset propter cibi vinique maximam copiam cõcoquere, puerísque ac puellis non sine magno probro vtebatur, cùm tamen vetaret vxori suæ, vt neminem aspiceret, neq; sineret vllo pacto, vt ab aliquo, ne ab ipso quidem Seuero, aut Iulia conspiceretur. Per id tempus factum est mulierum certamen, in quo tanta conuenerat multitudo athletarũ, vt mirarentur omnes, quemadmodum eos stadium caperet. In quo certamine cùm mulieres crudelissimè pugnauissent, essentq; ob eam causam cæteras nobilissimas fœminas conuicijs consectatæ, cautũ est ne qua mulier vsquam in reliquum tempus muneribus gladiatorijs fungeretur. Cum igitur essent statuæ complures factæ Plautiano (oportet enim res gestas exponere) Seuerus iniquo animo ferens tantam statuarum multitudinẽ, conflare quasdam ex ijs cœpit. Qua de causa rumor fuit in plerisque ciuitatibus, ipsum Plautianum oppressum esse, & penitus interiisse, multique statuas eius cõciderũt, de quibus postea supplicium est sumptũ. Fuit in eorum numero Racius Constans, vir clarissimus, qui Sardiniæ præerat. Quarum rerum ego mentionem feci, propterea quòd cùm orator, qui Constantem accusauit, multa dixisset, atque illud in primis, Cœlum ruere citius posse, quàm Plautiano damnum à Seuero inferri: quibus rebus, atque ijs quæ sunt eiusdem generis, dicente illo, fides haberi poterat meritò, cúmque Seuerus audacter nobis, qui vnà indices eramus, confirmasset, non posse

Iulia Augusta.

Plautiani luxus & ebrietas.

Certamen mulierum.

Lex ne mulieres gladiatoriis muneribus fungerẽtur.

Statuę Plautiani.

Racius Cõstans.

Plautiani mors.

posse vllum malum ab se Plautiano accidere, non tamen perpetuò floruit Plautianus, sed intra annum occisus est, cunctaq; statuæ ipsius discipatæ sunt. Antè quàm autem id fieret, cetus maximus appulit in eum portum quē Augusti esse dicimus, in eóque captus est. Cuius ceti figura introducta in amphitheatrum, tanta fuit, vt quinquaginta vrsos caperet. Præterea cometes Romæ per multos dies visus est, fuitque opinio eum magnum aliquod malum portendere. Interea Seuerus postquam attigit decennium principatus sui, congiario populo, prætorianísque militibus dato, eis tot aureos, quot annos imperauerat, dedit. Quam ob causam sibi mirum in modum placebat, cùm reuera nemo vnquam simul tantundem eis dedisset. consumptum enim in ea largitione bis millies sestertiûm. Eodē anno celebratæ sunt nuptiæ Antonini filij Seueri, & Plautillæ Plautiani filiæ. Istātū filiæ suæ dedit, quātū reginis quinquaginta satis fuisset. quæ omnia per forum vidimus comportari in Palatiū, in quo nobis epulum datum est regio & Barbarico apparatu. Aderant enim epulæ rerum omniū, quibus vesci homines solent, multáque in his cocta, multa cruda, nonnulla etiam viua cepimus. Tum edita sunt varia spectacula propter reditum Seueri, & decennium principatus eius, ac victorias quas reportauerat: in quibus spectaculis apri sexaginta Plautiani inuicem certauerūt, vt erat mandatū: cæsaq; sunt aliæ permultæ bestiæ, atq; inprimis elephas & crocota. Id animal est Indicū, ac tū primùm, quod sciam, Romam aduectum est. Color eius est leænæ permixtæ cum tigri: figura quodammodo ex cane & vulpe constat. Earum receptaculum in amphiteatro ædificatū erat instar nauis, ita vt reciperet quadrigentas feras, easdémque simul omnes redderet: quæ

Cet° ingēs.

Prodigia.

Congiariū Seueri.

Quinquies mille myriades drac.

Plautillæ & Antonini nuptiæ.

Spectacula.

Crocota primùm Rom.

ex

ex naui subitò dissoluta exilierunt vrsi, leana, panthera, struthiones, onagri, bissones, quod genus boum est patria & aspectu barbarum. Itaque septingenta feræ, mansuetæ've bestiæ simul concurrere, & postea cōfodi visa sunt. Occisis enim singulis diebus cētum, pro numero dierum festorum, qui septem fuerunt, septingēta sunt occisa. Per eos dies resplenduit in monte Vesuuio ignis maximus, in eóque tanti mugitus extitere, vt Capuam vsque audirentur: in qua ciuitate ego, quoties moror in Italia, habitare soleo. nam eum locum mihi delegi certis de causis, sed præsertim vt haberem ocium, quod vacuus è curis molestijsque Vrbis, in scribenda hac historia consumerem. Videbatur igitur ex ijs quæ in Vesuuio acciderūt, quandam rerum commutationem fore, quæ in Plautiano paulò pòst est facta. Verè enim Plautianus magnus, vel summus potius erat, ita vt populus aliquando diceret in Circo, Quid tremis? cur palles? tu quidem certè plus quàm tres isti possides. Id ei scilicet non dicebatur, sed alteri. Significabant autem tres viros, Seuerum cum duobus filijs, Antonino & Geta. Pallebat verè Plautianus & tremebat semper, cùm propter rationē victus quam instituerat, tum propter spem metúmque futurarum rerum in quibus erat. At horum magna pars vel latebat Seuerum: vel si sciebat, ea se dissimulabat scire. Sed postquam Geta frater moriens significauit Seuero omnia quæ Plautianus agebat, (quippe illū oderat, nec metuebat amplius) Seuerus Getæ statuam ex ære in foro posuit, desiitque habere Plautianū in tanto honore magnáque ex parte potentiam eius cōminuere cœpit. Quas res molestè ferens Plautianus, Antonino, quem antè propter filiam suam quæ ab eo minus honorificè tractabatur, oderat, infensus atque inimicus fuit, quasi autori

Bissones.

Vesuuij incendium.

Dion libenter habitabat Capuæ.

Plautianus.

Antonin' & Geta filij Seueri.

Geta frater Seueri.

Getæ statua ærea.

Plautiani contra Antoninum simultas atq; odium.

istius

cit,parátque se vt defensionem eius audiat, Antoninus Plautiano neganti,admirantique orationem Seueri,facto impetu gladium abstulit, cúmque pugno percussit. Volebat Antoninus Plautianum sua manu occidere, cùm is diceret, Tu me præuenisti: sed prohibitus à patre,iussit vni ex famulis,vt ipsum interficeret. Interea quidam ex ijs qui aderat,pilos ex mento eius euulsos,Iuliæ Plautillæq; quæ tum simul erant, attulit,antequam aliquid audiuissent: Vos vero, inquit, vestrum Plautianum videte. quæ res alteri fuit mœrori, alteri solatio. Itaque Plautianus nostra memoria omnium hominum potentissimus,quem magis quàm ipsum principem metuebant omnes, quique spe multo maiore elatus fuerat,à genero interficitur,éque Palatio proijcitur in viam:quãuis elatus tandem iussu Seueri,& sepultura affectus sit. Post hæc Seuerus Senatum conuocat in Curiam, neque tamen Plautianũ criminatur,tantũmodo deplorat conditionẽ humani generis,quòd summos honores non ferat:accusatq; se,quòd illum tanto honore & beneuolentia prosecutus esset:dein eos qui consiliũ & insidias Plautiani indicauerãt, omnia referre ad nos iubet,eiectis è Senatu ijs qui minus erant necessarij,vt dũ nihil exponeret ipse,se non magnam fidem indicibus habere ostenderet. Venere multi in maximum periculum Plautiani causa:nonnulli etiã morte affecti sunt. Cœranus quidẽ cùm se amicũ Plautiani esse semper diceret, vt plerique omnes solent fortunatis hominibus, eos qui primi ante alios vocati Plautianum salutatum venirent,comitari solebat vsque ad postremas fores: quî cum etsi Plautianus non communicabat secreta consilia,tamen quòd medius inter vtrasque fores morari consueuerat, licet Plautiano foris esset, tamen cæteris intus

Plautianus obtruncatur. Plautiani pili ad Iuliã Plautilãq; deferuntur.

Seueri ad Patres conscriptos oratio.

Cœranus.

esse

esse videbatur, ob eámque causam magis suspectus fuit. Augebat suspicionem, quòd cùm Plautianus vidisset in somnis paucos pisces, dum è Tiberi exirent, ad pedes suos accidere, respondit eum terræ marísque imperium habiturum. Itaque relegatus in insulam, septem annos fuit: deinde restitutus, primúsque ex Ægyptijs hominibus cooptatus in ordinem Senatorium, factus est Consul, vt Pompeius, nullo antè gesto magistratu. Cæcilius autem Agricola, qui in primis assentatoribus Plautiani habebatur, quique nequitia ac libidine nemini secundus erat, capite damnatus domum venit: plenúsque vini refrigerati, poculum, quod ducentis millibus nummum emptum fuerat, allisit: ipse secta vena super id mortuus est. Saturninus quoque & Euodus licet tunc honore affecti sint, tamen ab Antonino postea occisi sunt. Cúmque nos Euodum decreto ornaremus laudibus, Seuerus vetuit his verbis, Turpe est, inquit, id de viro Cæsariano in vestris decretis scriptum inueniri. Neque enim sinebat hunc Seuerus, neque reliquos Cæsarianos libertos iniuriam facere, aut insolentes esse. Cúmque bene ob hanc causam audiret, ipsum aliquando collaudauit Senatus, ac magno edito clamore, Omnes, inquit, rectè faciunt omnia, propterea quòd tu iustissimè imperas. Plautilla autem Plautúsque filij Plautiani tunc incolumes euaserut, in Liparam relegati, licet sub Antonino postea interfecti sint, vixeréque calamitose atq; in maximo metu & inopia necessariarũ rerum. Tum filij Seueri, Antoninus & Geta Plautiano tanquam pædagogo liberati, cœpere omnia pro libidine agere, mulieres dedecore afficere, pueros violare, iniquè colligere pecuniam, gladiatores atque aurigas sibi societate deuincire, séque inuicem inmitari propter factorum similitu-

Plautiani somnium.

Cæcilius Agricola Platiani assentator.

Cæcilij Agricolæ mors.

Saturninus. Euodus.

Seueri contra Euodum dicterium.

Plautilla Liparam relegatur.

Antonini & Getæ licentia.

militudinem,& tamen inter se contrariis studiis disside re. Nam si cui vnus eorum se addiceret, alter aduersarium eius prorsus eligebat: denique cùm exercendi causa de curribus, quos agebant equi parui, certarent inter se, in tãtam contentionẽ venerunt, vt Antoninus ex curru ceciderit, ac crus fregerit. Interea Seuerus apertè multas cædes fecit, atq; in primis Quintilli Plautiani viri nobilissimi, qui erat vnus ex primis Senatoribus: cúmque iã esset grandis natu, viuerétque ruri, nec quicquã quæreret aut faceret curiosius, tamen calumniã nõ effugit, sublatúsque est. Hic paulo antè quàm moreretur, postulauit, vt ea quæ ad sepulturam suam iandudũ cõparauerat, ad se perferrentur. Quæ postquã vidit vetustate consumpta, Quid hoc rei est, inquit, ita ne cunctati sumus? deinde facto sacrificio, idem inquit, Peto à diis immortalibus, quod Adriano Seuerianus optauit. itaque interiit. Post edita sunt certamina gladiatoria, in quibus præter alia, decẽ tigres simul cõfossæ sunt. Post hæc exitum habuerunt ea quæ ad Apronianum pertinẽt, sanè auditu perquàm admirabilia. Accusatus est enim, dictum olim fuisse, nutricẽ eius vidisse per quietem eum regnaturũ, ipsumq; ob eã causam Magicis artibus vsum esse. Quaobrẽ absens (præerat enim Asiæ) condemnatus est. Cúmque legerentur in Senatu, quæ quæstiones in ipsum essent habitæ, scriptum inuenimus, interrogatos fuisse eos, de quibus quæstio habebatur, quis narrauisset somnium? quisve audiuisset? atque vnũ ex iis respõdisse cùm alia multa, tum verò se præterea Senatorẽ quendam caluum quasi per transennã aspicientem vidisse. Id vbi nos audiuimus, valde cõturbati fuimus, neque enim ille nomen cuiusquam dixerat, neque Seuerus scripserat. Hoc metu correpti fuere etiã ii qui

Seueri Imperatoris crudelitas.

Quintili Plautiani mors.

Gladiatoria certamina.

Aproniani accusatio & damnatio.

A

nunquam Apronianum côuenerant, neque solùm calui, sed etiam recaluastri: nostrûmque satis cõfidebat nemo, nisi ij qui valde comati erãt. Cúmque illos cũcti circumspiceremus, primò rumor erat hunc esse, mox aliũ. Ego quidẽ (quanquam est perridiculum) tamen non reticebo id quod mihi tum accidit. tantam mihi hac res attulit perturbationem, vt statim capillos mei capitis requisiuerim, eósque manu attrectauerim: idémque ab alijs permultis factũ est. In primis obseruabamus eos qui calui esse videbantur, quasi in illos periculum nostrum reijceremus. idque fecimus, antè quàm legeretur illum Senatorem caluum indutum fuisse veste purpurea. Nã postquam id recitatum est, omnes in Bœbium Marcellinum oculos coniecimus. is enim tum Ædilis fuerat, ac maximè caluus erat Marcellinus surrexit illicò, & in medium venit, Me verò, inquit, ille agnoscet, siquidem vidit. Quo facto à nobis collaudato, index introducitur, tacétque diu præsente Marcellino, circũspiciẽs, quem agnosceret: tandem obseruato nutu cuiusdã obscuro, Marcellinum respicit, ipsúmque esse ait. Hic igitur Marcellinus, quòd homo caluus visus esset quasi per transennam aspicere, educitur è Senatu, lamentaturq; maximè. Cúmque transiret per forum, noluit procedere longius, sed ibi filijs quatuor quos habebat salutatis, orationem habuit miserabilem: Hoc vnum, inquit, magno me dolore afficit filij charissimi, quòd vos superstites relinquo: dein capite truncatus est antè quàm esset renunciatum Seuero, eum condemnatũ esse. Huic autor mortis fuit Pollenius Sebennius, cuius iniuria tam atrox nõ potuit impunita discedere. Cùm enim deditus ad supplicium fuisset Noricis à Sabino, quorum præfecturam non bene administrasset, magno dedecore affectus est.

Calui in periculo.

Bœbi⁹ Marcellinus Aedilis calu⁹.

Pollenius Sebennius.

Nos

Nos quidem ipsum abiectũ ad pedes & supplicẽ iacere vidimus: perijsſétque miserè, nisi veniam per Aspacem patruum suum impetrauisset. Hic mordacissimus omnium hominum ac dicacissimus fuit: solebátque omnes homines cõtemnere, gratificari amicis, vlcisci inimicos. Feruntur eius multa salsa & vrbana dicteria in multos, atque adeò in ipsum Seuerum. ex quibus est illud, quòd cùm Seuerus ascriptus esset Marci familiæ, ita ei dixisse fertur, Gratulor, inquit, tibi Cæsar quòd patrẽ inueneris: quasi antè patrem non habuisset propter ignobilitatem & obscuritatem generis. Sub id tempus Bulas homo Italus comparata manu sexcentorum latronũ in Italia, biennio maximas prædas fecit, Imperatoribus, tótque militibus præsentibus: cúmque illum persequerentur multi, Seuero ipsum studiosè diligentérque inuestigante, visus non videbatur, non inueniebatur inuentus, deprehensus nõ capiebatur: idque maximis donis perficiebat homo magna prudentia præditus. Intelligebat enim nõ solùm qui Roma exirent, & qui Brundusiũ nauigarent, sed etiam qui, qualésve, & quot homines essent, & quantas facultates haberent. Ex quibus nonnullos dimittebat statim, accepta aliqua parte eorum quæ habebant: artifices retinebat aliquanto tempore, vt eorũ opera vteretur, eósque deinde datis muneribus dimittebat. Cúmque duo ex prædonibus ipsius capti essent, eósque non multo tempore pòst ad bestias damnari oporteret, ipse ad custodem carceris venit, simulauitque se regionis præfectum esse, ac pauc is eiuscemodi hominibus egere: itaque suos recepit ac liberauit. Dein accessit ad Centurionem, cui mandatum erat à Seuero vt hos prædones tolleret: apud eum, tanquam alius sit ipse, se accusat, promittitque ei, si se qui velit, se latronem in ma-

Scomma in Seuerum.

Bulas famosus latro.

Bulas prędones captos ex carcere liberat.

nus daturum: pòst eundem in vallem concauã & saxosam ducit, tanquã ad Philicem capiendum (nã id Bulæ cognomen erat) ibi hominem facilè comprehendit, eóque facto conscendit in tribunal, accepta veste magistratus: tum ad se Centurionem vocat, eique radi caput iubet: Nũcia, inquit, dominis tuis, vt ipsi seruos suos alãt, ne latrocinentur: habebat enim complures Cæsarianos, partim exigua mercede cõductos, partim nullo certo stipendio. Hæc dum sigillatim cognosceret Seuerus, stomachabatur, quòd cùm aliorum opera hostes in Britannia vinceret, ipse in Italia latrone inferior esset. Ob hãc causam mittit tribunum stipatorum cum magno equitũ numero: eique, nisi latronem ad se viuum adducat, grauiter minatur. Tribunus vbi intellexit latronem cũ aliena vxore habere cõsuetudinem, mulieri per virum persuadet, vt se securo animo iuuare velit. Itaque latro huius mulieris ope in spelunca comprehenditur. Qui cùm postea interrogaretur à Papiniano præfecto prætorio, cur latrociniũ fecisset, ita respõdit: Et tu, inquit, cur præfectus es? Tandem verò voce præconis ipse bestijs obiectus, turbáque reliquorum prædonum dispersa est, quòd tota vis sexcentorum in ipso reposita esset. Post hæc Seuerus in Britanniam cum exercitu proficiscitur, dum filios intemperantes esse, & legiones nimio ocio affluentes corrumpi videt, idque fecit, cùm sciret se inde non esse reuersurum: quod maximè cognouerat ex stellis, sub quibus natus erat. Id enim in laquearibus ædium quæ erãt in Palatio, in quibus ius reddebat, scriptum reliquit, ita vt ab omnibus, præter eam partem quæ ad horam, vt aiunt, qua natus esset, spectabat, horoscopus Græcis dicta, videretur. Eum enim vtrobique non eodem modo insculpsit. Iámque idem audiuerat ex vatibus. Nam

Seueri cẽturio à Philice captus astutè, rasus ad Imperatorẽ remittitur.

Philicis in Papinianũ dicteriũ, & mors.

Profectio Seueri in Britanniam. Siderum influxus.

fulmen

fulmen in statuam ipsius, quæ ad eam portam collocata erat, quà exercitum erat educturus, quæq; spectabat in viam, qua illuc itur, cecidit, trésque literas de nomine eius deleuit. Itaque Seuerus, vt prædictum fuerat à va tibus, reuersus non est: sed tertio anno pòst discessit è vita, cum grandem pecuniam collegisset. Caterùm Britannorum duo sunt præsertim genera, Caledonij, & Mæatæ. nam cæterorum nomina ad hos ferè referuntur. Incolunt Mæatæ iuxta eum murum, qui insulam in duas partes diuidit: Caledonij post illos sunt. Possidẽt vtrique montes asperrimos, & sine aqua: itémque campos desertos, plenósque paludibus: quódque mœnia nõ habent, nec vrbes: agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúsque arborum viuunt. nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustãt. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósque omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breuis, in cuius inferiore parte pomum est ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem, frigúsque, ac labores omnes perferũt. nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent. Cùm igitur Britannia insula talis sit, incolas huiusmodi habet. Est enim insula, quod constitit illis temporibus, vt suprà dictum est. Ea patet in longitudinem ad millia pas

Prodigia Seueri mortẽ præcedẽtia.

Duo genera Britannorũ.

Britannorũ victus, ritus ac mores.

Britannorũ armatura.

Simili cibo vtũtur Turcæ nostro tempore.

Britãniæ lõgitudo & latitudo.

Septem millia centum trigita duo stadia.
Duo millia trecenta decem stadia.
CCC.stadia Caledonia.
Seueri Imperatoris in Britãnia res gestæ.

suum DCCCXCI: *in latitudinem, qua parte latissima est,* CCLXXXIX: *qua verò parte est angustissima,* XXXVII. *Huius insulæ pars paulò minus quàm dimidia nostra est: quam Seuerus cùm vellet omnem in suam potestatem redigere, ingressus est in Caledoniam, eámque dum pertransiret, habuit maxima negocia, quòd syluas cæderet, & loca alta perfoderet, quódque paludes obrueret aggere, & pontes in fluminibus faceret. Nullum enim prælium gessit, neque copias hostium instructas vidit, à quibus proponebantur consultò oues bouésque, vt cùm ea nostri raperent, ac longè de via declinarent, facile opprimerentur. Ad hæc nostris aquæ valde oberant, dispersisque insidiæ parabantur: cúmque non possent iter facere, occidebantur à suis, vt ne ab hostibus caperentur. Itaque mortui sunt è nostris ad quinquaginta millia. Neque tamen destitit Seuerus, quousque ad extremam insulam venit, vbi diuersum, quàm apud nos sit, cursum Solis, itémque noctium ac dierum, æstiuorum atque hybernorum magnitudinem diligentissimè cognouit. Tandem per omnem terram hostilem vectus (nam plurimùm propter imbecillitatem operta lectica vehebatur) reuertit ad socios, Britannis ad fœdus faciendum coactis, ea conditione, vt non parua regionis parte cederent. Perturbabat eum Antoninus & solicitabat maximè, non solùm quòd libidinose & petulanter viueret, sed etiam quòd perspicuum esset, ab eo, cùm primùm daretur potestas, fratrem interfectum iri, quódque iam ipsi Seuero insidias fecisset. Exiluerat enim aliquando è tabernaculo, exclamans sibi à Castore iniuriam afferri. Hic erat vir omnium Cæsarianorum qui cum Seuero erant, optimus, cui consilia Seueri credita, & cura cubiculi mandata erat: prestóque fuêre*

Britannorũ cum Seuero fœdus.
Antonini libido & petulantia.
Castor.

subitò

subitò pauci milites, qui antè ob eam causam instructi fuerant, à quibus vnà conclamatum est: at ij, quòd repentè visus esset Seuerus, capti sunt, atque in seditiosiores est animaduersum. Præterea cùm ambo proficiscerentur ad Caledonios, vt arma ab ijs caperent, & de fœderibus colloquerentur, Antoninus ipsum palàm sua manu occidere est conatus. Nam cùm fortè equitarent vnà (Seuerus enim, licet ei plantæ pedum, quæ sanæ non erant, sectæ essent, tamen equo vehebatur) equitarétque pariter reliquus exercitus, & hostium copiæ viderentur, Antoninus equo refrænato magno silentio percommodè gladium distrinxit, vt tergum patris percuteret: quod vbi animaduerterunt ij qui simul equitabant, exclamauerunt protinus, eóque clamore perterritus Antoninus, se abstinuit. Seuerus etsi ad clamorem eorum conuersus gladium vidit, tamen nullum verbum fecit, sed perfectis pro tribunali rebus necessarijs, reuertit in prætorium: ibi filium, & Papinianum, & Castorem ad se vocat: dein gladium in medio collo- ari iubet. Hic illum increpat, quòd tantum facinus esset ausus committere, quódque socijs & hostibus videntibus nefarium scelus facere constituisset: tandem, Si me cupis, inquit, interficere, hìc me interfice: nam vitâ iam functus sum, & senex, & iaceo. Quòd si id recusas, aut times tua manu facere, adest tibi Papinianus præfectus, cui iubere potes vt me interficiat: nam is tibi quicquid præceperis, propterea quòd sis Imperator, efficiet. Hæc cùm dixisset Seuerus, tamen nihil filio nocuit, quanquam sæpe accusabat Marcum, quòd Commodum non sustulisset, ac crebrò ipsi filio se id facturum minabatur. Sed ea Seuerus per iram dicebat: erant enim ei filij multò chariores, quàm ciues: quanquam in hac re alterum ex

Antonini in patrem impietas.

Seuerus æpedibus laborat.

Seueri in Antoninũ clementia.

filijs prodidit, dum certò sciret quid ei esset euenturum. Post hæc defectio Britannorum iterum facta est: quamobrem Seuerus conuocatis militibus, iussit vt regionem eorum inuaderent, atque omnes, quibus occurrissent, interficerent: idque præcepit his versibus.

Crudelitas Seueri.

Iliados. 3.

- Μήτις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
χεῖρας θ' ὑμετέρας, μηδ' ὄντινα γαστέρι μήτηρ
κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὡς φύγη αἰπὺν ὄλεθρον,

Nemo manus fugiat vestras, cædémque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quem gestat in aluo,
Horrendam effugiat cædem.

Quò facto, quòd Caledonij cum Mæatis defecerant, comparabat se, vt bellum illic gereret. Sed dum in ijs rebus esset, morbo extinctus est pridie Nonas Februarij: tradúntque hunc morbum nonnihil ab Antonino esse auctum. Antè quàm verò moreretur, fertur hæc liberis dixisse (referam enim ea quæ dicta sunt, sine vllo ornatu verborum) Facite, inquit, vt conueniat inter vos: locupletate milites, cæteros omnes contemnite. Post hæc corpus eius more militari effertur à militibus, imponitúrque in rogum honestatum militum & filiorum ipsius decursione. Coniecère in eum dona militaria ij qui tum habebant: filij ignem accéderunt: ossa in vrnam factam ex porphyrio lapide coniecta Romam perlata, & in Antoniano reposita sunt. Fertur Seuerus hanc vrnam paulò antè quàm decederet è vita, iussisse ad se perferri: dein contrectasse, atque ita dixisse, Tu, inquit, virum capies, quem totus orbis terrarum non cepit. Seuerus erat tardo corpore, sed tamen forti, quanquam podagra valde imbecillum fecerat: præterea acutissimo & excellentissimo ingenio, studiosus bonarum artium: quarum scientiam cùm esset consecutus, consilio plus,

Mors Seueri.

quàm

quàm verbis poterat: erga amicos gratus, inimicis grauissimus: diligens in rebus gerendis, negligens in requirendo, quis sermo de ipso haberetur: auidus pecuniæ, quam omnibus modis colligebat, nisi quòd eius causa nemini mortem attulit. In sumptu parcissimus erat: noua ædificia extruxit, vetera restituit: quippe Baccho & Herculi templum maximum ædificauit. Et quanquam magnos sumptus fecit, tamen multa millia aureorum reliquit. Criminari solebat incontinentes, ob eámque causam leges de mœchis tulit, ex quibus quàm plurimi in ius vocati sunt. Ego quidem, cùm Consul essem, inueni scriptum in tabulis, tria millia mœchorum esse accusata. Sed cùm iam pauci mortales ea iudicia exequerentur, cœpit de ijs quærere negligentius. Ex quo vrbanè in primis Argetocoxi Caledonij vxor, Iuliæ Augustæ, quæ ipsam mordebat, initis fœderibus, quòd ipsæ impudẽter cum maribus versarentur, dixisse fertur, Nos, inquit, multo melius explemus ea quæ naturæ postulat necessitas, quàm vos Romanæ: nam apertè cum optimis viris habemus consuetudinem: vos autem occultè pessimi homines constuprant. id enim à muliere Britanna dictum est. Cæterùm Seuerus, cùm pax esset, ita vitam instituerat, vt hæc omnia faceret. Prima luce ius reddebat, pòst deambulabat, dicens audiénsve ea quæ ad Imperij vtilitatem pertinerent: dein iudicabat separatim, nisi celeberrimus dies festus esset, agebátq; in eo optimè, quòd & litigantibus aquam, quantum satis erat, suppeditaret, & nobis vnà iudicantibus magnam libertatem in dicendis sententijs largiretur. Iudicabat autem ad miridiem: post meridiem equitabat, quantum poterat: post hanc exercitationem corporis lauabatur: tum prandebat solus, vel cũ liberis satis opiparè & apparatè, post

Seueri contra mœchos lex.

Tria millia mœchorũ in ius vocata.

Britãnæ mulieris facete dictũ in Romanas.

Seueri in pace viuẽdi ratio.

prandij tempus magna ex parte dormire consueuerat. Excitatus ex somno, persequebatur reliqua: in primis versabatur in studio Græci & Latini sermonis, cùm interim deambularet. Sub vesperum iterum lauabatur, cœnabátque cum suis domesticis & familiaribus: nam ex alijs conuiuam admittebat neminem, certísque diebus tantùm, iísque maximè necessarijs sumptuosas cœnas faciebat. Vixit annos L X V. *mēses* I X. *dies* X V. *erat enim natus* I I I. *Idus Aprilis. Regnauit annos decem & septem, menses octo, dies tres. In summa adeò fuit in rebus gerendis acer & industrius, vt dixerit moriens, Agedum, si quid nos oportet facere.*

ANTONINVS
Caracallus.

POST mortem Seueri Antoninus totum Imperium obtinuit: nam etsi dicebat, id sibi esse cum fratre commune, tamē reuera solus statim imperare cœpit, diremítque bellum cum hostibus, atque regione cessit, & munita loca deseruit. Domesticos suos partim dimisit: in quorum numero fuit Papinianus præfectus prætorio: partim occidi iussit, in quibus fuit Euodus educator ipsius, & Castor, vxórque Plautilla cum Plauto fratre eius. In Vrbe sustulit hominem minimè quidem nobilem, sed tamen percelebrem in eo studio, cui se dediderat. nam egregium aurigam, quòd esset factionis contrariæ, interfecit. Hic senex mortuus est, posteaquam coronatus esset in plurimis equorum certaminib. obtinuerat enim coronas D C C L X X X I I. *quod antè contigerat nemini. Fratrem quoque vel patre viuo voluit interficere: sed neque propter patrem tunc, neque*

Papinianus præfect' prætorio.

Euodus Castor, Plautilla, Plautus occisi.

Antonini in Getā fratrē magna impietas.

post

post in itinere propter exercitum potuit, apud quem ille charissimus erat, præsertim quòd facie patris simillimus esset. Sed postquam Romam venit, ipsum quoque sustulit. Simulabant hi mutuam inter se beneuolentiam, collaudabántque se inuicem, cùm tamen agerent contraria. Nec erat obscurum, fore vt aliquod magnum malum ex ipsis existeret. Nam cùm esset decretum à Senatu, vt pro concordia vtriusque sacrificaretur dijs immortalibus, ac præsertim ipsi Concordiæ: victima à sacerdotibus eius Deæ ad sacrificium comparata, Consul profectus est vt sacra faceret. Sed nec is sacerdotes, nec illi inuenire Consulem potuerunt: sed omnem ferè noctem consumpserunt, dum se mutuò conquirerent, adeò vt sacrificium fieri non potuerit: postridiéque eius diei duo lupi ascendere in Capitolium, quos dum aliquot homines insequerentur, alterum comprahenderunt in foro, alterum postea extra pomœrium occiderunt. Quæ res ad Antoninum & Getam pertinuit. Statuerat Antoninus fratrem occidere Saturnalibus, tamen nequiuit, propterea quòd id facinus manifestius fuisset, quàm vt potuisset occultari. Ex eo tempore complures eorum pugnæ factæ sunt, quasi mutuò sibi insidiarentur, contrarijs præsidijs collocatis. Sed cùm magnus numerus militum atque gladiatorum domi forísque, dies atque noctes Getam custodiret, persuasit matri, vt se ambos in thalamum vocaret, vt in eo reconciliarentur. Eò Geta, qui matri confidebat, ingreditur cum Antonino: postquam intus fuere, aliquot centuriones, qui fuerant in insidijs ab Antonino collocati, simul in Getam impetum faciunt, eúmque, qui visis percussoribus ad matrem perfugerat, ac iam tum ex collo eius pendebat, adhærebátque ipsius pectori atque vberibus, occidunt:

Concordiæ deæ sacrificia instituũtur.

Prodigia quæ Getæ mortẽ prædesserunt.

Antonini cũ Geta fratre dissidia. Geta in sinu matris occiditur.

lamen

lamentantem, clamantémq; in hac verba: Mater, mater, genetrix, genetrix, fer opem, occidor. Itaque mater decepta, filiũ occisum nefariè in sinu suo conspexit, eiúsq; cadẽ intra sua viscera quodammodo, ex quibus ipsum pepererat, recepit. nam ita sanguine perfusa est, vt vulnus, quod ipsa accepit in manu, nihili faceret. Neque verò lamentata est, aut luxit interitum filij, quamuis immaturum, oblatúmque miserabiliter (natus erat duos & XX. annos, mensésq; IX.) sed quasi foret in maxima felicitate, lætari & ridere coacta est, adeò verba eius, nutúsque, & color obseruabantur. Itaque huic soli, cùm esset Augusta, Imperatoris vxor, & Imperatorum mater, ne priuatim quidem licuit flere casum acerbissimum.

Antonini fratricidæ fucata ad milites oratio.

Antoninus statim, quanquam vesper erat, tamen ad milites proficiscitur, exclamátq; perpetuò in itinere, contra se factam esse coniurationem, séque in maximum periculum venisse. Post vbi murum est ingressus, Saluete, inquit, commilitones: iam mihi quidem licet in vos maxima beneficia conferre. antè quàm enim audirent omnia, os eis tot promissis conclusit, vt quod pium erat, intelligere non possent, aut loqui. Ego, inquit, sum vnus ex vobis, cupióque propter vos solos viuere, vt multa vobis largiar. Vestri enim sunt thesauri omnes, optóq; in primis vnà vobiscum viuere: sin minus, saltem vobiscũ mori. nec enim aliter volo, quàm in bello ex hac vita discedere, quòd vel in eo mortem oppetere virum fortem, vel nusquam deceat. Postero die in Senatu pauca dixit in eandem sentẽtiam: cúmque surrexisset è sede, astarétq; ad fores, Audite, inquit, rem maximam, vt totus orbis terrarum gaudeat. Omnes exules rei facti cuiusuis sceleris, quomodocunque damnati sint, restituãtur. Is cùm exules hoc modo ex insulis deduxisset, præstitissetq; securita

Exules restituuntur.

curitatem nefarijs & damnatis hominibus, easdem non ita multò pòst repleuit, interficitque subitò ex Cæsarianis, militibúsque qui cum Geta fuerant, ad hominũ mulierúmve viginti millia, vt quisque in Palatio fuit. Casi sunt ex illustribus multi, & maximè Papinianus, cuius interfectorem increpauit, quòd eum securi interfecisset, non gladio. Cilonem quoque qui ipsum educauerat, & à quo multa beneficia acceperat, quique præfectus vrbi fuerat patris temporibus, quem etiam patrem sæpenumero appellauerat, vita priuare voluit: sed milites, quos miserat vt eum interficerent, direptis vasis argenteis, veste, pecunia, cæterisque rebus eius omnibus, illum cum sandalijs (nam captus erat in balneis) & amictum indusio ducunt via sacra, vt perducant in Palatiũ, eúmq; ibi interficiant: tum vestem eius discindunt, & faciem percutiunt. Quod vbi plebs vidit, cohortésq; vrbis, tumultuantur. Horum pudore adductus Antoninus, metúque, eis procedit obuiam, ipsúmq; Cilonem chlamyde cõtegit (nam tum ei vestis militaris erat) Nolite, inquit, patrem meum iniuria afficere, nolite educatorem percutere. Dein tribunus, cui mandatum erat vt illum occideret, cæterique milites qui vnà missi fuerant, morte affecti sunt, propterea quòd, vt dicebat, Ciloni fecissent insidias: sed reuera propterea quòd illũ non sustulissent. Neque verò mihi nunc est necesse percensere numerando omnes clarissimos viros, quibus ille nullam iustam ob causam mortem attulit. Quanquam enim Dion, quòd essent celeberrimi viri atque notissimi illis temporibus, omnes persequitur nominatim: tamen mihi satis erit dicere, eos omnes, quos ipsi collibitum fuit, quoquo iure, quáque iniuria morte affectos, vrbémque Romam priuatam bonis viris, comminutam & quodam modo mutilatam

Papinianus securi percussus.

Cilo.

Antonini crudelitas.

tilatam fuisse. Post hæc ex his cædibus animum ad ludos applicat, in quibus etiam multas cædes fecit. Nam vt omittam elephantum, Rhinocerotem, Tigrim, Hippotigrim cæsas in Amphitheatro, quòd parui nomenti sint, gladiatorum sanguine potissimùm delectabatur: ex quorum numero vnum Batonem nomine coegit eodem die cum tribus certare continenter, eúmque occisum à postremo affecit magnifica sepultura. Cæterùm erga Alexãdrum ita erat affectus, vt armis poculisque similibus ijs quibus ille vsus fuerat, vteretur: eique complures statuas in castris, atque adeò in vrbe collocauit, comparauitque phalangem ex solis Macedonibus, in qua erant hominum sedecim millia, eámque phalangem Alexandri cognominauit. Hi vtebantur eodem armorum genere, quo viuo Alexandro armati fuerant. Hæc erant galea facta ex crudo bonis corio, thorax ex lino triplex, scutum ex ære, lancea longa, hasta breuis, crepida, gladius. Quibus rebus minime contẽtus, sese Alexandrũ Orientale Augustum appellauit, scripsitq́; aliquando ad Senatum, animum Alexandri in corpus Augusti introisse, vt quoniam illi fuerat vita breuis, in hoc viueret diutius. Philosophos, qui sunt Aristotelici nominati, tã magno est odio prosecutus, vt voluerit libros Aristotelis comburere, atq; Aristotelicis sodalitates, & cætera commoda quæ habebant in Alexãdria, sustulerit, criminatus eos, quòd Aristoteles causa mortis Alexãdri visus esset. Cúmq; hæc faceret, ducebat secum complures elephãtos, vt in hac re Alexandrũ, vel potius Dionysium imitari videretur. Igitur tanto amore prosequebatur Alexandrũ & Macedones, vt cùm aliquando tribunum militũ Macedonẽ collaudasset, quòd insiluisset in equum celeriter, interrogassetq́; primò, cuias esset: cúmq́; intell

Batonis gladiatoris certamina & sepultura.

Antoninus Alexandri Magni in rebus bellicis æmulus.

Alexander Orientalis Augustus.

Aristotelici odio habiti ab Antonino.

Caracallis in Macedones amor.

intellexisset Macedonem esse, rogauit nomen: pòst vbi audiuit Antigonum esse, quæsiuit ex eo, quod nomen fuisset patri: vtq; ipsum inuenit esse Philippo patre natum: Cuncta, inquit, quæ cupiebam, habeo: eúmque statim clarũ reddidit apud reliquas legiones, nec ita multò pòst in Senatorium & prætorium ordinem cooptauit. Alterum quoque, cui nihil rei erat cum Macedonia, quique magna scelera commiserat, ob eáque reus factus erat, postquam intellexit Alexandrum vocari, crebróque accusatorem ita dicere: Homicida Alexander, dijs infestus Alexander: perinde iratus est, atque si ipse malè audiret. Nisi, inquit, tibi satis erit de Alexandro dictum, perijsti. Hic Antoninus Alexandri amantissimus, militibus comis atque humanus erat: reliquos omnes spoliare, depeculari, & opprimere conabatur, atque in primis Senatores. nam præter cæteras exactiones pecuniæ, quæ erãt innumerabiles, cogebamur, cùm ipse Roma proficisceretur, cõplures domos, & sumptuosa diuersoria in medijs itineribus, atq; ijs breuissimis ædificare nostris sumptibus, in quibus non modò habitauit nunquam, sed magnam eorum partem neque visurus erat. Præterea Amphitheatra & Circos in omnibus locis, in quibus hyemauit, aut se sperauit hyematurum, gratis extruximus, eáque diruebantur illicò: adeò id agebat, vt nos perderet. Ipse pecuniam erogabat in milites, vt suprà diximus. & bestias, & equos, dum complures feras, mansuetásq; bestias, equósq; interficeret, quorum partem capiebat à nobis coactis ea dare necessariò, partẽ emebat ipse; centum enim apros aliquãdo sua manu confecit. Agitabat currus ornatu Veneto, & ad omnia ardentissimus atq; incitatissimus erat. Inerat ei fraus & malitia matris, Syriorúmq;, ex quib. illa

Nomẽ Alexãdri Antonin. pluri mũ delectatus.

Exactiones in vsum ædificiorũ iniquissimè ab Antonino impositæ.

Antoninus malicia ac fraude matri similis.

orta fuerat. Præficiebat autem certaminibus vnum ex libertis, cæterisve locupletibus, vt in ea magnos sumptus facerent, eósque colebat sub flagello, atque aureos ab ijs quasi homo abiectissimus petebat. Dicebat se in agitandis curribus Solem imitari, eáque in re maximè gloriabatur. Igitur quandiu principatum tenuit Antoninus, adeò omnis orbis terrarum, qui erat sub eius Imperio, vastatus ac direptus est, vt ludis Circensibus populus Romanus ita conclamauerit, Nos viuos perdimus, vt mortuos sepeliamus. Crebrò enim dicebat pecuniam sibi soli esse oportere, præterea nemini, vt eam largiretur militibus. Cúmque Iulia ipsum argueret, quòd nimios sumptus faceret in milites, dicerétque iam sibi nullos redditus iure aut iniuria partos reliquos esse, gladiũ ostentans respondit, Bono animo es, mater: nam nobis, quandiu hunc habebimus, pecunia non deerit. Præterea possessiones & pecuniã largiebatur assẽtatoribus. Dedit enim Iunio Paulino decem millia aureorum, quod ipsum quãquam minus ex animo (erat enim mordax) cauillatus esset, dixissétque eum, quoties iracundiam simularet, planè iratum videri. Antoninus nihil cogitabat boni, neque enim didicerat, id quod ipse fatebatur, & ob eam causam nos, quos nouerat studiosos esse bonarum artium, negligebat. Seuerus quidem instituerat eum omnibus rebus quæ ad virtutem pertinent, & corpus animúmque eius ita exercuerat, vt cùm iam esset Imperator, versaretur cum doctoribus, ac magnam diei partem philosopharetur, vngeretúrque, & equitaret ad millia passuum XCIIII. seq; turbida tempestate in natando excerceret. Quibus ex rebus quanquam valuit viribus corporis, tamen ipsum doctrina cœpit obliuio non aliter, quàm si nomẽ eius nunquã audiuisset.

Antonini crudelitas ac in milites assentatorésq; liberalitas.

Antoninus ingenuè à parente fuit educatus.

Nec

Nec tamē erat hebete ingenio, sed acri & acuto ad intelligendum, promptáque ad dicendum & parata celeritate: qua cōiunctà pari licentia dum loqueretur quod in buccā venisset, nec puderet ipsum aperire omnia, sæpenumero voti compos erat. Cùmque tali ingenio prædi tus fuerit, nunc quemadmodū se in bello gesserit, dicendum est. Cùm ad se tanquam ad amicū Augarus rex Osroenorum venisset, ei fidem fregit, comprehensúmque cōiecit in vincula, & Osroenem rege destitutam cepit: itémque regem Armeniorum, qui cū filijs dissentiebat, ad se vocauit amicè per literas, vt eos in concordiam reduceret, iisque eodem modo, quo Augaro, vsus est: quā quam Armenij arma capere, quàm ad ipsum deficere maluerunt. Quòd cùm esset factum, ei nemo fidebat amplius, vt re ipsa cognosceret, quàm graue damnum esset Imperatori fraudem amicis facere. Neque verò piguit eum scribere ad Senatum de regibus Parthorum, quòd cùm fratres essent, & dissiderēt inter se, Respublica Parthorum ex eorum dissensione magnum detrimentum caperet: quasi verò ob eam causam posset res Barbarorum interire, & Respublica Romana salua esset, ac non penitùs euersa, non solùm quòd cum magno malo ciuiū, maxima præmia pro cæde fratris dederat militibus, sed etiam quòd plerique rei fiebant per calumniam, non modò ij qui ad Getam aliquid scripserant, aut ei Cæsari designato, factóve Imperatori fuerant in prætorianis cohortibus, sed etiam reliqui omnes, quibus nihil vnquā rei cum illo fuerat. Nam si quis vel solum nomē Getæ scripsisset, aut pronūciasset, statim morte mulctabatur, adeò vt ne poetæ quidem in Comœdijs eo nomine deinceps vterentur: fueréque proscripta bona eorum omnium, in quorum testamentis id nomen inuentum est scriptum.

Ingenium Antonini.

Augarus, & Armeniorū rex contra amicitiæ ac hospitalitatis leges ab Antonino capti.

Getæ nomē inuisum Antonino etiā in Comœdiis & testamentis.

In necessitatibus verò & vrgentibus bellis minimè magnus & excellens erat, quanquam ita diligenter obibat munera seruilia pariter cum cæteris militibus, vt cum ijs pedibus iter faceret, vnà curreret, non vteretur balneo, non vestem mutaret, sed eundem cibum cum illis caperet, atque ex hostibus eos qui præstarent viribus corporis, ad singulare certamen inuitaret: cùm interim boni Imperatoris officium, in quo ipsum esse potissimùm oportebat, minimè fungeretur, quasi victoria in illis laboribus posita esset, non in hac disciplina rei militaris. Bellũ gessit cum Cennis gente Celtica, quos ferunt tanta ira incitatos in Romanos irruisse, vt tela, quibus illi ab Osroenis vulnerati erant, dentibus euellerent ex eorũ corporibus, vt ne manus in illis cædendis defatigarent: permiserúntque ei redempto libertatis nomine magna pecunia, vt saluus se in Germaniam reciperet. Horum vxores captæ à Romanis, interrogatæ ab Antonino, vtrũ vendi, an occidi mallent, mori se malle responderunt: cúmque essent postea venditæ, omnes mortem sibi consciuerunt: nonnullæ vnà filios interfecerunt. Antonino cùm cætera omnia, tum nummus adulterinus erat; nam pro argento, auróve quod nobis daret, plumbum argentatum, & æs inauratum parabat. Fuit ægra valetudine, quòd morbis partim euidentibus, partim occultis correptus esset: sed mente in primis insana. nam acerbis quibusdam visis agitari à patre sæpenumero fratréque gladios gestantibus videbatur. Quibus rebus vt medicinam faceret, multorum animas ex inferis euocauit, præsertim patris & Commodi. ex quibus nemo ei respondit, præter Commodum, qui ita ait, στῖχε δίκης ἆσσον, Perge ad supplicium. Deinde alterum, ac ad extremum:

Victoria in rei militaris disciplina potissimũ posita.

Mulierũ virilis anim⁹.

Moneta Antonini adulterina.

Animæ multorũ ab inferis per Antoninum reuocatæ.

κρυφίοισι τόποισιν ἔχων δυσαλθέα νοῦσον,
Hunc occulta grauis vexat circum loca morbus.

Vestales occidit quatuor, è quib. vnam, quantũ in ipso fuit, vitiauit. nam eum ad extremũ vis in rebus Venereis defecerat. qua ex re dicebatur flagitia obscœna alterius generis facere. Huic virgini Clodia Læta nomen fuit, eáque viua sepulta est: cùm tamẽ exclamaret scire ipsum Antoninũ, se virginẽ esse. Antoninus rarò ius reddebat, aut nunquã: sed præter studia cæterarũ rerũ curiosus erat. nã ad eum minima quæq; ex omnibus locis perferebantur, vetabátque ob eã causam, ne milites auscultatores & inspectores, ab alio, quàm ab ipso punirentur. Qua ex re omnia peruersa erant, quòd ij etiã in nos tyrannidem exercerent. Id verò turpissimum fuit atque indignissimum Senatu populóque Romano, quòd Eunuchus, natione Hispanus, nomine Sempronius Rufus, moribus veneficus & præstigiator, quique huius rei causa fuerat à Seuero in insulam deportatus, imperium in nos habuit: quamuis esset huius rei pœnas daturus, vt cæteri, qui iudicum officia fungerẽtur. Antoninus mandabat nobis, velle se statim post ortum solis ius reddere, tractaréve ea quæ pertinerent ad publicã vtilitatem: cùm tamẽ nos ad meridiẽ vsque protraheret, sæpe etiã ad vesperum: visúmque est ei tandẽ aliquãdo, vt plerunq; ne nos salutaret amplius. Ipse interea curiose aliquid agere, vt suprà dictũ est, currus agitare, bestias cædere, obire munus gladiatorium, potare, ebrius esse: ad hæc præsentibus nobis ac videntibus, cùm alia ciborũ genera, tum vinum in pateras & calices infusum ad milites qui intus erant, ad custodiã ipsius trãsmittere. Ita nonnunquã his confectis rebus ius reddebat. Hæc fecit cùm hybernaret in Nicomedia, exercuitque phalangẽ Macedonicam,

Clodia virgo Vestalis, ab Antonino non viro viciata.

Sempronius Rufus.

Senatus Romanus irreuerenter ab Antonino tractatus.

cōparauitque duas ingentes machinas ad Armenicū & Parthicū bellū, vt ea dissoluta, in naues imponeret, atque in Syriam veheret. Multas cædes, aliáque multa faciebat contra ius fásque: denique grandem pecuniam insumebat. Qua in re, cæterisque omnibus minimè obtēperabat matri iusta & vtilia monenti, licet ei curam libellorū atque epistolarum vtriusque generis, præter admodū necessarias, cōmisisset, eiúsque nomen pariter cum suo & exercitus nomine poneret cum maximis laudibus in epistolis, quas mittebat ad Senatum, dū omnes valere scriberet: nec opus est referre ab hac omnes primarios viros salutari non secus quàm ab illo cōsueuisse. Sed ea nihilo minus philosophabatur. hic negabat se egere vllis rebus necessarijs: gloriabatúrque maximè, quòd tenuissimo victu esse contentus posset: quāuis nihil esset in terra marique ac cœlo, quod non ei priuatim publicéque præstaremus. Magis & præstigiatoribus ita delectabatur, vt Apollonium Cappadocem, qui floruerat Domitiani temporibus, laude & honore affecerit. Hic præstigiator fuerat solers & Magus, eique monumentum faciendū curauit. Post hæc bellum intulit Parthis, cuius belli causa fuit, quòd Vologæsus Teridatē & Antiochum quendam, quos ille poscebat ad supplicium, non dederet. Erat Antiochus Cilix natione, qui primò philosophiam Cynicorum simulauerat, eáque ex re magnā opem in bello tulerat militibus: quos, cùm maximo frigore obriguissent, propterea confirmauit, quòd se ipse in niuem abiecerit, in eáque volutatus sit. Sed cùm ei Seuerus, atque ipse Antoninus pecuniam dedissent, affecisséntque honore: his rebus elatus, cum Teridate se coniunxit, cum eóque ad Parthum defecit. Antoninus antequam excederet ex Nicomedia, ludos gladiatorios fecit

Machinæ bellicæ.

Iuliæ Augustæ nomen Antonini literis plerunque subscriptum.

Antoninus Magicis artib. plurimū delectatus.

Apollonius Tyaneus.

Parthici belli occasio & initiū.

cit suo natali die. nam ne illo quidẽ die abstinuit à cædibus: fertúrque in his, cùm vnus ex gladiatoribus victus supplicaret ei, vt se conseruaret, ita respondisse: Abi, inquit, ad aduersariũ, & ab eo salutem pete: mihi enim non licet tibi ignoscere. Sic homo miser, cui fortasse aduersarius vitã dedisset, nisi eo modo responsum esset ab Antonino, interijt. Non enim est ausus aduersarius eũ dimittere, ne humanior esse Imperatore videretur. Cũque talia faceret, frueretúrque delicijs Antiochiæ, adeò vt mentũ nudasset pilis, tamen querebatur se maximos labores perferre, & in grauissimis periculis versari: increpabátque Senatũ, quem dicebat ociosum esse: nihilq; intelligere subitò, nec viritim sententias dicere. Quinetiam ad extremũ scripsit in hanc sententiam: Ego, inquit, certò scio, vos rebus à me gestis minimè contentos fore: propterea in armis sum, habeóque apud me milites, vt possim rumores qui de me perferuntur, contemnere. Postquã à Partho metu perterrito Teridatem & Antiochum recepit, statim à bello destitit. Porrò Theocritũ misit cum exercitu in Armenios, à quibus victus magnam cladem accepit. Erat Theocritus natus ex seruo, & in Orchestra versatus, sed tantæ apud Antoninũ autoritatis, vt planè ambobus præfectis superior esset. Æqualem potentiã adeptus erat Epagathus homo itidem Cæsarianus, & pari scelere præditus. Theocritus autem sursum deorsum ferebatur commeatus & suppellectilis cõparandæ, & mercaturæ faciendæ causa, quamobrem etiã complures interfecit. Fuit in eorũ numero Flauius Titianus, qui cùm esset procurator Alexãdriæ, deliquissetq; in Theocritum, ac Theocritus ob eam causam prosiluisset è sede, distrinxissétque gladium, Id, inquit, vt saltator fecisti. Hanc ob causam iratus Theocritus, eum

Natalicius Antonini dies.

Antonini in gladiatorem inhumanitas.

Parthici belli finis.

Theocritus.

Epagathus.

Flauius Titianus.

dalitates Alexandrinorum sustulit. Ipsam Alexādriā diuidi in duas partes, & præsidijs muniri iussit, ne securè in reliquum tempus ciues ad se mutuò accederent. Hæc igitur in misera Alexandria fecit fera Ausonia. nam ita extremo oraculo, quod de ea re petitum fuerat, erat appellatus: proditúmque est memoriæ, eum hoc nomine feræ delectatum esse, seque de eo iactauisse: quāuis huius oraculi causa multos, à quibus id fuerat relatum, occiderit. Post hæc exercitum duxit in Parthos, quòd ei Artabanus filiam quā desponderat, nollet vxorē dare, quòd sciret Antoninum verbo quidem postulare nuptias, re autem Parthorum regnum auferre cupere. Tum regionem quæ Mediam attingit, in quā de improuiso irruerat, magna ex parte vastauit: multa mœnia diruit: Arbela subegit, ac sepulchra regum Parthorum abiectis ossibus subuertit. Verùm quia Parthi cum eo non venerunt ad manus, nihil de rebus gestis scribi à me præcipuè potest, nisi quòd duo milites, qui vtrem plenum vini rapuerant, ac vterque totam prædam sibi vēdicabat: cùm ad Imperatorem venissent, iussiq; essent ab eo vinum partiri, strictis gladijs vtrem secuerūt, ita vt si eo pacto quisque partem vini esset accepturus. scilicet adeo reuerebantur Imperatorem suum, vt ei in huiuscemodi rebus molestiam exhiberent, tantáque prudētia præditi erant, vt vtrem & vinū perderent. Barbari perfugerunt in montes, & trans Tigrim, vt se ad bellū compararent: idque celabat Antoninus, & quasi omnino superior fuisset, eos quos ne viderat quidem, se vicisse gloriabatur: tum verò, quòd leo, qui improuiso de monte descenderat, pro eo pugnasset. nam id in literis scripsit. Nec verò solùm, quòd spectabat ad cætera, viuebat in exercitu contra mores institutáque maiorum,

Fera Ausonia.

Antonini bellum in Parthos.

Vter vini plenus dissectus.

Vestitus Antonini.

sed etiam proprium genus indumenti in modum penulæ excogitauit. Id barbarum discissúmque & consutum erat ex multis partibus, eóque indutus erat semper, ex quo Caracallus cognominatus est, iussitque militibus, vt se eodem genere vestis induerent. Itaque Barbari postquã videre hunc, eiúsque milites dissolutos voluptatibus, quòd præter cætera hyemarent in ædibus, in iisque omnes facultates hospitum nõ aliter quàm suas consumerẽt, vehementer excitati sunt, tanquam essent illos socios pro hostibus habituri. Contrà se parabat Antoninus, cui tamen non licuit prælium committere, propterea quòd in medijs militibus, quos habebat in maximo honore, & quibus potissimùm confidebat occisus est. Cùm enim quidam vates dixisset in Aphrica, idque iam diuulgatum esset, oportere Macrinum præfectum prætorio, eiúsque filium Diadumenum regnare, missúsque Romam ob eã causam, id ipsum Flauio Materniano, qui præerat vrbanis militibus, aperuisset, isque statim ad Antoninum scripsisset: forte accidit, vt hæ literæ Antiochiam perferrentur ad Iuliam, cui mandatũ erat, cuncta quæ mitterentur, discernere, ne ad Antoninum occupatum in terra hostili frustrà multitudo literarum mitteretur. Itémque alteræ literæ ab Vlpio Iuliano, qui tum Censor erat, rectà per alios tabellarios ad Macrinum perferũtur, in quibus scripta erant omnia quæ gererentur. Itaque Macrinus, dũ mora facta esset in mittendis ad Imperatorem literis, cognouissétque aliquanto tempore antè, quæ essent ad illũ perscripta, pertimuit, ne ob eãm rẽ morte afficeretur. Ad hanc causam accedebat, quòd Serapio quidam Ægyptius paucis antè diebus palàm dixerat Antonino, ipsum breui tempore victurum, eique Macrinum successurum: ob eámque causam leoni primò

Caracalli nomen vnde extiterit.

Vaticiniũ de Diadumeno & Macrino imperaturis.

Fl. Maternianus.

Vlpius Iulianus Censor.

Serapionis de morte Antonini vaticiniũ.

mò obiectus: pòst, cùm ei manum porrigenti leo pepercisset, vt aiunt, occisus fuerat, cùm posset, sicuti dicebat, si vnum praterea diem vixisset, inuocatis nonnullis dæmonibus hoc malum effugere. His de causis perterritus Macrinus, ratúsque de se actum esse, non cunctatur amplius, præsertim quòd Antoninus plerosque amicos & familiares eius varijs de causis tanquam honore affecturus remouerat. Itaque adhibet duos milites, qui tribuni erant in prætorianis cohortibus, & Antonino priuatim irati erant, eique per ipsos insidias parat. Hæc res hoc modo gesta est. V I. Idus Aprilis, cùm Edessa iter faceret in Cariam, descendissetq́; ex equo ventris purgandi causa, vnus ex ijs tribunis, qui missi fuerant, ad eum accedit, simulata colloquendi causa: dein eum paruo pugione percutit fugitque subitò, ita vt potuerit euadere, si pugionem abiecisset: sed agnitus ab vno ex Scythis, quos secum habebat Antoninus, iaculo transfixus est. Hunc tribuni, tanquam ei auxilio venissent, interfecerũt. Itaque Antoninus hunc exitum habuit, vixitque annos XXIX. regnauit annos sex, mẽses duos, dies * Incidũt hoc loco multa, quæ magnã admirationẽ habent. nam cùm postremam profectionem pararet ex Antiochia, pater ei cum gladio astitit in somnis, &, Vt tu, inquit, fratrem tuum interfecisti, ita ego te interficiam. Itémque vates palàm ei prædixere, vt illum diem caueret, his verbis, Fores iecoris victimæ clausæ sunt. Adhæc cùm per aliquam portam exiret, nullam habuit rationem leonis, quem Acinacem nominabat, quémque in suam mensam recipiebat & lectũ, cùm is ipsum retinuisset exeuntem, eiúsque vestem fregisset: alebat enim Antoninus complures leones, secúmque nonnullos habebat semper: hũc verò publicè sæpe deosculabatur. Quæ cùm ita sint,

Antonin⁹ à tribuno pugione confossus interiit.

Somniũ Antonini. Prodigia varia quæ Antonini mortẽ portenderunt.

Leo socius Antonini.

factum est paulò antè quàm necaretur, vt Alexandriæ magnum incendium, sicut ego accepi, omnē interiorem partem templi Serapidis inuaserit, eòque solus gladius, quo fratrem interfecerat, cōflagrauerit, cæteris omnibus ab iniuria ignis cōseruatis. Præterea Romæ factis ludis Circensibus, simulachrum Martis, quod erat habitu triūphali, decidit. Quod etsi fortasse minus admirationis habet, tamē id multo est maximū, quòd Prasini milites victi, vt viderūt in summo obelisco graculum maximè garrientem, eum omnes spectare, ac repentè vno ore, quasi præmeditati essent, ita conclamare cœperunt, Martialis, AVE MARTIALIS, *opportunè te vidimus. Id enim factum est, non graculi causa, cui Martialis nomen aliquando fuit: sed quòd in eo, tanquam diuino quodam afflatu Martialem percussorem Antonini salutarent. Ipse quoque Antoninus mortem sibi denunciare nōnullis visus est in literis, quas postremas scripsit ad Senatum, Desinite, inquit, optare, vt centum annos imperem. Hæc enim acclamatio ei iam inde à principio fieri semper consueuerat, eámque ille tum primùm repudiauit, incusauitque eos, quòd optarēt ea quæ fieri nullo pacto possent. sed reuera se paruo tempore regnaturū ostendit. Quod cùm esset à nonnullis diuulgatum, mihi venit in mentē, eum nobis, cùm essemus in Nicomedia, epulū dedisse Saturnalibus, dixisséq; multa, vt par erat, in conuiuio: pòst vbi surrexissemus, vocasse me, ac dixisse: Rectissimè verò, inquit, Dion, atque verissimè Euripides dixit,*

Graculi augurium tristissimū Antonino.

Martialis aue.

Antoninus sibi ipsi mortem denũciauit magica arte excellẽs.

Versus Euripidis In fine Medeæ.

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων,
Πολλὰ δ᾽ ἀέλπτως κραίνουσι θεοί,
Καὶ τὰ δοκηθέν τ᾽ οὐκ ἐτελέσθη,
Τῶν δ᾽ ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός.

Multas

Multas esse rerum fatalium formas, deósque multa praeter spem conficere, minimé q; facta esse ab his ea quae sperata fuerant, & tamen Deum desperatis & inopinatis rebus exitum inuenire. Quae res cùm ita acciderit, mihi eo quidem tempore nugari visus est his versibus. Sed cùm non multò post occisus esset, atque hunc sermonem mecum habuisset postremum, illum vaticinatum esse quodammodo, ac futura praedixisse existimaui, non aliter quàm Iouem qui Belus cognominatur, colitúrq; Apameae ciuitate Syriae. nam is Seuero, cùm adhuc vitam priuatam ageret, hos versus dixerat,

Iupiter Belus.

Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι

Libro secũdo Iliadis.

Os oculósque deo similis, qui fulmina torquet,
Et Marti latus, & Neptuno pectora.

Eidémque Imperatori facto respondit,

Σοὶ δ' οἶκος πᾶς βήσεται διὰ αἵματος.

Et tibi tota domus madefiet sanguine.

Mortuo Antonino, cognitum est eum magnum numerum veneni cuiusuis generis ex ijs qui superiorẽ Asiam incolunt, asportari iussisse, emisséve precio ducenties vicies sestertium, vt quàm plurimos, quos collibitum fuisset, varijs modis venenis tolleret, eáque omnia reperta igni exusta sunt. Qua ex re odium hominum in illum multo maius esse, ipse malè apud omnes audire coepit. Nec enim eum Antoninum vocabant amplius, sed Caracallum, vt suprà dixi, & Tarantem: id erat nomen gladiatoris deformissimi, perexiguique ac nefarij hominis. Itaque is, quocunque nomine eum appellare placuerit, talis fuit. Mihi verò, antequã ille Imperiũ adipisceretur, praescriptum est

Venena ab Antonino empta.

Tarans.

est quodãmodo à patre eius, vt hæc conscriberem. Nam eo iam mortuo visus sum videre omnẽ exercitum populi Romani armatũ in magna planicie, atq; ipsum Seuerũ sedentem in excelso tribunali concionari apud milites, méque stare ante conspectum eius, vt audirem quæ diceret. Quẽ cùm ille vidisset, Huc ades, inquit, Dion, vt omnia quæ dicuntur, fiúntve, diligẽter intelligere & prescribere possis. Igitur hæc Tarantis vita, & interitus fuit.

Dionis de Antonino historia, Seueri iussu descripta.

MACRINVS.

Macrini natales.

MACRINVS natione Maurus ex ciuitate Sicelia Cæsarea, obscuris natus est parentibus: habuit enim præter cætera alteram aurem perforatam, vt est Maurorum consuetudo: sed probitate & æquitate sua obscurabat ignobilitatem generis: nec enim æquum bonúmq; tam diligenter didicerat, quàm tractabat fideliter. Nam creatus præfectus prætorio ab Antonino, ea quæ ad hunc magistratum pertinẽt, optimè atque iustissimè administrauit. Quo occiso, multa promisit militibus, sed in primis sperare se liberaturum eos bello, quo maximè defatigabantur. Itaque quarto die pòst Imperium accepit. Factus Imperator nonnulla constituit contraria studijs Antonini, eáque præclarè ac feliciter: vetuítque, ne sibi fieret statua argentea vltra libras quinque, aut aurea vltra tres. In deligendis autem & creandis magistratibus notatus fuit, quòd indignis hominibus magistratus daret, quod est maximum in tenendo principatu, summaq; in omnibus rebus prudentia. Tum cœpit viuere delicatius, licentiúsque vti data potestate, ratus se hoc modo contegere ignobilitatem generis

Macrin⁹ ex præfecto prætorio factus Imperator.

Macrin⁹ in magistratibus deligendis parum prudens.

neris, atque ob hanc causam eos quos molestè ferre suspicabatur aut ignobilitatem eius, aut inopinatam adeptionem Imperij, tractabat iniquius, cósque de medio tollebat: licet oportuisset eum contrà facere, cõscium sibi, quo loco natus esset, & qualis fuisset antea, neq; efferre se insolenter, sed potius beneficio & specimine virtutis omnes sibi pariter deuincire. Tamen homines praeoccupati laeticia ex caede tyranni, nihil potuere de humilitate Macrini cogitare per ociũ, sed ei promptis animis principatum detulerunt, non tam animaduertentes cui se in seruitutem traderent, quàm quo tyranno liberati essent, rati videlicet vel quemcunque hominem illo potiorem fore. Per id tempus L. Priscillianus, cuius erat percelebre nomen ob iniurias quas multas fecerat, & caedes belluarum, quique apud Caracallum in magno fuerat honore, à Macrino in insulam deportatus est. Hic aliquando cum vrso, pardali, leaena, & leone, simul pugnauerat solus, aliásque quàm plurimas bestias occiderat: sed multo plures equitum & Senatorum per calũniam interemerat. Caeterùm Iulia Tarantis mater, quae tum erat Antiochiae, cognita filij caede, ita affecta est, vt se grauiter percuteret, ac mortem sibi consciscere conaretur. Eum enim quem viuum oderat, lugebat mortuum, non quòd cuperet illum viuere, sed quòd ipsam priuatam vitã degere oporteret, ob eámque causam vexabat Macrinum omnibus contumelijs. Sed postquam ille non modò nihil de regio famulatu eius, aut de stipatoribus quos secum habebat, custodiae causa immutauit: verùm etiam multa ad eam percommodè scripsit, cœpit bona spe iniecta desiderium mortis deponere. Pòst vbi Macrinus intellexit, quae conuicia sibi ab ea facta essent (quanquam illa nihil ad ipsum scripserat contumeliosè) sensitq; eam

Licétia Macrini.

L. Priscillianus.

Iulia audita filij morte, desperabunda sibiipsi man⁹ inferre conatur.

Iuliae in Macrinũ odiũ atque simultas.

nonnihil

nonnihil cum suis militibus moliri, ac regnum affectare, vt Semiramis & Nitocris fecerant, quarum in patria ipsa ferè nata erat, mandauit, vt quàm celerrimè Antiochia, quò vellet, proficisceretur. Tum Iulia abiecto vitæ desiderio, inedia consumpta moritur. Accelerauit ei mortem cancer, quem cùm iam multo tempore habuisset in mamma quiescentem, percusso pectore irritauit, ac is ei ad mortem fecit. Cùm autē vidisset Macrinus Artabanum cum magnis copijs, infestóque animo sibi bellum inferre, conatus est, missis ad eum captiuis quos habebat, molliq; oratione placare eius animum, & à proposito abducere. Sed cùm ille nihilo minus incumberet in bellum, vellétq; vt Macrinus vrbes euersas ab Antonino restitueret, decederétq; ex Mesopotamia, & damnum quod illatum erat monumentis regum, resarciret, nullum tempus ad deliberandum sumpsit, sed ei, quòd iam ad Nisibim venerat, occurrit, ibique victus est, prælio à militibus, dum contraria castra facerent, propter aquam facto. Cúmque iterum congressus esset, non successit ei ex sententia, sed legatos ad illum de pace mittere, eámque magna pecunia redimere coactus est, quam in Artabanum atque potentissimos viros, qui cum illo erant, erogauit. Fuit is sumptus ad bis millies sestertiûm. Hoc confecto bello, alterum coortum est Romanis, non cum barbaris nationibus, sed ciuile. Nam milites tumultuari cœperūt, quòd Macrinus minus erga ipsos comis atque humanus esset, quódque non daret eis innumerabilia, quæ Antoninus præter aliorum consuetudinem dederat. Eo tēpore stella per multas noctes visa est ab occidente ad orientem solem, nósque ita grauiter conturbauit, vt illud Homeri in ore semper haberemus.

Iulia inedia consumpta moritur.

Artabani cōtra Macrinū bellū atque victoriæ.

Macrin' pacē ab Artabano ingenti pecunia coemit.

Romanorū contra Macrinū bellū ciuile.

Cometa.

Ἀμφὶ

Ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανὸς ἄϊε δὲ ζεύς,
Cornibus intonuit cœlũ,& clamore Tonantis.

Res ita acta est. Cùm Mæsa Iulia Augustæ soror duas filias haberet, Soæmidem & Mamæam, ex ijsq; nepotes duos masculos (harũ altera Varo Marcello nupserat, altera Genesio Martiano Syris hominibus, quos iam mortuos esse contigerat) Eutychianus Cæsarianus libertus, homo ludicrus, nec ignarus eius odij, quod milites in Macrinum conceperant, persuasúsque à Sole, quem vocant Heliogabalum, colúntque maximè, atque alijs vaticinijs adductus esset, statuit Macrinum occidere, & Lupum Mæsæ nepotem, puerum adhuc pro eo Imperatorem facere: ídque perfecit. Finxit enim hunc esse Tarantis spurium filium, ornatúmque veste, qua ille vsus fuerat puer, noctu matre auiáque inscientibus ad exercitum duxit: & XVI. *Calendas Iunij prima luce militibus quærẽtibus, studiosè occasionẽ rebellandi, persuasit vt res nouas molirentur. Quo facto milites statim hunc nominãt Antoninũ, & Imperatorẽ designãt. Macrinus scribit ad Senatum de Pseudantonino, quẽ puerulum vocat, & stolidum esse ait. Tum queritur de militibus, quòd adducti infinita cupiditate pecuniæ ab se defecerint. Ad extremum scribit hoc vnum se habere solatiũ calamitatis, quòd fratricidæ, qui conatus erat orbẽ terrarũ perdere, ipse fuisset superstes. Adscripsit etiã sibi exploratum esse, cupere multò plures Imperatorem occidi, quàm viuere, neque tamen de se ipso loqui, cuius interitũ cupijsset vel optasset nemo. Quod cùm audiret Fuluius Diogenianus, exclamauit, Imò verò cũcti optauimus. Hic erat homo consularis, non magna prudentia præditus, ob eámque causam nec cæteris placebat, nec sibi. Igitur Macrinus has literas misit, in ijsq; se patrẽ*

Mæsa Iuliæ soror.

Lupus Mæsæ nepos ex Soæmide.

Auitus qui Pseudautoninus erat in Imperatorem designatur.

Fuluij Dio geniani viri consularis dictum.

crebrò

cum paucis, ibique vehicula cõscendit, ita vt si miles esset ex ijs qui nuncios ferunt: vectúsque per Cappadociã, Galatiam, & Bithyniam vsque ad Eribolum, quæ statio est in conspectu Nicomediæ, Nicomediam ingredi non est ausus: sed Chalcedonem nauigauit, mãdauitq́; vni ex procuratoribus, vt ad se pecuniã mitteret. Qua ex re cognitus est, & Chalcedone remansit. Eò venere milites missi à Pseudantonino, à quibus comprehensus perductus est in Cappadociam: vbi postquam intellexit filium suũ captum esse, deiecit se ex vehiculo (nec enim vinctus erat) fregitque humerum, nec ita multo pòst occisus est. Itaque Macrinus grandis natu (degebat annum quartum & quinquagesimum) vsque & experientia rerum præstans cum aliqua significatione virtutis, tantique Imperator exercitus, à puerulo, cuius ne nomen quidem cognouerat antea, oppressus est. Id ei oraculo prædictum fuerat his versibus,

Eribolum.

Macrini capti mors.

Oraculum Macrino, de vitæ exitu datum. Iliad. VIII.

> Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
> Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ἱκάνει.
> *O senior bello iuuenum quem dextra fatigat,*
> *Iam tibi deficiunt vires, repitque senectus.*

Ex quo intelligi potest, eos qui fortissimi esse videntur, & firmas vires habere, ornati amplissimis fortunæ muneribus, pariter cum cæteris suspensos & incertos esse.

Ita Macrinus celerrimè cum summa calamitate principatum amisit. regnauit enim annum vnum, menses duos, tribus diebus (si vsque ad pugnæ tempus nũmeres) exceptis.

AVITVS, QVI ET PSEV-dantoninus & Sardanapalus dicitur.

AVITVS, *siue Pseudantoninus, siue Assyrius, vel Sardanapalus, vel Tiberinus (nam id quoque cognomen habuit, postquam corpus eius occisum in Tiberim proiectum est) vbi confirmato principatu Romam venit, præclarum facinus, & bono principe dignum fecit, quòd cùm ab omnibus priuatim publicéque ex literis Macrini verbis ac factis iniuriam accepisset, de nullo supplicium sumpsit. in cæteris autem rebus homo turpissimus, & nequissimus, ac contaminatissimus est visus, quamuis tres annos tantummodo, mensesque nouem, & dies quatuor principatum tenuerit. Quod tempus ego numero, ex quo, prælio facto, omnem potentiam adeptus est. Eutychianus, qui* κωμάζων *dictus est (idque nomen ei ex histrionum & scurrili ioco fuit) praeesse cœpit prætorianis cohortibus, cùm antè in nulla procuratione aut præfectura, præterquam castrorum cognitus fuisset. deinde non semel tantùm, sed iterũ ac tertiùm Consul factus est, quod antè acciderat nemini. Ex quo fit, vt id quoq; in rebus iniquissimis iure adnumeretur. Cæteri clari viri, quibus ea res non placebat, reperta aliqua causa occidebantur, aut etiam nulla causa allata. Patus quidem Valerianus morte affectus est, quòd imagines aureas ad concubinarum ornamenta finxerat. Silius autem Messala, & Pomponius Bassus rei facti sunt, quòd rebus quas ille faceret, minimè oblectarentur: nec piguit eum de ijs ad Senatum scribere, cùm ab ijs mores suos examinari diceret, eósque reprehensos*

Auit⁹ acceptæ iniuriæ patientissimus,

Eutychian⁹ præfectus prætorio.

Eutychiani tres cõsulatus.

Valeriani Pæti mors.

Silius Messala. Pomponi⁹. Bassus.

censores esse omnium, quæ in Palatio gererentur: quanquam erat alterum crimen in Basso, quòd pulcherrimam uxorem atque nobilissimã habebat. Ea erat Claudij Seueri, & Marci Antonini neptis, quam ipse postea uxorem duxit, nec ei, vt mariti mortem lugeret, permisit. Verùm de nuptijs eius, id est, quas ipse habuit vxores, & quibus viris nupsit, paulo pòst dicemus: nam viri & vxoris fungebatur officio, eáque patiebatur, quæ faciebat: vtrunque sanè libidinose & nefariè. Sed quid ego nunc cõmemorem eos quos nulla ratione interfecit, cùm morte mulctauerit homines sibi amicissimos, propterea quòd ipsum hortabantur, vt modestè & temperanter viueret. Inter eius scelera est illud de Heliogabalo: non solùm, quod deum peregrinũ introduxit in Vrbem, aut quod eum nouis & magnis honoribus affecit, sed quòd Ioui eundem anteposuit, séque sacerdotem eius fieri decreto Senatus iussit, quòd circuncidit sese, & à porcinis carnibus abstineret. Itaque indutus veste barbara, quali Syri sacerdotes vtuntur, sæpe publicè visus est, ex quo potissimùm Assyrij cognomen cepit. Corneliam Paulam duxit in matrimonium, quò fieret pater, sicuti dicebat, celerius, qui ne vir quidem esse poterat: in quibus nuptijs nonnulla largitus est non solùm Senatorio & equestri ordini, sed etiam Senatorũ uxoribus. Plebs sex aureis epulata est viritim: milites hoc amplius quatuor. Præterea facti sunt ludi gladiatorij, in quibus ipse indutus erat veste purpurea, vt in spectaculis supplicationum fecerat. Ibi multæ bestiæ cæsæ sunt, sed præsertim elephas & tigres ad quinquaginta vnam, quod nunquam antè simul factum erat. Post hæc repudiata Paula, quòd maculam haberet in corpore, sicuti dicebat, Aquiliam Seueram duxit apertè contra ius

Bassi vxor.

Pseudantonini crudelitas.

Heliogabalus.

Cornelia Paula, Pseudantonino nupta.

Aquilia Seuera Vestalis Auito nupta.

fásque: eam enim habuit cũ probro atque dedecore, cùm esset virgo Vestalis: idque se fecisse ausus est dicere, vt ex ipso Pontifice & ea sacerdote Vestali liberi diuini nasce rentur. ita quibus ex rebus oportebat illum cæsum verberibus in foro conijci in carcerem, ac morte mulctari, de ijs maximè gloriabatur: neque tamen hanc diu retinuit, sed aliam pòst, deinde aliam atque aliam duxit: dein iterum ad Seueram redijt. Tum Romæ prodigia extiterunt multa, atque in primis illud simulachri Isidis, cuius altare cane sustinetur: nam faciem intrò conuertit. Interea Sardanapalus certamina præbebat, & crebra spectacula, in quibus Aurelius Ælix athleta gloriosus fuit, qui tantum cæteris antecelluit, vt ausus sit in Olymphia lucta simul certare, & pancratio, victórq; vtriusque in Capitolinis fuerit. cui cùm inuiderẽt Elæi, ne foret (quod dici solet) octauus ab Hercule, neminem ad luctam aduocauerunt, quamuis in albo id genus certaminis adscripsissent: Romæ verò vtrũque vicit, quod antè fecerat nemo. Vt autem prætermittam barbaras cantilenas, quas Sardanapalus canebat Heliogabalo vnà cum matre & auia, & nefaria sacrificia, quæ ei faciebat mactatis pueris, adhibitisque magicis artibus: & leonem, simiam ac serpentem, quos viuos in templũ eius conclusit, & testes hominis, quos eódem coniecit, aliáque quæ faciebat contra ius fásque, cùm interim sexcentis monilibus vteretur: Vxorem (quod perridiculum est) ei in matrimonium dedit, tanquam deo nuptijs atque liberis opus esset. Cúmque vxorem nec inopem esse, nec ignobilem oporteret, Vraniam Carthaginensium delegit, eámque inde exportatam collocauit in Palatio, donáque nuptialia, vt suis vxoribus exegit ex omnibus gentibus, quæ erant sub Imperio Romano: quæ cùm fuissent

Prodigia.

Aurelius Ælix athleta.

Sardanapali impietas.

Venus vrania Carthaginensium.

ſent eo viuo data, poſtea exacta ſunt. Dotem verò ſe negauit accepturum, præter duos leones aureos, qui conflati fuerunt. Hic Sardanapalus, qui deos iure matrimonij coniunxit, libidinoſe viuebat & intemperãter. Coibat enim cum plurimis mulieribus, non quòd ijs egeret ipſe, ſed vt tali concubitu amatores ſuos, eorúmque facta imitaretur. Multa nefaria, quæ nemo referat libenter, aut audiat, ſuo corpore paſſus eſt; fecítque. Quæ verò ſunt in promptu, quæq; celari nõ poſſunt, hæc ſunt. Noctu introibat in popinas, vſúsque comis appoſitis, cauponarum fungebatur officio: frequentabat lupanaria celeberrima, in iisq; eiectis meretricib. ſcortabatur: ad extremum habuit cubiculum in Palatio, in quo libidinem expleret, ſtabátque nudus ſemper ante fores eius, vt ſcorta ſolent, concutiebátque ſindonium connexũ annulis aureis, vt molli & fracta voce prætereuntes allice-ret: erántque de induſtria nonnulli, quibus imperatum erat vt id facerent, ita vt in hac re, quemadmodum in cæteris, haberet multos exploratores, per quos inueſtigabat curioſe eos qui ſibi ſatisfacere maximè in his ſpurciſſimis rebus poſſent: ex quibus exigebat pecuniam, ac de eo quæſtu gloriabatur, iactabátque ſe apud ſocios eiuſdẽ turpitudinis, quòd ſe habere plures amatores diceret, & vberiorem quæſtum facere. Cúmque ſe eodem modo gereret erga omnes qui ipſo abutebantur: virum habuit immenſæ magnitudinis, quem voluit ob eam rem Cæſarem deſignare. Currus agitabat Praſino veſtitu, ídque domi intra priuatos parietes facere videbatur. Ibi erant præfecti certaminis omnes qui primi apud ipſum erãt ſed præſertim præfecti Prætorio, auia, mater, & vxores. Hunc viri ordinis Senatorij, atque adeò Leo præfectus vrbis ſpectabant currus agitãtem, petentémque aureos,

Heliogabalus deos iure matrimonij ſibi coniungit.

Sardanapali nefanda libido.

Leo præfectus Vrbis.

vt plebeium hominem, ac præfectos certaminum, militésque ipsos colentem. Neque verò his contentus erat, sed saltabat non modò in Orchestra, verùm etiam quodammodo, dum incederet, faceretque sacrificia, atq; interim dum salutaretur, & cócionem haberet. Postremò, vt iam ad id vnde digressus sum, reuertar, nupsit: appellabatúrque domina & regina: versabatur in lanificio: nõnunquam striebat reticulum: obliniebátque oculos. semel enim mentum rasit, ob eámque causam dies festos egit: pòst curabat, vt prorsus sine pilis esset, ita mulieri simillimus erat, iacénsque sæpenumero salutabat Senatores. Erat vir eius Heriocles Caricum mancipium & auriga: qua ex re ei præter opinionem placuit. Nam cum ludis Circensibus decidisset ex curru ante sellam Sardanapali, atque in eo casu galeam abiecisset, visúsque ab illo esset (huic nulla barba, flaua coma erat) statim raptus est in Palatium, nocturnisque facinoribus, præsertim cùm eum duxisset, ita auctus est, vt breui tempore plus posse, quàm illum existimaretur: quòd mater eius ancilla adhuc Romam cum militibus adducta, & in numerum vxorum hominum consularium relata sit. Nam multi affecti sunt ab illo magnis honoribus, fuerúnque maximæ autoritatis: partim quòd seditionem fecissent, partim quòd ipsum constuprarent. Volebat enim videri constupratus, vt in hac re imitaretur mulieres petulantissimas: voléns que sæpenumero in manifesto facinore deprehendebatur: quamobrem à viro iactabatúr conuicijs petulanter, ab eóque plagas accipiebat, ita vt liuor oculis subesset. Neque tamen diligebat illum impetu quodam animi, sed amore stabili & firmo, ita vt non modò grauiter non ferret ob has causas, sed contrà amaret ardentius, statueréque verè eum Cæ-

Imperator nupsit.

Sardanapalus ex viro mulier factus, muliebribus exercetur artib.

Hierocles maritus Imperatoris.

sarem

ſarem deſignare, atque auiæ, quæ huic rei fuerat impedimento, minaretur, licet militibus ob eundem hominem maximè infectus eſſet, eáque res cauſa necis eius eſſet futura. Erat Aurelius Zoticus homo Smyrnæus, quem Cocũ ex arte patris cognominabãt. Is cùm à Pſeudantonino vehementer amatus fuiſſet, eidem aliquanto tẽpore pòſt in odium venit, ob eámque rem ſaluus conſeruatus eſt: nam cùm eſſet pulchro toto corpore, vt viribus ad luctandum valeret, longéque præſtaret omnibus mẽtulæ magnitudine, idque eſſet Imperatori ſignificatum ab ijs qui iſta perquirebant, ſtatim raptus ex certaminibus, Romam maxima pompa perductus eſt, quanta non venit Augarus Seueri, aut Teridates Neronis temporibus, deſignatúſque cubicularius antè quàm videretur, lucernis quàm plurimis relucentib. ingreſſus eſt in Palatium. Hunc ille vt conſpexit, accurrit rubore perfuſus, cúmque ab eo ita ſalutatus eſſet, vt par erat, Domine Imperator ſalue, collo mirabiliter effœminato, innuénſque oculis reſpondit, nulla interiecta mora: Ne me, inquit, Dominum voces: nam ego domina ſum. mox vnà cum eo lotus, paſſúſque obſcœna, quòd ille nudus opinioni maximè reſpondiſſet, in eius pectore recubuit, atque in ſinu velut amica cœnam cepit. At Hierocles veritus, ne Zoticus illum plus quàm ipſe fecerat, redigeret in ſuam poteſtatem, ac ne ſibi propter eum, vt fit inter riuales, grauius aliquid accideret, veneno per pincernas dato, quos habebat amicos, vires eius eneruauit. Ita ille cùm tota nocte non poſſent arrigere, priuatus eſt ijs rebus omnibus, quas antè conſecutus fuerat, eiectúſque è Palatio & Roma, pòſt ex cætera Italia expulſus eſt, id quod eum conſeruauit. At Sardanapalum pœnas ſui ſceleris quas meritus fue-

Aurelius Zoticus.

Hierocles & Zoticus riuales.

Sardanapali mors.

rat, persoluere non multo pòst oportebat. Nam quòd ista faceret atque pateretur, venit in odium populi ac militum quos maximè colebat, ab iisque tandem in castris occisus est, re in hunc modum gesta. Bassianum consobrinum suum introduxit in Senatum: cúmque vtrinque Masam & Soamidem stitisset, puerum adoptauit, séque, cùm esset eo multo minor natu, statim efferre vt tanti pueri patrem cœpit, dixítque se nihil aliis liberis egere, vt domus sua molestia vacaret: idque non solùm præceptum sibi esse ab Heliogabalo, sed etiam vt eum Alexãdrum nominaret. Id ego adducor, vt credam factum esse diuina quadam prouidentia, non propter ea quæ dixit ipse, sed quòd ei prædictum fuisset, Alexandrũ qui esset Emesa profectus, ipsi esse successurum. Itémque ex eo quod accidit in Mysia superiore, & Thracia. nam paulo antè deus aliquis, cùm se Alexandrũ Macedonem esse diceret, haberétque formam eius, atq; omnem ipsius ferret apparatũ, profectus ex iis locis quæ ad Istrũ sunt (vbi quemadmodum extiterit, mihi quidem nõ constat) Asiam atque Thraciam pertransiit bacchantium more, cum quadringentis hominibus, qui thyrsis ornati erant, neruisque, faciebántque iniuriam nemini. Huic, vt asserunt omnes, qui tum fuerunt in Thracia, diuersoria, cæteraq; res necessariæ publicè suppeditatæ sunt, nec ei contradicere quisquam est ausus, aut resistere, non prætor, non miles, non procurator, non præsides prouinciarum, sed interdiu tanquam in pompa, vt edixerat, Byzantium venit: pòst inde profectus, appulit ad regionem Chalcedonensium, vbi de nocte creato quodam sacerdote, obrutóque equo ligneo, euanuit. Hæc ego, cùm essem in Asia, accepi, antè quàm intelligerem ea quæ Romæ de Bassiano facta sunt.

Bassianus cõsobrinus Pseudantonini.

Igitur

igitur Sardanapalus, quoad dilexit consobrinum, saluus fuit: sed postquam suspicatus est, cognouitque omniũ beneuolentiam in illum propensam esse, ausus est mutata sententia, omnia ad perniciem eius moliri. Sed vt conatus est aliquando eũ interficere, non modò nihil egit, sed ipse quoque in periculum mortis venit, propterea quòd Alexander diligẽter custodiebatur à matre, & auia, ac militibus: & prætoriani, cum intelligerẽt conatum Sardanapali, vehementer tumultuati sunt: neque prius destiterũt, quàm Sardanapalus eos vix tãdẽ placauit. Cùm enim castra occupauisset cum Alexãdro, supplicarétq; multùm, ac coactus dedere ad supplicium eos qui secum turpiter viuebant, quósque ipsi postulauerant, pro Hierocle misericordiam cùm precibus & lachrymis captaret, iugulũ dedit: Vos, inquit, hũc mihi gratificamini, quamcunq; de eo opinionem habeatis, vel me occidite. ita tum vix in columis cõseruatus est. Nam & auia eũ propter ea quæ faciebat, oderat, quòd neq; esset Antonini filius, quódque esset in Alexandrum, vt verè profectũ ex Antonino, propensior. Sed postquã iterum insidias fecit Alexandro, milites ob eam causam tumultuati sunt: cúmq; vnà cum eo introisset in castra, cognouissétq; milites necem sibi machinari, quòd eos matres horũ, quæ apertius quàm antè dissidebant inter se, concitarent, fugæ se mãdare quodammodo conatus est: effugissétque coniectus in capsam, nisi deprahensus occisus fuisset, cum esset decem & octo annos natus. Cum eo mater eius, quæ ipsum mordicus tenebat, interficitur. Vtriusque capita abscissa denudatáque corpora primò per totam Vrbem trahuntur: dein mulieris corpus aliò, istius verò cadauer in flumen abiectum est. Cum his alij, atque in primis præfecti Prætorio occisi sunt: itémque Aurelius Eubulus Emesenus

Sardanapalus quoad dilexit cõsobrinum, fuit felicissimus.

Auiti mors.

Aurelius Eubulus Emesenus.

qui cum præesset rationum libris, bona multorum publicauerat, à plebe, atque à militibus laceratus & distractus est. Itémq; Fuluius præfectus Vrbis, cui Comazon, vt etiam ei qui ante ipsum fuerat, successit. nam vt persona quædam inferebatur in theatra, quo in loco actores Comœdiarũ non erant, ita hîc in loco destituto à præfectis Vrbis collocabatur. Ipse quoq; Heliogabalus Roma expulsus est. Hæc igitur sunt, quæ ad Tiberinũ pertinẽt: nec quisquam eorum qui cum eo seditionem fecerant, quique potuerant apud eum plurimum, vno duntaxat excepto, saluus euasit.

Heliogabalus deus ex vrbe expulsus.

ALEXANDER.

Domitius Vlpianus præfectus Prætorio.

POST illum statim imperauit Alexãder, qui Domitio Vlpiano præfecturam Prætorianorum dedit, eique permisit cætera quæ pertinent ad administrationem Imperij. Cæterùm ea quæ supradicta sunt, ego quidem accuratè, diligentérque conscripsi, vt potui: quæ verò restant, mihi non licuit persequi pari diligentia, quòd Romæ non sum diu commoratus, quódque in morbum incidi, cùm ex Asia in Bithyniã venissem: ex qua profectus sum ad præfecturã Ægypti: pòst vbi reuerti in Italiã, statim penè in Dalmatiã, atque inde in Pãnoniam superiorem missus sum, vt eis præessem. Quod cùm fecissem, atque in vrbem Romam, & deinde in Campaniam reuertissem, statim domum redij. Quibus ex rebus factum est, vt ea quæ sequuntur, non potuerim pariter cum ijs quæ præcesserunt, intelligere: dicam tamen in summa ea quæ vsque ad secũdum consulatum meum gesta sunt. Igitur Vlpianus multa,

Dion in morbũ incidens Imperatorum historiam absoluere nequit.

quæ

quæ non rectè à Sadanapalo facta erant, emẽdauit. Flauianum verò & Chrestum interfecit, vt eis succederet, ipseq; non multo post à Prætorianis, qui de nocte eũ inuaserunt, interfectus est: quanquam accurrerat in Palatium atque ad ipsum Imperatorem, matrémque eius confugerat. Sed cum adhuc viueret Vlpianus, tanta contentio ex parua causa populo cum prætorianis fuit, vt tres dies pugnauerint inter se, magnúsq; numerus hominum vtrinque interierit. Pòst vbi milites, quòd victi erant, cœperunt ædificia incendere, populus metuens ne tota Vrbs conflagraret, inuitus cum eis reconciliatus est. His confectis rebus, Epagatus, qui Vlpiano magna ex parte causa necis fuerat, missus est in Ægyptum vt præfectus eius prouinciæ, ne fortè si de eo Romæ supplicium sumptum esset, tumultus aliquis concitaretur: atque inde reductus in Cretam, condemnatus est. Per id tempus multæ rebelliones factæ sunt à multis: quarum aliquot cum fuissent formidolosæ, repressæ ac restinctæ sunt. Quæ verò acciderunt in Mesopotamia, multo certè horribiliora non solum Romanis sed etiam cæteris omnibus timorem longè maximum fecerunt. Artaxerxes enim Persa cum Parthos tribus prælijs superasset, atque Artabanum regem eorum interfecisset, irruit in Armeniã: ex qua pulsus ab incolis, Medisq; nonnullis, & filijs Artabani, in fugam se coniecit, vt quidam putant: nam alij reuertisse aiunt, vt maiores copias compararet. Hic igitur nobis formidolosus fuit, quòd maximis copijs non modò Mesopotamiam inuaderet, sed etiam Syriam, minaretúrque se recuperaturum omnia quæ Persæ olim tenuissent, vsque ad mare Græcum, quæq; ad se propter maiores suos pertinerent. Neque verò nobis timor iniectus est propterea quòd ipse videretur esse inexpu

Vlpianus à Prætorianis interfectus.

Populi erga prætorianos seditio.

Epagatus Aegypti præfectus.

Artaxerxis Persarũ regis contra Parthos & Armenios res gestæ.

inexpugnabilis, sed quòd nostri ita affecti essent milites, ut pars ad eum transiret, pars nobis nollet opē ferre: quorum tanta est mollicies, licētia, impunitas, ut hi qui sunt in Mesopotamia, interficere sint ausi Flauium Heracleonem, qui ipsis praeerat: & pratoriani post Ulpianum me quoque criminati sint, quòd cùm in Pannonia militibus prafuerim continenter, metuerent, ne postularem, ut ipsos cogeret aliquis institutis Pannoniorum viuere. At Alexander horum rationē habuit nullam, sed contrà me magis honestauit, secúmque vnà designauit secundum Consulē: & sumptus quos ea dignitas postulat, se facturum recepit. Quamobrem cùm molestè ferrent pratoriani, timui, ne me, vt vidissent cū insignibus Imperij, interficerēt. Itaque mihi iussit Alexander, vt alicubi extra Vrbem commorarer in Italia, tempore huius Consulatus mei. Quod cùm fecissem, Romam veni: dein profectus sum ad ipsum in Campaniam, versatusq; cū eo per aliquot dies, visusq; à militibus, cum magna securitate domum redij, dimissus, quòd laborarē ex pedibus, vt reliquum vita tēpus in patria degerem, vt mihi apertissimè Deus, cùm iam essem in Bithynia, significauit: quòd mihi visus est pracipere in somnis, vt hos versus ad finem huius historia adderem,

Dion militum in Pannonia praefectus.

Dionis secūdus Consulatus.

Diō dæmonio admonitus in sōnis, versiculos in finem historiæ suæ adiecit.

Ἕκτορα δ᾽ ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεὺς ἔκ τε κονίης,
Ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης, ἔκ θ᾽ αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Iuppiter è multis crudelibus Hectora telis,
Puluereque, & cade exemit, bellique tumultu.

FINIS.

SERIES IMPERATORVM, quorum vitas Xiphilinus è Dione excerpsit.

Pompeio Magno deiecto, Monarchiam obtinuit in Imperio Romano

C. Iulius Cæsar.

Hunc secuti sunt ordine Cæsares:

Augustus.
Tiberius.
C. Caligula.
Claudius.
Nero.
Galba.
Otho,
Vitellius.
Vespasianus.
Titus.
Domitianus.
Nerua.
Traianus.
Adrianus
Antoninus Pius.
M. Antoninus Philosophus.
Commodus.
Pertinax.
Didius Iulianus.
Seuerus.
Antoninus Caracallus.
Macrinus.
Auitus, qui & Pseudantoninus, & Heliogabalus, & Sardanapalus.
Alexander.

INDEX ALPHABETICVS, *ostendens quo folio singulorum in Xiphilino Imperatorum vitæ reperiantur.*

Adrianus 282
Alexander 410
Antoninus Caracalus 378
Antoninus philosophus 298
Antoninus Pius 296
Augustus 39
Auitus 402
C.Caligula 148
Caracallus 378
Claudius 163
Commodus 313
Domitianus 254
Didius Iulianus 335
Galba 221
Heliogabalus 403
Iulianus 335
Iulius Cæsar 27
Macrinus 396
M.Antoninus 268
Nero 176
Nerua 265
Otho 224
Pertinax 328
Pseudantoninus 402
Seuerus 340
Sardanapalus 402
Tiberius 119
Titus 248
Traianus 268
Vespasianus 239
Vitellius 228

FINIS.

GVLIELMI XYLANDRI AVGVSTANI IN IOANnis Xiphilini Epitomen è Dionis historia, Annotationes.

LECTORI CANDIDO S.

QVod emendaui multis in locis translationem huius Epitomæ, nemo debet existimare, factum à me eo consilio, quòd in aliorum lucubrationes curiosius inquirere, aut alienæ laudi detrahere studuerim. non enim is sum, qui reprehendendis alijs me oblectare aut velim, aut debeam: neque tantum mihi à meis rebus est ocij, vt superuacaneis id laboribus impendendum habeam. Sed cùm librum hunc cum Græco exemplari contulissem, quod erat mei (vt qui mihi Dionem, quantum possem, illustrandum sumpsissem) officij, offendissémque compluribus in locis aliter à Xiphilino & ipso Dione, quàm ab interprete scriptum: putaui me cum bona eius venia id posse efficere, vt Xiphilini genuina verba lectores haberent. Itaque vt castigaui versionem eius, ita hic nonnulla loca, equidem de plurimis perpauca, annotare opus habui. quibus euidens fieret, nec curiosè, nec malignè, sed optima fide me hoc negocium tractasse. Quod omne ita accipien-

dum est, vt non voluisse me de existimatione interpretis diminutionem facere: sed potius ea, in quibus opera ipsius potuisset requiri, candidè adycere, intelligatur.

Folio. 11 Quasi fulmine consternatus. ὥσπερ ἐμβρόντητος *in Græco scribe, non* ἐμβρότηλος. *Vox est* ἀπὸ τῆς βροντῆς, *à tonitru deducta, ideo aduerbium similitudinis* ὥσπερ *additum.*

12 Principatum in repub. affect. τὴν πολιτείαν ἄγειν ἠξίου. ἀξιοῦν *postulare sibi aliquid crebrò significat.* ἄγειν τὴν πολιτείαν *est, primas in republica gerere partes.* Qui erant ad alas. ἐφονεύετο μὲν τὰ περιέχατο, *mendosè, pro* περιέχοντα: *nisi* περὶ τὰ ἔσχατα *malis. Sed prior lectio est Dionis, ideóque verior.*

14 Sed Hyrcanum nihili facit, Aristobulum in vinculis habet, postquam. *Hic locus vnus est ex ijs, qui maximè emendationem desiderabant: quia contrarium Xiphilini verbis sensum continebat. Interpres ita habuit:* Sed vt Hyrcanum nihili facit, ita Aristobulum veretur. Verum postquam, &c. *In Græco etiam legitur incommodè:* τὸν μὲν οὖν Ὑρκανὸν οὐδενὸς λόγου ἀξιῶσας, τὸν δ' Ἀριστόβουλον δείσας. οὖν *abundat. Sed* δῆσαι *non est vereri, verùm ligare, à verbo* δέω, *à quo* δεσμὸς *vinculum deducitur.* δείσας *autem per* ει, *est* φοβηθεὶς. *Porrò, in Græco.* τοῦτο, τὰ ἱεροσόλυμα, *ita scribe:* τοῦτο. τὰ δ' ἱεροσ. *Sed & hæc, & totam hanc periodum malè extulit interpres: hoc mendo, vt opinor, seductus. At Dionem legenti, non est obscura.*

δήσας. δύσας.

15 Aristobulus captiuus abducitur. ἀνηνέχθη. *Interpres,* Sublatus est. ἀνάγεσθαι *dixit, quòd Romam abductus sit Aristobulus.*

18 Qua

18 Quadringenta ſeptuaginta. *Interpres, ſexagintaſeptem. Cæterùm numero ſtadiorum, qui eſt 3750, denarius deeſt, quo minus per 8 diuiſus, 470. exhibeat.*

20 Et Hiſpaniam ferè omnem. *Iberniam interpres, cùm ſit in Græco Ἰβηρίαν, quod eſt nomen Hiſpaniæ à flumine Ibero. Itaque Dio etiam quodam loco τὰ περὶ τὴν Ἰβηρα dixit, pro Hiſpania. Et per Celticam, intellige Germaniam.* Populíque fauorem captat. τὴν πόλιν ἐδημαγώγει. *δημαγωγεῖν non eſſe idē quod Rempub. adminiſtrare, (vt vertit Blancus) ſatis notum eſt. Hinc δημαγωγοὶ dicti.*

22 Memoriæ hominum com. ſemp. &c. ἐξήρηστε τῷ αἰῶνι. *ſcribo ἐξήρηστε.*

24 Nullo magno momento. βραδεῖαι μάχαι *ſunt, non quæ ſerò (vt erat hîc verſum) committuntur, ſed quæ non ſtatim victoriam alteri parti & finem bello adferunt.* Itaque permultis ſuorum amiſsis. *Blancus:* Ipſe eos confertim trucidat. συχνοὺς ἀπέβαλε. *Eſt autem ἀποβάλλειν amittere, ἀποβάλλεσθαι abiicere: quam differentiam poſſem ſexcentis ſcriptorum locis confirmare, niſi ante nos id alij docuiſſent. Itaque malè interpres contrarium ſenſum poſuit, cùm ex ipſa hiſtoria conſtet, Cæſari tum cladem fuiſſe illatam. Mox:* Tanquam confecto iam bello. ὡς καὶ διαπεπολεμηκώς. *Eſt autem διαπολεμεῖν non prælio aliquo vincere, ſed totum bellum conficere, & (vt Liuius loquitur) debellare. Ita Dio ſæpe vſurpauit, ita alij.*

βραδεῖαι μάχαι.

ἀποβάλλειν

διαπολεμεῖν.

26 Cleopatræ imperio ſubiecti ſunt. Se dediderunt. *Interpres. Atqui παρεδόθησαν eſt paſſiuū,*

& sic sensus ipse docet. Post: Vindictam. τὰ ἐπί- τἀπίχειρα. χειρα. *Interpres,* Ea quæ in promptu sunt. *Non recte.* ἐπίχειρα *præmium significant, & id quod propter aliquod factum tribuitur alicui. estque μέσον vocabulum, hoc est, è numero eorum, quæ in bonam & malam partem sumuntur. In malam hic accipitur, vt & apud alios, & in hoc Æschyli eleganti dicto:*

Τοιαῦτα μὲν τοι τ' ἄγαν ὑψηγόρου.

Γλώσσης, Προμηθεῦ, τἀπίχειρα γίνεται.

27 In ipsa octaua die. *Erat:* Is intra illos octo dies. *Sed est in Græco,* ἐν αὐτῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ. *Asteriscum adieci, quia mensis nomen deest.* In suam potestatem redegit. προσεποιήσατο. *Interpres,* Gloriatus est. *quasi verò* προσποιεῖσθαι *tantum simulare significet, & non sæpius Dio ita vsurparit, vt ego verti.*

28 Nam eæ vltrò. *Interpres hæc verba ad Domitium Caluinum incommodè retulit, cùm de Athenis sint accipienda. Sed error Græci libri eum fefellit, vbi est falsò* προχωρήσας, *scribendúmque* προχωρησάσας.

29 Nemini obuio parcentes. μηδὲν φειδόμενοι, *falsò: pro* μηδενὸς, *quod imposuit ipsum etiam interpreti.*

31 Satis infamauerit. *Interpres,* Magnis laudibus extulerit. *In Græco est vitiosè* ἐσιώπησε. *pro qua voce è Dione restituo* ἐστηλοκόπησε. *quod infamare significat.* Magis irrideb. γέλωτα * προσωφλήσαντες. *Tolle asteriscum, & lege, vt habet Dio:* γέλωτα προσεπωφλήσκανεν. *Et mox: pro* δήμου, *repone* δείπνου.

33 Bogud. Βαγόνας *malè est in Græco, quod secutus est Blancus: Corrige, vt sit* Βογούας.

34 Sororis nepote. ἀδελφῆς. *scribe* ἀδελφιδῆς.

qua

qua de re apud Dionem dixi. Cincturæ laxitatem. *Interpres,* Molliciem corporis. *malè enim legebatur hic* σώματος, *pro* ζώματος. *Post:* Rebus fractis. *Idē,* Imprudens. σφαλεὶς *in Græco.*

36 Suspicionem attulit. ὑπωπτεύθη *scribe, non* ὑπωπτεύετο.

37 Septuaginta quinque denarios. ἑβδομήκοντα ἑκάστῳ. καὶ πέντε *addendum è Dione. Post:* καῦσαι τῷ θάψαι. *pro* τῷ *pone* καὶ.

38 P. Seruilius. Πλεύπιος Σερουίλιος. *scribe* Πούπλιος. *Dio.*

43 Deinde Vibium venientem. *In Græco etiam mendosè fuit* Ἰούνιον, *pro* Οὐίβιον.

49 Edito scripto eam rem. ἐξέθηκε γράμμα. *Interpres incommodè, & historiæ inconuenienter,* Literam de suo nomine detraxit.

51 Ionium mare. Ganium flumen *erat hoc loco, sed vitio Græci codicis, ubi malè* Γάνιον [illegible] Ἰόνιον *legebatur: quod patet etiam ex Dione.*

54 Inundatione repleuit. κατέκλυσε *est hic etiā apud Dionem, & id sensus requirit.* κατέκλεισε *legisse videtur Blancus.*

58 Eorum copiæ atque spes contrariæ erant. ἀντίπαλοι *est in Græco: quod significat,* ἰσοῤῥόποι ἤγουν φερεγγύοι, *æquales viribus.*

65 Tum quòd imperiti vadorum. *Totus hic locus parum aptè fuit antè conuersus. In Græco est* πρὸς γῆν βράχη ἐχούσαν, *omissum ab interprete. His autem verbis vada intelliguntur, & ea loca, ubi aqua minus alta, impingere naues fundo, & subsidere possunt. Hæc enim sunt* βράχη *Græcis, quo modo frequenter omnes loquuntur, ut Polybius lib. 1. de Romanis, Annibali Rho-*

βράχη.

dio exitum in portu obstruentibus: καὶ δή τινα τόπον, ἔχοντα βραχέα, συνεστη χῶμα. *Vergilius eleganter & vocabulum hoc, & significationem 1. Æneid. extulit, scribens:*

Virgilij locus.

—tres Eurus ab alto In breuia & Syrtes urget, (miserabile visu)
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.
Idem in 10. Æneid. —multi seruare recursus
Languentis pelagi, & breuibus se credere saltu.

67 Agitaréque eum cum Sexto occulta colloquia. *hoc enim est* κοινολογεῖσθαι, *refertúrque ad Lepidum.* Vixítque in Italia non sine custodia. ἄνευ φυλακῆς: *idq́; secutus est Blancus. Scribendum autem* οὐκ ἄνευ φυλακῆς, *id & historia requirit, & habet Dio.*

79 Sororis suæ filiam. ἀδελφὴν *est in Greco, & Blancus id non rectè secutus est. Scribendum* ἀδελφιδῆν: *fuit enim Agrippæ uxor Marcella, Octauia filia.*

81 Profligata è republica. ἐξέπεσον *ad Romanos, sed ad regium & dictatorium nomen referri oportet.*

84 Non dico Dionis nomine. οὐκέτι ὡς ὁ Δίων ὁ Προυσαεύς. *Si ita scripsit Xiphilinus, (quod non puto certè) turpiter errauit, Diones confundens. Dio enim noster longè fuit alius Prusæo Dione, qui Chrysostomi nomen gessit: vt etiam Suidas demonstrat. Itaque* ὁ Προυσαεὺς *aut dele, aut* ὁ Νικαεὺς *scribe.*

Diones duo

85 Quibusdam ludis. ἐν πανηγύρει τινί. *Blancus non rectè hic, & sæpè aliàs, mercatum vertit.*

86 Sed oportebat nimirum. *Hic vnus est è numero eorum locus, quos mutasse me nō temerè, sed necessariò*

sariò, facilè quiuis eruditus intelliget.

87 Multa in Cæsarem maledicta iaceret. Vt res postulabat, diceret. *sic Blancus, falsam lectionem secutus, qua hic est* ἐπιτήδεια, *pro* ἐκ ἐπιτήδεια. *Sic autem habet Dio, éstque* ἀπορίπτειν εἴς τινα ἐκ ἐπιτήδεια, *obtrectare, maledictis incessere. Mox in Græco etiam Elephantina regio,* χώρα, *dicitur, cùm sit apud Dionem* πόλεως, *vrbis nomen: idque rectè esse, testantur Geographi.*

92 De Vedio verò Pollione. Οὐιδίου Πωλίωνος, *malè. scribendum* Οὐηδίου Πολλίωνος. *sic Dio, sic Plinius, Tacitusq́.*

94 Neque tamen vim s. c. *Locus hic fuerat peruersus, éstque in Græco vitiosè* καὶ αὐκτώρ, *pro* αὐκτωρίτας *scriptum. Si rectè intelligatur, plurimum lucis adfert bonis autoribus, apud quos non perinde, vt hic, perspicuè inuenies, Senatusc͂ōsultū ab autoritate quid differat.*

96 Cæterum, id factum eò recidit. *Locus necessariò emendatus.*

97 Iram domi suæ. οἴκοι αὐτὸν κατασχεῖν. αὐτὸν *ad* θυμὸν *refero, propter verbum* κοινῶσαι.

98 Tamen in gratiam red. *Confusè hæc prius habebant.*

110 Nam Germani quantisper paulatim. Κελτοὺς *Germanos,* Κελτικὴν *Germaniā esse, monuimus antè.* κατὰ βραχὺ & ὀλίγον, *significat nō breui tēporis spacio: sed paulatim, sensim, & quasi furtiuè. Et* μετὰ φυλακῆς, *cautè significat. Totus locus desiderabat emendationem.*

112 Vtrique ne sententiam diceret. μηδέτι αὐτῶν εἰπεῖν. *Locus deprauatus Blancum seduxit.* μηδέτερον *scribe, cum Dione.*

119 Quòd si id in Tiberio. *Locus hic totus contrà*

quàm est in Græco, erat in Latino.

122 Interdum palàm. ἀφ́ανῶς. *quod non contrà, vt habet Blancus, sed aperte est.*

124 Sæpiss. ad spectacula. θυσίας. *sed Dio habet θέας.*

126 Hoc enim illudens ei dicebat. *Blancus:* De quibus mordere se atque reprehendere videbatur. *Non rectè, sed & in Græco perperàm legitur:* ἵνα αὐτάγγελος ἐκεῖ τῶν αὐτῶν εἴη. καὶ ἐπισκώπτων, εἶπε, καὶ γένηται. *Rectius apud Dionem est:* ἵνα αὐτάγγελος αὐτῷ, ὥς που καὶ ἐπισκώπτων, εἶπε, γένηται. *Similis est Sarcasmus Pyrrhi apud Vergilium in 2. Æneidos, qui Priamum obtrectantem sibi, & exemplum patris Achillis obijcientem, occisurus:*

-- referes ergo (inquit) hæc, & nuncius ibis
Pelidæ genitori. --

Trecenis nummis. καὶ πέντε καὶ ἑξήκοντα. *& sic etiam apud Dionem, cùm ex superioribus liqueat,* ἑβδομήκοντα *scribendum.*

127 Magnam hominum manum. *Pecuniam Blancus. Sed* πολλοὺς *hic est, vt intelligi opus sit* ἀνθρώπους, *id quod historia vult.*

135 Nec templum quod Augusto. ἡρῷον *non sepulcrum (vt vertit Blancus) est, sed templum, quod deo Indigeti seu Heroi poneretur: hoc est, homini in deorum numerum relato,* παρὰ τὸ ἥρως.

137 Nactus occasionem, adortus est. καιρὸν λαβὼν ἐπέθετο. *Est autem* ἐπιθέσθαι *adoriri aliquem. Post:* Missúsque prætor, qui eum. *Verba in Græco deprauata secutus fuit interpres: quæ si è Dione, vt & multa alia, emendasset, melius Xiphilino consuluisset. Scribi au*

bi autem debet pro στρατηγήσοντά τε, στρατηγὸν τοῦ δήσοντά τε. *& pro* ἐξωρίαν αὔξοντες, τιμωρίαν ἄξοντα. *& deinde ad* καθ' ἓν, *adyciendum* ἤθετο.

144 Prius à carnifice vitiata. προδιαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ δημίου *lege, non* δήμου: *quod imposuit Blanco.*

149 Ac senator factus est, &c. ὑπάτευσεν ἅμα καὶ ἐβασίλευσεν. *scribe* ἐβούλευσεν.

157 In littore instructis militibus. ἐν τῇ Οὐιόνι παρατάξας *est in Græco: quod secutus est Blancus. Atqui scribendum,* ἐν τῇ ἠϊόνι.

158 Cassium Becillinum. *Blancus Melinum. In Græco est* Βελιλλῖνον, *apud Dionem etiam. Ego* Βεκιλλῖνον *scriberem: hoc enim est cognomentum Cassiæ familiæ. Et Sp. Cassius, qui propter affectati regni suspicionem peryt, (quæ historia est apud Liuium libro secundo ab* V. C.*) disertè Becillinus à Cicerone in Lælio nominatur. Num Becillinum (inquit) amici regnum appetentem, num Sp. Melium iuuare debuerunt? Suprà autem dixerat: Quis autẽ est, qui Tarquinium Superbum, qui Spurium Cassium, Spurium Melium non oderit?*

Ciceronis locus. Becillinus.

169 Cæterùm Messalina apud se Mnesterem habebat. Μεσσαλίνα δὲ τὸν Μνηστῆρα ἀποσπ. *Blancus* μνηστῆρα *commune nomen putat, idéoque amatorem vertit: quasi verò procus & amator idem sint: quorum prior Græcis est* μνηστήρ.

170 Quod cum Claudius audiuisset. *Peruersus fuit hic totus locus antè.*

181 Non ergo percussor Neronis seipsum iam vita spoliauit? Οὐκοῦν ἤδη Νέρωνα τύπτων, αὑτὸν κατεχρήσατο. αὐτὸν *scriberetur melius: est enim de Mo-*

tanum referendum: quod non sensit Blancus. Hoc autem responso effecit Nero, vt Montanus sibiipsi manus afferret. Addam Taciti verba de libro decimotertio: Iulius quidem Montanus senatorij ordinis, sed qui nondum honorem capessisset, congressus fortè per tenebras cum principe: quia vim tentantem acriter repulerat, deinde agnitum orauerat, quasi exprobrasset, mori adactus est.

191 Nauigationem tentare periculosum esse ostendimus. *Blanchus:* Contra eos magna & metuenda classe contendimus. *Atqui neque in Græco est tale quicquam, neque in historia.*

Taciti loc⁹.

197 Tigellinúmque Sophronium, *&c. Is apud Tacitum libro decimoseptimo Ophonius Tigillinus legitur, mendosè nimirum, pro Sophonius. Et fortassis hic* Σωφώνιος *scribendum.*

204 Quanquam Patauij in patria. *Interpres:* Quanquam in Potamia patria; *secutus mendam Græci codicis, vbi pro* Παζβίῳ *legitur* Ποζαμίᾳ. *Pro* Quanquam *autem, scribendum docet sensus,* Et quòd. *Liquet ex his Taciti verbis, li.16. Eáque offensa altius penetrabat, quia idem Thrasea Patauij, vnde ortus erat, ludis Cæsticis à Troiano Antenore institutis, habitu Tragico cecinerat.*

208 Nero currum agitans, acus pictus erat. *Plagam accepit, absurdè erat hic positum.* ἐνέςιϰζ *est intextu.*

211 Et Sabinæ nomen iam gerente Sporo. μετὰ τ Σαβίνης τ Σπόρȣ. *non, Sabina & Sporo.*

ἐπιπολάζειν

222 Qui sub Nerone valuerant. ἐπιπολαζόν

πάντῃ. *At* ἐπιπολάζειν *non est (vt vertit Blancus) ex obscuro clarum euadere: sed valere, esse in aliqua autoritate & noticia. Hinc apud Aristotelem etiam non vno in loco* δόξαι αἱ ἐπιπολάζουσαι *dicũtur eæ opiniones siue sententiæ, quæ præ reliquis valent, & in aliquo numero habentur.*

238 Nam ventre obeso. *Hic enim est* γαστρο-πίων, *non immensæ gulæ.*

242 Ita hi maledicendi libidinem suam, qua semper laborarunt, abundè explebant. *Addendum est his:* Etiam vitę periculum temerè subeũtes. *quo verbum* ἐῤῥιψοκινδύνουν *exprimatur: quod inter emendandum festinantem latuit. Nam Blancus mirificè hunc locum extulit:* Quæ cùm temerè dicerẽt, eadem petulantia, qua discedebant è vita, inferos explebant. *In Græco est:* καὶ οἱ μὲν οὕτω τότ' ἐῤῥιψοκινδύνουν, καὶ τῆς ἀσελγείας, ὑφ' ἧς ἀεί ποτε κακῶς ἀπαλλάττουσιν, ᾅδην ἐνεφοροῦντο. ἀπαλλάττειν, *est id quidem mori apud Græcos, sed vocabula,* ἀεί ποτε κακῶς, *hanc significationem non admittunt, ne dicam sensum ab ea abhorrere. Porrò autem* κακῶς ἀπαλλάττειν, *est malè habere, laborare. vt apud Polybium:* ἀναθαῤῥήσαντες ἤδη οἱ Ταραντῖνοι, καίπερ κακῶς ἤδη ἀπαλλάττοντες. *Et in Apologo de cauda, draconem totum ducere volente, apud Plutarchum initio Agidis:* αὐτήν τε κακῶς ἀπαλλάττειν, ἀνοίᾳ πορευομένην. *vtor enim exemplis quæ potissimùm succurrunt.* ᾅδην *autem, &* ᾅδην *(quod inferi significat) diuersa significare, vel pueri sciunt. Et* ἐμφορεῖσθαι, *significat seipsum explere, à cibo & potu sumpta metaphora hoc loco. dicimus enim,* ἐμφορεῖσθαι κρεῶν. οἴνου. *&c.*

κακῶς ἀπαλλάττειν.

243 Cum

lim. Κλαυδιύπολιν.

291 Cuniculis muniebant, & mœnibus. *Pro cuniculis, ineptè erat pabulis, neq; est cur demonstrem, ὑπονόμους esse cuniculos.*

298 Præterea ferunt diducto montis. *Hic locus pessimè habebat antè. quod intelligent statim, qui conferent.*

301 Idq; et propterea visus est dicere. *Et hæc contrario, aut nullo verius sensu antè legebatur. In Græco quoque non satis constat. ἀναδενδράδα quidem legendum, ὑφέν.*

312 Nam ea tum accidit rerum. *κατεζίλωμένων in Græco est, vox suspecta mendi. Interpres reliqua non expressit.*

314 Cardianum. *Mox Cordianum dicit alterutrum falsò.*

330 Pertinax autem Afer erat natione. *Et hoc mendum hic emendabo, quod antè properantem me fefellit: ἦν δ' ὁ. Περτίναξ Λίβυς ἐξ. Αλβης Πομπηΐας. Pro Λίβυς, scribe Λίγυς. & pro Afer, Ligur. Alba enim Pompeia, vrbs est Liguriæ, teste Plinio libro tertio capite quinto. Et Herodianus Pertinacem disertè Italum nominat.*

335 Dicebantq; Iuliano. λεγόντων ὅτι τε Ιυλιανὸς, *&c. Ita scribe,* λεγόντων τῷ τε Ιυλιανῷ, ὅτι Σευῆρος ἤδη. τί οὖν σὺ προςίθης;

336 Non equidem seruilibus animis. Sub iugum seruitutis missi, *vertit Blancus: neque animaduertit particulæ οὐχ ὅτι vim, cùm significet non modò non, & reddatur ei ἀλλὰ καὶ. Idem ὠσάγνοι passiuè vertit, cùm sit medium, & actiuè significet.*

351 In

351 In his septem turres à portis Thraciis. *Totum hunc locum longè elegātissimum, ita peruersum inueni, vt non potuerim non denuò vertere.*

359 Cuius cædis causam imputauit militibus. καὶ τούτου τὸν φόβον. *Legendum* φόνον *non* φόβον: *quæ falsa vox interpretem decepit.*

377 Criminari solebat incontinentes. καὶ ἐνεκάλει μὲν τοῖς μὴ φρονοῦσιν. σωφρονοῦσιν *scribe. & pro* οὔσαι πλεῖσται, ἔσαι πλεῖσται. *reliqua malè erant versa. Neque enim* γραφαὶ *sunt cædes, sed accusationes. &* ἐπεξελθεῖν τῇ γραφῇ, *non est incidere in accusationem, sed persequi iudicio crimen.*

397 Opportunè te vidimus. διὰ χρόνου. *Diu te non vidimus.*

397 Sed multo plures equitum. *Blancus hæc male ad Macrinum retulit.* Accelerauit ei mortem cancer. ὁ καρκῖνος. *non est proprium nomen.*

408 Ad regionem Chalcedonensium. προσέσχε μὲν τῇ Καρχηδονίᾳ. *legendum* Καλχηδονίᾳ: *est enim Chalcedo Byzantio propinqua, Carthagine remotissima.*

412 Iupiter è multis. *Versus sunt Iliadis libro vndecimo.*

Annotationum in Xiphilinum Finis.

IN DIONIS HISTORIAM Romanam à se conuersam, Annotationes Gulielmi Xylandri Augustani, quibus plurimi loci deprauati emendantur, vel obscuri explanantur.

LECTORI CANDIDO S.

QVERITVR *haud iniuria* ROBERTVS STEPHANVS, *vir doctissimus, optiméque de literis meritus, exẽplari se in edendo Dione vsum non satis castigato, Plurimi enim loci huius (neque aliam ego vidi) editionis, mutili, deprauatique sunt: eorúmque partem aliquam Robertus emendandam sibi sumpsit. Cuius etsi magnifacio studium, tamen intelligent omnes æqui, infinitas ac grauissimas mẽdas ab eo prateritas: quas nos, quantum eius ingenio, diligentia, laboréque nostro potuit fieri, sustulimus, eiúsque nostræ emendationis rationem in gratiam imperitiorum bona fide attulimus. Non sum nescius, ad tam arduum negocium & iudicium acutissimum, & maturam ætatem, summam præterea peritiam, multorum autorum notitiam, exemplaria etiam diuersa, & consilij tui cum alijs communicationem, aliáque multa requiri: verùm ego, etsi ab his omnibus eram hoc tempore*

imparatissimus, tamen cùm semel aggressus essem Dionis interpretationem, mearúmque partium esse intelligerem, vt in eo illustrando omni conatu elaborarem: feci sanè quod potui: quid potuerim, æquorum lectorum iudicium esto. Proinde ita à nobis accipi nostra hæ annotationes debent, vt intelligatur, liberum per nos fore vnicuique plura vel meliora afferre: ita tamen nos existimare, haud mediocrem gratiam ab omnibus humanioris literaturæ amatoribus nobis deberi. Itaque ad rem.

Folio 29 FRAGMENTVM LIBRI XXXV. *Priores in Dionis historia paginas, librum trigesimumsextum præcedentes, esse fragmentum libri* XXXV. *dubium mihi nequaquam est: neque verò esse dubium apud quenquam debet. Cùm enim quæ libro* XXXVI *(quanquam huius principium ad nos non peruenit) Dio scribit, acta sint Consulibus C. Calpurnio Pisone, M'. Acilio Glabrione, qui annus Romæ fuit* DCLXXXVII. *in hoc autem fragmento & eorũdem pars exponatur, & priusquã Q. Marcio Consule gesta sunt, qui sanè anno proximè priori, id est V. C.* DCLXXXVI *Consulatum gessit: satis iam ex ipsa serie temporis liquet, quo de libro fragmentum hoc superstes manserit. Quod autem de Consulibus dixi, id ex Dionis ipsius verbis dixi. Cæterùm cùm à Lucullo gestas res in bello Mithridatico hic descripserit Dio, qui historiam integram desiderant, ex Plutarchi Lucullo, Appianique Mithridatico petant.* Et quia fortuna in vtranque partem. καὶ ὅτι ἰσχυρᾷ τῇ τύχῃ. *Loquitur de Mithridate, cui Arsaces summam belli gerendi obtulit, quòd eum aduerso euentu iam eruditum*

ditum esse arbitraretur. ita habet Appianus.

31 Subrogatus fuerat. ἀφιτρωθείς, *Ea vox Græca, puto, non est.* τρωθεὶς *vulneratum significat. Fortassis inter* ἀφι *&* τρωθεὶς *aliqua verba, & prioris reliquæ syllabæ intercesserant, quæ nunc perierunt. Ego quũ certi nihil de hoc haberem, sententiam integram esse volui. Asteriscus est meritò adiectus.*

32 Cùm barbari vicisse se. ἀθυμότερον, ἅτε ἐπικρατοῦντας. *Puto scripsisse Dionem,* ῥαθυμότερον, ἅτε ἐπικρατοῦντες. *Ita si legas, locus constabit, asteriscúmque tolles. Porrò hanc Nisibin, Antiocheam Mygdoniæ alio nomine vocant. Testis Plutarch. Lucullo, Plinius libr. 6. cap. 13. Stephanus de Vrbib. Antiocheam Mesopotamiæ nominat. Et huius* ἐν τῇ μυγδονίᾳ *Antiocheæ meminit quoque Polybius libro quinto. Paulo pòst, pro* προσκαλέῤῥηξαν, *lege* προκατέῤῥηξαν.

Nisibis. Antiochea Mygdoniæ, & Mesopotamiæ. Mygdonia.

33 Itémque seruorum qui in castris Romanorum. *Appianus contrà hos à Fabio libertate promissa ad pugnam euocatos, suis saluti fuisse tradit.* Pons abruptus. ἡ γεφύρα. *deest participium in Græco.*

34 Cæterùm Comana. *Haud dubiè ante hæc verba aliquid deest. neque enim cum reliquis vlla ratione cohærent, ideo notam apposui.* M'. Acilio. *hoc est, Manio Acilio. M enim litera cum virgula adiecta, Manij prænomen antiqui signabant: vt doctè Sigonius annotauit.*

Manij prænomen.

35 Nam Valeriani milites. *De his omnino legendus in vita Luculli Plutarchus, Epitoméq́ Liuianæ* LXXXII, LXXXIII, *& nonagesima octaua.*

36 Cùm à Marcio. *In Græco erat* Μάρκυ *pro* Μαρκίου *perperàm scriptum. Facilè id deprehendi ex eo quod additur, ipsum ante Acilium fuisse Consulem: id enim suprà Dio ostenderat. & sub finem fragmenti huius* Μάρκιος *expresſè dicitur. Sæpe in hoc autore, & alijs Græcis, incuria librariorum Marcus pro Marcio, aut contrà, scribuntur, non sine confusione rerum. idémque in alijs etiam similibus vocabulis accidit, vt suis locis monebimus. Enimuerò Plutarchus quoque in Cicerone, Marcio sororem Clodij matrimonio iunctam fuisse his verbis testatur:* πολλὴ δ' ἦν δόξα καὶ ταῖς ἄλλαις δυσὶν ἀδελφαῖς πλησιάζειν τοῦ Κλώδιον, ὧν Τερεντίαν μὲν Μάρκιος ὁ Ῥὴξ, Κλωδίαν δὲ Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν.

IN LIBRVM DIONIS XXXVI. GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

38 *Huius libri initium deest, belli nimirum Cretici, cuius aliqua tantum pars in Dione superest, historia. Quæ desiderantur, ex Flori lib.3.cap.7. Plutarchi Pōpeio, Epitomisque Liuianis nonagesimaoctaua, & duabus sequentibus peti possunt. Porrò, hic liber bellum contra Piratas, Mithridatem, Tigranémque & Albanos gestum continet.*

39 Neque Panarem, neque Lasthenem. λασθένη. *Ergò apud Florum non rectè Iasthenem legitur.*

Flori locus.

41 Non magnam eius rei curam. φορτίδα αὐτοῦ ἐποιήσατο. φροντίδα *est scribendum: quod & Robertus Stephanus vidit.*

44 Aut corpus meum ponderetis. μηδ' ὅτι τὸ σῶμα

σῶμα, καὶ τόδε γέγονα ἀριθμεῖσθε. *Locus est, codē quoque teste, deprauatus. Ego sententiam extuli, ac si scripsisset Dio:* μηδ' ὅτι τὸ σῶμα ἔῤῥωσθαι, καὶ πόσα ἔτι γέγονα, ἀριθμεῖσθε. *Verùm, quod initio testatus sum, quia nullius codicis adminiculo iuuamur, diuinare possumus, affirmare quicquam non possumus.*

45 In rebus agendis damnum adfert. *Verborum ordo in Græco est perturbatus, suntq́ ita collocanda:* τὸ μὲν γὰρ προπετὲς ἐν ταῖς ὑποσχέσεσιν, ὀξύτερον τοῦ καιροῦ γινόμενον, καὶ ἐν ταῖς πράξεσι πολλοὺς σφάλλει. *Paulo pòst:* οὐδ' εὐχαῖς τὸ πρᾶγμα τοῦτό ἐστιν, *malim* εὐχῆς.

48 Ad bellum contra Sert. dux nobis defuit. στρατηγοῦ ἠπορήσατε, ὅτι τὸν πρὸ τούτου χρόνον ἐν τοῖς αὐτοῖς: *scribendum* ἠπορήσατε, *&* ἐν *omittendum. Et inde,* ἵνα ἐν τοῖς περιπορφύροις, *&c. legendum,* οὐχ ἵνα ἐν τοῖς, *&c. neque tamen hæc interrogat, sed subijcit sibi ipse respondens. Paulo inferius,* ἐφ' ὧν μήτε πλείω τοῦ τέλους. *scribo,* ἐφ' ᾧ, *&c. ita enim Græci moris est. Iam quod ad Dictatorem in Siciliam missum attinet, Attilium Calatinum intelligo, de quo sic in decimanona Liuij Epitoma scribitur: Attilius Calatinus primus Dictator extra Italiam exercitum duxit. Id autem in Siciliam factum fuisse, post amissam Appij Claudij Pulcri (qui fuit Consul anno Vrbis conditæ quingentesimo quarto) temeritate classem, satis ipse historiæ ordo docet. Polybius certè, autor grauissimus, cùm libro primo id bellum Punicum primum diligentissimè perscripserit, ne vnico quidem verbo huius Dictaturæ meminit: maximo sanè argumento, nihil ea Dictatura gestum fuisse: quod hîc Catulus refert.*

Liuij locus

50 Qui ob illegitimam imperandi cupiditatem.

διὰ τὰς περὶ νόμους φυλαρχίας. scribendo per ἰῶτα, φιλαρχίας, siue περὶ νόμους (vt nos) siue παρανόμους (ὑφὲν, vt vult Robertus) legas nihil interest. Subterfugere possint. *αὐτὰς τὰς ἀναφυγὰς, vitiosè: repono, αὖ τὰς ἀναφυγάς.*

52 Ad hoc negocium conducere. *πρόσφορα εἰς αὐτὰ εἶ) ἦν ἑκάστοτε. vox ἦν abundat. Statim, κατὰ λόγους, vna dictio esse debuit καταλόγους. Post:* Erga dedentes se ei: *πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας οἵως τε. scribendum, ὁμολογοῦντας οἱ, ὥστε. Robertus etiam hac notauit.* Postea enim quàm Tribb. *Ius eis à Sylla adem ptum, à Pompeio in primo suo Consulatu restitutum, anno* V. C. DCLXXXIIII, *ex historicis patet. In Græco sunt aliquot menda: ὑπὸ τῆς τιμητῆς τῆς διαγεγ. Ordo ita habere debet: τῆς ὑπὸ τῆς τιμητῆς διαγεγ. Inde, ἅτε καὶ ἀνηκάστων; sit ἀνηκέστων. quo vocabulo extrema & immedicabilia Græci nominant. Et post ἀπὸ τρέπει verbum, colon est. Hæc quidem leuiuscula. Sed οὐ γὰρ ἀντίπρακτον, contrariam huic loco sensum habent verba. emendanda, vt sit, καὶ γὰρ ἀντίπρακτον: sicut & τότε μὴ πρὶν falsò est, pro τότε μὲν πρὶν, quod posterius etiam Robertus animaduertit.*

Plutarchi, Horatij & Iuuenalis locus.

55 Tulit & Roscius legem. *Plutarchus in vita Ciceronis hanc de gradibus equitum à plebeiorum separandis legem M. Othoni prætori adscribit, eundem (puto) secutus autorem, cum Horatio, qui in Menam libertum Pompeij ita scribit:*

4. Epod.

Sedilibúsque magnus in primis eques
Othone contempto sedet.

cum quibus & Iuuenalis Satyra 3. ait:

Sic li

Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
& Satyra 14.
--effice ſummam,
Bis ſeptem ordinibus quam lex dignatur Othonis.

Dio Liuium ſecutus videtur, qui Roſcio idem tribuit: vt eſt in Epitoma eius vndecenteſima. Caterùm, ἔπαινον ἐπ' αὐτῷ, *non* αὐτὸν *lego cum Roberto.* Extrema enim anni die. τῇ ἐσχάτῃ τοῦ ἔτους, *non* ἔθους, *Id quidem in promptu. Sed locus eſt perobſcurus: de quo quid ſtatuam, non ſuccurrit.* Tùm quòd Marcius & Acilius. καὶ διότι ὅτε Μάρκος καὶ ὁ Ακίλιος, ὡς πρίν, *&c.* Μάρκιος *ſcribendum ſatis ex pracedentis libri fragmento, iiſque qua ibi diximus, patet. Vocabulum* ὡς *ipſa ſententia excludit.* Vt aliquando pro ſe quoque ſimile. καὶ ἑαυτῷ τό τι τῶν ὁμοίων. *Hic, vt ait Robertus, aſteriſco notatus fuit locus, cùm ſit tamen planiſsimus. q.d.* τὸ ψηφισθῆναί τι.

56 Et vtriuſque fauorem ſibi concilians. ὃν ὑπ' ἀμφοτέρων σπουδάζειν πράττειν. *Ingenioſè Robertus reſtituit hunc locum:* ἵν' ὑπ' ἀμφοτέρων σπουδάζηται, ἔπραττεν. Quòd hi in ſuum locum eſſent elati. καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἀνηρέθησαν. *Non dubito, ſcriptum fuiſſe à Dione* ἀνθηρέθησαν. *Hic locus non parum lucis adfert Salluſtio, & Tranquillo, quorum vterque huius coniurationis meminit: hic in Ædilitate Caſaris, ille in Catilinario. Meminit & Abbreuiator Liuij, libro centeſimoprimo, omiſſis tamen conſpiratorum nominibus.* 57 Vbi quæ acta eſſent. διεσπραγμένα, *ſcribe* πεπραγμένα. *prior enim vox*

nihil ad rem. Arsace Parthorum rege. *Arsaces commune regibus Parthorum omnibus nomen est, vt Ptolemæus Ægyptijs: itaque hunc Sintricem Appianus appellat.*

58 Hostémque hinc inde circumducere. ἐπλάνατε ἑαυτὸν. αὐτὸν *scribo.*

59 Locum inter tumulos aptè positum. χωρίῳ καλῷ μεταξὺ γηλόφων. *Robertus* κοιλῷ *pro* καλῷ *legit, cui Xiphilinus, eadem ad verbum habens, accedit.* καλῷ *non minus commodè legitur, pro apto & commodo. nam locum inter tumulos positũ, cauum,* κοῖλον *esse, per se constat. Paulo superius erat,* ὑπαγαγὼν εἰς ὃ ἐβούλετο, *non minus quàm* ἐβούλετο, *quod malle se, tanquã antiquioris scripturæ, Robertus ait, commoda vox.*

61 Ad Mæotin & Bosporum. *Inuenio promiscuè scribi* βόσπορον *&* βόσφορον. *prius rectius est, etiam vsitatius. alterum scribendum est* παροξύτονον, βοσφόρον, *mare quod bouem tulerit.* Milites sui haberent. τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν δύναμιν. *Postrema vox nihil hic sonat. fortè* διανείμας *fuit.* Tigranis imperio offensis. ἐπεὶ καθ' ἡδονὴν. *Omnino scribendum,* ἐπεὶ οὐ καθ' ἡδονὴν. Filio Tigranis partem copiarum. τῷ παιδὶ αὐτοῦ καταλιπὼν, *non* αὐτοῦ, *patet ex sequentibus, vbi filium suum pater Tigranes profligat.*

63 Sophenéque regio. Σωφηνὴν *Plutarchus in Lucullo & Pompeio vocat, & noster etiam. Stephanus* Σωφανηνὴν *ab Arriano dictam testatur, vt Robertus etiam monuit. Lucanus contra Græcorum autoritatem primam breuem extulit libro 2.* mollésque Sophene. *Eam diuersitatem notent rudiores. Cæterùm* τῷ δ' ἐτι τὴν Σωφανηνὴν μόνην ἀπένειμε *lego, reiectis*

iectis verbis τοῦ ἑτέρου, ipsam sententiam & Plutarchum secutus. Is nonnihil etiam vt Tigrani. τοῦ μὲν τι καὶ τοῦ Τιγρ. *scribe*, τὸ μέν τι, *&c. cuius redditiuum sequitur*, τὸ δὲ πλεῖστον.

IN LIBRVM DIONIS XXXVII GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

65 *Quod Robertus monet, Consulum nomina hic & alibi deprauata esse, euidens est. Nos emendabimus, quantum eius ex ipso Dione, alijs autoribus, aut certis rationibus licebit.*

L.Cæsar. *In Græco malè*, καὶ Καῖσαρ, *pro* Λ. Καῖσαρ. *Patet hoc ex verbis Dionis sequentibus suo loco. Sallustius in Catilin. Igitur circiter Calendas Iunias,* L. *Cæsare*, C. *Figulo Consulibus, &c.* M.Pupius. Μ. Πέπλιος. *scribe* Πέπιος. *Cæterùm quòd Afranium* L. *Filium vocat, nescio an librarij sit culpa. Cicero quidem libro ad Atticum primo: frequenter filium Auli vocat.*

66 Pompeius autem præsidio vrbis. καὶ οἱ ἐν τοῦ τείχει. *Locus mutilus.*

68 Subinde acclamante Romano. πρὸς τὴν ἐπίθεσιν σ. τ. τ. γ. ἐπιλέγοντας, *scribendū* ἐπιλέγοντες.

69 Corduenem. Κορδουηνήν. *Corduenos Plinius libro 6. capite* 18. *ad Tigrin Adiabenis proximos ponit. Plutarchus de eadem re loquens* Γορδυηνὴν *scribit. Strabo lib.* 16. Γορδυηνὴν ἀπὸ τοῦ Γόρδυος.

70 De limitibus quibusdam. φησὶ δ᾽ ὑπερορίων τινῶν, *scribendum duabus vocibus*, ὑπὲρ ὁρίων.

71 Etsi filio eius. καί τοι παιδὸς αὐτοῦ. *Ante hæc verba in Græco nota est, locum mutilum esse monens: ego & antè & pòst asteriscum ponendum censeo. Quæ*

de Stratonica, eiúſque filio Xiphare (de eo enim hæc verba, Etſi filio eius, *intelligo) ſcripſerat Dio, quia interciderunt, ex Appiani* μιθριδατείῳ, *& Plutarchi Pompeio petenda ſunt. Proinde multa hîc deeſſe facilè conſtat, præſertim ex Xiphilino, qui multa hoc loco refert, de quibus apud Dionem ne punctum quidem ſupereſt. Iam quæ in Dione ſequuntur verba:* Ob hoc ſolum cùm Aedilis eſſèt, *de Ædilitate Cæſaris ſcripta ſunt. Itaque Suetonij locum apponam, vt quæ hîc mutilata ſunt, aliquo modo tamen inde conſtent. Ædilis (inquit) Cæſar, præter comitium, & forum, Baſilicáſque, etiam Capitolium ornauit, porticibus ad tempus extructis, in quibus, abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem, ludóſque, & cum Collega, & ſeparatim edidit: quo factum eſt, vt communium quoque impenſarum ſolus gratiam caperet: neque diſſimularet collega eius* M. *Bibulus, eueniſſe ſibi quod Polluci: Vt enim geminis fratribus ædes in foro conſtituta, tantùm Caſtoris vocaretur, ita ſuam Cæſarîſque munificentiam vnius Cæſaris dici.* Procurata ſunt. τά τε μὲν οὖν ἄλλα ἐξεδύοντο, *malè pro* ἐξεθύοντο.

72 Lucretium. Q. *Lucretium nempe Oſellam, de quo meminerunt Plutarchus in Sylla, Appianus libro* 1 *bell. ciuil. Abbreuiator Liuij libro* 89. *vbi perperàm legitur Aſella.*

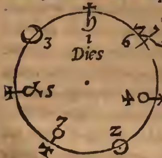
Liuij locus.

76 Romanis eo libero ſpacio. ἐν τῷ διακόνῳ τούτῳ τὸ τεῖχος διασεῖσαι. *Emendandum* διακόνῳ, *vt ſit* διακένῳ; *ſic enim & Xiphilinus legit, & Dio ſuprà loquutus eſt. Monuit etiam Robertus.*

77 Quòd autem dies ad ſeptem ſidera. *Huius*

loci

loci sensum explanare rudiorum causa, si qui fortè per se non assequantur, paucis volo. Circulari, hoc est, in orbem redeunte numeratione instituta planetarum, suo ordine collocatorum, ita tamen, vt semper duo in medio omittantur: (nam in Diatessaron etiam interuallo, quæ Musicis vulgò Quarta dicitur, in cithara à primo neruo ad quartum, duobus præteritis in medio, itémque in vocibus à prima quaque ad quartam, fit transitus.) si prima dies Saturno adscribatur, secunda Soli, tertia Lunæ cedet, & sic de reliquis. quod ex adiecta figura intelligi perfacilè potest. Cæterùm Diatessaron consonantiã in Musicis principatum obtinere (quod hîc Dio asserit) cùm alijs ex causis, tum ex hac potissimum constat, quòd Symphoniæ (quæ est Musicæ quasi animus & vita) genera huius interualli ratione distinguuntur. nam alio atque alio modo conflata δỊὰ τεσσάρων distantia, modò Chromaticum, modò Enharmonicum, modò Diatonicum concentum constituit. qua de re disputandi hîc non est locus. Ex eadem figura etiam altera ratio intelligi potest. Esto prima diei naturalis (hoc est, spacio horarum vigintiquatuor constantis) hora prima Saturno adscripta: vt iam ab hoc auspicio totius diei dominium sibi vendicet. Ergo singulis horis ad singulos planetas relatis, quorum numerum septenarium esse liquet: septima porrò deinceps hora quæque, hoc est octaua, decimaquinta, & tandem

Diatessarô harmoniæ præstantia.

dem vigesimasecunda Saturni erunt. Proinde vicesimatertia Iouis: vicesimaquarta, quæ est nimirum vltima, Marti cedet. Quo fit, vt insequentis diei hora prima, eiúsque item diei dominium, iterum ad Solem redeat. Huicque itidem cùm octaua etiam, decimaquinta & vicesimasecunda hora adsignentur, prima insequentis diei hora Lunæ imputabitur. & sic deinceps. Inde efficitur, vt, cùm qui planeta primam diei horam obtinet, vigesimæsecundæ etiam præsit, duæq; horæ adhuc inter hanc, & sequentis diei primam (cuius domino totius diei dominium deferri monuimus) intercedant: semper duobus in ordine planetarum omissis, proximus insequentis diei gubernator reperiatur. quod eadem, quam in priori ratione docuimus, numeratione conficitur. Ita quas duas Dio rationes affert, cùm diuersæ inter se sint, periucunda tamen contemplatione in idem recidere inueniuntur: quod in gratiam imperitiorum à me explicatum, doctos, ne ægrè id ferant, oratos volo. In Græco porrò mendosè est αὐτός τε ἔπαινον ἐπιών, *scribendúmque* αὐτάς τε ἐπιών. *Et mox,* θεωρίας τινὰς, *legendum* θεωρίας δέ τινος. *Xiphilinus vtriusque castigationis testis.*

78 Per Græciam in Italiam. εἰς τὴν ἑλλάδα τὴν Ιταλίαν. *Robertus vt loco huic succurreret,* τήν τε Ιταλίαν *legendum annotauit, non malè quidem, aut incommodè. Ego quidem (quod citra reprehensionem aut iniuriam eius à me dictum scias)* τῆς Ιταλίας, *secundo casu malim, vt magna Græcia intelligatur: in ea enim fuit Brundusium, quò appulisse Pompeium Dio narrat.*

81 Augurium salutis repeterent. *Salutis augurij rationem qui tibi explicet præter hunc Dionis locum*

cum, non temerè inuenies alium. In Græco est οἰώνισμα τῆς ὑγιείας. sicut & infrà libro quinquagesimoprimo, folio 603. quum ὑγίεια aliàs sanitatem, aliàs salutem in genere apud Græcos significet. Suetonius sæpius meminit huius augurij: vt in Augusti vita, capite tricesimoprimo: Nonnulla etiam ex antiquissimis ceremonijs paulatim abolita restituit, vt salutis augurium, &c. Et Cornelius Tacitus libro duodecimo in vita Claudij: Salutis augurium quinque & viginti annis omissum repeti, ac deinde continuari placitum. Sed de his aliàs.

P. Pæto. Παιτῷ τῷ Πετπλίῳ legendum, non Πετπλίε. Est autem is P. Antronius Pætus, cuius suprà quoque pagina quinquagesimasexta mentio facta fuit.

82 T. autem Labienus. L. Saturnini seditio, vtq; occisus fuerit, describitur copiosè ab Appiano Alexandrino, libro primo. quanquã neque is, neque Plutarchus in Mario, neque Florus libro tertio, capite decimosexto, Rabirio cædem eam adscribant. Perijt anno Urbis conditæ 655. vt rectè Dio dixerit, annis antè trigintasex id euenisse. Extat de hac ipsa re oratio Ciceronis pro C. Rabirio perduellionis reo, quam Consul habuit: multum lucis huic loco allatura, si conferatur, multum acceptura. Bellúmque aduersus eum. Bellum vocat arma iussu Senatus contra seditiosos vsurpata. Sic in Epitoma Luciana sexagesimanona, bello quodam interfectus hic ipse dicitur. Bella autem huiusmodi res dicuntur, quia (vt de cæde Tiberij Gracchi Tullius ait) non solùm ex domestica sunt ratione, sed attingunt etiam bellicam: quoniam vi manúque conficiuntur.

Bellum.

83 Quod de vexillo dixi. Mentio huius rei fit

ſit apud Liuium libro triceſimonono, in oratione Spu. Poſthumij Conſulis: Maiores veſtri, ne vos quidem, niſi aut vexillo in arce poſito comitiorum cauſa, &c. quem locum ſine hoc non facilè intelliges. Enimuerò verbis meis hoc loco non eſt opus, quum extent de Comitijs Romanorum libri tres, Nicolai Gruchij Rotomagenſis: quibus non modò vniuerſam Comitiorum rationem, ſed antiquæ illius Romanæ reipublicæ totam formam ac conſuetudinem ita diligenter, exactè, copioséque deſcripſit, vt eo quidem in genere doctius accuratiúſque, & omnibus numeris abſolutius viderim nihil. Eum conſulent ſtudioſi, ſi quid huiuſmodi inciderit.

Nicolai Gruchij laus.

84 Eos nouarum tabularum. χρεῶντε καὶ ἀποκοπὰς. καὶ *delendum. &* πρώτους δυνατωτάτους, πρώτους καὶ δυνατωτάτους *lege.* P. Lentulum, qui poſt geſtum Conſulatum. *Mos hic recuperandæ Senatoriæ dignitatis obſeruandus eſt, cuius etiam alijs locis meminit Dio. Conſul autem fuit hic Lentulus anno ſexcenteſimo octuageſimotertio. videtúrque Senatu eſſe eiectus à Cenſoribus Cn. Lentulo, &* L. *Gellio: quorum Cenſuræ meminit Epitoma Liuij nonageſimaoctaua. Incidit antè in annum* DCLXXXVI. *ſiquidem, vt Dio ſuprà paulo oſtendit, Conſulibus,* L. *Cæſare, &* C. *Figulo proximi Cenſores fuerunt, anno Vrbis condita 690.*

86 Comprænenſíſque his qui ad eum. καὶ συλλαβὼν τοὺς ἐπ' αὐτὴν. *Ante hæc verba aſteriſcis interiectis lacunam reliqui, quò indicarem, deeſſe non pauca hîc: nimirum totam cum Allobrogum legatis actionem Lentuli, & Ciceronis in ea re inueſtiganda*

ganda, coercendáque industriam. Historia est apud Sallustium, Plutarchum in Ciceronem & Appianum, &c.

88 Contra Syllæ legem, Domitij legem. *Cn. Domitius, atauus Neronis Cæsaris, in Tribunatu pontificibus offensior, quòd alium quàm se in patris sui locum cooptassent, ius sacerdotum subrogandorum à collegijs ad populum transtulit. Hæc Suetonius in Nerone, capite secundo. Syllam verò collegijs sacerdotum suum honorem reddidisse, auxisséque, ex historijs notum est.* His sese vltrò insinuabat. τούτους ὡς καὶ κρείττων ὑπήρχετο. *Videtur* ἐσόμενος κρείττων, *aut aliquid tale fuisse.* ὑπελθεῖν *autem posuit pro demereri, gratiam captare: vt sub finem quoque libri,* ὑπήρχετο ἀμφοτέρους ὁμοίως.

ὑπελθεῖν.]

89 Iunius Silanus. *Ita scribendum, non Syllanus. In Græco vitiosè est* Ιούλιος, *pro* Ιούνιος.

90 Quanquam cæsorum numerus. καί τῇ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν περ. *scribo* καὶ τι. *Cicero Philippica vltima, si quis vnum aut duo millia hostium deleuisset, Imperatorem à Senatu nominatum fuisse scribit. Appianus lib. 2. de Curione loquens, ait suo tempore millibus decem cæsorum hostium constitisse.*

Imperator quomodo quis dictus.

91 M. Cato, & Q. Minutius. *In Græco est simpliciter* Κάτων, *ego prænomen addidi perspicuitatis causa: quod euidens est ex historia ipsa, & Plutarcho.* Hoc autem agebat, vt nomen Catuli. *De hac re, vt intelligatur hic locus, legẽdus Suetonius in Cæsare, capite decimoquinto, & ipse Dio infrà libro quadragesimotertio, folio 306.*

92 Neque verò tantopere. οὐ μὴν οὕτω γε χαρίζεσθαι. οὐ μὴν *scribe: &* ψηφισθῆναί τι, *non* ἔτι.

97 Vltra

97 Vltra Dorium transtulerunt. *Fluuij nomen puto. nam Dio nihil prater* τὸν *articulum addidit, vt* πόταμὸν *possit intelligi. Sic suprà dixit,* πρὸς τ̃ Καμ-Βύσιν. *& libro 41.* περὶ Αψὸν, *quos fluuios esse patet.*

98 Brigantiam Calæciæ vrbem. Καλαικίας. *fortè* Καλλαϊκῆς. *Callaicos enim populum à Cæsare subactum Plutarchus nominat. Calaciam autem in Hispania nullam inuenio.* Satis sibi iam aditus. ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ βασίλειαν. *Ineptissima lectio: emendo:* ἐπίβασιν. In petitione Consulatus. ἐπαγγειλάμενος τ̃ ἀρχὴν. *Omisit præpositionem* εἰς, *quam requirit vsus loquendi. Et tamen sic libro quadragesimo etiam loquutus est,* νόμον τ̃ κελεύοντα τὰς ἀρχήν τινα ἐπαγγέλλοντας.

ἐπαγγέλλεσθαι τὴν ἀρχὴν.

99 Maiori studio inimicis. σφοδροτέρας τὰς σπουδὰς, *imo* σπουδάς.

101 Ludos de Syris. πανήγυριν τινὰ ἐκ σύρων. *quæ verba quid sibi velint, siquidem sunt integra, non satis certus sum. Fortè loquitur de theatro ex Syriacis manubijs ædificato: sed certi nihil habeo.*

IN DIONIS LIBRVM XXXVIII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

102 Et Ariouistum. Αριοβιςίτῳ, *scribo* Αριοβίςῳ, *ex ipso Dione. Consulum nomina in Græco sic legenda sunt:*

Γ. Ιέλιος Γ. υ. Καῖσαρ. Μ. Καλπέρνιος Βίβυλος ὑπ. Λ. Πείσων Λ. ὑὸς. Α. Γαβίνιος ἐυ. υ. ὑπ. *Calpurij nomen Bibulo cum Pisonibus commune est, quæ causa erroris fortè fuit librario. Pisoni autē L. prænomē fuisse, ex Cic. etiam multis locis, & oratione contra eum habita liquet. Quæ etsi iamdudū mihi minimè fuerunt obscu-*

ra

ra,nescio tamen quo pacto acciderit, vt neque in vertendo, neque in emendando, neque tum adeò, cùm ad prælum ea relegerem, animaduerterim. Etenim homines sumus omnes, éstque nobis procliuis ad errorem lapsus: ingenuum contrà est, fateri te dormitauisse aliquãdiu, præsertim

Interpres de erroribus suis.

Quando opere in longo fas est obrepere somnum.
Facitque ad excusationem etiam festinatio. Emendet itaque candidus lector ita:

Anno V. C. *695.* C. *Iulius* C. F. *Cæsar.* M. *Calpurnius Bibulus.* *696.* L. *Piso,* L. F. A. *Gabinius* A. F.

Sunt & alia leuiora, quæ impressis demum paginis notauimus, vt cùm idem vocabulum diuersis modis scriptum inuenietur. Exempli causa cepit, cœpit, ceptũ, cœptum: deprehendo, & id genus, depræhendo. Item Licinius, Licinnius, & similia. Ego vbiq; cepit, ceptum, deprehendo, Licinius, scribendum censeo. sed aliquãdo variè per incogitantiam, & in quibusdam vitio Græci exẽplaris scripsimus, citra tamen sententiæ aut rei detrimẽtum. Quorum lapsuum, & quòd non vbique Lyncei fuimus, gratiã nobis fieri à candidis lectoribus confidimus.

104 M. quidam Petreius. *Apud Xiphilinũ hic* Μάρκος Πετρώνιος *dicitur,* M. *Petronius.*

107 M. Fauonius. φαυώνιος. *Monet Robertus Steph. triplicem huius nominis lectionem in Dione extare, quæ varietas librarij vtique est. ego* φαυώνιον *malim vbique legi.*

107 Remissionem à Senatu flagitassent. ἐκεχειρίας τινὸς. *Quæ vox an genuina sit, compertum non habeo. videtur tamen priuilegium, quod vocant, significare, cùm quis legibus soluitur. Rei huius meminit Suetonius, ac Cicero ad Atticum libro primo.*

b B b

Ex iisdem locis, ac Ciceronis pro Domo sua oratione, itémque Appiani Alexandrini libro secundo ἐμφυλίων satis patet, equites publicanos fuisse. Omnia Pompeij acta. *Quod in Græco legitur πρὸς ταχθέντα, ego πραχθέντα lego.*

108 Ridiculè omnino suppressit. *γελοιότατον enim aduerbialiter accipio. quasi diceret: Cato ridiculè egit, quòd legibus Julijs vtens in iudicijs, nomen earum aspernatus est.* Q. autem Fufius. *Constanter hic Q. Fufius à Dione nostro etiam sequentibus locis dicitur, cùm apud Ciceronem multis locis Fusius dicatur. Sed & Carolus Sigonius, vir longè doctissimus, diligentiaq; exactissima, in suis Liuianis annotationibus, etiã in Capitolinis monumentis Fufium legi, atque ita vbique scribendam esse testatur. Cæterùm totus locus satis obscurus est. Quòd Robertus pro ἀπώτερα legit ἀποπώτερα, probo.*

Carolus Sigonius.

109 Per quendam L. Vectium. *In Græco deprauatè οὐεττίου pro οὐεττίου legitur. Cicero epistola penultima libri secundi ad Atticum, Vectium hunc nominat. Plutarchus in fine Luculli* Βρέττιον, *mendosè, nisi fallor. nam & Appianus οὐέττιον appellat, libro secundo bell. ciuil. Quod verti,* Nihil certi cognoscebatur: *in Græco, οὐ γάρ τοι καὶ διηλέχθη τι, credo scriptum fuisse διηλέγχθη, ἀπὸ τοῦ διελέγχειν, hoc est, à conuincendo, & certò deprehendendo.*

109 In defensione Antonij. *C. Antonij, qui Consul fuerat cum Cicerone. Frequens mentio fit huius rei apud ipsum Ciceronem: præsertim epistola ad Atticum sexta, in oratione pro L. Flacco, & M. Cælio, qui Antonium in ius vocauit. Damnatum autem*

tem exilio fuisse Antonium, ex secunda Philippica patet, & fine libri Dionis 45.

111 Quâm vt in posterum tutus esset. *in Græco* ἢ ἵνα καὶ λυθείη, *quod integrum mihi non videtur: sensum volui exprimere. sicut & in eo quod sequitur,* Ab eo quod infectum fieri: *quæ verba mutila sunt in Græco.*

112 Ad gratias defensoribus suis. *Sensus enim, &* ἀντίθετον *ipsum videtur ostendere, pro* ἀμεινόνων, ἀμυνόντων *scribendum.* Ita inuidiæ vitandæ causa dicta. ἐπιχαρίως, *fortè* ἐπὶ χαρίτως. *De his collegijs à Clodio instauratis, Cicero in oratione in L. Pisonem. vt & ibidem de Censoria potestate abrogata, & pro Domo sua.* Apud vtrunque ordinem. παρ' ἀμφοτέροις σφίσι, *nempe apud Senatum & equites. nam ad hos iam tum iudicia erant translata à L. Aurelio Cotta prætore, vt Liuiana Epitoma nonagesimaseptima habet, & Velleius Paterculus apertius: Per idem tempus, inquit, L. Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui ad equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerant, æqualiter inter vtrunque ordinem partitus est, &c.*

114 Equitis habitu. ἱππίδι, *fortè* ἱππάδι, *aut* ἱππικῇ.

115 Clodium Pompeio affinitate quondam iunctum. *Nimirum propter Q. Metellum, qui altero antè anno fuerat Consul: cuius sororem in matrimonio Pompeius habuerat, quem Metellum Dio suprà libro tricesimoseptimo, folio nonagesimosexto testatus est, Clodij propinquum fuisse.* Fugæ indicta causa facienda. ὥσπερ ἀνεξετάστως. φεύγειν *aut similis vox hoc loco in Græco desideratur.*

115 Longè superiorem se inimicis futurum. ὡς καὶ πολὺ τῶν ἐχθρῶν ὑπερείσων. *Id participium vnde formatum sit, mihi cum doctissimo Roberto dubitare iubit: neque scio mendosè ne, an nouè dictum sit. Certè* ὑπερφέρειν *cum accusatiuo construitur, vt ne* ὑπεροίσων *quidem legendum sit: cuius vnum exemplum addam, quod nunc in promptu fuit, ex Appiani libro secundo belli ciuilis* καὶ διεστίετο μάλιστα τοῖς ὑπάτοις ἡ γνώμη ὑπὸ δέους ἢ φθόνου, ὡς τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ ἄλλα αὐτοὺς ὑπεροισόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ. Id'que multi etiam senatores feceruut. καὶ πολλοὶ τοῦτο καὶ τῶν βουλευτῶν, *deest textui* ἐποίησαν. Criminatus est. ὑπεκαλει. *Haud scio an male, pro* ἐπεκάλει, *vt sæpe loquitur.*

ὑπερφέρω. verbi constructio.

116 Interrogatúsque à Clodio. πυθομένου *omnino scribendum est, non* πυθόμενος *& pro* οὕτω μόνον, *satis patet ex ipsa sententia,* οὕτω ὠμὸν *scripsisse Dionem, aut potius* οὔτ' ὠμὸν. *Patet hoc satis ex oratione etiam Ciceronis in hunc ipsum Pisonem, vbi idipsum ei exprobrat his verbis: Idem illo ferè biduo productus in concionem ab eo, cui sic æquatum præbebas Consulatum tuum, cùm esses interrogatus quid sentires de Consulatu meo, grauis autor, Calatinus credo aliquis, aut Africanus, aut Maximus, & non Cæsonius Semiplacentinus Caluentius, respondes altero ad frontem sublato, altero ad mentem depresso supercilio, Crudelitatem tibi non placere. Et quæ sequuntur, plurimum lucis huc allatura. Sequitur paulo pòst in Græco parenthesis, ante vocem* ἔξω *inchoanda, & post* ἐποιήσατο *claudenda. Et quod sequitur,* τὴν μὲν γὰρ, γὰρ *est*

est inducendum: quæ rectè sunt à Roberto Stephano annotata.

117 Iussúsque est abesse Roma vltra quadringenta & sexaginta octo millia passuum. *In Græco sunt stadia ter millia, septingenta, ac quinquaginta: quæ tot, quot ego posui millia passuum (nam Latini ferè iis, non stadiis vtuntur in distantiis indicandis) ac præterea passus septingentos & quinquaginta faciunt. Cicero libro tertio ad Atticum: Allata est enim mihi rogatio de pernicie mea, in qua quod confectum esse audieramus, erat huiusmodi, vt mihi vltra quadringenta millia liceret esse. Plutarchus iterum aliter paulo, qui edictum ait, ne quis hospitium daret Ciceroni intra quingentesimum ab Italia miliare,* ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. *Itaque autoris nostri summa præcisè posita mihi videtur. Quod autem dixi,* Impunè à quouis occidi possent: *lego in Græco non* ἀνά τι, *quod locum non habet, sed vna dictione* ἀνατὶ, *quod est* ἄνευ τίσεως καὶ τιμωρίας.

Miliare vnum Italicum octo stadiis constat. stadiū 125. passib⁹.

ἀνατὶ.

121 Oberraréque nomen extorris ferentem. ἀλᾶσθαι. *non aspiratè* ἁλᾶσθαι. Cùm enim duo sint. δύο γὰρ τῶν ὄντων, ἐξ ὧν *tolle* τῶν. Hominum arbitrio atque opinione. νόμῳ τε καὶ δοκήσει τινί. *Philosophicè enim Dio voce* νόμος *hoc loco vsus est,* φύσει *eam opponens, cùm sanitatem corporis & mentis reuera ac suapte natura, vel simpliciter bona vocat, eorúmque contraria, mala. Reliqua tantùm iudicio hominum bona aut mala vocari. Hoc modo* νόμον τῇ φύσει *opponit multis locis cùm Plato, tum Aristoteles. Aristoteles primo Ethicorum Nicom. libro ait, tantam versari circa eorum bonorum, quorum cognitio moralis est philo-*

νόμος φύσει opponitur.

sophia, opinionum diuersitatem ac errorem, vt multis ea non per se, ac suapte natura, sed tantum hominum iudicio & instituto bona esse videantur: ὥστε δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή. *Sic in secundo Physicæ auscultationis libro eadem voce vsus est, in recitanda Antiphontis de Natura sententia. Plato in Gorgia ait* νόμον *in plerisque* τῇ φύσει *contrarium esse: id est, ferè aliter vulgò de rebus iudicari, quàm natura earum fert. Idē* νόμος *alio vocabulo* θέσις *ab ijsdem dicitur. Sed hæc aliò pertinent, monere tamen rudiorem lectorem volui.*

θέσις.

Iam nec honores nec ignominiæ, &c. *In Græco ante* ἐπιτιμίαν *videtur deesse* οὔτ᾽: *vt sit,* νομίζουσιν, οὔτ᾽ ἐπιτιμίαν, *&c.*

122 Neque in nostra potestate. αὐτῶν *pro* αὐτῶν *legendum cum Roberto Stephano.* Vt visum fuerit fortunæ. *Platonico, adeóque Aristotelico more fortunam vocat fatum: hoc est, res ita contingentes, vt earum causa nos lateant.*

123 In hanc deueneris calamitatem. ἐπηρεάζεσθαι *legendum, pro* ἐπηρέασθαι. *Robert.* Quàm cùm officio tuo satisfecisses. ἢ *ante* κατορθώσας *deest. &* συνομώσας *scribendum superius.*

124 Quid Annium. *Quis is Annius fuerit, fateor me nescire. Certè de Græco loqui videtur homine, vt mendosam vocem existimem.* In omnes partes abripiuntur. *Deest in Græco* βιάζονται, *aut* φέρονται, *aut aliquid tale.*

125 Ac ne tibi vel Drusi. *Exempla adducit eorum, qui in seditionibus ad magnam dignitatem elati, pòst subitam perniciem inuenerunt. De Druso hoc Appianus, Florus, & alij videndi sunt. Scipionem autem quem dicere voluerit, ambiguum est: ego Nasicam*

ligo eum, qui cùm Tiberium Gracchum occidiſſet, pòſt ipſe in exilio perijt. In Græco præterea mendosè bis μέμνησθε *pro* μέμνησαι *legitur. Et hæc verba,* ἄμεινον τοῦ Καπιτωλίου, *mendoſiſſimè habent. Aut igitur* ἀμύνων τῷ Καπιτωλίῳ *legendum, quod ego in vertendo ſequutus ſum: aut* ἀμείνων τοῦ Ἀπουληίου, *cùm Apuleio (erat enim à L. Apuleio Trib. pleb. furti poſtulatus) potior iterum habitus eſſet.* Prædium maritimum. *Robertus ex P. Victorio legit* παραθαλάσσιον, *pro* παραθαλασσίδιον: *cùm tamen hæc vox etiam infrà libro 54. legatur,* Qui oblatum tibi repudiaris. *Quòd nimirum inter viginti viros diuidendo agro Campano eſſe noluerat. Velleius.*

126 Potiorem cognoueris. *In Græco poſt* καὶ ἴδεισε, *deeſt verbum, puta* σκοπεῖν, *aut ſimile.*

127 Per Ninnium. *Cicero libro ad Atticum tertio Numij cuiuſdam meminit, qui cauſam ſuam adiuuerit. ac neſcio isne ſit, quem hîc & ſuprà Dio Ninnium vocat. Hoc quidem loco* Ἀννίου *malim, vt de T. Annio Milone intelligatur, cuius ſtudio ac contentione Ciceroni reditum confectum, omnia monumenta teſtantur. Pro* ἐν ἐξουσίᾳ, τῇ ἐξουσίᾳ *ſcribendum eſt. Et pòſt, pro* ἠναντιοῦτο. *ſcribe* ἠναντιοῦτο. Inuicem diuulſi. διασπαρέντες *ſcribe.*

128 Rhodanum tranſire. ἔχοντες τόν τε Ῥοδανόν. *ad* ἔχοντες, γνώμην *addendum cum Roberto cēſeo.* Heduos. *Pro* Διδούων, Αἰδούων. *& mox,* αἰδοῦοι *legendū: vt infrà folio 146. Robertus etiam docuit.*

129 De regione aliqua. *Pro* ἐπιχωρίᾳ τινὶ, *lego cum Stephano,* ἐπὶ χώρᾳ τινί.

130 Partémque regionis. *Lacuna eſt hoc loco, aſteriſco notata. Ex commentarijs Cæſaris ſenſus facilè*

ſuppleri poteſt. *Verba autem hæc ſunt de Germanis.* Germanis illis Ariouiſtus. *Adnotandum hoc duxi, Celtas conſtanter* Κέλτας *Dionē dicere, cùm de Germanis loquitur, cùm hoc tum ſequentibus in libris, & infrà libro quadrageſimoquarto, in funebri oratione Antonij de Cæſare, Germaniam* Κελτικῆς, *Celticæ, nomine appellat. Proximo libro, Belgas itidem Celticos nominat, vt ex Cæſare patet. Enimuerò infrà folio 70. Rhenum Celtas à Gallis diuidere cùm dicit, haud dubium eſt quos Celtas dicat.*

133 Samnitas. *In Græco malim* Σαυνίτας, *quàm* Σαυνίτας, *noto errore, & in alijs etiam frequenti.*

134 Aſiam minorem. *In Græco eſt,* τὴν Ασίαν τὴν περὶ τὴν Ιωνίαν, *Aſiam quæ eſt circa Ioniam. quibus verbis circumloquitur Aſiam minorem, vt patet.* Iberiam in iſtis locis poſitam. τὴν Αλβανίαν τὴν ἐκεῖ. *Id ad diſcrimen Hiſpaniæ, quæ* Ιβηρία *ipſa etiam dicitur, additum. Nam verba in Græco tranſpoſita affirmo: atque has voces certè,* τὴν ἐκεῖ, *ad* Ἰβηρίαν *adiungendas.* Cui multi ſunt intenti. ἐπιθυμοῦσιν αὐτῆς, *non* αὐτῇ, *R ob. Steph.*

135 Hoſtibus vt ſubinde aliquid. πολεμίων *repono, pro* πολέμων. Etiam abſque hac noſtra opera eſſent. μὴ ποιῶμεν *legendum, pro* ποιῶμεν.

136 Aliena quoque bello inuadant. *Luculento vitio* ἀλλοβρίγων *pro* ἀλλοτρίων *textus habet.*

139 Barbarus autem Romanum. ἀλλόβροξ, *haud dubiè falsò. neque enim Allobrox fuit Ariouiſtus, (& iam ſub Romanis erant Allobroges) ſed Germanus.* ἀλλότριος, *aut aliquid aliud ſcripſiſſe Dionem cenſeo.*

Ex

143 Ex chalybe factos. *χαλυβδινὰς scribendum, non χαλυβδικάς.* Neque inuadi. *ἀπρόσμικτοι emendo, pro προσμίκτοι.*

144 Quòd omnes neci erant expositi. *ἅτε καὶ μιᾶς ἐπισκοπῆς ὄντες. scribendum ἐπικοπῆς, id est, quòd simul & eodem loco omnes cædi possent. Sic locutus est infrà lib.49. folio 543. vbi scripsi: Ac iam simul omnes posse concidi. In genitiuo est, καὶ μιᾶς ἐπικοπῆς εἴη; quod genus dicendi obseruent studiosi.*

IN DIONIS LIBRVM XXXIX.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

145 Quomodo Cæsar bellum contra Belgas gess. *Quos Cæsar (quem nos potissimum autorem secuti sumus) Belgas vocat lib.2. Comment. eos* Κελτικοὺς *hîc & alibi Dio vocat, quasi Germanicos, quòd (vt ait Cæsar) plerique essent orti à Germanis: quos* Κελτοὺς, *Celtas, noster subinde vocat.* Decimus Brutus. Δεκίμιος *falsò.* Δέκιμος *hîc & aliàs vbique scribendum est. Prænomen hoc Latini litera* D. *indicant.* L. Marcius. Λ. Μάρκος, *scribe* Μάρκιος. Aenobarbus. Ανόβαρβος *vitiosè, pro* Αηνόβαρβος. *sic enim & alij scribunt, & ipse autor infra lib.*48.

146 Adra summæ rerum præfecto. Αδρὰν προστησάμενοι. *Hūc Adram, siquidem non (quod suspicor) menda est in Dione, Galbam Cæsar vocat li.2. Nunc esse regem Galbam, ad hunc propter iusticiam prudentiámque, summam totius belli omnium voluntate deferri. Quod enim Robertus ἀρὰν legit, quasi dixerit Dio, execrationem coniurationi ab ijs adhibitam, non probo.* προΐστασθαι *enim præficere ac præponere significat (quomodo etiam cum alijs autor noster frequenter*

vſus eſt, vt infrà ſub initium libri 45. *de Batone, & alibi) non addere aut adijcere. niſi* προσθέμενοι *pro voce* προςησάμενοι *ſupponere velimus. quod cur faciendum ſit, non video: præſertim cum nullius deuotionis à Cæſare (cuius Commentaria quaſi in compendium autor noſter redegit) mentio facta ſit: neque veriſimile videatur, nomen ducis huius belli à Dione omiſſum. Quæ mea ſententia non in hoc proponitur à me, quòd detractum honori Roberti Stephani, à quo diſſentio, velim: (quid enim impudentius, quàm me iuuenem, ac vixdum eruditulum, viris doctrina & vſu literarum præſtantibus, reprahendendi ſtudio velle obgannire?) ſed, vt ſalua eius exiſtimatione, meam tamen fidem præſtem, quã in hoc labore ſtudioſis obſtrinxi. quod cur non liceat mihi in tanta iudiciorum libertate, non video. Idq́; in poſterum etiam, ſi res ferat, ingenuè ſum facturus: neque me tam eorum autoritas, qui luminibus meis officere poſſunt, deterrebit, quàm eorum ipſorum candor, propoſitique mei tenendi neceſſitas conſolabuntur. Quos autem ego Rhemos verti, hi vitiosè hoc loco* ῥλωοὶ, *cum ſint* Ῥημοὶ, *facili imperito librario errore, vocantur.* Ῥημοὺς, *ipſe etiam infrà dixit. Neque verò oblitus ſit Dio eoſdem* Ῥλωοὺς *&* Ῥημοὺς *vocaſſe credendus eſt.*

147 Ab hoc facto in ſubigendis. *In Græco* οὐδὲν ἔτι μέγα ἔργον, *non* ὅτι *ponendum.* Aduatici. Ατουατικοί. *Nos cum nihil in id genus nominibus Græcis mutare temerè vellemus, Cæſarem in vertendo ſecuti ſumus.* Sub haſtam miſsi ſunt. *id eſt venditi.* ἐπράθησαν, *non* ἐπράχθησαν, *Roberto etiam teſte.* His ita geſtis Cæſar. ἐπεὶ δ᾽ οὖτ᾽ ἐστράφετο. *Niſi mendum inſit in his verbis, deeſſe aliquid videri poteſt. Ego*

ſenſum

*ſenſum aliquem exprimere malui, cùm ex Cſaris lib.*1. *fine pateat, nihil deeſſe.*

148 Sergius Galba. Γάλβας ὁ Σέρϐιος *legendum, Robertus docuit. Ego* Σέργιος *malim, Galbarum enim hoc nomen fuit.* Præter hos Spinther. ὅ, τε Σπινθὴρ. *non* ὁ γδ. *Et pro* Μήλων, Μίλων.

Lex Curiata. Adoptio.

150 Legis Curiatæ. τὴν γδ εἰσφορὰν τ φρατριατικοῦ νόμου. *Frequens eſt huius legis Curiatæ, cuius in adoptionibus fuit ſummus in republ. Roman. vſus, mētio apud optimos quoſque auctores. ac præſertim quod ad hanc ipſam cauſam attinet, apud Ciceronem in rationibus pro Domo ſua, de Aruſp. reſponſis, & de prouincijs Coſſ. Meminit & Dio alijs in locis, vt lib.* 45. *vbi oſtendit adoptionem Octauij in ſtirpem Cæſaris Antonium prohibere cupientem, lationem legis Curiatæ impediſſe. Rem explicat etiam Gellius lib.* 5. *cap.* 18. *Omnium tamen apertiſſimè Appianus Alex. libro bell. ciuil.* 3. *de* C. *Octauiano Cæſare, Conſule cum Qu. Pedio facto, in hæc verba ſcribens: Sacris peractis, lege Curiata patris adoptionem (ſcilicet Iulij Cæſaris) ſtabiliuit. Hoc enim modo populus adoptionem confirmat: legique à curijs, in quas tribus diuiſæ ſunt, nomē eſt. Eſtq́ hic modus adoptionis omnium maximè legitimus, quo ei qui adoptatur, in cognatos & libertos adoptantis idem quod veris filijs ius datur. Quæ vis legis Curiatæ in iudicijs fuerit, Dio ſequenti pagina oſtendit.*

151 Petiítque vt à Spinthere. ἔτυχεν ὥςε ὑπάτου. *lego autem,* ἐν ἔτυχεν ὥςε δὴ ὑπάτου. *Hæc hiſtoria plurimùm facit ad Ciceronis epiſtolas quas* P. *Lentulo Spintheri ſcripſit, intelligendas: itémque ad orationem pro Rabirio Poſthumo, & alia loca.*

152 Magnopere ei ſtudebat. ἰσχυρῶς ἤρετο, *legendum*

dum omnino συνῄρετο: *quæ vox etiam in Xiphilino hoc loco habetur.*

153 Quinto enim minus id eis. *Diuinandum fuit de sensu, loco admodum deprauato, in his verbis,* τοῦτο τὸ πλῆθος ἔσχε. A. Plautius. πλατύϊος *cum esset,* πλαύτιος *legi, latinitate nominis adductus: nihil enim hoc de Tribuno pl. mihi constat.*

154 Hæc cùm vates expiare. ἀκέβαζε *emendo, pro* ἀκούβαζε. M. Cato reuersus ad vrbem eum restituit. ἀνέσωσεν αὐτὸν, *non* αὐτοὺς *legendum, sententia ipsa docet.*

157 In petendo autem Consulatu. τὴν δὲ δὴ ὑπάτειαν τῶν πραγμάτων ἔσχε, *mendosè nimirum. Itaque emenda:* τὴν δὲ δὴ ὑπάτειαν αὐτῶν, πράγματα ἔσχε. Magnoperè ornatum. *Sensum secutus sum, non vocem* ταινιουμένῳ, *haud dubiè vitiosam: nec tamen subit, qua ratione emendari possit.*

158 Atque ex sociis quidam. *Haud parua lacuna hoc loco acta est, quæ sequentibus etiam non parum tenebrarum offundat. Historia ipsa ex Plutarcho & Appiano Alexandrino suppleri potest. nam locus omnino mirum in modum est deprauatus, aut perditus verius. Ego verba vtcunque secutus sum, ex quibus tamen sententiam me certam nullam elicere potuisse ingenuè confiteor.*

159 Summisso in hoc. Κάτωτα τὸν Γάϊον ἐντάντες, *pro* ἐνιόντες *legendum Steph. monet.* Eos enim occurrentes. *Deest haud dubiè nonnihil ante hæc verba, igitur asteriscum præposui.*

161 Soli duo Tribb. pl. C. Atius Capito. *Ex sequentibus liquet, hic* δήμαρχοι *pro* δημοσίᾳ *esse emendandum.*

162 Nam

162 Nam ibi quoque nuper. *In Graeco post* ἐκκλησίᾳ, *parenthesis claudenda est. quod etiam Robertus vidit. sed* ἄρχειν *vocabulum abundat.* Quod in manibus erat. ἐωνημένων *deprauatè legitur, & mutilata periodo.*

163 Nam in omnibus concionibus. *Videtur hic locus ita emendandus, sublatis* καὶ *&* πρὸς *particulis:* ἐν γὰρ ταῖς συνόδοις ταῖς τοῦ δήμου, ἐν αἷς γε καὶ βουλευομένοις, πάσαις, ταῖς ἰδιώταις πρὸ τῶν, *&c.*

164 Haud palàm essent. ὥσπερ εἰ αὐτοὶ ἔλαθον *legendum est pro* τι *&* ἔλαττον. *Et in voce* ἁμαρτόντες *inest obscura ambiguitas.* Vt à proposito discederent. καταβαλεῖν *pro* καταλαβεῖν *scribo. sicut suprà libro 37. folio 96. à petitione destitit,* κατέβαλε τὴν ἀξίωσιν. *Et paulo ante, ante* τὴν δίαιταν, *praepositio* περὶ *addenda est.* Aliis inuid. φθόνῳ, *non* φόνῳ. *De elephantorum pugna quae sequitur, lege Plin. li. 8. Nat. hist. c. 7.*

165 Ad aquam perennem. ὕδωρ ἀεινὸν. *Xihil.* φαεινὸν, *id est perspicuam, limpidam.*

166 Vt & Hispanicas res. *Menda insignis,* ἵνα τὰ Ἰβήρια ; *ego ratione historiae ipsius ductus, vt autorum testimonia praeteream in re non dubia,* ἵνα τὰ τ' ἐν Ἰβηρίᾳ *corrigo.* Quasi verò non in Rempubli. ὥσπερ οὐκ ἐν τῷ δημοσίῳ. *Lego autem ipse:* ὥσπερ οὐ καὶ τῷ δημοσίῳ. *ita enim Plutarch. in Crasso:* ταύτας φασὶ ῥωμαῖοι τὰς ἀρὰς ἀποθέτους οὕτως καὶ παλαιὰς ταύτην ἔχειν δύναμιν, ὡς περιφεύγειν μηδένα τῶν ἐν χαθέντων αὐταῖς, κακῶς δ' πράσσειν καὶ τὸν χρησάμενον ὅθεν οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτὰς, οὐδ' ὑπὸ πολλῶν ἐγείρεσθαι. καὶ τότε οὖν ἐμέμφοντο τὸν Ἀτήιον, εἰ δι' ἣν ἐχαλέπαινε τῷ Κράσσῳ πόλιν, εἰς αὐτὴν ἀρὰς ἀφῆκε, καὶ δεισιδαιμονίαν ταύτην.

Bellum.

Qui

Qui enim Atius Dioni est, eum Plutarchus vocat Ateium. Per Ligerim fluuium. αἴγου *habet textus hîc & alibi deprauata voce, vt existimo. Cæsar li. 3. hac de re loquens: Naues interim longas ædificari in flumine Ligeri, quod influit in Oceanum, &c. Ea verba secutus sum.* λίγου *scripsisse Dio videtur, vt infrà libro 44. fol. 262.*

167 Decimus Brutus. Δέκιμος *vbique scribẽdum suprà etiam monui.* Ne remis quidem. κοπῶν *pro* σκωπῶν *scribendum, rectè id Roberto monente.*

168 Vbi se superiorem. ὅπου μὲν γὰρ κρεῖττον. &c. *Mancus est hic locus in Græco.*

169 In Vnellos miserat, quibus præerat Viridouix. *Cæsarem sequor. frequenter in hoc & alijs Græcis autoribus deprauata nomina huiusmodi esse compertum habens.* Ita vt sua castra defendere. *Verba sunt hoc loco vitiata.* ἔρημα *enim in* ἔρυμα *vertendum fuit: quanquam ne sic cæteris saluis.*

170 P. Crassus. M. filius. Μάρκου, *non* Μαρκίου. *Et quos* Απιάτας *Dio vocat, modo sic ille scripserit, hi Sontiates Cæsari dicuntur.* In quodam colloquio. *Cæsar non meminit. Et* ἐξ ἀπάσης, *scribo* ἐξ ἀπάτης. Sertorianos. Σερτωρίους. *Fortè* Σερτωρειείους, *Robertus etiam monet.* Tenchtheri. *Probo Roberti Steph. iudicium, mecum hæc ex Cæsare nomina restituentis.* Οὔσιπας *&* Τεντερίδας *Plutarchus quoque vitiosè vocat in Cæsare. Lego autem hic:* τὸ μέν τι καὶ πρὸς Σουήβων ἐκβιασθέντες, τὸ δὲ καὶ πρὸς, &c.

171 Omissáque profectione. καὶ τοῦτο ὑποσχόντες τῆς ἀπορίας. *Coniector scriptum ab autore ita esse:* κἀκ τούτου ἐπισχόντες τὴν πορείαν. *Eleganter dum plerique ducere literas & contrahere in vnam multas la-*

borare

borauerũt, multos in bonos libros errores inuexisse cõstat: cuiusmodi in præpositionum & articulorum ac syllabarum finalium peruersione sunt plurimi.

172 Rhenus ex alpibus Germaniæ. *Egregiè, scilicet, Dio Rhenum descripsisset, si ex Celtibericis (est enim* Κελτιβήρων *in Græco) alpibus ortum eius duceret, quo quid imperitius? Scripsit autem* Κελτικῶν, *hoc est Germanicis. Atque hic locus ostendit id quod suprà diximus, Germanis Celtarum nomen à Dione tribui.*

Celtæ.

Britannia millibus passuum ad minimum quinquagintasex. CCCCL. *stadia enim tot millia passuum, insupérque quartam miliarij partem efficiunt. Ceterum in Græco mendosè* ἔχει *pro* ἀπέχει *(quod est distare) legi, Xiphilinus etiam testimonio esse potest, qui ad verbum hæc describens,* ἀπέχει *habet. Porro, idem ex Dione in Tito ostendit, Cn. Iulium Agricolam bellum Britannicum gessisse: itémque Tacitus in Agricola. De his autem quæ sub Seuero in Britannia acta sunt, Herodianus consulendus in tertio. Iterum,* ἐς τε τὸ πέλαγος. τε *expungendum: idque Xiphilinus etiam omisit.*

174 Romanis longè præstabant. πολὺ τῶν ἐναντίων περιῆσαν, *non* πολλοί. *Robert.*

175 Quater millies sestertium. μυρίας μυριάδας, *hoc est, cẽtena millia drachmarũ (neque enim de sestertijs, sed de drachmis loquuntur Græci autores) seu denariorum. Qui modus loquendi cum sit in lingua Latina insolens, eo vtendũ mihi hic & alibi iudicaui, quem Latini scriptores, vsurpassent.* Animum adiecit. ἐνόει καὶ παρεσκευάζετο, *non* ἐνόσει. *Ita Appianus etiam in Syriaco, & Parthici initio.*

176 Berenice. Βερενίκη *scribendum, vt antè. Porrò*

ro quod sequitur, πρὸς τὸν, καὶ τοῖς *de est vox* πατέρα, *aut* πολεμαῖον, *ante* καὶ τοι. Eo modo Gabinius. *Asteriscum præposui: nam deest haud dubiè Gabinij contra Ægyptios prælium, ac victoria.*

177 Ne ipse suorum delictorũ delator. αὐτάγγελος *corrigo, cum legatur* αὐτὰ γέλως.

178 Affinis Pompeij esset. *Frater nimirum* P. *Clodij: de qua re suprà dictum. Paulo superius,* αὐτὸς ὅτε Δομίτιος, *scribo* αὐτοῦς, *&c.* Gabinium hoc in summam inuidiam vocauit. καὶ αὐτὸν καὶ ἐκεῖνο δεινῶς ἔπεισεν, *nullo sensu. fortè* ἠπείλησεν, *aut tale aliquid. Totus locus satis confusus est, nec (vt opinor) integer.* Quamuis reclamante Pompeio. *Deest aliquid huic orationi: & pro* ἀνείποντος, ἀντειπόντος *legendum videtur.* Inde ædes. αἴτε οὖν, οἰκίαι *addendum docuit Robertus.*

179 Eæ non modò absens. *Locus in in Græco mendosus, si tamen pro* ποιῆσαι, ἐποίησεν *ponatur, & ante* οὐδὲ ἐπελθόντας, ἀλλὰ *addatur, constabit aliquo modo.* Cic. pro Gabinio diceret. συναγορεύοντος, *pro* ἀγορεύοντος *scribo.*

180 C. Pomptinus. *ita enim libro priore vocatus est: & pro* γράμματα, πράγματα *legendum, Robertus eruditè vidit.*

IN LIBRVM DIONIS XL. GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

In Consulum nominibus sunt multi errores, ex ipsius autoris verbis tamen haud difficulter castigandi. Καλουίνιος. *scribo* Καλουινὸς; *sic omnes alij, sic infrà ipse*

Dio. Μ. ϐαλέριος, *Adde* Μεσσαλᾶς. *Porrò ſcribo,* Γν. Πομπήϊος, Γν. υ Μάγιος τὸ γ. Κ. Καικίλιος Μέτελλος Σκηπίων, Νασικᾶ ὑὸς (*fuit enim à Metello adoptatus.*) *Iam pro* Σέρπος. Σερϐίος *ſcribo: ſic enim aliàs ſemper Dio, ad cúmque etiam hæc* Κ. υ. ῥε̃φος *pertinent. Quæ ſequuntur, ita ſcribe:* Μ. Κλαύδιος Μ. υ. Μάρκελλος. Λ. Αἰμίλιος Μ. υ. (*puto enim* Μ υ. *ad hunc pertinere, non ſatis certò ſcio, neque admodum refert.*) Παῦλος. *Huius collega omiſſus eſt, ſed addatur ex Dione,* Γ. Κλαύδιος Μάρκελλος.

181 Anno ab V. C. ſeptingenteſimo. *Notandus hic locus eſt, qui fide dignum enumerationi annorum ab Roma condita teſtimonium fert, qua nos cum multis alÿs vtimur. Quod ſequitur:* Iiſdem L. Domitio, &c. *in Græco,* τ̃ Δομιτίυ αὐτῦ Λυκίυ. *quod* αὐτῦ *adiectum eſt à Dione, niſi fallor, ad diſcrimen eius Domitÿ Cnei, qui ſtatim ſequenti anno Conſul factus eſt. Itaque nihil muto: quanquam* αὐτοῦ *diuiſim legi Roberto placeat.*

182 Vndiquaque terræ accedebant. πολλαχόσε ἅμα αὐτοὺς κατασχεῖν, *non* αὐτοῖς. Ad Suellam. *Caſſiuelaunum Cæſar nuncupat.*

183 Ab Eburonibus. *Robertus ex Leoniceno* αἰχμάλωτοι *addendum cenſet: quod ego planè non probo. fierique omnino potuit, vt hic quoque vſus non emendato exemplari, illud* (*captiui*) *de ſuo diuinans addiderit. Certè Cæſar nihil habet huiuſmodi, neque congruit huc: Populus enim, non captiui, præſidium impoſitum ſibi moleſtè nimirum tulerunt. Ego aut* ἰϐούρωνοι, *aut* οἱ ἰϐούρωνες *lego. nam quin Dio* ἡγυμένυ (*non* ἡγύμενοι) *ſcripſerit, dubium non eſt.*

184 Eos nocte proxima adoriri. κὴ ἐκείνοις (*non*

ἐκείνους) μέλλειν lege.

185 Ob abundantiam suorum. περὶ τῆς περιουσίας. ὑπὸ pro περὶ lego cum Roberto. Neruius quidam. *Verticoni nomen fuisse, Cæsar prodit.* διάγγελον *autem vna voce scribendum, astipulor Roberto.*

186 Ab Indutiomaro. Ινδουτιομάρου *rectè emendat Stephanus, pro* Ἰνδυολιμάρους.

187 Talymenus Ilaces. *Fortassis* Σιλλάκης, *vt à Plutarcho & Appiano dicitur.* Vt vrbs euerteretur. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνέστησαν, *est in Græco. deest igitur,* αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι. *ita enim habet Plutarch. in* M. *Crassi vita, & Appianus Alex. in Parthico.*

188 Nonnihil concesserunt. καὶ τῆς ἑαυτῶν ἔστιν ἃ προϊέμενοι, *lego cum Roberto: &* ἔχουσιν *quod subsequitur, ad* ὄνομα *præcedens refero, vt post* ὄνομα *comma, non punctus ponatur.*

190 Bubo enim. καὶ γὰρ βύα. βύας *lego: ita enim nominandi casu dicitur, aut pluraliter* βύαι. *Quod autē dicit,* κύνες ὠκίζοντο, *Vlulauerunt vertendum duxi, quod omni habebatur: Obscœnique canes importunæque volucres · Signa dabant. -- inquit Maro. & pro* φιλονεικίαι, *nisi quid deest,* φιλονεικίαις *dandi casu legendum.*

192 Augarus Osroenus. Ὀρροηνὸς *est in Græco perperàm, pro* Οσροηνὸς, *quo modo alibi apud Dionē legitur. Esse autem Osroenem Asiæ regionem, Armeniæ finitimam, ex Geographis liquet. Verùm hic Augarus à Plutarcho* Αριάμνης *nominatur, Ariamnes: ab Appiano* Ακβαρος, *Acbarus. Cùm tamē tota narratio de Crassi bello Parthico, interitúque, ad verbum fermè Appiani Parthico libro sit inserta, non minor ea septē paginis. Quod cùm demirarer animaduersum à me vtriusque lectione, in eam veni cogitationē, primam ac*

De Parthico Appiani libro.

maiorem partē eius libri, qui fuit de rebus Parthicis ab Appiano conditus, intercidisse: ac à quodam alio ex Plutarcho quantum eius potuit fieri, suppletum fuisse. Nā profectò etiam hæc quæ post finem verborum Plutarchi Appiano intextorum sequūtur, minimè cum prioribus cohærent. deest enim omnis Parthica historia, à morte Crassi vsque ad Ventidij contra Labienum bellū: quam haud dubiè diligēter Appianus persequutus fuerat, sed cum antecedentibus perijt. Quinimò reliqua etiā pars istius Parthici ferè tota ex Antonio Plutarchi est descripta. Id etsi nonnihil alienū ab hoc loco, tamen obiter commemorare volui: vt si qui hæc nostra legentes fortassis eandem rem animaduertissent, quid nos sentiremus, intelligerent, rudiorésque dubitatione aliquātùm soluerentur. Ego tamen cū Dione Augarū hic legere malo, cùm etiā Xiphilinus ex Dione in Caracalla, & Herodianus libro tertio Augari cuiusdam Osroenorum regis meminerit: vt id nomen omnibus Osroenes dominis commune, sicut Arsacis Parthorum, fuerit. Sed hæc satis.

Augarus.

193 A suorum acie subductus. ἀπὸ τῆς φάλαγγος, *non* ὑπὸ. Letali vulnere. κεραίᾳ, *lego* καιρίᾳ. *Et paulo suprà,* ἢ καὶ ἀναπειρόμενοι *cum Roberto legerim.* Aduersus hostes apertè congressos. *pro* ὡς ἐπὶ προσμόνους, *scribatur,* ὡς ἔτι πρὸς μόνους. *& post* ὄπισθεν ἐς τὰ *adijciendum* πρόσω. *Paulo pòst, pro* προσείλλειν, *legit* περιστείλλειν *Robertus: & rectè, mea sententia.*

194 Vndique circumequitando. πάντη *pro* πάντα *malim.* In tenebris. ἐν τῷ σκότῳ, *non* σκοπῷ. *& pòst* αὐτὸν, *pro* αὖ τὸν *scribo.*

195 Carras sese receperunt. *Insignis menda,* ἄκρας *pro* Κάῤῥας *subrepente: neque opus est multis in ea castiganda verbis. Quis enim nescit, quòd Crassius*

Assyriæ Latio maculârit sanguine Carras? Atque ipse Dio folio sequenti Carras nominat. Vt interdiu discedens latéret. *καταφόρῳ reponendũ est, pro καταφόρῳ.* Cassio Longino Quæst. *τ̃ τερατίως, mõstrosè: ego τ̃ ταμίου lego. Fuit enim is C. Cassius Lõginus Quæstor M. Crassi eo bello, vt & Epitome Liuiana* 108. *& Velleius Paterculus produnt. éstque is, qui C. Cæsaris cum Bruto necem peregit. Facítque in sequentibus libris Dio huius Quæsturæ ipse mentionem.* Ad insaniam. *καί τι καὶ δι᾽ ἀπονοίας lego.*

196 In equum impositus. *ἐπὶ τ̃ ἵππον ἀνέβαλον lege, non ἀνέλαβον. Hinc ἀναβολεὺς dictus Græcis.* Vt quasi pauperem eum miseraretur. *ὡς καὶ ὡς πένητας οἰκτείρων legit Xiphil.*

197 Itaque Cassius eos. *Doctè annotauit ex Cic. & alijs Robertus, hîc & deinde Cassium,* Κάσσιον, *non* Κράσσον *legendũ. quò accedit etiam Xiphilini testimonium: quanquã statim ipse etiam Dio Cassiũ nominat.*

198 Quanquam Senatusconsulto. *De hoc infrà fol.* 207. *lege.* M. Marcello. Μαρκελλίνου *vitiosè, pro* Μαρκέλλου *legitur.* Molestè etiamnum. *ἔτι καὶ τότε lego, vt vult Rob.* Qua hostib. terroris de se. *ἀφ᾽ ὧν τούς τε σφετέρους. Miserè hic locus in Græco est deprauatus, quantùmuis integer in speciem videatur. Porrò, quæ Robertus de nominis Treuirorum & aliorum varietate annotat, accipio: ijs tamen qui Græcum codicem recudent, autor fuerim vnius omnino scriptionis obtinendæ, qualis hîc sit τρηυήρων. Idem de reliquis nominib. existimo.*

199 Sicambris non satis fuit. *οὐκ ἀπέχρησε. & pòst, pro προσβοησάντων, προσβοηθησάντων. itémque οὐερκιγγετόριγος scribendum, rectè Stephanus tradidit.*

200

200 Iis pepercerunt. περιεῖπον, *malim certè περιεῖδον. Cæterùm Cæsarem hîc quoque in nominibus secuti sumus proprijs.*

201 In longum quã maximè explicato. μακρᾷ καὶ ἐκτεταμένῃ *Robertus legit, & rectè. fluuio autem nomen Elauer fuit, Cæsar lib. 7. belli Gallici.* Oppugnandi ne cogitationem quidem vllam hab. οὔτε προσεγίγνωσκεν. *Credo hunc locum ita scriptũ fuisse:* καὶ αὐτὸς μὲν οὔτε ἐγίγνωσκε προσβάλλειν. *aut,* προσβολὴν ποιῆσαι. *Deinde,* ὡς καὶ ἐφ᾽ ὑπερδοξιῶν *scribendũ est. & vox* ἀνέκοπτον *genuina non est, sed legendũ puto,* ἂν ἔκοπτον.

202 Sine fructu. ὅτε χρόνος ἄλλος. ἄλλως *pro* ἄλλος *lego.* Ad Gergobiam relictus exercitus. κακῶς οἱ καταλειφθέντες *legendum esse ex Cæsare Robertus ostendit, non* καταληφθέντες.

203 Ne pœnas admissorum penderent. χολάζοντες ποιήσωνται. *Asteriscus in Græco est. nam sensus quidem planus, verba autem salebrosa sunt.* Hostes Alexiam profugientes. ἀλλ᾽ ἐς Σαλεσίαν, *scribendum* Ἀλεσίαν. *Alexiam nominat.*

204 Atque reliquos bello inutiles. καὶ τῶν ἄλλων τοὺς, *&c. legendum. Rob.* Maximè Germanis auxiliaribus. *Ita lego hunc locum, aliàs mutilum:* ἱππομαχίᾳ γὰρ δὴ τῶν Ῥωμαίων, τῇ βοηθείᾳ μάλιστα τῶν Κελτῶν, νικηθέντες. *& pro* ἰσχυρῶς ἐποίησαν, ἰσχυρῶς ἔπταισαν. *Veram esse hanc emendationem, Cæsaris verba in Comment. testãtur.* Integro etiãnum corpore. *Parenthesis in Græco post* ἄτρωτος ἦν *demũ claudenda est.*

205 Comium quendam Atrebatem. Ἀτρέβαν *reponendum, pro* Ἀτρέμαν, *Robertus ostendit. Hoc bellum descriptum à Cæsare non est, sed ab Oppio (siue Hircio) adiectum tamen Cæs. Comment.*

Per insidias aggredi. ἐνεδρεῦσαι *scribo, pro* ἐνιδρεῦσαι.

206 Molestus fuit. χαλεπῶς *lego, cum Roberto, non* χαλεπὸς. Etenim cum id exiisset. εἰκός τε γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ. *Non video cur* εἰκὸς *hoc loco in* ἔτος *sit vertendum, quod Roberto placuit. quinimò hæc verba,* εἰκός τε γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ, *quasi rationem eius reddunt, quòd dixerat Cæsari redeundum Romã fuisse: Nam, inquit, sic conueniebat, cùm tempus imperij eius exijsset: neque verò annus, sed totum imperij tempus iam exijsse significatur hoc quidem loco. Itaque nihil ego mutari velim.* Mortua iam præsertim filia. *Locus hic & deprauatus est, &, vt mihi videtur, obscurus. Emendatior erit, mea sententia, si ita legatur:* καὶ αὐτῷ οὐκέτ' οἰκεῖος *(vt repetatur verbum* ἐγένετο *)* ἄλλως τε, καὶ τοῦ παιδίου, ὅπερ που καὶ μόνον ἐν τῇ φιλίᾳ αὐτοὺς κατεῖχε, τετελευτηκότος. *Iam illud* παιδίου *incertus sum, ad Iuliam ne, an ad filiolam ex ea natã referatur, quòd posterius vox* παιδίον *innuere videtur: prius tamen magis placet, potissimùm quia filiola ista (Velleius filium fuisse tradit) paucos matri dies superuixit, Plutarcho etiam teste.*

208 Acriter contendebant. ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλους πανώρμητο. *scribe* παρώρμητο. Inter prodigia non extrema. ψηφισθὲν, τέρας οὐδενὸς ἧττον γενόμενον. *sic interpungenda est hæc oratio.* Eam rem vindicaret. *Probo iudicium Stephani,* ἐπεξήλθη *pro* ἐξήλθη. *& infrà pro* ἐνήθοντες, νήθοντες *scribentis.*

210 Noménque Curiæ mutaretur. *Locus hic quoque obscurus est, nec integer, si quid iudico. Ei tamen illustrando nonnihil proderunt, quæ infrà lib.* 44. *haud procul ab initio de eadem Curia scribuntur. Cæterùm pro* περὶ αὐτοὺς, περὶ αὐτοῦ *lego.* Vt Cæsari permitteretur. ἐκείνῳ μὲν, *non* ἐκεῖνο.

211

211 Id quoque quod plerunque. *Parenthesis ante vocem τινὰς in Græco est inchoanda, & post ἐξηρπάζοντο finienda.* Exteras prouincias. ἐς τὰς ἔξω ἡγεμονείας. ἐς *præpositio abundat.*

213 Qui potentiam obtinerent. οἵ τι δυνάμενοι *legendum, non* ὅτι.

214 Cum enim & in equeſtri. ὑπὸ γὰρ τῶ πολλὰς, *&* φλαύρους *legendum.* Coſſ. creati ſunt. ᾑρέθησαν *legendum, ſublata ſyllaba* δι, *& videtur ſcriptum deinde fuiſſe à Dione,* οὐ καὶ χρήμασιν, *itaque verti: nõ ei.*

215 C. Marcellum ſobrinum. *Suetonius in Cæſare: Inſequenti anno, C. Marcello (qui fratri patrueli ſuo Marco in Conſulatu ſucceſſerat) eadem tentante. & Appianus* ἀνεψιὸν, *hoc eſt ſobrinum Marcelli, eius qui priori anno Conſul fuerat, dicit. Quod refertur à me, ancipitis obſcuritatis ex hoc loco tollendæ cauſa. Quòd autem dicitur affinitatem ei cum Cæſare interceſſiſſe, hinc eſt, quòd C. Claudio Marcello Octauia ſororis Cæſaris neptis nupta fuit, eodem Tranquillo teste, quam eo defuncto Antonius vxorem accepit. qua de re ſub finem Annot. indicabimus.*

216 Nulli omnino pecuniæ. γὰρ *abundat ante* ἀργυρίου, *perturbátque ſententiam.* Inter eos primas. *Locus mancus in Græco,* καὶ οὐκ ἀνὰ πρώτους. Pompeio maximè ſtudebant. *Senſus enim ipſe demonſtrat legendum,* οἵπερ που καὶ τὰ τῶ Πομπηΐου, *&c.*

217 Ad eas leges tandem perferendas. πρὸς τὰς αὐτῶν δὴ, *particula* ἀπ' *expuncta lego. Cæterùm de tota hac re Cælij ad Ciceronem epiſtolæ ſunt videndæ, quæ inſunt libro 8. Famil. Pòſt, pro* οὐ μὴν τοι

καὶ ἐκεῖνο, scribatur κατ᾽ ἐκεῖνο. Et dein, ὅμως δ᾽ οὐδὲν *δεῖν τε, deest aliquid post* οὐδέν; *fortè legendum*, οὐδενὸς ἧττον δεῖν τε, *&c.*

218 Ita se sibi conscium. σύνοιδα μὲν ἐμαυτῷ, *non* ἐν αὐτῷ, *legit Robertus, rectè profectò.* Legionem ex suis. αὐτῷ στρατευομένων. *Cæterum hæc verba*: οἱ γὰρ δὴ στρατιῶται, *& quæ sequuntur, ineptè & perperàm parenthesi inclusa sunt, quæ nulla esse debet.*

IN DIONIS LIBRVM XLI.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

220 Ad ipsas Calend. *nimirum Ianuarias: vt patet ex eorum temporum consuetudine, & Appianus lib. 2.* τῇ νουμηνίᾳ τοῦ ἔτους *habet, de eodem loquens.*

221 De tribunis enim plebis. *Si cui hæc minus rectè conuertisse videbor, is sciat diuinare me potius, quàm vertere opus hoc loco habuisse, qui (nisi admodum fallor) integer non est.*

224 Pro incolumitate eius. σωτηρίᾳ αὐτοῦ δημοσίᾳ. σωτήρια *lego, non* σωτηρίᾳ. *ita Plutarchus etiam in vita Pompeij. Meminit rei huius Cic. 1. Tusc. quæst. & Iuuenalis Sat. 10. ac alij.* Et ad maleficium om. *Ante* κακουργήσειν, *copula* καὶ *abundat, nisi qua dictio desit.* Macedoniam, Thraciam've. ὡς ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, *non* ὡς καὶ.

225 Cùm ad sese defendendos. ἐπαμύναι αὐτοῖς *legendum aspiratè. &* καὶ *ante* τῶν ὕβρεων *videtur, vt aliàs sæpe, superfluere.* Ea imprecabantur. τὰ αὐτὰ ἐπιφρῶντο. *Vox* ἐπιφρῶντο *vitiosa, sententiam hanc mira obscuritate inuoluit. Mihi, quin* ἐπηρῶντο *sit à Dione scriptum, dubium non est, ac sic conuerti.*

226 Eorũ qui Romã petebãt. ἐπιόντων, καὶ προσιόντων.

Mutila

Mutila est oratio,& ,sicut complures aliæ,sine melioris exẽplaris fide non sananda: ego sententia vt cohæreret, potissimùm curaui. Neminéque hanc rem securo animo accipiente. ἐν ἐλαφρῷ τῷ πρᾶγμα ποιουμένου *legendum est, vt participium ad* μηδενὸς *referatur.* Totam noctem obambulantes. τήν τε γὰρ νύκτα πᾶσαν ἀναγκαζόμενον. *non in loco posita hæc vox.*

228 Corfinio relicto. τὸ Κορφίνιον, *pro* τὸν *scribendum. Rob.* Inædificata vrbe διοικοδομηθείσης δ' ἐν τούτῳ ἐκπλέοντι. *Videtur aliqua dictio deesse.*

229 Aliò asportauit. ἑτέρωσε, *pro* ἑτέρως, *rectè Steph. emendat.*

230 Illud quidem denuò quoque. καὶ ἐκεῖνο μὲν καὶ αὖθις ἐγένετο,*&c. Tota hæc periodus mihi mendosissima videtur.& quanquam Robertus pro* τοῦτο δ. τούτῳ δ *legit,tamen id exiguum ad intelligendam sentẽtiam momentum affert. De Censura quidẽ Perpennæ,quicunque is fuerit,nihil memini legisse.*

232 Ipse in Hispaniam. *Euidenti errore* Ἰταλίαν *vox obrepsit huic loco.* Ἰβηρίαν *autem scribendum fuisse, manifestius est,quàm vt verbis opus sit. Mox pro* καθιστάντα, καθιστάντων *emenda.*

233 Sin bello veniant. *Ante* ἐπὶ πολέμῳ δ. *non periodi,sed cõmatis signum ponatur. Et mox legendum est,* καὶ καταστάθέντες ἐς πολιορκίαν. Hispaniæ ea tempestate. *Synecdochicè dixit,* τὰ περὶ τὴν Ἰβηρα,*pro tota Hispania.* Deiecto Pyrenæi saltus præsidio. τήν τε ἐπὶ τῷ Πυρηναίῳ φρουρὰν τρεψαμένῳ. *Vel* ἀπωσαμένῳ, *vel simile legẽdum,non* ποιησαμένῳ *Porrò,quod sæpius monui,hîc quoque affirmo,non variè eãdem vocem scribendam esse,sed cõstanter vno modo. Nec probo eos qui* Πυῤῥηναῖον *scribunt,litera* ρ *geminata,cùm sit prima*

syllaba breuis, aut certè anceps: quod ratione & testimonio Latinorum Græcorúmque poetarum demonstrare possem, nisi aliud agerem.

234 Eos statim intercipiebant. *Asteriscus appositus ostendit deesse aliquid. Si legas,* προστόντας ἔφθειρον *(aut simile quid)* τάτε ἐπὶ τῆδε, *constabit omnino locus, & licebit asteriscum tollere.* Acceptósque perdidit. *Notam defecta orationis præposui, desunt enim nonnulla.*

235 Sæpius conati perrumpere. βιασάμενοι, *Aoristo: non* βιασόμενοι, *futuro tempore legendum, rectè Robert. iudicauit.* Neque contra Pompeium. μήτε ἐπὶ τὸ Πομπήϊον, *non* μήποτε.

236 Q. Casʃium Longinum. *Prænomen desideratur in Græco: id (ne Casʃiorum nomine obscurior res fieret) ex Cæsare & Appiano adieci.*

237 Modò ea voluptate duci. παραχρῆμά τι ἡσθέντας. *Rob.* τινὶ *emendat: non malè quidem id, non tamen necessariò, cùm id pronominis aduerbialiter poni consueuerit.*

239 Ex æquo maleficiis vos prohibent. *In Græco,* καὶ ὁμοίων ὑμῖν κακουργεῖν *supplẽdũ* ἀπείρηνται, *aut simile.*

240 Cùm id alioquin licitum non sit. οὐ γὰρ ἔτ' ἐστὶν, *mendosè.* οὐ γὰρ ἔξεστιν *emendo.*

244 Alteríque Pompeianorũ. *Suprà monui cũ Roberto pro* Σερτωρίους, Σερτωρείους *legẽdũ, ita hic quoq;* Πομπηϊείους. *legerim, non* Πομπηΐους. *Xiphilinus certè* Πομπηϊανοὺς *habet.* L. Scribonius Libo. Σκριβώνιος, *non* Κριβώνιος, *vt rectè Robertus monuit.*

245 Insula relicta ad Pompeium contenderat. *In Græco legendũ* προσεχώρησε, *non* προσεχώρησε. *Particula* μὲν *etiam expungenda quæ enim sequuntur, ad*

ſurionem pertinent. Eſt autem quæ ſequitur de Attio Varo clauſula, manca in Græco: ego ſententiam extuli.

246 Bocchus & Bogud, quòd hoſtes Pompeij eſſent, reges dicti ſunt. *Locum deprauatũ ſic caſtigo:* Βόκχος. καὶ Βογούας βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτοῦ ἦσαν, ὠνομάσθησαν. αὐτοῦ *autẽ ad Pompeianos refertur. Regem autem à* S.P.*Qu.*R.*vocari, magni fuit honoris, & à Romanis (vt ait Cæſ. lib.* 1. *belli Gall.) pro maximis hominum officijs tribui conſueuit.*

247 Occaſione belli gerẽdi arrepta. τόν τε καιρὸν τοῦ πολέμου, *Rob. Steph. pro* τό τε καινὸν *rectè reſtituit.*

249 Siue ea aliunde, ſiue ex oraculo. *Si legas in Græco,* καὶ ταύτην ἐλπίδα, ἢ ἄλλως, ἢ καὶ ἐκ μαντείας, *&c. locus erit planiſſimus, & (vt ſentio) integer, aſteriſcusq́; delendus.*

250 Quòd acceſsione ad ſuum exercitum. προσγεγενημένων *ſcribe, non* προγεγενημένων. A Dyrrhacho quodã Heroe. Δυῤῥάχιον *legitur. Sed ego ſequutus alios omnes autores,* Δυῤῥαχον *tribus ſyllabis lego. Qui plura volet de hac re, Appianũ Alex. legat, lib.* 2. *bell. ciuil. vbi copiosè hæc tractãtur. Porrò autẽ* ῥαχὶ *vocabulum eſt deprauatũ, quod Robertus etiã ſenſit, legendúmque* ῥαχίας; *ita & Xiphilinus habet. Et antè, pro* κλῆσιν, *meo periculo lege* κλίσιν.

252 Sadalo Thracæ. Σαδάλου, *expuncto* ν, *non* Σανδάλου *legendum: ſic enim hunc & ſub finem huius libri, & infrà lib.* 47. *nominat: etſi menda ibi ſit. Apud Iuliũ Cæſarẽ Saſalem legitur, fortaſſis vitio, pro Sadalem, initio lib.* 3. *de bello ciuili. Lucanus certè in quinto Pharſaliæ Sadalem edit: Tunc Sadalẽ, fortémque Cotyn, &c. Pòſt paulo,* ἐνέδρευσε *vox mendoſa eſt.* Omnia diripuit. πάντα διήρπασε, *non* πάντας.

254 Neu

254 Neuter tamen neutri quicquàm remitit. *καὶ διὰ τὸ ὑφίε τό τινος ipsa sententia docet ita legendum, vt ego conuerti: καὶ διὰ τὸ τ' οὐδ' ὑφίειν τό τινος Deinde, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε ἀνθρώπων. Stis scio, pro τῶν τε scribi debere, τῶν τότε, vna syllaba incuria librarij elisa.*

255 Se vindicem libertatis. *αὐτοὺς ἐλευθερωτὰς, non αὐτοὺς. Robert.*

257 Olim pro sua libertate. *ὑπέρ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας, nō ὑπὸ.. Ac infrà, pro ἀλλεθεὶς, lego ἀλλοιθεὶς, cum Roberto vtrumque.*

259 Reliqui in poteſtatem Cæſaris poſt pugnam ven. *οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο. καὶ αὐτῶν, &c. Deesse verbum aliquod ad finem huius coli, in promptu est. Ego audacter ita scribo: οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο ἑάλωσαν. Id enim & sequentia comprobāt, & locupletissimus testis est Cæsar in Comment. qui demonstrat, quomodo hi se eius potestati postridie commiserint.* Ac Tarcondimoto. *Astipulor hic quoque Roberto. cùm & infrà libro 47. Dio sic eum nominet, & Cicero in ea epistola quæ libri 15. Familiarium prima est. Cæsar Tarcondarium Castorem hunc appellat. Ac deinde, vbi ego transtuli,*

260 Sed id quoque ei vitio dedit: *καὶ προσέτι καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἐνεκάλεσεν legendum, non ἐκάλεσεν, doctè annotauit idem Robertus.*

IN LIBRVM DIONIS XLII.

GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

261 *Nomina Magistratuum huius libri sic lege:* Γ. Ἰούλιος. Γ. υ. Καῖσαρ, Δικτάτωρ τὸ β. Μ. Ἀντώνιος, Μ. υ. ἵππαρχος. ὕπατοι δὲ Κ. Φούφιος Καλῦνος, καὶ Π. Οὐατίνιος Π. υ. *Hæc emendatio ex ipso est petita Dione.*

262 Cúm

262 Cúmque rem extrahere. *πέμψαι τὲ δ[illegible]θεὶς ἂν τὰ πράγματα. Est autem πέμψαι hoc significatu inusitata vox, ac pro ea reponenda τρίψαι; ita enim Xiphilinus habet, hunc locum ad verbum adducens.*

263 Tanquàm Crassi necessarium. *Intelligo id eò, quòd Cornelia vxor Pompeij, coniunx prius P. Crassi fuit. Plutarchus Pompeio.*

265 Multis per Africam, &c. *Robertus hunc locum eruditissimè sic restituit: καὶ νίκας, πολλὰς μὲν ἐν τῇ Αφρίκῃ, πολλὰς ἢ, & quæ sequuntur.* Ea ipsa die qua. *καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ποτέ. Xiphilinus habet, ἐν αὐτῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ; Ipsa octaua die. quæ lectio si vera sit, nomen Mensis intercidit.*

266 Quæ'nam loca is petiisset, inquirendo. *κατὰ πύςιν αὐτοῦ προσίων, non πίςιν.* In'que classem ibi Pompeianam, cui C. Cassius præerat. *In Græco est, μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου, Cum L. Cassio: non negligenda menda. Tres omnino Cassij Longini hoc tempore fuerunt, quorum & Dio & reliqui historici mentionem faciunt. Q. Cassius, qui cum Antonio Trib. plebis, deinde Hispaniæ à Cæsare præfectus fuit: eo quidem ipsó tempore eam gerens præfecturã, quo Cæsar ad Dyrrhachium, Palæopharsalum, & Alexandriæ rem gessit: præter Dionem, teste eo qui librũ de bello Alexãdrino scripsit. de quo & suprà, & pòst suo loco plura. L. Cassius, qui hoc ipsó bello ciuili Cæsaris fuit legatus, ac Macedoniam ei occupauit: de quo superiore libro ipse Dio, Cæsar autem in 3. bell. ciuil. Comment. scribunt. Is autem L. Cassius quî nam fuerit classis Pompeianæ præfectus? Restat C. Cassius, quem quidem præfectũ nauium Pompeij fuisse ipse eodem lib. Cæsar testatur. Cæterùm Appianus Alexan. apertè prodit, Cæsari ab eo Cassio*

naues Pompeij esse traditas, à quo deinde Roma sit interfectus. Itaque quin C.*Cassius rectè ego scripserim, dubitare nemo debet. Volui autem id pluribus demonstrare, ne quis mihi ex Suetonij loco iuxtà mendoso, negocium facesseret: vbi ita legitur in vita Cæsaris, de hac ipsa re: Post aciem Pharsalicam, cùm præmissis in Asiam copijs per angustias Hellesponti victor nauicula traijceret,* L.*Cassium (sic enim est in ijs quæ ego viderim exemplaribus) partis aduersæ cum decẽ rostratis nauibus, &c.* C.*Cassium legendum est etiam apud Suetonium, vt satis demonstraui. In Græco autẽ hîc* Γαΐου, *aut certè* Λογγίνου *est scribendum, nequaquam* Λευκίου.

Suetonij locus emẽdatur.

267 Fore hoc ciuile bellum diuturnum. χρονιεῖν τε γὰρ αὐτοὺς ἐν τῇ συστάσει. *Robertus rectè* χρονιεῖν. *Ego autem etiam illud* συστάσει *non admitto, sed* στάσει *lego: est enim* σύστασις *longè aliud.*

268 Quorum neuter spem salutis. οὐδεμίαν ἐν τῷ Καίσαρι ἐλπίδα. *vox* ἔχοντες *abundat, & ab homine quodam indocto intercalata est. Inferius, pro* αὐτοῖς ἐπικούρους, αὐτοὺς *legendum.*

269 M.Acilius. *Sic eum Cæsar vocat. In Græco* Ακυΐλιος, *fortè* Ακίλιος. *Cæterùm bis hoc loco* Νώρικον *pro* ὤρικον *scriptum est: quæ menda est etiam apud Plutarchum in vita Cæsaris. Deinde pro* χώσαντες, *emenda* χώσαντος. *&* *pro* ἐφύδροις, *lego* ὑφύδροις; *vrinatores enim describit.* Ipse intrò nauigauit. *Insigne mendũ, obscurum locum de planissimo reddidit,* ἔπλωσε πλεῦσαι. *Certè* ἐπιστείπλευσε *est scribendum, nisi ego omnino nihil video.* Faustum Cn.Pompeij generum. *Fuisse Faustum Syllam Pompeij generum, omnes historiæ loquuntur. Itaque in loco corrupto* Πομπήϊον τὸ Φαῦστον, *hoc diuinaui: emendare certè verba non possum.*

271 Perm

271 Permulti Cordubenſes. Κορδυβήσιοι legen-*dum,non* Κορδυκήσιοι. *Patet ex ipſa hiſtoria,quam copiosè deſcripſit totam is, qui bellum Ælexandrinum compoſuit.* Cúmque Cæſar ei ſuccenſ. εἰς ὀργὴν αὐτῷ ἦλθε, *non* αὐτοῦ.

272 Prout noui nuncij acciderant. ἀπολόμενα *quid ſit,niſi mendoſa dictio,non video. Opinor legendum,* κἀκ τούτου τά τε ἀγγελλόμενα. *Deinde,pro* δεδιότες, δεδιότως *reponit Robertus.* Satisfactum eo modo. τῷ τε Καίσαρι καὶ ἐκεῖνο, *non* ἐκείνῳ, *ſcribi debet.*

273 Ne negocium mihi ab aliis exhibeatur,*&c. Impoſuit mihi falſa huius lectio,* εἰ μὴ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι; *nam* μὴ *vox eſt omnino expungenda.* δι᾽ ὄχλου γίνεσθαι *Dio ſæpe habet,pro eo quod eſt, moleſtum alicui eſſe.Itaque ſic vertendum fuit: Ne moleſtus ſim lectori ſingulos percenſendo.* Quæ vel inuitis ipſis. *Ante* καὶ ἀκόντων αὐτῶν *deſt virgula,& articulus* ἅ. *Deinde falsò* ἔκμλωον *pro* ἐξάμλωον.

δι᾽ ὄχλον γίνεσθαι.

274 At M. Cæcilius. *Sic etiam in Epitome libri* III.*apud Liuiũ nominatur.Certè Cæſar lib.3.bell.ciuil.* M.*Celiũ Rufum,cum hanc ipſam rem tractaret,nominauit atq; ita Velleius quoque Paterculus volumine poſteriori.idóq; Sigonius etiã apud Liuiũ,Celius emẽdat. Ego nihil mutare auſus ſui:præſertim quia infrà lib.57. Conſul legitur quidã* C.*Cecilius Rufus apud Dionẽ & in indice,& in ipſo lib.quem itidẽ alij Celium ſcribunt. Indicare varietatẽ ſatis habui.*Præturam vrbanam ſibi non obtigiſſe. *..Eam enim reliquis dignitate præſtare,præter alios,etiam in Bruto teſtis eſt Plutarchus.*

Prætura vrbana.

275 Tabulæ'que nouæ proponebantur. τὰ χρύσεα ἀποκόπτων, *scilicet corruptè.* τὰ χρέα ἀποκόπτων *emenda.*

775 In Tifata. εἰς τὰ Τιφατρηνὰ ὄρη. *Legendum* Tifata. *haud dubiè* Τιφατλυὰ. *Sic Liuius li.7. Tifata imminentes Capuæ colles.& alibi: In valle occulta post Tifata montem imminentem Capuæ consedit. Lib.26.* In Brutios se contulit. ἔς τε τὴν Βρεττανίαν. *Præcipiti librarij lapsu, aut potius volatu ex Italia in Britanniam. Ego* Βρεττίαν *vtique scribendum, satis compertum habeo. Cæsar libr.3. Commen.bell.ciuil. Cælius profectus, vt ipse tunc dictitabat, ad Cæsarem, peruenit* Thurij. *Thurios. Porrò autem in Brutijs esse Thurios, locupletissimus testis est Liuius, his adeò verbis initio libri* 25. *ab* V.C. *Eodem tempore in Brutijs ex duodecim populis, qui anno priore ad Pœnos desciuerant, Consentini & Thurini in fidem* P.R. *redierunt. Brutios autem* Βρεττίαν *etiam Græcè dici, vt alios grauiores autores taceã, vel ex Stephani* περὶ πόλεων *libro liquet. Addam hoc* Plinij locus animaduersus. *etiam apud Plinium lib.2.ca.57. legi, apud castellum Carissanum periisse Milonem, anno post Consulatum* L. *Pauli, &* C. *Marcelli. Videat diligens lector, Dionine potius, & Cæsari ac Liuio fides habenda sit, qui anno secundo post eorum, quos Plinius nominat, Consulatum hoc tradunt factum, locúsque Plinij hinc emendandus, an Plinius dissensisse ab his putandus. quod ego certè non credo.*

277 Bellonæ quoque ædes. ἐνιόνῃ. *Roberti coniecturam sequor,* ἐνυεῖόν τι *scribentis: quæ vox est etiam lib.50.fol.558. Sed &* λαθὼν *in* λαθὸν *neutro genere vertendum est.* Primigeniam vocant. *Equidem fateor ingenuè, me diuinasse hoc loco, nec scire, si quam aliam,*

nisi

nisi Primigeniam, Dio Fortunam circumlocutus sit. quãuis eam Plutarchus πρωτόγονον Graecè extulit. Antonius quidem veste. ὁ δ᾽ ἤδη Ἀντώνιος ἐσθῆτος μὲν, *&c.lego.* οὐδέπω *enim perperam repetitum, locum conturbauit.*

278 Tamen quòd diuersos esse. ἀλλ᾽ οὔτι καὶ ἐπὶ, *&c.legendum:non* οὔτι. Hilarémque sese. εὐθυμεῖσθαι *non* ἐνθυμεῖσθαι *scribendum.*

281 Per totam vrbem plurimus sermo haberetur. λόγος τε ἐπ᾽ αὐτοῖς. *Excidit huic colo verbum* ἦν, *aut* ἐφοίτα, *aut simile.*

284 Quod ne à sacris. ἔτι μηδὲ τῶν ἱερῶν τις. ἱερῶν τινὸς *lege.* Cum his rectà Alexandriam. *Vox* ἡμιωνον *admodum suspecta: videtúrque deesse huic loco aliquid.* Onerarijs nauibus lapidum plenis. *In Graeco haud dubiũ est mihi, quin* προσταφραξαν, *&* προσκαταποντώσαντες, *ab indocto librario, qui sensum non assequeretur, sint summissa. Restituo autẽ pro ijs* προσταφραξεν, *&* προσκαταποντώσας, *singulari numero. loquitur enim de Caesare, vt sequentia ostendunt.*

285 Ptolomaeum quoque furtim auferret. τὸ Πτολεμαῖον ἐκκλέψῃ. *Pro* ἐκκλέψῃ *videtur legẽdũ* ἐκκλέψῃ. Interimendíque Achillae. *Locum hunc ambiguum accusatiui vtrinque infinitiuo iuncti faciunt: sed id peius, quòd* προσδοκῶν *falsò pro* προσδόντα *legitur: vt ex libro de bello Alexandrino liquet.* Nauibus suis in statiõe locatis. ναυλοχῶν. *quid enim est* ναυλομαχῶν?

286 Praecipitarent. ἐσβιαζομένων. *Gignendi, non accusandi casu.*

287 Mulierísque imperium molestè ferebãt. *Pro* ἀχθέντες, *Robertus etiam vidit scribendum esse* ἀχθεσθέντες.

289 Amisúmque vrbem. Ἀμισὸν *scribendum:& infrà* Ἀμισηνοὺς, *expuncto* υ *post* ἡ *utrobique, id satis est manifestum.*

290 A'cuius discessu bellum renouare. ἀπελθόντος αὐτοῦ ῥαδίως, *&c.non* ἐπελθόντος, *quod habet sensum contrarium.*

291 Quæ Pomp.prius promissa fuerât,exigebat. ἐσπράξαντο *malè scriptũ est,pro singulari* ἐσπράξατο. *Ac deinde:* καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν τῶν βασιλέων. *emẽdo,* καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν, καὶ τῶν βασιλέων. *Sed hæc obuia sunt.*

292 Etsi Cæsar nihili faciebat. ἀλλὰ τέως ἐν οὐδενὶ λόγῳ, *non* μόνῳ. Decem prætores ad insequentem annũ designauit. *Hic assentior Roberto pro* ἀποδεῖξαι, ἀπεδείξε. *&* *pro* τὸν νενομισμένον, τὸ *scribenti.*

293 Missionem sibi militiæ. ἀφεθῆναί τε τῆς στρατείας, *non* τῆς.

295 Inde parabant. *&c.* οὐπίρπου καὶ μόνον ἔχειζον. *Hic verbum* ἔλαβον, *aut simile aliquod excidit.*

IN DIONIS LIBRVM XLIII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

299 His rebus Lepido cum gratiam retulisset. ἤγγειλε *in Græco est:sed nimirũ vitio,pro* ἠγάλλετο *fortassis,* ἀπὸ τοῦ ἀγάλλω. Ordinibus legionũ. τὰς ἀσπίδας. *eos enim intelligo,quos aliàs* ὁπλίτας *dicit. Post* Ταῦλεύλια, *& deinde* Ταλτοῦλοι *vbiq; scribẽdo, Roberto etiã monẽte.*

302 Vt relictis locis munitis. ὑπὸ τῶν χωρίων. *Ego autẽ* ἀπὸ τῶν χωρίων. *lego.*

303 Summam infamiam. αἰσχύνην αἰσχίστην ὀφλῆσαι. *Præponenda his copula* καὶ.

306 Ipsum quoque Catonem. καί τοι καὶ τὸν Καίσαρα ἴσωσεν ἄν. *Error est librarij perspicuus,* καί τοι καὶ

τὸν

τὸν Κάτωνα reponož:id enim sensus exigit. Vox autem ἀναλεθαυμάκει vitiosa est: fortè, τὸν ἄνδρα ἐτεθαυμάκει: Cùm C. Didio. *Robertus rectè pro Γαΐε δικαίε, Γαΐε Διδίε emendat: sic enim & alij autores hunc vocāt, & Dio infrà non semel.* Vt que deleto Catuli nomine. *ἀντὶ τοῦ Κάτλε γεαφῆναι. Hic vocabulū γεαφῆναι inscienter ab oscitante librario est ex sequentibus insertū, quod deleri iubeo.*

307 Lógè à prioribus diuersū & sermone. *χαὶ λόγῳ καὶ ἔπραξαν. Robertus castigat, καὶ ἔλεγον, χαὶ ἔπραξαν.*

309 Nihil enim grauius dicendū censeo. *Coactus sum hic quoque diuinare de sensu horū, quæ mihi vitiosa admodum videntur, verborum: τοῦτο γὰρ μόνον ἐ ῥηθῆναι καλὸν εἶναι νομίζω Paulo inferius, pro ἐς ἅπαν, satis patet ex sensu loci huius, & historia Dionem ἐς ἅπαξ scripsisse. Et pòst, μήτε γεαψάμϐυος; fortassis, μήτε ἀπογεαψάμϐυος.*

311 Arsinoe quondam regina. *βασιλὶς τότε, scribo πότε. Deinde, pro Οὐϊγγετόειξ, Οὐερκιγγετόειξ scribi debet, R oberto etiam teste.*

312 Bina in singulos sestertia. *In Græco est πεντακισχιλίας ὅλας; quod est, quinque millia drachmarum, hoc est, vicena sestertia. Verùm ego πεντακοσίας legēdū contenderim, potissimùm Tranquilli fretus testimonio, qui ipse etiam bina sestertia habet.* Post cœnam soleis indutus. *ἐκ τοῦ δείπνε. In Xiphilino vitiosè δήμε. qui locus, & alij cōplures, ex Dione nostro emēdari poterūt.*

314 Hoc verò longè maiorem. *πολὺ δὲ δὴ νομίζω. emendandum μείζω. & dein, pro πιλιτείας, πολυτελείας scribendum. Hæc (sicut pleraque) cùm ita emendare me ingenium iussisset, Xiphilinus ita confirmauit, vt dubitationi nulli locus relinquatur.*

Leges præterea. *Hic labes subest Græco codici, ἐταράττετο pro ἐπράττετο habenti.* Iis qui multos liberos. ἠλέγχετο, ἣν πολυπαιδίας ἆθλα. *Articulus ἣν est in verbum ἦν mutandus, ita ut ad nominatiuũ ὀλιγανθρωπία referatur: ideóque duab. virgulis includẽda ea dictio, alioquin mutilus erit locus. Mihi enim Robertus minimè satisfecit, aut tollendum illud, ἣν, aut in τὸ mutandum tradens.*

. 315 Intercalaris septem ac sexaginta. ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. *Xiphil. legit,* ἑπτὰ ταῖς ἑξήκοντα. *Sed nostra lectio vera est, cùm etiã Suetonius duos menses ab eo intercalatos esse ostendat. Rectius etiam infrà* διὰ τεσσάρων καὶ αὐτὸς ἐτῶν, *quàm apud Xiphilinũ* διὰ πέντε, *legitur.* Quinque dies adduntur. τὰς πέντε ἡμέρας ἐξάγουσιν. *Xiphilinus emendatius legit,* ἐπάγουσιν.

316 Vt iam vtriusque rei nomine. ὥστε καὶ ἐπ' ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέρους. *Legendum est,* ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις. Superatu haud facilem. *nam pro* δυσκίνητον, δυσνίκητον *scribo.* Vel quod magis creditum est. μὴ ἐξ, ὡς μᾶλλον πεπ. *emendo,* ἢ ἐξ.

317 Sed multi etiam contrariæ partis. *nã Scapulæ milites Cæsariani fuerant: igitur Pompeianos etiã ad eos tum se adiunxisse Dio inquit. Porrò is Scapula in Græco paulo suprà* Τίτος Κοΐντιος *vocatur. sed ego posterius prænomen (neque enim duo vnus ferre prænomina solebat) omisi, temerè, vt opinor, ab Aponio repetitum.*

318 Excepta Vlla vrbe. Οὐλίας. *Vllam cum Hircio (seu Oppio) & aliis, dixi.* Relicta ad Vllam parte exercitus. μέρος τοῦ στρατοῦ, *non* μέρος τε.

339 Vrbem defendẽdã sibi primùm. παρεῖδε καὶ τὰ ἐπήμυνεν, *non* προεῖδε. Munatiũ Flaccũ. *Is, nisi fallor, L. Minutius legitur apud autorẽ libri de hoc bello.*

320. Mul

320 Multi animalium monst. part. *τά τε ζῶα, ἀ πολλὰ, &c. legendum est.*

321 Toties iam bello congressi. *οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἰδῶ τινα ἀλλήλων εἶχον ἔτι, ϛασύλακις, &c. sic scribendus est hic locus.*

322 Partim in vrbem Mundam. *Vrbis nomē ipse adieci, perspicuitatis causa, ex libro de bello Hisp. quamuis Cordubā Appianus habeat, lib. 2. & ipsam cadaueribus circumuallatā tradens. Sed Florus quoq; lib. 4. cap. 2. de Munda hoc scribit. & Lucanus:*

Vltima funesta concurrant prælia Munda.

323 Ante eius aduentum excess. *ὅ, τε γὰρ Σέξτος οἱ προσεχώρησε. quo quid absurdius dici potuit? Emendo igitur confidenter, προεξεχώρησε.* Effugiendi spem. *διαφυγεῖν διωκομένοις legendum, dandi casu, nō accusatiuo.* Quæ Carteiæ. *In Græco est* Βαρίια, *mendose, vt opinor. Certè Appianus* Καρθαίαν *habet: autor belli Hisp. Carteiam.*

324 Ferculísque nōnullis. *πομπηίοις. Legendū esse πομπείοις, satis est euidēs: R oberto etiā id annotāte.*

325 Laurea corona. *δαφνίνῳ legendū, & ratio & Xiphil. monstrāt.* Cùm à Iulo. Ιούλιον. *Malim* Ιούλον. Venerem colebat. *Lego,* Αφροδίτη πᾶς ἀνέκειτο, *pro* ἀνεκινεῖτο. Laxam eius cincturam. *Perspicuum est, malè hic, & apud Xiphilinū, etiā, χαῦνον τ̄ σώματος legi pro ζώματος. Ictus autē hic Syllæ satis est notus. Inferius, ἐλευθερωτὴν κ̀. inducatur illud καί: nam abūdat.*

327 Initio anni magistratū gesserunt. *τοὺς πρώτους πράξαντας. Subest omnino labes. Ego opinor Dionē scripsisse. τοὺς πρῶτον ἄρξαντας.*

328 Quòd loca pub. *Hic locus miserè fœdatus est in Græco, de cuius ego sensu (quod potui) coniecturā meā*

ϗ ἐκεῖνο, scribatur κατ᾽ ἐκεῖνο. Et dein, ὅμως δ᾽ οὐδὲν δεῖν τε, deest aliquid post οὐδέν; fortè legendum, οὐδενὸς ἧττον δεῖν τε, &c.

218 Ita se sibi conscium. *σύνοιδα μὲν ἐμαυτῷ, non ἐν αὐτῷ, legit Robertus, rectè profectò.* Legionem ex suis. *αὐτῷ στρατευομένων. Caterùm hæc verba: οἱ δὲ δὴ στρατιῶται, & quæ sequuntur, ineptè & perperàm parenthesi inclusa sunt, quæ nulla esse debet.*

IN DIONIS LIBRVM XLI.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

220 Ad ipsas Calend. *nimirum Ianuarias: vt patet ex eorum temporum consuetudine, & Appianus lib. 2. τῇ νεμηνίᾳ τοῦ ἔτους habet, de eodem loquens.*

221 De tribunis enim plebis. *Si cui hæc minus rectè conuertisse videbor, is sciat diuinare me potius, quàm vertere opus hoc loco habuisse, quis (nisi admodum fallor) integer non est.*

224 Pro incolumitate eius. *σωτηρίᾳ αὐτοῦ δημοσίᾳ. σωτήρια lego, non σωτηρίᾳ. ita Plutarchus etiam in vita Pompeij. Meminit rei huius Cic. 1. Tusc. quæst. & Iuuenalis Sat. 10. ac alij.* Et ad maleficium om. *Ante κακουργήσειν, copula καὶ abundat, nisi qua dictio desit.* Macedoniam, Thraciam've. *ὡς ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, non ὡς ϗ.*

225 Cùm ad sese defendendos. *ἐπαμύνασι αὐτοῖς legendum aspiratè. & καὶ ante τῶν ὕβρεων videtur, vt aliàs sæpe, superfluere.* Ea imprecabantur. *τὰ αὐτὰ ἐπηρῶντο. Vox ἐπηρῶντο vitiosa, sententiam hanc mira obscuritate inuoluit. Mihi, quin ἐπηρῶντο sit à Dione scriptum, dubium non est, ac sic conuerti.*

226 Eorũ qui Romã petebãt. *ἐπιόντων, ϗ προσιόντων.*

Mutila

Mutila est oratio,&,sicut complures aliæ,sine melioris exēplaris fide non sananda: ego sententia vt cohæreret, potissimùm curaui. Neminéque hanc rem securo animo accipiente. ἐν ἐλαφρῷ τῷ πρᾶγμα ποιουμένου *legendum est, vt participium ad* μηδενὸς *referatur.* Totam noctem obambulantes. τήν τε γὰρ νύκτα πᾶσαν ἀναγκαζόμενον. *non in loco posita hæc vox.*

228 Corfinio relicto. τὸ Κορφίνιον, *pro* τὸν *scribendum. Rob.* Inædificata vrbe διοικοδομήσας δὲ ἐν τούτῳ ἐκπλέοντι. *Videtur aliqua dictio deesse.*

229 Aliò asportauit. ἑτέρωσε, *pro* ἑτέρως, *rectè Steph. emendat.*

230 Illud quidem denuò quoque. καὶ ἐκεῖνο μὲν καὶ αὖθις ἐγένετο,&c. *Tota hæc periodus mihi mendosissima videtur.& quanquam Robertus pro* τοῦτο δὲ. τούτῳ δὲ *legit,tamen id exiguum ad intelligendam sentētiam momentum affert. De Censura quidē Perpennæ,quicunque is fuerit,nihil memini legisse.*

232 Ipse in Hispaniam. *Euidenti errore* Ἰταλίαν *vox obrepsit huic loco.* Ἰβηρίαν *autem scribendum fuisse, manifestius est,quàm vt verbis opus sit. Mox pro* καθιστάντα, καθιστᾶσαν *emenda.*

233 Sin bello veniant. *Ante* ἐπὶ πολέμῳ δὲ *non periodi,sed cōmatis signum ponatur. Et mox legendum est,* καὶ καταστάθέντες ἐς πολιορκίαν. Hispaniæ ea tempestate. *Synecdochicè dixit,* τὰ περὶ τὴν Ἴβηρα, *pro tota Hispania.* Deiecto Pyrenæi saltus præsidio. τήν τε ἐπὶ τῆς Πυρηναίου φρουρὰν τρεψαμένῳ. *Vel* ἀπωσαμένῳ, *vel simile legēdum,non* ποιησαμένῳ *Porrò,quod sæpius monui,hîc quoque affirmo,non variè eādem vocem scribendam esse,sed cōstanter vno modo. Nec probo eos qui* Πυῤῥηναῖον *scribunt,litera* ρ *geminata,cùm sit prima*

syllaba breuis, aut certè anceps: quod ratione & testimonio Latinorum Græcorúmque poetarum demonstrare possem, nisi aliud agerem.

234 Eos statim intercipiebant. *Asteriscus appositus ostendit deesse aliquid. Si legas,* προσιόντας ἔφθειρον *(aut simile quid)* τότε ἐπὶ τῆδε, *constabit omnino locus, & licebit asteriscum tollere.* Acceptósque perdidit. *Notam defectæ orationis præposui, desunt enim nonnulla.*

235 Sæpius conati perrumpere. παραβάλλοντες, *Aoristo: non* παραβαλοῦντες, *futuro tempore legendum, rectè Robert. indicauit.* Neque contra Pompeium. μήτε ἐπὶ τὸ Πομπήϊον, *non* μήποτε.

236 Q. Casium Longinum. *Prænomen desideratur in Græco: id (ne Cassiorum nomine obscurior res fieret) ex Cæsare & Appiano adieci.*

237 Modò ea voluptate duci. παραχρῆμά τι ἡσθέντας. *Rob.* τινὶ *emendat: non malè quidem id, non tamen necessariò, cùm id pronominis aduerbialiter poni consueuerit.*

239 Ex æquo maleficiis vos prohibent. *In Græco,* καὶ ὁμοίων ὑμῖν κακουργεῖν. *supplēdū* ἀπείργει, *aut simile.*

240 Cùm id alioquin licitum non sit. οὐ γὰρ ἔτ᾽ ἐστὶν, *mendosè.* οὐ γὰρ ἔξεστιν *emendo.*

244 Alterique Pompeianorū. *Suprà monui cū Roberto, pro* Σερτωρίους, Σερτωρειείους *legēdū. ita hic quoq,* Πομπηϊείους. *legerim, non* Πομπηΐους. *Xiphilinus certè* Πομπηϊανοὺς *habet.* L. Scribonius Libo. Σκριβώνιος, *non* Κριβώνιος, *vt rectè Robertus monuit.*

245 Insula relicta ad Pompeium contenderat. *In Græco legendū* προεξεχώρησε, *non* προεξεχάλεσε. *Particula* μὲν *etiam expungenda quæ enim sequuntur, ad*

Curio

Curionem pertinent. Est autem quæ sequitur de Attio Varo clausula, manca in Græco: ego sententiam extuli.

246 Bocchus & Bogud, quòd hostes Pompeij essent, reges dicti sunt. *Locum deprauatũ sic castigo:* Βόκχος. καὶ Βογούας βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτοῦ ἦσαν, ὠνομάσθησαν. αὐτοῦ *autẽ ad Pompeianos refertur. Regem autem à* S.P.Q.R. *vocari, magni fuit honoris, & à Romanis (vt ait Cæs. lib. 1. belli Gall.) pro maximis hominum officijs tribui consueuit.*

247 Occasione belli gerẽdi arrepta. τόν τε καιρὸν τοῦ πολέμου, *Rob. Steph. pro* τό τε καινὸν *rectè restituit.*

249 Siue ea aliunde, siue ex oraculo. *Si legas in Græco,* καὶ ταύτην ἐλπίδα, ἢ ἄλλως, ἢ καὶ ἐκ μαντείας, *&c. locus erit planissimus, & (vt sentio) integer, asteriscusq́; delendus.*

250 Quòd accesſione ad ſuum exercitum. προσγεγενημένων *scribe, non* προγεγενημένων. A Dyrrhacho quodã Heroe. Δυῤῥάχιον *legitur. Sed ego sequutus alios omnes autores,* Δυῤῥαχον *tribus syllabis lego. Qui plura volet de hac re, Appianũ Alex. legat, lib. 2. bell. ciuil. vbi copiosè hæc tractãtur. Porrò autẽ* ῥαχὶ *vocabulum est deprauatũ, quod Robertus etiã sensit, legendúmque* ῥαχίας; *ita & Xiphilinus habet. Et antè, pro* κλῆσιν, *meo periculo lege* κλίσιν.

252 Sadalo Thracæ. Σαδάλου, *expuncto* υ, *non* Σαυδάλου *legendum: sic enim hunc & sub finem huius libri, & infrà lib. 47. nominat: etsi menda ibi sit. Apud Iuliũ Cæsarẽ Sasalem legitur, fortassis vitio, pro Sadalem, initio lib. 3. de bello ciuili. Lucanus certè in quinto Pharsaliæ Sadalem edit: Tunc Sadalẽ, fortémque Cotyn, &c. Pòst paulo,* ἐνέδρευσε *vox mendosa est.* Omnia diripuit. πάντα διήρπασε, *non* πάντας.

254 Neu

254 Neuter tamen neutri quicquàm remitit. καὶ δὲ ϰ̀ τῆ ὑφίε τό τινος ipsa sententia docet ita legendum, vt ego conuerti: ϰ̀ δὲ ϰ̀ τ' ὐδ' ὑφίεν τό τινος. Deinde, ἀλλὰ ϰ̀ τ̃ ἄλλων τῶν τε ἀνθρώπων. Stis scio, pro τῶν τε scribi debere, τ̃ τότε, vna syllaba incuria librarij elisa.

255 Se vindicem libertatis. αὐτοὺς ἐλευθερωτάς, non αὐτοὺς. Robert.

257 Olim pro sua libertate. ὑπέρ τ̃ σφετέρας ἐλευθερίας, nō ὑπὸ.. Ac infrà, pro ἀλλεθὲς, lego ἀλλοεθνὲς, cum Roberto vtrumque.

259 Reliqui in potestatem Cæsaris post pugnam ven. οἱ ἢ καὶ μὲ τοῦτο. καὶ αὐτῶν, &c. Deesse verbum aliquod ad finem huius coli, in promptu est. Ego audacter ita scribo: οἱ ἢ καὶ μὲ τοῦτο ἑάλωσαν. Id enim & sequentia comprobāt, & locupletissimus testis est Cæsar in Comment. qui demonstrat, quomodo hi se eius potestati postridie commiserint. Ac Tarcondimoto. Astipulor hic quoque Roberto. cùm & infrà libro 47. Dio sic eum nominet, & Cicero in ea epistola quæ libri 15. Familiarium prima est. Cæsar Tarcondarium Castorem hunc appellat. Ac deinde, vbi ego transtuli,

260 Sed id quoque ei vitio dedit: καὶ προσέτι καὶ αὐτὸ τ̃τ' ἐνεκάλεσεν legendum, non ἐκάλεσεν, doctè annotauit idem Robertus.

IN LIBRVM DIONIS XLII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

261 Nomina Magistratuum huius libri sic lege: Γ. Ἰούλιος. Γ. υ. Καῖσαρ, Δικτάτωρ τὸ β. Μ. Αντώνιος, Μ. υ. ἵππαρχος. ὕπατοι ἢ Κ. Φούφιος Καλῦνος, καὶ Π. Οὐατίνιος Π. υ. Hæc emendatio ex ipso est petita Dione.

262 Cúm

262 Cúmque rem extrahere. *πέμψαι τε δυνηθεὶς ἂν τὰ πράγματα. Est autem πέμψαι hoc significatu inusitata vox, ac pro ea reponenda τρίψαι; ita enim Xiphilinus habet, hunc locum ad verbum adducens.*

263 Tanquàm Crassi necessarium. *Intelligo id eò, quòd Cornelia uxor Pompeij, coniunx prius P. Crassi fuit. Plutarchus Pompeio.*

265 Multis per Africam, &c. *Robertus hunc locum eruditissimè sic restituit: καὶ νίκας, πολλὰς μὲν ἐν τῇ Ἀφρίκῃ, πολλὰς δὲ, & quæ sequuntur.* Ea ipsa die qua. *καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ποτέ. Xiphilinus habet, ἐν αὐτῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ; Ipsa octaua die. quæ lectio si vera sit, nomen Mensis intercidit.*

266 Quæ'nam loca is petiisset, inquirendo. *κατὰ πύστιν αὐτοῦ προσίων, non πίστιν.* In'que classem ibi Pompeianam, cui C. Cassius præerat. *In Græco est, μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου, Cum L. Cassio: non negligenda menda. Tres omnino Cassij Longini hoc tempore fuerunt, quorum & Dio & reliqui historici mentionem faciunt. Q. Cassius, qui cum Antonio Trib. plebis, deinde Hispaniæ à Cæsare præfectus fuit: eo quidem ipso tempore eam gerens præfecturã, quo Cæsar ad Dyrrhachium, Palæopharsalum, & Alexandriæ rem gessit: præter Dionem, teste eo qui librũ de bello Alexãdrino scripsit. de quo & suprà, & pòst suo loco plura. L. Cassius, qui hoc ipso bello ciuili Cæsaris fuit legatus, ac Macedoniam ei occupauit: de quo superiore libro ipse Dio, Cæsar autem in 3. bell. ciuil. Comment. scribunt. Is autem L. Cassius quî nam fuerit classis Pompeianæ præfectus? Restat C. Cassius, quem quidem præfectũ nauium Pompeij fuisse ipse eodem lib. Cæsar testatur. Cæterùm Appianus Alexan. apertè prodit, Cæsari ab eo Cassio*

naues

271 Permulti Cordubenses. *Κορδυβήσιοι legendum, non Κορδυκήσιοι. Patet ex ipsa historia, quam copiosè descripsit totam is, qui bellum Alexandrinum composuit.* Cúmque Cæsar ei succens. *εἰς ὀργὴν αὐτοῦ ἦλθε, non αὐτῷ.*

272 Prout noui nuncij acciderant. *ἀπολόμενα quid sit, nisi mendosa dictio, non video. Opinor legendum, κἀκ τούτου τά τε ἀγγελλόμενα. Deinde, pro δεδιότες, δεδιότως reponit Robertus.* Satisfactum eo modo. *τῷ τε Καίσαρι καὶ ἐκεῖνο, non ἐκείνῳ, scribi debet.*

273 Ne negocium mihi ab aliis exhibeatur, &c. *Imposuit mihi falsa huius lectio, εἰ μὴ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι; nam μὴ vox est omnino expungenda. δι' ὄχλου γίνεσθαι Dio sæpe habet, pro eo quod est, molestum alicui esse. Itaque sic vertendum fuit: Ne molestus sim lectori singulos percensendo.* Quæ vel inuitis ipsis. *Ante καὶ ἀκόντων αὐτῶν deest virgula, & articulus ἅ. Deinde falsò ἔκμλωον pro ἐξάμλωον.*

δι' ὄχλου γίνεσθαι.

274 At M. Cæcilius. *Sic etiam in Epitome libri III. apud Liuiũ nominatur. Certè Cæsar lib. 3. bell. ciuil. M. Celiũ Rufum, cum hanc ipsam rem tractaret, nominauit atq; ita Velleius quoque Paterculus volumine posteriori. idóq; Sigonius etiã apud Liuiũ, Celius emẽdat. Ego nihil mutare ausus fui: præsertim quia infrà lib. 57. Consul legitur quidã C. Cæcilius Rufus apud Dionẽ & in indice, & in ipso lib. quem itidẽ alij Celium scribunt. Indicare varietatẽ satis habui.* Præturam vrbanam sibi non obtigisse. *Eam enim reliquis dignitate præstare, præter alios, etiam in Bruto testis est Plutarchus.*

Prætura [vr]bana.

275 Tabu

275 Tabulæ'que nouæ proponebantur. τὰ χρύσεα ἀποκόπτων, *scilicet corruptè.* τὰ χρέα ἀποκόπτων *emenda.*

775 In Tifata. εἰς τὰ Τιφατρηνὰ ὄρη. *Legendum haud dubiè* Τιφατηνά. *Sic Liuius li. 7. Tifata imminentes Capuæ colles. & alibi: In valle occulta post Tifata montem imminentem Capuæ consedit. Lib. 26.* In Brutios se contulit. ἔς τε τὴν Βρετανίαν. *Præcipiti librarij lapsu, aut potius volatu ex Italia in Britanniam. Ego* Βρεττίαν *vtique scribendum, satis compertum habeo. Cæsar libr. 3. Commen. bell. ciuil. Cælius profectus, vt ipse tunc dictitabat, ad Cæsarem, peruenit Thurios. Porrò autem in Brutijs esse Thurios, locupletissimus testis est Liuius, his adeò verbis initio libri 25. ab* V.C. *Eodem tempore in Brutijs ex duodecim populis, qui anno priore ad Pœnos desciuerant, Consentini & Thurini in fidem* P.R. *redierunt. Brutios autem* Βρεττίαν *etiam Græcè dici, vt alios grauiores autores taceã, vel ex Stephani* περὶ πόλεων *libro liquet. Addam hoc etiam apud Plinium lib. 2. ca. 57. legi, apud castellum Carissanum perijsse Milonem, anno post Consulatum* L. *Pauli, &* C. *Marcelli. Videat diligens lector, Dionine potius, & Cæsari ac Liuio fides habenda sit, qui anno secundo post eorum, quos Plinius nominat, Consulatum hoc tradunt factum, locúsque Plinij hinc emendandus, an Plinius dissensisse ab his putandus. quod ego certè non credo.*

Tifata. Thurij. Plinij locus animaduersus.

277 Bellonæ quoque ædes. ἐνυόνιον. *Roberti coniecturam sequor,* ἐνυεῖόν τι *scribentis: quæ vox est etiam lib. 50. fol. 558. Sed &* λαθὼν *in* λαθὸν *neutro genere vertendum est.* Primigeniam vocant. *Equidem fateor ingenuè, me diuinasse hoc loco, nec scire, si quam aliam,*

nisi

nisi Primigeniam, Dio Fortunam circumlocutus sit. quãuis eam Plutarchus πρωτόγονον Græcè extulit. Antonius quidem veste. ὁ δὲ δὴ Αντώνιος ἐσθῆτι μὲν, *&c. lego. οὐδέπω enim perperam repetitum, locum conturbauit.*

278 Tamen quòd diuersos esse. ἀλλ' οὔτι καὶ ἐπὶ, *&c. legendum: non* οὔτι. Hilarémque sese. ἐνθυμεῖσθαι *non* ἐνθυμεῖσθαι *scribendum.*

281 Per totam vrbem plurimus sermo haberetur. λόγος τε ἐπ' αὐτοῖς. *Excidit huic colo verbum* ἦν, *aut* ἐφοίτα. *aut simile.*

284 Quod ne à sacris. ὅτι μηδὲ τῶν ἱερῶν τις. ἱερῶν τινὸς *lege.* Cum his rectà Alexandriam. *Vox* ἥμισυν *admodum suspecta: videtúrque deesse huic loco aliquid.* Onerarijs nauibus lapidum plenis. *In Græco haud dubiũ est mihi, quin* προσκατέφραξαν, *&* προσκαταποντώσαντες, *ab indocto librario, qui sensum non assequeretur, sint summissa. Restituo autẽ pro ijs* προσκατέφραξεν, *&* προσκαταποντώσας, *singulari numero. loquitur enim de Cæsare, vt sequentia ostendunt.*

285 Ptolomæum quoque furtim auferret. τὸ Πτολεμαῖον ἐκλείψῃ. *Pro* ἐκλείψῃ *videtur legẽdũ* ἐκκλέψῃ. Interimendíque Achillæ. *Locum hunc ambiguum accusatiui vtrinque infinitiuo iuncti faciunt: sed id peius, quòd* προδόντα *falsò pro* προδόντα *legitur: vt ex libro de bello Alexandrino liquet.* Nauibus suis in statiõe locatis. ναυλοχῶν. *quid enim est* ναυλομαχῶν?

286 Præcipitarent. ἐσβιαζομένων. *Gignendi, non accusandi casu.*

287 Mulierísque imperium molestè ferebãt. *Pro* ἀχθέντες, *Robertus etiam vidit scribendum esse* ἀχθεσθέντες.

289 Amiſúmque vrbem. Αμισὸν *ſcribendum:& infrà* Αμισlωὺς, *expunčto* ν *poſt* ῆ *vtrobique, id ſatis eſt manifeſtum.*

290 A cuius diſceſſu bellum renouare. ἀπελθόντος αὐτοῦ ῥαδίως, *&c.non* ἐπελθόντες, *quod habet ſenſum contrarium.*

291 Quæ Pomp.prius promiſſa fuerát,exigebat. ἐπράξαντο *malè ſcriptũ eſt,pro ſingulari* ἐπράξατο. *Ac deinde:* καὶ περὶ τῶν δυναστῶν τῶν βασιλέων. *emẽdo,* καὶ περὶ τῶν δυναστῶν, καὶ τῶν βασιλέων. *Sed hæc obuia ſunt.*

292 Etſi Cæſar nihili faciebat. ἀλλὰ τούτους ἐν οὐδενὶ λόγῳ, *non* μὲν. Decem prætores ad inſequentem annũ deſignauit. *Hic aſſentior Roberto pro* ἀποδεῖξαι, ἀπέδειξε. *&* *pro* τὸν νενομισμένον, τὸ *ſcribenti.*

293 Miſsionem ſibi militiæ. ἀφεῖσθαί τε τῆς στρατείας, *non* τῆς τε.

295 Inde parabant. *&c.* οὔπερ οὐ καὶ μόνον ἔχοντον. *Hic verbum* ἔλαβον, *aut ſimile aliquod excidit.*

IN DIONIS LIBRVM XLIII.

GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

299 His rebus Lepido cum gratiam retuliſſet. ἤγγειλε *in Græco eſt:ſed nimirũ vitio,pro* ἠγάλλε *fortaſſis,* ἀπὸ τοῦ ἀγάλλω. Ordinibus legionũ. τῆς ἀσπίδος. *eos enim intelligo,quos aliàs* ὁπλίτας *dicit. Poſt* Γαίτουλα, *& deinde* Γαίτουλοι *vbiq; ſcribẽdo, Roberto etiã monẽte.*

302 Vt relictis locis munitis. ὑπὸ τῶν χωρίων. *Ego autẽ* ἀπὸ τῶν χωρίων. *lego.*

303 Summam infamiam. αἰσχύνlω αἰχίστlω ὀφλῆσαι. *Præponenda his copula* καὶ.

306 Ipſum quoque Catonem. καί τοι καὶ τὸν Καίσαρα ἴσωσιν ἄν. *Error eſt librarij perſpicuus.* καί τοι καὶ

τὸν

τὸν Κάτωνα repono: id enim sensus exigit. Vox autem ἀναλεθαυμάκει vitiosa est: forte, τὸν ἄνδρα ἐτεθαυμάκει: Cùm C.Didio. Robertus rectè pro Γαΐου Δικαίου, Γαΐου Διδίου emendat: sic enim & alij autores hunc vocat, & Dio infrà non semel. Vt que deleto Catuli nomine. ἀντὶ τοῦ Κατούλου γραφῆναι. Hic vocabulũ γραφῆναι inscienter ab oscitante librario est ex sequentibus insertũ, quod deleri iubeo.

307 Lõgè à prioribus diuersũ & sermone. καὶ λόγῳ καὶ ἔπραξαν. Robertus castigat, καὶ ἔλεγον, καὶ ἔπραξαν.

309 Nihil enim grauius dicendũ censeo. Coactus sum hic quoque diuinare de sensu horũ, quæ mihi vitiosa admodum videntur, verborum: τοῦτο γὰρ μόνον οὐ ῥηθῆναι καλὸν εἶναι νομίζω Paulo inferius, pro ἐς ἅπαν, satis patet ex sensu loci huius, & historia Dionem ἐς ἅπαξ scripsisse. Et post, μήτε γραψάμενος; fortassis, μήτε ἀπογραψάμενος.

311 Arsinoe quondam regina. βασιλὶς τότε, scribo πότε. Deinde, pro Οὐιγγετόριξ, Οὐερκιγγετόριξ scribi debet, R oberto etiam teste.

312 Bina in singulos sestertia. In Græco est πενταχιλίας ὅλας; quod est, quinque millia drachmarum, hoc est, vicena sestertia. Verùm ego πεντακοσίας legẽdũ contenderim, potissimùm Tranquilli fretus testimonio, qui ipse etiam bina sestertia habet. Post cœnam soleis indutus. ἐκ τοῦ δείπνου. In Xiphilino vitiosè δήμου. qui locus, & alij cõplures, ex Dione nostro emẽdari poterũt.

314 Hoc verò longè maiorem. πολὺ δὲ δὴ νομίζω. emendandum μείζω. & dein, pro πιλυτείας, πολυτελείας scribendum. Hæc (sicut pleraque) cùm ita emendare me ingenium iussisset, Xiphilinus ita confirmauit, vt dubitationi nulli locus relinquatur.

Leges prӕterea. *Hic labes subest Grӕco codici, ἐπαράτῳ pro ἐφράτῳ habenti.* Iis qui multos liberos. ἠλέγχετο, ἦν πολυπαιδίας ἆθλα. *Articulus ἦν est in verbum ἦν mutandus, ita vt ad nominatiuũ ὀλιγανδρωπία referatur: ideóque duab. virgulis includẽda ea dictio, alioquin mutilus erit locus. Mihi enim Robertus minimè satisfecit, aut tollendum illud, ἦν, aut in τοῦ mutandum tradens.*

. 315 Intercalatis septem ac sexaginta. ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. *Xiphil. legit,* ἑπτὰ ταῖς ἑξήκοντα. *Sed nostra lectio vera est, cùm etiã Suetonius duos menses ab eo intercalatos esse ostendat. Rectius etiam infrà διὰ τεσσάρων καὶ αὐτὸς ἐτῶν, quàm apud Xiphilinũ διὰ πέντε, legitur.* Quinque dies adduntur. τὰς πέντε ἡμέρας ἐξάγουσιν. *Xiphilinus emendatius legit,* ἐπάγουσιν.

316 Vt iam vtriusque rei nomine. ὥστε καὶ ἐπ' ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέρους. *Legendum est,* ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις. Superatu haud facilem. *nam pro* δυσκίνητον, δυσνίκητον *scribo.* Vel quod magis creditum est. μὴ ἐξ, ὡς μᾶλλον πεπ. *emendo,* ἢ ἐξ.

317 Sed multi etiam contrariӕ partis. *nã Scapula milites Cӕsariani fuerant: igitur Pompeianos etiã ad eos tum se adiunxisse Dio inquit. Porrò is Scapula in Grӕco paulo suprà* Τίτος Κόϊντος *vocatur. sed ego posterius prӕnomen (neque enim duo vnus ferre prӕnomina solebat) omisi, temerè, vt opinor, ab Aponio repetitum.*

318 Excepta Vlla vrbe. Οὐλίας. *Vllam cum Hirtio (seu Oppio) & alijs, dixi.* Relicta ad Vllam parte exercitus. μέρος τοῦ στρατοῦ, *non* μέρος τε.

319 Vrbem defendẽdã sibi primùm. παρεῖδε καὶ ἐκ ἐπήμυνεν, *non* προεῖδε. Munatiũ Flaccũ. *Is, nisi fallor,* L. *Minutius legitur apud autorẽ libri de hoc bello.*

320. Mul

320 Multi animalium monst.part. *τά τε ζῶα, ἃ πολλὰ, &c. legendum est.*

321 Toties iam bello congressi. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἰδῶ τινα ἀλλήλων εἶχον ἔτι, τοσαυτάκις, *&c. sic scribendus est hic locus.*

322 Partim in vrbem Mundam. *Vrbis nomē ipse adieci, perspicuitatis causa, ex libro de bello Hisp. quamuis Cordubā Appianus habeat, lib.2. & ipsam cadaueribus circumuallatā tradens. Sed Florus quoq; lib.4. cap.2. de Munda hoc scribit. & Lucanus:*

Vltima funesta concurrant prælia Munda.

323 Ante eius aduentum excess. ὅ, τε γὰρ Σέξτος οἱ προσεχώρησε. *quo quid absurdius dici potuit? Emendo igitur confidenter,* προεξεχώρησε. Effugiendi spem. διαφυγεῖν δεδιωγμένοις *legendum, dandi casu, nō accusatiuo.* Quæ Carteiæ. *In Græco est* Βαρδία, *mendose, vt opinor. Certè Appianus* Καρθαίαν *habet: autor belli Hisp. Carteiam.*

324 Ferculísque nōnullis. πομπηίοις. *Legendū esse* πομπείοις, *satis est euidēs: Roberto etiā id annotāte.*

325 Laurea corona. δαφνίνῳ *legendū, & ratio & Xiphil. monstrāt.* Cùm à Iulo. Ἰούλου. *Malim* Ἰούλον. Venerem colebat. *Lego,* Ἀφροδίτη πᾶς ἀνέκειτο, *pro* ἀνεκινεῖτο. Laxam eius cincturam. *Perspicuum est, malè hic, & apud Xiphilinū, etiā,* χαῦνον τοῦ σώματος *legi pro* ζώματος. *Ictus autē hic Sylla satis est notus. Inferius,* ἐλευθερωτὴν καὶ. *inducatur illud* καὶ: *nam abūdat.*

327 Initio anni magistratū gesserunt. τοὺς πρώτους πράξαντας. *Subest omnino labes. Ego opinor Dionē scripsisse.* τοὺς πρῶτον ἄρξαντας.

328 Quòd loca pub. *Hic locus miserè fœdatus est in Græco, de cuius ego sensu (quod potui) coniecturā meā*

sum secutus. Ad ἐγγωρίυς *adiectiuum,* τόπυς *aut* ἀγρούς *desideratur. & apud* πρᾶληελον, *verbũ deest, quod Robert. substituit,* ἐσύνεγκε, *vel* ἐξέθηκε; *vt legatur,* πάντας τε ἐπὶ τὸ πρᾶληελον ἐξέθηκε. *sic vtcunque cohærebit.*

331 Ne hi quidem secundum instituta maiorũ. *Hic quoque locus misere est vitiatus.* ἀλλ' ἐ τούτῳ γράφω. καὶ πρόσθεν ἐγεγόνεσαν. *Mihi satis fuit in hoc & alijs consimilibus sensum vtcunque aptum vertendo sequi, vbi sanare vulnus impositum autori nequirem. Cæterùm huius P. Ventidij fortuna, vt ex abiectissimæ sortis homine ad summam dignitatem euaserit, ab omnibus historicis, & poetis etiam, prædicatur.*

IN LIBRVM DIONIS XLIIII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

333 Longéq; minus rerum aduers. ἢ τὰ δυσχερέστερα. *Nisi hic addas dictionẽ* ἧττον, *nõ cõstabit oratio.*

334 Quanquã non omnes eod. temp. *Locus mutilus. Sic (ni fallor) restituetur suæ integritati,* εἰ καὶ μὴ πάντα ἅμα μήτε ἐψηφίσθη, μήτε ἐκυρώθη. Tum enim sessio. τό, τε γὰρ ὅτι τοῦ, &c. *Vna dictione* τότε, *non diuisim fuit scribendum. Infrà virgula non post* Λατίνας, *sed post* ἐπίκλησιν, *ponenda est.*

335 Qui Lupercalia celebrarent. *Doctè ostendit Robertus,* τοῦ Πανὸς (*non* παιδὸς) γυμνοπαιδίας *legendum. &* ὠνόμαζον, *pro* ὀνομάζοντες.

336 Iouis ipsi cognom. Δία τε (*non* διάτε) αὐτ *lego, cũ Xiphil.* Idẽtidẽ alios. ἀεί τι μεῖζον, *pro* ἀλλ' ἔτι, *Rob. rectè reponit.* Cùm enim quadam die. *Qui attentè hunc locum expenderit, aut cum alijs scriptorib. contulerit, facile videbit, non temerè à me asterisco proposito esse significatum, haud pauca hic verba desiderari.*

ri. Loquitur autem iam de præcipua causa, ob quam in offensa à senatu habitus est Cæsar. Porrò deinde hæc verba, ἀπόντος γὰρ αὐτοῦ, *vsque post* ἐχρημάτιζεν, *si parenthesi includantur, planior erit periodus.*

337 Quòd paulo pòst. διὰ τοῦτο μετ' οὐ πολὺ. *scribe,* διὰ τὸ. Sed pòst, cum ab Albano. *Ita lege,* ἐσιππεύοντα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Αλβανοῦ.

338 Cum pro rostris. ἔστε τὴν βασίλειαν, *hic mendosè est: fortè,* ἔστε τὴν ἀγορὰν.

339 Brutúmque & priuatim. *Cur signum manci loci & defecti huc posuerim, satis ex ipsis verbis patet.*

340 Quem Iunium quoque, & Albinum. Αλβιόντε. *Hoc posterius cognomen etiam Plut. & alij (etsi sæpè, sicut hic etiam, mendosè descriptum à librarijs) D. Bruto tribuunt.* Αλβίνοντε *scribatur.*

342 Præterea arma Martis. πρὸς γὰρ ὅπλα. *Illud* γὰρ *mendosum est.* πρὸς δὲ *legendũ, aut* πρὸς καὶ. *est enim (vt sæpè) ἡ* πρὸς *aduerbialiter posita.* Etenim erat omnino Cæs. *Hæc verba,* ἔδει γὰρ αὐτοῦ τότε μεταλλάξαι, *parenthesi includi debent.*

343 Quod præ se ferebant. ἣν προεβάλλοντο *legendum est, suppleto articulo* ἣν *Robert.*

345 Vereor autem ne. *Asteriscum præposui: est enim locus mutilus.*

346 Aliquid aliud esse existimem. δηίω ὠνομάζειν; *emendo,* νομίζειν. Glauciam. *In Græco etiã* Γλαυκίαν *quàm* Γλαύκιον *legi malim. De his disertè Appianus lib. 1. bell. ciuil.*

347 Sed ne reminisci quidẽ. *In Græco lege:* μήτι ἐγκαλέσειν πώποτε. μήτε μνησικακήσειν τινί. *Historiã hãc qui cupit scire, legat Xenophõtis librũ de reb. Græcorũ 2.*

348 Neque enim qui rebus aduersis premuntur. *Ipsa oppositio partiũ ostendit, ἐν τινι πάντως ἀτυχεῖ, non ἐυτυχεῖ, esse legendum.*

349 Catilinã. *Scribe in Græco* Κατιλίνου. *nõ* Καλουλίνου.

350 Ipsam interim Remp. *Emaculari locus elegãtissimus potest, si pro* τὸ δ᾽ δὴ κακὸν ἐξ ἅπαντος τρόπου, *legas,* τὸ δ᾽ δὴ κοινόν, *&c.* Samnites. Σαυνίτας, *nõ* Σαυνίτας. *vt suprà, & alibi.* Sine sensu mortis occubuerunt. ἔπαιον ἀναισθήτως. *haud dubiè* ἔπεσον.

351 Ad id enim solũ recordatio. τοῦτο γὰρ μόνον τῶν κακῶν *&c. malè: I ego autẽ,* τοῦτο γάρ τις μόνον, *&c.*

Priusquã alteri sperantes. οἵτε κεκινημένοι ὡς τῇ ἐλπίδι, *&c. Sensus huius loci non est vsquequaq; obscurus: verba miserè corrupta, & notanda asterisco.* Neq; enim de causa nunc. οὐδὲ γὰρ δικάζετε τίσιν, *&c. Pro* δικάζετε. δικάζεται; *pro* ὡς τότε, ὥστε τὸ: *pro* βουλεύεσθε, βουλεύεσθαι *scribi debet, vt constet hæc oratio.*

353 Vniuersas'que Cæsaris actiones. συμπάσι τοῖς πραχθεῖσιν, *non* σὺν πᾶσι.

355 Quòd si apud ignaros. εἰ μὲν γὰρ ἐν, ἀγῶσι. *legendum* ἀγνῶσι.

357 Cuius rei certum est signum. *Asteriscis lacunã hîc esse actam ostendi, post hæc verba,* τεκμήριον δέ.

359 Cùm triumpho omisso. τὴν μέμψιν τῶν νικητηρίων, *malè, pro* πέμψιν: *quod & Robertus monet. & ex libro 37. vbi hæc tractatur historia, abundè liquet. Mox ita distinguendum est:* ἀρκεσθεὶς δὲ αὐτῇ ἐκείνῃ πρὸς τὴν δόξαν, ὑπάτευσε.

360 Ambrones. *Pro* ἄβρονας, ἄμβρωνας *lego: vt Plutarchus habet in Mario, & alij scriptores.*

362 Ipsum quidẽ Pompeium, siquidem. πάντως δ᾽ ἂν καὶ ζῶντα. *Signum loci mutili addendum. Ego, ni fallor,*

fallor, verba Dionis amissa Latinè posui. quasi dixisset: πάντως δ' ἂν καὶ ζῶντα τὸν Πομπήϊον ἠλέησε, εἴπερ ἠθέλησε.

363 Quos non antè quoque captos, misericordia prosecutus fuerat.) ἐπ' αὐτῶν ἐλέησε· *Tutò licet hac verba sic corrigere,* ὑπ' αὐτῶν ἠλέησε. Vnius horum capt. ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων. *Incongruè, nisi legas,* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων ἕνα.

364 Ipséque qui eos saluos fecit. *Mendosè hic est,* καὶ οὐδ' αὐτὸς ὅπερ ποιήσας. *Ego restituo,* καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ περὶ ποιήσας. *Deinde ante verbum* ἐπηνώρθωσε *(malim certè* ἐπανώρθωσε, *nisi dupliciter auctum quis dicat verbum hoc, quod non probo)* καὶ *coniunctio deest. Patet hoc etiam ex historia suprà de eius statutis exposita à Dione.* Iísque honoribus exornastis. τιμαῖς τε οἵαις οὐδένα ἄλλον ἤγγειλατε. *Hìc post* ἄλλον *si ponas virgulam, facilius intelligetur locus. sed vox* ἤγγειλατε *hic planè non congruit. Ego Roberti opinionem laudo,* ἠγήλατε *legentis: idque tanto libentius, quòd suprà quoque initio libri 42 pro* ἤγγελε *eodem significatu posito,* ἤγηλε *emendauerim.*

366 In foro rogum. *Vbi in Græco* ὥσπερ εἶπον *habetur,* ὥσπερ εἶχον *emēda. Et paulo pòst, pro* παρὰ τατλόμενοι, *emenda* παρατλόμενοι. In monumento eius. ἐς τὸ πρῶτον μνημεῖον. *quod sit, fateor mihi in mentem non venire.*

367 C. quidam Casca. *Locus in Græco mancus est, ob idque notatus, eum ex Xiphilino sic restituemus:* Γάϊος γάρ τις Κάσκας δημαρχῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι Κίννας ἐκ τοῦ πρὸς τὸν, &c. Etsi initiò statuerat. καί τι μὴ φοβηθεὶς *falsò,* βουληθεὶς *scribo.*

IN DIONIS LIBRVM XLV. GVLIELMI Xylandri Augustani annotationes.

Quod in libri inscriptione legitur. τὰ λοιπὰ ἔτη τῷ Ἰουλίου, *insulsè admodum legitur, pro* τὰ λοιπὰ ἔτι τοῦ Ἰουλίου. *Dein dictiones transpositæ sunt,* Μάρκου μετὰ, *pro* μετὰ Μάρκου. *Sed quæ sequuntur verba,* παρ' ἦρ Αὔγουστος Ὀκτάβιος *&c. neque Dionis sunt, & (vt statim demonstrabo) minimè vera, ab indocto aliquo annotata, vt existimo, & dein pro Dionianis supposita. Ego omittenda duxi.*

369 Quæ sororis Cæsaris filia erat. *Attiã (Acciã alij scribũt, vt Suetonius, Plutarchus autẽ Atiam) quã Dio hîc nominat, Iuliæ filiã. Iuliã autẽ* C. *Iulij Cæsaris sororẽ fuisse, disertè Suetonius in Augusto testatur: At Accia* M. *Accio Balbo, & Iulia sorore* C. *Cæsaris genita est. Velleius quoq; Paterculus posteriori volumine, Iulia genitã Acciam tradit, eã quæ* C. *Octauij vxor, huius autẽ Octauij, de quo hîc agimus, quiq; deinde est Augustus nominatus, mater fuit. Ergo sororis Cæsaris neptis hic fuit, vt ipse etiã Dio suprà li.* 43. *scripsit, fol.* 324. *Itaq; hic locus mendæ manifestus est, eius quæ etiã Plutarchi Antonio insedit, vbi sic legitur:* ὁ νέος ἀφικνεῖται Καῖσαρ εἰς Ῥώμην, ἀδελφῆς μὲν ὢν τοῦ τεθνηκότος υἱὸς, *&c. Nam sic etiã nos legi hoc loco videmus:* οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τοῦ Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ὠνομάζετο. *Turpi profectò labe librarij, &, quod miror, apud Xiphilinũ etiã recepta. Nã cùm Dio suprà (vt modò demõstrauimus) nepotem sororis Cæsaris Octauiũ dixerit, qui filiũ sororis Cæsaris eundẽ dicat? Itaq; etiã si Suetonij & Vellei autoritas nos non moueret, ipse certè Dio satisfaceret. Emendanda igitur vox* ἀδελφῆς *in* ἀδελφιδῆς *est, & hîc, & apud Plutarchũ etiam, qui in* M. *Bruti vita de eodem*

Plutarchi locus emendatur & explicatur.

Octauio loquens, emēdatè sic habet: ἦτος ἦν μὲν ἐξ ἀδελφιδῆς Καίσαρος. *Porrò Apian⁹ quoq; lib.2. & iterū li.3. bellorū intest. Octauium hunc ipsum vocat* θυγατριδοῦν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος; *id est filium filiæ sororis Cæsaris. Caterùm* ἀδελφιδῆν *Græcis esse sororis filiam, demōstra rem exēplis, nisi esset per se manifestū. enimuerò de tota genealogia Cæsarū, quantū ad Dionē & alios intelligēdos autores satis erit, dicā sub finē harum Annotationū fusius & fideliter. Præterea apud nostrū Dionē hoc ipso libri initio ineptè* Οὐαιτελίτρων *legitur, pro* Οὐελίτρων. *Iā quod* L. *Philippus frater Attiæ dicitur, haud scio men dosè ne id, an studio Dionis factum sit. Certè Suetonius & Velleius, vitricum eum Octauij, maritum Attiæ faciunt, quos audacter secutus sum.*

371 Vt in buccam venerat. ἐπελθὸν δὲ *lege, cum Xiphil. non* ἐπελθών.

372 Stulticiæ culpentur. μωρίαν, ὅτι μὴ κατέτυχον αὐτῶν, ὤφλον. *sic lege, non* ὠφειλον. *Eadem sententia est apud Cic. initio orationis pro Rab. Posth. Hoc plerunq; facimus, vt cōsilia euētis pōderemus, et cui bene quid processerit, multū illū prouidisse: cui sec⁹, nihil sēsisse dicam⁹.*

375 In paludibus Pontinis. Πομπτίνοις. *malim* Ποντίνοις, *vt suprà.*

376 Afini⁹ Pollio. Πολλίων *scribi debet, nō* Πολίων.

377 Incōposita ac cōfusa. ἐν τε ἀκρασίᾳ πολλῇ ἦν. *Xiphilinus legit* ἀκρισίᾳ. *vtrunq; rectè. Sed vbi est,* ἐν μὲν τῷ ἀφανεῖ ὁ Ἀντώνιος, *legendū esse* ἐν μὲν τῷ ἐμφανεῖ, *idē et ratio ipsa hui⁹ orationis testātur.* Legio Euocatorū. ἠυοκάτων ἢ ἐυοκάτων. *Posteriores duæ voces (meo iudicatu) abundant. Pro* ἐνομίσθη. *deinde, malim* ἐκομίσθη.

378 Per se id populo exponerent. δὴ ἑαυτῶν πᾶσι ταῦτα δηλοῦν. *nimirum* δηλοῦντας *legendum est.*

379 Decre

379 Decretæ ſunt laudes Mutinenſibus, &c. *Nomen vrbis à me perſpicuitatis adiuuandæ cauſa additum eſt.*

380 Præterea Seruilius Iſauricus, &c. καὶ ὁ Συλπίκιος ὁ Ἰσαυρικὸς. *Nemo vel vixiſſe, vel mortuum eſſe his temporibus Sulpicium aliquem Iſauricum oſtendet, opinor. Tu* Σερουίλιος *repone, non modò quia is Iſauricus dictus fuit, collega Cæſaris in primo Conſulatu, etiam Dione teſte, ſed locupletiſſimo Ciceronis etiam teſtimonio, qui Philippica 2. huius* P. *Seruilij Iſaurici Cõſularis, tanquam nuperrimè mortui, meminit: Non placet, inquit,* M. *Antonio Conſulatus meus: at placuit* P. *Seruilio, vt eum primum nominem ex illius temporis Conſularibus, qui proximè eſt mortuus. Sequens autem periodus eſt corrupta, præſertim in vocibus* ἐγνώεισθαί τε, *&* ὑπόνλος. A. Hirtio, C. Panſa. *In Græco,* μετὰ Γαΐου υἱοῦ, *deprauata ſcriptura. Nomen huius Coſ. eſt* Γ. Οὐίϐιος *(vel vt alibi ſcriptum in Dione eſt,* Οὐιούιος) Πάνσας. *Igitur hìc* Γ. Οὐιϐίου *ſcribe.*

381 Quinetiam altero Conſulũ ſacra Calend. καὶ ἐπειδὴ τοῦ Ἰουλίου τὰ ἐσιτήρια. *Voces* Ἰουλίου *&* ἐσιτήρια *ſunt deprauatæ. Neutri Conſulum nomen Iulio fuit. Itaque cùm mihi non conſtet, de vtro loquatur, &* Αὔλου *ne an* Οὐιϐίου *ſcripſerit Dio, ambiguum relinquere coactus ſum. Pro* ἐσιτήρια *autem,* εἰσιτήρια *ſcribendum (ſacra quæ Conſules initio magiſtratus faciebant) vel* ἐσιτήρια.

382 Si quid in rem veſtram efficere poſſem. οὔτ' αὖ παρόντων δ᾽ἐόν τι. *Rectè Robertus ſic corrigit:* οὔτ' αὖ παρὸν τῶν δεόντων τι. Quaſi verò opus ſit. *Deſunt aliquot verſus ante hunc locum.*

383 Legitimè ac rectè. καὶ παντὶ καλὸν. *Malim* πάντη

πάνlη, vel πάνυ.

384 An non meministis quemad. ἢ οὐ μέμνησθε παρατlομένες. *Legendum cum Roberto, ἢ οὐ μέμνησθε ὅπως παρατlομένες.*

386 Ac non potius ab ipso pœna. ἀλλὰ μὴν καὶ ὑπὲρ τοῦ *Emenda,* ἀλλὰ μὴ καὶ.

390 Et cùm minimè decebat. *Locus mendosus,* καὶ ὅτε ἐπρεπέ σοι. *Ego nonnihil posse emendari puto, si legas,* καὶ ὅτε μήτε ἔπρεπέ σοι. *ac deinde pro* τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ ἀγορᾷ. Nisi tu totam vrbem. οὐκ ἔτυχε σὺ πᾶσαν. *Scribo,* οὐκ ἔτυχεν, εἰ μὴ σὺ πᾶσαν. Clœliam. Κωκλίαν. *Corrige, & scribe* Κλοιλίαν. *sic enim & alij Graeci, Latinique, & Dionysius praesertim Halicarnass. vocat libro 5. Antiqu. Rom. Paulo pòst* ἄξιόν γε οὐ γὰρ. *Videntur mihi transposita esse dictiones, & sic ordinanda,* οὐ γὰρ ἄξιόν γε.

391 Per legem Porcij. καὶ τὸν νόμον τοῦ Πορκίου. *Mihi non satis constat, quam dicat, nisi eam intelligamus, de qua Liuius lib. 10. Porcia inde lex sola pro tergo ciuium lata videtur, quòd graui pœna, si quis verberasset, necassétve ciuem Rom. sanxit. Meminit huius legis Cic. pro Rabirio perduell.*

392 Equidem ne id quidem Cæsaris factum. *Locus hic malè interpunctus, speciem quandam mutilati præsefert. Quòd si hæc verba,* οὐ νῦν οὕτως κακῶς ταῦτα αὐτῷ πράττειν, ἃ μηδὲ ἐκεῖνον ἤρεσεν, *per parenthesin legantur, ac deinde verbum* φήσειεν *intelligatur ad sensum repeti debere, asteriscus tolli potest: constabitque oratio, quemadmodum nos eam conuertimus.* Quæ omnia alio consilio nullo. οὐκ ἐστὶν ὅπερ οὐκ ἐπ' ἄλλο. *Ante hæc verba colon est signandum, & ipsa verba sic legenda:* οὐκ ἔστιν ὅπως ἐπ' ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς, *&c.*

Cuius

Cuius tamen multa in nos. καίπερ πολλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ. καὶ *superfluum est.*

395 Torrentis instar. ὥσπερ τῆς χειμάῤῥου. *pro* τῆς, τις *lege.* Cur non quos. τί δὲ οὐ τοὺς ἄλλους. οὐ *expungatur.*

396 Qui Brundusij. μὲν τῷ Βρεντεσίῳ. *lege* μὲν ἐν τῷ Βρεντ.

398 Lentulum Antonij huius necess. *Nempe vitricum, vt ex Cicer. Philippicis, & Plutarcho liquet.* Oppidò speciosam verbis. λόγῳ μὲν εὐπρεπέστατον *non dandi, sed accusandi casu scribi debet.* Animaduertendúmque in eorum insolétiam. ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος. *Præpositionem* ἐκ, *vtputa superuacaneam, tollo.*

401 In vrbem reduxerit. ἀγαγών. *Corrigendum, & scribendum* ἀνάγων. *Auunculum autem Antonij intelligit* C. *Antonium, suum in Consulatu collegam. Cicero Philippica* 2. *videndus de his.* Hæres succeſsit. τοὺς δὲ καὶ νῦν ἔτι ζῶντας. *Deest verbum* διεδέχετο, *aut simile aliquod, ad absolutionem sententiæ.*

IN LIBRVM DIONIS XLVI. GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

Consulum nomina sic legenda sunt: Γ. οὐίβιος (*is &* Οὐίβιος *hoc libro sæpè, &* Βίβιος *initio sequentis dicitur: sed vno modo semper* οὐιβίος *scribi, aut* οὐίβιος *debet,* ὁ Πάνσας Καπρωνιανὸς, καὶ Αὖλος ἵρκιος Αὔλου. Q. Fufius. *In Græco* Ῥούφιος, *facili labe librarij, pro* Φούφιος *legitur.*

403 Potiſsimùm constitutis. ἔτι μάλιστα, *Emenda,* ὅτι μάλιστα.

406 Excellentorib. æmulari, βασκαίνοντες ἀεὶ τὸ περσίχοντα. *Non arbitror sic scripsiſſe Dionem, sed* τὸ πρoσήκοντα, *quo sæpius vtitur vocabulo.*

408 Ita

408 Ita temerè omnibus nobis. ἀλλὰ μή τοι γε καὶ ἐπὶ πάντας ὑμᾶς. *Scribe* ἡμᾶς, *in prima, nõ tertia p̃sona.*

409 Salute ab eo donata. ἐσώθης ὑπ' αὐτοῦ, *non* ἀπ' αὐτοῦ.

412 Externarũ rerum vituperatione. τοῖς ἔξωθεν ψόφοις, *lege* ψόγοις. *Cæterùm vbi suprà eadem pagina legitur,* πρὸς τὸ μηδὲν αὐτῷ τῶν δεόντων, *ego genuinam lectionem eam esse censeo: neque necessum, vt* τὸ *in* τῷ *vertatur, sicuti Rob. voluit.*

413 Vt liberè Cerelliã. ἵνα Κερεαλίαν ἐπ' ἀδείας. Κερελλίαν *legendum esse Robertus ostendit. Meminit Cicero huius Cerelliæ in epistola ad* P. *Seruilium, libro Famil.*13. *quæ sic incipit: Cerelliæ necessariæ meæ rem, &c. Item lib.*13. *ad Atticum.* Conscientia suæ iniustitiæ. ἀδικοῦσιν ἑαυτῆς συνῄασιν. *Roberti correcturam laudo,* ἀδικοῦσιν ἑαυτοῖς συνῄσασιν.

415 Tullius, & Tullianum. *Hæ voces duobus* λ *scribendæ sunt,* Τύλλιος *&* Τυλλιεῖον.

416 Qui ea scribis ac præcipis. τοιαῦτα γράφων, καὶ τοιαῦτα πράττων. *Sensus arguit,* προστάττων *esse legendum.*

417 Qui neque per ætatem adhuc. μήθ' ἡλικίαν ἄρχειν. *scribendũ est,* μήθ' ἡλικίαν πρὸς τὸ ἄρχειν. *vt coniector.*

418 Quippe cùm Cæsar legiones. ἐπειδὴ γὰρ προύπεμπεν. *Addendum hoc loco,* ὁ Καῖσαρ.

419 Sola dicendi arte. *Non satis intelligo, quid sibi hæc (modò Dionis vt sint) verba velint,* ἐκ τῶν ὑπὸ τετηδευμένων σοῦ τούτων αὐτιτεθέντων. *nisi fortassis Oratoriam artem, vsumq́ contentionis partium inter se diuersarum Rhetoricæ nimium aliquem ei videatur obijcere. Viderint sanè doctiores.*

420 Sup

420 Supplicium esse subeũdum. ἐτόλμησαν ὑποσχεῖν ὀφείλειν. *Imperitiorum causa monere volui, verbum* ὑποσχεῖν, *ad sequens, non ad pracedens pertinere, & ante id esse virgulam ponendam.* Qui iniquis nos sermonibus, *&c.* ἀδίκως ἐς ἡμᾶς λόγων ἐπῆρξεν, *lege* ἀδίκων.

421 Rem aliquam magnam tentaturos. ὡς καὶ καλὸν ἄν τι ὑπ᾽ ἀνοίας. *Profectò* κακόν τι *malim.*

424 Paucis quibusdam exceptis. ἐξὸν βραχέων τινῶν, *verte* ἐξὸν *in* ἔξω. Vibio Pansæ. τῷ Βιβίῳ οὐιβίῳ. *Harum dictionum alterutra superest. ego priorem malim, vel certè* οὐιβιῳ, *etsi posteriore frequenter vsus est librarius.*

425 Siquidem iniurias sibi illatas. εἴπερ ἀντικακῶσαι. *lego* εἴπερ ἄν, τι κεκακῶσαι, *diuisim non* ὑφὲν.

427 Donec Decimo metuens. ἐφοβήθη. *malim sanè* ἐβοήθει; *quanquam illud quoque aliquo modo stare potest.* Leges Antonij. τῷ Ἀντωνίῳ. *Legendum est (nisi quid desit)* τοῦ Ἀντωνίου.

430 Iisdémque Bruti militibus. οἱ καὶ ἐπαίνους. *legendum, οἷς* καὶ ἐπαίνους; *nisi* ἐγκλιτικῶς *malis pronomen* οἱ *cum dictione coniungere, posita post id virgula, vt sit* συμπολιορκηθεῖ σίν οἱ. *sed prius verius est.*

431 Ipsi ademisſ. προσαπαρείχοντο *mendosè est, pro* προσαπαρείλοντο.

432 Id verò ad Lepidi Antoniíque exercitus pertinebat. πρὸς τὸ Ἀντώνιον ἔφερον, *omnino* ἔφερε *scribi debet.*

433 Vt negandi honestam excusationem. *In Græco parenthesis post verbum* διεκρίνατο *demum claudenda est.* Quod *sequitur de milite spem Consulatus in gladio ponente, id Plutarchus de Iulio Cæsare*

scribit

ſcribit. Suetonius autem in Auguſto, capite 26. vitæ eius, hoc tribuit: quem ſecutus eſt Dio.

434 Vltra XCIII. millia paſſuum. ↓ν. σαδίους. DCCL *ſtadia. Hæc autem millia tot, quot dixi, paſſuum, cum miliaris dodrante efficiunt.* Duo proconſules. ἀνθυπάτων, *ſcribendum* ἀντὶ ὑπάτων. *Notum eſt autem apud Latinos iuxtà, ac Græcos, Proconſulis nomen modò vna dictione ſcribi, modò duabus. dicimus enim & Proconſulem aliquam prouinciam tenuiſſe, & pro Conſule. Porrò autem Interregem non niſi ex patriciis creari poſſe, notum eſt ex Romanæ hiſtoriæ monumẽtis, ac loco etiam iſto Ciceronis pro Domo ſua: Si magiſtratus, inquit, patricij creati non ſunt, intereãt neceſſe eſt, cùm Interrex nullus ſit: quòd & ipſum patricium eſſe, & à patricio prodi neceſſe eſt.*

Interregis creatio.

435 Cùm Plautiano honores. *In Græco* Πλατιανὸν *eſt vitiosè, reponendúmque* Πλαυτιανόν. *ſic enim eum & Dio infrà libro 58. folio 813. & Xiphilinus in Seuero, ex Dione noſtro, & Herodianus lib. 3. & Ælius Spartianus vnanimiter dicunt. Inde hæc, quæ hoc loco obiter Dio tangit, petenda ſunt.* Dena iſta ſeſtertia. *hoc eſt, bis mille ac quingentos ſingulis denarios, vt ſuprà verti.* Peracto Conſulatu. μετὰ τ̃ ἀρχ͂ν. *Scribe,* μετὰ τὴν ἀρχήν. *ſed hoc euidens per ſe eſt. Aliquot pòſt lineis,* ἐκ τῶν νόμων ποιεῖν *perperàm ſcriptum eſt, pro* ἐκτὸς τῶν νόμων ποιεῖν.

436 Sibi conciliata. κατελείφθησαν. *ſcribo* κατελήφθησαν.

438 Sicilius Coronas. *Hunc in Bruto Plutarchus P. Silicium vocat, Appianus* Ικίλιον, *vbi de proſcriptis agit.* L. Plancum. Πλάγκον καὶ τὸν Λέκιον.

Coniunctio καὶ *omittenda.*

439 M.Iuuentius autem. Μ. Οὐιβέντιος. *Menda & facilis, & multum obscuritatis adferens. Ego* Μ. *Iuuentium Laterensem intelligo, meámque sententiam tueor, primùm testimonio epistolæ Planci ad Ciceronē, quæ extat in libro* 10. *Familiarium, vbi hæc verba habentur: Laterensis nostri & fidem, & animum singularem in Rempub. semper fatebor: sed certè nimia eius indulgentia in Lepidum, ad hæc pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cùm in fraudem se deductum videret, manus, quas iustius in Lepidi perniciem armasset, sibi afferre conatus est: in quo casu tamen interpellatus, adhuc viuit, & dicitur victurus. Deinde Velleius Paterculus, volumine posteriori, disertè ostendit, huic Laterensi, nomen Iuuentio fuisse. Iuuentius, inquit, Laterensis, vir vita ac morte consentaneus, cùm acerrimè suasisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, irritus consilij, gladio se ipse transfixit. Denique Appianus quoque, etsi nonnihil secius,* Λατερησίου *meminit, rem hanc ipsam tractans. Certè qui librum Epistolarum (quod rudioribus dico) decimum, ac duos proximè sequentes attentè legerit, hunc & sequentem Dionis librum facilius intelliget. multa quoque hîc habet, quæ ad eos libros percipiendos conducant. Proinde autem* Μάρκος Ἰουβέντιος *scribendum.*

440 De his quæ inter ipsos. γεγονόντων. *scribe* γεγονότων. *Item pro* ἐφ' ἑαυτοῦ, ἀφ' ἑαυτοῦ, *vt docet Robertus. Pro* κονώσασθαι, κοινώσασθαι. Dum cæteras res, &c. τὰ ἐν χερσὶ καθίσαντο. καθίσατο *scribe.*

IN

IN LIBRVM DIONIS XLVII. GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

443 *Conſulum nomina ſic legenda ſunt:* M. Αἰμίλιος Λέπιδος τὸ β. Λούκιος Μουνάτιος, Λ. υ. Πλάγγκος, ὕπατοι. Menſam euerterat. καὶ τὴν τράπεζαν καταβαλών. *Ego* καταβαλὼν *ſcribo, Xiphilino etiam adſtipulante. Poſt,* συνωδία *cum* ἰῶτα *ſub* ω *ſcripto.*

444 Conuellere. τίλλειν τε, *pro* τίλλει τε, *repone. Xiphil.* Genij P. R. Γενικοῦ τοῦ δήμου. *Certus ſum,* Γενίου *eſſe legendum: ſicut etiam vocauit libro* 50. *folio* 560. Falſum enim fuerit, ſi quis. ὅ γὰρ τοι μόνον ἄν τις, λόγος ἐλάττου, *&c. Hic locus, ſi quiſquam alius, mirè eſt & perplexus, & obſcurus, atque haud ſcio an vehementer deprauatus. Pro* τόγε *quidem, credo* τῷ γε *legendum eſſe. Ego ingenuè fateor, me coniecturis potius meis, quàm verbis inſtitiſſe: puto tamen ſententiam me loci explicaſſe.*

445 L. Cæſar. Λ. Ἀντώνιος Καῖσαρ. *Media dictio ineptè inſerta eſt. Fuit autem hic* L. *Cæſar, matris Antonij frater. Qui, &* L. *Paulus, quomodo proſcripti, & erepti neci ſint, imò totam proſcriptionis huius tragœdiam, Appianus lib.* 4. *initio copioſe & facundè exponit.*

449 A' ſuo domino vectus eſt. καὶ ἐκεῖνον διφορεῖν ἐποίησε. διφορεῖν *vitioſa vox eſt hoc loco. Reſtituo igitur ex Xiphilino* διφροφορεῖν.

450 Horum quidem nomina non extant. *Apud Appianũ certè Alexãdrinum ea inueniẽt, qui deſiderãt.* Popilius cõtra Lænas. Πόπλιος δὲ δὴ Λαιναᾶς. *Scribendũ* Ποπίλιος. *ſic enim & à Valerio Maxi*

mo libro 5.cap.3.& in Epitoma Liuij 120.vocatur.& apud Plutarchum Πίλλιος, *pro* Ποπίλλιος (*duobus enim ll scribunt nonnulli*) *impressum est vitiose in Cicerone.*

Plutarchi locus.

453 Quæ licitati essent. *καταφορᾶν legitur hic: sed haud dubiè perperàm.*

455 Neque auctariis. *αἱ ἔξωθεν ἐπιφοραὶ legendum,non* ἐπιφθοραί. Publicáque sepultura, *ἀποθανούσης. τότε δὲ δημοσίᾳ τε ταφῇ. Sic scribe: ἀποθανούσης, τότε, δημοσίᾳ τε ταφῇ, &c.*

456 Inde eijceretur. *ἀνδρηλατεῖσθαι, non ἀνδριλατεῖσθαι.*

457 Erat quidẽ tum Prætor vrbanus Cassius. *ἀστυνόμον esse prætorem vrbanũ,cùm aliàs satis est perspicuum,tum ex verbis ipsius Dionis suprà de* M. *Cæcilio habitis,libro* 42. *At Plutarchus,atque Appianus etiam contrà scribunt,Brutum in prætura vrbanæ petitione Cassio esse à Cæsare prælatum,ludósque absentem Brutum dedisse,idem Plutarchus scribit.Vehemẽter igitur suspicor, hic pro Cassio Brutum,pro Bruto Cassium esse scriptum,non Dionis* (*vix enim adducar vt id credam*) *sed librarij manu. Mutare quidem ausus sum nihil.*

459 Quanquam prætorijs quidem,&c. *καί τι ἐπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ. Interciderunt hic aliquæ dictiones. Ego sic lego: καὶ τι ὑπὸ τοῦ Βρούτου οὐδὲ τοῦ στρατηγικοῦ. Id & verba Dionis mox sequentia, & Plutarchus in Bruto verum esse demonstrant.*

460 Quæstorem. *ταμίαν etiam libro sequenti constanter scriptum inuenio. Alij ταμίαν vocant, &* τιμίαν. Itaque C.Antonium Clodius. *καὶ τοῦτον μὲν ὁ Κλώδιος, non τοῦτο.*

461

461 Regionéque Sadali. Αδάλε. *Scribendum (vt suprà libro* 41. *sub finem)* Σαδάλε. Rhascipolide. Ῥασκυπόλιδος. *fortè* Ῥασκυπόριδος. *Cæsar sub initium libri tertij, de bello ciuili, Rhascipolim vocat. & Lucanus in* 5. *Pharsaliæ,*

--gelidæ dominum Rhasipolin

(sic enim habent quotquot ego vidi exemplaria) oræ. Appianus libro quarto ciuil. bell. Ῥασκέπολιν *constanter habet. Porrò,* βήσυς *vbi est, malim* βήσσυς. *sicut scribitur infrà lib.* 54. Cæcilius Bassus. Καικίλιος *scribe, vt suprà dixi. Quod sequitur:* Nam tum Syriæ Sextus Iulius præerat. *Nomen ego quo melius res intelligeretur, ex Appiani libro tertio & quarto, Liuiana* 114. *Epitoma, & libro de bello Alexandrino addidi: cùm in Græco sit tantum* Σέξτος *ac non facilè dixerim, nomen* Ιέλιος *an is addiderit.*

463 Anno ferè circumacto. τὸ ἔθνος κομισθεὶς. *Legendum* τὸ ἔτος, *vt ad nomen* χρόνιος *referatur.*

464 Præsidia Cassij quæ Aegis erāt. ἐν Αἰγέαις. *Credo,* ἐν Αἴγαις. *Sic Stephanus de Vrbibus, sic Plinius lib.* 5. *cap.* 27. *sic alij.*

465 Tullium Cimbrum. Τύλλιον, *non* Τίλλιον *scribendum est. Tullium autem vocant & Cicero Philippica secunda, & Cassius in epistola ad Ciceronem, & Suetonius in Cæsare. Appianus etiā libro quarto rectè* Τύλλιον *dicit. Apud Plutarchum autem ferè semper deprauatè legitur.*

467 Ad mutandam fidem concitarent. συναποστήσωσι, *nō* συναπιστήσωσι, *rectè corrigit Robertus.*

468 In Macedoniam festinauere. ὑπείγοντο. *aut* ὑπήγοντο, *aut* ἠπείγοντο *reponendum est.* Decidius Saxa. Δεκίδιος Σέξας, *vitiosè. Emendatè autem habebit,*

si Δεκίδιος Σάξας *hic & vbique restituatur. Saxam autem ex Antonianis administris fuisse, vel ex Ciceronis Philippica decimatertia liquet: Saxam verò, inquit, Decidium praeterire qui possum, hominem deductum ex vltimis gentibus. Fit etiam apud Liuium in Epitoma libri 127. mentio Saxae, Antonij contra Parthos legati. quamuis Didius mendosè legatur.*

469 Eis Symbolo deiectis. τὸ Σύμβολον, ἐκκρούσαντες αὐτοὺς, κατέλαβον. *Sic interpungi debent haec verba.*

470 Id agebant, vt sine periculo. ἐνέβαλλοντο εἴπος. *fortè*, ἐπεβάλλοντο.

473 Fore eam pugnam omnino ipsi prosperam. ὅτι τέὲς ἐν ἡ σὴ μάχη γενήσεσθαι. *Non video quid possint haec verba.*

474 Priores quidem ij, qui loco in rotundo quodam. προῶσι μὲν οἱ τότε στάσιμοι. στάσιμον *legendum, &* τό, τε *in duas distinguendum dictiones. Ante* σαλπίγγων *verò, praepositio* διὰ *scribenda, teste id Xiphilino. Caeterùm quid* στάσιμον *sit, non est adeò obuium. In argumento Persarum Aeschyli, chori in tria genera diuiduntur, in* παροδικὸν, στάσιμον, & κομματικόν; *definitúrque* στάσιμον *esse,* ὅτε ἵσταται, καὶ ἄρχεται τῆς συμφορᾶς τοῦ δράματος. *Et Phauorinus:* στάσιμον τὸ μέλος τοῦ χοροῦ. ὅταν γὰρ ὁ χορὸς μετὰ τὴν πάροδον διατίθηται τι μένων ἀκίνητος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, στάσιμον εἰκότως ἂν λέγοιτο. *Caeterùm,* πάροδος καλεῖται ἡ πρώτη τῶν χορῶν εἰς τὴν σκηνὴν εἴσοδος. *ita enim ab interprete Hephaestionis* περὶ ποιημάτων *describitur. Quibus è verbis liquet,* στάσιμον *id fuisse carmen, quod Chorus, postquam in scenam progressus, certo quodam loco constitisset, cantaret: ita quidem.*

στάσιμον & πάροδος quid.

g

quidem, vt eo fabula, quæ ageretur, casus aliquis & calamitas quæ accidisset, exponeretur. Hinc intelligi potest, qua ratione Dio noster prius classicum, quo milites ad obseruanda signa, & arma expedienda admonebantur, ϛάσιμον dixerit, μεταφορικῶς videlicet. Posterius fuit classicum, quod vbi cecinit, congrediendum, & irruendum in hostes fuit. Atque haud scio hunc morem classici canendi, & pugnæ conserendæ, an apud alios autores ita diserte expressum liceat inuenire. Lucanus certè libro 7. vbi pugnam Pharsalicam describit, innuere idem voluisse videtur his verbis:

-- tunc stridulus aër
Elisus lituis, conceptáque classica cornu:
Tunc ausæ dare signa tubæ. --

475 Eos tanquam inermes confodere. τὰ σφέτερα ὡς καὶ ἀόπλυς σφᾶς ἐώθουν. *Deest aliquid. fortè legendum,* τα σφέτερα ὡς καὶ εἰς ἀόπλυς, *&c.* Morte vtrunque præueniente. ὁ θάνατος προσελάμβανεν. *Robertus rectè castigat hunc locum, & legit* προελάμβανεν.

477 Rhascipolis. Θρασκύπολις. *Scribendum, vt suprà,* Ῥασκύποελις.

478 Eos fugientes in diuersas partes. φυγόντας αὐτὺς ἄλλος ἄλλῃ. *Scribe,* ἄλλυς ἄλλῃ. Herculis isto dicto. *Equidem ex quo autore aut poëta id dictum desumptum sit, non facilè dixerim, nec legisse memini. Videntur fuisse duo senarij Iambici, quorum certè posterior integer est ille:*

ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ ἐδέλευες τύχῃ. *prior corruptus, vt apparet. Quanquã Io. Zonaras paulo aliter eos citet. Apud Plutarchũ initio libelli de superstitione sic legitur:* ὦ τλῆμον ἀρετὴ λόγος ἄρα ἦσθα, ἐγὼ δὲ ὡς ἔργον

σε ἤσκουν: vbi quidem vocabulum ἄλλως omittitur. Suſpicor itaque priorem verſum ſic legendum:

ὦ τλῆμον ἀρετὴ λόγος ἄρ᾽ ἦσθ᾽, ἐγὼ δέ σε.

Ita vterque conſtabit. Sed hæ ſunt coniecturæ. Alciatus hoc dictum expreſſit in Emblematis, iis verſibus, quos non puto intempeſtiuè me adſcripturum:

Cæſareo poſtquam ſuperatus milite, vidit
Ciuili vndantem ſanguine Pharſaliam,
Iamiam ſtricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore ſonos:
Infelix virtus, & ſolis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur ſequeris dominam?

IN DIONIS LIBRVM XLVIII.

GVLIELMI Xylandri Auguſtani annotationes.

Conſulum nomina mirè ſunt deprauata, vt oſtendã. Primò Λ. Ἀντώνιος Μ. υἱ. Πιέγας legitur: quod Πιέγας vitioſum eſt. Equidem non ſum neſcius, L. huius Antonij cognomen apud alios eſſe, neque Pius, neque Pietas, ſed Patâs: quia tamen infrà Dio ipſe à pietate in fratrem eum cognomen ſibi ſumpſiſſe autumat, incertus ſum quid ſtatuam. nam neque Πιέτας cognomento ei reſpondere videtur, & Dionem hallucinatum eſſe in hoc haud facilè dixerim: res ipſa non eſt maximi momenti, certè ſi Dionem (id quod debemus) ſequimur, Πιέτας pro Πιέγας ſcribemus. Illud grauius oſcitantis librarij peccatum, quod Seruilio Iſaurico huius collegæ, ὕπατος τὸ β. adſcripſit, à Caluino (opinor) huc etiam translatum. Quî enim Seruilius Iſauricus hic II. Conſul fuerit, quem antè vita deceſſiſſe Dio ſuprà libro 45. & nos ibidem ex Cicerone oſtendimus. Iam quod etiam Glareanus & alij in ſuis Chronologijs

nologiis hunc Isauricum II. Consulem scribunt, facilè coniicio, eos secutos esse mēdosum Cassiodori (ex eo enim, opinor, Consules descripsere) exemplar, aut demonstrabo potius: Proximè sequenti anno Cn. Domitius Consul fuit iterum, vt & hic, & infrà in hoc ipso libro disertè Dio indicat, huic II. addendum fuit, signum secundi Consulatus: quod librariorum incuria loco motum, Seruilio Isaurico (quem ego cum Dione superioris P. *Isaurici, qui Iulio Cæsari in Consulatu collega fuit, filium sta tuo) perperàm est adiectum. Neque verò Dio obticuisset in ipso libro secundi huius Consulatus, si gestus à Ser uilio fuisset. quod in eos dico, qui fortasse Sulpicium aliquem Isauricum, hac menda indicis decepti, apud librum Dionis quadragesimumquintum somniabunt, vbi nos Seruilium legi debere docuimus. Sed satis verborum in re aperta. Porrò legendum,* Γ. Ασίνιος, Γ. ὑ. Πόλλων. *Deinde,* Γ. Καλουίσιος Σαβῖνος *scriptum fuit, ni fallor. huic enim Sabino Caluisij nomen omnes autores tradunt fuisse. ac ita hoc in libro Dio ipse nominat. Verùm collega eius omissus est,* Λ. Μάρκιος. *sic enim infrà Dio eum nominat.* Αππιος κ. λ. *legēdum* Κλ *coniunctim, quod* Κλαύδιος *significat. Et pro* γ. Μ. Ωρβανὸς *scribo* Γ. Νωρβανὸς γ. υ. Φλάκκος.

480 Eius victoriæ socius. ἅτε μὴ συνοικήσαντα. *legendum est* συνυικήσαντα. Si quid is moueret. ἀντι παρακινεῖ. *Hæc dictio in tres est discerpenda, vt sit,* ἄν τι παρακινεῖ, *aut potius* παρακινῇ.

482 Omnia in præsentiarum. καὶ τὸν παρόντα, *aut* τὰ παρόντα *legendum est, aut vox* καιρὸν *addenda.*

488 Gabios venirent. ἐς Γαΐυς ἐν ῥήσῃ τινὶ, &c. *legendum est* ἐς Γαβίυς. *nam Gaij quidem quid sint?*

Gabios autem iussos esse venire litis desceptandæ causa, Appianus Alexandrinus disertè ostendit libro 5. de eadem re loquens : χωρίον τε ὥρισο τῇ δίκῃ Γάβιοι πόλις ἐν μέσῳ Ῥώμης τε καὶ Πραινεστ. *Id est : Locus autem iudicio destinatus est Gabij, oppidum inter Romam & Præneste medio loco situm.* Caligam. *Simplici* λ *scribendum* Καλίγαν. *est enim prima syllaba breuis.*

490 T. etiam Cannutius. *Suprà libro 45. (373) Tiberium legimus. vtrum rectius, mihi non constat.* Non totum miliare explens. *nempe vna sedecima parte minus. hoc est enim septem stadiorum cum semisse.* ἥμισυ, *non* ἥμισι *scribendum esse, per se liquet.*

492 Ita paruo tempore. καὶ τοῦτο οὐκ ὀλίγῳ. *scribe* ἐν ὀλίγῳ. Mylasq; & Tyndaridem. Τυῤῥηνίδα *scriptum est absurdè : eam enim qui tibi in Sicilia commonstret, haud facilè reperies: neque id mirum est, cùm nulla sit. Ego* Τυνδαρίδα *repono, fretus Geographorum, & Polybij etiam testimonio, qui omnes Tyndaridem Peloro, qua insulæ parte Messana est, & Mylæ, hisque ipsis vrbibus vicinam tradunt. Polybius libro primo,* Τυνδάριδος *in Sicilia & istis quos dixi locis non semel meminit : quamuis mendosè ibi quoque sit* τὴν δαρίδα, *pro* Τυνδαρίδα *scriptum. Et Appianus in 5.* Ἐμφυλ. *crebrò* τὴν Πελωριάδα, Μύλας, *&* Τυνδαρίδα *coniungit. Strabo lib. 6.* Ἐκ δὲ Πελωριάδος εἰς Μύλας κε. στάδια, τοσαῦτα δὲ καὶ ἐκ Μυλῶν εἰς τὴν Τυνδαρίδα. *Ptolemæus etiam libro tertio, capite quarto, in explicatione tabulæ septimæ Europæ, Tyndaridem Mylis vicinam ponit. & Plinius libro tertio, capite octauo,*

& lib

& libro secundo cap. 92. Ipse etiam Dio libro sequenti Mylarum simul & Tyndaridis meminit.

493 Tum Statius etiam Murcus, *&c. Asteriscus hoc loco indicat, verba Dionis aliquot interuersa esse: quorum loco ego mea suppoſui, nota tamen adiecta. Quia enim Græca verba restituere mihi non datur, at certè sententiam hanc de planè obscura propter defectum nominis huius, qui ad Pompeium venerit, & ab eo occisus fuerit, luculentissimã feci. Quod Velleio potissimùm Paterculo debemus, in hæc verba libro secundo scribenti: Statius Murcus (sic enim scribi debet, non Staius) qui classi & custodiæ maris (scilicet à patre Cassij & Bruti) præfuerat, cum omni commissa sibi parte exercitus nauiúmque, Sextum Pompeium Cn. Magni filium, qui ex Hispania reuertens, armis Siciliam occupauerat, petijt. Postea de pace apud Misenum facta scribens: Statium (inquit) Murcum, qui aduentu suo classísque celeberrimæ vires eius duplicauerat, insimulatum falsis criminationibus, quia talem virum collegam officij Menas & Menecratas fastidierant, Pompeius in Sicilia interfecerat. Appianus quoque Alexandrinus, diligentissimus harum rerum scriptor, initio libri quinti, Murcum Sexto Pompeio se coniunxisse testatur.*

494 Ludósque inter cætera equestres. *καὶ τὴν ἱπποδρομίαν. Circenses ludi aliàs vocantur.* T. Sestius, alteri Cornificius. Τίτος Σέξςος *est in Græco. ac constanter ita scriptum hoc nomen inuenies, non quidem à Dione, sed ab indicto librario, qui Sexti Pompeij prænomen nimis etiam sibi ipsi inculcauerat. Appianus libro quarto & quinto, vbi*

eandem

eandem historiam explicat, rectè Σέξςιον *scripsit. In Epitoma autem Liuiana centesima & vicesimatertia, idem* T. *Sestius nominatur. Quem locum deprauatissimum obiter mihi emendare libet, quòd est hactenus ab omnibus (quos ego viderim) neglectus. Sic igitur habet:* Q. *Cornificius in Africa* T. *Sestium Cassianarum partium prælio vicit. Enimuerò* T. *Sestius neque Cassi partes vnquam secutus fuisse legitur, neque à Cornificio ipse victus, sed (Dione & Appiano testibus fide dignissimis quidem ijs) eum & vicit & occidit. Legendum igitur in illa Liuiana Epitoma,* Q. *Cornificium in Africa (Cæsarianarum partium ducem,* T. *Sestius prælio vicit. Et quoniam digressi sumus aliquantulum ab instituto, (non ab re tamen, nisi fallimur) obiter duas alias mendas eiusdem opusculi, ab alijs neglectas, eluemus. quarum altera est libri præcedentis, hoc est* 122. *in his verbis:* M. *Brutus aduersus Thracas parum prosperè rem gessit. Dictio (parum) tollenda est, quæ contrarium veritati sensum gignit: cùm ex libro quadragesimoseptimo Dionis nostri constet, Brutum Rhascipolidis auxilio adiutum, Bessis feliciter debellatis, nomen Imperatorium retulisse. Altera haud paulo fœdior est Epitoma* III. *vbi sic legitur: Propter* Q. *Catuli prætoris auaritiam crudelitatémq; Cordubenses in Hispania cum duabus Varianis legionibus à partibus Cæsaris desciuerunt. Pro* Q. *Catuli, legendum est omnino* Q. *Cassij, vt non tantum ex quadragesimosecundo Dionis libro vbi tota res copiosè describitur, sed ex libro etiã de bello Alexandrino liquet, proxilè idem tractante. Sed hæc in transcursu satis. Porrò apud Dionem,* ὁ δὲ τὰ τοῦ Καιλίου *euidens est vitium, pro* οἱ δὲ. *nam de Cornificio simul, & Lelio dicitur. Iterum,* ὡς δὲ ἔκ τινων,

Epitomes Liuianæ aquot loci emẽdãtur.

perpe

perperàm legitur:& reponendum, ὡς καὶ ἐκείνων. *Deinde aliquanto inferius,* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμελεῖσθαι. *emēdo* ἀνελέσθαι, *Roberto quidem* ἀφελέσθαι *corrigente. Paulo pòst,* ἐλοσίσθη τε ὑπὸ τοῦ ταμίου, *scribi debet* ἐλοχίσθη.

495 Opinione Lælij iam capti deceptum. ἀπαντήσας ὡς καὶ ἑαλωκότος ἐκείνου. *Ex ipso loci huius sensu manifestum est* ἀπατήσας *esse scribendum, omissa litera* ν.

496 Cirtensibúsque ipsum spernentibus. καφρονήσαντας, *scribe* καταφρονήσαντας. *Et suprà, pro* καταλελόχατο, *repone* καταλελέχατο.

497 Amore correptus. ἐφθέισης οἱ ἐρασθέισης, ἐρασθεὶς *scribe.* Saxa in Syria. Σέξαν, *malim* Σάξαν. *de hoc Saxa dixi libro præcedenti. Hoc obiter addendum, posse ex his quæ dixi, locum emendari apud* L. *Florum libro* 4. *cap.* 9. *vbi Casca pro Saxa mendosè legitur.* Quorum hic Orodis. *Pro* Ηρώδου, *scribe* Ορώδου. *Sic mox scribit ipse Dio, & suprà libro* 40. *Paulo pòst,* περιορώμενος *scribe, non genitiuo casu* περιορωμένου.

Flori locus emēdatur.

498 Ea ex militibus. ἐκ γὰρ τῶν τότε Κασσίῳ. *Hæc verba vsque ad ea,* καὶ τὸν Σάξαν τὸν ἄρχοντα, *parenthesi nisi includas, inuoluta erit tota periodus.*

500 Vbi morbo correpta, *&c. In Græco desunt hæc verba, quæ ego ex Plutarcho & alijs autoribus subieci.*

502 Pensionésque iis qui mancipia haberent impositæ. προσταττομέναι, *non* προστασσομέναι. *Robert. Linea autē priori, pro* λοιμὸς, λιμὸς *scribendum.* Cúmque id per aliquot dies. ἐπί τε ἡμέραις τισὶν, *scribe* ἐπεί τε.

504 L.

504 L. Marco, C. Sabino. *Prioris Consulis nomen (quod suprà etiam monui) omissum est in huius libri indice: quo loco solet hic autor perscribere nomen Consulis cuiusque cum prænomine, & cognomine. Certè alij Chronographi non* L. *Marcium, sed* L. *Porcium Censorinum habẽt, quod annotare volui, quia mutare nihil ausim.* Præstitutum sumptibus modum. παρὰ τὸ καθεστηκὸς. *Profectò sensus loci κατὰ, non παρὰ, requirit.*

505 In Consulatu substituti fuerant. εἶρξαν *malè est est, pro* ἦρξαν.

506 His compositis. ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι. *scribendum* οὖν, *Roberto etiam monente. Paulo inferius,* πολλοὶ μὲν στρατιῶται γὰρ. *Dictiones transposita sunt,* πολλοί μὲν γὰρ στρατιῶται. *Et pro* ἀθρόον, ἀθρόοι *scribendum. Et inferius, pro* τὸ βυθὸν, τὸν βυθὸν.

507 Conuiuiis se mutuò. ἀντανθεστίων, *emenda* ἀνθεστίων. *Robert.*

510 Pharnapate. Φραναπάτου *perperàm, pro* Φαρναπάτου. Syriam à Pharthis relictam. καὶ οὔτε τὴν τε Συρίαν. *repone,* καὶ οὔτω τὴν τε Συρίαν. Se non dediderunt. *Satis constat ex ipsa sententia, vbi legitur,* πολιορκηθέντες προσεχώρησαν, *restituendum esse,* πολιορκηθέντες οὐ προσεχώρησαν. Apud Epidaurios. ἰνιαυρίοις. *Coniecturam secutus sum meam hoc loco: quam (nisi fallor) satis perspicuè defendit Plinius libro tertio, capite vicesimosecundo. Scripsisse autem Dionem puto,* ἐν Ἐπιδαυρίοις. *Pro* Πολίων *autem,* Πολλίων *lego.* M. Crassi nomen inuenerit. *Nam, vt scribit in vita huius Plutarchus, Crassus ex quingentis suis militibus, qui Spartacum fugerant,*

deci

decimum quémque sorte delectum supplicio affecit. De modo verò huius decimationis, & alijs supplicijs militaribus, doctissimè Polybius libro sexto. Notandum est obiter, hoc loco esse in Xiphilino defectum, & stellula meritò notandum. quæ enim Dio de triumpho Domitij & Palatij refectione scribit, Ventidio apud Xiphilinum tribuuntur. quod ego quidem non Xiphilino, sed defectui exemplaris, in quo ex ea Epitoma linea vna vel altera intercidit, cum Domitij mentione, imputo. Plebs seditionem contra publ. ἐςίασε *est insigne mendum in Græco: castigatius* ἐςασίασε *legimus. Paulo pòst item pro* δ͂ουλευτὴν, βουλευτήν.

512 Qui Nero paulo pòst moriens. τελευτῆς πολλῷ ὕςερον. *lego* οὐ πολλῷ, *vt Xiphinius etiam habet.*

513 Deficientibus ab eo Tingitanis. τῶν περὶ τὴν Ἴτιν ἐπαναςάντων αὐτῷ. *Ego* τὴν Ἴτιν *cur arbitrer vitiosè scriptum, duas causas habeo. Vnam, quòd Ittin in Africa nullam inuenio: alteram, quòd mox sequitur, ciuitatem Tingitanis datam: nimirum propterea, quòd Bogudi rebellassent, Romanorum prouinciam inuadenti. Igitur* τὴν Τίγγιν *lego. Facilè autem librarius imperitus ex duobus* τι *duo* γγ *fecit.*

519 Ac ignominia quadam tanquàm damnati. ὡς καὶ καταδίκην δίκην δήτινα. *Dictio* δίκην *absurdè est inter calata, Cæterùm si, quæ sequitur Oppij historia, integra est, (quod vix credo) miror equidem Dionem causam huius populi erga eum fauoris ac studij omisisse, quam Appianus libro quarto euidenter exposuit: nempe ob seruatum ab eo patrem proscriptum, tantum populi studium eius extitisse.*

520 Ad

520 Ad belli societatem contra Sex. Pomp. Σεξςίε πολέμε. *Scribendum* Σεξτίε, *per* ει *diphthongum: sic & Xiphilinus.*

IN LIBRVM DIONIS XLIX.
GVLIELMI
Xylandri Augustani annotationes.

Vt Antonius Artauasdem. *In Græco vitiosè* Αρπαυάσδω *est: scribendum* Αρταυάσδω, *vt infrà, & alij autores.*

521 *In Consulum porrò nominibus legendum,* Σέξος Πομπήϊος Σέξςε υ.

524 Naues appellere. ἐξωκεῖλαι. *scribe* ἐξοκεῖλαι. *vt est etiam apud Xiphilinum.* Periculum à principibus suis. τὸ μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων. *Ego autem Xiphilini lectionem non minus quoque commodam censeo, qui habet:* τὸ μὲν δυσχερείας αὐτοὺς, καὶ τῶν πραγμάτων. *id est. Vt rei difficultate principes liberet.*

525 Cornificius. Κορνεφίκιος. *Xiphilinus scribit* Κορνιφίκιος, *melius quidem.*

526 In summis difficultatibus. ἀποροιδεινῶς ἐγίγνοντο. *Enimuerò hoc membrum in Græco planè non cohæret, nisi hîc* ἄποροι *actiuè significat eos, qui molestiam & anxietatem alijs afferunt. quod non probo.*

527 Insolenter admodum. ὑποπληκώτατα. *Legendum docet ipsa sententia,* ὑπεροπληκώτατα. Gallus Tisienus. *Is est, nisi fallor, qui libro præcedenti, folio* 488. *Tisienus Gallus nominabatur. vtrum rectius, nescio.*

529 Alacriores enim. οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν. *mendum est. scribe igitur,* οἵ τε γὰρ, *&c.* Et hostes suorum vocem. τοῦτο τοὺς ἐναντίους. τὸ *repone, pro* τούτῳ. Lætum clamorem. ἐπαιώνηταν. *Lego* ἐπαιώνιταν, *à verbo*

bo παιωνίζω. *quod idem* παιανίζω *dicitur. Deinde, post* διώλλυτο *claudenda est parenthesis.*

530 Ipse Cæsar suis properatò. ἐκεῖνός ἐν τάχει. *Aptior est Xiphilini lectio,* ἐκεῖνος γὰρ ἐν τάχει, *&c.*

533 Aream enim in Palatino emptam. τὸν γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ ςαλίῳ. *quæ extrema vox cùm sit vitiosa, magnam obscuritatem adfert. Scribendum autem est* Παλαλίῳ. *sic enim Suetonius in Augusto, capite 29. Templum Augusti ea parte Palatinæ domus excitauit, quam fulmine ictam desiderari à Deo aruspices pronunciarunt.*

534 Quem antè inter proscriptos. ὃν πρόπον ἐν τοῖς. *legendum,* ὃν πρότερον ὁ Ἀντώνιος ἐν τοῖς, *&c. Porrò autem vocem* Ἀντώνιος *hic requiri, facilè constat. Non enim Cæsar, sed Antonius Messalam proscripserat: vt ipse Dio suprà libro 47. ostendit.*

537 In Syria Cyrrhestica vicit. Κυρηςικῇ. *scribe* Κυῤῥηςικῇ. *sic enim Græci omnes habent. Porrò hæc verba,* τὴν γὰρ πεδιάδα, *vsque ad* καὶ ἔτως ἐν τῇ Συρίᾳ, *per parenthesin nisi legas, obscurus erit locus, & ambiguus. Vbi sequitur,* οὔτ' αὖ διάβασιν, *legendum,* ἔτ' αὖ κατὰ τὴν διάβασιν.

539 Metu inuidiæ iræq; eius. διὰ τοῦτο καὶ τὸν φόνον. *scribe* φθόνον.

540 Ad bellum Artauasdi. *Potest etiam Artabazo dici: sicut Græcorum alij* Ἀρταυάσδην, *alij* Ἀρτάβαζον *habent. In Græco,* ἐπεὶ δὲ τὸν τῶν Μήδων, *τῶν scribendum est. & post,* τὸν Μῆδον πολλὴν ἀπὸ, *πολὺ lege. ac deinde* ἀπηρκότα, *subscripto* ἰῶτα. *Sed hæc obuia. Sicut & eadem pagina* ἀρμένιος, *&* ὑςερίσε, *vbi orthographia requirit* ἀρμένιος, *&* ὑςερήσε; *quanquam libro sequenti etiam* ὑςερίσωσι *dixerit.*

546 Liburnique & Iapodes. Ἰάπυδες (*non* Ἰάπυγες) *legendum esse, cùm ex Geographorum monimentis, tum ex Illyrico Appiani libro (quem manuscriptum nobis amplissima inclytissimæ nostræ patriæ bibliotheca Græca suppeditauit) abundè constat. & sanè ipse paulo pòst Dio* Ἰάπυδας *vocat. Deinde statim* ἰσέπρασσον, *& mox* ἰσβάλλοντα, *dictiones sunt mendosæ: pro* ἔπρασσον, *&* ἐσβάλλοντες, *nisi hic* ἔθνη *subintelligere quis velit. quod non probo.*

547 Idem sperantes. ἐκ τούτου καὶ ἐλπίσειν. *Lego cum Roberto* ἐπελπίσειν.

548 Primùm à rapinis. τὸ μὲν πρῶτον οὐκέτι ἥρπαζε. *fortè* οὐδέτι. Ad Sisciam. Τυσκίαν. *Sed Plinius Sisciam, & fluuium qui Dioni est* Κόλυψ, *Calapim vocat lib. 3. cap. 25. Præterea, inquit, amnes memorandi, Calapis in Saum influens iuxta Sisciam, &c. Legitur etiam infrà lib. 55. Siscia, quamuis per* ἰψιλὸν *in prima syllaba, vbi Velleius quoque Sisciam habet. ergo sic legatur.*

551 Cleopatram reginam regum. βασιλίδα βασιλέων. *Robertus Steph.* βασιλίδων *legendum putat: cui nequaquam (pace viri doctiss. dixerim) hoc in loco adstipulor. Videtur enim voluisse ostendere Antonius, Cleopatram, vt Cæsaris superioris, ac suam exinde coniugem, in omnes reges orbis terrarum ius habere, omnésque eos maiestate superare, non vt eam reginis modò præferret omnibus. Cæterùm hæc quidem coniectura est. Verùm enimuerò cùm hunc ipsum locum tractarem, commodum accessi visendi causa clarissimum, ac historiarum & antiquitatis peritiss. virum, D. Adolphum Occonem, seniorem, medicum Augustanum, idque tecum* HERVVARTE *vir ornatissime.*

Adolphus Occo medicus.

me. Hîc inter alia antiquitatis monimenta, nummum quoque argenteum vidi, cuius hæc erat inſcriptio: M. ANTONIVS DEVICTA ARMENIA. *ab altera verò parte:* CLEOPATRAE REGINAE REGVM, REGVM FILIORVM. *Is nummus cùm meam ſententiam certiſſimè & indubitanter confirmet, adducere eum in teſtimonium vtique volui, ne quid dubij relinquerem.*

553 Et tonſores. ϰ̀ τοὺς κουρέας. *Poſt* κουρέας *ego* κῶλον *ſignandum cenſeo, vt nouum deinde membrum ineat: quanquam mihi videtur loco hoc aliquid deeſſe. Xiphilinus legit,* ϰ̀ τοὺς κουρέας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ἐμιμεῖτο. *deprauatè nimirum ipſe quoque.* Collega L. Tullo. μετὰ Λουκίου τοῦ ἄλλου. *ſcitè nimirum. Repone,* μετὰ Λουκίου τοῦ Τύλλου. *ſic initio libri ipſe autor, ſic alij omnes.*

554 Armenia, vt ſuprà oſtendi, minore. τὴν μακροτέραν Ἀρμενίαν, *ineptè.* μικροτέραν *emenda ex ſuperioribus, & ſenſu ipſo. In fine pro* ἀντηπλήθη, *ſcribe* ἀνθηπλήθη.

IN LIBRVM DIONIS L.

GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

Meſſala Coruino. *Conſulum nomina deprauata. nam illud quidem* γινέν. γ. & γε. γγ. *omnino abundat. Pro* Λασκουρβίνιος, Κορβῖνος *legendum, vt infrà initio libri ſequentis.*

560 In poteſtate victoris forent. καὶ ἐπὶ τὰ τοῦ κρατήσαντος. *Corrigendum ita:* καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ, &c.

561 Quæ ad ſpeculandum præmiſſæ. ναῦς τὰς προσπλωτάς. *Neſcio quàm rectè* προσπλωτάς; *malim ſanè* προπλωτάς. Etſi prius Peruſiæ quoque. *Eſt enim in Græco ſcribendum, haud dubiè quidem id,* καίπερ τῆς ἐν τῇ Περυσίᾳ. *non* Γερυσίᾳ. Γ *&* Π *ſunt ſimillimæ literæ, hæ errorem librario obtulerunt.*

563 Methona expugnata. τήν τε Μοθώνην. Μεθώνην *ſcribendum liquidò apparet. eſt vrbs in Meſſeniaca Peloponneſi regione.*

564 Stationique ſunt com. καὶ ἐνναυλοχήσαντες. *Addendam vocem* ἐπιτήδεια *cum Rob. ſentio.*

568 Et timoris & audaciæ modum. τὸ δέ, τὸ μὴ προχείρως. *Intercidit hic verbum aliquod, ſiue id* θαῤῥεῖν, *ſiue* διακινδυνεύειν, *ſiue aliud fuit.*

570 Qui Lepidum nulla eis iniuria. τὸν Λέπιδον μηδέ τι ἀδικήσαντα, *non* μηκέτι, *legendum eſt.* Qui etiam ante victoriam. φιλανθρωπεύσαντί τινι. *Fortè* τινα *legendum. ſed in verbis ſequentibus, eóque* πεποικότες *mendum ineſſe ſuſpicatur Robertus, non iniuria mehercle. Puto autem tolli poſſe, ſi legas,* οἱ καὶ πρὶν κρατῆσαι, τί πεποιηκότες; *vt* τί *ſit interrogatiuum. alioquin vocabulum aliquod deerit, vt* τοιοῦτο, *vel ſimile.*

571 Neque enim ignorat. οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε. *Legendum profectò* ἀγνοεῖ; *nam rationem eius quod dixit ſubijcere vult.*

574 Neque quòd ſororem meam. ὥσθ' ὅτι μήτε τὴν ἀδελφήν μου. *Lectio hæc vitioſa eſt, & ſenſu contraria, quam ſic emendabis:* ὥστε μήθ' ὅτι τήν, *&c.*

577 Iapydas. Ἰάπυγας *falsò: ſcribe* Ἰάποδας, *vt ſuprà.*

579 Omiſſo ſuo propoſito. τούτου μὲν ἐπέσχε. *lego* ἀπέσχε. Itaque aut ſubmergebant. καὶ ἢ μὲν

καὶ

καλίδυζον. Xiphilinus habet. καὶ εἰ μὴ, *& utrumque rectè. Deinde, pro* καί τι κἀκ τέτε, *melius legitur apud eundem,* καί τι καὶ ζῦτες. *Mox, pro* αὐτῶν ἀλκὴν, *idem rectius* αὐτων ἐλκὴν *legit.*

581 Coortus ventus secundus. ἀνέμου τινὸς καὶ τύχλω φοβεροῦ. *Multo libentius legerim pro* φοβεροῦ, φορροῦ, *idque cum Xiphilino.*

582 Antoniani hæc singula. οἱ δὲ ζῦτά τε ἕκαςα. *Monet Robertus, Bayfium de re nauali hunc locum citantem, habere,* οἱ δὲ ταῦτά τε ὡς ἕκαςα. *quod malim.*

583 Harpagonibus hostium. ὑπὸ τῶν ἁρπάγων. *Harpagonis, qui* ἅρπαξ *Græcis est, instrumenti nautici, quo hostiles scaphæ arripiebantur & attrahebantur, descriptio est satis copiosa & perspicua apud Alexandrinum Appianum, libro quinto bellorum ciuilium: quo loco nauale certamen id exponit, quo victus Sextus Pompeius Sicilia cessit. Sed pro* ἁρπάγων *hic Bayfius legit* ἁρμάτων, *Roberto etiam monente: quo nimirum armamenta nauis significantur vocabulo. Ego nostram lectionem retinendam duco, sensui & præcedentibus magis consentaneam.*

IN DIONIS LIBRUM LI. GVLIELMI Xylandri Augustani annotationes.

585 Sic enim hi qui annonæ sunt præfecti. *Quòd asteriscum apposui huic loco, factum est non alia de causa, quàm quòd ea verba (* οὕτω γὰρ ζῦς τὴν σῖτησιν ἔχοντας ὀνομάζεσι *) cum præcedentib. non cohærentia, palàm arguunt aliquid deesse.*

586 Præcipuus fuit Sosius. *Atqui suprà libro præcedenti eum nauali pugna vnà cum Tarcondimoto*

oppetiisse Dio scripsit. Igitur aut hoc nomē vitiosum est, aut alius vtique Sossius hîc notatur ab illo.

387 At qui victoriæ socij. οἱ δὲ δὴ συνοικήσαντες. *legendum συννικήσαντες. vt antè quoque notauimus.*

587 Duorum diuorum sacris initiatus est. τῶν τοῖν θεοῖν μυστηρίων μετέλαβεν. *neque tamen expressit quorum. Apparet ex Suetonio, cap. 93. in vita Augusti, Mineruam & Cererem notari.*

588 Promissionis tamen ea ratione. τῆς δὲ δὴ ἀπαγγελίας. *legendum ἐπαγγελίας; suprà enim dixerat,* τὸ δ' ὑπέσχετο.

589 Cùm neque reciperetur ab eo. ἔτε προσδέξασθαι αὐτόν. *Verbum ἠθέλησε si addas, asteriscū demas licebit: quod rectè monuit Stephanus.*

591 A' Messala decepti. ὕστερον ἠπατηθέντος. *legendum ἠπατηθέντες.*

592 Verùm antequā hæc acta. πρὶν δὲ ἤδη ταῦτα. *Pro ἤδη, ἢ δὴ legendum. Paulo inferius, γεγωνὸν βοήσας, γεγωνὸς legendum.*

593 Antonius cùm ad nuncium eorum. πρὸς πλὴν τῆς Πηλουσίου πίστιν. *Sic corrigo,* πρὸς τὴν περὶ τῆς Πηλουσίου πύστιν. *Idem error suprà quoque notatus est à nobis.* Confestim in monumentum insiluit. ἐς τὸ ἠρίον ἐξαίφνης ἐσεπήδησε. *Doctè & verè Robertus demonstrat, ἠρίον, non vt aliâs habetur, ἡρῷον legendū. Paulo infrà est,* ὅτι ἂν πυθήθηται. *lege* πύθηται.

595 Pudore suffusa. ἐρυθειασμένη. *Legendum esse ἠρυθειασμένη, non ratio modò Grammatica, & Robertus docent, sed ita Xiphilinus quoque habet. Idem linea sequenti pro τοιοῦτον, rectius habet* τοῦτον.

599 Iulio Antonij & Fuluiæ filio. καὶ τῷ Ἰούλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου. *legendum est* Ἰουλίῳ. *Velleius sanè Pater*

terculus Iulium Antonium vocat. Plutarchus in fine Antonij simpliciter Ἀντώνιον. *Infrà quoq; lib. 54.* Ἴελλος *idem falsò dicitur, cùm libro 55. rectè* Ἴελλος *scriptum habeas.*

600 A filio huius Antonino. ἐπ' Ἀντωνίου τοῦ υἱέος αὐτοῦ. *legendum* Ἀντωνίνου. *nam Seueri filius & successor fuit Antoninus Caracalla, quod notissimum est. Mox* ἐσγράφοντες, *emendandum necessariò, & scribendum* ἐσγραφέντες.

601 Quandiu res Antonij adhuc. *Desunt deinceps quædam. Videtur autẽ hic fuisse sensus: esse à Parthis legatos ad Cæsarem subinde missos, petentibus vt eã ipsorum seditionem & bellum ciuile componeret.* De Cleopatra triumphus. ὡς καὶ τῆς Κλεοπάτρας. *Sanè malim* ὡς κατὰ τῆς Κλ. *legere: sed vsus est eodem modo loquendi paulo pòst,* ὡς καὶ τῶν Αἰγυπτίων. *Equidem vtrobique* κατὰ *pro* καὶ *legerim, facili errore librarij ex cõpendiorum (quibus & vtuntur & abutuntur plurimùm) affinitate.*

603 Socij eius victoriæ. συνοικήσαντας, *iterũ perperàm, pro* συννικήσαντας. Tum templum Romæ. *In Græco* Ῥώμη *est, incertum an vrbis nomen, an verò appellatiuum. Urbis nomen esse ex Tacito patet, libro. 4. verba sunt Tiberij. Cùm* D. *Augustus sibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum sisti non prohibuisset. & alibi etiam fit mentio eius.*

604 Tum sacraria tribuuntur. καὶ δὴ καὶ ἥρωα ποιοῦντας. *Esse scribendum* ἡρῷα, *palàm est, & monuit etiam Robertus.* Is igitur Potitus publicè. οὗτος οὖν ὁ δημοσίᾳ. *Idem scitè notauit articulum* ὁ *expungendum esse. In prioribus verbis non punctus post* πρότερα, *sed virgula post* ὑπάτευσε *signanda est.*

vt constet sententiæ perspicuitas. Iapydis. Ιαπυγίας. *scribe* Ιαπυδίας. *Deinde pro* μωρίνυς, *malim* Μορίνυς. *nam prima syllaba est breuis, Extremique hominum Morini, &c. Vergilius lib. 8. Inferius* κρυκρατία, ναυκρατία *lege.* Finitimósque eius Triballos, Dardanósque. *Non improbo, quæ hic Robert.* περὶ Τειβάλλων *habet.*

IN LIBRVM DIONIS LII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

612 Sed vt ipsos in seruitutem. ἀλλ' ἵνα ἑαυτῦς δυλωσώμεθα. *lege* αὐτῦς *cum Rob.*

615 In qua tot annos vixit. τοσύτοις ἔτεσιν ἐλευθερίᾳ βεβιωκότα. *Lego cum Roberto,* ἐν ἐλευθερίᾳ.

616 Quibus si alios iudices. τέτυς δ' ἂν μὲν ἑτέρυς. *scribe* τύτοις. Qui forte lecti sententias ferant. ἐκ τῶν ὁμοίων ὄντων, ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ. *Hic locus plus obscuritatis præ se fert, quàm insit. est enim sic castigandus.* ἐκ τῶν ὁμοίων, ὓς ἂν ὁ, *&c.*

617 Quomodo ijs vtaris. ὐκ ἂν ῥαδίος αὐτὰ διάθεο. *Ratio Grammatica* διαθεῖο *legendum esse arguit, vt sit* ἀόρ. β. *à medio verbo* διάθεμαι.

618 Cùm & milites strenui. τότε στρατευόμενον προείμεῖτο. *legendum censeo.* προεθυμεῖτο.

622 Pompeius initiò. Πομπήιος τὸ πρῶτον. *sic enim est distinguendum, vt* τὸ πρῶτον *ad Pompeium adiungatur, cui deinde respondet illud:* ὅ, τε Πομπήιος αὐτὸς μετὰ τῦτο. Carbo. Στράβων, *ineptè. Legendum esse* Κάρβων, *ex historijs bellorum ciuilium*

lium est sole meridiano clarius. Iterum: Σερτώριος ὁ ἕτερος. *Insipide* ὁ ἕτερος *est repetitum à Mario, & Sertorio etiam additum. Igitur expunge.* Seruire alicui dignabitur. δουλεῦσαί τινα. τινὶ *lege.*

623 Neque iis qui vltrò se obtrudunt. μήτε ἐν τοῖς παρακελεύστοις. *Liquet præpositionem* ἐν *abundare. Sed qui sint* παρακέλευστοι, *nihil habeo quod dicam. Sanè apud nostrum Dionem libro tricesimosexto est* παρακελευσμὸς *coitio, & conspiratio ambitus, & potiundi magistratus causa: quod idem libro sequenti* παρακέλευσις *nominatur. Inde forsitan* παρακελεύστους *intelligemus, qui ambiendo ad magistratum, non virtute, peruenerint: nisi quòd passiua significatio videtur contrà stare.*

624 Naui onerariæ magnæ, &c. ὁλκὰς καὶ μεγάλη. καὶ *abundat.*

625 Non est ab hominis natura alienus. οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου. *Hic sensum veræ autoris sententiæ contrarium gignit præpositio* ἀπὸ, *perperàm cum accentu graui in posteriore syllaba ab indocto libraria scripta. Legendum est,* οὐκ ἄπο τοῦ ἀνθ. *quod est dicere: Non est inconueniens aut inconsentaneum humano ingenio. Quo modo (vt aliorum autorum testimonia prætercam, ab alijs notata quædam) ipse Dio infrà locutus est libro 54.* Ἀντίστιος μὲν οὖν τότε οὐκ ἄπο καιροῦ εἰπεῖν ἔδοξε. *Antistius igitur tum haud intempestiuè videtur dixisse. Paulo pòst:* ὥσπερ τι αἴτιαμαι. *Lego,* ὥστε οὔτι αἰτ. *Roberto etiam notante. Et iterum* ἀπεκλόνεισαν. *scribendum* ἀπεκλόνεισαν.

Differentia inter. ἀπὸ & ἄπο.

629 Quotquot tibi digni visi fuerint. ὁπόσοι ποτ' ἂν εὑρήσωσί σε. *Vox* εὑρήσωσι *deprauata est, & legerim sanè* ἀρέσωσί σε.

628 Et mitiores eo. καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες. *Rectè videtur monuisse Robertus, asteriscum ante hæc verba tollendum.* Per absentiam magistratuum. τῶν ἰπτάρχων. *quod videtur vitiosum esse, & fortasse ὑπάτ legendum vel ὑπάρχων: ego generali vocabulo uti malui.* LXXXI. milia pass. μέχρι. σαδίων 650. *stadia, miliaria 81. & vnum quadrantem conficiunt.*

630 Italiam in tot partes. εἰς καὶ τὴν Ἰταλίαν ταῦτα μέρη. *Legendum* εἰς τοσαῦτα μέρη. *Inferius,* καὶ τοῖς ἄρχουσι τὰ δυνατά. *sensus* ἀρχομένοις *postulat.* *Rursum,* πρίν τι αὐτ ἀποδεχθῆναι. *lego* ἀποδειχθῆναι.

631. Ac de senatoribus quidem. τοὺς μὲν δὴ συμβουλευτὰς. *scribe* βουλευτὰς. *iam enim expositis senatorum officiis, ad equitum munera transit.*

634 Ab armis & re bellica. ἄνευ τε ὅπλων, καὶ ἄνευ τειχῶν ζῆν. *Vox* τειχῶν *apertè mendosa est: quid tamen substituam, incertus sum.* Rapto viuere potiss. cogitur. καὶ ἐκκλησίας μάλιστα ζῆν. *Robertus hunc locum castigauit, pro* ἐκκλησίας, ἐκ λείας *reponēs. Ego* ἐκ λῃστείας *malim: est enim affinior vitiosæ, iuxta q̃; commodior lectio.*

637 Nam rationi consentaneum non est. τοὺς τε γὰρ εὐπόρους ἄλογον ἐστι. *Nihil mutandum hic censeo, quanquam Robertus Leonicenum rectius* εὔλογον *legisse putet.*

640 Consuetudine habita tuorum morum. προσσυγγιγνόμενοι τοῖς τε ἤθεσι. *scribendum,* προσυγγινόμενοι.

641 Cùm ea in re ipsa conspiciant. ὁρῶν ἔργα γιγνόμενα. *Robertus Steph. malle se* ἔργῳ *legere inquit. Ego, qui decreuerim nihil mutare, nisi quod omni-*

no ferri non possit, nostram lectionem, ἔργα, *retineo. Dicitur enim etiam apud alios autores aliquid* ἔργον γίνεσθαι, *cùm res in actum & effectum (vt aiunt) perducitur. Exemplum adscribam, quod nunc succurrit, & est apud Plutarchū de Cæsaris interitu, casi apud statuam Pompeij:* δαίμονός τινος ὑφηγουμένου, καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν ἔργον γεγονέναι. In quodam orbis terrarum theatro. καθάπερ γὰρ ἐνί τινι τῆς ὅλης. *lego* ἔν τινι.

644 Nihílque præter ea quæ pofsides. καὶ τὸ μηδὲν πλείονός του, &c. καὶ τῷ &c. *scribendum. Robert.*

645 Si nihil horum vlli præter alios permiseris. συγχωρήσῃς τι. *Robertū̃ laudo, qui* τινί *emendat.*

IN DIONIS LIBRVM LIII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

In ipso indice libri, hæc verba, ὡς τῆς μοναρχίας ὑφις. *&c. sunt præcedentibus adiungenda, & legendum:* Ὡς Καῖσαρ ἐδημηγόρησεν ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὡς τῆς μοναρχ. &c. *Porrò in Consulum nominibus & enumeratione, primùm vbi est* Μαι-ψάνιος*, legendum est* M. Οὐιψάνιος Α.υ. Αγριπ. *Præterea autem mendosum est, quòd Agrippa hîc* γ. *& deinde* δ. ὕπατος *scribitur, cùm priori loco* τὸ β *posteriori* τὸ γ. *sit scribendum: vnicum enim tantum iam antè Cōsulatum gesserat Agrippa, vel ipso Dione teste. Itē ante hæc verba,* Γ. Νωρβανὸς. γ. υ. Φλάκκος*, sunt interserenda quædam: nempe collega Augusti in nono ipsius Cōsulatu is fuit* M. *Iunius Silanus quod nō modò oēs Chronographi habēt, sed apertè ipse Dio infrà*

in

in hoc libro testatur. Deinde addendus decimus Augusti Consulatus, in quo habuit collegam C. *Norbanum Flaccum, ipso etiam Dione hoc docente. Quoniam verò non est apud Dionem, ac ne apud reliquos quidem, Statilium Taurum antea temporis, quàm collega Augusti fuit, Consulem egisse, Norbanus autem Consul etiam anno* DCCXVI. *iisdem prænomine & cognomine reperitur, libro Dionis nostri* 48. *existimo illud* τὸ β. ὕπατος *non ad Taurum, sed ad Norbanum pertinere, Denique vbi est* Αὔγουστος τὸ ι. *legendum est* τὸ ια. *sic enim præter alios ipse quoque Dio hoc libro habet. Ex quo loco patet,* Καλπούρνιος, *non* Καλπουρνιανὸς, *hîc in indice legendum esse. Enimuerò haud incommodè (opinor) subiunxerim quomodo totum horum Catalogum scribi velim.*

Καῖσαρ τὸ ϛ.	Μ. Οὐιψάνιος Λ. υ. τὸ β. ὕπ.
Καῖσαρ τὸ ζ.	Μ. Οὐιψάνιος Λ. ὑ. τὸ γ. ὕπ.
Καῖσαρ Αὔγουστος τὸ η.	Στατίλιος Ταῦρος. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ θ.	Μ. Ιούνιος Σιλανὸς. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ ι.	Γ. Νωρβανὸς Γ. υ. Φλάκκος. τὸ β. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ ια.	Γν. Καλπούρνιος Πείσων. Γν. υ. ὕπ.

650 Cui etiam sororis suæ filiam. *Marcellam nimirum, Octauiæ & Marcelli filiam, eius Marcelli sororem, qui Iuliam, Cæsaris ex Scribonia filiam, in matrimonio habuit: quam ipsam postmodo Agrippa, marito defuncto, vxorem duxit, Marcella dimissa. Vide Sueton. Augusto, cap. 63. Plutarchum in fine Antonij, &c. Hoc annotandum duxi propterea etiam, quòd hîc Xiphilini exemplum deprauatum est: legitur enim ibi* ἀδελφὴν *falsò, pro* ἀδελφιδῆν.

651 Prætorib. vt fit. τοῖς στρατηγοῖς: καθάπερ εἴθισο.

Satis

Satis liquet, στρατηγοῖς *esse legendum,non* στρατιώταις.

654 Tantum continentiæ esse. τινὰ ἄλλον καὶ σωφρονῆσαι ἐπ' ἀληθείας. *Pro* σωφρονῆσαι *legere vult Robertus* φρονῆσαι. *Ego,quia necessitas nulla incumbit mutandi, retineo* σωφρονῆσαι. *Paulo post,* σεμνυναίμην,ὅτι τὴν, *legendum* σεμνυναίμην ἢ ὅτι τὴν, *cum Stephano.*

657 Deinde quæ legibus præcipiuntur. ἐπεὶ δὲ ἐς προστάττουσιν ὑμῶν ἐστι. *Scribe* ὑμῖν; *non enim cum accusatiuo,sed datiuo,construitur hoc verbum.*

661 Vt plus quàm annum. πλείω καὶ ἐνιαυτοῦ. *Lege,* πλείω ἢ ἐνιαυτοῦ. *Et mox pro* φρουροῦντας, *repone* φοροῦντας. Sex vtuntur lictoribus. ῥαβδούχοις δὲ δὴ πέντε. *Audacter hîc* ἕξ, *non* πέντε *lego. Pretorum enim fuisse sex lictores, vt Consulum duodecim, vel pueri sciunt: habéntque inde (vt Dio hîc ait) apud Græcos autores nomen. Vocantur quippe* ἑξαπέλεκεις. *Quo vocabulo vsus est Polybius, doctissimus & facundissimus historicus, libro tertio, vbi de Boijs, Romanos colonias Placentiam & Cremoniam condentes, inuadentibus disserit. Mox* ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ. ἀπ' αὐτοῦ *lego.*

662 Istæ quoque prouinciæ. τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἐκεῖνοι προσετέθησαν. *Emendo,* ἐκεῖνα, *scilicet* ἔθνη.

664 Ac diuidendis prouinciis. καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν θεῶν διανομῆς. θεῶν *vox est corruptissima, cùm debeat esse* ἐθνῶν. Ab eóque perfecta. *Lacuna hîc est. Videtur autem hic fuisse contextus: Ab eóque perfecta monarchia initium sumpsit. Vnius enim, &c.* Plerunque nunc etiam. ὡς πλήθει γινόμεναι, καὶ νῦν τῆς τῶν τιμητῶν. *Robertus fenteniam staturam putat, si pro* νῦν, πλὴν *legatur. Ego* πλὴν *potiùs post* νῦν *addendum iudico, & tamen haud dubito, quin aliquid desit adhuc.*

668 More

668 More Hiſpanorum ſe conſecrans. *Non memini, me de hoc Hiſpanorum more quippiam legere. Apud Cæſarem lib. 4. bell. Gallici haud diſſimile quippiam de Soldurijs refertur, vſitatum apud Gallos Sontiates.*

669 Ex ſenatoribus ſorte quindecim delegit. πεντεκαιδεκάτους κλήρους λαχόντας. *Corrupta lectio. eam ſic emendandam certus ſum:* πεντεκαίδεκα τοὺς κλήρῳ, *&c. ſic etiam Xiphilinus.* Per coitiones aut ambitum. ἐκ παρακελεύσεως, ἢ καὶ δεκασμοῦ. *ſcribe* δεκασμοῦ. *id enim eſt largitio propter magiſtratum adipiſcendum. & ſic ſcriptum eſt apud Xiphil.*

670 Et alia id genus. τὰ τοιαῦτα καὶ λέγοι. *Verba ſunt tranſpoſita. Scribe,* καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοι. Sed in Auguſti. ἀλλ' ἔς τε τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ. *Emendatus* αὐτῷ *leges.*

671 M. Egnatius Rufus. Μάρκος ὁ Γνάτιος. *Legendum,* Μ. ὁ Εγνάτιος. *ſic enim Suetonius, ſic Paterculus.*

674 Porticum Neptuni. τὴν τοῦ Ποσειδῶνος ὠνομασμένην. *Adde vocem* στοὰν, *quæ intercidit.* Vrſos trecentos. ἄρκτους τε τριακοσίας. τριακοσίους *Xiphilinus.*

675 Cuius tum rex erat Sabos, Aelius Largus. ἧς Σαβὼς ἐβασίλευεν, Αἴλιος Γάλλος. *Apud Xiphilinum non* Σαβὼς, *ſed* Σαμῶς *legitur. Porrò autem non* Γάλλος, *ſed* Λάργος *eſt ſcribendum. ſic enim & Xiphilinus habet, & Gallo Largum ſucceſſiſſe in Ægypti præfectura, Dio ſuprà innuit, vbi quidem Valerius Largus dicitur.*

676 Si quando prælium commiſiſſent. προσμίξειαν αὐτοὺς. *Quod* αὐτοῖς *rectè docet legendum Robertus*

bertus, etiam Xiphil. habet. Athlulorum enim tenus. Ἀθλύλων. *Apud Xiphilinum sanè habetur non ita, sed* Ἐπιβύλων.

677 Sepulchrum ab ipso factum. ὃ ᾠκοδόμεῖτο. *ὃ scribe.*

IN LIBRVM DIONIS LIIII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

680 *In nominibus Consulum, vbi legitur,* Λ. Ἀῤῥύντιος Λ. υ. Λέπιδος, *notandum est, Consules vnius anni intercedisse: & est ita legendum,* Λ. Ἀῤῥύντιος Λ. υ. Μ. Λόλλιος, Κ. Λέπιδος ὑπ. *sic enim hi & à Dione hoc in libro nominatur, & à Cassiodoro, ac reliquis Chronographis. & Horatius lib. 1. epistola vltima:*

Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Deinde, vbi est Π. Σείλ. *lege* Π. Σίλιος, *ex Dione. Rursum, pro* Παῦλος Ἰούνιος, *&c.* Γάϊος Ἰούνιος *scribe. nam Caium Iunium Dio inferius scribit: sicut reliqui etiam. Post,* Μ. Λ. Ἰούνιος Λ. υ. *scribendum* Μ. Ἰούνιος, *&c. Vbi est* Φούριος Μ. Λικίννιος. *Illud* Φούριος *cum Roberto in* Φρυγὶ *esse mutandum censeo, vt sit Pisonis cognomentum. praetereáque scribo,* Μ. Λικίννιος Μ. υ. Κράσσος. *Deinde, pro* Παῦλος Κυΐντιος, *&c. scribo* Γ. Κυΐντίλιος Σεξ. υ. Οὔαρος. *Et deinceps,* Μ. Οὐαλέριος Μ. υ. Μεσσάλας Βαρβάτος. *Barbatum autem eo liberius lego, quòd sciam Messalae Barbati etiam Suetonium meminisse in Claudio, cap. 26. Itaque qui hîc Messalam iterum Consulem scribunt, confundunt Coruinum cum Barbato: non rectè quidem ij, nisi alios autores secuti videantur. Porrò, pro* Παῦλος Φλ. Παῦλος

φάβ

Φάϐιος *scribendum,ex Dione. Deniq;* Αφρικανὸς *vox loco mota est,& subdenda post hac demum verba,*Κ. Φάϐιος κ.υ. Αφρικανὸς; *vt etiam habet Suetonius in Claudio,cap.2.vbi tamen,sicut & apud alios,Iulius Antonius,non Antoninus legitur.estque is* M. *Antonij filius, qui anno* V.C.741.*pretor fuit,vt tradit Dio:præsertim cùm hîc quoque* M.υ.*scribatur.vt dubium esse nequeat, illud* Αφρικανὸς *ad Fabium pertinere:& pro* Αντωνῖνος, *scribendum* Αντώνιος.

682 Fratrem hunc eius. ἀδελφὸν τοῦ Πλάγγυ. *Lege* Πλάγκυ.

683 Absentes exilio damnati sunt. ἐιρήνλω μδὺ ὡς καὶ φευξόμενοι.ἐρήμλω μδὺ ὡς καὶ,*&c.scribe, vt rectè docuit Robertus.* Quòd nisi in iudicio quodam. εἰ μὴ καὶ ἐπὶ νίκη.δίκη *lego. Sed ingenuè fateor, me hunc locum non intelligere: ita tamen, vt negem esse integrum.*

684 His enim tintinnabulis. *Laudo Robertum,qui sensit deesse hoc loco ea verba,* κώδωνι χρῶνται, *inserenda ante hæc:*ὅπως σημαίνειν σφίσιν,*&c.* Rebellionem fecerunt. ἐπολέμησαν αὖϑις; *lego* αὖϑις. In seruitutem redigeret. ἐδυλώσαν. *Corrige* ἐδυλώϑησαν.

685 Egregiè regesta. αἰωνισάμενος.*scribe* ἀγωνισάμενος. L.Silanus.Σιλανὸς *legi,non* Σιλυανὸς.

687 Vti maiorum suorum institutis permisit. τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ ἀεὶ ἄρχεσϑαι. *Addendum verbum* σ͂υνεχώρησε, *aut simile,vt constet sententia.*

688 Vnus ex Indis Zarmarus. *Apud Xiphilinum Zarmarco nomen est,*Ζάρμαρκος.

689 Q.Lucretium. *Supra in Catologo erat,* L. *Lucretius,falsò,vt arbitror: Cassiodorus quoq;,& alij,*

Q.vo

Q. vocant. Per quinque annos. ἐς πέντε περακληθεὶς. *Adde* ἔτη. Velle se iuramento obstringere. καὶ ἐμμένειν σφίσιν ὀμόσε ἤθελον. *Legendum,* ὀμόσαι ἤθελον.

691 Infensus esset. καὶ διὰ μίσους οὐχ ὅτι, *&c. Scitè Robertus deprahendit,* διὰ μίσους *esse legendum.*

693 Etiam si id iustissimè fiat. κἂν ὅτι μάλιστα δικαιότατος συμβῇ. *Non improbo coniecturam Roberti,* δικαιότατα *legentis.*

697 Camuni & Vennonetes. *Cur sic verterim, & recténe id fecerim (nam in Græco est,* Καμμούνιοι καὶ Οὐένιοι*) ex Plinij libro tertio, capite vicesimo, lector intelliget.*

698 M. Lollius Rhymetalci. Μάρκελλος Λόλλιος Ῥωμηλάλκη. *Legendum vtique,* Μάρκος *&* Ῥυμηλάλκη. *Paulo pòst, pro* Τέγκρηνοι, *repone* Τέλκηροι. *Porrò vbi est,* τήν τε Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλατίαν, *omnino hæ voces inducendæ sunt, & remouendæ,* τήν τε Γερμανίαν. *nam trans Rhenum Germaniam nullam tum fuisse, sed Galliam, euidentissimum est.*

699 Decembrem. Δεκέμβριον *scribe, nō* Δεκέβριον.

700 Vedius Pollio. Οὐήδιος Πωλίων. *Lego* Πολλίων, *& deinde* Πολλίωνα, *&c. Vide de hoc Plinium libro nono, capite vicesimotertio. Meminit & Tacitus libro primo.*

701 Pausilypum. τὸν Παυσίλυπον. τὸ *legerim, vt sit generis neutrius. sic Plinius libro nono, capite quinquagesimotertio.* Quasi non aliis quoque. *&c.* οὐχ ὅτι καὶ ἄλλαις. *Lego,* οὐχ ὅτι μὴ καὶ ἄλλαις.

706 Iulius Antonij F. Ἰούλλος. Ἰούλιος, *vt suprà ostendi.*

705 Quoniam earum ædibus contigua erat.

ἔδωκεν ἐπὶ δὲ ὁμότοιχος, *&c. Ita lege,* ἔδωκεν, ἐπεὶ ὁμότοιχος, *&c.* ἦν. Κορνήλ.

707 Tamen ipse gladiatorios ludos. καὶ αὐτὸς τὰς μοναρχίας διετέλεσε. *μονομαχίας lego cum Roberto.* Vt senatores quoties in curiam conuenirent. *Locus hic mirum in modum est & corruptus & mutilatus:* ὁσάκις ἂν ἔδρα αὐτὸ, ἢ καὶ τὴν, *&c. Equidem non me fugit,* ἕδραν *apud Dionem vocari consessum Senatus. vt libro sequenti:* ὁ δ᾽ Αὔγουστος τάς τε τῆς γερουσίας ἕδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίγνεσθαι ἐκέλευσεν, *&c. vt haud dubiè hic quoque* ἕδρα *aspiratè sit scribendum. Sed tamen reliqua verba esse & deprauata, & manca, sensus ipse docet. Faciam autem quod possum, id est, apponam Suetonij hac de re verba, si quid ea lectorem possint adiuuare, in promptu vt habeat. Quò autem (inquit ille capite tricesimoquinto, vitæ Augusti) lecti probatique & religiosius, & minore molestia, Senatoria munera fungerentur: sanxit, vt priusquàm considerent, quisque thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur: & ne plus quàm bis in mense legitimus senatus ageretur, scilicet Calendis, & Idibus, &c. Quibus ex verbis, & illis Dionis,* τὸ δὲ, ἵνα ἀπονητὶ συνίωσιν, *apparet alterum membrum hoc loco intercidisse.*

709 In Cheruscorum. Χερουσνίδα. *Legendum* Χερουσκίδα, *vt antè* Χαυκίδα.

710 Lupiæ & Alisonis fluuiorum. καὶ ὁ Ἐλίσων. *Alisonem dicit Tacitus libro secundo, his verbis: Cuncta inter castellum, Alisonem, ac Rhenum nouis limitibus aggeribúsque permunita. Quo in loco Tacitus loquitur de discussa obsidione castelli ad Luppiam positi:*

Taciti locus animaduersus.

siti: vbi tamen (quod obiter monere visum) imperitè quidam castellum Alisonem legerunt, vt Aliso sit nomen castelli: quod falsum esse Dio nos docet.

711 Bessus natione. Θρᾶξ Βεσσός. *Suprà ostendi* Βησσός, *&* Βησσῶν *scribi oportere: quam lectionem hic annotatam Robertus Stephanus testatur.* Pecuniam ad imagines faciendas S. P. Q. R. conferrent. εἰς εἰκόνας ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνη καὶ ὁ δῆμος, *vitiosè. Sic emenda,* εἰς εἰκόνας αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνοι, *&c. Deinde pòst paulo* ἔστησεν, *non* ἔστησαν. *Ac pro* τοῦ τέλους, τοῦ ἔτους *lego.*

712 Id si quis credendum non putet. ἐκ τούτου μὲν, εἴ γέ τῳ πιστὸν οὐ παρεδέδοται. *Puto sic scriptum ab autore:* εἴ γέ τῳ οὐ πιστὸν, παραδεδόσθαι. *Mox.* Ιουνίου ἡρώου, *legendum vtique* Ιουλίου.

IN DIONIS LIBRVM LV.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

713 *Consulum nomina in annos septendecim cùm annotauerit Dio, tamen hic tantum sedecim annorum exponuntur: ita quidem, vt collega etiam Augusti* XII. *Consulatus desideretur. Ac tametsi nouerim esse qui à Drusi Consulatu vsque ad* M. *Furij, & Sexti Nonij Consulatum inclusiuè tantum sedecim annos numerent: tamen certum est, Dionem hoc loco ab ijs dissensisse, ac septendecim numerasse, quemadmodum & Cassiodorus habet. Causam differentiæ mox indicabo.* Αὔγουστος τὸ ιϐ. ὕπ.) *His adde (vt ex reliquis Chronologis habetur)* Λ. Σύλλας. *Deinde anni* DCCL. *Consules hos possumus ponere:* Γ. Καλουίσιος Σαϐῖνος τὸ β. Λ. Πασσιηνὸς

Ῥοῦφος. *Cogimur autem eos aliunde mutuari, quoniã inter Lælium Balbum ac* C. *Antiſtium Conſules, &* L. *Valerium ac Cn. Cornelium Cinnam, nullius mentio ſit Conſulis in Dione, vt mea quidem fert ſententia: quia multa ex hoc libro interciderunt.* Μ. Οὐαλερίος. Μ.υ. Μεσσαλᾶς ἢ Μεσσαλῖνος. (*Probo poſterius.* Γ. Καῖσαρ Αὔγουστος τὸ υ.) *Legendum vtique, (Roberto etiam annuente)* τὸ ιδ´. *id eſt* XIIII. *Nec me fugit Suetonium Auguſti tredecim tantum Conſulatus numerare, totidémque etiam Tacitum, qui Auguſtum numero ſuorum Conſulatuum Valerium Coruinum, &* C. *Marium ſimul æquaſſe, libro primo ſcripſit. Veruntamen quia tredecim Auguſti Conſulatus diſertè ſunt ab autore noſtro iam antè recitati: quatuordecim vtique legendum eſt, idque etiam apud Caſſiodorum. Cur eum Tacitus & Suetonius omiſerint, facilius puto intelligeremus, ſi Dionis ea de re verba haberemus: nunc id conijcere tamen poſſumus, non geſtum fortaſſis eum ab Auguſto, ſed omnino aut repudiatum, aut ſtatim alij traditum, ſicut & aliàs fecerat. Illud magis mirum, cur alij hunc totum annum omiſerint, cùm eum Caſſiodorus habeat, eundémque quem Dio collegam Auguſto* XIIII. *Conſuli aſſignet* L. *Paulum. Nobis is annus prætereundus nullo modo viſus eſt. idque tanto minus, quòd infrà libro ſexageſimo, quem annum Dio octingenteſimum Vrbis conditæ habet, is apud alios* DCCXCIX. *dicitur. Vnde patet, vno anno noſtram aliàs præcedere rationem, vt ibi quoque dicemus.* Π. Οὐινίκιος ἢ Μινούκιος.) Οὐινίκιος *Vinicius legendum Velleius docet. & pro* Ν. υἱὸς. *reponendum* Μ. υἱὸς. *Scribens enim ad* M. *Vinicium, patrem eius* P. *Vinicium apertè nominat: quo Conſule Tiberius*

Rho

Rhodo redierit. Deinde auum M. *Vinicij, ipsum etiam* M. *Vinicium appellat.* Οὐάλαιβος.) *fortè* Οὐόλαιβος; *quod cognomen Valeriorum fuit.* K. Καίλιος.) *scribe* K. Καικίλιος. M. Φούρνιος.) *Vtique* Φούριος *est scribendum, v omisso. Furius enim Camillorum nomen est, non Furnius.*

714 Inde in Cheruscos conuerso itinere, Visurgin transgressus. πρός τε τὴν Χηρουσκίαν μετέστη, καὶ τὸν Οὐσίβουργον, *&c. Legendum* Χερουσκίαν, *&* Οὐίσουργον, *id est Visurgim: quem suprà falsò scriptum habuimus* Οὐίσουργον. *Mox, pro* Αλβηίου, *lego* Αλβίου, *vt est apud Xiphilinum.*

716 Et non modò homines. *Ante hac verba deesse aliquid, satis patet: mihi tamen restituendi facultas (fateor) abest. Certè videtur Augusti lex aliqua de ijs quæ mortis causa legantur, intercidisse: vtcunque eodem modo apud Xiphilinum legatur.*

717 Quæ deinde more Romano. καὶ αὕτη μετὰ τοῦτο καὶ ἡ κύρωσις. *Legendum,* καὶ αὐτῇ. Cum honore tamen Tribb. pleb. anteirent. ἢ τὴν τῶν δημάρχων προστετιμημένοι. *Vitia tolles, si legeris,* καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι. *quod etiam Robertus Stephanus deprehendit.*

718 Pignoris loco. ὥσπέρ τι ἐνέχειρον. *scribe* ἐνέχυρον. *Infrà, pro* ἀφιεὶς, ἀφείς.

719 Exceptis Cantabris. πλὴν τῶν Καντάβρων. *Certè adduci non possum vt credam, hoc Cantabrorum nomen non esse falsum. Quid enim Cantabris cum Germanis commercij, aut cur Cantabros debellaturus Rhenum transiret, aut cur tandem illi eam expeditionem metuerent, tam longè ab ipsis auerso*

bello? Id monere volui, vt qui possunt, corrigant hunc locum: me sanè hîc ingenium & autoritas scriptorum, aut certè memoria destituit. Pro πείσεως *autem, legendum scio* σπείσεως.

722 D. Lælium Balbum. καὶ Λούκιος Βάλβος. *Ipsius Dionis in indice libri, & reliquorum autorum testimonio,* Λαίλιος, *non* Λούκιος *est scribendum.*

724 Corpora porrò Caij & Lucij. τὸ δὲ Λουκίου τό τε Γαΐου, *&c. Non possum mihi persuadere, non intercidisse hoc ex loco permulta, quibus inter alia Caij & Lucij interitum Dio descripserit, cùm quòd in ipso indice libri ea historia promittitur, tum quòd leuiora multa consectatum autorem nostrum, eorum mortem silentio inuoluisse non sit consentaneum. Iam Zonaras etiam (quem nuper editum magnificentiæ viri verè magnifici ac generosi Domini* ANTONII FVGGERI, *laboribus autem honestissimi ac doctissimi viri Domini Hieronymi Vuolfij, meriti de me optimè amici debemus) cùm permulta in historia horum temporum ad verbum è Dione transcripserit, vestigiáque eius diligentissimè (nec id dissimulanter) consectatus sit, de Cæsarum horum exitu ea habet, quæ ipsis vocabulis esse à nostro autore eum mutuatum, contendere ausim. Quid quod inscriptio præsentis libri etiam de Augusti templi dedicatione, fanóque Martis in eo pollicetur, de quibus sanè ne vllam literam nos habemus? Quid, quod Consulum ab anno 748, vsque ad 758, nulla ne vllo verbo fit mentio? Ea igitur quoque amissa sunt. Quoniam quidem verò sine exemplaris alicuius auxilio restitui nequeunt, mihi satis fuit ad præsens indicasse, lacunam hic esse*

relin

relinquendam.

725 In Germaniam ablegauit. εἰς τοὺς Κελτοὺς. *Deest verbum* ἐξέπεμψε, *aut simile. Mox:* αὐτὸν ἐκείνου, *legendum* ἐκεῖνον, *scilicet Tiberium.*

726 A curis vacet. ἀπομερμερίσῃ *scribe* ἀπομερμηρίσειε.

628 Te incolumi ipsa quoque hodie regnans. *Ante* δεινὸν δέ τι παθόντος, *Xiphilinus hæc quæ inserui verba habet:* καὶ σωζομένου μὲν σοῦ, καὶ αὐτὴ τὸ τήμερον ἄρχουσα.

729 Lenibus corporis exercitiis. αἰωρήμασι. *De his alij multa. Xiphilinus habet* αἰωνήμασι. *Hinc suspicor* αἰονήμασι *legendum, id est perfusionibus, rigationibus liquorum,* ἀπὸ τοῦ αἰονᾶν. *Paulo suprà:* ὅτι φοβούμενοι. *Xiphilinus rectius,* οἵ τι φοβούμενοι.

730 Vtque in aliis rebus modò grauiores. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν τἄλλα. *Excidit aliquod participium, vt* πλημμελούντων, *aut simile.* Quo intelligitur pœnas non faciliores. ἐξ οὖν τούτων ἐκείνοις μὲν ῥάων. *Sensus postulat, vt legamus* ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ῥάων: *vt est etiam apud Xiphilinum. Versu proximo,* ἐπιγορίαν, *scribe* ἐπηγορίαν.

731 Vt in officio maneant. ὅπως σωφρονῶσι, καὶ προσέτι μὴ δυνηθῶσιν. *Deest aliquid: puto* ἁμαρτάνειν.

Facinoris alicuius causa capite plectas. θανάτῳ μὲν μηδὲν ἔτι δεινὸν δρᾶσαι σωφρονίζειν. *Liquet mendosè ita legi. Possunt autem omnia ex Xiphilino restitui, qui sic legit:* θανάτῳ μὲν μηδένα τῶν τοιούτων τιμωρεῖσθαι, ἑτέρως δέ πως αὐτοὺς, ὥστε μηδὲν ἔτι δεινὸν δρᾶσαι, σωφρονίζειν.

Paulo post: καὶ τείχη ὅπλα. *scribe.* καὶ τείχη καὶ ὅπλα, *Idem.*

733 Quia tantam vrbem. πόλιν τηλικαύτην τὴν. *Abundat* τὴν.

734 Decima Gemella. δεκάτεροι *scribe* δέκατοι *Infrà:* καὶ τῇ Γερμανίᾳ τῇ ἄνω. *scribe,* καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ. Ipse acceptos adseruauit. *Obscurus est locus, nec, vt credo, integer. Quò enim id verbum referendum est?*

735 Tot sunt legiones. νῦν μὲν δὴ τοσαῦτα τείχη, *inepte, pro* τέλη. *Suprà,* Ἀντώνιος ὁ Μάρκος. *repone* Ἀντωνῖνος.

737 Munus gladiatorium præbuerunt. μονομαχίας ἀγῶνας. *Xiphilinus aliter hic habet: nempe, ludos Circenses editos, in iis rhinocerotem ab elephanto victum, & diuitem quendam olim equitem depugnasse.*

738 Progressúsque est primò ad Erygrum. τοῦ Ἐρύγγου. *Non inuenio vllum fluuium aut hoc, aut simili nomine apud antiquos aut recentes Germaniæ descriptores. Ex Velleio Paterculo (qui hanc rem fusè tractauit)* τοῦ Ῥήνου *legendum videretur, vbi ita scripsit: Denique quod nunquam antè spe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringentesimum miliarium à Rheno vsque ad fluuium Albim, qui Senonum Hermundorúmque fines præterfluit, Romanus cum signis perductus exercitus, &c. nisi* Ἐρύγγου *vocabulum alicui nimis differre à* Ῥήνου *putare posset: cùm tamen multa sint apud Dionem mirè aliò detorta.*

739 Bato eorum aduentu. αἰσθόμενος δὲ τὴν προσόδου αὐτοῦ ὁ Κάτων, *ineptè: pro* Βάτων. Montem Almam. Ἀλμάν. *Sanè Velleius Claudium montem vocat.* Sisciæ commorarentur. ἐν Συσκίᾳ ἔγγυον.

Malim

Malim Σισκίᾳ. *Velleius: Ipse asperrimæ hyemis initio regressus Sisciam. Dixi de hoc oppido suprà ad lib.49.*

740 Ludósque magnos vouit. καὶ ἀγῶνα τε τῆς πανηγύρεως τῆς μεγάλης ηὔξατο. *Rectè me sententiam expressisse confido, vtcunque locus sit corruptus.*

741 Planasiam. *Perperàm* Παλνασίαν *habetur, pro* Πλανασίαν. M. deinde Furio Camillo. M. δὲ δὴ Φυρνίου. Φυρίου *legendum, vt dixi.*

IN DIONIS LIBRVM LVII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

743 *In Consulum nominibus hæc sunt emendanda. Pro* Πομπαῖος *scribendum* Ποππαῖος, *vt Robertus Steph. etiam monet.* Γ. Φόντιος. *Scribo* Φοντήϊος. καὶ Κιναλάριος. *Nescio quid hoc sit.*

747 Legibus non obtemperantes, *&c.* οὐ πείσεσθε τοῖς νόμοις. *Lego* πείθεσθε, *cum Roberto.*

749 Viris immaturas. καὶ μηδέπω γάμον ὥρας. *Legit* ὡραίας *idem, quod non improbandum planè est. malim tamen* γάμον ὥραν ἐχούσας, *quo modo Plutarchus in Theseo de Helena est locutus.*

751 Lex Pappia Poppæa. ὅτε Πάππιος καὶ ὁ Πόπλιος νόμος. *Apparet ex Cornelio Tacito, Pappiam Poppæam legendam esse, & pro* Πόπλιος, *&* Πούπλιος *iterum,* Ποππαῖος *scribendum. Sic enim ille libro tertio. Relatum deinde de moderanda Pappia Poppæa, quã senior Augustus post Iulias rogationes incitandis cœlibum pœnis, & augendo ærario sanxerat, &c. Atque eo magis lectionem Taciti probo, quòd Publius nomen non est, sed prænomen, Poppæus autem nomen est. Suetonius quoque in Claudio meminit huius legis, capitibus* 19. *&* 23.

752 In diuersa loca discurrente. ἄλλῃ ἢ ἄλλῃ περιφοιτῶντες. *scribe* περιφοιτῶντος.

753 Multis conuallibus abruptus erat. πολλαχῇ καλέτμητο. *scribe* καλετέτμητο.

756 Post administratam Syriam. μετὰ τὴν τῆς Σύρων ἀρχήν. *Hæc verba ex Xiphilino inserui.* Ad flumen Visurgin. Οὐίσουργον. *scribo* Οὐίσουργον. Non modò fidem omnibus iis qui, *&c.* καὶ πᾶσι τοῖς τῷ τότε γιγνομένοις ὑπόπτευσι. *Deprauata est lectio, quam sic corriges:* καὶ πᾶσι τοῖς τό, τε γιγνόμενον ὑποπτεῦσι.

757 Quæ iam in promptu certo quodam loco. ἐν ἑτοίμῳ ποιοῦντας. *Lege* ἐν ἑτοίμῳ πῃ οὔσας. *Paulo inferius malim* ναυτοφόρα, *quàm* ναυτοφόρια.

758 Robustissimus quisque euaderet. ἐρρωμενέστατοι πολλοὶ ἀπέσπασαν. *Postrema hæc dictio vitiosa apertè est: scribendum censeo* ἀπέσπευσαν.

759 Ac quoniam ij, qui militari. καὶ ἐπεὶ τῆς τὴν στρατευσίμων. *Scribendum vtique,* καὶ ἐπεὶ μηδεὶς τῆς τὴν, *&c. cum Xiphilino.*

762 Cùm antea in senos menses. πρότερον γὰρ καθ᾽ ἕκαστον μῆνα. *Sed hæc vitiosa est lectio, cùm suprà Dio ostenderit libro* 53. (669) *singulis sex mensibus semel eum consiliarios mutasse. Ergo pro* ἕκαστον μῆνα, ἑξάμηνον *repone, aut* ἕκμηνον, *vt habetur hîc in Xiphilino.*

764 Ideo vates eum centesima pòst die. ὅθεν οἱ μάντεις τῇ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἡμέρᾳ. *Legendum est,* τῇ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἑκατοστῇ ἡμέρᾳ. *id enim & ratio huius interpretationis facta à vatibus desiderat, & Suetonius apertè ita habet capite nonagesimoseptimo.* Sergij Sulpicij Galbæ. *Falsum est hîc* Σερουΐου, *pro* Σεργίου.

766 Suis

766 Suis subditis potiora,vt Rempublicam. πολὺ τὸ διάφορον αὐτοῖς δυναμένοις *Inter duo postrema vocabula hæc interserenda sunt:* πρὸς τὸ ὑπήκοον ἢ, τά τε κοινὰ πᾶσι τοῖς. *Ea cùm hîc desint, asterisco notatus est locus: sed ex Xiphilino ita, vt dixi, restituitur integritati.*

767 De Diuo Augusto. καὶ ἐπὶ τῷ θείῳ ἐκείνῳ. καὶ *dele, nam abundat.*

769 Metuens ne multis simul. καὶ μὴ φοβηθεὶς μὴ πολλοῖς. *Legendum,* καὶ φοβηθεὶς, *&c. Et pòst,* δημωφελέστατα, *non* δημοφ.

771 Quis autem fuit, qui suam vnicam domum. τῆς ἰδίας μόνης. *Si sic legas,* ἔλλειψις *erit, Græcis familiarissima. neque oportet* μόνης *in* μονῆς *conuerterte, quod Robertus vult: non ineptè quidem, non tamen necessariò.*

773 Semper vel in curia. εἰ πότε ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ. *Scripserat Dio* ἀεὶ πότε.

774 Adepti fuissemus. ἀναγκαίως κεκθοῖσιν. *Lego* κληθεῖσιν. Iussu senatus. ὡς τῆς τῇ βουλῇ ἐδέδωκει. *Hæc verba non intelligere me, liberè confiteor: nisi fortè* ἡ βουλὴ *legas, aut* τῇ βουλῇ ἐδόκει.

IN LIBRVM DIONIS LVII.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

Passum fuisse hunc librum & sequentes maximam cladem ac detrimẽtum, cùm multis alijs rationibus deprahendi potest, tum verò his in primis. Primò, cùm inscriptio huius libri tantũ vsq; ad mortem Drusi (qui fuit filius Tiberij) ostendat historiam porrectam fuisse,

quæ

quæ hoc libro comprahenderetur: cùm is mortuus ſit (teſte Cornelio Tacito lib. 4. quem quidem Dio diligenter ſecutus eſt autorem) C. Aſinio & C. Antiſtio Coſ. Tiberius verò obierit decimoquarto pòſt anno: ſatis equidem perſpicuum eſt, Tiberij mortem nequaquam hoc in libro narratam fuiſſe, ſed in ſequenti. Idem deinde oſtendit ratio temporum per Conſules enumerata. Quia enim in titulo eſt, hiſtoriam vndecim annorum hoc libro exponi, cùm amplius vigintiduobus annis Tiberius ſummæ rerum præfuerit, liquet libro demum 58. reliquam eius vitæ partem à Dione expoſitam, videlicet rebus ſub Tiberio geſtis amplioribus quàm quæ vnico poſſent libro includi. Accedit huc firmiſſimum argumentum, quod in titulo eius libri, qui huic, quem præ manibus habemus, proximè ſubiūgitur in Pariſiēſi exēplari, & 58. vocatur, apertè mentio fit libri ſexageſimi, qui ipſum proximè ſequatur. Quippe in eo quem dixi libro non modò C. Caligulæ vita, quā index pollicetur, nec quadriennij modò hiſtoria, cuius ibi Conſules recenſentur, ſed Claudij inſuper vita comprahenditur. Ex quibus omnibus relinquitur, hunc quem inſcriptio noſtri codicis quinquageſimumſeptimum dicit, eſſe in vnum ex duobus libris, quinquageſimoſeptimo & octauo nimirum, conflatum, qui Tiberij imperium enarrarēt: mutilis ſanè illis, & non exigua parte ſui mulctatis. Itēq; eum qui quinquageſimus octauus inſcribitur, eſſe compoſitum ex alijs Dionis duobus libris, quinquageſimononono ſcilicet, in quo Caligulæ, & ſexageſimo, in quo Claudij Monarchia deſcriberetur. Ita fit, vt cùm codex noſter vigintitres ſolum libros profiteatur, nos vigintiquinque habeamus: ita tamen, vt hi quatuor poſtremi non integri, ſed lacunoſi, & multis in locis cùm interpo-

lati

lati interruptique, tum vitiati intelligatur. Cui rei documento esse præter alia potest vel hoc, quòd penè totidem verbis eadem apud Xiphilinum (qui Epitomen tantùm scripsit) leguntur: ac nisi in quibusdam locis nostra quàm ipsius essent vberiora, verisimile poterat esse, inde Dioni hæc adiecta fuisse. Nos, quantū eius fieri commodè poterit, Suetonij & Taciti, ac nostri etiam quandoque ingenioli beneficio freti, nonnihil tamen huic malo medebimur. Quod ad Consulum nomina attinet, nunc agamus. Γ.Καικίλιος. *Tacitus libro 2. c. Cælium vocat: Rufi cognomen habent alij. Sed de Cæcilij ac Cælij nominibus, quæ eidem apud diuersos autores tribuuntur, diximus suprà ad librum* 42. *Porrò, non* Πομπωνιανὸς, *sed* Πομπώνιος *scribendum, si Tacitum & alios sequimur.* Γ. Νωρβανὸς. *Scribendum* Λ.Νωρβανὸς. *sic & ipse Dio infrà, & Tacitus, & reliqui.* Μ.Αὐρήλιος. *Cornelius initio tertij libri Caium nominat.* Σιλπίκιος. Τ. *prænomen adde, quod omnes habent.* Γ.Ἀσίλιος γ.υ.Ἴουστος. *Vetus, cognomen ei apud Chronographos est. & suprà quoque lib. 55. & Cornelio Cethego prænomen Sexti, non Sergij. Pro* Κηλευσίλλιος, *scribe* Λ. Οὐισέλλιος.

784 Diuersum ab his quæ egisset consilium. οὐ γὰρ τοῦ καὶ φρονεῖν οὕτως ἐδόκει. *Postremum vocabulum omittendum est: abundat enim, cùm mox sequatur* ὑπελάμβανεν.

785 Patris patriæ nomen. τὸ πατρὸς καὶ τὸ πατρίδος. καὶ *eligendum. Robert.* Neque si quis eam iurasset. οὔτε καὶ ὀμόσας τὶς αὐτὴν. *Robertus putat legendum,* οὔτε κἂν ὀμόσας. *quod cur non probem, facit repetitio negationis, (* οὐκ ἐπεξῄει *) dura omnino, & inepta futura. Itaque sic emendo, secutus cùm rationem*

nem, tum Xiphilini testimonium: οὔτ' εἰ ὁμόσας, &c. *tunc omnia erunt planissima. Paulo inferius,* παρῆσαν τὴν νεομηνίαν. *probo ipsius iudicium, legóque* παρεὶς ἄν, &c.

790 Pulla ipse penula. φαιὰν μανδύη ἐπενέδυ. *Malim legere cum Xiph.* μανδύην. Septuagenis quinis denariis. καὶ πέντε καὶ ἑξήκοντα δραχμάς. *Scribendum est* ἑπτήκοντα, *ex libro præcedenti.*

791 Reliquósque hortans. καὶ τοὺς λοιποὺς καθίζων. *quod participium hic locum non habet.*

792 Hominem interemit. καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀποκλεῖναι πάντας. *Lego,* καὶ πάντας.

793 Quoties vsus esset, factum. ὁσάκις ἐγένετο ἐδέησεν. *Lege,* ὁσάκις ἐδέησεν, ἐγένετο. Marcellus quidam. Πόρκελλός τις ὑπολαβών. *Secutus sum Xiphil. qui* Μάρκελλός τις *habet.*

795 Perdetur seditione. ἐλεῖ στάσις *Malim* ὀλεῖ στάσις, *sicut est apud Xiph. in Nerone.* Cn. Pisonis. *Prænomen addidi ex Suetonio, & Tacito, qui libro 2. rem totam copiosè & summo artificio descripsit. Mihi quidē multa ante hunc locū desiderari videtur: qui enim tam abruptè Germanici victorijs Germanicis, mortem in Syria Dio contexuisset, intermedijs, & Consulatu Tiberij tertio, ac secundo Germanici præteritis?*

796 Non modò qui contra Augustum. καὶ τοῖς τῆς ἀσεβείας δίκαις οὐχ ὅτι, &c. *Locum esse mutilum, ex apposito asterisco patet. Xiphilinus retinuit veram lectionem:* δίκαις, εἴ τις οὐχ ὅτι, &c. Seij Strabonis. τοῦ Στράβωνος. *Et hic nomen apposui ex Taciti quarto, quod tamen hic scripsisse Dionem existimo*

stimo. Caterùm, vbique malim scribere Σηϊανὸς, *quàm sine* η, Σιανὸς. M. Gabio. *Apud Xiphilinum Sabio*, Σαβίυ *legitur: vtrum rectius, iudicare non possum.*

797 C. Lutorius Priscus. *Apud Cornelium Tacitũ libro tertio, Clutorius Priscus scriptum est: atque haud scio an mendosè, sanè quàm procliui ad mendam gradu. Quod autem ibi legitur, Igitur factum* S.C. *ne decreta patrum ante diem ad ærarium deferrētur, &c. locus vnius vocabuli elisione deprauatus est: potest autem commodissimè restitui ex Dione nostro, si ita legas: Igitur factum* S.C. *ne decreta patrum ante decimum diem, &c.*

Taciti loc. restitutus.

798 Mirum in modum. θαυμαςὸν δή τινα. *Scribe cum Xiphilino*, δή τινα.

799 Liuillæ nomen fuisse. Λιίλαν. *scribe* Λιβίλλαν. *Liuilla hæc, vt à Dione ac Suetonio vbique dicitur, in Tiberio, Caligula, & Claudio, (Tacitus enim constanter Liuiam nominat libro 4. nisi codex fallat) filia fuit Drusi, ex Antonia minore, soror Germanici & Claudij*, C. *primùm Cæsari, deinde Druso nupta fuit. Sed de his suo loco.*

800 Cremutius Cordus. *In Græco est* Κλεμύδιος, *apud Xiphilinum* Κρεμύτιος. *Tacitus Cremutium nominat, quem sequendum duxi. Porrò autem ait hoc accidisse Cornellio Cosso, Agrippa Asinio Consulibus, qui postremi sunt inter eos Consules, qui in huius libri indice continentur, ad annum scilicet* 778.

IN

IN LIBRVM DIONIS LVIII. GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

801 Sub id tempus Roma diſceſsit. *Conſtat ex Cornel. Tacito, diſceſſiſſe Romæ Tiberium, Cn. Lentulo Getulico, C. Caluiſio Sabino Coſs. hoc eſt anno V. C. 779. Atque hi quidem Conſules primi ſunt inter eos vndecim horum proxime ſequētium annorum Cõſules, quos annos Tiberius ad mortem vſque ſuam ab vrbe abfuit. Itaque ſatis conſtat, hæc quæ ſequuntur omnia, eſſe fragmenta libri 58. apud Dionem: quo ſcilicet libro hiſtoriam eius temporis quo Tiberius Roma abfuit, vſque ad iſtius mortem, proſecutus eſt. Nomina Conſulum in hunc librum, id eſt, proximorum vndecim annorum, non annotaſſem, cùm extent in Chronologijs: niſi ab ijs Dionem, Tacitúmque nonnihil aliquando diſſentire, atque ipſos quoque inter ſe diſcrepare animaduertiſſem: quanquam alioquin etiam non alienum id à noſtro erat inſtituto. Sic igitur habent:*

Cn. Lentulus Gætulicus. C. *Caluiſius Sabinus.*
Anno V. C. *779.*

Annum hunc alij numerant 778. Sed nos propter decimumquartum Auguſti Conſulatum (Dionẽ enim ſequi conuenit) vno amplius, cum Caſſiodoro etiam, numeramus: quod repetendum duxi.

Anno V. C. 780. M. *Licinius Craſſus.* L. *Calpurnius Piſo.*
App. Iunius Silanus. P. *Silius Nerua.*
781. C. *Rubellius Geminus.* C. *Fuſius Geminus.*
782. C. *Fuſius Geminus ſcriberem: ſic enim Dio alibi, vt diximus.*

M. *Vin*

M. *Vinicius Quartinus.* C. *Cassius Longinus.* I. C. 783
Claudius Tiberius Cas. V. L. *Ælius Seianus.* 784.

Horum duorum annorum Consules & historia apud Tacitum desiderantur: est enim liber quintus eius initio magna ex parte mutilatus. Id quidem constat ex eodem autore; neque Tiberium, neque Seianum gessisse posterioris horum anni Consulatum: sed Fulcinium Trionem, atque Memmium Regulum, quorum hunc Dio apertè testatur anno antequam Cn. Domitius & Camillus Scribonianus Consules fuerunt, Consulatum tenuisse, priorem etsi non nominatim recenset, (loquor de his fragmentis, quæ ad manus nostras peruenerunt: nam si totum Dionis librum haberemus, minus laboraremus.) tamen Seiani partibus fauisse innuit. Eo sanè anno Seianum occidisse idem docet, disertè quidem. Cornelius Tacitus, vbi res gestas Camillo & Domitio Consulibus exponit, apertè testatur, superiori anno Regulum & Trionem consules fuisse, quos tum Haterius Agrippa incesseret, quia mutuam accusationem quam intenderant, omitterent. Suetonius in Caio huius Memmij prænomen Caium habet, capite vicesimoquinto.

Cn. Domitius Aenobarbus. *Camillus Scribonianus.* *Anno* V.
Sergius Sulpicius Galba. L. *Cornelius Sylla.* C. 785.
L. *Vitellius.* *Paulus Fabius Priscus.* 786.
D. *Gallus Camerinus.* Q. *Nouianus* 787.

Hos equidem in Chronologijs inuenio: sed apud 788.
Tacitum sunt alij, scilicet C. *Cestius, &* M. *Seruilius. Dio non* C. *Cestium, (nam in altero conuenit cum Cornelio) sed* C. *Gallum habet: vnde mihi subit coniectari,* C. *Gallum Cestium Camerinum nominatum fuisse.* M. *Seruilij collegam.*

hHb

Sex. Papirius. Q. Plautius. 789.

Hos Dio habet: quanquam apud eum falsò Πλάτιος *legatur, pro* Πλαύτιος. *Tacitus non Q. Plautium, sed Quintium Plautium scribit. Chronologi Q. Plautianum memorant.*

Cn. Proculus. C. Pontius Nigrinus. 790.

Acerronius priori nomen est apud Tacitum & Chronographos, & Suetonium etiam: prænomen tamen Caij Chronographi habent, falsò nimirum, si Tacito, Suetonio ac Dioni credimus. Pontium Nigrum idem Suetonius scripsit.

Porrò autem hoc loco post vocabulum ἀνεκομίσθη, *Xiphilinus hæc verba habet, quæ sunt omnino inserenda:* καὶ ὅτι μέλλων τε ἀεὶ καὶ ἐπαγγελλόμενος. Iam Latiaris quidam. ὅτε δὴ καὶ Ῥαλιάριός τις. *Xiphilinus,* Ῥαλιαρίος δέ τις. *Tacitus Latinium Latiarem nominat, quem secutus sum. Actum Iunio Silano, Silio Nerua Consulibus, Vrbis conditæ septingentesimo octuagesimoprimo, initio anni.*

802 Liuia quoque morti concessit. *Tacitus hoc ait fuisse Rubellio & Fusio Geminis Consulibus, 782. Urbis conditæ.*

804 Non profectò ne effugeret. ἵνα μὴ φύγῃ. *Lege vt est in Xiphilino,* οὐχ ἵνα μὴ φύγῃ.

806 Id tamen agitabat, qua ratione. βουλόμενος γὰρ ὅν τινα, *&c. scribe* βουλευόμενος, *&* ἀποκλείνῃ. *Xiphilinus.* Cùm adhuc in honore haberetur. νεοχμῶσαί τι ἐπῄει. *Insere iam ex Xiphilino (* καὶ γὰρ ἐτιμᾶτο. *)*

807 Ac deinde alij. *Asteriscis ostendi (quid enim aliud possum?) locum hunc mutilum esse. Sanè apud*

apud Tacitum quoque tota hæc historia desideratur. Quod Tib. cum eo. *Illud,* cum eo, *nescio quò spectet, quoniam præcedentia amisimus. Quòd autem loquatur de Caio Caligula, satis ex sequentibus patet.*

808 De morte Neronis. *Is Nero filius fuit Germanici, Agrippinæq; à Tiberio necatus. vide Suetonium, capite quinquagesimoquarto, in vita Tiberij. hæc enim historia, & multa alia interciderunt in nostro codice.* Rumore sparso. προσκαθεὶς τ̀ λόγον. *Rectius Xiphilinus,* προκαθείς. Næuio Sertorio. Ναίβιε *habet Xiphilinus, non* Νευίε. *&* Γρακίνῳ, *non* Γρακίλῳ. *Post,* Ἀπολλωνίῳ, *scribe* Ἀπολλωνείῳ.

810 Quasi sola & leuia. ὅπος καὶ κῦφον. *ὡς lege, cum Xiphilino. Et mox, pro* μὴ τι γε. μὴ ὅτι γε. Is verò casus, &c. ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα τὴν, *&c. Xiphilinus rectius,* μάλιστα ἄν τις τὴν, *&c.*

811 Et ipsam Liuillam. Λιυίαν. Λιυίλλαν *scribe, vt suprà.* Sed propter gratiam Seiani suspectos. ἀγανακτοῦντες ἐς τὴν τ̃ Σιανῦ. *Emenda e Xiphilino,* ἀγανακτοῦντες, ὅτι αὐτοί τε ἐς τὴν τ̃ Σιανῦ. *Et pro* νυκφύλακες, *scribe* νυκτοφύλακες. Metuebant sibi ne, διὰ φόβε ὑποψίαν. *Deest aliquid, nisi legas,* διὰ φόβε καὶ ὑποψίας: *quod probo.*

814 Pro ducentesima pensione centesimam instituit. *Quòd Robertus hoc loco videtur suspectam habere hanc lectionem, locúmque ex libro sequenti citat, vbi de centesimæ abrogatione traditur, non equidem ei adsentior. Is enim ipse locus satis præsentem lectionem confirmat. nã qui aboleuisset Caligula*

centesimas, nisi eas antè Tiberius constituisset?

815 Neminem amicum constanter, &c. οὔτ' ἄλλον βέβαιόν φίλον οὐδένα. *Addo* εἶχεν, *vt Rob. placuit.* Camillo Scriboniano. Καμίλιος, *scribe* Κάμιλλος. *Hic multa sunt quæ apud Xiphilinum non habentur, quæ ostendunt vestigium aliquod libri à Dione scripti.*

816 Iunium Galenum Gallionem. Ἰούνιον Γαλλῆνον. *quæ posterior vox haud scio an vitio librarij obrepserit. Tacitus libro 5. Iunium Gallionem simpliciter nominauit.* Euidentius ostenderet. καὶ ἵνα δὲ ὅτι μᾶλλον. *Pro* ὅτι, *scribe* ἔτι. L. Seiano prætori. ἐφείδετο δὲ καὶ Λουκίου καὶ Σιανοῦ. *Alia lectio est apud Xiphilinum:* ὅτι Κασιανοῦ ἐφείδετο, Λουκίου τε Σιανοῦ στρατηγοῦ. *Et inferius:* καίπερ ὂ Σιανῶν. *Xiphil.* καίπερ Σιάνων, *quod secutus sum.*

817 Idem L. Pisonem vrbis præfectum. τόν τε Πείσωνα καὶ τὸν πολίαρχον τελευτήσαντας. *Ego ex Cornelio Tacito prænomen addidi, &* Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα *scribo.*

818 Sergius Galba. Σερούιος. *scribo (vt suprà docui)* Σέργιος. *Porrò, Syllæ nomen alteri Consulum ex Tacito addidimus.* Filias quoque Germanici reliquas. *Drusillam scilicet, & Iuliam, siue Liuillam. hãc M. Vinicio, illam L. Cassio. Filiam verò Drusi, Iuliam, Rubellio Blando. Tacitus.* Ita vt præter condemn. ὥστε μηδενὶ ἐπ' αὐτοῖς. *scribe* μηδέν. Vibulenus Agrippa. Οὐιβίλιος. *scribo* Οὐιβουλῆνος, *ex Tacito.*

819 Eam concessisset. ὅτι τρέπειν αὐτὸ πράττειν. *Ego* ὅτι τρίπον *corrigo.* Vnum exemplum ref. ὁ γοῦν Μάριος. *Ante hæc sunt in Xiphilino ista:* ὧν ἑνὸς δεῖγ-

μαιρῷ. Porrò malè apud Xiphilinum est Μάρκος, *pro* Μάριος, *cum Tacitus etiam Marium vocet.*

821 Fabius Priscus. Φάβιος Περσικός. *scribe* Πεισ-κός; *hoc enim nominis habet apud Cornelium,& alios.* & Οὐιτίλλιος, *duobus* λλ. *Paulo pòst, pro* πραγμάτ, *scribe* γραμμάτ. Adulterio Liuillæ. ἀλλ' ὡς τὴν Λιουίλαν. *Xiphilinus hic* Λιουίλλαν *habet: quò modo scribendum esse suprà docui.*

822 Tiberius Phraatem. τότε μὲν Φράστην. *scribe* Φραάτην, *vt conspicuum est, & Tacitus habet.*

823 Q. Plautio. μετὰ Κ. Πλατίου. Πλαυτίου *lege: sic enim Tacitus, & alij. Mox,* καὶ περὶ πολὺ πλείω. *Lege,* καὶ πυρὶ, *&c.* L. Arruntius. Λ. Αρίντιος. *scribendum* Λ. Ἀῤῥούντιος. *De hoc quoque Cornelius. Pòst,* ἐν Μεσλωῷ, *legendum* Μισηνῷ. *Nam mortuus est Tiberius apud promontorium Miseni in villa Luculliana. Suetonius & Tacitus.*

IN DIONIS LIBRVM LIX.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

Cur hunc librum quinquagesimumnonum inscripserim, satis iam antè declaratum est. Describitur hoc libro Monarchia C. *Caligulæ, videlicet historia quatuor annorum ferè. Quod ad Consulum nomina attinet,* L. *Apronius,* Λ. Αἰγρώνιος *falsò legitur, pro* Ἀπρώνιος. *sic enim ipse Dio eum nominat, vbi etiam Sabinium Maximum suffectum fuisse Caio tradit. Quòd autem hic Caius Consul* II. *dicitur, eò fit, quia antè in parte eius anni, quo Tiberius perijt, cum Claudio patruo Consulatum gessit: vt satis apertè Dio tradit.* Καῖσαρ τὸ γ.) C. *Cæsar* III. *Addidi,* Solus. *nullũ enim habuit collegam. cuius rei causam Dio & Suetonius ex*

exponũt. Chronographi in nominibus nonnihil variant, ſed nos noſtrum autorem ſequi maluimus.

827 Quippe vicies ter millies ſeſtertium. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ ἑπτακισχιλίας. *Xiphil. pro* πεντακοσίας *habet* ἑπτακοσίας. *quam lectionem ſi ſequaris, ſumma erit amplius octogies ſeſtertiûm quam noſtra. Sed neque hæc, neque Dionis alterutra ſumma cum Sueton. congruunt, qui in vita huius Caij, cap. 37. habet, eam ſummam fuiſſe vicies ac ſepties millies ſeſtertiûm. quæ ſumma Græcè fuiſſet* ἓξ μυριάδες μυριάδων, καὶ πεντακοσίαι καὶ ἑπτακισχίλιαι μυριάδες δραχμῶν. *Itaq; ſubit mihi coniectari Dionem (nimirum ſolitum aliàs ſummas ferè eaſdem cũ Tranquillo concipere) non* πέντε γοῦν, *ſed* ἓξ γοῦν *ſcripſiſſe. mutare tamen nolui, ſed annotare. Quòd ſi illud* ὅλῳ τι *non pro myriadibus, ſed* μυριάδες μυριάδων, *quaſi non pars poſterior ſummæ prioris, ſed tota illa ſumma aliter tradatur (id tamen mihi vix probatur) accipias, erunt tricies ſemel millies ſeſtertiûm.*

828 Qui contra patrem, matrem, fratrésque ſuos conſpiraſſent. καὶ τοῖς σύςασιν ἐπί τε τῇ πατέρα, *&c. Aſteriſcum appoſitum habet codex Græcus: nam videbatur aliquid deeſſe: vt quidem Robertus putat, participium* ποιησαμένοις. *Ego autem non* σύςασιν, *ſed* συςᾶσιν *lego: atque ita ſenſus eſt abſolutiſſimus.*

839 Apellem quidem. τῇ γοῦν Απελλῆν. Απελλῆν *ſcribe.*

830 Congeſtos exuſsit. σωρεύσας. *Lege* σωνήσας, παρὰ τὸ νέω, νήσω, τὸ ἀγείρω, ἤγουν σωρεύω.

631 Senator vnà Conſúlque factus eſt. καὶ ὑπάτευσεν

τευσεν ἅμα καὶ ἐβασίλευσεν. *nimirum mendosè ἐβασίλευσεν. scribe ἐβύλευσεν.*

832 P. Afranius. Πέπλος Ἀφράνιος. *scribe* Πέπλιος.

833 Corneliam Orestillam. Ὀρέστίναν. *Liuiam Orestillam vocat Suetonius.* In acta Tiberij non iurauere. καὶ οἱ ἔνορκοι. *Paulò pòst:* οὐδενὶ γίνονται. *Omnino legendum est* καὶ οἱ ὅρκοι, *&* ἐν οὐδενὶ γίνονται. Machaon. *Apud Xiphilinum est* Μάχων. *Macho.*

835 Maxima ædificia demolitus. μέγιστα οἰκοδομήματα καὶ. *Sequor hîc Xiphilinum, qui* οἰκοδομήματα καθελὼν, καὶ, *&c. habet.* Mulieres etiam venerarentur. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γένωνται. *Lego cum Stephano,* γεραίρωνται.

838 Has igitur quasi planè inops. ταῦτά τε ἅμα. *Deesse multa ante hæc verba, satis contextus orationis & sententiarum indicat. Itaque & hîc asteriscum posui, & deinceps, quotiescunque opus esse indicaui: sunt enim pleraque mutilata & interpolata.* Ac Prasinus à colore. *Locus videtur mutilus. Sanè quatuor genera aurigatorum fuisse, distincta coloribus, albo, rufo, prasino seu viridi, veneto, ex Nerone Xiphilini constat. Idémque à Domitiano duo genera addita fuisse, aureum & argenteum, memoria tradidit.*

Aurigarum colores & genera.

840 At ipsos iniustè. ὑμεῖς δὲ δὴ οὐ μόνον ἀδικεῖτε. *Nisi* οὐ *hic abundat, deest aliquid huic periodo.* Tantùm verbis inani gloria. ἔργῳ δὲ δόξαν κενήν. *Lege (vt vult Robertus)* λόγῳ δὲ, *&c.*

841 Canentibus eam. παίδων ἀγομένων. *Lego* ᾀδομένων.

852 Sed & inter præcipuos posthac amicos haberetur. ὥστε μὴ μόνον περὶ φρένας. *Adde ex Xiphilino;* ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πάνυ φίλοις αὐτοῦ νομισθῆναι.

IN LIBRVM DIONIS LX.

GVLIELMI

Xylandri Augustani annotationes.

855 Caio, ita vt dixi, mortuo. τοῦ δὲ Γαΐου ὡς εἴπαμεν, *&c. Cur hic librum sexagesimum ceperim, satis suprà exposui. Continetur autem hoc libro vita Claudij: éstque hic liber expertus eandem quam tres precedentes fortunam, lacer, ac mutilatus, non tamen negligendus, vtcunque fragmenta hæc malè cohæreant.*

858 Non modò verbis omnium antè actorũ. ἐνδιλλόζετα γὰρ καὶ ἐν τοῖς πάντων πώποτε. *Locus mendosus.* Agrippinam & Iuliam. *Hanc Suetonius in Claudio Iuliam, in Caio Liuillam vocat: de qua re dicam paulò infrà.*

860 Cùm statutum esset, vt ludi. οἷς μὲν οὔτε ἐν καὶ ὁτιοῦν, *&c. Sensum non dubito quin retulerim, verba mendosissima emendare non potui.*

862 Ac P. Gabinius Marsos. καὶ Π. Γαβίνιος Μαυρουσίους νικήσας. *Maurusios si vicisset (id quod textus habet) Gabinius, quâ nam ratione amissam Vari clade aquilam recuperasset, aut quî tandẽ ea ad Maurusios peruenisset? Ego neque hoc, neque Suetoniũ etiam secutus sum: Gabinio, inquit cap. 24. Claudij, Secundo Chaucis gente Germanica superatis, Chaucius cognomen vsurpare cõcessit. Verùm ego reputans inter* Μαυρουσίους *ac* Χαύκους *voces nihil admodũ esse affinitatis: cõtrà,* Μάρσους *&* Μαυρούσιους *haud dissonans inter se sentiens, Marsos verti: coniecturam quoque secutus, ex 2. Taciti libro oblatam, vbi de Marsis ille scribit. Nisi quis fortè* Καύκους *scripsisse Dionem, in eiúsque vocis elisæ locum*

à libra

à librario ineptè Μαυρουσίας *subiectū opinatur. Quod sequitur,* οἱ αὐτοὶ αὖθις Μαῦροι, *nihil me mouet: nam fortassis intercidit prior aliqua hoc loco Maurorum defectio. Paulo post,* Σελώνιον, *scribo,* Σεντώνιον.

866 Quæ æneam, omnínque sensu cassam. ᾐδήσθη τὸν χαλκοῦν τὸν ἀναίσθητον δοκεῖν ὁρᾶν ἠξίου. *Robertus Step.* ὁρᾶν οὐκ ἠξίου *legit, & rectè, mea quidem sententia.*

867 Annius Vinicianus. Οὐινικιανὸς. *scribo* Οὐινικιανός. Copias multas, vrbanas ac peregrinas. καὶ δύναμιν συχνὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *Lego* δύναμιν πολιτικὴν συχνὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *vt ex sequentibus apparet scriptum fuisse. Paulò pòst interciderunt aliquot versus, apparatum belli Scriboniani & res actas complexi.*

869 Hunc vos vlcisci, &c. *Xiphilinus rectius hoc loco,* ἄνδρ᾽ ἀπαμύνασθαι. *sic enim est apud Homerum Odyss.* φ.

871 Ac alteram Iuliam, Germanici filiam. ὥσπερ καὶ τὴν ἑταίραν ἀπέσφαξε. *Scribendum est* ἑτέραν, *alteram: duæ enim fuerunt Iuliæ. Altera Drusi filia, Tiberij neptis, Neronis primùm, qui Germanici F. Drusi Germanici nepos, Liuiæ pronepos fuit: deinde Rubellij Blādi uxor, vt habet Tacitus libro quinto. Altera Germanici filia, Caligulæ soror, quam is M. Vinicio coniunxit. Hanc posteriorem Iuliam, Suetonius in Caio, capite septimo, Liuillam nominat. Et idem in Claudio, capite vicesimonono, idē quod Dio noster hic asserit, duas Iulias, Drusi alteram, alteram Germanici filiam, à Claudio necatas. vbi tamē nonnulli perperàm Liuias habent. Dio non hoc modo loco, sed & alijs, suprà*

& infrà, Iuliam scripsit: itémque Tacitus. Paulò suprà, θεραπαινίδα τινά. *Xiphilinus,* θεραπαινίδιά τινα, *rectius.*

872 Quæ firma & peruia essent. καὶ τὰ στερίφα, τά τε ὑπορα. εὔπορα *lego.*

879 Anno Romæ octingentesimo. *Hic locus euidentissimè demonstrat ea, quæ ad initium libri quinquagesimiquinti à nobis sunt de ratione temporum annotata, verè esse disputata. Etenim, nisi is annus, quo Dio, & Cassiodorus, nósque eos secuti, Augustum Consulem* XIIII. *fuisse tradũt collega Paulo, interseratur: fiet omnino, vt hic annus, quo Claudius* IIII. *Consulatum gessit, non octingentesimus, sed septingentesimus nonagesimus nonus sit dicendus. Enimuerò cum nostro Dione consentit etiam Cornelius Tacitus, cuius autoritatem Annalibus omnibus alijs præfero. Quo enim loco gesta Claudio* IIII. L. *Vitellio* III. *Consulibus describit, hæc eius verba inuenies: Iisdem Consulibus ludi seculares, octingentesimo post Romam conditam, sexagesimoquarto, quàm Augustus ediderat, spectati sunt. Loqui autem eum de Consulatu Claudij & Vitellij, ex sequẽtibus liquet: libri enim vndecimi initiũ cum prioribus quinque libris perijt.* Propter egestatem exciderunt. διὰ πενίαν παρέμενον.. οὐ παρέμενον *scribo.* Surdinius Gallus. Συρδίνιος τὶς γὰ. *Xiphilinus & Zonaras, qui hæc ad verbum è Dione transcripserunt,* Συρδίνιός τις Γάλλος *legunt.*

880 Fossam à Rheno ad Mosam. τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μέζου. Μόσου *scribe. Meminit Tacitus libro vndecimo 23.* M. *passuum spacio productam dicens: noster stadijs centum & septuaginta, quæ sunt miliaria viginti unum, & vnus quadrans.*

Triumphauit tamen nihilominus. τῶν μέν τι ἐπινικίων. *Malim quidem* τιμῶν μέν τι. *sic enim Tacitus: Insignia tamen triumphi indulsit Cæsar.*

882 Vtq; carpento. καρπεντίῳ. *Suprà fol.467. dixit* καρπέντῳ: *quod malim.*

883 Iulio Gallico. *Secutus sum Zonaram: nam apud Dionem & Xiphilinum non* Ἰουλίῳ, *sed* Ἰουδαίῳ *legitur.*

884 In castris congregato. ἐν τῷ στρατοπέδῳ στραφὲν. συστραφὲν *scribe, sicut Xphilinus.* De immortalitate fungo parta. ἀπαθανάτισιν. *melius* ἀθανάτωσιν. *Xiphilinus. Sanè extat hodiéque lusus Senecæ in mortem Claudij Cæsaris, vtrum tamen eum Dio hîc notet, non facilè dixerim.*

LEC

LECTORI S.

Hactenus qua potui cùm fide, tum breuitate, Lector candide, coniecturas & sententiam meam de multis Dionis locis restituendis, aliquando etiam rectius intel ligendis protuli. finémque iam facturus fuissem, nisi recordarer, pollicitum me quandam familiæ ac stemmatis Cæsarum delineationem. Ipse enim sensi, & plerosque experiri puto, eam rem non intellectam probè, multas histo riæ tenebras offundere. Ne quid igitur, mearũ partium quod esset, desiderari posset, en tibi nunc promissum repræsento. Rem per se copiosam, variã, ac labyrinthorum nonnihil habẽtem, quàm potui, in arctissimum coegi: & quæ non facerent ad Dionem præsertim intelligẽdum, omisi breuitatis ac perspicuitatis causa. Autores secutus sum in primis Dionem, tum Plutarchũ, Velleium Paterculum, Suetonium, Corneliúmque Tacitum: quorum verba singulis locis adduxissem, si commentarios scribere, non indicem instituissem. Proinde res ita habet.

Genealogię Cæsarum à Iulio vsque ad Neronẽ breuis & fidelis descriptio.

Caio Iulio Cæsari (ei qui primus optimatibus deuictis, Rempublicam in suam potestatem redegit, Imperatórque factus est) soror fuit, Iulia nomine. Ea nupsit M. *Accio Balbo, quo ex coniugio nata Accia,* C. *Octauij vxor,* C. *Octauij, (eius qui à Iulio Cæsare adoptatus,* C. *Cæsar Octauianus, ac posteriorib. tẽporib. Augustus nominatus est) mater, ac præterea Octauiæ. Augustus (vtar enim deinceps illis præsertim nominibus. quib. potissimũ vna quælibet persona nota fuit) è Scribonia coniuge filiam sustulit, Iuliam nomine. Scribonia repudiata, in matrimonio habuit Liuiam Drusillam, Tiberij Claudij Neronis coniugem: quam vterum ferentem, ac iam antè matrem è Claudio factam Tiberij eius, qui Augusti imperium excepit, abduxit, concedente marito. Hac*

tertio mense apud Augustum edidit partu Drusum, qui in Germania rem praeclarissime gessit, ibique morbo absumptus est. Ex Augusto nulla proles Liuiae fuit. Iam Octauia primùm C. Marcello nupsit, ex eóque filias duas, Marcellarum nomine, & filium M. Marcellum peperit. M. Marcellum hunc sororis suae filium Augustus generum, in matrimonium ei locata Iulia, suum fecit. Verùm is iuuenis admodum decessit. Marcellarum alteram M. Vipsanius Agrippa uxorem habuit, & ex ea sustulit Vipsaniam filiam: isque M. Marcello, ut dixi, defuncto, Iuliam Augusti iussu duxit: quo è coniugio nati sunt Caius & Lucius Caesares (nam statim adoptauit eos Augustus, sicut etiam eorum germanum fratrem Agrippam Posthumum) itémque filiae duae, Iulia & Agrippina. Caius & Lucius Caesares immatura morte erepti sunt Augusto: Agrippa Posthumus ob morum peruersitatem relegatus: ac Augusto recens mortuo, à Tiberio occisus est. Caeterùm Octauia, marito suo vita functo, M. Antonio in pacificatione à fratre Augusto nuptum data est: cúmque duarum filiarum patrem effecit, Antoniarum maioris ac minoris, seu iunioris nomine. Mortuo Agrippa, Tiberius, qui antè Vipsaniam eius filiam coniugio iunctam habuerat, ea missa facta, Iuliam Augusti filiam, adoptatus à socero, duxit, suscepto iam è Vipsania filio Druso. Ea Vipsania deinde nupsit Asinio Gallo, C. Asinij Pollionis filio: ex his natus Asinius Gallus, Drusi Tibe. F. uterinus: quem sub finem lib. 3. Tacitus Salonium appellat. Porrò Drusus, Liuiae filius, Tiberij frater, qui Germanici nomen meruit, Antoniam minorem, seu iuniorem (sic enim Suetonius habet, capite primo, in vita Claudij: & sic Plutarchus in vita Antonij sentire vide-

tur: quanquam apud Tacitum libro quarto legatur: Ipse (loquitur de Cn. Domitio Ænobarbo) electus, cui minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur: falsò nimirum, pro maior) matrimonio sibi cõiunctam habuit, & ex ea sustulit Germanicum Cæsarem, Claudium (qui Imperator postea tẽporis fuit) ac filiam Liuillam. De Antonia altera pòst dicemus, ac de Claudij coniugijs. Liuilla Drusi Tiberij filia, coniunx fuit post mortem Caij Cæsaris, eius quem Agrippa genitum Augustus adoptauerat, (huic enim prius nupta fuit) Drusio edidit Tiberium, qui iuuenis à Caligula est occisus, & Iuliam. Hãc Liuillam Tacitus lib. 4. Liuiam constanter nominat. Germanicus adoptatus à Tiberio, iussu Augusti, eáq; re nepos huius factus, Agrippinam in matrimonio habuit, M. Agrippæ è Iulia filiam, Augusti neptem: ex eáque reliquit sex liberos: filias tres Agrippinam, Drusillam, & Liuillam, quam & Iuliam vocari superius annotaui. Filios totidem, Nerone͂, Drusum, ac Caium Caligulam, qui post Tiberiũ imperauit. De huius coniugijs nihil est quod dicamus. neque enim prolem reliquit. Neroni nupta fuit Iulia, Drusi filia, Tiberij neptis: & marito mortuo nupsit Rubellio Blando equiti: (nam Nero & frater per insidias Tiberij hostes iudicati, miserè perierunt.) interfecta deinde à Messalina Claudij vxore, sicut & Iulia Germanici filia. Hæc M. Vinicio coniuncta fuit, stuprata à fratre Caligula, & relegata, sicut & soror Agrippina. Drusilla vxor fuit L. Cassij iurecõsulti, siquide͂ Suetonium & Tacitum sequimur. nam Dio M. Lepidum eius maritum dicit. Agrippina autem, harum soror, coñiugio copulata fuit Cneo Domitio, filio L. Domitij & maioris Antoniæ, nepoti eius Cn. Domitij, qui victis Bruto & Cassio aliquandiu

quandiu mare infestum classe sua victoribus reddidit, ac tandem se cum Antonio coniunxit. Hanc Agrippinam post coniugia trium vxorum tandem Claudius, patruus sanè eius, Imperator vxorem duxit, filiúmq; eius è Cneo Domitio, adoptauit: qui Nero Claudius Cæsar, Imperator patri ac vitrico & suo socero (nam filiã suam Octauiã, ex Messalina genitam, Claudius Neroni collocauit) successit: atque in eo defecit genus Cæsarum. Hoc obiter monendi sunt rudiores, in legendis scriptoribus harum historiarum, sæpenumero etiam respiciendum esse ad adoptionem: vt cùm Germanicus nepos Augusti dicitur, vel Agrippina (Neronis mater) neptis Tiberij. Sed quoniã omnino hoc laboris in gratiã studiosorum suscepimus, typum quoque subiungam, in quo hæc quæ recensui ob oculos posita facilius memoriæ hæreant. In quo typo id curaui, quod ab alijs neglectum, multum obscuritatis rei adferre intellexeram, vt totũ genus per suos gradus accuratè distinguerẽ: ita vt si velis duas personas aliquas inter se cõparare, statim videre liceat, quot inter se gradibus distent. Ductus linearum duplicium, coniugia: simplicium, liberos indicat. & numeri coniugijs additi, maiusculi maritorum, minores vxorum indicant ordinem.

Sequitur figura genealogiæ Cæsarum.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVAE in Xiphilino continentur per ordinem Alphabeticum digestus.

A Caluo ad caluum 157
Achillas Ægyptiorum dux Cæsarem inuadit 28
Acus oblita veneno 321
Acuti gladij Drusi, Drusiani appellati 125
Adolescens absque humeris 89
Adoptionis ius 176
Adrianus morbū intercutis magicis artibus curat 295
Adrianus venationis studiosus 289
Adrianus ob cædes nefarias à multis odio habitus 296
Adrianus historicus 290
Adrianus patriam suam nunquā inuisit 289
Adriani in Ægyptum atque Syriam profectio 290
Adriani ægrotantis oratio 294
Adriani Imperatoris pro Christianis epistola 297
Adulatores & scurræ à Læto proscripti 352
Ægyptus tributaria 77
Ælia Capitolina 290
Ælia Catuli 187
Æmilianus nigri legatus 344
Æmiliani mors 344
Agrippina in rebus gerēdis industria 172
Agrippinæ imperiū 177
Agrippinæ de Neronis vaticinio insanum responsum 176

centesimas, nisi eas antè Tiberius constituisset?

815 Neminem amicum constanter, &c. οὐτ' ἄλλον βέβαιον φίλον οὐδένα. *Addo* ἴσχεν, *vt Rob. placuit.* Camillo Scriboniano. Καμίλλος, *scribe* Κάμιλλος. *Hic multa sunt quæ apud Xiphilinum non habentur, quæ ostendunt vestigium aliquod libri à Dione scripti.*

816 Iunium Galenum Gallionem. Ἰούνιον Γαλλῆνον. *quæ posterior vox haud scio an vitio librarij obrepserit. Tacitus libro 5. Iunium Gallionem simpliciter nominauit.* Euidentius ostenderet. καὶ ἵνα δὲ ἐπὶ μᾶλλον. *Pro* ἐπὶ, *scribe* ἔτι. L. Seiano prætori. ἐφείλετο δὲ καὶ Λουκίου καὶ Σιανοῦ. *Alia lectio est apud Xiphilinum:* ὅτι Κασιανοῦ ἐφείλετο, Λουκίου τε Σιανοῦ σρατηγοῦ. *Et inferius:* καί περ ὁ Σιανῶν. *Xiphil.* καίπερ Σιάνων, *quod secutus sum.*

817 Idem L. Pisonem vrbis præfectum. τόν τε Πείσωνα καὶ τὸν πολίαρχον τελευτήσαντας. *Ego ex Cornelio Tacito prænomen addidi, & Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα scribo.*

818 Sergius Galba, Σεργιος. *scribo (vt suprà docui)* Σέργιος. *Porrò, Syllæ nomen alteri Consulum ex Tacito addidimus.* Filias quoque Germanici reliquas. *Drusillam scilicet, & Iuliam, siue Liuillam. hāc M. Vinicio, illam L. Cassio. Filiam verò Drusi, Iuliam, Rubellio Blando. Tacitus.* Ita vt præter condemn. ὥστε μηδενὶ ἐπ' αὐτοῖς. *scribe* μηδέν. Vibulenus Agrippa. Οὐιβίλιος. *scribo* Οὐιβουλῆνος, *ex Tacito.*

819 Eam concessisset. ἐπὶ τρέπειν αὐτὸ πράττειν. *Ego* ἐπὶ τρίτον *corrigo.* Vnum exemplum ref. ὁ γοῦν Μάριος. *Ante hec sunt in Xiphilino ista:* ὧν ἑνὸς δειγ-

μαιρῶ. *Porrò malè apud Xiphilinum est* Μάρκος, *pro* Μάριος, *cum Tacitus etiam Marium vocet.*

821 Fabius Priscus. Φάβιος Περπικός. *scribe* Πεισκός; *hoc enim nominis habet apud Cornelium, & alios. &* Οὐιτέλλιος, *duobus* λλ. *Paulo pòst, pro* πραγμάτ, *scribe* γραμμάτ. Adulterio Liuillæ. ἀλλ' ὡς τὴν Λιυίλλαν. *Xiphilinus hic* Λιυίλλαν *habet: quo modo scribendum esse suprà docui.*

822 Tiberius Phraatem. τότε μὲν Φράστην. *scribe* Φραάτην, *vt conspicuum est, & Tacitus habet.*

823 Q. Plautio. μετὰ Κ. Πλατίου. Πλαυτίου *lege: sic enim Tacitus, & alij. Mox,* καὶ περὶ πολὺ πλείω. *Lege,* καὶ πυρὶ, *&c.* L. Arruntius. Α. Αρίντιος. *scribendum* Λ. Αῤῥούντιος. *De hoc quoque Cornelius. Pòst,* ἐν Μεσλυῷ, *legendum* Μισηνῷ. *Nam mortuus est Tiberius apud promontorium Miseni in villa Lucullia-na. Suetonius & Tacitus.*

IN DIONIS LIBRVM LIX.
GVLIELMI
Xylandri Augustani annotationes.

Cur hunc librum quinquagesimumnonum inscripserim, satis iam antè declaratum est. Describitur hoc libro Monarchia C. *Caligulæ, videlicet historia quatuor annorum ferè. Quod ad Consulum nomina attinet,* L. *Apronius,* Λ. Αἰγχώνιος *falsò legitur, pro* Απρώνιος. *sic enim ipse Dio eum nominat, vbi etiam Sabinium Maximum suffectum fuisse Caio tradit. Quòd autem hic Caius Consul* II. *dicitur, eò fit, quia antè in parte eius anni, quo Tiberius perijt, cum Claudio patruo Consulatum gessit: vt satis apertè Dio tradit.* Καῖσαρ τὸ γ.) C. *Cæsar* III. *Addidi,* Solus. *nullũ enim habuit collegam. cuius rei causam Dio & Suetonius ex*

exponũt. Chronographi in nominibus nonnihil variant, sed nos nostrum autorem sequi maluimus.

827 Quippe vicies ter millies sestertium. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ ἑπτακισχιλίας. *Xiphil. pro* πεντακοσίας *habet* ἑπτακοσίας. *quam lectionem si sequaris, summa erit amplius octogies sestertiûm quam nostra. Sed neque hac, neque Dionis alterutra summa cum Sueton. congruunt, qui in vita huius Caij, cap. 37. habet, eam summam fuisse vicies ac septies millies sestertiûm. quæ summa Græcè fuisset* ἓξ μυριάδες μυριάδων, καὶ πεντακοσίαι καὶ ἑπτακισχίλιαι μυριάδες δραχμῶν. *Itaq; subit mihi coniectari Dionem (nimirum solitum aliàs summas ferè easdem cũ Tranquillo concipere) non* πέντε γοῦν, *sed* ἓξ γοῦν *scripsisse. mutare tamen nolui, sed annotare. Quòd si illud* ὅλον τε *non pro myriadibus, sed* μυριάδες μυριάδων, *quasi non pars posterior summæ prioris, sed tota illa summa aliter tradatur (id tamen mihi vix probatur) accipias, erunt tricies semel millies sestertiûm.*

828 Qui contra patrem, matrem, fratrésque suos conspirassent. καὶ τοῖς σύστασιν ἐπί τε τῷ πατέρα, &c. *Asteriscum appositum habet codex Græcus: nam videbatur aliquid deesse: ut quidem Robertus putat, participium* ποιουμένοις. *Ego autem non* σύστασιν, *sed* συστᾶσιν *lego: atque ita sensus est absolutissimus.*

839 Apellem quidem. τὸν γοῦν Ἀπελλῆν. Ἀπελλῆν *scribe.*

830 Congestos exussit. συνήθας. *Lege* συννήθας, παρὰ τὸ νέω, νήσω, τὸ ἀγείρω, ἤγουν σωρεύω.

631 Senator vnà Consúlque factus est. καὶ ὑπά-

τευσεν

τευσεν ἅμα καὶ ἐβασίλευσεν. *nimirum mendosè ἐβασίλευσεν. scribe ἐβούλευσεν.*

832 P. Afranius. Πόπλος Αφράνιος. *scribe* Πόπλιος.

833 Corneliam Orestillam. Ορέστιλαν. *Liuiam Orestillam vocat Suetonius.* In acta Tiberij non iurauere. καὶ οἱ ἔνορκοι. *Paulò post:* οὐδενὶ γίνονται. *Omnino legendum est* καὶ οἱ ὅρκοι, *&* ἐν οὐδενὶ γίνονται. Machaon. *Apud Xiphilinum est* Μάχων. *Macho.*

835 Maxima ædificia demolitus. μέγιστα οἰκοδομήματα καὶ. *Sequor hîc Xiphilinum, qui* οἰκοδομήματα καθελὼν, καὶ, *&c. habet.* Mulieres etiam venerarentur. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γένωνται. *Lego cum Stephano,* γεραίρωνται.

838 Has igitur quasi planè inops. ταῦτά τε ἅμα. *Deesse multa ante hæc verba, satis contextus orationis & sententiarum indicat. Itaque & hîc asteriscum posui, & deinceps, quotiescunque opus esse indicaui: sunt enim pleraque mutilata & interpolata.* Ac Prasinus à colore. *Locus videtur mutilus. Sanè quatuor genera aurigatorum fuisse, distincta coloribus, albo, rufo, prasino seu viridi, veneto, ex Nerone Xiphilini constat. Idémque à Domitiano duo genera addita fuisse, aureum & argenteum, memoriæ tradidit.*

Aurigarum colores & genera.

840 At ipsos iniustè. ὑμεῖς δὲ δὴ οὐ μόνον ἀδικεῖτε. *Nisi* οὐ *hîc abundat, deest aliquid huic periodo.* Tantùm verbis inani gloria. ἔργῳ δὲ δόξαν κενὴν. *Lege (vt vult Robertus)* λόγῳ δὲ, *&c.*

841 Canentibus eam. παίδων ἀγομένων. *Lego* ᾀδομένων.

852 Sed & inter præcipuos posthac amicos haberetur. ὥστε μὴ μόνον ἀεὶ σώζεσθαι. *Adde ex Xiphilino;* ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πάνυ φίλοις αὐτοῦ νομισθῆναι.

IN LIBRVM DIONIS LX.

GVLIELMI

Xylandri Auguſtani annotationes.

855 Caio, ita vt dixi, mortuo. τοῦ δὲ Γαΐου ὥς εἴπαμεν, &c. *Cur hic librum ſexageſimum ceperim, ſatis ſuprà expoſui. Continetur autem hoc libro vita Claudij: eſtque hic liber expertus eandem quam tres præcedentes fortunam, lacer, ac mutilatus, non tamen negligendus, vtcunque fragmenta hæc malè cohæreant.*

858 Non modò verbis omnium antè actorũ. ἐνδηλότατα γὰρ καὶ ἐν τοῖς πάντων πώποτε. *Locus mendoſus.* Agrippinam & Iuliam. *Hanc Suetonius in Claudio Iuliam, in Caio Liuillam vocat: de qua re dicam paulò infrà.*

860 Cùm ſtatutum eſſet, vt ludi. οἷς μὲν οὔτε ἐν καὶ ὁτιοῦν, &c. *Senſum non dubito quin retulerim, verba mendoſiſſima emendare non potui.*

862 Ac P. Gabinius Marſos. καὶ Π. Γαβίνιος Μαυρουσίους νικήσας. *Maurusios ſi viciſſet (id quod textus habet) Gabinius, quá nam ratione amiſſam Vari clade aquilam recuperaſſet, aut qui tandẽ ea ad Mauruſios perueniſſet? Ego neque hoc, neque Suetoniũ etiam ſecutus ſum: Gabinio, inquit cap. 24. Claudij, Secundo Chaucis gente Germanica ſuperatis, Chaucius cognomen vſurpare cõceſſit. Verùm ego reputans inter* Μαυρουσίους *ac* Χαύκους *voces nihil admodũ eſſe affinitatis: cõtrà,* Μάρσους *&* Μαυρουσίους *haud diſſonans inter ſe ſentiens, Marſos verti: coniecturam quoque ſecutus, ex 2. Taciti libro oblatam, vbi de Marſis ille ſcribit. Niſi quis fortè* Καύκους *ſcripſiſſe Dionem, in eiúſque vocis eliſæ locum*

à libra

à librario ineptè Μαυρουσίυς *subiectū opinatur. Quod sequitur*, οἱ αὖθι αὖθις Μαῦροι,*nihil me mouet:nam fortassis intercidit prior aliqua hoc loco Maurorum defectio. Paulo post*, Σελυλόνιον,*scribo*,Σεντώνιον.

866 Quæ æneam, omníque sensu cassam. ἤδη ὥστε τὸν χαλκοῦν τὸν ἀναίσθητον δοκεῖν ὁρᾶν ἠξίου. *Robertus Step.* ὁρᾷν οὐκ ἠξίυ *legit*,*& rectè,mea quidem sententia.*

867 Annius Vinicianus. Οὐνικιανὸς. *scribo* Οὐινικιανὸς. Copias multas, vrbanas ac peregrinas. καὶ δύναμιν συχνὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *Lego* δύναμιν πολιτικὴν συχνὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *vt ex sequentibus apparet scriptum fuisse. Paulò pòst interciderunt aliquot versus, apparatum belli Scriboniani & res actas complexi.*

869 Hunc vos vlcisci, *&c. Xiphilinus rectius hoc loco*, ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι. *sic enim est apud Homerum Odyss.φ.*

871 Ac alteram Iuliam, Germanici filiam. ὥσπερ καὶ τὴν ἑτέραν ἀπέσφαξε. *Scribendum est* ἑτέραν, *alteram:duæ enim fuerunt Iuliæ. Altera Drusi filia, Tiberij neptis, Neronis primùm, qui Germanici* F. *Drusi Germanici nepos, Liuiæ pronepos fuit: deinde Rubellij Blādi vxor, vt habet Tacitus libro quinto. Altera Germanici filia, Caligulæ soror, quam is* M. *Vinicio coniunxit. Hanc posteriorem Iuliam, Suetonius in Caio, capite septimo, Liuillam nominat. Et idem in Claudio, capite vicesimonono, idē quod Dio noster hîc asserit, duas Iulias, Drusi alteram, alteram Germanici filiam, à Claudio necatas. vbi tamē nonnulli perperàm Liuias habent. Dio non hoc modo loco, sed & alijs, suprà*

Triumphauit tamen nihilominus. τῶν μὲν τι ἐπινικίων. *Malim quidem τιμῶν μὲν τι. sic enim Tacitus: Insignia tamen triumphi indulsit Cæsar.*

882 Vtq; carpento. καρπεντίῳ. *Suprà fol.467. dixit καρπέντῳ: quod malim.*

883 Iulio Gallico. *Secutus sum Zonaram: nam apud Dionem & Xiphilinum non* Ιυλίῳ, *sed* Ιυδαίῳ *legitur.*

884 In castris congregato. ἐν τῷ στρατοπέδῳ στραφὲν. συστραφὲν *scribe, sicut Xphilinus.* De immortalitate fungo parta. ἀπαθανάτισιν. *melius ἀθανάτωσιν. Xiphilinus. Sanè extat hodiéque lusus Senecæ in mortem Claudij Cæsaris, vtrum tamen eum Dio hîc notet, non facilè dixerim.*

LEC

LECTORIS.

Hactenus qua potui cùm fide, tum breuitate, Lector, candide, coniecturas & sententiam meam de multis Dionis locis restituendis, aliquando etiam rectius intelligendis protuli. finémque iam facturus fuissem, nisi recordarer, pollicitum me quandam familiæ ac stemmatis Cæsarum delineationem. Ipse enim sensi, & plerosque experiri puto, eam rem non intellectam probè, multas historiæ tenebras offundere. Ne quid igitur, mearũ partium quod esset, desiderari posset, en tibi nunc promissum repræsento. Rem per se copiosam, variã, ac labyrinthorum nonnihil habẽtem, quàm potui, in arctissimum coegi: & quæ non facerent ad Dionem præsertim intelligẽdum, omisi breuitatis ac perspicuitatis causa. Autores secutus sum in primis Dionem, tum Plutarchũ, Velleium Paterculum, Suetonium, Corneliúmque Tacitum: quorum verba singulis locis adduxissem, si commentarios scribere, non indicem instituissem. Proinde res ita habet.

Genealogię Cæsarum à Iulio vsque ad Neroně breuis & fidelis descriptio.

Caio Iulio Cæsari (ei qui primus optimatibus deuictis, Rempublicam in suam potestatem redegit, Imperatórque factus est) soror fuit, Iulia nomine. Ea nupsit M. *Accio Balbo, quo ex coniugio nata Accia,* C. *Octauij vxor,* C. *Octauij, (eius qui à Iulio Cæsare adoptatus,* C. *Cæsar Octauianus, ac posteriorib. tẽporib. Augustus nominatus est) mater, ac præterea Octauiæ. Augustus (vtar enim deinceps illis præsertim nominibus. quib. potissimũ vna quælibet persona nota fuit) è Scribonia coniuge filiam sustulit, Iuliam nomine. Scribonia repudiata, in matrimonio habuit Liuiam Drusillam, Tiberij Claudij Neronis coniugem: quam vterum ferentem, ac iam antè matrem è Claudio factam Tiberij eius, qui Augusti imperium excepit, abduxit, concedente marito. Hæc*

ter

tertio mense apud Augustum edidit partu Drusum, qui in Germania rem præclarissimè gessit, ibique morbo absumptus est. Ex Augusto nulla proles Liuiæ fuit. Iam Octauia primùm C. Marcello nupsit, ex eóque filias duas, Marcellarum nomine, & filium M. Marcellum peperit. M. Marcellum hunc sororis suæ filium Augustus generum, in matrimonium ei locata Iulia, suum fecit. Verùm is iuuenis admodum decessit. Marcellarum alteram M. Vipsanius Agrippa vxorem habuit, & ex ea sustulit Vipsaniam filiam: isque M. Marcello, vt dixi, defuncto, Iuliam Augusti iussu duxit: quo è coniugio nati sunt Caius & Lucius Cæsares (nam statim adoptauit eos Augustus, sicut etiam eorum germanum fratrem Agrippam Posthumum) itémque filiæ duæ, Iulia & Agrippina. Caius & Lucius Cæsares immatura morte erepti sunt Augusto: Agrippa Posthumus ob morum peruersitatem relegatus: ac Augusto recens mortuo, à Tiberio occisus est. Cæterùm Octauia, marito suo vita functo, M. Antonio in pacificatione à fratre Augusto nuptùm data est: eúmque duarum filiarum patrem effecit, Antoniarum maioris ac minoris, seu iunioris nomine. Mortuo Agrippa, Tiberius, qui antè Vipsaniam eius filiam coniugio iunctam habuerat, ea missa facta, Iuliam Augusti filiam, adoptatus à socero, duxit, suscepto iam è Vipsania filio Druso. Ea Vipsania deinde nupsit Asinio Gallo, C. Asinij Pollionis filio: ex his natus Asinius Gallus, Drusi Tibe. F. vterinus: quem sub finem lib. 3. Tacitus Salonium appellat. Porrò Drusus, Liuiæ filius, Tiberij frater, qui Germanici nomen meruit, Antoniam minorem, seu iuniorem (sic enim Suetonius habet, capite primo, in vita Claudij: & sic Plutarchus in vita Antonij sentire videtur

tur: quanquam apud Tacitum libro quarto legatur: Ipse (loquitur de Cn. Domitio Ænobarbo) electus, cui minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur: falsò nimirum, pro maior) matrimonio sibi cöiunctam habuit, & ex ea sustulit Germanicum Cæsarem, Claudium (qui Imperator postea tëporis fuit) ac filiam Liuillam. De Antonia altera pòst dicemus, ac de Claudij coniugijs. Liuilla Drusi Tiberij filia, coniunx fuit post mortem Caij Cæsaris, eius quem Agrippa genitum Augustus adoptauerat, (huic enim prius nupta fuit) Drusio edidit Tiberium, qui iuuenis à Caligula est occisus, & Iuliam. Hãc Liuillam Tacitus lib. 4. Liuiam constanter nominat. Germanicus adoptatus à Tiberio, iussu Augusti, eáq; re nepos huius factus, Agrippinam in matrimonio habuit, M. Agrippæ è Iulia filiam, Augusti neptem: ex eáque reliquit sex liberos: filias tres Agrippinam, Drusillam, & Liuillam, quam & Iuliam vocari superius annotaui. Filios totidem, Neronë, Drusum, ac Caium Caligulam, qui post Tiberiü imperauit. De huius coniugijs nihil est quod dicamus. neque enim prolem reliquit. Neroni nupta fuit Iulia, Drusi filia, Tiberij neptis: & marito mortuo nupsit Rubellio Blando equiti: (nam Nero & frater per insidias Tiberij hostes iudicati, miserè perierunt.) interfecta deinde à Messalina Claudij vxore, sicut & Iulia Germanici filia. Hæc M. Vinicio coniuncta fuit, stuprata à fratre Caligula, & relegata, sicut & soror Agrippina. Drusilla vxor fuit L. Cassij iurecösulti, siquidë Suetonium & Tacitum sequimur. nam Dio M. Lepidum eius maritum dicit. Agrippina autem, harum soror, coniugio copulata fuit Cneo Domitio, filio L. Domitij & maioris Antoniæ, nepoti eius Cn. Domitij, qui victis Bruto & Cassio aliquandiu

quandiu mare infestum classe sua victoribus reddidit, ac tandem se cum Antonio coniunxit. Hanc Agrippinam post coniugia trium vxorum tandem Claudius, patruus sanè eius, Imperator vxorem duxit, filiúmq; eius è Cneo Domitio, adoptauit: qui Nero Claudius Cæsar, Imperator patri ac vitrico & suo socero (nam filiã suam Octauiã, ex Messalina genitam, Claudius Neroni collocauit) successit: atque in eo defecit genus Cæsarum. Hoc obiter monendi sunt rudiores, in legendis scriptoribus harum historiarum, sæpenumero etiam respiciendum esse ad adoptionem: vt cùm Germanicus nepos Augusti dicitur, vel Agrippina (Neronis mater) neptis Tiberij. Sed quoniã omnino hoc laboris in gratiã studiosorum suscepimus, typum quoque subiungam, in quo hæc quæ recensui ob oculos posita facilius memoriæ hæreant. In quo typo id curaui, quod ab alijs neglectum, multum obscuritatis rei adferre intellexeram, vt totũ genus per suos gradus accuratè distinguerẽ: ita vt si velis duas personas aliquas inter se cõparare, statim videre liceat, quot inter se gradibus distent. Ductus linearum duplicium, coniugia: simplicium, liberos indicat. & numeri coniugijs additi, maiusculi maritorum, minores vxorum indicant ordinem.

Sequitur figura genealogiæ Cæsarum.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVAE in Xiphilino continentur per ordinem Alphabeticum digestus.

A Caluo ad caluum 157
Achillas Ægyptiorum dux Cæsarem inuadit 28
Acus oblita veneno 321
Acuti gladij Drusi, Drusiani appellati 125
Adolescens absque humeris 89
Adoptionis ius 176
Adrianus morbũ intercutis magicis artibus curat 295
Adrianus venationis studiosus 289
Adrianus ob cædes nefarias à multis odio habitus 296
Adrianus historicus 290
Adrianus patriam suam nunquã inuisit 289
Adriani in Ægyptum atque Syriam profectio 290
Adriani ægrotantis oratio 294
Adriani Imperatoris pro Christianis epistola 297
Adulatores & scurræ à Læto proscripti 352
Ægyptus tributaria 77
Ælia Capitolina 290
Ælia Catuli 187
Æmilianus nigri legatus 344
Æmiliani mors 344
Agrippina in rebus gerẽdis industria 172
Agrippina imperiũ 177
Agrippina de Neronis vaticinio insanum responsum 176

**

Agrippina à filio insidiis instructa 183
Agrippae dictum de principibus 65
Agrippinae interitus 184
Albani à Pompeio victi 13
Albis fluuius 93
Albini mors 356
Alexãder Orientalis Augustus Antoninus dictus 382
Alexandri nomine Antoninus maxime delectatus 383
Alexandrinorum in Vespasianum odium 241
Allanorum bellum 292
Alienus vt proditor à propriis militibus captus 232
Alieni milites à Vitellio ad Vespasianum deficiunt 232
Alieni & Marcelli in Vespasianũ cõiuratio 246
Angiportuum in vrbe curatores 96
Angliae situs 191
Animae multorum ab inferis per Antoninum reuocatae 386
in Annulo Pompei tria trophaea insculpta erãt 28
Anneus Cornutus 205
Antinous 290
Antinoi sidus 290
Antiochia capta à Seuero 346
Antistij de Caesare dictũ 90
Antoninus sibi ipsi mortem denuntiauit Magica arte excellens 394
Antoninus malitia ac fraude matri similis 383
Antoninus & Geta filij Seueri 365
Antoninus à Tribuno pugione confossus interijt 393
Antoninus magicis artibus plurimum delectatus 388
Antoninus Alexandri Magni in rebus bellicis aemulus 382
Antoninus ingenue à parente fuit educatus. 384 *eiũ que ingenium* 385

Antoninus Pius ab Adriano adoptatus 296
Antoninus Adriano defuncto Heroicos apud Senatum impetrauit honores 297
Antoninus fauebat Christianis 297
Antoninus in cognoscendis & examinandis rebus diligens 301
Antoninus Pius Cuminisector cognominatus 298
Antoninus in Imperio valetudinarius 312
Antoninus ab Adriano Imperatore adoptatus 312
Antoninus cur Pius dictus 297
Antonini crudelitas 381
Antonini vestitus 392
Antonini Natalicius dies 389
Antonini in gladiatorem inhumanitas 389
Antonini fratricidæ fucata ad milites oratio 380
Antonini in fratrem Getam magna impietas 378
Antonini bellum in Parthos & eius occasiones 391
Antonini seueritas in Alexandrinos 390
Antonini libido & petulantia. 374 *eiusdem in patrem impietas* 375
Antonini crudelitas, ac in milites assentatorésque liberalitas 384
Antonini contra Marcomannos res gestæ 299
Antonini iam morientis dictum 311
Antonini liberalitas 310
Antonius Dionysius dictus 60
Antonius Musa Augusti medicus 86
Antonius quo die victus.
Antonius Primus Pannonici exercitus dux 231
Antonius Cæsaris sacerdos 36
Antonius hostis à senatu iudicatus 42
Antonij interitus 75
Apelles Tragœdus 149
Aper miræ magnitudinis 358

Apicij Luxus 130
Apollonij Ægyptij de morte Caligulæ vaticinium 162
Apollonius Tyaneus magus 388
Apollonia à Cæsare occupata 23
Aproniani accusatio & damnatio 369
Apsum flumem 24
Aquilia Seuera Vestalis Auito nupta 403
Arabia felix 85
Archelaus rex cappadociæ. 127 *eiusdem mors* 128
Arnuphis magus suis incantationibus pluuiam impetrat, qua dissipa-rentur Quadorũ milites 303
Arsacidæ vnde dicti 21
Artabani contra Macrinum bellum atque victoria 398
Artaxarxis Persarum regis cõtra Parthos res gesta 411
Aristotelici odio habiti ab Antonino 382
Asinius Gallus vt nimia libertate loquendi in vita periculum inciderit 120
Asinij Galli interitus 146
Astrologi Roma expelluntur 228
Astrologi & Magi ex vrbe expulsi 127
Astrologi à Vitellio irrisi 223
Athenis annua stipendia doctoribus disciplinarum ab Antonino constituta 309
Athenedori factum 117
Atra à Seuero frustra obsidentur 358
Atrorũ expugnatio 348
Augarus & Armeniorũ rex contra amicitiæ ac hospitalitatis leges ab Antonino capti 385
Augustus mitis natura 47
Augustus Nolæ moritur 112
Augusti appellatio vnde 81
Augusti Cæsaris statuæ 123
Augusti testamentũ 114

Augu

Augusti funus. 115 *& seq.*
Augusti anni vitæ 113
Augusti Cæsaris mors aliquandiu celata 114
Augusti & Titi Vespasiani comparatio 248
Augustale 123
Augustales ludi 12. 119
Autoritas & Senatusconsultum quomodo differant 94
Auitus acceptæ iniuriæ patientissimus 402
Auitus qui & Pseudantoninus erat in Imperatorem designatur 399
Auiti mors 409
Aulus Vitellius Germaniæ inferioris præfectus 222
Aulus Fuluius à patre suo occisus 17
Aurelius Antoninus Adriani filius adoptiuus 295
Aurelius Zoticus mentulæ magnitudine omnibus præstabat 407
Aurelius Ælix athleta 404

B

Babilon & Seleucia à Seucio captæ 358
Baiæ 64
Bassianus cõsobrinus Pseudantonini 408
Bassi Pomponij mors 403
Bassi vxor Auito nubit 403
Batauus equitatus 289
Batauí qui 108
Batonis gladiatoris certamina & sepultura 382
Babius Marcellinus Aedilis Caluus 370
Belli hostibus indicendi cæremoniæ 311
Bellum Seueri cum albino 353. 354
Bellum piraticum 11
Bellum cum filijs Pompei 33
Bellorum ciuilium inter Cæsarem & Pompeiũ causæ 22
Beneficentiæ templũ 311
Beronicæ in vrbem reditio 248
Bibuli interitus 24
Borysthenes equus quo Adrianus in venationibus vtebatur 289
Britannia à Cæsare subacta 20

Britannicus à Nerone veneno sublatus 180
Britannicus filius Claudij Imperatoris 176
Britanniæ longitudo & latitudo 373
Britannæ mulieris facete dictum in Romanas 377
Britanni Romanis in rebus bellicis longe fortiores 192
Britannorum frugalitas 192
Britannorum victus, ritus & mores 373
Britannorum cum Seuero fœdus 374
Britannorum armatura 373
Britannorum duo genera 373
Britannorum mores ac ritus 193
Britannicum bellum 316
Bruti morituri sententia 54
Bruti & Cassij res gesta post mortē Cæsaris 50
Buculorum astutum consilium 300
Bulas famosus latro. 371
prædones captos ex carcere liberat. ibid.
Bunduica fœmina Britannica contra Romanos virile facinus. 190
eiusdem oratio ad milites. ibid.
Bunduica in Neronem hominem effœminatū calumnia 193
Bunduicæ in hostes magna crudelitas 194
Bunduicæ contra Paulinum Romanorum Imperatorē res gesta 194
Bunduicæ interitus 197
Burri in loquendo libertas, & interitus 197
Byzantij descriptio 347
Byzantij obsidio 349
Byzantinorum instrumēta atque tormenta bellica 348
Byzantinorum fames 349
Byzantij deditio 350

C

Caligulæ in Gallia res gestæ 156
Caligulæ horrenda in milites suos crudelitas 157
Caligulæ mors 162
Caligulæ insania atq; impietas

pietas in Deos 160
Caligula insignis saltator 149
Caligulæ egregium aduersus conchilia marina certamen. 157 Oceanum subigit 158
Caligulæ in rebus gerendis inconstantia 148
Caligulæ fastus & superbia. 159 Deorum formas induebat 157
C. Caligulæ eloquentia 155
C. Caligulæ statua à Domitio posita 155
C. Caligulæ in Senatum oratio 153
C. Caligulæ ad milites oratio 154
C. Caligulæ confictum ad Baulos prælium 154
Caij crudelitas 151
Caij Thesaurus 148
Caij Calligulæ magna crudelitas 152
Caius stuprum infert sororibus 148
Caio Caligulæ cur Tiberius imperium reliquerit 146
Caius quare vocatus sit Caligula 121
C. Appius Silanus Messalinæ dolo à Claudio occisus 166
Caij Lutorij Prisci interitus 131
C. Rufus Geminius iniuste accusatus sibi ipsi manus infert 139
Callistus Caligulæ libertus 156
Caluini Cæsaris legati opera Athenæ captæ 28
Calui in periculo constituti 370
Canum fides 1:6
Cappadocia Romanorum prouincia facta 128
Canibus pro equis in certaminibus vsi 179
Caracalli nomen vnde exciterit 392
Caracalli in Macedones amor 382
Carinæ exilium 156
Carthago & Corinthus instauratæ 35
Cassius Clena à Seuero damnatus, & eiusdem in loquendo magnanimitas 346. & sequen.
Cassius Becellinus 158
Cassius grauiter vulnera-

tur & occiditur 308
Cassij ingratitudo ab Antonino taxata 308
Cato in carcerem detruditur 17
Catuli somnium de Octauio Cæsare 40
Cæcilij Agricolæ interitus 368
Cædes subita ac temeraria à Claudio facta 166
Cænix Vespasiani pellex. 244 pecuniæ colligendæ studiosissima 245
Cæsar à Pompeio in Sicilia superatur 66
Cæsar Gallias subegit, Nicomedes Cæsarem 31
Cæsar & Antonius inter se hostes 71
Cæsar Primus Romanorum Rhenum transijt 19
Cæsar Dictator dictus 23
Cæsar Alexandri corpus vidit 77
Cæsar censor cum Agrippa factus 78
Cæsar captus amore Cleopatræ in Ægypto commoratur 28
Cæsar in Hellespontũ traijcit 27
Cæsaris interitus. 35 & sequen.
Cæsaris statua eburnea iuxta statuam Bruti posita 34
Cæsaris & Antonij reconciliatio 58
Cæsaris interitus 37
Cæsaris in Ægypto periculum 29
Cæsaris deliberatio de Imperio deponendo 78. Mœcenatis hac de re sententia. ibid.
Cæsaris simulatio de regno deponẽdo. 79 quas Prouincias sibi retinuerit 80
Cæsaris castra direpta 53
Cæsar Pompei capite viso fleuit 27
Cæsari cædes futura multis portentis anteà significata 36
Cæsariani qui nam dicantur 211
Centum ciues Romani à Plautiano excisi 361
Christianorum legib. κεραυνοβόλος appellata 304

Christianis fauebat Antoninus 297
Cibi Vitelliani 229
Cicreo transfuga dictus 12
Cicero in exilium missus & bon.. eius publicata 18
Ciceronis somnium de Octauio Caesare 40
Ciceronis dictum in Caninum 34
Ciceronis interitus 47
Circenses ludi 353
Circenses ludi à Nerone facti 215
Ciuilis praelij elegans descriptio 233
Cizienis libertas erepta 135
Claudius mulieribus deditus 164 eiusdem timiditas ibid.
Claudius insidijs Agrippinae à Venefica veneno sublatus 174
Claudius latro 352
Claudius Pompeianus occidi quàm Commodi spectaculis interesse maluit 325
Claudius Pōpeianus 330
Claudij magnificentia 165
Claudij Imperatoris temperantia atque modestia 165
Claudij Imperatoris testamentum à Nerone rescissum 176
Claudij aduersus Agrippinam atque alios literae à Naccisso combusta 165
Claudianopolis 296
Cleander ex seruo Cubicularius Commodi 319
Cleandri magnificentia 319
Cleander post mortē multis ignominijs afficitur 320
Cleander à plebe interfitur 320
Cleandri scelera 318
Cleandri in Perennium odium 317
Cleopatrae forma descriptio 28
Cleopatra in sinu Antonius moritur 75
Cleopatrae mors 76
Clemens Agrippae seruus domino persimilis 27

Clodia virgo vestalis ab Antonino non viro viciata 387
Collegæ omnes Tiberij in consulatu infausta morte perierunt 131
Columnæ maximæ 298
Commodus abscisso colossi capite suam imaginem reposuit 326
Commodus Laureatus 325
Commodus hostis appellatus, in corpus & statuas eius maxime sæuitum 329
Comodus in balneo à Narcisso suffocatus 327
Commodi cum feris in theatro certamina 324
Commodi Imperatoris cũ feris imanissimis certamina 318
Commodi Imperatoris cũ Barbaris bellum 316
Commodi natura & ingenium 313
Commodi Imperatoris ad Senatum oratio 313
Commodi crudelitas 313. 320. 325
Commodi gladiatoria certamina 324
Commodi liberalitas 322
Commodi Romani Imperatoris titulus magnificus 322
Cneus Cornelius Pompei magni ex filia nepos Augusto insidias struit 99
Cõcordiæ Deæ sacrificia instituta 379
Conscientiæ malæ memorabile exemplum 219
Contentio magna de nouo Imperatore deligendo 163
Conuiuium inhonestum, 198
Cõuiuij libidinosi fructus 199
Corbulonis laus à Teridate apud Neronem decantata 208
Corbulonis contra Parthos atque Armenios res gestæ 201 in Neronẽ fides 202
Corbulonis mors 214
Cocrotta animal, quando Romæ

Romæ primum visum 364
Cordi historia 134
Cornelia Paula Pseudantonino nupta 403
Cornelia Orestilla à Caio rapta 150
Cornelij Frontonis auctoritas 293
Cornellij Galli interitus 84
Cornelius Gallus Ægypto præficitur 77
Coracota latro insignis 17
Crassus Parthis bellum mouet 20
Crassi interitus 22
Cremona ab Alieno capta 232
Crispina nubit Commodo 310
Crispinæ vxoris Commodi mors 314
Curatores Commodi 313
Cyrnus Fluuius 13
Cizicum funditus corruit 298

D

Damostratia. Commodi pellex 319
Delatores occisi 145
Demochares classis Pompeianæ præfectus 65
Demetrius Pompei libertus 19
Diadumenus à Macrino contra Pseudantoninum Imperator designatur 400
Dies aureus 208
Dies necis Seiani publice celebratus 144
Dierum ordo 15 *per septē Planetas cōstitutus* 16
Dictatoris nomen Romanis inuisum 81
Dictum militis in Senatum 44
Dion in morbum incidēs Imperatorum historiā absoluere non potuit 410
Dion militum in Pannonia præfectus 412
Diō à Xiphilino taxatur 303
Dion legatus à Ptolomeo occisus 19
Dion prætor designatus à pertinace 363

Dionis

Dionis secundus consulatus 412
Dionis de Antonino historia, Seueri iussu descripta 396
Dionis de somnijs & prodigijs liber 327
Dionis historia non est integra 296
Dionysius Papirius annonæ præfectus 319.321
Diribitorium 150
Domitiani erga filiã Corbulonis amor 246
Domitiani stultitia atque ignauia 242
Domitius Vlpianus præfectus prætorio 410
Domitius pater Neronis 176
Draco biceps 72
Drusus veneno à Seiano sublatus 133
Drusi petulantia ac crudelitas 125
Drusi res gestæ contra Celtas, & eius mors 93
Drusi humilitas 126

E

Elephas funambulus 186
Electi in Imperatorem pietas 334
Epagatus Ægypti præfectus 411
Epicaridis mulieris constantia 204
Equus nomine Pertinax 330
Equus in sacerdotem à Caligula designatus 161
Equus Cæsaris fissis vngulis 17
Equus qui noluit dominũ suum deserere 340
Equi tigribus similes 361
Equis victoribus premia atque perpetua stipendia à Nerone constituta 179
Equites Romani Neronis temporibus primũ ephippijs vsi 212
Eribolum 401
Eutychianꝰ præfectus prætorio 402
Exactiones in vsum ædificiorũ ab Antonino iniquissimè imposita 383
Exercitus populi Romani 108
Exequiæ Pertinacis magnificæ 342

Falci

F

Falcidia Lex 59
Fames ingens 165
Fauonij interitus 54
Flacco consul Imperator designatus 333
Flaccus Sulpitianus vrbis praefectus 332
Flauius Vespasianus 152
Flauij Titiani interitus 389
Flumina quaedam in Italia in contrariam partem fluxerunt 52
Faustinae mors 308
Fera Ausonia 391
Fortunatu tertio mense filios nasci 61
Fuluia virilis animi mulier rempub. administrat 55 gladium accingit 56 eiusdē mors 58
Fuluij Diogeniani viri consularis dictum 399
Funiculi ad naues ex mulierum capillis facti 349

G

Galba à seditiosis militibus interfectus 223
Galbae imperatoris auaritia 221
Galbae in milites praetorianos Neronis, cedes 222
Galbae principatum praedicit Tiberius 130
Galbae imperium à militibus delatum 217
Galeria Vitellij vxor 229
Galli sutoris de vestitu atque fastu Caligulae libere dictum 159
Gallica legio Vespasiani partes defendit 234
Germanicus Drusi filius 109
Germanici res gestae 128
Germanici mores atq; virtutes 129 eiusdem interitus ibid.
Germanorum à Romanis astuta defectio 110
Geta in in sinu matris occiditur 379
Germanorum in Italiam eruptio 299
Geta & Antoninus filij Seueri 365
Getae statua aerea 365
Getae nomē inuisum Antonino etiam in comoedijs

dijs & testamentis 385
Gigantum imagines in fumo aereo visæ 251
Gladiatoria certamina 369
Gladiatoribus interdictũ ne acutis gladijs dimicarent 309
Græcia à Nerone misere depopulata 210
Gracinus Laco præfectus vigilum 142
Graculi augurium tristissimum Antonino 394

H

Harpagones 348
Hellanodicæ Olympiorum iudices 212
Helij ad Neronem literæ, atque in Græciam profectio 214
Heliodorus Rhetor Ægypti præfectus 305
Heliogabalus deos iure matrimonij sibi coniungit 405
Heliogabalus deus peregrinus in vrbem introductus 403
Heliogabalus deus ex vrbe expulsus 410
Herodes Iudæorum rex 68
Hermogenes medicus 295
Hierosolyma à Caio Sossio capta 68
Hierosolyma capta 14. 290
Hierosolyma à Vespasiano obessa atque capta 241
Hierocles & Zeticus riuales 407
Hierocles maritus Auiti Imperatoris 406
Homo homini præstat 10
Hominum stultitia 118
Horti Salustiani 243
Hortensius vrbe magis quàm bello delectatus 9

I

Ianus ante fores Curiæ 337
Iouis Olympij templum ab Adriano Athenis ædificatum 292
Isthmum perfodere conatur Nero 213
Iulij Gallionis de Agrippina ac Neronis simulato luctu facetissimũ dicterium 175

Iulij

Iulij Seueri cōtra Iudeos res gestæ 291
Iulius Crispus ob carmen Virgilianum occiditur 358
Iulius mensis vnde dictus 35
Iulianus Senatus auctoritate Imperator confirmatur 337
Iuliani oratio insolens in senatu 336
Iulianus parricida atque tyrannus à populo iudicatus 337
Iulianus Imperator à militibus designatus 336
Iulianus capite damnatus interficitur 340
Iuliani immoderata assentatio 337
Iulianus Seuerum hostem indicat 339
Iulianus à Commodo Mediolanum relegatus 335
Iulius Solon à Seuero occisus 341
Iuliani præfecti interitus 320
Iuppiter Belus Apameæ cultus 395
Iulia inedia cōsumpta moritur 398
Iulia vxor Seueri 341
Iulia Antoniorum mater 57
Iulia filia Augusti Agrippæ nubit 88
Iulia Augusti filia lasciuia & petulantia 97
in Pandateriam insulam relegata ibid. reducitur 99
Iuliæ in Macrinum odiū atque simultas 397
Iuliæ Augustæ nomē Antonini literis plerunq; subscriptum 388
Iubæ & Petrei interitus 30
Iulia audita filij morte desperabunda sibi ipsi manus inferre conatur 397
Iuba Iybs cum Catone & Scipione societate coniūctus 30
Ius trium liberorum Liuiæ datum 39
Iudæorum motus 290
Iudæorum religio 15

Iudaeus Gallicus orator in Tiberim proiectus 174
Imperatores soluti legibus 82
Imperatoris nomen recusauit Tiberius 120
Imperium venale 335
Imperatoris est nihil contra dignitatem suam coacte facere 222
Imperatores vnde dicti 34

L

Laterni, Candidi, & Laeti contra Barbaros res gestae 352
Lauri ramus in sinum Liuiae ab aquila coniectus 64
Lauri Liuiae 220
Laetus cum praetorianis contra Pertinacē coniurat 333
Laetus & Martia interfecti 339
Laeti & Electi in Commodum conspiratio 326
Legata quae populo Romano Augusti testamēto erant, serius repraesentata 125
Leges sumptuariae à Claudio latae 165
Legio Christianorum Κεραυνοβόλος appellata 304
Leges ab Adriano latae 292
Lentuli dignitas apud Tiberium 135
Lex Falcidia 59
Lex ne mulieres gladiatoriis muneribus fungerentur 363
Leo animal socius Antonini 393
Leo praefectus vrbis 405
Lepidus post mortem Caesaris armatis militibus forum occupauit 37
Leporis omen 193
Licinij Liberti Iulij Caesaris auaritia 91 *eiusdem astutissimum consilium* ibid.
Liuia nubit Caesari 61
Libertas summum bonum 185
Libri quatuor Augusti 115
Libertatis statuta 144
Liuiae oratio qua regni rite administrandi via ac

ac ratio demonstratur 101
Liuiæ porticus 93
Liuiæ mors eiúsque vitæ anni 136
Liuiæ obnoxius Cæsar 90
Liuiæ nomen scriptum in literis Tiberij 124
Liuiæ in Augustum maritū impietas 113
Liuiæ apophthegmata 136
Liuiæ ad Augustum oratio 99. *& Augusti responsio* 100
Lollia Paulina vxor Gaij 152
Lollia Paulina ab Agrippina Zelotipa occisa 172
Locusta Venefica 174
Loquendi libertas punita 121
Lucilla Marci filia 299
Lucilla soror Commodi, eius incontinentia & crudelitas 314
Ludi gladiatorij à Nerone apud Puteolos facti. 206
Ludi atque Taurorum spectacula à Nerone edita 180
Ludi à Vitellio editi 232
Lupus Mæsæ nepos ex Soæmide 399
Lupus Seueri dux ab Albino victus 359
Lucij Veri in Antonium socerum impietas 299
Lucij & Caij interitus 98
Lucij Veri cōtra Parthos res gesta 299
Lucius Verus Marci Antonini in Imperij administratione collega 298
Lucius Commodus ab Adriano Cæsar designatus 293
L. *Annius Seneca ferè à Caligula occisus* 156
L. *Lucullus rei militaris peritissimus* 10
L. *Luculli in Asia res gesta* 9
L. *Priscillianus in insulā à Macrino deportatus* 397
L. *Piso à Galba Imperatore adoptatus, atq; Cæsar postea designatus* 223
L. *Vitellius assentator.* 160 *eius res in Syria gesta. ibid.*

***

M

Machina bellica 388
Macrinus ex præfecto prætorio factus Imperator 396
Macrinus pacem ab Artabaro ingenti pecunia emit 398
Macrinus in magistratibus deligendis parum prudens 396
Macrini natales 396
Macrini fuga 400
Macrini capti mors 401
Macronis & Enniæ interitus 151
Mœcenas inuentor notarum 95
Mœcenatis vxor Cæsaris adultera 90
Mœcenatis amici admonitione Cæsar sæpenumero ad meliorem mentem est reuocatus 95
Mœcenatis auctoritas apud Augustum 74
Mæsa Iulia Augustæ soror 399
Mæsa atque Soæmodis mulierum virile facinus 400
Magicis artibus vtebatur Adrianus 290
Mallus oppidum Ciliciæ, & ibi oraculũ Apollinis 315
Manus ferrea 73
Marcia Quadrati pellex 314
Marcelli interitus 86
M. Æmilius Scaurus propter Tragœdiam cui Atreus nomen erat occisus 146
M. Saluius similitudine morum ac scelerum societate Neroni persimilis 182
M. Vipsanius Agrippa Cæsaris classis præfectus 62
M. Antoninus Verus. 295
Marcus Antoninus Germanicus cognominatus 300
Marcus Antoninus à suis medicis in gratiam Commodi interfectus 311

Mar.

Marcus Antoninus petebat à senatu pecuniam ex ærario 310
Marci Vindicis statuæ 300
Marci Antonini clementia atq; animi moderatio 308
Marci Silani apud Tiberium autoritas & existimatio 150
Marci Antonini oratio ad milites 305
Marci Antonini constitutio 309
Marci & Faustinæ statuæ 309
Marcomanni & Iazyges à Romanis subacti 302
Massagetæ qui 292
Mastor Adriani venator 295
Martis arma 36
Menas Pompei libertus 59
Mensium nomina ex Commodi nominibus. 321
Messalinæ interitus 172
Messalinæ petulantissimum conuiuium 172
Messalinæ intemperantia 166
Metellus Creticus dictus 9
Militum amor in Germanicum 121
Mineruæ templum 340
Mithridates à filio occisus 14
Mithridates à Pompeio superatur 12
Mona insula 194
Moneta Antonini adulterina 386
Mulierum virilis animus 386
Mulieres annum Augustum luxere 117
Mulierum certamen 363
Mulierum corpora, inter cadauera barbarorum reperta 300
Munerum corruptio 318
Munera sua Tiberius coram volebat numerari 127

Murenæ carnibus humanis vescuntur 92

N

Naphta quid 10
Narcissus bestijs obiectus 339
Narcissi somnium confictum 166
Narcisi petulantia 173
Narcisi mors 175
Natalicium Cõmodi 322
Nauale Persarum cum Atheniensibus bellũ 181
Nauale prælium per ludum à Claudio institutum 173
Nero à Claudio Imperatore adoptatus 173
Nero iniuriarum patientissimus 185
Nero à Montano vxoris causa verberibus tractatus 181
Nero qua ratione cũ matre consuetudinem habuisse dicitur 182
Nero etiam Caligulam crudelitate superauit. 178.
Nero vltimus ex familia Iulia Imperator 201
Nero sibi malè conscius, vbique periculum imminere existimat 184
Neronis magnificentia atque in amicos crudelitas 213
Neronis ad Vologasum litera 200
Neronis statua à militibus demolita 218
Neronis de rebus Troianis scripta 205
Neronis magna insania 210
Neronis libido fœdissima 205
Neronis in Agrippinam matrem odium 180
Neronis cum Sporo exsecto nuptiæ 211
Neronis magna in patriam suam impietas 199
Neronis in Italiam periculosa nauigatio. 215 *de Græcis triumphus.* ibidem.
Neronis præconium 212
Neronis libido atque crudelitas 181

Nero

Nero more histrionum in theatrum prodit 188
Neronis liberalitas 178
Neronis insignis mollities 209
Neronis in matrem Agrippinam magna impietas 184
Neronis epulum 188
Nero nupsit Pythagoræ 211
Neronis sera pœnitentia, & interitus 220
Neronis in deos magna impietas 212
Neronis fuga 219
Neronia ciuitas 209
Næuius Sertorius Macro 141
Nicæa patria Dionis 362
Nicopolitæ Capadocum legibus vtuntur 13
Nigidius Figulus Astronomiæ peritissimus 39
Nigri contra Seuerianos res gestæ 345
Nigri interitus 346
Nisibis ciuitas à Parthorum insidijs à Lato conseruata 357
Nisibis capta 10
Nili origo 360
Nili inundatio 241
Nimia licentia etiam bona ingenia corrumpuntur 178
Numeriani pro Seuero res fortiter gestæ 354
Nobilium & ignobilium differentia 140
Nummus aureus quot drachmas contineat 99
Nymphidij & Capitonis insolentia 221

O

Octauia Augusta à Nerone repudiata & occisa 197
Octauia Cæsaris soror Antonio nubit 64
Oraculum Macrino de vitæ exitu datum 401
Orodes Parthorum rex 21
Orbis descriptio 112
Otho pecunia & malis artibus coemptum Imperium occupat 223
Otho petulantia Neroni persimilis 225

Othonis ad milites oratio 226

Othonis interitus & sepultura 227

Othonis somnium 224

Othonis cum Vitellio bellum cruentissimum. 225

P

Pacorus Parthorum Rex 10

Palatia quæ 81

Palatij incendium 98

Palatium circundatum cancellis 339

Palmæ prodigium 34

Pammenis cum Nerone certamen 209

Papinianus præfectus prætorio 3

Papiniani interitus 381

Paridis saltatoris mors. 214

Parthici belli initium & occasio 388

Parthici belli finis 389

Paterni interitus 314

Patina Vitellij 229

Patris appellatio vnde imperatoribus attributa. 82

Paulini Imperatoris ad milites oratio exhortatoria 195

Paulini Imperatoris res gestæ 194

Pecuniæ nerui sunt principatus 240

Perennius præfectus prætorio per militum seditionem interfectus 317

Περιοδονίκης *quid* 209

Pertinax equus inauratis vngulis in circum ducitur 331

Pertinax immortalitate donatus 344

Pertinacis consulatus. 305

Pertinacis patria & genus 330

Pertinacis humanitas. 330

Pertinacis de oblato sibi imperio ad Senatum Romanum oratio. 329

Pertinacis Imperatoris mors 334

Pertinacis occisores morte mulctati 340

Pertinacis in cāpo Martio rogus 343

Pertinacis monumentum 342

Pertinaci à Commodi interfectoribus propter innatas virtutes Imperiū oblatum 328

Pharsalicæ pugnæ descriptio 25

Phœbe Iuliæ liberta 97

Phœnix visa in Ægypto quo anno Tiberius mortuus est 147

Philopemes libertus in equestrem ordinem cooptatus 47

Philicis in Papinianum dicterium & mors 372

Phraates Parthorum rex signa & captiuos Romanorum reddit 88

Phraates rex regum dictus 98

Piorum precibus victoria parta 303

Piraticum bellum 11

Plautilla filia Plautiani. 361 Seueri filio matrimonio copulata 362

Plautilla Liparam relegatur 368

Plautilla ab Antonino necata 378

Plautillæ & Antonini nuptiæ 364

Plautianus Seuero longe potentior 362

Plautiani luxus & ebrietas 363

Plautiani præfecti auaritia atque crudelitas. 361

Plautiani infinitæ statuæ 362

Plautianus obtruncatur. 367

Plautiani pili ad Iuliam Plautiliamq́ deferuntur. 367

Plautiani somnium 368

Plautiani assentator Caecilius agricola 368

Plautianus centum ciues Romanos excidit 361

Plautiani statuæ 363

Plautiani apri sexaginta in spectaculis inuicem certantes 364

Plautiani contra Antoninum simultas & odium 365
Plautiani mors 367
Pluti mors 198
Pollenij Sebennij scomma in Seuerum 371
Pollæ Aceroniæ interitus 183
Polycleti & Caluiæ Crispinillæ nefanda facinora 211
Pompeius Imperator contra Piratas delectus. 12
Pompei Magni interitus 27
Pompei Magni statua in funere Augusti 116
Pompeij sepulchrum ab Adriano restauratum 289
Pompeiopolis ciuitas 12
Pons in mari constructus 153
Pons Ælius 296
Populi erga prætorianos seditio 411
Portenta Neroni mortem minitantia 187
Portenta cõtra Lepidum & Antonium 45
Portus à Claudio ædificatus 165
Prasinus equus Caij 152
Prabibendi mos 323
Præfectum stantem mori oportere 294
Præfecti prætorianorum ab Augusto creati 96
Prælium plusquam miraculosum 304
Principis iudex solus deus est 300
Principis consilia secreta esse oportere 119
Prodigia horrenda post Agrippinam interfectam visa 186
Prodigia Claudij mortem prædicentia 175
Prodigia ante Commodi mortem visa 328
Prodigia varia quæ Antonini mortem portenderunt 393
Prodigia Ægypti cladẽ præcedentia 77
Prodigia Seueri mortem præce

præcedentia 373
Prodigia dira ante cladẽ Othonis ad Cremonam visa 226
Prodigia Plautiani mortem præcedentia 364
Prodigia Crasso cladem portendentia 21
Prodigia mortem Augusti portendentia 113
Prodigia Seuero principatum portendentia 341
Prodigia multa ante Neronis mortem visa & audita 218
Prodigia Seiani mortem præcedentia 140
Protogenis crudelitas 158
Pseudantonini cum Macrino conflictus 400
Pseudantonius crudelitas 403
Pseudonero 225
Psylli 76
Ptolomæus Ægypti rex Romam profugit 18
Publia Prisca se in Senatu interemit 159
Publij Seruilij prætoris laus 85
Pueri ob magicas artes interfecti 339
Pugna in Philippis commissa 52
Pulionis equitis Germani fortitudo 109
Puteoli 63
Pylades saltator 90.337
Pylæ Ciliciana 345
Pythia in Tigellinũ Sophronium salce ac face te dictum 198

Q

Quadi à Marco Antonino victi 302
Quadi fulmine percussi atque fugati 304
Quæstio de seruo contra dominum 95
Q. Pomponius ex carcere liberatur 149
Quirini templum 93
Quintilij Vari in Germanos crudelitas 110
Quintiliorum mutuus amor 314
Quintilli Plautiani mors 369

R

Racius constans Sar-

diniæ præfectus 363 *eiusdem interitus ibidem.*
Rauenna à Seuero capta 339
Rerum humanarum mutatio 143
Rhinoceros 78
Roma Comodiana 321
Romanæ vrbis perniciosissimũ incendium 199 252. 32
Romanorum cum Britãnis pugna 196 *& victoria* 197
Romanorum luxus atque mollicies 193
Romanorum contra Macrinum bellum ciuile 398
Romanorum cum Quadis conflictus 303
Romanorum de Iazygibus victoria 302
Romanis crudelissima strages in Britannia à muliere illata 189
Romanus exercitus in tres partes diuisus 352
Romulus appellari gaudet Cæsar 81
Ros coloris argentei 254
Rufus Basaus 301
Rufi cũ Vindice bellum 217

S

Sabina Saluij & Neronis Imperatoris vxor communis 182
Sabinæ luxus atq; superbia 205
Sabini mors 136
Sacrificia Romæ in honorem Caligulæ instituta 153
Sallustius Aphricæ à Cæsare præfectus 31
Saltatores vrbe expulsi 132
Salutem scribendi consuetudo in literis 124
Salue matutina salutatio, vale vespertina 293
Sardanapalus ex viro mulier factus muliebribus exercetur artibus 406
Sadanapalus quoad dilexit consobrinum fuit felicissimus 409

Sardan

Sardanapali nefanda libi[do] 405
Sardanapali mors 407 *& seq.*
Saturnalia 353
Scalæ Gemoniæ 140
Scribonia mater Iuliæ 97
Scribonij Procli mors 158
Scomma in Iulium Solonem 319
Scythæ à bello suscepto diris tempestatibus deterriti 352
Seianus Prætorianos unum in locum congregauit 130
Seianus deprehēsus incarceratur 143
Seiani arrogantia 139
Seiani interitus 144
Seiani natalis dies publicè celebratus 137
Seiani ex statua serpens exiluit 141
Seiani apud omnes auctoritas 138
Seiano honores habiti 132
Seleucia & Babylon ciuitates à Seuero captæ 358
Senatus Romanus irreuerenter ab Antonino tractatus 387
Senatores equestri veste, & penula induti in theatrum admissi 326
Senatores tributum soluūt 322
Senatorum puluini & pilei 150
Senatorum numerus diminutus 89
Senecæ diuitiæ atque vsura 189
Seneca Neronis præceptor 177
Senecæ vita longe turpissima 181
Seneca in causa fuit quod Agrippina à filio Nerone interfecta sit 183
Senecæ atq; Rufi in Neronem conspiratio 202 *eorundem mors* 203

Semp

Sempronius Rufus Eunuchus 387
Serapidis apud Alexandrinos templum 390
Sempronius Densus Centurio 224
Serapionis de morte Antonini vaticiniũ 392
Seruij Juliani mors 314
Seruorum fides erga dominos 48
Seuerus Pompeio parentauit 360
Seuerus Nigro bellũ infert 344
Seuerus Albinum Cæsarem facit per literas 338
Seuerus Bithyniæ præfectus 292
Seueri consulatus 319
Seueri ad Plautianũ oratio 366
Seueri Imperatoris crudelitas 369
Seueri in Ægyptum profectio 360
Seueri ad patres conscriptos oratio 367
Seueri in vrbem ingressus 340
Seueri in rebus agẽdis prudentia 338
Seueri contra Euodum[illegible] ℓterium 368
Seueri in pace viuendi ratio 377
Seueri Imperatoris in Britannia res gestæ 374
Seueri contra mœchos lex 377
Seueri in Antoninũ clementia 375 & eiusdẽ interitus 376
Seueri profectio in Britãniam 372
Seueri de non interficiendis Senatoribus iuramentum atque decretum 341
Seueri laudatio de Pertinace 343
Seueri in Albinũ crudelitas 356
Seueri cõtra Adiabenos, Osroenos & Arabes bellum 351
Seueri cruenta de Albino victoria 356
Seueri ĩ Senatu oratio 357
Seueri ad Numerianum literæ 354
Seueri Imperatoris contra Byzantios res gestæ

stæ 351
Seueriani mors 293
Seuerianorum de Nigrianis præclara & diuinitus concessa victoria 346
Silius Messala Consul 340
Sextus Bœous philosophus 298
Sexti Marij diuitiæ & egregium factum 147
Sexto Pompeio à senatu impunitas decreta 41
Sexti Condiani Quintilij astutissimum factum 314
Sextilis mensis Augustus dictus 95
Sigillum duplex August. 74
Similis fortitudo 293
Smyrna terræmotu conquassata instauratur 310
Solis donaria 359
Solis ciuitas 12
Solomonis monumentum sua sponte diuisum corruit 291
Somnium Marci Antonini 312
Spectaculum per caluos in contumeliam Tiberij à Seiano exhibitum 145
Sporus exciditur & Neroni nubit 205
Statuæ Herculis habitu Commodo positæ 322
Strages cruentissima 291
Sulpicij Camerini mors 214
Sulpicij atque Subrij in Neronē dicteria 202
Sumptuariæ leges à Claudio latæ 165
Sulpicij Galbæ laus 217
Syrorum in Atrenorum obsidione magna strages 360
Syriaci mors 138

T

Tanysiæ nobilis matronæ virtus & fides in maritum 47
Taraus 395
Tauri Theatrum incendio consumptum 201
Templa Caligulæ 161
Templum Iudæorum 15
Terētia vxor Mœcenatis 90
Terentij excusatio elegans

gans 145
Teridates rex Armeniorũ magna pompa Romã venit 206
Teridates in spectaculo duos tauros vno ictu cõficit 207
Teridates in Armenia regem à Nerone coronatur 208
Teridatis ad Neronem oratio deprecatoria 207
Teridatis in Armeniam reditus 209
Testamenti factio ijs prohibita quibus aqua & igni interdictum esset 133
Testamentum Augusti 114
Testudinis forma 69
Terramotus ingens 219
Theatri diuisio 323
Theatrum Pompei 19
Theocritus ab Armenijs victus 389
Thrasyllus mathematicus 98
Theriacum medicamentum sumebat Marcus Antoninus 302
Tiberius non est satis sanæ mentis existimatus 134
Tiberius senatoribus debitum tribuit honorem 124 orationem pro amico mortuo habuit ibidem.
Tiberius consilia sua alijs libertis communicauit examinanda 121
Tiberius in occultandis affectibus vafer 119
Tiberius diuidere voluit principatũ in tres partes 120
Tiberius Latini sermonis amator 127
Tiberius Tribunus plebis 96
Tiberij testamentum irritum à Calligula factũ 148
Tiberij magna crudelitas atque insania 146
Tiberij cognomina 122
Tiberij cõtra Seianum insidiæ astutissimæ 141
Tiberij funebris oratio in Augustum 116
Tiberij crudelitas in Gallum 137

Tiberij

Tiberij contra Seianum ad Senatum litera 142
Tiberij crudelitas 130
Tiberij interitus 147
Tribunicia potestas qua 81
Tiberis exundatio 107
Tigranis de Romanorum exercitu dicterium 10
Titi Vespasiani clemẽtia 248
Titi amphitheatrũ atq; balnea 252
Troiæ excidium 200
Tonderi oues suas non deglubi volebat Tiberius 123
Triumuirorum crudelitas 49
Triumuirorũ proscriptio multo crudelior Sylla proscriptione 45
Triumuiratus 45
Turbo vir rei militaris peritissimus 293

V

VAlerij Asiatici audax facinus 163
Vaticinium de potentia Neronis 177
Vaticinium de Diadumeno & Macrino Imperaturis 392
Valeriani Pæti mors 402
Vedij Pollionis crudelitas 92
Venena ab Antonino empta 395
Venus Vrania Carthaginensium 404
Veseui montis cõflagratio miraculosa 250
Vesuuij incendium 365
Vespasiani ad Domitianum litera 240
Vespasiani interitus 247
Vespasiani cum Iudæis bellum 231
Vespasiani arcus triumphalis 241
Vespasiani humanitas erga senatum 243
Vibij Crispi facete dictum 229
Victoria in rei militaris disciplina potissimum posita 386
Victorinus præfectus vrbis 318
Vindicis interitus 218
Vitellij cum Vespasiano bellũ cruentissimũ 233

Vitelli varia cõuiuia 229
Vitellio ab Astrologis dies mortis prædictus 228
Vitellij luxus & ebrietas 228
Vlpij Marcelli fortissimi ducis natura & ingenium 316
Virginem in carcere necari nefas erat 144
Virtus excellit in bello multitudinem 10
Viuere quid 294
Vlpianus à prætorianis interfectus 41
Vrbs marmorea pro latecicia 113
Vologæsus Parthorũ rex 299.359
Vrinatores 349
Vter vini plenus dissectus 391
Vulgi in rebus gerendis inconstantia 228

Z

Zamarcus Indus 89

FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN DIONIS HISTORIA MEMORABILIUM INDEX.

A

Achillas praefectus exercitus Aegyptiaci, Pompeium necat. 264 cotra Caesarem bellu mouet. 283 eius obitus 285
Acilius. Manius. M.
Acropolis vrbs Iberiae 66
Actium, & eius situs 564
Adana vrbs Ciliciae 465
Adoptionis lex 436
Adoptati nomen mutat 757
Adra princeps belli Belgici 146
Adrianus fit Imperator. 557 Natales eius. ibid. eius opera. 558. 561 Inferendis liberè dictis virtus. 556 disciplina militaris ibid.
Adriani pietas. 560 artes quibus vteretur. ibi.
Adrianus cur pontē Traiani deiecerit 273
Adrianus Christianis fauit. 564 primus Caesarum barbam aluit. 553 mors eius 563
Adriani venationes, vrbs 560
Adrumeto repulsus Caesar 297
Aduatici à Caesare victi 147
Adultero parcit Augustus 695
Aediles prius quàm Quaestores cōstituebātur 149
Aediles sex constituti, quorum duo Cereales 330 & 331
Aedilib. incendiorum cu-

rainuncta 672
Ædilis curulis plebeio Ædili succedit. 679
Ædiles lecti sorte ex Quæstoriis 735
Ædilium curulium comitiis tumultus ortus 161
Æga Cilicum urbs 464
Ægyptus tributaria P.R. fit 599
Ægyptiorũ numina 281
Apud Ægyptios reges frater sororem ducit 283
Ægyptiorum contra Cæsarem seditio 283
Ægyptia sacra Romæ prohibita 686
Aelia Capitolina urbs 561
Ælia Catula saltat 511
Ælianus, Casperius.
Ælius, L.
Ælius, Q.
Ælius Seianus, L.
Aelii Saturnini interitus 799
Aelius, Sex.
Aelii Valerii Largi in Arabiam Felicem expeditio 676
Aemilianus, Lamia.
Aemilius, vide M.
Aemil. Paulus, L.
Aemilius Rectus Aegyptum expilans, à Tiberio notatur 787
Aenobarbus, Domitius.
Aequalitatis in republi. laus 613
Aequitatis aliquando, nõ iuris habenda ratio 352
Aequanimitas Luculli 54
Aerarium Cæsaris aliud, aliud Reipub. 663
Aerarii militaris initiũ, eiúsque administratio 735
Aerarii procuratio ad Aediles & Prætorios delata 329
Aesar, Deum, lingua Hetrusca significat 764
Aesculapii lucus 591
Aeserninus, M. Marcellus
Aethiopum in Aegyptum irruptio 684. & seq.
Aetoli Cæsarianos iuuant 252
Afer, Domitius.
Afranius, vide Lucius
Afranius P.

Afri

Africa vetus & noua 303
Africa in duas præfecturas diuisa 845
Africa vt in potestatem Sestij, Phangonis, iterúmque Sestij, & Lepidi tandem venerit 494
Africa Octauiani Cæsaris fit 532
Africanus, Fabius.
Agricola Iulius in Britānia fuit 172
Agrippa, Asinius.
Agrippa Haterius
Agrippa Herodis nepos 832
Agrippam Palæstinum Claudius honorat 862
Agrippæ filius Agrippa Posthumus 707. *virilē togam sumit* 707. *eius morū improbitas, vtq́; relegatus fuerit* 741. *iussu Tiberij necatur* 781
Agrippa rex, Caij crudelitatis præceptor 849
Agrippa, Vibulenus.
Agrippa, Vipsanius Marcus.
Agrippina Germanici vxor 783. *eius interitus* 819
Agrippina Caij soror, ab eo & M. Lepido stuprata perit 847
Agrippina à fratre Caio relegata, reducta à Claudio 858
Agrippina Germanici F. Claudio nubit. 881. *auaricia eius, & potentia. ib. Claudium veneno necat* 883
Aiacem de Scauro facit Tiberius 821
Alabanda 499
Albani populi 630. 67. *à Canidio Crasso victi* 539. *& pag. seq.*
Albinus D. Bruti cognomentum 340
Albis fl. 715
Alchaudonius 30
Alchaudonij Arabis fides lubrica 192
Alchaudonius Arabs Bassum adiuuat 462
Alexia à Cæsare obsidetur 104
Alexander Antonij &

Cleopatræ filius.545 Iotape ei despõdetur 554
Alexãder Commagenus necatur 538
Alexander Iamblichi frater in triũpho ducitur & necatur 585
Alexandri statua Gadibus visa Cæsar gemuit 97
Alexandri Magni corpus vidit Octauianus 599
Alexandri Magni thorax 841
Alexandrinorum ingenia 177
Alexãdrinis quando permissum Senatoribus esse 600
Alexandrinis cur pepercerit Cæsar Oct. 599
Alexandrinus annus 315
Alfenus, P.
Alienus Vitellij dux & Consul 533
Alienus in Vespasianum coniurat 539
Aliso fl. 710
Allobroges subacti 93
Alma mons 739
Alpes maritimæ 302
Alpes Tridentinæ 699
Amanus mons, & eius portæ 505
Ambiorigis Eburonis perfidia in Romanos. 183. 184
Ambiorix Treuiris defectionis autor, eiúsque fuga 198. 199
Ambracius sinus 563
Ambrones 573
Amicitiæ vt vulgò parentur. 89. *quibus rebus in inimicitias conuertantur* 158
Amisus à Pharnace capta, direpta, puberibus cæsis 290
Amisenis libertas donata à Cæsare ibid.
Amor verus in quo sit 237
Amphitheatrum 312
Amphitheatrum Statilij Tauri 607
Amyntas Deiotari dux, à Bruto deficit 477
Amyntas Galatiæ &c. regulus fit 545
Antonij contra Cæsarem socius 565. *venia eũ Cæsar prosequitur* 585

Amyn

Amyntæ mors 673
Ana fl. & eius mirum 248
Anderij ad Salonas castri expugnatio 752
Anicetus cædis Agrippinæ administer 510
Animo nisi bene sit, corporis bona nihil prosunt 119
Animi & corporis bona, & collatio vtriusq; 119. 729
Annius Vinicianus Claudio perniciem struit, & perit 867
Anni emendatio, Cæsaris 315
Annuli gestandi honor 513
Antigonia 197
Antigonus Palæstinæ rex 510
Antigonus rex Iudæorum supplicio afficitur ab Antonio 539
Antiochia 197. Dolabellæ resistit 467
Antiochus 510
Antiochus Commagenæ rex 30
Antiochus Commagenus cum Antonio paciscitur. 538. Romæ capite plectitur 649
Antiocho Comagene reddita 832. 862
Antiochus rex Caij crudelitatis magister 849
Antistius, C.
Antistij Labeonis contra Augustum factum ac dictum 693
Antonia Caligulæ auia, Augusta dicitur 118 *eius in filiam Liuillam seueritas* 811
Antoninus, M
Antoninus, Aurelius.
Antonius, C. L. M.
Antonius Musa Augustum sanat 676
Antyllus Antonij F. ei Cæsar filiam despondet. 520 virilem togam sumit 589
Antylli interitus 598
Apamea 462
Apelles in magno apud Caligulam precio 829
Apicatæ Seiani vxori mors 811
Apicius, Gabius.
Apis à Cæsare Octauia-

no contemptus 599
Ἀποκολοκύντωσις *liber Senecæ* 884
Apollo Actius 584
Apollinis templum 650
Apollinares ludi facti ab Ædilibus Curulibus 329
Apollonia urbs & eius descriptio 248
Apollonius Aegyptius Caio perniciem prædicit 850
Apollonius Tyaneus mortem Domitiani absens videt. 548 *honoratus à Caracalla*
Apollophanis cum Cæsare Octauiano naumachia 515
Apollophantes Cæsari se dedit 530
Aponius, Q.
Apophthegma, quare dictum
Appia via 208
Appius Claudius Consul 178
Appius Claudius, P. *Claudij frater, Prætor* 148
Appius Claudius Censor 217
Appius Claudius Pulcher, Cos. 511
Appius, C.
Apronius, L.
Apsus fluuius 249
Apudius, Pacuuius.
Apuleius, M.
Apuleius Sex.
Aqua Iulia Romam ducta 503
Aqua Iulia Capuæ 532
Aquila Mæcenatis libertus 721
Aquæ marinæ usus in flãma restinguenda 582
Aqua virginea, quæ & Iulia 690
Aquila è rogo Augusti euolauit 774
Aquila, M.
Aquila, Pontius.
Aquila Romanorũ quid 190
Aquilia Seuera Auito nubit 615
Aquilij Flori, patris & filij interitus 586
Aquilius, P.
Aquitania. P. Crasso victi 170
Ara à Cæsare posita in Pyre

Pyrenæo 236
Ara Augusti Lugduni 709
Ara Cæsari à plebe posita 366
Arabes naues Cleopatræ comburunt 590
Arabia felix 675
Arabio Africæ regulus, eius interitus 496
Aradis Sardiniæ vrbs 502
Aradus 464
Aradij rebellionem contra Antonium faciũt. 510. 497 *expugnantur* 538
Archelaus à Gabinio captus dimittitur, Berenices consors regni fit, perit 176
Archelaus Cappadociæ fit dominus 545
Archelaus veniam à Cæsare inuenit 585
Archelai dominatio 688
Archelaus Cappadociæ rex Romam in ius vocatur à Tiberio. 794 *moritur* ibid.
Architecti cuiusdam solertia in ædificio nutan te restituendo 798
Arduba Dalmatiæ arx à Germanico capitur 754
Aretas Arabiæ rex à Pomp. victus 75
Ateus philosophus 599. 644
Ariarathes Cappadox 545
Ariobarzani Cæsar Armeniæ partem donat 290
Ariobarzanes auxilium Bruto & Cassio negat, & caditur 467
Ariouistus Germanorum rex socius Romanorum dictus 130. *prælio à Cæsare victus fugit* 142. *& seq.*
Aristidis exilium 125
Ariston 38
Aristobulus à Pompeio capitur 76
Aristobulus profugus Romæ à Gabinio comprahenditur 176
Aristobulum Cæsar dimittit 232
Aristobulus regno Iudææ à Parthis præficitur 499

Armeniæ regis in Romanos perfidia 541
Armenia Romanis reddita 724
Armeniæ regnum Mithridati tribuitur 823
Arminius dux Germanorum contra Varum 756
Armorum vis 69
Armodij & Aristogitonis statuis, Bruti & Cassij apposita 457
Arriæ virtus, & fides in maritum 869
Arrianus, Flauius.
Arruntius, L.
Arsacis Parthi auxilium Mithridates & Romani petunt 30
Arsaces, vnde Arsacidæ 188
Arsaces Artabani F. 822
Arsinoe Cleopatræ soror 283
Artabanus rex Parthiæ Armeniam & Cappadociam inuadit. 822. *& sequen.*
Artabazi Armeni interitus 688
Artabazes Tigranis filius, Armeniæ rex 190. *Idē Artauasdus aliàs.*
Artauasdes vel Artabazus rex Mediæ, & alius Armeniæ 540
Artauasdes rex Armeniæ dolo ab Antonio captus 550
Artauasdes Mediæ rex à Parthis victus capitur 554.
Artauasdæ Armeniæ regis caput Cleopatra Medo mittit 589.
Artacij à M. Crasso subacti 610
Artaxata 62
Artaxes rex Armeniæ cōstituitur 550
Artemisium 527
Articuleij Peti in patrē pietas 692
Artoces Iberorum rex 65
Aruerni bellum mouent 200
Asander contra Pharnacem insurgit, & eum interficit 289
Asandri mors 702
Asiæ benefacit Augustus 708
Asiaticus, Valerius.

A sidius,

Asidius, Q.
Asinius, C.
Asinius Gallus à Tiberio repudiatam, vxorē habuit. 781 *eiusdem in Tiberium libertas.* 780 *captiuitas miserrima.* 803 *mors* 821
Asinius, M.
Asper, Sulpicius.
Asperenas Germaniæ præfectus 758
Assessores in prouincijs 662
Astrologi Roma pulsi 553
Astrologis lex data 760
Astrologi plectuntur 792
Astrologia Tiberius in perniciem hominum abusus 796
Asturum rebellio 603
Astus Quintilij 572
Asyllius, L.
Asylum 456
Atanij Secundi votum pro salute Caij 832
Ateius Capito Tiberio adulatur 793
Athenæ à Fusio captæ, Cæsarisque veniam eis dantis dictum 270
Athenienses obliuione iniuriarum abolita, Rempubl. in integrum restituerunt 347
Bruto & Cassio statuas ponunt 457
Mineruam Antonio Baccho despondent. 508 *ab Augusto multantur* 608
Athenodorus Philosophus quo vsus est Cæsar Octauianus. 644 *eius in Augustum libertas* 775
Athlula 676
Atinius, vide Pup.
Atius, in C.
Atratinus, Sempron.
Atreus Scauri Tragœdia 821
Atro die Senatus Romæ habetur 380
Attegua vrbs Hispaniæ, vt in Cæsaris potestatem venerit 319
Attia (seu Accia) Octauij mater. 369 *moritur, & publicè sepelitur* 455
Atticus, Numerius.
Attius Varus, vide P.

Auaricum à Cæsare captum 200
Auernus lacus 517
Augarus Osroenus Crassum simulata amicitia in perniciem abducit 192
Augurium salutis quomodo caperetur 81
Augurium Cæsari Oct. Consuli creato factum. 434 *Bruto sinistrum ante vltimã pugnam oblatum* 478
Augusta Emerita 673
Augusta Paphia 701
Augusta Pretoria 772
Augustæ leges 689. 694
Augustalia 689
Augustalia ex S. c. facta 669
Augustus, c. *Octauius.*
Augustus mensis 720
Augusti nomen 664
A. Fuluius Catilinæ socius à patre caditur 88
A. Gabinij Tribuni plebis de bello piratico sententia 42
A. Gabinius Consul. 112 *reliqua in Gabinio*
A. Hirtius Consul 380
A. Licinius Nerua Syllanus Cos. 740
A. Plautius Tribunus plebis 153
Aurea pecus 833
Aureæ compedes quid 879
Aurelius, L.
Aureus quãti precij 725
Aurum in os Crassi à Parthis infusum. 186
de Auspicijs 113
Auspicia loco publico capienda 247
Autoritas Senatus quid à Senatus consulto differat. 717
Axona fluuius 146

B

Bacilus, L.
Baiarum situs, & natura 518
Balbus, Cornelius.
Balbus, Lælius.
Balbus, Nonius.
Baleares insulæ 716
Balneum Laconicũ 674
Bambalio 401

Barbatus, Messala.
Basaus, Rufus.
Bassus, Cacilius.
Bassus, L.
Basterna 109.607
Bataui equites 735
Batauorum insula 709
Bathyllus histrio 695
Bato Breucorũ dux. 739
interit 741
Bato Dysidiatus Dalmatarum dux 739
Bato suos deserit. 752 *se & suos Tiberio dedit* 754
Batrachis 838
Bauli 841
Becillinus, Cassius.
Belga qui, & vt à Casare victi 145.146
Belgarum bellum in Romanos 205
Bellona fanum corruit. 277

BELLA.

Bellum Oct. Casaris Aegyptiacum. 589. *inde Africum Casaris.* 295 *vt inde. Alanorum.* 561 *Alexandrinum.* 283 *Alobrogicum.* 93 *Pomptini. Britannicum* 373
Britnnnicum sub Claudio 873
Bellum ciuile inter Casarem & Pompeium. 221 *& deinceps. ciuile contra* M. *Antonium, quod Mutinense dicitur.* 377. 424 *& sequentib. ciuile Bruti & Cassij.* 457 *& sequentib. ciuile Casaris Octauiani contra* L. *Antonium & Fuluiã.* 483 *deinceps. id Perusinum dicitur. ciuile inter Casarem & Sex. Pompeium.* 513 *ac deinceps. ciuile inter Antonium & Casarẽ Oct.* 554 *& deinceps.*
Bellum Creticum Metelli. 38 *Dacicum, contra Bastarnas, & Thraces.* 607 *Tiberij.* 739 *Gallicum Julij Casa.* 168 199 *& inde Germanicũ Julij Cas.* 130 *Ger*

Germanicum Tiberij & Drusij. 699 Helueticum. 129 Hispaniense Cæsaris Iulij. 316 contra Marcomānos & Iazygas, & Germanos. 565 Mutinense cōtra M. Antonium. inde Panonicū & Dalmaticū Cæsaris Octauiani. 545 Parthicum Crassi. 187 Parthicū duce Labieno. 487 Parthicum duce Ventidio. 537 Parthicum & Medicum Antonij. 540 Armenium. 549 contra Pharnacem Cæsaris. 288 Piraticum Pompeij. 39 Thracicum. 781
Beneficia à malis non grata 96
Beneficentiæ ratio 620
Beneficiorū facilius quàm iniuriarum obliuiscūtur homines 425
Berenice Ptolemæi filia, regina Ægypti. 60 à patre cæsa 177
Bericus Britannus 871
Bessi à Bruto victi. 462
à Romanis rebellant 711
Bibliotheca Alexandrina conflagrat 284
Bibliotheca Octauiana 553
Bibulus, M.
Bithynia Cassio mandata 457
Bithynicus, Pompeius.
Bituriges 206
Blasio, Heluius.
Blæsus, Iunius.
Bocchus à Cæsare rex vocatur. 246 filios suos auxilio Pompeij F.mittit 321
Bocchus Bogudis regnum occupat. 513 moritur 553
Bodunni 872
Bœotus, Sextus.
Bogud rex à Cæsare vocatur. 246 rex Mauritaniæ, Cæsaris commilito 321
Bogud regnum suū amittit, & ad Antonium abit. 513 eius mors 563
Bona aut mala quæ sunt verè 118

Bono

Bonorum direptio proscriptionem secuta 454
Bononia 427
Bononia colonia 559
Breuci Pannoniæ gens 739. 742
Brigantium vrbs 98
Britannia, & Cæsaris in eam transitus. 172. 182
Britanniã Claudius subegit 873
Britannicus Claudio natus 866
Britannici cognomen vnde 873
Brutus, D.
Brutus, M.
Bulas famosus latro. 599 *idem Philix*

C

Cadauer inspicere quibus religiosum 706
Cadauer tangere quibus religiosum 765
Cæcilij Bassi in Syria acta 461
Cæcilius, *Marcus.*
Cæcilius Q.
Cæcina Cos. 869
Cæcina Seuerus rem gerit bello Dalmatico 739
Cæpias Octauij cognomen 369
Cæpio, Fannius.
Cæsar. vide C. *Iulius Cæsar.*
Cæsar, L.
Cæsariensis Mauritania 863
Cæsario Cleopatræ filius rex Ægypti fit 466
Cæsario, Ptolemæus etiam dictus, & rex regũ 551
Cæsario virilem togam sumit 589
Cæsarionis interitus 598
Cæsonia, Milonia.
Caius Agrippæ ex Iulia nascitur. 687 *eius tirocinium.* 719 *morum improbitas.* 722 *interitus* 724
C. *Antistij contra Bassum in Syria actiones* 462
C. *Antistius Astures vincit* 673
C. *Antistius Veter Consul* 722
C. *Antonius Cos.* 72 *Tribunos plebis in malis legibus feren*

ferendis iuuat. 81 coniurationis Catilinariæ socius. 89 bellum ei contra cõiuratos à Senatu mandatur. 90. Imperator victo Catilina dictus. 90 in iudicio à Cicerone defensus 109

C. *Antonius* M. *frater, à Pompeij classe captus. 245 Prætor Macedoniam sibi vendicat. 375 in Bruti potestatem venit 458*

C. *Appij Silani interitus 867*

C. *Asinius Pollio, Cæsaris in Bætica præfectus 376 Consul. 490 alius 778 Epidaurios subigit 510*

C. *Asinius Gallus Coss. 718*

C. *Atius Capito Tribunus plebis Pomp. & Crasso Cos. repugnat. 161 cũ proficiscentem in bellũ inhibere conatur 166*

C. *Cæcilius Rufus Cos 793*

CAIVS CALIGVLA, *Cæsaris Germanici fil. deinde Imperator, cur sic dictus. 783 à Tiberio ornatus honoribus. 708 cur à Tiberio ad Imperium euectus. 820 eius nuptiæ. 822 Tiberij mortem accelerat. 824 succedit Tiberio. prodigalitas, liberalitas, libidines, itẽ pietas & impietas in suos. 826 & deinceps. primus Consulatus, & ætas 830 secundus Consulatus. 836. 403 ludicris mancipatus. 849. 829 à Caio editæ cædes. 832 & crudelitas eius. 834 & seq. coniugia eius. 834 aliquot laudanda facta ibid. facinora. ibid. qua ratione pecunias parauerit. 838 eius in põte, quo mare ad Baulos iũxerat, ouatio & arrogãtia. 841 eloquentiæ palmam affectat. 844 in Galliam pecuniæ causa profectus. 846 Miloniam Cæsoniam ducit. 848 Antonij quàm Augusti genus mauult. 844 Imperatoriam*

supel

supellectilem in Gallia diuendit, eius copia in Gallia. 846 in Britanniam profectio, & conchyliorum venatio ridicula. 850 fastus & & superbia. 844 853 fulmina & deos spernit. 853 lupanaria eius ibid. Heros, deus, Iupiter, cũ Luna coit, & in omnes deos transit. 852 Magni cognomen Pompeio adimit. 860 cum vxore & filia necatur. 855 & sequen.

per Caij nomen non iuratur 859

Caij numisma conflatum 873

Caius Calpurius Ædilis 679

c. Calpurnius Piso à Caio Caligula sponsa spoliatur & relegatur 833

c. Caluisius Sabinus Cos. 504 Cos. II. 713

c. Caninius Consul paucarum horarum 327

c. Carboni honores ob accusatum Cottam habiti. reus pecunia ob iudicantum accepta 54

c. Carinas de Morinis & Sueuis triumphat 604 & seq.

c. Casca Tribunus plebis tabula proposita, se non esse conscium cædis Cæsaris notum facit 367

c. Cassius Lõginus Quæstor, bello Parthico superstites milites seruat. 195 & rem bene gerit contra Parthos. 197 classem Cæsari dedit. 266 Catoni primùm, dein Cæsari venia impetrata se adiungit. 270 Bruti in Cæsaris cæde socius, & eius sororis maritus, Prætor 340 Syria, & bellum in Dolabellam à Senatu ei mandatur. 431 à Senatu cõtra Antonium & Lepidum accersitur. 439 acta eius

post mortem Cæsaris. ibid. & inde in pugna Philippẽsi victus, cum Brutum quoque pulsum putaret, mortem sibi consciscit. 470 sepultus in Thaso 477
C. Cassius Asiæ præfectus, Caio Calig. suspectus 854
C. Cato Tribunus plebis, Ptolemæi reductionem impedit. 162 Pompeium & Crassum in petitione secundi Consulatus adiuuat 159
C. Claudius Marcellus Consul. 215 Pompeio urbis contra Cæsaris factionem mandat custodiam, & duas urbanas legiones tribuit. 218. & seq.
C. Claudius Marcellus alius à priore, Consul 220
C. Clodius Bruti socius 460
C. Cluuius Consularis 648
C. Cornelius Tribunus plebis ambitus reis acerbas pœnas statuit 53
C. Cornelius Cæsaris victoriam in Pharsalia, Patauij prædicit 258
C. Crispus Consul II. 874
C. Curio pro Cicerone deprecatur. 115 Tribunus plebis, Cæsari inimicus, vtq; pecunia ab eo corruptus, rem ipsius egerit. 215 Pontifex. 217 Senatu mouendus in iudicium vocatur. 218 Roma ad Cæsarem profugit. 220 literas Cæsaris ad senatum perfert. 221 Siciliã capit, eius in Africa interitus 245. & seq.
C. Didius in Hispaniam contra Pompeium F. à Cæsare mittitur. 306. 318 interit 324
C. Epidius Tribunus plebis 337
C. Fabius Cæsaris in Hispania legatus 233
C. Fonteius Capito Consul 761
C. Fuficius Phango Africæ præfectus, eius acta & obitus

obitus 495
C. Furnius Asiæ præfectus 535
C. Furnius Cõsularis. 648 Cantabros & Astures vincit. 184 Consul 696
C. Gallus Consul 822
C. Gemini Rufi fortitudo interitúsque 805
C. IVLIVS CAESAR cur legem Maniliam suaserit. 55 eius Ædilitas. 71 sentẽtia pro vita coniuratorum. 88 fit Pontifex maximus. ibi. Prætor 92 uxorem à Clodio stupratam dimittit. ibid. gesta eius in Hispania & Lusitania, triumphum cur omiserit, Consulatum vt petierit, Crassum & Põpeium inuicem reconciliatos sibi adiungit. 98 Consulatus eius, & lex agraria. 102 publicanis tertiam vectigaliũ partem remittit. 107 Gallia & Illyricum ei ad quinquennium decernuntur. Pompeio filiã nuptum dat, ipse Pisonis filiam ducit. 109 Cæsaris in ferendis opprobrijs prudentia. 110 Clodium aduersus Ciceronem armat. 111 bello vincit Heluetios. 129 & Ariouistum regem Germanorum. 143 Belgas, Neruios, & Aduaticos. 147 & sequen. Clodium per literas in Catonem armat. 156 imperium in trienniũ prorogatur ei. 162 Venetos vincit. 187 in Morinos & Menapios proficiscitur. 188 Tenchtheros & Usipetes vincit. 171 Rhenum contra Sicambros transit, in Britanniam traijcit, & obsidibus captis redit, 172. 173 Gabinianæ causæ fauet. 180 iterum in Britanniam traijcit. 182 Neruios rebellantes perdomat. 184 Rhenum iterum transit. 83 bellum contra Aruernos & Vercingetorigem gerit. 200 & sequen. He-

duos deficientes recipit, Vercingetorigem vincit. 203 Alexiæ eum obsidet, dedentem se in vincula dat. 204 & sequen. Cæsari permittitur, vt absentis eius in petitione Consulatus ratio haberi posset. 211 Eius postulata ad Pompeium & Senatum. 221 inde. Ariminum, inde ad Romam exercitum adducit contra Pompeium. 222 Corfinium obsidet, & capit. 227 L. Domitium dimittit. 228 Romam, profugo Pompeio, aduenit, & quæ ibi egerit. 230 Sardiniam & Siciliam recipit, &c. Afranio in deditionem accepto, Hispaniam omnem recipit. 235 aram pro trophæo statuit. 236 Oratio eius ad seditiosos milites Placētiæ. 237 Dictator dicitur, eiúsque acta. 243 in Macedoniam transit, Oricum & Apolloniam capit. 248 vna nauicula solus, aduerso vento in Italiam traijcere ausus, & quātum fortunæ suæ tribuerit 249

Cæsaris & Pompeij castra ad Apsum fluuium opposita. 249 ad Dyrrhachium. 251 ibidem clade accepta, in Thessaliam abit. ibidem in pugna apud Pharsalū vincit. 258 Pompeium insequitur, Asiam publicanorum iniurijs leuat, in Ægyptum venit, ac gesta eius ibi, & bellum Alexandrinū. 116. & deinde. Pōpeianam classem à Cassio accipit. ib. vt mortem Pompeij tulerit. 267 eius in Ægypto res gestæ. 282 & inde. vt ad Pharum in periculo vitæ constitutus enatauerit. 285 vt Pharnacem bello vicerit. 288 in Mithridatem Pergamenū, & Ariobarzanē, & Amisenos liberalitas. 290 Cur tantam vim

vim pecuniæ vndiq; coegerit. ib. Iustitia cõtra Asandrũ. ib. vsurã & habitatiões remittit, magistratus cõfert, &c. 292 qua maxime re alijs imperatoribus præstiterit in re bellica. 295 Romã ex Africa redit, & oratio eius ad Senatũ 307 eius de Gallia, Ægypto, Pharnace, & Iuba triumphi, epulum et dona populo & militibus data, & ludi. 311 inde conuicijs proscissus, ob prostitutũ Nicomedi pudorem, & Cleopatræ amorem. ibidẽ. annum emendat. 315 vt Cn. Pompeiũ F. in Hispania vicerit. 322 & inde Corinthum & Carthaginẽ colonias ducit. 330 Iupiter dictus. 336 Senatui non assurgit. 337. rex nominatur, vtque id tulerit. ibid. iniuria eius in Tribunos plebis. 338 in Senatu interficitur. 343 testamentũ eius. 354 in foro crematus, eique ara posita à plebe. 366 statua ei cũ stella in capite posita à filio. 374 Cõsulatus eius primus. 102 II. 246 III. 319 IIII. 327 V. 329

Cæsaris interfectores damnantur iudicio, & pœna eorum. 437 eius filia, Pomp. vxor, moritur. 180 ex Cleopatra filius. 466 genus. 356 & inde. & totius vitæ recẽsio ibid. à Venere genus suũ duxit. 312 amatorijs deditus. 282 mollis & delicatus in vestitu, Venerique sacer. 325 in seditiosos, ac cum primis Dolabellã clementia. 281 omen sinistrum, lætum reddit. 297 honores ei à Triumuiris decreti 450

C. Iulius Vindex Neroni perniciem struit 525

C. Iunius Silanus Cos. 696 743

C. Largus Cos. 863

C. Lucius 698

C. Lutoij Prisci carmina & interitus 797

C. *Mæcenas Italiæ administrator.* 534 *vide Mæcenas*

C. *Manilius Trib. pl. & lex Manilia* 55

C. *Manlius coniurationis Catilinæ socius & dux* 84

C. *Marcius Censorinus* 718

C. *Marcius Figulus Cos.* 70

C. *Norbanus Antonij legatus* 468

C. *Norbanus Flaccus Cos.* 511. & 675. & 790

C. OCTAVIVS, *qui deinde Octauianus, &* AVGVSTVS, *cum Cæsare in bello Hispaniensi, nepos sororis Cæsaris.* 324 *Magisterio equitum à Cæsare destinatus.* 331 *filius à Cæsare adoptatus.* 354 *eius genus, educatio, signa ei potestatem summam significantia.* 369 *& deinde. adit hæreditatem paternam & nomẽ Cæsaris assumit.* 371 *inde. Tribunatum petit, patri decretos honores & ludos exhibet, populum demeretur.* 373 *& inde. cum Antonio in gratiam redit.* 374 *veteranos ad arma vocat, & legiones ab Antonio deficientes accipit, populo suum institutum commendat, D. Brutum socium sibi cõtra Antonium parat.* 378 *& inde. ei bellum contra Antonium à Senatu mandatum.* 422 *à Senatu, postquam Antonium vicit, iniurijs grauibus pressus.* 430 *ad vrbem cum militibus accedit, eam occupat, Consul designatur.* 433 *Cos.* II. 553 III. *Cos.* 562. IIII. 584. V. 602. VI. 649 VII. 652. VIII. 670. IX. 672. X. 675. XI. 676. XII. 713. XIII. & XIIII. 714 *in familiam & nomen Iulij patris adoptatur.* 436 *De patris percussorib. vindictam exigere incipit.*

cipit. ibid. eius, Lepidi, & Antonij conuentus, & conspiratio. 441 Fuluiæ filiam dimittit. cúmque ea & L. Antonio dissidium eius, & bellum. 483 inde eius & Antonij affinitas. 520 vxor, soror L. Scribonij Libonis. 491 festum diem celebrat, quia barbam totondisset. 314 Scriboniam repudiat. ibid. eius cum Liuia nuptiæ. 512 contra Sextum Pomp. bellum, & res aduersæ in eo. 513 ad Tauromenium à Sex. Pompeio victus. 525 victoria ad Actium de Antonio. 581 eius tres triumphi. 604 Iani templum claudit. ibid. cum Antonio bellum init, & pacem componit iterum. 500. 501 eius bellum conta Iapydas. 547 vulneratur. ibi. bellum contra Antonium. 562 inde. sua bona proscribit. 588 sacris deorum initiatus. 587 templa sibi fieri patitur. 603 de Republica reddenda cogitat. 611 Imperatoris nomen assumit, Censuram gerit, Senatum & patricios legit. 648 inde. cogitur à S. P. Q. R. vt solus Rempubl. regat. 659 Decennale imperium suscipit. 660 Augusti nomen sumit. 664 bello Cantabrico ægrotat. 673 eius statua in Pantheo. 674 perpetuus Tribunatus plebis & Proconsulatus ei decretus. 678 magister morum, & Consul perpetuus. 689. 707 eius in Galliam profectio, & vitæ anni. 696 Pontificatus Max. 705 variæ constitutiones & edicta. 761 inde mors 763 corpus Romam defertur, testamentum, eius funus. 763 vitæ & rerum gestarum summa. 764 inde in proscriptione clementia.

447 *victoris clemẽtia.* 585 *& iusticia.* 599. 682 733. *iudicijs interest.* 682 *amores eius.* 697 *in suos seueritas.* 705 *ibid. modestia.* 718 *in suos amor.* 708 *stipem colligit mẽdicatim.* 712 *libẽter se corrigi passus ab amicis.* 723 *seueritas.* 340 *insidiæ in Augustum.* 726 *eius oratio ad maritos.* 744 *& ad cœlibes.* 746 *fides etiam in indignos.* 775 *diuini honores ei mortuo decreti.* 776 *tẽplũ à Caio dedicatur.* 831 *statua à Claudio loco cadibus semper inquināto mota.* 866

c. *Papius Tr. pl.* 72

c. *Petronius contra Æthiopes rem gerit* 685

c. *Piso Consul.* 34. 42 *periclitatur de vita, & à Gabinio eripitur. ibid. Pomp. deprecatore Consulatum retinet* 53

c. *Pomptini prætoris contra Allobroges gesta.* 93 *triumphus* 180

c. *Poppæus Sabinus Cos* 743

c. *Proculeius ad Cleopatram comprehendendã missus* 595

c. *Rabirius cædis Saturnini postulatur à Labieno* 82

c. *Sentius Germanos ad pacem adigit* 738

c. *Sẽtius Saturninus Cos.* 689. 714

c. *Sidius Geta contra Britannos rem gerit* 872

c. *Silius Messalinam ducit* 881

c. *Sossius Aradios & Iudæos expugnat.* 538 *Cos. ad Antonium abit.* 556 *eius interitus* 565

c. *Sulpicius Galba Cos.* 778

c. *Toranij Trib. pl. in patrem studium* 674

c. *Trebonij Trib. pl. rogatio, de prouincijs Pompeio & Crasso Coss. dandis.* 162 *Massiliam oppugnat.* 233 *Prætor vrbanus est.* 274 *militum Cæsaris in Hisp. præfectus.* 316 *Consul à Cæsare*

sare factus. 327 insidiarum contra Caesarem socius. 340. interit 464
C. *Vibius Pansa Consul 380 eius pater à Sylla proscriptus ibid. vide Pansa*
Calacia 98
Calendae Ianuarij 786
Calenus, Fufius
Caligula, Caius
Callistus libertus caij. 844 Caij caedis conscius. 854
Calpurnius, C. Cn. L.
Caluaster, Iulius.
Calui Seiani dicti 817
Caluisius, C.
Caluisij Sabini interitus sub Caio 843
Calypsus locus sacer 517
Camalodunum regia in Britannia 873
Cambyses fl. 67
Camelopardalis Romae primùm visa 313
Camilli exilium 124. 621
Camillus, Furius
Camillus Scribonianus Cos. 815
Campaniae aquae medicatae 883
Campus Agrippae 721
Camuni gens Alpina cõtra Romanos 697
Candace Aethiopum regina 684
Cãdys vestimẽti genus 62
Caninius, C. L. P.
Canis in herum fides 802
Canutius, Tiber.
Canopus 575
Cantabri rebellant 603
Cantabricum bellum Augusti 672. 675
Capio, Brutus.
Capito in exilium à Tiberio missus 800
Capito Cassij pater obitus 850
Capito, C. Atius, & Fonteius.
Cappadocia Romanorum prouincia fit. 794
Capreae à Caesare Oct. emptae. 649 ibi Tiberius degit 805
Capronianus, Pansae cognomẽtũ. 402 carceribus dimissi captiui 830
Carbo, C.
Carina Secũdus in exiliũ à Caio actus 845

Carinæ Pompeij 508
Carinas, C.
Carisius, T.
Carnes humanæ comeduntur à coniuratis 84
Carræ Macedonum colonia 69.195
Carthago instauratur 330. 349
Casca, C. & P. Seruilius
Cassij montes 265
Cassij Becellini cædes 850
Cassius. vide C. L. Q.
Cassius Chærea contra Caium Caligulam conspirationis autor, eúmque cædit. 854 *inde eius interitus* 858
Castoris ædes 737
Castoris nomen Druso inditum 791
Cataratacus 872
Catilina, L.
Cato, C. M.
Catonij iusti interitus 871
Catuellàni 872
Catugnatus Allobrogum dux 93
Catula, Ælia.
Catulus, Q.
Catuli autoritas; & concio de bello piratico. 47
iocus in Clodianum iudicium, & mors 93
Catuli nomen de Capitolio deletum. 306 *& deinceps.*
Catuli insomnium de Octauio Cæsare 370
Caucasus mons 68
Cedrus fluuius 607
Ceira spelunca Getarum 609
Celer, Egnatius, & Metellus.
Celeritatis vis in bello 295
Celsi mors 557
Celsus, Iuuentius.
Celtæ qui 172

CENSORES.

L. Piso, &
Appius Claudius 217
Perpenna
Philippus 230
Cæsar &
Agrippa 648
L. Munacius Plācus, &
Paulus Æmilius Lepidus 682
Censores dissidentes magistratu se abdicant 71
Censoria potestas abrogata à

ta à P. Clodio. 112 resti tuta 314
Censoris nomen Imperatores non omnes gerunt 666
Censorinus, Marcius.
Censura à priuatis sublata 682
Census habitus à Cæsare 312
Census actus 650. 725
Census patriciorum 695. 704
Centesima pensio. 814 eã Caius tollit 834
Ceraunia promontorium 247
Cerellia 413
Cereris ludi 473
Censennius Lento 324
Cetus ingens 698
Chalcidicum 605
Chaldæi. Astrologi vide
Chatti. 309 à Druso victi 310
Chauci 309. 880
Chaunaus Parthus 536
Cherrhonesus locus 287
Cherrhonesus Hellespontiaca ad Augustũ peruenit 707
Cherusci 709
Cicero. vide M. Tul. Cic.
Cimber, Tullius.
Cinna, Heluius.
Cirta oppidum 495
Ciuitatis ius variè ademptum & datũ sub Claudio 870
Classici canendi mos apud Romanos 474
Clarus, Eryclius.
Claudiæ legiones vnde dictæ 734
Claudius, Clodius 35
CLAVDIVS, qui Imperator deinde factus est. Tiberius Claudius Nero, Drusi F. Germanici frater. 737 Cæsar, Caio succedit, & Imperium occipit. 856 eius mores, educatióque & bene acta initio regni. 856 eius aliquot egregiæ cõstitutiones 861. 864
Claudij egregium opus in portu Tiberis struendo 864
Claudius gladiatorijs spectaculis deditissimus 866
Claudij in Britanniã expeditio & victoria &

triumphus 873
Claudius Agrippinā ducit, Neronem eius filiū adoptat. 881 ab Agrippina veneno necatus perit 883
Claudij iustitia 839
Claudium socordia à Caij crudelitate tegit 844
Claudij in suos maiores pietas 859
Claudij bonitas & humanitas 865
Claudij Cæs. primus Consulatus, & ætas. 830 II. 863 III. 869 IIII. 879
Claudius Drusus Nero Liuiæ filius, Augusti priuignus, nascitur. vide Drusus.
Claudius, M. & C.
Claudius Nero vide Tiberius.
Clemens Agrippam se iactans, res nouas molitur 793
Clementiæ templum Cæsari sacratum 336
Clementiæ exēplum 458
Cleopatra vt Cæsarem ad suam causam adiunxerit, & ceperit. 282 inde. Ptolemæo iuniori fratri iuncta matrimonio, regina Ægypti fit. 288 Romam venit, & inter amicos P.R. à Cæsare refertur. 316 filio Cæsarioni cur regnum Ægypti datum à III. viris 466
Cleopatræ amore Antonius captus 497
Cleopatræ & Antonij liberi 545
Cleopatra pecunia Antonio subuenit. 545 regina regum. 551 Romanum imperium affectat, & hostis indicatur. 558 ad Actiū fractis rebus in Ægyptū redit, & eius acta. 588 Antonium prodit. 593 inde. capitur. eius cum Cæsare colloquium. 595 eius mors. 597 aurea eius statua in Veneris fano 606
Cleopatra Cleopatræ ex Antonio filia. 545 Iubæ nubit 598
Cleua, Cassius.

Clodius, C. P. *& Sextus.*
Clœlia 390
Cluma Hisp. oppidū 174
Clupea vrbs Africæ 245
alios Culpantes, ferè in eodem peccare 54
Cn. Calpurnius Piso Coss. 721
Cn. Cornelius Cinna Magnus, Pompeij Magni sororis F. *insidiatur. Augusto.* 726 *Consul fit* 733
Cn. Cornelius Lentulus Cos. 691. 701
Cn. Domitius Cos. 815
Cn. Domitius Ænobarbus, vnus è percussorib. Cæsaris, mare Ionium classe tenet. 485 *Antonio accedit.* 491 *Cæsar veniam ei dat.* 501 *vxor eius.* 520 *Cos. ad Antonium abit.* 556 *ab Antonio ad Cæsarē transit & moritur* 565
Cn. Domitius Caluinus Cos. 190 *vulneratur.* 208 *Cæsar. legatus in Macedonia rem gerit* 252 *à Pharnace vincitur.* 289. *II. Cos.* 490
Domitius Caluinus in Hispania rē bene gerit. ei⁹ in milites seueritas, & triūphus, & palatium ornat 510
Cn. Domitius Corbulo Caio nouæ exactionis autor. 839 *eius Cōsulatus ibid. res in Germania gesta* 880
Cn. Lent. Marcellin. Cos. 153 *Pōp. et Crasso repugnat, Consulatū petētib.* 160
Cn. Piso coniurat cum ambitus damnatis, eiúsq; interitus 56
Cn. Piso Germanicū necat, eiúsq; interit⁹ 795
Cn. Pōpeius Magnus duces Cretensiū triumpho Metelli eximit 39
Pōpij Cupiditas, ac simulatio. 43 *eiusdē oratio ad populū, rerūq; gestarū enumeratio. ib. ei bellū Piraticū decretū, vtq; id confecerit.* 52 *aduersum Mithridatē expeditio, & cum Lucullo in Gallia congressus.* 57 *victoria aduersus*

Mithridatem. 59 Tigranes, patrem & filiũ vt in suam potestatẽ acceperit. 62 Albanos vincit. ib. Iberos in Asia subigit. 66 in Albanos proficiscitur. 67 eius in Phraatem iniquitas, & cur bello Parthico abstinuerit. 69 Aretam regẽ Arabiæ bello vincit. inde in Syriam Palæstinam bellũ vertit, actáque in ea. 75 In Italiã redit, copias dimittit, triumphat. 78 honores ei decreti. 79 timetur à pop. Roma. 31 contentio de reb. suis gestis confirmandis cõtra Lucullum & alios. 92 cum Crasso reconciliatus, cum eo & Cæsare conspirat. 98 Cæsaris filiam ducit. 109 Ciceronem prodit. 114 à Clodio iniurijs affectus, de Cicerone reducendo laborat. 127. 148 rei frumentariæ præficitur. 150 à Clodio contumelijs afficitur. 153 Consulatum secũdum petit, vtq; eum obtinuerit. 157 eius ambitio ac inuidia cùm in alios, tũ in Cæsarem. 158 Crassum sócium Cæsaris deprimendi adsciscit. ibi. theatrum à Pomp. dedicatum, ludíque exhibiti. 184 Gabinio autor reducendi Ptolemæi. 174 eundem defendit. 179 Cos. III. 210 Hispania prouincia in quinquennium ei prorogata. 206 iudicia accuratiora constituit. 211 lex de comitijs ab eo vt renouata, & leuitas eius. 213 Cæsari se inimicum esse apertè ostendit. 217 vt ei duas legiones prætextu belli Parthici ademerit. 218. & seq. legatos de pace ad Cæsarem mittit. 223 in Campaniam Roma discedit, & eius decreta, ac fauor Italorum erga Põp. ib. Pomp. Italiã vt reliquerit. 224 acta in Thessa

Thessalia. 247 & seq. apud Pharsaliam vincitur. 258 in Ægyptũ fugit, ibique perit. 264 annulus eius, & statuæ deiectæ. 272 restitutæ. 329 statua in funere Augusti ducta. 767 Filij eius. Cn. & Sextus. 266
Cneus Pomp. F. Oricũ & Brũdusium oppugnat, & ad Catonem se adiũgit. 269 F. in Hispaniã à Catone & Scipione missus. 296 Baleares insulas capit. 316. Vllã obsidet. 318 apud Mundam à Cæsare prælio vincitur. 322 eius interitus 323
Cn. Pompeius Magnus gener Claudij 860
Cn. Proculus Cos. 823
Cn. Sidius Geta Mauros subigit 863
Cnosius ager 532
Cœlibat::s vituperiũ 746
Cœlum ardere visum 882
Collegia restituta 112
Collegia 682
Collegia Claudius tollit 861
qui Collegam suum magistratu deiecisset Romæ, nemo toto anno superstes ei fuit 437
Colops fl. 549
Comana 34
Comarus portus 564
Comata Gallia 441
Comata Liguria 702
Cometa visus. 380 mutationem dominationis significans. ibid. mortem Agrippæ significans. 707 alius 884
Comitiali morbo laborans, in concione cadit 424
Comitiorum centuriatorũ consuetudo 83
Comitia à Proconsulibus habentur creandis Consulibus 434
Comitiorum libertas ab Augusto coercita 669
Comitia populo reddit Caius. 834 adimit 845
Comius Atrebas bellum Romanis facit 205
Commagene 30
Concordiæ statua 711
Coniugij laus 744

Consecrandi sese Imperatori mos 668
Consilia ferè ex euentu iudicantur 372
Conspiratio contra Augustum 683
Consiliarij Augusti. 669
praefectorum 662

CONSVLES.

Consulum, qui in librorũ Dionis indicibus non numerãtur, Catalogus.
Q. *Marcius* 31
L. *Metellus*
C. Piso
M. *Acilius*
L. *Tullius* 34.42
Aemilius Lepidus 55
Q. *Fabius*
C. *Trebonius*
C. *Caninius* 327
Dolabella 331.367
Q. *Pedius* 434
P. *Ventidius* 453
L. *Cornelius Balbus* 503
L. *Sẽpronius Atratin⁹* 550
Paulus Aemilius Lepidus 552
L. *Clauuius* 554
Cicero, M. F. 602
Valerius Potitus 604
L. *Sestius* 678
M. *Furius Camillus*
Sex. Nonius Quintilianus 741
L. *Pappius Mutilus*
Q. *Poppaeus Secundus* 751
Memmius Regulus 808
Camillus Scribonianus
Cn. Domitius 815
Galba
L. *Cornelius Sylla* 818
C. *Gallus*
M. *Seruilius* 822
L. *Vitellius*
Fabius Priscus 821
Sex. Papinius
Q. *Plautius*
Cn. Proculus
Pontius Nigrinus 823
Caius, &
Claudius Caesares 830
Sabinius Maximus 837
Cn. Domitius
Corbulo 839
Domitius Afer 844
Pomponius Secũdus 854
Claudius II.
Largus 863
Claudius III.
Cecina 869
L. *Vitellius* 873

c. *Crispus* I I.
T. *Statilius Taurus* 874
M. *Vinicius* I I.
Statilius Coruinus 875
Valerius Asiaticus
M. *Silanus* 872
Claudius I I I I.
L. *Vitellius* I I I. 879
Consul à Tribuno plebis in carcerem positus 95
Coss. ex interregno creati 161
Cõsules non toto anno 678
Consulibus patrocinijs interdictum 798
Consulum designatorum ius 719. 219
absenti petere Cõsulatum concessum 211
Consulatus annus esse desinit 503
Consularib. dignitas sua imminuta à Caio 833
Consulatus ius à Cæsare prauaricatum. 327 *& eius exẽplo posteri vsi. ibid.*
Corbulo Domitius, Cn.
Corcyræ portus 563
Cordus, Cremutius
Corfinium vrbs 227
Corinthus instauratur 330
Cornelia Caluisij vxoris interitus 843
Cornelia Orestilla, à Caio ducta & relegata 833
Cornelia vxor Pompeij Magni in Lesbo deposita 263
Romam redit 266
Cornelius Balbus, L.
Cornelius Balbus theatrũ dedicat 703
Corne. Caius.
Cornel. Cinna Prætor, Cæsaris cædis conscius 366
Cornel. Cossus.
Cornel. Dolabella, P.
Corne. Gallus ad Paratonium contra Antoniũ rem gerit. 592 *Aegypto præficitur.* 600 *eius interitus* 671
Cornelius Sabinus contra Caligulã conspirat. 854 *perit* 858
Cornel. Ser.
Cornelius Sisenna, eiúsq; in Creta actiones & mors 38
Cornel. Sisentius 705
Cornel. Spinther, in P.

Corn

Cornelius Sylla & eius coniuratio 56
Cornificius, L. Q.
Corocotta latro ab Augusto humaniter tractatus 775
Corona naualis. 532 *querna* 664
Coronas, P. *Sicilius*.
Coruinus, *Statilius*.
Cossus Cornelius Gætulicus dictus à victis Gætulis 738
Cossus Cornelius Lentulus Cos. 714. 778
Cotta Aurelius, L. M.
Cotys Ærmeniæ rex 836
Crantia 318
Cremutij Cordi exitus, & historia scripta ab eo 800
Crenides 469
Creta à Metello subacta. 39 *& Bruto mandata* 457
Cretensibus libertas ab Antonio destinata 391
Creticus, *Metellus*.
Crispinilla, *Caluia*.
Crispus, C. *Iulius*, M.
Crispus Sallustius historicus Senatu eiectus. 218 *vide Sallustius*
Crocodili in spectaculo Romæ confecti 723
Ctesipho vrbs regia Parthorum 188
Curatores prouinciarum 672
Curia Hostilia cum Clodio conflagrat. 209 *deiecta*. 335 *refici iussa* 381
Curia noua Iulia fieri iussa 335
Curia Iulia. 455. 605 *Octauia* 721
Curio, C. *Curionis* F. *necatur* 586
Cydonij Cæsarem iuuant 586
Cymbalistæ Canopi 575
Cynobellinus rex Britanniæ 872
Cyprij serui vnde dicti 156
Cyprus publica P. R. *esse iussa* 127. 155
Cyprum Cæsar Arsinoæ & fratri eius dat. 283 *pop. Romano redditur* 683

Cyrnus fl. 63.64
Cyrrhestica Syria 537
Cyzicus libertate mulctatur 687
Cyzicenis libertas redditur 701

D

Daci qui. 606 *Panno-niã infestant* 712
Dadasa 34
Dalmatæ à Cæsare subacti. 550 *rebellantes subiguntur, item Dalmatia Augusto à Senatu commissa* 711
Dalmatarum rebellio 739
Dãnum præuenire, quàm acceptum vlcisci, satius est 138
Daphne Antiochiæ suburbium 591
Dapyx Getarum rex à Role & M. Crasso vincitur 609
Dardani 610
Darius Parthus 842
Debitorum et creditorum causis à Cæsare constitutũ iudicium 243
Decennale imperium Cæsaris Octauiani 660
Decennale Imperatorum imperium vnde 663
Decidius Saxa Antonij legatus 468
Decimæ legionis Cæsarianæ virtus 141
D. *Brutus Venetos nauali pugna superat.* 167 *Massiliæ oppugnãdæ à Cæsare relictus.* 233 *in secundis Cæsaris hæredib. scriptus.* 354 *Galliæ præfectus, belli cõtra Antoniũ particeps.* 379 *& inde. Mutinæ obsessus ab Antonio, vtq; liberatus fuerit.* 426 *ei triũphus datus de Antonio, & belli reliquiæ mandata.* 430 *Cos. designatus, & eius interitus* 440
D. *Haterius Agrippa Cos.* 778
D. *Iunius Silanus Cos.* 89
D. *Lælij interitus* 495
D. *Lælius Balbus Cos.* 722
Decretum Senatus de Tiberio ridiculum 815
Deiotarus Pompeium adiuuat, eique Cæsar victor ignoscit 259
Deiotarus Bruto auxiliatur 460

Delatores vna die omnes iussu Tiberij cæsi 819
Deldo rex Bastarnarum à Crasso cæsus 608
Dellius, Q.
Delphinum pugna 518
Delphines in Circo positi 553
Demetrius Cæsaris Iulij libertus, Cypro præest 509
Demetrius Pompeij libertus 165
Democedes medicus 118
Demochares nauali pugna vincitur. 523 *eius mors* 530
Democratiæ & Monarchiæ collatio. 333. *eius mala* 618. 621
Dentheletæ Thraces. 607 *Macedoniam infestãt* 698
Deorum coniugia quid sibi velint 744
Dianæ Tauricæ simulacrum 34
Diatessarõ harmoniæ præstantia 77
Dictatura qualis magistratus 49
Dictaturam Cæsar extra Italiam init 274
Dictatura in perpetuum abolita 366
DICTA: *quò retulimus etiam apophtegmata, facetias, iocos, scommata, & alia id genus. Milonis in Cice.* 212 *Catonis.* 215 *Cæsaris in Athenienses.* 270 *Cæsaris Iulij de pecunia & potentia.* 291 *Ciceronis in Cæsaris cincturam.* 325 *in Consulatum Caninij.* 327 *Sylla in Cæsaris cincturam.* 325 *Cassij ad Antonium.* 354 *militis Cæsari Consulatum poscentis.* 433 *Sex. Pompeij in Antonium, falsè.* 508 *Agrippa, quomodo principibus seruiendũ.* 524 *Augusti in vini potores.* 691 *Batonis in prouinciarum præfectos.* 742 *Tiberij.* 787 *Liuiæ.* 802 *Domitij Afri.* 883 *Neronis* 884

Didius Caius, Q.
Dies planetis quomodo adsignentur, duæ rationes 77
DIO autor noster, Africam, Dalmatiam, & Pannoniam prouincias obiuit. & pater eius 548
Dio legatus Alexandrinus 152
Dioscorides, Alexādrino bello perit 286
Diribitorium dedicatur 721
Discalceati spectant 831
Disciplina primæ ætatis quid prosit 633
Diues quis Crasso 196
Diuitibus & excellentib. inuidetur à multis 135
Dolobella, P. Cornelius.
Domitia, Corbulonis F.
Domitiani legio 734
Domitij lex de Pontificibus 88
Domitius Afer à Caio accusatus vt euaserit. 843 fit Consul 844
Domitius, Cn. L.
Domitius Nero, qui pòst Imperator factus, Agrippinæ F. à vitrico Claudio adoptatur, & gener adsumitur. 881
Dorius fl. 97
Draco biceps ingens 560
Drusiani gladij 789
Drusilla, Liuia.
Drusilla Caij soror & pel lex, M. Lepidi vxor, eius obitus, honorésque dati, & vt multis causa mortis fuerit 835
Drusus, Claudius.
Drusus legibus in petitione honorū soluitur 689
Drusi, Liuiæ filij, pratura 697
Drusus Rhetos subigit 699
Drusus Prætor Vrbanus 709
Drusi res præclarè gestæ in Germania inferiori 709
Drusus Chattos subegit 310
Drusi Consulatus, acta in Germania, & interitus 714. & 715
Drusi filij 737
Drusus funebrē orationem de Augusto recitat 767

Drusi, Germanici F. obitus 819
Drusus Cæsar Tiberij filius. 755 *Quæstor.* 760 *legibus in petendo Consulatu soluitur.* 762 *missus ad sedādā militum in Pannonia seditionē.* 782 *scelera eius.* 789. 791 *Consulatus* 1. 790 *Cos.* II. 797 *interitus* 799
Drusum se quidam iactat 822
Drusus. vide M. & Sempron.
Dynamis Asandri, dein Scribonij, post Polemonis vxor 702
Dyrrachium vrbs, & vnde dicta 250
Dysidiatus, Bato.

E

Eburonum rebellio 183
Eburonum regio prædæ cōcessa à Cæsare barbaris 199
Ebusus 316
Eclipsium solis et lunæ causa 877
Egnatius M. P.
Elephāto Romæ vehi 527
Elephantorum pugna, & natura 165
Elephantina vrbs 685
Eleuthera vrbs Cretæ 38
Ennia Trasylla Macronis vxor, Caligulæ adultera. 824 *eius interitus* 835
Epaphroditus Cleopatræ obseruandæ constitutus 594
Eparchus Caij cædis conscius 854
Epidamnus 250
Epidaurensis rebellio 510
Epidius, C.
Epistolarum ad Imp. ritus 787
Epulum populo Cæsar dat 312
Equus à Caio miris honorib. cultus. 838 *sacerdos eius allectus* 853
Equus Cæsaris bifidis vngulis 98
Equites ad magistratus delecti 708
Equites Apollinaribus feras conficiunt 504
Equites publicani 107
Equitibus permissum Tribunatum pl. petere 361

Ex

Ex Euentu plerique de cõ silÿs iudicant 372
Eunuchi in Cleopatrã fides 597
Euocati milites qui. 378 quando ceperint 735
Exactores publicorum debitorum Claudius instituit 864
Exilium qualis sit res 122
Exploratores à D. Bruto qua arte deprahẽsi 427
Externa & fortuita res, num in bonis ac malis habenda 120
Extraordinarÿ equites 735
Exulibus edicto Augustus luxum accidit 762

F

FAbius, Caius.
Fabius, M.
Fabius, Paulus.
Fabius Priscus Cos. 821
Fabius, Q.
Facetia. quære Dictum
Falcidius, P.
Fames ingens 736
Fannius Cæpio in Augustum conspirat 320
Fannius, L.
Fauonius, vide M.
Faustus Sylla Põtifex 153
Faustus Sylla Pompeÿ gener adiungitur Catoni. 269 Cn. Domitiũ Caluinum Macedonia pellit. 252 Curiam Hostiliam reficit. 210 munus gladiatorium exhibet. 96 eius interitus 305
Felicitas in quibus consistat rebus. 118 & deinde
Felis omen 806
Feretrius Iupiter 334
Feriæ imminutæ à Claudio 869
Feriæ Latinæ: ante eas Coss. nunquam feliciter vrbe profecti 425
Fides seruorum in dominos, & filiorum in patres 449
Fidei vxoris in maritum, & liberti in patronum exemplum 448. inde
Figulus, Marcius, & Nigidius.
Flaccus, Cesitius, & L. & Munatius, & Norbanus.
Flaccus Pompeÿ legatus 64
Flaccus, Pompeius.
Flaccus, Syssius.

Flamen Dialis creatus 712
Flaminia via 669
Flauius, L.
Flauius Vespasianus Aedilis à Caio stercore perfunditur 836
Flauius Vespasianus in Britannia rem gerit. 872 *reliqua in Vespasianus*
Floralia 817
Florus, Aquilius.
Fœnus imminutum 604. 819
Fœtus in vtero cognitus sexus 700
Fonteius, C.
Fortuna publica. 277 *primigenia, ibi. redux* 689
Fortunæ simulacrum regis Tullij 807
Fortunæ templum à Lucullo extructum 312
Forum Cæsaris, Romanū. 312 *Cornelij.* 427
Fossa inter Mosam & Rhenum 880
Frisij à Druso subacti 709
Frumentum ex publico capientium numerus imminutus 312. 723
Fucini lacus emissio tentata à Claudio 864
Fuficius, C.
Fufius Antonij legatus, Cæsaris milites transitu Alpium prohibet 486
Fufius Antonij partes souet 424
Fufius Calenus, Q.
Fufius Geminus Pānoniæ præfectus 549
Fufij mors 494
Fuga ex Roma descriptio 224
Fulcinius Trio quadruplator, & eius interitus 822
Fulminis miraculum 791
Fuluia Clodij, deinde M. *Antonij vxor, eius ex Clodio filiam Cæsar ducit.* 442 *Rempub. gerit, eius cum Cæsare inimicitia & bellum.* 483 *gladium gestat.* 487 *ex Italia fugit, à Cæsare victa.* 490 *eius crudelitas in proscriptos, & Ciceronem.* 448 *mors* 500
Fuluius Sentinus Senator pugnare ludis vult 313
Funus Augusti 766. 774

Furius

Furius, M.
Furius Camillus Scribonianus contra Claudiũ arma mouẽs perit 867
Furnius, Caius.

G

G*Abinius, Aulus.*
Gabinius accusatus, absolutus, damnatus. 175 *bellum Parthicum animo concipit. ibidem. Ptolemaeum regẽ Aegypti restituit.* 176 *exilio damnatur.* 180 *prouinciam Syriam diripit ac expilat. Aristobulum capit.* 176 *Ciceronis causae iniquus.* 115
Gabinij mors. 268
Gabinius, P.
Gabius Apicius, M.
Gaditani ciuitate donantur à Caesare 236
Gaetuli Iubae rebellantes à Cornel. Cosso subacti. 738
Gaetulia, pars regni Iubae: Gaetuli ad Caesarem desciscunt 300
Gaetulicus, Cornel. Cossus.
Galasi in Narcissum scõma 869
Galatia fit prouincia Roma. 673
Galba Chattos vincit 863
Galba Consulatus 818
Galbae imperium praedicit Tiberius 796
Galbae legiones 734
Galicus, Iulius.
Gallia Comata, Togata 441
Gallia Togata Romanae Reip. formam accipit 488
Gallia Narbonensis 648
Gallia Narbonensis pop. R. *prouincia* 441
Galliam Caius expilat 846
Gallio, Iulius & Iunius.
Gallus, Asinius.
Gallus, C. Canidius, Cornelius, L. Canidius, Nonius, P. Aquilius, Rubrius, Surdinius, Titisienus.
Gallorum temeritas 170
Gallis Cisalpinis ciuitas datur 243
Ganymedis eunuchi acta in bello Alexandrino 285

Gaziursa 34
Gellius, L.
Gellius Publicola, frater Messala, Bruto & Cassio insidiatur, dimissúsque ab ijs ad hostes trāsit 460
Gemella legiones vnde dicta 734
Geminus, C. & Fusius.
Geminius, Liuius.
Gemonia scala 724. *inde*
Generis splendor ad virtutem facit 802
Genij populi templum Roma 560
Genucla 610
Genusus fluuius 252
Gergouia vrbs Aruernorum oppugnatur & capitur 201
Germanicus Casar Drusi F. 737 *à Tiberio adoptatur.* 725 *res gesta ab eo.* 752 *inde. eius Consulatus.* 360 *ad bellum Dalmaticum missus, & gesta in eo.* 740 *ad Oceanum vsque progressus.* 795 *Coss. I I.* 778 *imperium oblatū ab exercitu respuit.* 783 *Tiberio suspectus. ibi. in Germaniam missus.* 360 *leones occidit.* 762 *eius interitus* 795
Germanici cognomentum vnde ceperit 716
Germani Celta, & Germania duplex 660
Germani equites à Caes. ad Antonium redeunt 428
Germani flumina armati tranare possunt. 872
Germani Vari legiones delent. 755 *inde*
Germani vincuntur à M. *Vinicio* 673
Germanorum auxilio Casar vincit 203
Germanorum mulieres vaticinantur. 142 *eorundem in pugna ferocia ibid.*
Germanos vincit Casar 143
Geta, Hostius.
Geta, Sidius.
Glabrio, Acilius.
Gladiatores venditi à Caligula 838
Gladiatorum in Antonium victum fides 590

Gladius libellus 851
Gladij gestandi ius 661
Glaphyra 545
Gomphi à Cæsare capti & direpti 252
Græcæ Cæsaris ad Q. Ciceronem literæ 185

H

Halos apparet 373
Haterius, D.
Hedui à Cæsare auxilium contra Ariouistum obtinent. 130 *rebellionem faciunt* 202
Helenus Cæsaris libertus 502
Heluetiorũ migratio, vtq; à Cæsare victi 127
Heluius Blaso 440
Heluius Cinna Trib. plebis. 338 *eius interitus* 386
Hercules Tyri cultus 128
Herculis de virtute dictũ. 478 *donaria Gadibus Cæsar abstulit* 323
Herminius mons 97
Herodes Agrippæ frater 867
Herodes, Claudius.
Herodes fit rex Iudææ 539
Herodes Palæstinus relegatur 738
Herodis Tetrarchia 688
Hersilia nuptiales ritus Romanis ostendit 747
Hiempsal 245
Hierapydna vrbs Cretæ 39
Hierosolyma à Pompio capta 76
Hippopotamus 606
Hirtius, A.
Hirtij de Antonio victoria. 429 *mors* 430
Hispalis vt capta à Cæsare 323
Hispania omnis à Cæsare recepta 235
Hispaniæ III. *partes* 659
Historiæ eorum quæ sub Imperatorib. gesta sunt, cur priorib. incertiores 667
Histriones Roma pulsi. 798 *reuocati à Caio* 827
Homines immolati 314
Hominum stulticia 776
Honoris festum 696
Honores Agrippinæ decreti. 882 *Augusto.* 320. 610 *ob victoriã Dalmaticam Augusto, Ti-*

berio, eiúsq; filijs decreti. 680 Iulio Cæsari decreti. 306. 304 inde. Claudio & Messalinæ. 879. Druso. 603 Liuiæ & Octauiæ decreti 510
Honores mutant mores 38
Horatius Cocles 304
Hortensius, Q.
Horti Cæsaris. 460
Hosianus Geta proscriptus, à filio seruatur 450
Hostilia Curia conflagrat 134
Humeris carens homo miræ agilitatis 788
Hypsæus, vide Plautius.
Hyrcanus rex Iudeorum Pomp. accedit, & rex cōstituitur. 75 regno Iudææ deijcitur 87

I

IActura nautarum quales 118
Iamblichus Arabum rex ab Antonio necatus 594
Iāblichi principatus 788
Ianus à Cæsare clausus 690
Iapydes Romanis rebellāt, vtq; à Cæsare Oct. subacti 695
Iberi in Asia. 54 à Canidio Crasso victi 540
Iberus Ægypti præfectus 794
Ichnia castellum Mesopotamiæ 200
Ignis ex aqua editur 245
Ignis vsus in naumachia 597
Ignis in aqua ardens 790
Ignominiæ militaris genus 80
Ilerda 203
Imagines in funeribus portari solitæ 554
Imperatorem vocari quid 800
Imperatoris nomē vno bello semel tantum accipi posse. 892 duplici ratione vsurpatur 300
Imperatoribus Romanis diuini honores vt dētur, vnde tractum. 524 eorum potestas & cognomenta. 760 & inde
Imperatoris acta quomodo rescindantur 395
Impunitate concessa, tamē in Italia versari non licebat 534

Incan

Incantatione aqua elicitur 802
Incitatus, equi nomen 749
Indi pacem cum Augusto iungunt 788
Indulgentiæ vis 794
Indutiomarus 110
Ingratitudinis exemplum 359
Inimicitijs homines exercẽdis quàm amicitijs intentiores 72
Inimicitijs potentum vulgus gaudet 329
Inimici reconciliati, parũ fidi inuicem ibid.
Iniuriæ vlciscendæ cupiditas 360
Innuptis spectaculis natalicijs interdictum 795
Insidiarum in principes causæ 799
Insulæ quæ exulibus permissæ 800
Insula subitò enata 882
Intemperantes non posse Remp. curare 136
Intercalatio 352
Interregnum Romæ 120
Interrege prodito, etiam neglecta temporis præscriptione magistratum petere Romanis licuit 134
Interreges in Comitijs 124
Interrex vt crearetur 314
Inuidiæ onus 42
Ioci quære in Dictum
Iotape Medi filia. 520 *patri redditur* 540
Iphigeniæ gladius apud Comanos 37
Isara fluuius 92
Isauri prædas agunt 727
Isauricus, Seruilius, P.
Isidis cultus Romæ spretus. 128 *templa deiecta.* 190
Isidi decernitur templum 542
Isthmum perfodere Cæsar iussus. 150 *idem conatus Nero* 323
Istrorum vrbs in Mysia
Iuba rex Numidiæ, Hiẽpsalis F. *vt Curionem vicerit.* 245 *crudelitas eius in dediticios. ib. res gestæ bello Africo.* 301 *interitus* 303

Iuba regno Ægypti & Numidia à Cæsare donatur 738
Iudæa à Pomp. bello petita 89
Iudæorum mos ferias singulis diebus Saturni habendi. 88 *vnde dicti. ibid.& mores eorum*
Iudæi à Romanis victi. 522 *cohibiti* 879
Iudicia meliori forma à Pompeio constituta 190
Iulia aqua 427
Iulia Antonij mater. 205 *ad Sex. Pōp. fugit, &c.* 438
Iulia Cæsa. F. *Pompij coniūx moritur, & in Cāpo Martio sepelitur* 172
Iulia Augusti F. *Marcello nubit.* 790 *Agrippæ vxor fit.* 800 *Tiberio nubit.* 872 *lasciuia, & exilium eius* 752
Iulia à fratre Caio deportata in Pontiam insulam, reducta à Claudio 810
Iuliam Germanici filiam Messalina in exilium agit 814
Iulia Drusi filia 729
Iuliarum, Drusi & Germanici filiarum interitus 413
Iulianus à Seueto peremptus 330
Iulianus, Aquila Didius Seruius, Vlpius.
Iuliopolis dicta Tarsus 535
Iulius M. *Antonij filius.* 549 *Prætor natales Augusti celebrat.* 729. *Cos.* 334 *eius interitus* 757
Iulius, C.
Iulius, Cn.
Iulius Gallicus orator in Tiberim abiectus 782
Iulius, L. M.
Iulius mensis, Iulia tribus. & Iulium collegiū Lupercorum 320
Iulij sacerdotis interitus 864
Iulius, Sextus.
Iunius Blæsus præfectus exercitus Pannonici 742
Iunius, C.

Iunius Cilo Narcissi mendacio liberatus 882
Iunius, D.
Iunius D. *Bruti cognomen* 300
Iunius Gallio à Tiberio in custodiam positus 810
Iunius, L.
Iunij Prisci interitus 790
Iunius Silanus, M.
Ioui statua ponitur, coniurationis detegendæ causa 52
Iupiter Feretrius 334
Iouis Olympij simulacrum Caius Romam transferre nisus 789
Iupiter Tonans 526
Iuramentum de actionibus omnibus Cæsaris ratis habendis vnde tractum 489
Iuramento acta Imperatoris confirmata noua ratione 796
Ius aliquando negligendũ, æquitate prælata 298
Iustitium famis causa indictum. 736 *ludorum causa* 800
Iustus, *Catonius*.
Iuuentæ ædes 807
Iuuentus, L.

L

LAbeo, *Antistius*, & *Pomponius*.
Labienus, *Titus*.
Labore & periculis rem augeri, *desidia corrũpi* 110
Lacetani 310
Laco à Claudio ornatus 868
Laco, *Gracinus*.
Laconicum sudatorium 724
Lælius, D.
Lænas, *Popilius*
Læsæ maiestatis actio sublata à Caio 734
Læta, *Clodia*.
Lætus, *Æmilius*.
Lamia, *Ælius*, & L.
Lampæi libertate à Cæsare donantur 519
Lancia vrbs Hispaniæ 792
Lappa vrbs Cretæ 34
Largitio militaris Impp. vnde 334
Largus, C. & *Valerius*.
Lasthenes 35
Laterensis, *Iuuentius*.

Latia

Latiaris quadruplator 782
Latrocinia Lusitanis vsitata 102
Latrociniorum quaestio sublata
Laurea in Iouis Feretrij templo ab Augusto posita 792
Laureati spectabant Senatores.
Lauri Liuia.
Lauri folia manducata risum coercent.
Laudes nimiae animum inflant 359
Laus paruarum rerum suspecta cauilli 800
Lecticarum vsus 812
Legatis triumphus vt permissus 542
Legati in prouincias missi 729
Legionum nomina 110
Legionũ Romanarũ enumeratio 792
Legiones Claudianae, fideles, piae 809
Legio Fulminatrix Christianorum
Lemanus lacus 116
Lenticulus Antonij in alea collusor 322
Lentinus Manlius 129
Lento, Cesennius.
Lentuli Senatoris constantia 795
Lentulus, Cn & P. Cornelius.
Lentuli Gætulici obitus 870
Leo socius Antonini
Leo vrbis praefectus
Leontini agri pars ab Antonio Sex. Clodio data 352
Lepidus, Æmilius, Quintus.
Leporis omen
LEGES, quarum Dio meminit. agraria 99
Leges Augustae 749
Lex Augusti de manumissione 782
Lex de ambitu C. Cornelij 150
Lex Alia eiusdem de iudicijs Pratorijs. ibidem.
Lex de Ambitu 103
Leges Caesaris de iudicijs, sump

sumptibus, pramiys eorum qui multos liberos haberent, prouinciys 199
Lex C. Papij de peregrinis vrbe eyciendis 63
Lex Clodij de collegij, Cēsoria potestate, & auspiciys, indemnatum necātibus 112
Lex de Comitiys, & ne absentis ratio haberetur 215
Lex curiata de adoptione 153
Lex de iudiciys. 153
Lex Curiata de adoptionibus 373
Lex Domitij de Pont. Max. 108
Lex Falcidia 504
Lex Fufia de ferendis suffragiys 108
Leges Iuliæ, ibid.
Lex Manilij, Pompeio bellum Mithridaticum decernens 55
Lex Metelli Nepotis de abolendis vectigalibus 96
Lex de ornamentorum vsu iys permisso, quibus Dictator magistratum contulit 329
Lex Pappia Poppæa 751
Lex de Pontificibus 153
Lex Porcia 391
Lex quantum quis auri vel argenti possideret 243
Lex Roscij de gradibus equitum in theatro 55
Lex sumptuaria 164
Lex Syllæ de Pont. Max. 88
Lex vestiaria 791
Lex Voconia 751
Leges Romanorum ab Atheniensibus acceptæ 314
Legibus soluuntur Imperatores 720
Libelli famosi ab Augusto sublati 752
Liberos multos habentibus præmia proposita 302
Liberorum ac successorum generis commoda 762

Libertarum coniugia 736
Libertatis reparatæ signũ pileus 524
Libertati humilium ignoscitur 882
Libertini Senatu moti 115
Libertini de incendio suspecti, & eorum pensio 510
Libertis pensio à Cæs. Oct. remissa 552
Libo, Drusus, & Scribonius.
Liburni Romanis rebellãt 582
Licinius Galliæ procurator, & eius nequitia 752
Licinius, L.
Licinij Murenæ in Augustum contumelia, cõspiratio, & interitus 742
Licinnius Nerua, A. *Regulus* 792
Ligeris fluuius 190
Liguria Comata in potestatem Romanorum venit 757
Liparenses in Campaniã tralati. 558
Litauicus Heduos ad rebellionem concitat 150
Literæ in plumbea lamina scriptæ 302
Liuia Drusilla cum viro & filio ex Italia fugit Cæsarem. 491 *Cæsari nubit.* 538 *ostentum ei factum.* 519 *honores decreti.* 550 *mortis Marcelli suspecta fit.* 679 *porticus eius.* 701 *statuæ & ius trium liberûm.* 716 *templum.* 721 *Augusto consulit, quomodo regnans ab insidiis tutior esset.* 726 *suspecta quòd Augustum veneno necauerit, mortem eius tegit, dum Tiberius rerum potiatur.* 765 *Augusta cognominata.* 777 *rebus gerẽdis se immiscet.* ib. *eius fastus & honores ei decreti.* 788 *Germanici morte gaudet.* 795 *mors eius, honores, & sepultura, eiusdem apophegmata.* 802 *ibid. eius testamentum irritum à Tiberio factum.* 829 *cœ*

829 cœlestis ei religio decreta 859
Liuia seu Liuilla, Drusi Tiberij F. uxor adultera 799
Liuillæ, Drusi uxoris, interitus. 811 multis exitij causa 821
Liuilla Caij soror, ab eo & M. Lepido stuprata, perit 847
Liuius Drusus, Liuiæ pater, eius mors 534
Liuius Geminius Drusillam in cœlum ire vidit 836
Liuori Caius sacrificat 841
Locrenses Cæsarianos iuuant 230
Lolliam Paulinam ducit Caligula. 792 repudiat 838
Lollius, M.
Longinus, Cassius.
L. Ælius Lamia Cos. 761
L. Ælius Seianus Tiberij scelerum administer. 802 inde, vide Seianus
L. Æmilius Paulus Cos. 190
L. Æmilius Hispaniæ præfectus 792
L. Afranius Pomp. legatus, eiúsque gestæ res. 69 Consul à Pompeio factus, & qualis. 94 Pompeij in Hispania legatus. 233 inde eius interitus 305
L. Anneus Seneca periclitatur sub Caio 844. vide Seneca
L. Antonius Tribunus plebis. 230 in bello Mutinensi. 300 Consul de Gallis triũphat. 525 pij cognomen sibi sumit. 528 bellum contra Cæsarem gerit. 532 dedit se 534
L. Apronius Cos. 837
L. Arruntius Cos. 681. 738
L. Arruntij obitus 823
L. Asyllius Prætor 553
L. Aurel. Cotta Cos. 36
L. Bacili Prætura, & obitus 328
L. Bassus 39
Lucius, C.
L. Cæsar Cos. 52 iudex Rabirij. 60 Põpeij ad Cæsarem legatus. 110 Clupeam deserit. 196 interit 215

L. Cæsar vrbi ab Antonio præficitur 300
L. Cæsar Antonij auunculus & hostis, proscriptus, & seruatus 515
Lucius Agrippæ filius, natus. 372 eius morũ peruersitas 340. mors 798
L. Calpurnius Piso Cos. 792
L. Canidius Gallus Consul 539
L. Cassius Longinus Cæs. legatus in Macedonia victus 220
L. Catilinæ prima coniuratio. 57 ob Syllanas cædes in iudiciũ tractus. 72 de eius coniuratione. 83 & deinde. vide Catilina
L. Cæsitius Flaccus Tribunus plebis 30
L. Cornelius Balbus Gaditanus, Consul 503
L. Cornelius Lentulus Cõsul 207
L. Cornel. Lentulus 726
L. Cornelius Sylla Cos. 786
L. Cornificius legatus Cæsaris vt exercitum hostibus exemerit. 243 Consul 542
L. Cotta Cæsaris legatus ab Eburonibus cæsus 127
L. Domitius Ænobarbus Consulatum petẽs propè occiditur. 162 Consul fit. 171 Corfinij à Cæsare obsessus, et salute donatus. 200 Massilienses adiuuat 215
L. Domitius Ænobarbus Consul 776
L. Fannius 32
L. Flauius Trib. pl. Consulem in carcerem ponit. 68 Tigranis custos 72
L. Gellius Publicola Consul 642
L. Iulius Gallio frater Senecæ, eiúsque facetia de morte Claudij 883
L. Iunius Silanus gener Claudij 879
L. Licinius Murena Cos. 68
L. Lucullus accusatus quòd bellũ traheret. 130 Tigranocerta capit. ibid. in Armeniam exercitum ducit. ib. Nisibin cap.

capit 31.*cõiunx eius*.38 *à militibus huius deseritur* ibid.

Luculli pratura vrbana, & animi moderatio.67 *cum Pompeio expostulatio*. 68 *eius postulatis resistit*. 92 *ei & Caesari necem struit* 100

L. *Manlius Torquatus Cos.* 38

L. *Marcius, Consul*. 552

L. *Marcius Philippus Cos.* 160

L. *Marius* 68

L. *Mesius speculator* 407

L. *Metellus Cos. moritur* 29

L. *Metellus Tr. pl. ærarium contra Cæsarem tueri audet* 200

L. *Munatius Flaccus Atteguam astu intrat* 362

L. *Munatius Plãcus Galliæ Transalpinæ præfectus, bellum gerere contra Antonium à Senatu iussus*. 382 *ambiguæ fidei. Decimo Bruto proiecto ad Antonium deficit, Consul designatus*. 520 *Consul*. 792

Censor.777 *Cõsul* 800

L. *Ninnius Quadratus Tr. plebis*. 84 *pro Cicerone agit* 96

L. *Norbanus Consul tubicen* 749

L. *Passienus Rufus Consul* 739

L. *Paulus Lepidi frater & hostis, proscriptus, & saluatus* 525

L. *Philippus vitricus Octauij* 303

L. *Philuscij casus* 530

L. *Piso Cos.*86 *eiusde Clodij lege contra Ciceronem sententia*.90 *socer Cæsaris fit Censor* 201

L. *Piso Thraces vincit* 738

L. *Pisonis mors* 796

L. *Piso, Cn. & Plancinæ* F. *præfectus Africæ* 842

L. *Pomponius Flaccus Cos.* 729

L. *Roscius Tribunus plebis, Gabinij rogationi reclamat*. 42 *legem de equitum gradibus in theatro fert*. 50 *Prætor, Pompeij ad Cæsarem legatus* 200

L. Rufus Cassij legatus 592
L. Scribonius Libo Pōpeij classis praefectus. 220 Sexti Pompeij socer, Caesaris affinis. 439 Cos. 529
L. Scribonij Libonis ob rerum nouarum suspicionem interitus 784
L. Seianus Praetor, & eius in Tiberium ludibriū 789
L. Sempronius Atratinus Cos. 550
L. Septimius Pompeij quōdam commilito, necem ei parat 350
L. Sestij in Bruti amore constantia, & Consulatus 729
L. Statius Murcus Bassum oppugnat, Cassio se coniungit, ab eo classi praeficitur. 210 & inde vide Statius Murcus
L. Sylla Cos. 729
L. Syllam Claudius honorat 849
L. Tauresius 529
L. Trebellius Tribunus plebis. 52 eius contra Dolobellam seditio 71
L. Valerius Messala Volesus, Cos. 762
L. Vectius socios Catilinariae coniurationis prodit, falsóque defert nonnullos 82
L. Vectius ad caedem Caesari & Pompeio inferendam à Cic. & Lucullo subornatus 89
L. Vitellius Cos. 796
L. Vitellius rem praeclarè contra Artabanum gerit, Caio adulatur. 840 Consul cū Claudio II. 862 Consul III. 882 Valerium Asiaticum mendacio damnat 883
L. Volcacius Tullus Cos. 603
Lucretius, Q.
Lucrinus lacus 562
Lucullus, Lucius.
Ludi habiti 556
Ludi & spectacula à Caesare exhibita. 329
de Ludis Claudij statutū 880
Ludi Actij. 792 decennales. 798 extraordinarij. 800 Gymnici. 802 Puteolani. 520 quinquen

quennales 762
Ludis Romanis Senatores in Capitolio cœnabant 529
Ludi sacri. 281 saeculares. 758 triumphales. 879 Veneri genitrici facti à Coss. 562 de victoria contra percussores Caesaris 521
Lugdunum 503
Lugdunensis ara 728
Lunae defectus terrorē inijcit militibus tumultuantibus 790
Lupercalia Caesaris in honorem instituta 300
Lupia fl. 782
Lurius, M.
Lusitanorū latrocinia 62
Lustratio exercitus 571. 572
Lustri cōdendi religio 782
Lutorius, C.
Lycaonia fit prouincia Romana. 796
Lycijs libertas adimitur à Claudio 852
Lycomedes principatu suo spoliatus 692
Lysanias rex Ituraeorū ab Antonio caesus 529
Machares Mithridatis filius à patre necari iussus 32
Machaō vaticinatur 729
Macedonia maritima 526
Macedoniae nomē quàm latè pateat 247. 552
Macro, Sertorius
Macro quaesitor Tiberij. 796 eius insidiae in multos irritae. 800 Caligulae se adiungit. ibid. interit 820
Maecenas, v. Caius.
Maecenas Caesarem ad Monarchiam retinēdam hortatur 501
Maecenatis vxor 728
Maecenatis obitus & laus 782
Maecenati quantū potestatis Caesar dederit 527
Magiae exemplum 782
Magisterium equitū annuū contra leges 305
Ordo magistratuum Rom. cōstituendorum 152
Magistratus praeter cōsuetudinē P. R. collati 522
Magistratus intermissi Romae 552

Magistratuum quorundā ratio mutata à Claudio 880

Magnæ matris miraculum 634

Magnus, Cinna, Pōpeius.

Maiestatis crimen Claudius abolet 872

Malchus Nabathæus 603

M. *Acilius Cōsul. successor Lucullo mittitur, eiúsque ignauia* 34

Manaes Deus & Manaitica regio 62

Manilius, C.

Manlius, Caius, L.

Manlius Lentinus 86

Marcellinus, Bæbius.

Marcellinus, vide Cn. Lentulum.

Marcellus, Claudius, & Marcus.

Marcelli & Iuliæ nuptiæ 529

Marcello priuilegium in petendo Consulatu datum 308

Marcelli mors, & quibus honoribus eum Augustus decorauerit 791

Marcelli theatrum. 330

Marcelli cuiusdam in Tib. libertas 810

Marcellus, Varus, & Vlpius.

Marcia Cremucij Cordi filia 792

Marcius, C. L. Q.

Marcius Philippus, in Lucio.

M. *Acilius Orico à Cæsare præfectus* 269

M. *Æmilius Lepidus Prætor, Cæsarem Dictatorem dicit.* 243 *magister equitum, ac Cōsul.* 298. 319. *Gallia Narbonensis à Cæsare ei concessa.* 331. *quæ egerit cæso Cæsare.* 344 *inde. est Pontifex Maximus.* 368 *Sexto Pompeio restitutionem impetrat.* 376 *Antonio bellum inferre cum Coss. & Octauio iussus.* 422 *eius in bello Mutinensi ambiguitas, vtque eius exercitus Antonio accesserit.* 429. 438 *venia & reditus ei à Senatu conceditur.* 440 *eius cum Antonio & Cæsare cōnspiratio.* 440 *in proscriptione*

ptione moderatio. 448 II. *Cos.* 454 *ab Antonio & Cæsare deprimi cœptus.* 480 *homo ignauus.* 482 *Africa potitur.* 494 *ad Sex. Pōp. inclinat.* 528 *eius cum Cæsare discordia, & vt se ei dediderit.* 530 & 531. *Septa ornauit.* 670 *quibus contumelijs ab Augusto exagitatus.* 693 *eius mors.* 705 *Lepidi filius Antonij filiam ducit.* 368 *Cæsari insidiatur* 693

M. *Æmil. Lepidus Cos.* 735. 760

M. *Lepidus in bello Dalmatico* 752

M. *Lepidi, Drusillæ mariti, interitus* 847

M. *Æmilius Scaurus à Tiberio mori cogitur* 821

M. *Antonini legiones* 531

M. *Antonius Tribunus plebis Cæsaris partes defendit, & ad eum concedit.* 127 *magister equitum est toto anno.* 274. 388 *simul & Democraticum & tyrannicū habitum gerit.* 277 *quàm inconstanter se in seditione Dolabellæ & Antonij gesserit.* 279 *Magister equitum est, & Cōsul.* 329 *flamen Dialis Cæsaris.* 336 *Lupercalia agens, Cæsarem regē salutat.* 377 *cur non cū Cæsare occisus.* 343 *in secundis hæredib. Cæsaris adscriptus.* 354 *populum ob cædem Cæsaris stomachantem cōcitat oratione sua funebri de Cæsare.* 355 *cur pacem cū Cæsaris percussoribus fieri voluerit. filium suum obsidem dat.* 353 *mala fide versatur in exequendis Cæsaris mandatis à morte eius.* 367 *cum Lepido affinitatem contrahit.* 368 *ibidem. in Octauium iniuriæ eius. pontificis maximi electionem à populo ad pontifices transfert, & Lepidum F. Pontificem Maximum facit.*

368 eius in Octauianũ Cæsarem iniuria. 372 Galliam sibi vendicat, agrum plebi diuidendum decerni iubet. 375 in milites sordes,& iniuria.378 Antonij res gestæ,& tota vita à Cicerone exagitantur. 382 & sequent. D. Brutum Mutinæ obsidet. 426 Pansam vincit,ab Hirtio clade afficitur. 428 venia & reditus à Senatu datur. 440 vt se Lepido,& cum hoc Cæsari coniunxerit. 440 eius & Cæsaris Octauiani affinitas. 442 crudelitas in proscriptos. 448 in Asia minori quæ egerit. Cleopatræ amore captus,in Ægyptum. 497 cum Sex. Pompeio amicitia inita,in Italia Cæsarem aggreditur. 500 cum Cæsare pacem facit,& belli contra Põp. societatem init.ibidem Bacchum se vocat.508 in Italiam, quasi belli contra Sex. Pompeium socius futurus aduenit,& re infecta discedit. 514. 520 Domitio Ænobarbo filiam despondet. 520 Octauiam vxorem à se in Italiam remittit. ibid. inuidia eius & acta cõtra Antiochum. 538 cõtra Parthos & Medos res gestæ infeliciter. 540 inde. in milites sæuitia. 542 in Ægyptum ex Armenia abit. 544 vtque prouincias Romanorum regulis & liberis suis ex Cleopatra diuiserit. 545 & 551.bellum contra regem Armeniæ parat,cum rege Mediæ amicitiam iungit, eius in Octauiã iniuria. 546 affinitatem cum Medo contrahit. 554 Antonius Cos. II. regem Armeniæ dolo captum vt tractarit. Armeniam occupat. 550 triumphus eius Alexandriæ,&

literæ ad Senatum.ibidē.testamentum publicè recitatum,vtq; hostis iudicatus sit.557 eiusdem luxus & effœminata vita Alexandriæ. 558 quomodo bellum contra Cæsarem Oct. gesserit. 562 & deinceps.in suos crudelitas. 565 oratio ad milites. 567 vitia à Cæsare obiecta.575 apud Actiū à Cæsare victus. 575 victus ad Actium, Alexandriam venit, eiúsque, & Cleopatræ cōsilia.589 ad Paratonium incōmoduum patitur. 592 eius interitus.594 Antonij liberi ex Cleopatra. 545. 598 & vt eos Cæsar tractarit. ibid.. Antonij auus à Cinna occisus 400

M.Apuleius Cos. 586

M.Aquila Iulianus Cos. 833

M.Asinius Agrippa Cos. 778

M. Aurelius Cotta Cos. 778

*M.Bibulus Ædilis cum Cæsare.71 Consul.*102 *legi agrariæ Cæsaris repugnat.*105 *Syriæ præfectus.*198 *auctor Pompeio sibi Consulatum conferendi.* 210 *mari à Pompeio præfectus.* 247 *eius mors* 250

*M. Brutus cognomento Capio,qui Cæsarē interfecit, à Cæsare victore salute donatus fuit.*260 *instigatur ad Cæsari struendas insidias.* 339 *genus eius,cum Catone necessitas, & cum Cassio Pretura. ibid. cum socijs cæde peracta, & proposito suo declarato, in Capitolium concedit.* 344 *Brutus & socij cædis Cæs. Roma ablegati.*367 *Macedonia ei à Senatu tribuitur.* 431 *cōtra Antonium & Lepidum à Senatu euocatur.*439 *acta eius post Cæsaris mortem.* 457 *inde. ei Mace-*

donia & Græcia à Senatu mandantur. 458 & deinceps cũ Cassio in Asia congressus. 466. vt Lycios subegerit. 467 prælio Philippensi sua ex parte victor 476 eius in exequendo bello consilia. 477 prælium aduersum contra Cæs. & Antonium, ac interitus. 478 eius sepultura 478

M. Cæcilius Cæsaris partibus fauet, & Roma ad eum cum Curione abit. 221 Prætor seditionem mouet de nouis tabulis. Roma profugit, eius interitus. 274 & inde.

M. Calpurnius Piso Cos. 102

M. Catonis mores ac institutum. 79 sententia de coniuratis necandis. 88 Tribunus plebis opponit se Metello Nepoti. 91 contra Pompeium pro Lucullo. 95 Cæsaris petitioni de triumpho obstat. 98 Clodij tribunatum aduersus Ciceronem defendit. 155 Præturam repudiat. 156 Præturam petens repulsam petit. 161 Trebonianæ rogationi reclamat. 162 in Cyprum missus. 127 & quæ ibi egerit. 156 Consulatum petens, repulsam fert, eiúsque apophthegma. 214 legi agrariæ Cæsaris obsistit, & ab eo in carcerẽ conijcitur. 104 Dyrrhachio à Pompeio præfectus, eo victo Corcyram it, & contra Cæsarem copias contrahit. 268 Peloponnesum occupare conatus, inde in Africam abit. 270 Scipioni de summa rei cedit, Vticam custodit. 296 Vticæ seipsum vt interfecerit, Vticensisque dictus sit. 303 Quæstor pecunias ab ijs repetit, qui eas à Sylla cædis mercedem acceperant. 304 Catonis filio Cæsar ignoscit 305

M.Claudius Æserninus Cos. 680
M.Claudius Marcellus Consul, Cæsari opprimendo studet 215
M.Coccius Nerua Cos. 521
M. Cotta largitionibus corrumpi se passus, in ius trahitur 54
M.Crassus cum Pompeio Cæsaris opera in gratiam redit, ac cum his conspirat 98 inde. Ciceronẽ destituit. 116 societatem Cæsaris deijciendi cum Põpeio coit. 158 fit Consul II. 161 vi expeditionem inuitis Tribunis plabis faciens, diris ab ijsdem deuouetur. 166 Gabinium Consul defendit. 178 in Parthos proficiscitur. 185 ignauia eius in bello Parthico. 187 interitus. 196 coniurationis Catilinariæ suspectus. 87 Cæsaris rogationi agrariæ astipulatur 107
M. Crassus, alius à priore, exemplum in milites suos statuit. 510 Dacos, Bastarnas, Mysosq́, & Thraces ac Getas subigit 607
M. Crispus 463
M. Drusus Libo Cos. 698
M.Egnatius Rufus Ædilis & Prætor deinde, eius in Augustum contumelia 671
M.Fabius à Mithridate victus 33
M. Fauonius Catonis imitator, legi Cæsaris agrariæ vt assentitur. 107 Fauonius Ptolemæi causæ resistit 152
M. Fauonius rogationi Trebonianæ contradicit 162
M.Furius Camillus Cos. 741
M. Gabij Apicij luxuria & obitus 796
M. Junius Silanus Cos. 650
M. Iuuentij Laterensis interitus 439

M. Lepidus sororis Caij maritus, &c. 835
M. Licinius Crassus Cos 587
M. Lollius Cos. 685
M. Lollius Bessos vincit. eiusdem clades in Germania 698
M. Lurius Sardiniam amittit 502
M. Marcellus Æserninus in Hispania dux factionis contra Q. Cassium 271
M. Messala, Cassij amicissimus 460
M. Octauius Pompeianæ classis præfectus. 245 *Salonas frustra oppugnat, post cladem Pharsalicam se cum Catone coniungit* 268
M. Octauius Dolabellæ legatus seipsum occidit 465
M. Oppij Ædilitas, & quàm studiosa eius plebs fuerit 519
M. Pappius Mutilus Cos. 751
M. Petreius Antonij legatus Catilinam vincit. 89 *eius in Cæsa. dictum* 104
M. Plautius Syluanus Consul 714
M. Primi causa 682
M. Pupius Piso, legatus Pompeij Consul 92
M. Scaurus Sex. Pompij vterinus frater 586
M. Seruilius Cos. 714
M. Silanus Tribunus militum sub Lepido 429
M. Silanus socer Caligulæ seipsum interficit 832
M. Silanus Cos. 877
M. Terentius Varro Pompeij in Hispania legatus 235
M. Terentius Varro Tribunus plebis 450
M. Terentius Varro amicitiam Seiani liberè excusat 817
M. Titius, homo ingratus. 501 *Sex. Pompeium capit* 535
M. Tullius Cicero cur legem Maniliam suaserit. 55 *Prætor.* 55 *Manilium defendit. ib. leuitas*

tas,& cur transfuga dictus.ib.eius Consulatus 72 eius in coniuratione Catilinaria opprimenda solertia & pericula. ibid.iuramentum in depositione magistratus. 89 Caesari & Pompeio sicarium submittit.109 C.Antonium collegam in Consulatu defendit, & Caesarem insectatur. 109 eius mores.ibid. à Clodio fallitur, à Caesare & Pompeio proditus in exilium abit. 116 vt reditus in patriam ei confectus vtq; redierit. 148 & exinde Cic.libelli in Caesa. & Crassum,de consiliorum suorum rationibus.150 Gabinium accusat.. 177 pro Gabinio dicit.179 eius in Milonis iudicio timiditas.212 Plācum vt accusauerit.213 ad Pompeium concedit.232 Pompeio victo Romam redit.268 à Bruto & socijs Caesare interfecto vocatus.343 oratio eius ad Senatū, habita sub mortem Caesaris.144 in Graeciam proficiscitur,& ex itinere Romam redit.380 eius in Antonium oratio.381 Caesarem Oct. in Consulatu petendo adiuuat.432 proscriptus, eiúsque capiti insultatum ab Antonio, idque cum dextra mana pro rostris positum. 448 Ciceronis omnia totius vitae vitia,vt ei à Q.Fufio Caleno obijciūtur.412 & inde leuitas 56.orationes quales.212 insomnium de Octauio Caes.370 Ciceronis vxor cui deinde nupserit.792 Cicero F.vinosus.413 Consul 602

M. Valerius Messalla Barbatus Cos. 706

M. Valerius Messala Consul. 92. 190. 562. 778 *proscriptus, periculum euitat* 451

M. Valerius Messalinus Cos. 714

M. Vinicius Germanos vincit

vincit 673
M. Vinicius Cos. II. 872
M. Vinicius Iulia Germanici filiæ maritus veneno perit 878
M. Vipsanius Agrippa Prætor, & eius in ludis dãdis magnificẽtia. 493 494 Sipuntem recipit 500 Consul rem contra Gallos gerit, à Cæsare classi instruendæ præfectus, portũ apud Baias ædificat. 517 inde naualis eius victoria. 523 & seq. naualis corona. 532 res eius gestæ in bello apud Actium. 563 & inde. potestas à Cæsare ei data. 587 Consul II. 650 Consul III. ibid. eius cum Cæsare affinitas, & honores ab eo ipsi habiti. ibid. Cæsarẽ ad restituendũ populo principatum hortatur. 612 & seq. Censor. 648 septa dedicat, & eius laus 670 porticum Neptuni, balneum Laconicum, & Pantheum dedicat. Cæsaris cohabitator fit. 674 cum Marcello simultatem exercens, in Syriam missus, Lesbi degit. 677 & seq. pag. Tribunicia potestate ornatur. 705 & seq. pag. eius in Campaniam expeditio, & mors, & funus. 706 Agrippa cãpus. 721 eius filia Tiberij vxor, dimissa. 708 Asinio Gallo iuncta matrimonio. 781 eius filios Augustus adoptat. 696 Agrippa soror Pola 721
de Maritandis ordinibus lex 751
Marius vnde tyrannus factus 48
Mario propinquus genere Cæsar 300
Marij triumphus qualis 482
Marius, Sex.
Martis arma à summo Pontifice adseruari solita 342
Martis Vltoris templum 687
Martis ludi 762

Martianus, Genesius.
Massilia obsidetur 233
Massilienses nauali prælio à Bruto victi. 101 *dedunt se Cæsari ibid.*
Mater patriæ 788
Maternianus, Flauius.
Mathematici, Astrologi.
Mauritania Cæsariensis fit prouincia 553
Mauritania subacta à Romanis, & in duas prouincias diuisa 862
Maximus, L. *Paulus Sabinus.*
Maximus serius Quæsturam ambit 504
Mazæi Dalmatæ victi à Germanico 741
Medeus Cappadociæ fit regulus 585
Medicis Romæ immunitas data 667
Megalenses ludi ab Ædilibus plebis facti 147
Megara Fufius capit, & punit 269
Memmius Regulus Cos. 808 *vxor ei à Caio adempta* 836
Menapij 168
Menas Pompij libertus Sardiniã occupat, &c. 501 *eius perfidum consilium Pompeio datum* 508 *à Pomp. ad Cæsarem perfugit, vtq; ab eo honoratus sit.* 513 *à Cæsare rursum ad Pompeium perfugit.* 521 *ad Cæsarem redit.* 522 *à Pannonijs occisus* 549
Menecrates Sexti Pompeij libertus & legatus, Campaniam infestat. in nauali prælio ad Cumas perit 514
Menemachus à Tigrane deficit
Merdi Thraces 609
Merula flamen Dialis 712
Mesius, Lucius.
Mesopotamia 31
Messala gladiatores excindit 591
Messala, Silius, & M. *Valerius.*
Messalina, Valeria.
Messalinæ stupra, nuptiæ cum C. *Silio, & exitus* 881
Messalinus, Valerius.

Metel

Metellus Celer, legatus Pompeij. 64 legi Agrariæ Cæsaris non assensus. 107 eius inconstantia. ibid. vide etiam Q.
Metellus Creticus laudatus, quòd copias dimisisset 771
Metellus, L.
Metellus Nepos, Cæcil.
Metellus Nepos Tribunus pleb. eius contra Senatum & Ciceronem rogationes. 91 eius in Hispania res gestæ 174
Metellus Pius Pontifex max. mortuus 88
Metellus. vide Q.
Methone capitur ab Agrippa 563
Metropolis vrbs Thessaliæ 252
Metulum vrbs 547
Militum Cæsarianorum trepidatio in bello Germanico 131
Militum Cæsarianorum seditio Placentiæ. 236 in Campania, vtq; Romæ à Cæsare sint pacati 293
Milites gladios in vrbe gestare soliti. 293 in colonias emissi 429
Militis Cæsari Oct. Consulatum petētis dictum 433
Militū studium in Cæs. Oct. 431. inde
Militum Octa. Cæsaris auaritia & impudētia 485
Militum Octauij seditio 486
Militum contra Antonium tumultus ob promissum cogiariū 502
Militaris supplicij exemplum 510
Militaris seditio contra Octauianum in Sicilia 531
Miles furore concitus victoriā Cæsaris de Sex. Pompeio, Romæ annūciat 533
Militaris seditio à Cæsare Octauiano componitur 546
Militibus emeritis præmium statutum 733
Militum & armorū vsus 291

Miliarium aureum 687
Militiæ tempus, & stipendium pro agro 703
Militiam detractantium pœna ab Augusto statuta 759
Milo, Annius, T.
Milo de vi accusatus à Clodio. 153 Cõsulatum petens, Clodium necat. 208 exilio dãnatus propter Clodij cædem. in Ciceronem patronum eius iocus. 212 in Italiã profectus, seditionẽ mouet & perit. 275.276
Milonia Cæsonia Caij uxor 848
Mineruæ Custodis statua à Cicer. in exilium eunte in Capitolio posita 116
Mineruæ templum 605
Ministri vt principibus tutò possint seruire 524
Minucius, Q.
Miraculum Anæ fluuij 248
Miraculum 532
Mithridatis acta 29. & sequentibus.
Mithridates à Pompeio vincitur nocturna pugna. 60 fugit à Tigrane exclusus in Bosphorum. filium Macharem occidit. 61 eius magnanimitas. vt à suis desertus, à filio Pharnace ad mortem sit compulsus, & sibi necem cõsciuerit 74
Mithridates Medus, Tigranis gener 354
Mithridates Parthus à Gabinio auxilium petit 175
Mithridates Pergamenus socius Cæsaris, bello Alexandrino Pelusiũ capit, Dioscoridem insidijs excipit. 286 ei Cæsar Gallograciam cum regio nomine donat, & regnum Bospori 290
Mithridates 688
Mithridates Iberus 823
Mithridates Iberus & Bosporanus 862
Mnester histrio à Messalina amatus. 873 inde. eius interitus 881
Monæses Parthus ad Antonium confugit, vtq; bel

lum contra Parthos gesserit 540
Monarchia melior status Reipub. quàm Democratia 333
Monarchiam Romanis Democratia conducibiliorē temporibus Augusti fuisse 472
Monarchia Caesaris Octauiani quando cœperit 584
Monarchiae quae incōmoda 613. deinceps
Monstrum 688
Montanus, Iulius.
Morbi nouū genus 676
Morini 168. subacti 614
Mortis contemptus non omnis laudem meretur 421
Mosa fl. 880
Mucia Sexti Pōpeij mater, ei à Caesare missa 491. eadem
M. Scauri mater 586
Muliebria epula 716
Muliebris fides 805
Mulieris fortitudo & fides 869
Mulierū haereditates Romae quanta 751
Mulieres hostem ab vrbis oppugnatione reijciunt 268
Mulierum Romanarum bona sub tutoribus 549
Mulier vaticinans 740
Munatia, Plancina.
Munatius, L. T.
Munda, & praliū Mundense 321
Murcus, vide Statius.
Murena, Licinius.
Murenae (pisces) hominū carne vescuntur 700
Musa, Antonius.
Mutilus, Pappius.
Mutina Galliae vrbs Antonio resistit. 379 & sequentibus
Mutina, vrbs Gallia Cisalpinae, & bellum ibi gestum 424
Mylassa. 499
Myndus, ibi victi Rhodij à Cassio 467
Myra Lyciae vrbs 468
Mysi subacti 610
Mysia quae sit 610

N

N[illegible]ius Sertorius Macro 720
Narcissus Claudij libertus,

tus,homo improbus. 866 *à militibus exagitatus* 871. *Messalinæ flagitia Claudio prodit.* 881 *Claudium ludit,eius opes & interitus* 884
Natalicia Iulij. 524 *Augusti.* 739 *ludi ijs habiti* 782
Natalis Caij 831. *Claudij* 859
Natatorium calidū 820
Nauale prælium Cæsaris & Antonij Actiacum. 579 *Caluisij & Menecratis* 514. *Cæsaris & Apollophanis.ibid. Agrippæ & Demochari.* 523 *cum Venetis, Cæsaris.* 159 *Sexti Pomp. & Agrippæ.* 528
Naues ex pellibus confectæ 492. *spectaculū.* 882
Neapolis Thraciæ 528
Neapoli Claudius viuit 860
Necessitas 101
Nepos, Metellus.
Neptuni porticus 723
Nero,in Claudio.
Nero, Domitius.
Nero, Drusus.
Nero Germanici F. 810
Nerua, Licinius.
Nerua, M. *Cocceius.*
Nerua, Silius.
Neruæ mors 810
Nerui à Cæsare victi 110
Neruiorum defectio 191
Nicephorium vrbs Mesopot. 198
Nicomedes rex Bithyniæ 321
Nicopolis in Ægypto 460
Nicopolis à Cæsare Octauiano condita 585
Nicopolis à Pompeio condita 56
Niger, Pescennius.
Nigidius Figulus Astronomus, Cæsaris Octauiani imperium prædicit 310
Nigrinus, Pontius.
Ninnius, vide L.
Ninnius rogationem Treboniana impugnat 160
Nocturni custodes instituti 722
Nomen in adoptione vt mutari solitum 372

Nonius Balbus Trib.pl. 556
Nonius Gallus bellum cõtra rebellantes barbaros gerit 603
Nonius, P. *Sextus.*
Norbanus, C. L.
Norici subiguntur 682
Nouiodunum ab Heduis incensum 200
Nubendi ætas 697
Numerius Atticus Proculi de Romulo mēdacium imitatur 777
Numidia prouincia Romanorum facta 322
Numidiam Curio Trib. publicam P. R. *esse iubet* 215
Numisma Bruti 498
Nundinæ esse Cal. Ian. nõ potuerunt. 610 *translatæ* 873
Nundinæ Romanorum: & Cal. Ianuarijs habentur aliquando 110
Nuptiæ cum grauida vt contrahi possint 512
Nuptiarum lex 718
Nursia Sabinorum oppidum 517
Nymphæum locus 322

O

Obstare alijs procliuius est, quàm promouere 62
Occasio 208
in Oceano pelliceis nauibus vsus 526
Octauia Cæs. soror Antonio matrimonio iuncta. 422 *Antonio marito dona affert, nec recipitur* 543
Octauia repudiatur.
Octauiæ honores decreti 553
Octauiæ mors 712
Octauianus, vide Cæsar Oct.
Octauius, M.
Octauij in Creta gestæ res 39
Odrysij Bacchi cultores 536
OMEN. 526 639. *Augusto prosperum.* 729 *Cæsari in Africam egredienti factum, vtq; id Cæsar inuerterit.* 266 *Cæs. prosperum.* 310 *Cæsari triũphanti factum.* 395 *Crasso oblatum.* 125 *Octauio imperiũ præmõstrans.* 312 *Pansæ ad bellum*

lũ ituro 398 piscis. 524
Vespasiano factum 396
Omina. 724 Cæsari secunda 300
Omina, ostenta & signa, Cæsari interitum prædicentia. 358 Pompeio aduersa. 167 Seiano facta 815
Opima spolia. 352 quis ferre ea possit 410
Oppius, M. P.
Oppius Statianus cũ exercitu cæsus à Parthis 518
Oraculũ Apolloniatarũ. 216 Caio datum. 826 de Cassio datum Pompeio. 236 Sibyllæ 160

ORATIONES.

Oratio Agrippæ, qua Monarchiam dissuadet Cæsari. 611 funebris Antonij de Cæsare. 329 Antonij apud Actium ad milites. 534 Cic. ad senatum, de obliuione iniuriarum Cæsare occiso habita. 345 in Senatu contra Antonium. 410 Cæsaris ad milites. 115 ad seditiosos milites Placentiæ. 236 ad Senatum. 262 Cæsaris Augusti ad milites apud Actium. 513 ad Senatum, Rempub. restituturi. 716 ad maritos & patres liberorum. 753 alia in cœlibes. 772 Gabinij ad P. R. 42 Mæcenatis, qua Cæsarem ad retinendum P. R. imperium hortatur. 622 Pompeij ad Quirites. 89 Q. Fufij Caleni pro Antonio in Cic. 402 Tiberij in funere Augusti. 734
Orchestræ modus adhibitus ab Augusto.
Orestilla, Cornelia 710
Orgetorix Heluetiorum dux 88
Oricum Cæsar capit 300
Oricum oppugnatum & defensum 320
Ornodapantes Parthus 192
Orodes à filio necatur 470
Orodes cur auxilium non tulerit Pompeio 238
Orodes filius Phraatis. 152 Parthorum rex, cum Crasso per legatos ex-

postulat:in Armeniam expeditionem facit 168
Orodes rex Parthorum 427
Oroeses Albanorum rex Pompeium adortus vincitur & fugatur 56
Osaces Parthus à Cassio caeditur 191
Ostentum Caesari factum bellum Mutinense molienti. 316 Druso factũ. 753 Octauio factum. 242 Pompeio Pharsalicam cladem denunciantia. 215 Ciceroni pernicies ostento praedicta 198
Otho, Saluius.

P

Pacatus, Claudius.
Pacis statua. 737 templum.
Pacorus in Syriam inuadit, & repellitur 191
Pacorus Orodis filius, contra Romanos bellum gerit. Syriam capit. 460 à Ventidio victus perit 551
Pactiones nuptiales 761
Pacuuius, Sex.
Patus, vide P. & Thrasea.
Patus, Valerianus.
Palaestina 49
Palatium refectum & ornatum à Domit. Caluino 361
Palatium 716
Palatij incendium 764
Palinurum promontoriũ 511
Palla, Gellij & Messalae mater 459
Pamphyliae ciuitatibus libertas redditur 752
Panares 5
Pandateria insula 807
Pangaeum 426
Pannones Caesar subegit, & de eorum moribus 468
Pannonij profligãtur. 772 rebellant, & à Tiberio subiguntur. 778 rebellant 780
Pansa, C. Vibius.
Pansa vincitur ab Antonio 251
Panthea Drusilla 791
Pantheum 715
Panticapaeum 56
Paphos Augusta dicitur 791

Papinius, Sex.
Papius, C.
Pappius, M.
Papyrius, Dionysius.
Paratonium à Cornelio Gallo captum 429
Parasiti, stercorarij Ægyptijs dicuntur 468
Parilia 244
Parsimonia magnum vectigal 719
Partæ res, conseruãdæ sunt 102
Parthini Macedones 216
Parthi, eorum regio, vsusq; bellandi. 147 *odium in Romanos, & legatorum violatio* 218
Parthi Basso auxilium ferunt 361
Parthicum bellum duce Labieno 387
Parthi à Ventidio victi 397
Parthicum negociũ à Cæsare compositum 407
Parthicis cladibus amissa signa & captiues recuperat Augustus 727
Passienus, L.
Patara Brutus capit 410
Pater patriæ Cæsar dictus 238
Patris nomen Imperatoribus quid significet 754
Patræ à Catone captæ, & à Fusio receptæ 251
Patriæ quid debeatur 43
Patria vbique 91
Patricij sufficiuntur 727
Paula, Cornelia.
Paulina, Lollia.
Paulinus, Iunius.
Paulinus Suetonius.
Paulus, Æmylius.
Paulus Fabius Maximus Cos. 791
Pausilypum 763
Paxi 410
Pecuniæ vsus 321
Pedius, Q.
Pelorus fl. 51
Pensio liberis & libertinis imposita 422
Perusia diruta 490
Pestilentia 679
Petreius, M.
Petreius Pomp. legatus in Hispania. 240 *se Catoni adiungit.* 261 *interitus eius* 287
Petronius, C.

Petus, Articuleius.

Phango, Fuficius.

Pharasmanes 816

Pharnabazus Iberiæ rex 420

Pharnaces Mithridatem patrem ad mortem adigit. 73 *Bospori regnum à Pompeio accipit.* 74 *Cæsar ei destitutum auxilio Pompeium exprobrat.* 260 *bellum regni paterni recuperandi causa suscipit, Domitium Caluinum vincit.* 288 *à Cæsare vincitur, & ab Asandro cæditur* 290

Pharnapates Pacori legatus à Ventidio victus 442

Philadelphus rex Paphlagoniæ Octauiano Cæsari coniungitur 483

Philippi oppidum, eius situs 416

Philippus, L. Marcius.

Philiscus Ciceronem exulem consolatur 117

Philopator Tarcondimoti F. regno mulctatur 471

Philopæmē libertus, à Cæsare eques factus 410

Phocæa libera à Pompeio relicta 215

Phœbe liberta Iuliæ ob mortem ab Augusto laudata 752

Phœnix auis visus 816

Photinus Eunuchus contra Cæsarem bellum mouet. 251 *eius interitus* ibid.

Phraates Tigranem vincit, cum Pompeio de iniurijs expostulat. 47 *à filijs cæsus* 181

Phraates rex Parthorum fit, & eius flagitia. 482

Phraatis filius obses à Cæsare habetur. 589 *remittitur* 797

Phraates captiuos & signa militaria Augusto restituit 788

Phraatis fastus, vtq; Armenia Romanis cesserit 815

Phraates Parthis à Tiberio rex datur 825

Pietas

Pietas in patrem 362
Pinarius Scarpus Antonio malè fidus 427
Pindarus Cassij libertus & occisor 510
Pinnes Breucus 744
Piratarum origo & acta 12
Piscis Cæsari Octauiano imperium maris promittit 481
Piso ambitus postulatus 32
Piso. vide C. *Calpurinus. Cn.* L.
Piso, Pupius.
Pius, Antoninus.
Placentia 230
Planasia insula 824
Plancina. 595 *interitus eius* 842
Plancus, Munatius.
Plancus Asiæ ab Antonio præficitur, fugit Labienum. 462 *ab Antonio ad Cæsarem transit* 310
Platonis liber de Animo, seu Phœdo 251
Plautianus 785
Plautiani Consulatus 299
Plautianus, Quintillus.
Plautius Hypsæus, ambitus condemnatur 182
Plautius, Aulus.
Plautij res in Britannia gesta 871
Plautius. M. Q.
Plebis tumultus ob Cæsaris necem 302
Plebs nouas res desiderat 729
Plebs histrionis causa turbas mouet 748
Pœna militaris 468
Pola Agrippæ soror 721
Polemo rex Ponti à Parthis captus 521 *Armenia minor ei data ab Antonio.* 541 *socius à Romanis dicitur.* 752 *rgnum Bospori adipiscitur* 788
Polemo Polemonis F. 799
Polemo 872
Pollio, Asinius.
Pollio Rubrius 881
Pollio Vedius, Vetrasius.
Polybius libertus 757
Polybij, Claudij liberti licentia 884
Pomœrium prolatum à Cæsare. 215 *ab Augusto* 720
Pompeianus, Claudius.

Pompeiopolis 43
Pompeius, vide Cn. Pompeius Magnus.
Pompeius Bithynicus Siciliæ præfectus, cum Sexto Põp. paciscitur, & ab eo necatur. 492 493. *inde*
Pompeius Rufus, Quint. Sextus: Strabo 282
Pomponius, L. Q.
Pomponius Secundus Consul 831
Pomponij Labeonis interitus 791
Pompusianus, Metius.
Pons Fabricius extructus 77
Pontifices duo ex eadem gente simul non poterant legibus saluis esse 144
Pontif. Maximi electio 378
Pontificatum alterius, eo viuo nemo capere potuit 482
Pontifex Maxi. in publica domo habitat. 777
Pontificum collegia aucta 242
Pontia insula 788
Pontinas paludes siccandas Cæsar suscepit 213
Pontius Aquilla. T. *Plãcum vincit.* 429 *perit* 430
Pontius Nigrinus Consul 797
Popilius Lænas Ciceronis percussor 406
Populi fauor & studium quandiu duret 187
Poppæus, C. Q.
Poppæi Sabini interitus 799
Porciæ, Catonis F. M. *Bruti uxoris, fortitudo.* 300 *mors* 417
Porcia lex 357
Porta triumphalis 784
Portentum. 760 *vide prodigia*
Porticus Liuiæ 766
Porticus Pauli dedicatur 459 *conflagrat & reficitur* 742
Portus dulcis. 470 *Comarus* ibid.
Portus à Claudio factus 844
Possessioni pecuniæ modus positus 260

Post:s

Postumius Germanici legatus 790
Postumius, Q.
Potentia mores mutari 39
Potentiam affectantium amicitiæ. 97 *promissiones* 162
Potentia quibus rebus paretur & cõseruetur 246
Potitus, Afranius, & Valerius.
Praaspa Mediæ regia, ab Antonio oppugnata 461
Præcepta Reip. bene administrandæ. 657 *scripta ab Augusto* 773
Præfecti prætorianarũ cohortium 746
Præfecti prouinciarũ 726
Præfecto prouinciæ Quæstor et legatus succedũt: præscriptum tempus ijs exeundi in prouincias 795
Præfectorum prouincijs potestas quanta 807
Præfecti vrbis pueri equestris generis 458
Prælium, pugna.
Præstigiatores Roma pulsi 259
Præteritorum recordatio ad quid vtilis 256
PRAETORES, *quorum meminit Dio*
Cicero 38
Metellus Celer 42
P. *Lentulus* 44
C. *Cæsar* 62
Metellus Nepos 68
C. *Pomptinus* 65
Q. *Fusius Calenus* 72
M. *Cato* 73
Appius Claudius 110
Sergius Galba 127
L. *Roscius* 207
M. *Æmilius Lepidus*
M. *Cæcilius* (223
Trebonius 207. 329
Sallustius 318
L. *Bacilus*
P. *Ventidius* 341
M. *Brutus*
C. *Cassius* 307
Cornelius Cinna 318
C. *Antonius* 327
L. *Asyllius*
M. *Egnatius rufus* 459
Tiberius 729
Drusus ibid.
Iulius M. *Antonij* F. 537
Drusus 341
M. *Agrippa*

M. Agripa
Prætores X. *facti.* 123 XIIII. 237. XVI. 296
Prætores XII. 781
Prætores XV. *& plures pauciorésque* 796
Prætoribus permissum, vt in Senatu sententiam dicerent 745
Prætorianæ cohortes omnes in vnum locum conductæ 803
Prætura geritur ab his, qui Senatu moti, eum gradum iterum affectant 49
Prætura vrbana reliquis potior 230
Prasinus auriga 797
Primam sententiam dicere, honoris est 749
Primus, Antonius, & M.
Principatus periculorum plenus 782
Principis boni officium 781
Principibus domestica vitia ignota 776
Principum ingenia 453
Prisca, Publia.
Priscillianus, L.
Priscus Antonius, Fabius. Iunius, Heluidius, Lutorius.
Priuatis aliud Reipublicæ spectandum 107
Priuata salus publica incolumitate continetur. ibidem
Priuati sententias in comitijs populi primò ferunt 125
Proclus, Lucianus, et Scribonius.
Proconsules comitijs Consularibus præsunt 316
Procōsules prouinciarum 729. inde
Proculeius, C.
Proculeij de Largo sensus 672
Proculius, Murenæ frater 745
Proculus, Cn. & Larginus.
Procuratores vicorum 761
Prodigia. 47. 86. 110. 220. 316. *ante bellum ciuile Cæsaris & Pompeij.* 111. *pugnæ Pharsalicæ euentum monstrātia.* 219 *ante Mundensem*

densem pugnam. 282 *Octauiano Romam intrante.* 295 *Triumuiratũ portendentia.* 302 *bello Mutinensi* 317
Prodigium Cassio oblatũ. 424 *prælium Philippense prægressa.* 432 *Saluidieno factũ.* 460 *bello ciuili Antonij.* 501 *sub cladem Vari.* 729 *mortem Augusti significantia.* 791 *Seiano aduersa.* 742 *Claudij mortis prauia* 884
in Promittendo considerationem adhibendam 42
Promissa cum à multis nõ repræsententur, & in contrarium recidant 152
Procuratores prouinciarũ 659
Proscriptio Triumuiralis, & eius cum Syllana cõparatio 444
Proscriptio pecuniaria 454
Protogenes Caij sæuiciæ minister 851

PROVERBIA.

A caluo ad caluum vsque 847
Cadmi victoria 348
in Prouincias quo tempore exire magistratibus Romanis licuerit 198
Prouinciarum de administratione sub Augusto instituta. 659 *& sequentibus*
Pseudantonius Auitus Imperator designatur. 310 *Macrinum vincit.* 320 *nomina eius Auitus, Assyrius, Sardanapalus, Tiberinus.* 322 *Heliogabalus.* 326 *fit Imperator.* 330 *eius flagitia.* 332 *& deinde. interitus* 336
Pseudonero 342
Psylli 597
Ptolemæus rex Ægypti Romam profugit, eiusdem largitiones, & cædes. 151 *re infecta Ephesum abit.* 151 *in regnum Ægypti à Gabinio reductus* 176
Ptolemæus rex Ægypti, amicus Pompeij. 263 *bellum contra sororem Cleo*

Cleopatram gerit. ibid. seditionem contra Caesarem excitat 283 *eius interitus* 288

Ptolemai testamentum 283

Ptolemaeus iunior, post obitum fratris, sororē Cleopatram ducit, & rex Aegypti constituitur 288

Ptolemaeo regi Cypri cur infensus Clodius. 127 *eius interitus* 155

Ptolemaeus Iubae F. *à Caio necatus* 850

Ptolemaeus Philadelphus Antonij & Cleopatrae filius 545

Ptolemaeorum corpora Caesar videre noluit 599

Publiae Priscae in maritum fides & mors 805

Publicanis tertia pars vectigalium à Caesare remissa. 107 *vis à plebe facta* 511

Publici commentarij exscripti 793

Publicola, Gellius.

P. *Aelius Adrianus legatus Traiani* 512

P. *Afranij Potiti votum pro Caligulae salute, & obitus* 832

P. *Alfenus Cos.* 781

P. *Aquilius Gallus Tribunus plebis Pompeio & Crasso Consulib. repugnat* 161

P. *Atinius Tribunus plebis* 107

P. *Attius, vel Actius, Varus Pompeij in Africa legatus à Curione vincitur* 245

P. *Canidius Crassus Iberos & Albanos vincit* 491

P. *Clodius apud Nisibim Valerianis legionibus autor est deficiendi à Lucullo.* 35 *sorores eius.* 37 *rei navali à Marcio Proconsule praeficitur. à Piratis capitur: Antiochea seditionem movet. ibidem, cum Caesaris vxore adulterium committit, sacra polluit. in iudicium raptus*

ptus absoluitur. 92 eius flagitia. ibidem. ex patricio plebeius fit. 96 Ciceroni perniciem struit. Tribunus plebis. ibidem. frumentum plebi largitur: collegia restituit: Censoriam potestatem abrogat. 112 Tigranem dimittit, Pompeium & Gabinium contumelijs afficit. 127 Catonem in Cyprum amandat. ibidem. reditui Ciceronis resistit. de vi postulandus, Aedilitatem affectat. 149 & sequentibus. Aedilis, Milonem accusat, Pompeiũ conuicijs proscindit. 153 cum Cicerone contendit. 155 M. Catonem accusat. ibid. in sequent. Pompeium in petitione consulatus iuuans periclitatur. 159 à Milone caesus, in foro comburitur. 209 Antonius eum occidere voluit. 396 eius ex Fuluia filiam Caesar Octauius ducit 442

P. Cornelius Dolabella Caesarianarum partium, Dalmatia pellitur. 245 Tribunus plebis seditionem mouet. 178 plebeius fit. ibid. à Caesare & venia & consulatu donatus. 281 Consul, in locũ Caesaris ab ipso suffectus. 350 inuadit Consulatum. 334 Consul cum Antonio. 367 in Syriã praemissus ab Antonio. 379 Treboniũ per fraudem interficit, hostis iudicatur, Asia potitur, Laodiceae victus & obsessus à Cassio, seipsum interficit 454 inde

P. Cornelius Dolabella Consul 743

P. Cornelius Lẽtulus Spinter Consul. 145 Ciceronis reditum adiuuat. 148 Filiũ suũ adoptandum in gentẽ Mãliam dat, sacerdotij causa 153

P. Cornelius Lẽtulus Marcellinus Consul 751

P. Corn

P. Cornelius Scipio Consul 738
P. Crassus M. F. cum militibus Romam accedit, ad conficiendum patri magistratum. 162 Aquitanos vincit. 170 interit 172
P. Egnatius Celer philosophus, falsus testis 883
P. Falcidius Tribunus plebis, & eius lex 504
P. Gabinius Marsos vincit 862
P. Lentulus Prætor, socius coniurationis Catilinariæ 53
P. Oppius Quæstor 85
P. Pætus ambitus damnatus, eiúsque coniuratio 43
P. Pætus. 52
P. Quintilius Varus Cos. 740
P. Rufus nouandarum rerum insimulatus studij 757
P. Sceuij fortitudo 69
P. Seruilius Casca Tribunus plebis, vnus ex percussoribus Cæsaris. 238 damnatur ob Cæsaris necem 251
P. Seruilius Isauricus Cos. 215 eius acta in seditione Cæcilij. 221 mors 300
P. Seruilius Isauricus Cos. alius à priore 448
P. Seruilius Rullus Cæsaris Oct. legatus 500
P. Seruilius, ferarum confector 675
P. Sicilius Coronas 438
P. Silius Nerua Cos. 723
P. Silij res gesta cōtra Germanos 738
P. Sittius Cæsarem adiuuat bello Africo 264
P. Thraseæ Pæti constantia 558
P. Titius Tribunus plebis 438
P. Turullius Cæsaris percussor, eiúsque interitus 368
P. Vatinius Cos. 360
P. Ventidius in triumpho captiuus ductus, Prætor Romæ fit. 279 Consul fit. Vide Ventidius.
P. Vinicius Cos. 769

Puero

Puero virilis toga data ut necari posset 447
Puerorum pugna 244
Pugio, libellus 851
Pugnæ, prælia.
Pugna in Britannia. 854
ad Cremonam 584
pugna cum miraculo 815
pugna Cæsaris & Pompeij ad Mundam. 321
nocturna Pompeij contra Mithridatē. Pharsalica. 250 apud Philippos inter Brutum Cassiúmque, & Cæsarem ac Antoniū. 474
Romanorum cū Parthis misera 192
Pulionis equitis Germani robur 741
Pulcher, Claudius.
Pupius, M.
Purpuram quibus gestare liceret 534
Puteoli 823
Pylades histrio, & eius dictum 795
Pylades reductus 706
Pylades saltator 724
Pyrrhica saltatio 874
Pythagoras maritus Neronis 710
Pythias Octauiam defendit 849

Q.

Quadi à Romanis victi 490
Quadratus. 515
Quadratus, Ninnius.
Quæstores ante iudicum sortitionē constituebantur, & iudicum sortitioni præerant 110
Quæstores XL. facti 282
Quæstores bini Consulum 424
Quæstoribus cura seruandorum Senatus consultorum data 777
Quæstores cum imperio 745
Quindecimviri 780
Quinquagesima precij mancipiorum venditorum conferri in ærarium militare iussa 822
Quinquatria 545
Quinquennales ludi 870
Quintilianus, Nonius.
Quintilius, Maximus, & Cardianus seu Condianus 881
Quintilius, P.
Quintilius Varus Germa

ζ

niæ præfectus, ab eo populo cum legionibus caditur. 755. *& sequ.*
Quintillus Plautianus 786
Quintius, C. T.
Q. *Ælius Tubero Cos.* 792
Q. *Aponius* 316
Q. *Asidius Antonianus* 565
Q. *Cæcilius Metellus Nepos Cos.* 145 *Ciceroni inimicus* 148
Q. *Cæcilius Metellus Creticus Cos.* 740
Q. *Cassius Longinus Tribunus plebis Cæsarem defendit, & Roma ad eum proficiscitur.* 221 *Hispaniæ præfectus.* 236 *eius in Hispanos iniuriæ, seditio contra eum, & interitus* 271
Q. *Catulus à Cæsare peculatus postulatur* 92
Q. *Cicero Cæsaris legatus à Neruijs obsidetur.* 184 *interit.* 450
Q. *Cornificius Sexto Pōpeio milites mittit.* 492 *eius interitus* 495
Q. *Dellius exoletus & legatus Antonij ad Armenium.* 550 *ad Cæsarem ab Antonio trāsfugit* 572
Q. *Didius Syriæ præfectus* 590
Q. *Fabius Africanus Cos.* 712
Q. *Fabius Maximus Cæsaris legatus in Hispania.* 317 *triumphat de eo bello.* 324 *Consul fit, & moritur* 327
Q. *Fufius Calenus Prætor, & eius lex* 108. *à Cæsare in Græciā missus Athenas, Megara capit, Patras recipit.* 270 *Consul.* 295 *eius pro Antonio aduersus Ciceronem in Senatu oratio* 402
Q. *Hortensius & C. Curio verberibus accepti, quòd Ciceroni cuperent* 115
Q. *Hortensius Macedoniæ præest* 458
Q. *Lepidus Cos.* 685

Q. Lucretius Vispalio Cos. 689
Q. Marcius Cos. 31
Q. Marcius Proconsul in Ciliciam it, Lucullo auxilium negat. 36 eius vxor 37
Q. Metellus Celer Augur & Prætor, C. Rabirium iudicio eripit. 82 Consul, & eius soror à Pompeio repudiata. 95 Pompeio resistens, à Trib. pleb. in carcerẽ conijcitur. Clodio Tribunatum petenti resistit. ibid.
Q. Metellus Creticus 38
Q. Minucij Tribunatus plebis 91
Q. Pedius Cæsaris legatus in Hispania. 317 triũphat de Pompeio F. 324 Consul cum Oct. Cæsare designatur. 434 Cos. Antonio & Lepido veniam & reditum conficit 440
Q. Poppæus Secũdus Cos. 751
Q. Plautius Cos. 823
Q. Pompeius Rufus Tribunus pl. in carcerẽ coniectus, Syllæ sororis filius. 206 populum ob cædem Clodij concitat. 209 damnatur 212
Q. Pomponius septennio incarceratus 830
Q. Postumius ab Antonio necatus 565
Q. Saluidienus Rufus. 489 à Sexto Pompeio nauali prælio superatus. 492 fortuna eius, & interitus 503
Q. Scipio Metellus, socer & collega Pompeij, ambitus reus. 211 Censoriam potestatem restituit 214
Q. Statilius Tribunatu pl. prohibitus 648
Q. Sulpicius Camerinus Cos. 743
Q. Sulpicius Quirinius Cos. 706
Q. Titurius Sabinus Vnellos vincit. 169 ab Eburonib. cæditur 183
Q. Vintelius 606
Quirinius, Sulpicius.
Quirini templum ab Augusto factum 697

Quirites vocari, militibus molestum cur sit 294

R

RAbirius. vide c.
Recensio populi 312
Rectius, Æmilius.
Regulus Achaiæ & Macedoniæ præfectus 822
Regulus, Licinius.
Regulus, Memmius.
de Reipub. optima forma totus liber LII.
Res secundæ vt ferendæ 308
Rheti à Druso & Tiberio subacti 699
Rhatinũ Dalmatiæ vrbs & gesta apud eam 751
Rhascipolis Brutum adiuuat. 461 Brutum deserit 477
Rhasciporis Cotys filius, & eius interitus 711
Rhasciporis Rhymetalcis frater, socius Romanorum 739
Rhemi populus, Romanis fidus 146
Rheni descriptio 172
Rhenum Cæsar transit, in eo ponte facto. ibid.
Rhenum transit Agrippa, secundus Romanorum 517
Rhinoceros 606
Rhodanus fl. 94
Rhodij libertate excidunt 875
Rhodus capitur à Cassio 467
Rhymetalces Trax 698
Rhymetalces à Vologeso fugatur 711
Rhymetalces Romanorum bello Dalmatico adiutor 740
Rhymetalci Cotyos regnũ datur 836
Roboris exemplum 741
Roles Getarum rex, socius Romanorum 608
Roma capta à L. Antonio, & Cæsare iterum. 489. & sequen.
Roma in 14 regiones diuisa 722
Romæ præsidium quantum 735
Romam lapideã se ex terrea fecisse gloriatur Augustus 764
Romanorũ in extollẽdo eodem, deprimendóq; incõstantia. 377 in impudentes

dentes seueritas 378
Roscius, L.
Rostra Iulia 767
Rubrius Pollio 874
Rufinus, Cæcilius.
Rufus, Cluuius, Egnatius, Geminus, L. Passienus.
Rufus, P. Saluidienus, Q. Pomp. Sempronius, Sulpicius.
Rufus Titius, Vibius, Virginius.
Rullus, Seruilius.
Ruspina Africæ oppidum 297
Rusticus, Iunius.

S

Sabinius Maximus Cos. 837
Sabinus, Caluisius, & Cornel.
Sabinus, Iulius, Poppæus.
Sabinus, Q. Titurius.
Sabinus calumnia & fraude circumuentus interit. 801
Sabinus Messalinæ adulter 881
Sabos rex Arabiæ felicis 676
Sacerdos, Iulius.
Sacerdotum numerus subinde auctus 603
Sacerdotum Romæ quatuor genera 651
Sacra bonæ deæ 92
Sadalus Trax, Pompeij socius. 252 victor Cæsar ei ignoscit. 259 P. R. suam ditionem moriens relinquit 461
Sæculares ludi 646
Salabus Maurorum dux 863
Salassi Romanis rebellant 546
Salassi rebellant, & domantur 672
Salatto 297
Sallustius Crispus, Numidiæ præfectus, prouinciam expilat. 303 Præturam gerit 293
Salonæ oppugnatæ 268
Saluidienus, Q.
Saluius M.
Salutis augurium 81
Salutis pub. statua 711
Samijs libertas data 688
Sardinia à Cæsare recipitur. 232 à Sext. Pomp. occupata 502
Satellitium Imperatoris quantum 735

Saturnalia 830.871
Saturnini cædes 102
Saturninus Ælius, Sentius.
Sauromatæ repulsi 698
Saxa Syriæ ab Antonio præfectus, à Parthis victus perit 498
Scæuius, P.
Scapula, T.
Scarpus, Pinarius.
Scaurus, Æmilius, M.
Sceua filius Batonis 754
Scipionis exilium 124
Scipio cur de sua dignitate deiectus 622
Scipionum nomini victoria in Africa deberi visa 296
Scipio Pompeij socer in Macedonia legatus, quæ egerit. 252 *bello Africo Pompeianorũ dux* 296. *interitus eius* 303
Scipio Metellus, Q.
Scipio Salatto 297
Scommata vide Dictum.
Scordisci in Macedoniã incursus faciunt. 698 *Romanos iuuant* 709
occultè Scribendi modus 186.587
Scribendi compendia à Mæcenate inuẽta 721
Scribonia à Cæsare dimittitur. 504 *mater Iuliæ, cum filia exulat* 723
Scribonianus, Camillus, Furius.
Scribonius Bospori regnũ affectat, &c. 702
Scribonius Libo, Lucius.
Scribonius Proclus à Senatoribus discerptus 844
Scyllæum promontoriũ 515
Scythæ ebriosi 607
Sebennius, Pollenius.
Secilius 39
Secundus, Atanius, Carina, Petronius, Pomponius, Poppæus.
Seditiones tempestatibus similes esse 125
in Seditionibus fortuna incerta & instabilis 355
Seditiones alias ex alijs nasci 349
Seditio ambitus reorum. 56 *post cædem Clodij.* 209 *militum Cæsarianorum.* 236 *in Hispania contra Cæsaris præfectum* Q. *Cassium.* 271

propter debitorum causam à M. Cæcilio. 274
Seditio Romæ à Dolabella & Trebellio concitata. 278
Seditio militum in Pannonia sub mortem Augusti. 782 in Germania 783
Segetica regio 607
Segimerus dux Germanorum contra Varũ. 757
Seianus, Ælius.
Seianus, L.
Seiani statuæ, & autoritas. 798 potentia & honores inde. adulteriũ cum Liuia Drusi vxore, & vt Drusum sustulerit. 799 cum tota familia morte mulctatus 811
Seiani amicitia multis exitiosa ibid.
Seius Strabo Seiani pater 796
Seleucia vrbs Mesopotamiæ 190
Seleucus Berenices maritus, & eius interitus 176
Semideus Cæsar 306
Sempronius, L.
Senatus circunscriptus & vi oppressus à Pomp. & Crasso 160
Senatores Romæ DCCCC. 328
Senatoribus ne ludis dimicarent, interdictum 511
Senator pro gladiatore pugnat 606
Senatores in vestibulis suarum domorum epulantur 606
Senatoribus peregrinationes interdictæ 648
Senatus in Cæsarem Octauianum victo Antonio iniuriæ 431
Senatus examen habetur 648
Senatus examen, & Senatorum numerus sub Augusto 691
Senatus censetur & legitur 704
Senatus in conueniendo sanctimonia, & tempus 707
de Senatus conuentu lex ab Augusto facta 716
Senatus delectus 725
S. C. à quot Senatoribus cõficeretur 711

Senatuſcõſultum quid ab autoritatẽ differat 717
s. c. de ambitus reis. 83 de prouincijs capeſſendis. 198 207. de obliuiſcendis iniurijs. 353 quo immodica potentia magiſtratibus abrogabatur. 430 de XX. viris & Tribb. pl. eligendis. 704 de differendis ſupplicijs 797
Seneca, L. Anneus.
Seneca exulat. 862. Neronis præceptor. einſdem liber ἀποκολοκύντωσις. 884
Senecio, Herennius.
Sentinates 489
Septa 670
Septemuiri 651
Septimius, Lucius
Sepultura intra Pomœrium Caſ. conceditur 336
Sequani & Hedui vt Ariouiſto preſſi à Cæſare auxilium impetrãt 130
Serapidis templum demoliri iuſſum 208
Serapidis templum ædificari iuſſum 454
Serapio 575
Serdi Thraces 609
Seretium Dalmatiæ captum 752
Sergius Galba 94 (Prætor 180
Sergius Galba in Veragris rem gerit 148
Sergius Sulpicius Galba (qui Imperator poſt Neronem fuit) virilem togam ſumit 796
Sericæ cortinæ ludis 314
Sertorius, Nænius.
Seruilius Caſca, P.
Seruilius Iſauricus, P. 380
Seruilius, M.
Ser. Cornel. Cethegus Conſul 778
Seruius Sulpicius Rufus Conſul 214
Seruo contra dominum dicenti Cæſar credere noluit 244
Serui in Senatum allecti 504
Serui ſupplicio afficiendi cur manumiſſi prius 505
Seruũ cõtra dominũ quæſtioni ſubijcere vetitũ 718
de Seruis ægrotantibus edictum 880

Sestius, L.T.
Setinus, Fuluius.
Seuera, Aquilia.
Seuerus imperator 172
Seuer⁹ Imperator, eius largitio in milites 435
Seueri legiones 735
Seuerus, Cæcina, Iulius.
Sex. Æmilius Catus Cos. 714
Sex. Apuleius Cos. 602
Sex. Apuleius Consul, cognatus Augusto 763
Sex. Bœotus philosophus 565
Sex Clodius Antonij magister 389
Sex. Iulius Syria à Cass. præfectus, & eius interitus 462
Sex. Marij potentia, & interitus 819
Sex. Nonius Quintilianus Cos. 741
Sex. Pacuuius, seu Apudius, Trib. pl. Augusto se consecrat 668
Sex. Papinius Cos. 823
Sextus Pompeij F. *fratri se coniungit.* 317 *eius acta in Hispania, vt q; impunitate & paterno rum bonorum restitutione proposita inde excesserit.* 376 *rei naualis præfectura à Senatu traditur.* 431 *de nece Cæsaris damnatur.* 437 *contra Anton. & Lepidum vocatur.* 439 *proscribitur, & proscripti ad eum confugiunt* 451
Sexti Pompeij vxor, filia L. *Scribonij Libonis* 491
Sextus Pompe. quomodo Siciliã occuparit. 472 *Neptuni filius habitus* 516 *filiam* M. *Marcello despondet.* 234 *victoria eius contra Cæsarem.* 508 *vincitur naumachia.* 528 *fugit victus ex Sicilia, & eius consilia.* 530. 534 *affectans Antonij imperium, capitur & occiditur in Phrygia* 535
Sex. Pompeius (alius à Magni F. *) Consul. Augusto cognatus fuit.* 763

Sialetæ Thraces 711
Sibyllinum oraculum de rege Ægypti. 152 *de Parthis* 341
Sibyllini libri descripti 695
Sibyllinum oraculum, eorúmque discretio à Tiberio facta 395
Sicambri. 171 *Romanos adoriuntur* 199 *Galliam infestant* 698
Sicambris bellum facit Drusus 709
Sicilia Cæsar potitur 232 245
Sicilius, Pub.
Sicoris flumen 233
Sidius, C. Cn.
Sidon libertatem amittit 687
Sigillum Cæsaris Octauiani, aliorum Imperatorum, item Galbæ. 587 *Syllæ, Pompeij* 272
Silanus, Appius, Iunius, M. Nerua.
Silio, Vmbonius.
Silius, C.
Silius, P.
Silo, Vpedius.
Simplex, Cæcilius.
Simulacrum graditur 514
Simulatè quæ fiant, magis odio haberi, quàm quæ ex vi 609
Siscia Pannoniæ vrbs 548
Sisenna, Cornelius.
Sisenna Gabinij filius 176
Sisenna, T. Statil.
Sisentius, Cornel.
Sitas Dentheletarum rex 607
Sittius, P.
Soæmus Ituræorum rex 836
Soli vrbs 52
Solon, Iulius.
Solonis exilium 124
Solonium oppidum 94

SOMNIA.

Somnium Augusti. 684 *Cæsaris.* 97 *Cæsaris Gadib.* 236 *de Octauio Cæsare diuersorum.* 370 *Thessali cuiusdam, & aliud medici Cæsaris Octauiani.* 473 *Cæsaris* 312
Sossium Cæsar venia prosequitur 595
Spartanos Augustus honore

re afficit 759
inter Spectacula populus prandere incepit 94
Spectacula castrensia 673
Spectaculorum leges ac cõsuetudines 810
Spharus Caesa. Octauiani paedagogus 510
Spinther, in P. Cornel.
Statianus, Oppius.
Statilius Coruinus Cos. 874
Statilius Q.
Statilius Taurus, Sisenna.
Statilius Taurus Africã Caesari occupat. 532 bellum contra Dalmatas gerit. 550 in bello Actiaco. 565 contra Astures bellum gerit. 603 Amphitheatrũ suum dedicat 607
Statilius Taurus Consul 670
Statilius, T.
Statius, L.
Statius Murcus ad Sext. Pompeium venit, & ab eo necatur 493
Statua Caesaris cum stella in capite 374
Statua ex collatione 705
Stella Caesaris 373
Stipendia quãdo primùm data prouinciarum administratorib. 663
Stratagema Corn. Galli in nauibus hostium capiẽdis. 592 Crassi. 607 D. Bruti. 427 Labieni. 198 Pompeij. 67 Sabini. 169 Ventidij 536
Stratonica Mithridatis vxor 71
Stratonicea 499
Strena prohibita dari Imperatori 793. 860
Subitorum beneuolentia cũ primis domino opus esse 73
Subitorum casuũ vis 263
Sueui profligati 606
Sulpicianus, Flaccus.
Sulpicius, Q. Rufus, Seruius, Sergius.
Sumptuaria lex 164. 314
in Supplicijs constituẽdis modum quendam requiri 53
Sura, Licinius.
Surdinius Gallus 879
Surenas regis Parthorum praefectus, Crassum per

per dolum occidit 195
Surrentum 649
Suspicionum causæ 138
Sutor quidam Caij insaniam libertè ridet. 751
Sycophantarum mos in decipiendo 802
Sylla vnde tyrānus factus 48
Syllæ lex de Pontificibus 88
à Sylla proscriptorum filijs ius petendorum magistratuum Cæsar reddit 232
Syllæ statua deiecta. 172 reposita 329
Syllæ sigillum 272
Syllam sub ipsi manus intulisse 625
Sylla, Cornelius, & Faustus.
Syllani percussores in ius vocati 72
Syluanus, Plautius.
Symbolum locus 468
Symphorium castellum 71
Syria à Ventidio recepta 537
Syriaci interitus 804

T

Tabernæ cauponum destruuntur à Claudio 861
Talaura 35
Talymenus Ilaces Mesopotamiæ præfectus 187
Tamesis fl. Britanniæ 183 872
Tanaitica regio 63
Tanape regia Æthiopū 685
Tanusiæ fides in maritum 447
Tarcondimotus 688
Tarcondimotus Cassij auxiliarius 461
Tarcondimotus Cilicum princeps Pompeio contra Cæsarem opitulatur, eique Cæsar victor ignoscit 259
Tarcondimoti interitus 566
Tarsenses Cæsaris studiosissimos Cassius sibi adiūgit. 461 ijdem se Dolobellæ dedūt. 464 à Cassio puniuntur 465
Tarsus Iuliopolis dicta 461
Tauresius, L.
Taurisci Romanis rebellant 546

Tauromenium 525
Taurus Statilius Italiam regit 697
Telesinus,C.
Telluris ædes 344
Tempestas Romæ vehemens 101
Templum Hierosolymitanum quale 76
Tenchtheri à Cæsare victi 171
Terentia Mæcenatis vxor à Cæsare amata 696 *& seq.*
*Terentius,*M.*Varro.*
Terentius Varro Salassos subigit 672
Teridates Parthiæ rex 822 *& seq.*
Teridates Parthus rebellat Phraati, & victus in Syriam fugit 601
Teridates Romam venit 678 *& seq.*
Tessara Claudij 879
Tessaræ in populum proiectæ 834
Testamentum Augusti 365 *Cesaris.*354 *Tiberij* 825 *& Liuiæ* 826
Testamentum facere exulibus prohibitum 799
Testudinis militaris descriptio & vsus 543
Thapsus Africæ vrbs, ibique victoria Cæsaris 302
Thasius 469
Theatrum corruit 101
Theatrum Cornelij Balbi. 703 M.*Marcelli.* 329 *Pompeij* 165
Themistoclis exilium 124
Thera insula 880
Thessalonicæ Pomp. & Senatus moratur 247
Thraciæ populi à M.*Crasso domiti* 609
Thracum perfidia in Romanos 33
*Thrasea,*P.
Thrasylla, Ennia.
Thrasyllus præstantissimus astrologus. 724 *Tiberium spe longioris vitæ decipit, & moritur* 823
Thucydides in agro scripsit 125
Thyrsus Cæs. libertus ad Cleopatram missus 592
Tiberis stagnat 668
Tiberis diluuium 178
Tiberis inundatio 679 733.823

Tiberis procuratores instituti 791
Tiberius Cannutius Trib. pl. Oct. Caesarem adiuuat. 373 perit 490
Tiberius Claudius Nero bello Alexãdrino Ægyptios vincit 286
Tiberius Claudius Nero maritus Liuiae Drusillae ex Italia fugit cũ coniuge & filio 490
Tiberius Drusi Filius cur ab auo Tiberio neglectus. 820 imperio & vita à Caligula spoliatur 832

TIBERIVS Claudius.
Tiberius ab Augusto adoptatur, Tribunicam potestatem accipit, & Germanicum adoptat. 725 an interfuerit obitui Augusti. 765 confecto bello Dalmatico & Pãnonico Romam redit. 743 è Rhodo Romam redit. 724 gener Agrippae, deinde Augusti, successorq́; Agrippae, Pannonios domat. 708 Dalmatas, & Dacos. 710 Germanicũ suspectũ habet. 784 Imperator fit, vtq́; initio occeperit Imperiũ, eiusq́; virtutes. 780 quàm moderatè id initio, & viuente Germanico gesserit. 784 inde eius nomina. ibi. in Armenã missus. 688 in Germaniã missus secundũ cladem Varianam. 759 inuidiosus homo. 798 iterũ ad bellũ Dalmaticum missus quae gesserit. 752 Latinae linguae diligẽs. 791 matris suae fastũ non fert. 788 Rhaetos debellat. 699 Romae appropinquat, nec tamẽ intrat. 818 Roma secedit. 801 Capreis degit. 805 Seianum quo astu aggressus. 804 sua ipsius vitia publicat & testata facit 799. 822
Tiberij acta irrita fiũt. 833 astrologiae perititia. 284 auaritia, crudelitas, iniusticiaq́;. 814 caluitiũ irridetur. 817 collegae in consulatu, omnes

omnes malè perierunt. 797 Consulatus. 713 secundus Consulatus & triumphus.721 Consulatus tertius.778 IIII. 797 in posteros odium 820
Tiberij in Augustum funebis oratio 767
Tib.in filium seuerè dictū. 789 in Germaniam expeditio,inde in Dalmatiam. 738 ingeniū, mores,consilia.779 inde.laudabile circa rem fœnebrem factum.768 item quòd delatores occidi iussit, ibid. libidines inde. 819 liberalitas. 794 liberalitas in eos, quibus incendium incommodauerat. 823 vt magistratus varijs contulerit. 817 mors, quandiu vixerit,& imperarit. 824 natalis, vtq; mensem à se nominari noluerit 795
Tiberij nepos moritur 832
per Tiberij nomen non iuratur 859
Tiberij pratura 697
Tiberij testamentum irritum factum 825
Tiberio pratorij honores dati. 689 priuilegium datum in petitione magistratuum.675 Tribunicia potestas data 722 in Rhodum recedit Tiberius ibid.
Tiberium cur Augustus sibi suffecisse creditus 676 Priamus felix dictus à Tiberio 820
Tigellinus, Sophonius.
Tigellini Sophonij exilium 849
Tigranes pater, Pompeio se dedit 62
Tigranes filius in patrem impius 62
Tigranes frater Artabazi 688
Tigranes à Phraate vincitur.70 cum eo in gratiam redit ibid.
Tigranes apud L.Flauium detētus.126 & deinceps
Tigranes in Armenia L. Fannium obsidet 32
Tigranis frater Nisibi à Lucullo captus, ibid.
Tigranocerta capiūtur 30

Tigris quando primùm visa 688
Timor consilium non admittit 262
Tingitana Mauritania 863
Tingitanis ciuitas datur 513
Titanum refugium 709
Titianus, Flauius.
Titisienus Gallus 454
Titisienus Gallus Sextus Pompeij legatus. 528 *Cesari se dedit* 530
Titius, M. P.
Titius ad Cesarē ab Antonio transfugit 557 *rem gerit* 565
Titij Rufi interitus 843
Titurius, Sabinus, Q.
T. *Annius Milo Ciceroni reditum conficit Tribunus plebis.* 149 *Vide Milo*
T. *Carisius contra Asturesrem gerit.* 673 *eius factus* 684
T. *Labienus* C. *Rabirium cadis Saturnini postulat.* 82 *Labieni rogatio de Pontificatu* 88
T. *Labienus Treuiros vincit.* 186. 198 *victo Pomp. ad Catonē proficitur.* 268 *se Cn. Pompeio* F. *adiungit.* 317 *Labienus Parthorum in bello contra Romanos dux, Phœnicem & Ciliciam subigit.* 497 *inde. Labienus à Ventidio victus ibid.*
T. *Munatius Plancus Tr. pl. populum ob cadem Clodij concitat.* 209 *damnatur in iudicio* 213
T. *Munatius Plancus ab Aquila superatur.* 429
T. *Quintus Crispinus Cos.* 714
T. *Statilius Taurus Coss.* 760. 874
T. *Statil. Taurus Sisenna Cos.* 791
T. *Vinius* 447 *& seq.*
T. *Scapula militum à Cæsare ad Pomp.* F. *deficientium dux* 316 *& sequen.*
T. *Sestius Antonij rebus*

studet, eiúsq; res in Africa gestæ 494
Titus patrem Vespasianum eripit periculo 880
Togata Gallia 441 & sequen.
Togodumnus 872
Tolosa 128
Torannius, C.
Torquatus, Manlius.
Traiani legiones 334
Trebellius, L.
Trebonius, vide Caius.
Treuiri deficiunt & vincuntur 186.198
Triarius Mithridatem vincit, & vincitur ab eo 34
Triballi 610
Tribunal loco motum 329
Tribunicia potestas Imperatorum 665
Tribunorum militum pro Consulibus constituendorũ mentio facta 411 & seq.
Tribunus pl. Consulem in carcerem ponit 99
Tribuno plebis noctem abesse ab vrbe non licet 91

TRIBVNORVM plebis Catalogus.
A. Gabinius 42
L. Trebellius 43
L. Roscius 43
C. Cornelius 53
C. Manilius 55
C. Papius 72
Metellus Nepos 89
M. Cato 91
Q. Minucius ibid.
Flauius 95
P. Atinius 107
P. Clodius 111
L. Ninnius Quadratus 113
T. Annius Milo 148
C. Cato 152
A. Plautius 153
C. Atius Capito 161
P. Aquilius Gallus ib.
C. Trebonius ib.
Q. Pompeius Rufus 206
T. Munacius Plancus 209
Curio 215
Q. Cassius Lõginus 221
M. Antonius ib.
L. Metellus 231
C. Epidius.
L. Casitius Flaccus.

Heluius Cinna 338
C. *Toranius* 674
L. *Antonius* 375
L. *Trebellius.*
Dolobella 278
M. *Terētius Varro* 450
Nonius Balbus 556
P. *Falcidius* 504
P. *Seruilius Casca* 367
C. *Casca* 367
P. *Titius* 437
Sex. Pacuuius seu Apudius 968
Tribuni plebis malas leges promulgant. 81 *tumultuantur Romæ* 206
Tribunorū pl. potestas sub Tiberio 793
Tridentinæ Alpes 699
Trio, Fulcinius.
Triumphalis currus 831
Triumphalis porta 774

TRIVMPHI.

Triumphus Cæsaris, Fabij & Pedij de bello Hispanico. 324 *Cæsaris* 320 *tres Cæsaris Oct.* 604
Triumphus C. *Carinæ de Morinis.* 604 *Claudij Cæs.* 874 *Domitij Caluini de Hispanis.* 510 *Lepidi.* 298 L. *Antonij de Gallis.* 481 *Marij. ib. Pompeij.* 78 C. *Pomptini.* 180 *Tiberij.* 721 *Ventidij de Parthis* 538
Triumphos omittere, & cōtentos esse triūphalibus honorib. vnde tractum 702
in Triumphis magistratus præcedit triumphātem 605
Triūuiratus Cæsaris, Antonij, & Lepidi. 441 *inde in aliud quinquēnium prorogatur* 520
Triumuirorum acta rata esse iubentur. 504 *antiquantur* 651
Triumuiris honores decreti, & eorum dictū 462
Triūuiris vrbis custodia mandatur 504
Troia ludus equestris 313. 494. 606
Trophæum Mithridatis de Triario, & Cæsaris de Pharnace. 290 *Trophæa dijs belli sacra, euerti fas non est* ib.
Trophæum de orbe terrarum

rum Pompeij 79
Trophæa Pompeij in Pyrenæo 256
Tubero, Ælius.
Tuca vrbs 494
Tullianum locus in carcere 415
Tullius Cimber, percussor Cæsaris, eius res gesta 455
Tullius, L. M. Cicero.
Tullus, Volcacius.
Tumultus Romæ comitijs Consularibus 685 & sequen.
Turullius Pub.
Tuscus, Cinna.
Tutor Senatori cuidā datus à Tiberio 800
Tyrrhenus lacus 517
Tyrijs libertas adimitur
Tyrus Parthis resistit 498

V

VAccai. 173 rebellāt 603
Valens, C.
Valeria Messalina Claudij vxor, eiusque vitia & cædes: 862 & inde. stupra eius, & exitꝰ 881
Valeriani milites Lucullum deserunt: 36 à Pō-
peio recipiuntur 58
Valerius, L. M.
Valerius Asiaticus Cos. II. 877 eius interitus causa 880
Valerius Asiaticus optat se esse cædis Caij autorē 855
Valerius Largus, Ælius.
Valerius Largus qualis homo 671
Valerius Messala, M.
Valerius Messala Augur fit. 534 Salassos domat 550
Valerij Messalini res gesta bello Dalmatico 739
Valerius Potitus Cos. 604
Vallū è cadaueribus congestum 324
Varro, M. Terentius, Vitellius, & Alfenus.
Varus Attius, P.
Varus, Quintilius.
Varus in Africa contra Cæsarem bellum gerit 296
Varus se Cn. Pompeio F. adiungit 318
Vasorum, & vestium luxus lege inhibitus 791

Vatinius, P.
Vatinij copiæ ad Brutum desciscunt 458
Vbij 172
Vectigalia abrogant Romani 96
Vectigalia in tributum mutata 266
Vectigalia noua 504
Vectius, L.
Vedij Pollionis opes, crudelitas, mors 700
Velitræ Volscorum oppidum 369
Velum inter Augustum funebrem orationẽ habentẽ, & cadauer, expãsum 706
Vela ex pellibus confecta 167
Venationes 164
Veneti à Cæsare vincuntur 166
Vẽnonetes cõtra Romanos 697
Ventia vrbs Galliæ 93
Vẽtidius, P.
Ventidius Galliæ ab Antonio præfectus, Cæsaris milites transitu Alpiũ prohibet. 486 *de Parthis & Labieno, & Pharnapate victoria* 487
Ventidij contra Parthos stratagema & victoria 537
Venus genitrix 552
Veneris templum à Cæsare factum 312
Veragri Romanos in hybernis adorti 208
Vercingetorix dux Aruernorũ. 200 *vincitur à Cæsare*. 203 *eius in suos crudelitas*. 205 *se dedit Cæsari, & in vincula conditur. necatur* 311
Verus, Antoninus, & Anneus
Verus, L.
Vesontio vrbs Sequanorũ 130
Vespasianus, Flauius.
Vestalibus virginib. lictores concessi 457
Vestales ex libertinis 732
Vestis mutatio quando facta 159
Veter, Antistius.
Vetrasius Pollio 817
Vettius, L.
Vexillum cæruleum 530

Vexillũ in Ianiculo quando & cur positum 83
Viarum refectio 729
Vibius, C.
Vibius Rufus.
Vibius Rufus sella Cæsaris vtitur, & Ciceronis vxorem in matrimonio habet, Consulq; fit 792
Vibuleni Agrippæ obitus 820
Vicissitudo rerum 124 & *sequen.*
Victoriæ imago 561
Victoriam cupiditas insatiabilis sequitur 29
Vienna 450
Vigesima hæreditatũ & legatorum in ærarium militare inferri iussa 736
Vigesimas vt retinuerit Augustus 763
Vigintiuiri, magistratus 704
Viginti sex viri ib.
Vindex, Iulius.
Vindex, M.
Vinicianus, Annius.
Vinicius, M. P.
Vintelius. Q.
Vipsanius, M.
Virgilius, Rufus.
Viridouix Vnellorũ dux 122
Virtus Fortunæ serua 511
Virtutis festum 696
Visellius Varro Cos. 778
Visurgis fl. 710
Vispalio, Q. Lucret.
Vita humanæ incertitudo 453
Vitellius, A.
Vitellius, L.
Vitrum ductile 798
Vlla obsidetur à Pōp. 329
Vlpianus, Domitius.
Vlpius Traianus, M.
Vlysses qua loco ad Calypsonem venerit 521
Vmbonij Silionis casus 875
Vnelli à Sabino victi 129
Volcææ paludes 741
Volcacius, L.
Volesus, L. *Valer. Meses.*
Vologæses bellum mouet, & vincitur à L. *Pisone* 710
Voluntas naturam rerum non immutat 89
Voluntas nostra necessitati accommodanda 110
Voluptas, eique non succũbendum 210

Voto epistolæ ad Imperat. claudi solitæ 787
Vpedius Silo Antonij legatus 550
Vsipetes 710
Vsipetes à Cæsare victi, & Galliam infestant 698
Vtica custodiam Cato suscipit. 296 *Vticenses Catonem publicè sepeliunt* 305
Vticensibus ciuitas datur 534
Vxoris pudicæ officiũ 133
Vzita Africæ oppidũ 300

X

Xanthos à Bruto capta 467
Xenophõ ruri scripsit 125
Xiphilinus, Ioannes.

Z

Zarmarus Indus se in ignem mittit 688
Zela, vbi Cæsar Pharnacem vicit 290
Zenodorus tetrarcha 588
Zenodotia vrbs, & ciuiũ in Romanos perfidia 187
Zeugma 190
Zoberes Albaniæ rex 539
Zona Africæ oppidum 466
Zoticus, Aurelius.
Zyrazes Geta 610

FINIS.